B181
$1750
JE#1054

DESCRIPTIO
Legationis Batavicæ
Societatis Indiæ Orientalis
ad
Magnum Tartariæ Chamum
Modernum SINÆ IMPERATOREM.
cum Privilegio.
Amſtelodami
Apud Iacobum Meurſium Calcographum et Bibliopolam in foſſâ Cæſareâ; A. 1668.

JOAN NIEUHOFF

LEGATIO BATAVICA

AD

Magnum Tartariæ CHAMUM

SUNGTEIUM,

Modernum Sinæ Imperatorem.

HISTORIARUM NARRATIONE,

QUÆ

Legatis in Provinciis *Quantung*, *Kiangsi*, *Nanking*, *Xantung*, *Peking*, & Aula Imperatoriâ ab Anno 1655 ad annum 1657 obtigerunt, ut & ardua Sinenſium in bello Tartarico fortunâ, Provinciarum accurata Geographia, urbium delineatione,

NEC NON

Artis & Naturæ miraculis ex Animalium, Vegetabilium, Mineralium genere per centum & quinquaginta æneas figuras paſſim illuſtrata & conſcripta vernacule

PER

JOANNEM NIEUHOVIUM,

Primum Legationis Aulæ magiſtrum, jam *Coylanæ* Præfectum.

LATINITATE DONATA

Per Clariſſimum Virum

GEORGIUM HORNIUM,

Hiſtoriarum in celeberrimâ Lugd. Batav. Acad. Prof.

AMSTELODAMI,

Apud JACOBUM MEURSIUM, in Foſſâ Imperatoriâ.

Cum S. Cæſareæ Majeſtatis, Chriſtianiſſimi Galliarum Regis, & Præpotentum Fœderati Belgii Ordinum Privilegio. ANNO CIↃ IↃC LXVIII.

REVERENDISSIMO SERENISSIMOQUE

PRÆSULI AC PRINCIPI

D. MAXIMILIANO HENRICO,

D. G. ARCHIEPISCOPO *atque* ELECTORI COLONIENSI,

EPISCOPO HILDESIENSI AC LEODIENSI, ADMINISTRATORI BERCHTESGADENSI ET STABULOENSI, DUCI BOIOARIÆ, IN WESTPHALIA, ANGRIÆ ET BULLIONIS, COMITI PAL. AD RHENUM, MARCHIONI FRANCOMONTIS.

CELSISSIMO & ILLUSTRISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO.

D. FRANCISCO EGONI

D. G. EPISCOPO ARGENTORATENSI,

ADMINISTRATORI MURBACHENSI ET LUDENSI, LANDGRAVIO ALSATIÆ ET FURSTENBERGI, COMITI IN HEILIGENBERG ET WERTENBERG.

DOMINIS SUIS CLEMENTISSIMIS.

HANC

LEGATIONEM BATAVICAM AD MAGNUM TARTARIÆ SINÆQUE CHAMUM

D. C. Q.

GEORGIUS HORNIUS,

Hiſtoriarum in Acad. Leydenſi Prof.

MUltorum anxiis diu deſideratum votis ſiſtit ſe vobis opus, & hactenus Europæ incognitum, perfecta *Legationis Batavicæ ad Magnum Tartariæ pariter ac Sinæ Chamum* deſcriptio, compendioſa Sinenſis Imperii in quindecim ampliſſima Regna diviſione comitata: quod Regium & illuſtre monumentum, ut ſerena fronte accipiatis, ſimulque ſereniſſima & celſiſſima nomina in frontiſpicio legi ſinatis, ipſæ Tartarorum & Sinarum gentes, quanquam procul in Orientem ſepoſitæ, nobiſque inacceſſæ, communi humanitatis jure ac privilegio expoſcere videntur. Nam cum mortalium cuncti rerum exterarum cura ac deſiderio flagrent; ea Principum imprimis & in rerum faſtigio poſitorum Magnatum ratio eſt, ut Legationibus, pactis, etiam bello, mutuas contrahant amicitias, aut hoſtilitates: unde familiaris oritur notitia, & mutuum inter longe, ac ab ipſa natura Oceano, montibus, ſylvis, deſertis, diſſitos populos commercium. Ita Antiquo ſæculo *Alexander Magnus*, primus Indiam Europæis aperuit; poſt *Auguſtus* miſſis ex Rubro mari claſſibus; ut nihil de *Salomonis* navigatione Ophiritica dicam, aut Ægyptiorum Africanis terra marique explorationibus.

Quæ

Quæ quidem omnia, ſi cum Hiſpanorum Luſitanorumque contendantur maritimis in novum Orbem expeditionibus, exigua merito videri poſſunt. Illi enim novum ad Occidentem, hi ad Orientem, Mundum primi aperuerunt, & victricibus inſuper armis gentes immanitate barbaras, numero infinitas, ferocia terribiles, domuerunt, & ad rationis uſum adegerunt. Hinc nova rerum facies, & Geographi tandem orbem rotundum ac circumnavigabilem ipſo experimento didicerunt. Succeſſerunt utriſque BATAVI, & poſtquam terreſtri militia invictos ſe docuiſſent, maria conſcendere, longinquas navigationes ſuſcipere, denique ipſos Hiſpanos ſuperare, dum inacceſſa hactenus verſus Boream & Auſtrum primi adeunt, Colonias in Occidente & Oriente illuſtriſſimas condunt, Regna, Provincias, Inſulas innumeras occupant, ſuaſque commerciis, fœdere, amicitia, faciunt. Atque hinc factum, quod etiam Sina, & Japonia, extimæ verſus Orientem Regiones, ipſis innotuerunt, ac primi immenſum illum terrarum adhuc incognitarum ſupra *Japoniam*, quem *Eſo* vocant, tractum detexerunt, cujus interventu Aſiam cum America, & Europa conjungi, aut freto *Anian* intercedente, exiguo intervallo ſecludi, probabile redditur.

Dum ita per Aſiam mercimonia & bella exercent, fama affertur, remotiſſimos Tartariæ Orientalis *Niuche* & *Niulhan* populos, quos *Yupas* vocant, ſuperato muro Sinenſi, in florentiſſimum illud Imperium graſſari, ac denique extincta Imperatoria familia *Taiminga*, novam Dynaſtiam Tartaricam, quam *Taiçingam* vocant, condidiſſe; ita ingenti rerum converſione facta Sina, Tartariaque Orientalis uni

jam Imperatori, quem MAGNUM CHAMUM Europei vocant, parent. Hæc tam inſignis mutatio occaſionem præbuit mittendæ Legationis, ut novum ſibi Imperatorem donis & amicitia conciliarent, ſimulque ſtatum ejus hactenus tam abditæ & peregrinis inacceſſæ Regionis aperirent. Et quamvis primi conatus non omnino deſtinationibus reſponderint, aperta tamen in Sinam via fuit, cognitæ Provinciæ, mores gentium, ac ipſa aula Tartarica, qualis jam apud Sinas eſſet, ſpectata: quæ omnia ſpem præbuerunt felicioris impoſterum ſucceſſus. Præcipuus tum fructus fuit, exacta deſcriptio quinque Provinciarum, Regnorum potius, & omnium, quæ in Legatione illa acciderunt, quod quidem opus Chalcographi induſtria veris urbium, hominum, animalium, plantarum figuris inſigniter illuſtratum vobis nunc

SERENISSIME ELECTOR
&
CELSISSIME PRINCEPS,

ſumma humilitate & reverentia ſpectandum, fruendumque offertur.

Quibus enim potius, quam PRINCIPIBUS eminentiſſimis, Opus, quod de argumento, ut inter mortales, maxime ſublimi, & Majeſtatis pleniſſimo tractat, debebatur. Hic enim ſe ſpectandos exhibent illi priſci Sinarum *Facſuri*, ſive Imperatores, eorumque tot fœta prodigiis Regna, in unam conflata ingentis potentiæ molem, à ſpectatore ſtuporem, à lectore admirationem extorquent.

M. Paulus Venetus olim inter primos, cum Sinam deſcriberet, meras videbatur fabulas referre; adeo

Euro-

Europæis magnitudo urbium, numerus pontium, turrium, templorum, & alia ſupra omnem fidem videbantur. Neque id injuria, cum maximæ in Europa urbes, vix Oppidorum apud Sinenſes nomen ſuſtinere poſſint, & unica *Nanking* magnitudine integram Provinciam æquet. Ipſum jam vera ſcripſiſſe experientia, rerum magiſtra, docuit. Id enim peculare Aſiaticis eſt, quod ingentes ſtruant urbes, & integras Provincias uno muro, & Civitate complectantur, exemplo Babylonis, Ninives, Romæ, Alcahiræ. Ac cum in cæteris Regionibus raræ dentur tantæ molis urbes, ſola Sina totum reliquum Orbem, ſive multitudinem ſpectes, æquat, ſive magnitudinem, ſuperat: unde compendium Mundi & Epitome generis humani appellari poteſt; præſertim accedente inſuper inſigni ſapientia & ſcientiarum abditiſſimarum cognitione, quibus quidem ipſos Europæos proculdubio, ſi ſpectes Typographiam, pulverem pyrium, vaſa Porcellana & alia, multis ſæculis ſuperarunt, ut plane credibile ſit, antiquam Ægyptiorum ſapientiam Africa pulſam, vel à Seſoſtri in famoſa illa expeditione Aſiatica apud *Colchos*, & Sinas ſedem ſuam collocaſſe: cum mediis undique cincti barbaris Sinæ ſoli illas artes non tam reperierint, quam ab aliis populis inventas acceperint, ac multis ſęculis, tanquam arcanas traditiones, excluſa aliorum populorum babarie, invidi ac contemtores, retinuerint.

Hanc, igitur SERENISSIMI ac CELSISSIMI PRINCIPES, Legationem Sinenſem gratam acceptamque, ſuo vobis merito & novitate, futuram omnino perſuaſus ſum: confirmatus etiam eorum ſententia, qui cum Heroicas & magnificas virtutes

& erga

& erga præſtantiſſimas ac humano generi longe utiliſſimas artes affectum ſingularem, tantiſque Principibus dignum frequenter commemorarent animum, fateor, addiderunt mihi, ut & ipſe auderem aliquo, non indigno Magnatibus, munere veſtram Reverendiſſimam Celſitudinem venerari, Deum Opt. Max. rogans, ut vos omni proſperitate & Principali felicitate, ut hactenus, ita porro clementer beare velit.

Lugduni Batav. III *Aprilis* CIↃ IↃC LXVIII.

EPIGRAMMA
IN
LEGATIONEM SINICAM
Latine redditam.

His foliis nunc Sina *patet, quæ lege vetuſtâ*
Hactenus externis invia dicta fuit.
Nieuhovius *monſtravit iter, quo collocet amplus*
Belga pedem: Latiis Hornius *iſtud agit.*

JOH. BABT. à LAMZWEERDE
Phil. & Med. Doct.

AD

AD

LECTOREM BENEVOLUM.

NON minus utile, quam jucundum tibi offerimus Opus, quod immediate fluxit à præcipua Nobiliſsimæ illius ad Magnam Tartariæ Sinæque Chamum *ex nova Batavia ſub Ampliſsimo Indiarum Gubernatore* Joanne Maatzuikero Legationis *parte,* Joanne Nieuhovio *Batavo, viro in peregrinationibus Aſiaticis pariter ac Indicis experientiſsimo, quem, poſtquam per quinque luſtra præpotentibus Indiarum Societatibus terra marique in* Braſilia, Sina, Japonia, Perſia, *ac alibi fideliter inſerviiſſet, Præfecturâ* Coylanæ *dignum Senatus cenſuit. Hic in tam longa peregrinatione omnes per Sinam, quas adiit, Vrbes, Templa, Montes, & quidquid ſpectabile ſua delineavit manu, ac quæ obſervaverat memoratu digna in patriam reverſus ſecum attulit, ubi tot itinerum moleſtiis defeſſus otiorum gratia aliquandiu moratus viam in mappa quaſi repetiit, atque ex annotatis, tanquam apothecâ* ſpecies lætificantes *ad animi Oblectationem ſibi recluſit, ex quibus, probatæ fidei auctoribus collatis, tandem anxiis cunctorum votis hoc ingens confecit opus, quod curâ Chalcographi* Jacobi Meurſii *Amſtelodami Belgicè, Germanicè, Gallicè editum, exceptumque cum applauſu. Cum vero Magnus ille nuper ingenti, meo præcipue, dolore orbi & Academiæ Leidenſi ereptus* Jacobus Golius, *à me petiiſſet, ut totam illam narrationem latinitate donarem, tum ob viri auctoritatem, tum materiæ præſtantiam & raritatem libenter parui, & quanquam tum plurimis diſtentus, quinque has Legationis Batavicæ partes ad Sinarum Monarcham confeci. Quibus utere Lector amice, plurimumque vale, & brevi, ſi annuat Deus, plura à nobis expecta.*

Leidæ III. Aprilis 1668.

VIRO

VIRO EXCELLENTISSIMO

GEORGIO HORNIO,

Hiſtoriarum in Alma Batavorum Academia Profeſſori celeberrimo,

Amico incomparabili,

CUM HISTORIAM MAGNIFICÆ LEGATIONIS

AD POTENTISSIMUM

CHINENSIUM IMPERATOREM

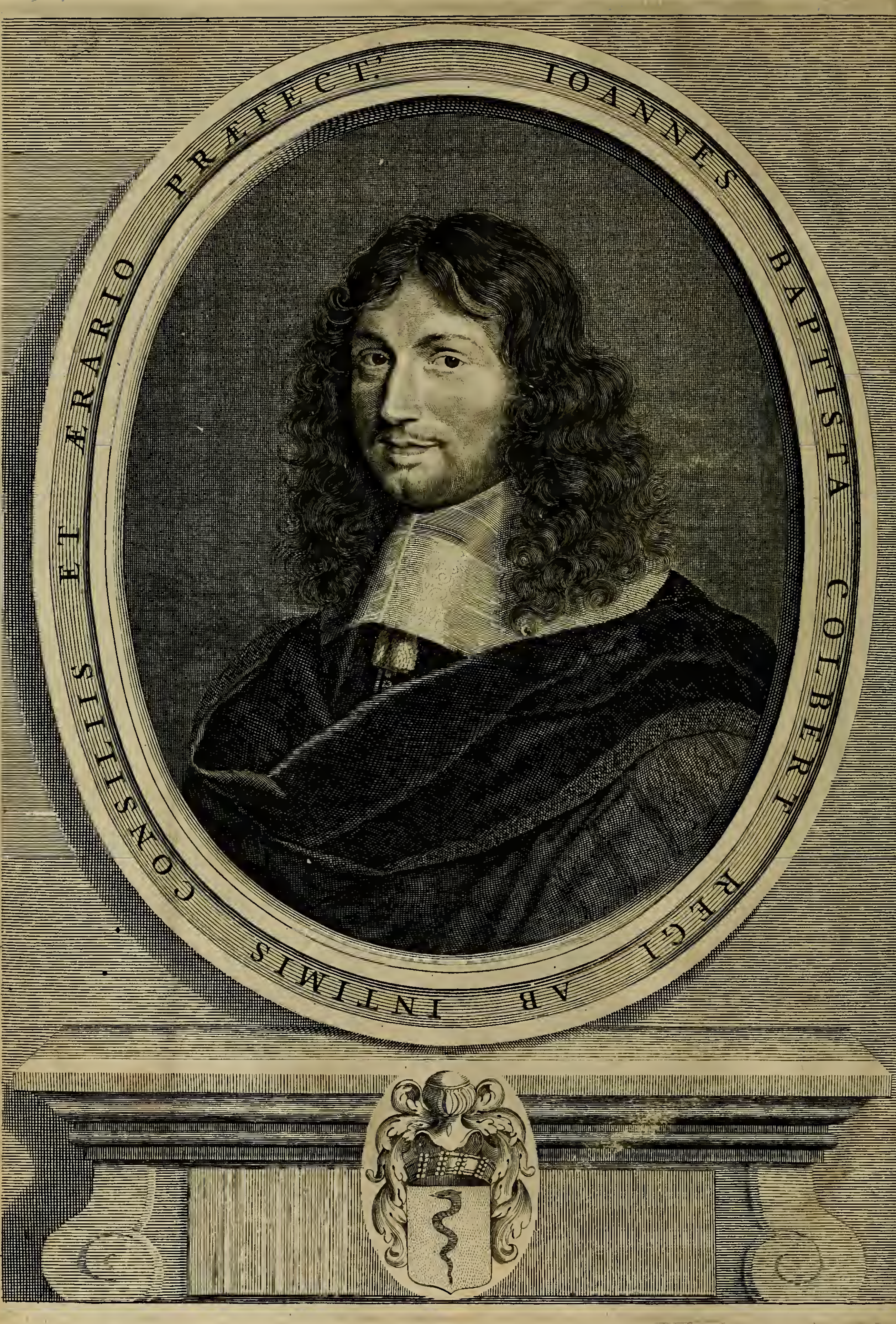
Ex Belgico ſermone in Latinum converſam applaudentibus eruditis publicaret.

QUA nunc laude recens HORNI, *Vir maxime, creſcis,*
Ingenii præſtantis Opes quod ſæpius offers?
Quas non imber edax, ſeries nec longa dierum
Diruet, at vivent multis poſt funera ſeclis.
Ennumerare velit ſi quis tua ſcripta per Orbem
Sparſa, quot egregiis libris replebitur Index?
Eminet hos inter qui nunc erumpit in auras,
Qui nobis aperit loca tam ſpatioſa Sinenſis
Imperii; Belgis ignota prioribus arte
Mirifica detecta patent. Deſcripſerat illa
Vernaclo Batavus ſermone: induſtria noſtri
Hiſtorici, quem LEIDA *potens veneratur, & omnis*
Candidioris amat doctrinæ cultor, eandem
Hiſtoriam, rebus præclaris undique plenam,
Tranſtulit, & pulcra donavit veſte Latini
Eloquii, a cunctis hæc ut monumenta legantur.
Gratum Opus ingenuis, ad cognoſcenda potentis
Admiranda DEI, *ditantis ſedibus Orbem*
Innumeris, quæ divitiis & fructibus amplæ,
Urbibus auguſtis inſtructæ, ac pinguibus agris,
Fontibus & rivis, auroque fluentibus undis,
Large diffundunt populos ſua dona per omnes.
Hæc tabulis expreſſa novis, ſumptuque benigno
Sculptoris MEURSI, *lectoribus* AMSTELA *tradit,*
AMSTELA TERRARUM DECUS INGENS, GLORIA MUNDI.

In qua urbe hæc ſcribebam

JOHANNES CHRISTENIUS
Juriſprudentiæ Profeſſor.

PARS

IOANNES BAPTISTA COLBERT REGI AB INTIMIS CONSILIIS ET ÆRARIO PRÆFECT.

Excellentiſſimo ac Per-Illuſtri

DOMINO,

Do. COLBERT,

Ordinis S. Spiritus Commandritæ, Libero Baroni de Seignelay, Ordinario Regis Chriſtianiſſimi Conſiliario, Status Gallici Miniſtro primario, Aulæ Regiæ Præfecto, ſummo Quæſturarum ac commerciorum Galliæ Præſidi, &c.

E*Xcellentiſſime ac Per-Illuſtris* DOMINE,

Magno illi terrarum orbis Domitori Alexandro volupe aliquando fuit ad Diogenis doliolum ſe demittere, ac nonnullo quoque obſervantiæ cultu celebris Philoſophi ſuſcipere oracula. Tanti Monarchæ animatus exemplo Excellentiam Tuam, cujus heroïcæ virtutes jam dudum, *quâ patet orbis*, fulgore pleno radiant, pauliſper ad gelidas *Neptuni Batavi* undas ſiſto, ut absque periculoſis pelagi jactationibus Sinæ miracula, domi ſolitarius, inſpiciat. Nil enim ab omni parte magis ingenium movet, quàm exoticarum rerum, à primis mundi incunabulis, admiranda commemoratio; quæ ſi omnia mortalium unus ſua recordatione aſſequatur, nullum dubium, quin prudentiæ faſtigium, non ſine miraculo, conſcenderit. Verum enimverò, quia hiſtoriarum Dea, quæ Pacis ac Bellorum Magiſtra; Legum & Judiciorum Interpres, nullibi magis propriè hoſpitatur, quàm apud viros qui Purpuræ proximi illuſtrem in aula perſonam ſuſtinent, ut legationibus, pactis, etiam bello, cum aliis nationibus mutuas contrahant amicitias, aut hoſtilitates, unde familiaris oritur notitia, & mutuum inter longè, ac ab ipſa natura, Oceano, montibus, ſylvis, deſertis, diſſitos populos commercium, injurius *Excellentiæ Tuæ* forem, ſi *Legationem Batavicam ad Sinæ Imperatorem* accuratiori manu, juxta genuinam Autographi *Nieuhoviani* formam, latiâ veſte exornatam, alii quàm *Excellentiæ Tuæ*, cui promovendæ mercaturæ provincia demandata eſt, ſacram facerem;

rem;

rem; cùm Gallica editio ab *Excellentia Tua*, quæ literarum & virtutum cenſus ex merito æſtimat, cum ſumma affectus teſtificatione accepta ſit.

Debetur ſanè *Excellentiæ Tuæ*, cui jam pridem reliquorum regnorum & aularum arcana patent, hic liber, ut Chinæ, hucusque peregrinis inacceſſæ, ſecreta quoque recludat. Audit, & quidem jure merito, Sina mundi compendium & epitome generis humani, cùm ob multa alia, tùm ob inſignem ſapientiam, & ſcientiarum abditiſſimarum cognitionem, quibus quidem ipſos Europæos, ut Typographia, pulvis pyrius, vaſa porcellana & plura præclariſſima inventa teſtantur, multis paraſangis & ſeculis ſuperavit, ut planè credibile ſit antiquam Ægyptiorum ſapientiam Africâ pulſam, vel à Soſeſtri in famoſa illa expeditione Aſiatica abductam, apud Colchos & Sinas ſedem ſuam collocaſſe.

Antiquitas flores, queis Deorum ſuorum capita redimere non valebat, adjiciebat pedibus: ad pedes *Excellentiæ Tuæ* Chartaceum hoc munuſculum, obſervantiæ monumentum, ſtatuit hæc mea tenuitas, eò audaciæ impulſa vivâ humanitatis memoriâ quâ *Excellentia Tua* me Gallicam editionem offerentem excepit, ut & Conſularis viri dicto, *neque quenquam eſſe*, inquientis, *tam perverſum à Muſis, qui non mandari verſibus æternum laborum ſuorum præconium patiatur.* Imparem me ſanè *Excellentiæ Tuæ* præconem lubens profiteor, cùm per univerſas Galliæ Provincias auſpiciis *Excellentiæ Tuæ* faſces ac ſecures arcanâ quaſi lætitiâ gratulabundi exultent, in templis fides, in Senatu conſilium, in foro æquitas, novo veluti gaudio perfundantur; hincque invictus Galliarum Monarcha Lycurgi fidem, Epaminondæ ſinceritatem, Catonis prudentiam, Ariſtidis juſtitiam, & quæ cætera virtutum proma conda hiſtoria magnis viris adſcribere valet, in *E. T.* agnoſcens, publicam totius Galliæ ſalutem cervicibus atque humeris *E. T.* tanquam tutiſſimis columnis innixam commiſerit, encomia *E. T.* ſacro Ægyptiorũ ſilentio malo perſtringere, quam rudi calamo nebulas offundere.

Hoc igitur illuſtre monumentum, ut ſerenâ fronte *Excellentia Tua* accipiat, ipſæ Tartarorum & Sinarum gentes, quanquàm procul in orientem ſepoſitæ, communi humanitatis jure ac privilegio expoſcere, & patrocinantem clypeum ambire, videntur. Si gratioſè *Excellentia Tua*, quam civium cuncti ut beneficum & ſalutare numen venerantur, illud aſpexerit, me faventem auram ſenſurum confido. Deus Ter Opt. Max. *Excellentiam Tuam* diutiſſimè ſalvam atque incolumem præſtet, Galliæ bono, ac civium ſolatio atque tutamini. Idemque ſummus Moderator Illuſtriſſimam Domum COLBERTIANAM, in glorioſiſſimam æternamque poſterorum memoriam, florere porrò atque vigere jubeat, ad excelſam nominis ſui gloriam, & Regni decus ac firmamentum. Sic devotiſſimo pectore vovet, ſic precatur futurus perpetuum

EXCELLENTIÆ & ILLUSTRITATIS TUÆ

Humillimus Cliens

JACOBUS MEURSIUS.

Amſtelodami, 24. Octob.
Aº. CIƆ IƆ LXVIII.

Indiarum extrema perluſtrandi foret facultas; tam felici eventu, ut eodem tempore, quo legatio in Sinam deſtinabatur, Bataviam, Hollandicæ Indiæ caput, appulerim. Viſum fuit Gubernatori Indiarum Johanni

Noord
TANYN TARTARIÆ PARS
REGNUM NIUCHE
Woeſtyne
Sandige
Xamo deſertum
PEKIN
LEAOTUNG
XAN
XENSI
COREA
XANTUM
Geele Rivier
HONAN
JAPON
MARE
EOUM
NANKIN
HU
QUAM
SUCHUEN
CHE
KIAN
KIANG
CHEUXAN
QUICHEU
QUICHEU
SI
JUNAN
QUANGSI
FOKIEN
CANTON
TUNGKING
Tropicus Cancri
FORMOSA
IL.
Regnum
Gannan
AYNAM
LUCONIA
Meridies
Zuyd
Weſt
Occidens
Oost
Oriens
REYS-KAERTE
Vande Ambaſſade der Nederlantſe
Ooſt Indiſe Compagnie door CHINA
aen den Groeten Tarterſen CHAM
door JOHAN NIEUHOFF
Carte du Voyage
des Ambaſſadeurs de la Compagnie Orientale des Provinces Unies
vers l'Empereur de la CHINE
Tabula Geographica
Itineris Legatorum Societatis Indiæ Orientalis Belgy Fœderati, per Chinam ad Magnum Tartariæ Chamū.
Authore Ioanne Nieuhoff.
Land-Charte
Von der Reyſe der Geſandten der Oſt-Indiſchen Compagney in den Vereinigten Niederländern, durch Sina, an den groſſen Tartariſchen Cham.

PARS PRIMA LEGATIONIS BATAVICÆ, AD Magnum Tartariæ, Sinæque CHAMUM,

Peractæ per Nobiles & Magnificos

PETRUM de GOYER, *ET* JACOBUM de KEYSER,

DECRETO

Nobiliſſimi & ſtrenuiſſimi Gubernatoris

JOHANNIS MAATZUYKERI,

Et Ampliſſimi

INDIARUM SENATUS.

Quæ iter Kantonâ Nankingum uſque complectitur.

CUm juxta laudabile Græcorum, Romanorumque exemplar, qui Regionum longe diſſitarum territoria peragrando immortale ſibi nomen, Regium patriæ ſplendorem, ac ingens civibus comparaverunt emolumentum, majorem ætatis meæ partem in America tranſegiſſem, redeunti in patriam Indiæ Orientalis luſtrandæ cupido inceſſit, Cæſare Trajano exemplo monſtrante viam, qui ætate jam decrepitâ, cum aliquot naves ad Indias deſtinatas caſu naufragii cerneret, juvenili ſibi robur exoptabat, ut Indiarum extrema perluſtrandi foret facultas; tam felici eventu, ut eodem tempore, quo legatio in Sinam deſtinabatur, Bataviam, Hollandicæ Indiæ caput, appulerim. Viſum fuit Gubernatori Indiarum Johanni

Maatzuikero, ita approbantibus, qui ſecretiora tractant conſilia, Nobiles & Magnificos Petrum de Goyer & Jacobum de Keyzer, legatos Pekingam, ad novum Tartariæ Sinæque Chamum, cujus victricibus armis paulo ante Sinicæ Taimingæ familiæ Majeſtas ſceptrum, coronamque ceſſerat, deſtinare, quo & Imperatori novo felicia auſpicia precarentur, & ſimul jura gentium, commerciorumque cum hoc fœdere legationibuſque exercerent.

Tam inopinâ animatus felicitate, cum legationis nunquam antea à Batavis tentatæ partem mihi ſuffragio Majorum demandaſſent, naturam, moreſque illarum gentium, nobis fere niſi obſcura, ac plerumque fabuloſâ traditione cognitos, ut ſe viſu, ſermone, converſatione ingerebant, curioſius annotare viſum, quandoquidem in hanc Regionem, à Geographis pro feliciſſimo Univerſi tractu habitam, ſedem, ſpe in patriam redeundi, nullus gentium hactenus collocare ſuſtinuit, gratam me rem poſteris, meæque non tantum patriæ, verum in univerſum, qui peregrina amant, facturum ratus; & abſque jactantia dixerim, nihil à me dignum curioſitate humanâ prætermiſſum, quod ad genium, moreſque populorum, in illa extrema Aſiæ orâ hactenus à notitia noſtra ſecluſorum, ſpectabat: præcipua vero cura fuit artificioſe ſitum regionum, urbium, pagorum, fluminum, montium, animalium, herbarumque vires, aliaque nobis incerta & incognita, quod hactenus Europæorum tentavit nemo, quaſi penicillo curioſis Lectoribus proponere.

Veruntamen, ne poſteris laborum fructu, quos in propriæ & ſingularis hujus Regionis naturæ indagine adhibuimus, fruſtremur, quidquid in hac Legatione nobis occurrit, breviter & perfunctorie, ad æternam rei memoriam prælo ſubjiciendum, duximus; ſed anteaquam de his verba faciamus, receptâ totius mundi diviſione, ratione nominis Sinæ etymologicâ, ejuſdemque ſitu, magnitudine, annuiſque reditibus præmiſſis, decem Regiones ex quindecim, (in quas tota Sina dividitur) earumque urbes, quas permeandi non oblata nobis fuit occaſio, ad uberiorem, & clariorem itinerarii noſtri intelligentiam paucis perſtringemus.

Totius mundi diviſio.

Univerſus terrarum, mariumque globus à modernis in duas dirimitur partes, veterem ſcilicet & novum orbem; ille Europam, Aſiam & Africam complectitur, quam diviſionem quidam attribuunt tribus Noachi Filiis, videlicet Sem, Cham, & Japhet, nam poſt univerſam mundi eluvionem Aſiam filio primo natu, Africam ſecundo, Europam tertio ſorte obtigiſſe autumant.

Novus orbis, quia eodem tempore, quo India Orientalis, detectus eſt, India Occidentalis nominatur, ſed ab Americo Veſpuſio Florentino Americа dicta, quamvis anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo per Chriſtophorum Columbum Genuenſem Ferdinandi Caſtiliæ & Arragonenſium Regis, ejuſque uxoris mandato ante ipſum detectus ſit.

Sub

Sub novo orbe apte recenſetur terræ continentis portio meridionalis, quæ à primo inventore Ferdinando Magellano, anno milleſimo quadringenteſimo & vigeſimo, Magellanicæ nomen retinuit; cujus oras inter Anglos primo Franciſcus Drake anno ſexageſimo quinto; inter Batavos Oliverius de Noort ſeptuageſimo ſeptimo appulerunt, quas nuper Ferdinandus de Quier Hiſpanus ulterius detexit.

Aſia, ut reliquas mundi plagas, utpote ſcopo noſtro alienas, ſilentio tranſeamus, qua ſeptentrionem ſpectat mari Tartarico, qua Orientem magno mari Indico, Eoo dicto, à meridie mari rubro, ab occidente ſinu Arabico, & terræ continentis tractu inter dictum ſinum, & mare mediterraneum, concluditur. Longitudine ab *Helles ponto* ad *Malakkam*, ultimum Indiarum emporium, mille & trecenta, latitudine vero ab oſtio Sinus Arabici ad portum *Tabin*, mille & viginti milliaria Germanica continet. Termini Aſiæ ejuſque diviſio.

Univerſa Aſia, quam Priſci in magnam & parvam, à Neotericis in Perſiam, Imperium Turcicum, Indias cum inſulis, Tartariam & Sinam dividitur: hæc Aſia eſt illa globi terraquei portio, quam præ reliquis elegit Altiſſimus, hæc parentes noſtros ſinu ſuo ſuſcepit, exinde propagato mortalium genere coloniæ per reliquas orbis partes longe lateque diffuſæ: Hæc lapſos protoplaſtas, hæc demum ipſum Deum generis humani vindicem, ac ſervatorem humana ſpecie tulit. Hæc de Aſia breviter dicta ſufficiant, eum in finem ut lectori conſtet, in qua mundi plaga Regnum Sinæ, nobis deſcribendum, ſitum ſit.

Sina Europæis *China*, vel *Tſchina*, Tartaris *Catay*, ejus incolæ iiſdem *Mangin* vel *Manthu*, id eſt Barbari dicuntur. M. Paulus Venetus, qui primus harum regionum notitiam anno milleſimo quadringenteſimo ſexto Europæ intulit, ſub *Catayæ* nomine eas deſcribit. Sed prævaluit *Chinæ* nomen, quod Luſitani Cantonenſes primi uſurparunt. Ipſi Sinenſes ut familiæ exuperantiam, ita nomen imperii mutant, unde *Than* latum ſine fine, *Yu* quies, *Tha* magnum, *Sciam* ornamentum, *Cheu* perfectum, *Han* via lactea cœli olim vocabatur. Sub *Ciu* familiâ *Min*, id eſt ſplendor, & *Tamin*, vel *Taimin* regnum magni ſplendoris, trecentis annis ante Ivena, Imperante *Tay-juen*, nominabatur, hodie à Tartaris Regni ſub magno Chamo poſſeſſoribus, *Tai'c'ing* dicitur. Duo tamen communia nomina habet *Chungchoa* medium Regnum, *Chungque* hortus medius, quod crederent terram eſſe quadratam, & in ejus meditullio Sinam: Unde ægre ferebant, Europæos Sinam in extima Aſiæ ora locantes; quod deprehendens Mathias Riccius Pater Societatis Mappam, ita diſpoſuit, ut in medio ejus Sina conficeretur. Sed jam illum errorem ipſi rident. Attamen finitimæ gentes hanc uſitatam Sinarum nominis Regni cum nomine familiæ imperatricis viciſſitudinem parum æſtimantes, prius auditum retinuerunt nomen; nam *Kouchenchinæ* & *Siamii* hoc imperium *Cin*, Japonii *Than*, Tartari *Han*, Turcæ & Saraceni *Katayum* vocant. De origine nominis Ratio Etymologica nominis Sinæ.

Chinæ non opus eſt aliorum referre falſas & incertas opiniones, ſufficiat audire Martinium, cujus VI Annalium Sinicorum hæc ſunt verba.

Martinus Martinius lib. 6. Sinicæ Hiſtoriæ.

Illud hic non tacebo, videri mihi admodum probabile, non apud Indos modo, verum apud exteras etiam nationes Sinarum nomen à Regiæ iſtius familiæ nomine fluxiſſe, ut Sinarum *ſeu* Cinarum *potius appellaretur imperium. Iſtorum namque Regum tempeſtate primum* Cinarum *fama, nomenque pervenit ad exteras gentes, ad Indos præcipue, apud quos poſtmodum hæſit, & ab illis accepêre ſubactâ Indiâ Luſitani. Hæc enim* Cina *familia* (ducentis quadraginta ſex annis ante Chriſti nativitatem) *in maxima Sinarum ad Occidentem vergentium parte regnabat; imo cum exteris gentibus bellum geſſit, ut ſupra diximus. Fixâ deinde ibidem imperii ſede,* Cinicum *dicebatur imperium. Poſtea vero quum ad rerum humanarum culmen evaſit, multo plura externis bella fecit. Unde nil mirum, ſi* Cinicæ *appellationis uſus apud eos invaluit: Ac licet extremam hanc Aſiam vario nomine appellent Sinæ, prout imperatrices familiæ quoque variant, primo tamen auditum nomen retinuêre. Notandum vero primam literam, non Italorum, ſed Hiſpanorum, vel Germanorum more pronuntiandam, ita ut ſcriptum* Cin *per* Z *aſperiore ſono prodeat è gutture. Argumentum in hanc rem ſuppeditat lapis ille, (de quo ſuo loco) qui anno Domini ſeptuageſimo octogeſimo ſecundo ab illis, qui primi Divinam legem in Sinis promulgavere, partim* Sinicis, *partim* Syriacis *literis inſcriptus, & in Provincia* Xenſi *repertus inter alia vocabulum* Zinoſton *habet, quod extremam Aſiam ſignificat, quaſi dicas* Zin *regionem ſive terram. Hæc mea eſt de Sinici nominis notatione opinio, de meliore conjectura nihil præjudicantis. Sed revertamur ad hiſtoriam, quam nihilominus Sinicam molliore literâ placuit inſcribere, quo tam facilis eſſet, quam communis omnibus pronuntiatio.*

Ante Chriſtum natum 2260.

Priſcis temporibus ſub *Xuno* duodecim, ſub *Yvo* novem fuerunt Provinciæ, quo tempore non niſi boreales partes complectebatur, tandem partibus auſtralibus paulatim ſubactis, & à Barbarie liberatis in quindecim Regiones diviſum fuit; quibus Regio *Leaotung*, quæ *Peking* occidua, ubi muri initium, ut & peninſula *Korea*, accenſentur, quæ continens cum *Niuche* Tartaricâ in fluvio *Yalo* terminatur. Præterea inſulæ *Hainan* quæ Regioni *Quangſi*, *Formoſa*, à Sinis *Lienkeu* quæ *Fokien*, & *Cheuxan*, quæ *Chekiang* opponuntur.

Sex Provinciæ maritimæ ſunt *Peking*, X*antung*, *Kiangnan*, vel *Nanking*, *Chekiang*, *Fokien*, & *Quangtung*. Mediterraneæ ad Boream ſunt *Quangſi*, *Kiangſi*, *Huquang*, *Honan*, & *Xanſi*, *verſus occaſum Xenſi*, *Suckuen*, *Queicheu*, & *Junnan.*

Sina Borealis, & Auſtralis.

Poſtremis temporibus Sina diviſa eſt in Auſtralem, & Borealem, quarum illa à Tartaris Regnum *Mangin*; hæc ab iiſdem *Catayo* nuncupatur, ubi prius novem; poſterius ſex abſolvitur Provinciis. Fluvius *Kiang*, maris filius, utramque dividit.

Error ſtatuentium. Katayam

Hinc erroris manifeſti, qui aliam extra Sinæ muros *Katajam*, *Quinſay*, *Kambalu*, aliaſque urbes fingunt, cum nonniſi Tartarorum Nomadum plau-

plauſtra & tentoria ſine urbibus ibi reperiantur ; nec reperta à Jeſuitis extra Sinam ulla *Kataja*, quod Celeberrimus Jacobus *Golius* peculiari diſſertatione, Sinenſi Atlanti adjuncta, argumentis, ex lingua *Kataja* & *Sinica* petitis, oſtendit. extra Sinæ muros.

Sina quadratam fere figuram obtinet, niſi quod duo promontoria, quæ à Sinis dicuntur *Tung* id eſt Orientale ; unum apud *Ningpo*, à quo intra quadraginta horas *Japoniam* navigatur, alterum apud *Tengcheu* in *Xantung*, longe in maria excurrant. Sina quadrata.

Sina, in extremo Aſiæ ſita, terminos ad Orientem, auſtrum & occaſum Oceanum Indicum, quem incolæ *Tung*, id eſt Orientale, vocant, habet. Borealis murus ille ingens à veteri Tartaria, Regnis *Niuche*, *Niuchan*, & parte *Taniju* ſeparat. Inter Regna magis borealia *Samahan* & *Kaſcar* deſertum arenoſum *Samo* jacet. Auſtrum regna Presbyteri Johannis, *Geo*, *Tibet*, *Laos* & *Mien*, à Sinis *Siſan*, id eſt Regni confinia dicta, claudunt. Inde *Bengala* proximat & Damaſios montes, per quos à Tartaris & Indis ſecernitur. Termini Sinæ.

Latitudo ejus ad auſtrum ab inſula *Hainan*, quæ ſub Boreali poli elevatione ad octodecim gradus jacet, unde aquilonem verſus ad quadraginta duos extenditur, ita ut Sina viginti duos gradus, ſive trecenta & triginta milliaria lata ſit. Longitudo à *Junnan* à centeſimo & duodecimo gradu ad *Ningpo*, Luſitanis *Nampo*, ſive ad centeſimum quadrageſimum quartum, id eſt, quadringenta quinquaginta milliaria, procurrit. Magnitudo.

Totum imperium terra marique firmiſſimis natura & arte munitionibus inexpugnabile videtur. Quinimo ex naturæ ſitu adeo exiles, clauſique ſunt omnes aditus, ut orbis in magno orbe ſingularis appareat. Mare ad ortum, æque ac auſtrum Claſſibus ob brevia, ſyrtes, inſulas, rupes periculoſum. Inde occiduis ad auſtrum ſylvis, montibus, deſertis & ingenti muro borealibus cinctum, hoſtes arcet. Munimenta.

Metropoles centum quadraginta quinque numerantur, quibus mille trecentæ triginta & una urbes ſubſunt, ex quibus centum quadraginta octo magnitudine, hominum frequentia, & commerciorum copia prioribus minime cedunt. Præter has ſunt triginta duæ civitates majores, quibus Metropolitana dignitas, quamvis nulli pareant, & ſexaginta ſex oppidis jura dent, denegatur. Extraordinariæ dantur tres urbes belli Ducibus aſſignatæ. Præſidia militaria per Provincias ſparſa intra murum, in ipſo & exterius ſpectantur centum quinquaginta novem. Adde inſuper urbes militares ſeptemdecim, & ſexaginta ſex oppida, in quibus milites permixti civibus habitant. Quæ collecta dant mille octoginta ſedecim loca celebrioribus per Europam urbibus, ſi Romam, Venetias, Conſtantinopolin, Londinum, Pariſios, Pragam, Amſtelodamum excipias, nihil inferiora. Numerus urbium.

Diſcrimen urbium & oppidorum non tam in magnitudine, quam digni- Differentia & con-

 gni-

venientia urbium.

gnitate & privilegiis conſiſtit. Pagi, vici, & parochia, licet circumferentia, & multitudine plebis cum minoribus, quæ Sinis *Chien*, certent, urbis titulo gaudere prohibentur, quia mœnibus deſtituta non ſuo, ſed alieno magiſtratu reguntur.

Una fera omnibus urbibus, oppidiſque forma eſt, ſtructura quadrata, altis latiſque muris & turribus, ampla foſſa, portis duplicibus, quarum altera ex prima conſpici non poteſt; lata intercedente ad exercitium militum area. Portis impoſitæ præcelſæ turres velut ſpeculæ, quas *Muen Jeu* vocant. Suburbia plerumque hic tam ampla & ſpatioſa ſpectantur, ut ſæpe præ populi multitudine geminæ putentur urbes. In loco paululum à mœnibus remoto & maxime amœno una ut minimum conſpicitur turris, in memoriam inſignis Viri ſtructa, cui priſca gentis ſuperſtitio ſortem proſperam aut adverſam prædicendi facultatem affinxerat.

Hominum multitudo.

Ingens hominum multitudo: totum imperium extra pariter ac intra mœnia iis, velut fornicibus, ſcatet: præter Regiam domum, Magiſtratus, Eunuchos, Milites, Sacerdotes, Fæminas & Infantes quinquaginta octo milliones, nongenta & quatuordecim millia, ducenta, octoginta quatuor, 58, 914, 284. hominum virili ætate referunt rationum publicarum libri. Nec hoc lectori admirationem moveat, nam ſi murus à millione militum cuſtodiatur, ſi trecenta millia per Sinam ſparſim victitent, qui unum Hunguvo, Tamingæ familiæ Imperatricis conditorem, ſui Sanguinis auctorem agnoſcunt; ſi quinque millia militum ſingulas nocturnas excubias obeant, diurnas totidem Eunuchi, ſi decem millia præfectorum, exceptis minoribus, numerentur, facile aſſenſum impetrabit, qui eam dixerit ducentos milliones virorum continere, præcipue ſi numerum navigantium addideris: tanta enim ubique navium copia eſt, ut ſub noctem quieſcentes ſæpe civitatis magnæ ſpeciem præ ſe ferant. Et facile numerus incolarum innoteſcit; Cujuſque pater familias maximæ domus ſuæ januæ tabellam, cui numerus & conditio domeſticorum inſcriptus, ſub gravi mulcta tenetur affigere, ac ne fraus committatur, ſingulis decem domibus præeſt quidam, quem *Titang*, id eſt, decurionem vocant, qui numerum annotat, & ſi error aut dolus commiſſus fuerit præfecto indicat.

Imperii reditus.

Annuatim præter expenſas publicas Regulorum, Præfectorum, ac militum ſexaginta milliones ſcutatorum in ærarium publicum deferuntur, ipſo Imperatore nullam poteſtatem habente; attamen per epiſtolam ſi à præfecto ærarii ſubſidium petat, nunquam hoc ei denegatur.

Pendunt provinciæ annuatim triginta duos milliones, ducenta & ſeptem millia, quadringentos, quadraginta quinque, 32, 207, 445. ſaccos oryzæ; quorum ſinguli ſufficiunt centum hominibus in diem integram. Byſſi crudæ quadragies centum, novies mille, nongentas, quadraginta novem 40, 9, 9, 49. libras, ubi ſingulæ uncias viginti Europæas faciunt. Goſſypii vero ſexcenties tricies mille, quingenta, & quinqua-

quaginta 6, 30, 5, 50 volumina, confecti ſerici, centum nonaginta unum mille, quingenta, & triginta 1, 91, 5, 30 volumina. Sed urbs *Hocheu* tributum hoc quingentis aureorum millibus annuatim redimit. Salis quindecies centum nonaginta quatuor millia, ducenta ſexaginta & unum, 15, 94, 2, 61 pondus, cujus quodlibet eſt centum viginti quatuor librarum, in univerſum centum octoginta ſeptem milliones, ſexagies octies centum, & octo millia, trecentas, ſexaginta quatuor 187, 68, 8, 3, 64 numerantur libræ. Faſces fæni, aut ſtraminis pro Regiis equis triginta duo milliones, quater centum, & octodecim millia, ſexcenti, & viginti quinque 32, 4, 18, 6, 27, fæni, aut ſtraminis faſces, omiſſis brevitatis gratia vectigalibus & portoriis, ſolvuntur.

Secunda Provincia Imperii Sinici

XANSI.

ANtiquior, ſed minor verſus Occidentem *Pekingâ Xanſi* eſt, in qua Sinæ prima Imperii ſui incunabula habuerunt.

Xanſi, quod regionem ad Occidentem Montium *Heng* ſignificat, murum verſus Orientem, *Tanyu*, & deſertum *Samo* habet: Occiduo fluvio *Croceo* à Borea in Auſtrum procurrente, & eam à X*enſi* ſeparante, alluitur. Termini *Xanſi.*

Xanſi quinque Metropoles, nonaginta duo oppida, & munimenta aliquot militaria complectitur. Cujuſque Metropoles ſunt *Taiyven*, *Pingyang*, *Taitung*, *Lugan*, & *Fuencheu.*

TAIYVEN prima Provinciæ Metropolis, ut ædificiorum ſplendore ac dignitate, ita lætiori viridantium collium, & nemoroſorum montium aſpectu illuſtris eſt. Occiduis fluvio *Fuen*, & Torrente *Lieu*, boreali amni *Cin* fæcunda. Trium Leucarum ſpatio magnifica ex marmore, aut ſecto lapide ſepulchra, & ſeptem ſplendida Heroum fana intra mænia complectitur, hæc ſe ſub habet viginti quinque urbes: *Taiyven*, *Taiyven*, *Incu*, *Taco*, *Ki*, *Siukeu*, *Cingyven*, *Kiaoching*, *Venxui*, *Xeuyang*, *Yu*, *Cinglo*, *Hokio*, *Pingting*, *Loping*, *Che*, *Tingſiang*, *Tai*, *Utai*, *Kiethi*, *Coſan*, *Fan*, *Hing*, *Paote*, & *Hiang.*

PINGYANG ſecunda Provinciæ Metropolis, Imperatoris *Javi* Regia, ad orientalem ripam fluminis *Fuen* jacet. Occidentale & Auſtrale urbis territorium flumen *Croceum* præterlabitur, fluvio *Hoei* dividitur, & monte *Golung* munitur, qui Boream verſus ad *Fuenſi*, & *Fuenxam*, in Auſtrum ad *Kioyao* & *Ycching* excurrit. Sub ſe habet triginta quatuor, *Pingyang*, *Sianglin*, *Hungtung*, *Feuxan*, *Chaoching*, *Taiping*, *Yoiang*, *Ioching*, *Kioyao*, *Fuenſi*, *Pu*, *Pu*, *Lincin*, *Yungho*, *Yxi*, *Vanciven*, *Hocin*, *Kiai*, *Ganye*, *Hia*, *Venhi*, *Pinglo*, *Juiching*, *Kiang*, *Ciexan*, *Kiang*, *Yuenkio*, *Ho*, *Kie*, *Hiangning*, *Cie*, *Taning*, *Xeleu*, *Yangho*. Ex quibus *Pu*, *Kiai*, *Ho*, *Kie*, & *Cie* præcipuæ ſunt.

TAI-

Taitung tertia Provinciæ Metropolis, à Rege *Chao* Sinis ſubjecta, fortitudine ac viribus, tum ob opportunum loci ſitum, tum ob validam mæniorum ſtructuram præcellit, tota montibus circumcincta, ut & ejus territorium, niſi in Occaſu, ubi minus aſpera Regio, & Tartarorum excurſionibus patet, varia numerat munimenta. Undecim regit civitates, *Taitung*, *Hoaigin*, *Hoenyven*, *Ing*, *Xanin*, *So*, *Maye*, *Guei*, *Quangling*, & *Lingkieu*. Primariæ ſunt *Ing*, *So*, & *Guei*.

Lungan, quarta Provinciæ Metropolis, ad Borealem ripam fluvii *Chang* ſurgit, Territorii exilitas amænitate compenſatur, parent huic octo civitates, *Lugan*, *Chancu*, *Tunlieu*, *Siangheng*, *Luching*, *Huquan*, *Liching*, & *Pingxun*.

Fuencheu, quinta Provinciæ Metropolis, per *Fuen* fluvium aſcendentibus in ejus ripa, quâ Occidentem ſpectat, medio Metropolim inter & *Pingyang* urbem itinere, hæc nobis occurrit, loco ad commercia peropportuno. Duplici ſplendet Palatio, quorum alterum intra mænia, alterum extra portam ſumptuoſum pariter & ingens exſurgit, ubi Rex *Iang* æſtivos ſolebat fallere calores. Præeſt civitatibus octo, quæ omnes ab Ortu in Occaſum inter *Fuen* fluvium, & *Croceum* intercurrunt: *Fuencheu*, *Hiaoy*, *Pingjao*, *Kiaihieu*, *Ninghiang*, *Lingxe*, *Jungning* & *Lin*.

Præter has magnas urbes tria inſuper municipia, *Cheu* Sinis dicta, *Sin*, *Leao*, & *Ce*, quæ quamvis privilegiis urbium careant, aliis tamen ſui generis dominantur. *Sin* ſub ſe habet *Siniven* & *Vuhiang*. *Leao* duas, *Iuxe* & *Hoxun*; *Ce* quinque, *Caoping*, *Iangehing*, *Linchuen*, & *Sinxui*.

Viæ publicæ & murus decem munimentis defenduntur, *Gueiyven*, *Ieuguei*, *Coguei*, *Maye*, *Vanglin*, *Jangho*, *Caoxan*, *Tienching*, *Chinlu*, *Cingyven*, *Pinglu*, *Chungtun*, *Gentung*, & *Tungxing*.

Hominum numerus. Familias hujus Provinciæ quinquies centum, octogies novies mille, nongintas & quinquaginta novem, 5.89.9.59. Viros quinquies centum, octogies quater mille, & quindecim 50.84.015. Viros liber cenſus Sinici numerat.

Tributum. Tributum tritici, vel milii eſt vicies bis centum, ſeptuaginta quatuor millium & viginti duorum 22. 74. 022 ſaccorum. Byſſi librarum quinquaginta. 50. Quatuor millia ſeptingenta & ſeptuaginta 4770. pannorum omnis generis ex ſerico textorum. Straminis, aut fænifaſcium trigeſies & quinquies centum, quadraginta, & quatuor millia, octogintorum, quinquaginta 35. 44. 8. 50. Salis pondera quadragies bis centies mille 4. 20000. exceptis vectigalibus & portoriis.

Tertia

Tertia Provincia Imperii Sinici.

XENSI.

XENSI Borealium Sinæ Regionum Occidentalior eſt maxima pars. Regno prete *Joan*, *Kaskar* & *Tibet*, quæ uno nomine *Siſan*, vocantur, altitudine triginta graduum proxima : verſus Occidentem Solem Regnum *Tanju*, muro interjacente : non tamen tota muro cingitur; ſed uſque ad flumen *Croceum*, cætera arenis, & ipſo flumine *Croceo* contra omnem vim muniuntur. Ad Ortum idem flumen, quod tres tertias ejus partes ambit, Auſtralia altiſſimi & continui montes ab *Honan*, *Suchien*, & *Huquang* ſeparant. Fines *Xenſi.*

Aquarum pluvialium regio inops, hinc ſiccitas, magna tamen frumenti copia, parum oryzæ. Pecora frumento per hyemem alunt, quorum, maxime ovium & caprarum ingens multitudo. Ter anno, vere, æſtate, autumno tondent. Sed prima tonſio optima : ex lana pannos ac veſtes ſingulari arte conficiunt. Muſcus ex umbilico cujuſdam animalis forma Cervi incornis, cujus carnes pro cibo, depromitur. Dum prurit, umbilicus ejus inſtar veſicæ Sanguine plenæ turget. Hic tumor, qui umbilicum repræſentat, & extenui piloſa tunica conſtat, cum pretioſo hoc liquore eximitur. Sed raro ad nos incorruptus defertur, Sinis, integro tumore, liquorem ſubdole eximinentibus, & corruptum loco ejus infarcientibus. Aurum ex fluminibus & ad ripas (fodinæ quanquam uberes ſint, eas tamen ſcrutari illicitum) legunt. Moſchi generatio.

Octo Metropoles, centum & ſeptem urbes, munimenta & caſtella novemdecim complectitur.

Metropoles ſunt *Sigang*, *Fungciang*, *Hanchung*, *Pingleang*, *Cungchang*, *Linijao*, *Kingyang* & *Jengan*.

SIGAN prima Provinciæ Metropolis, trium Imperantium familiarum *Chevæ*, *Cinæ*, & *Hanæ* ſedes, ſeptem ſuperbis aſſurgit palatiis ad Auſtralem fluminis *Guei*, tribus Pontibus ex ſecto quadratoque lapide ſuper ſtructis, ripam tam miranda acclivitate, ut ædificia paulatim montem ſubeuntia una cum mænibus quaſi amphiteatrum quoddam jucundiſſimo aſpectu repræſentent. Turris *Yeu* dicta *Novizonia* inter omnes altitudine ac ſplendore emicat. Pulchritudinem ejus ſeptemdecim theatra tholo cooperta, ad variam animi remiſſionem vivarium in ſepto aqueo, Sinis *Viyang*, triginta ſtadia ambitu ſuo complectente, extructa, mire augent. Nec ultimum gloriæ gradum illuſtre templum, à Jeſuitis Deo vero dicatum, obtinet. Numerantur in ejus territorio ſex ſupra triginta civitates, *Sigan*, *Hienyang*, *Hingping*, *Linchang*, *Kingijang*, *Caoting*, *Hu*, *Lantien*, *Livo*, *Xang*, *Chingan*, *Tung*, *Chaoye*, *Hoyang*, *Chingching*,

Pexui, Hanching, Hoa, Hoayn, Gueinan, Puching, Conan, Xanijang, Xangnan, Yao, SanyVen, Tungquon, Fuping, Kien, FungciVen, Vucung, Jungxeu, Fuen, Xunhoa, Xanxui, ChangVu.

Fungciang ſecunda Provinciæ Metropolis, qua Boream ſpectat, fluvio *Ping* adjacet. Ex ſalubriori aëris temperie, & mira agrorum per totam regionem fertilitate incolæ nomen à *Chung*, *Phænice*, & *Biang* felicitate derivari volunt. Totum ejus territorium altiſſimis montibus *Nan*, *Chingang*, cujus anfractus, cum tonitru vel tempeſtas imminet, boatum ac murmur ad triginta & amplius ſtadia edunt. *Taipe*, & *Quan*, ceu munitiſſimo vallo cingitur. Sub ſe habet octo urbes, *Fungciang, Kixan, Paoki, Fufung, Mui, Linieu, Lung*, & *Pingi-jang*.

Hanchung tertiæ Provinciæ Metropolis mænia Orientalis fluvius *Han* alluit montibus ubique altiſſimis, ac frequentiſſimis exſurgit, qui valles plures, eaſque peramænas claudunt. In hoc territorio, è quinque nobiliſſimis fanis, unum eſt Regi *Changleango* in ſtupendi operis memoriam dicatum, qui cum contra *HiangyVum* de Imperio pugnaret, montium aſperitates & præcipitia ad mille & ducenta ſtadia incredibili celeritate in plana deduxit. Præeſt hæc urbs civitatibus ſedecim, *Hanchung, Paoching, Chingcu, Yang, Sihiang, Fung, Mien, Ningkiang, Lioyang, Hinggan, Pingli, XeciVen, Sinijang*, H*anijn*, P*eho*, & *Cuijang*.

Pingleang quarta Provinciæ Metropolis, quam fluvius *King* ad Occaſum præterlabitur, qui inde in Ortum deflexus partem urbis occiduam pertranſit, in Auſtrum inde ſerpens, ad Ortum urbis Metropolitanæ, in Fluvium *Guei* ſe exonerat. Dulcium aquarum ſcaturigine peramænum; & urbem verſus ob nemora montium aſpectus jucundiſſimus. Decem ſub ſe habet civitates, *Pingleang, Cungſin, Hoating, ChinyVen, KuyVen, King, Lingtai, Choangleang, Lungte*, & *Cingning*.

Cunchang quinta Provinciæ Metropolis; ad Auſtrum fluvius *Guei*, recta fere ad partem ſuperioris urbis Occidentalem, alluit: populo frequens eſt emporium, & opportunus ad Sinici Imperii cuſtodiam locus, quippe aſperitate montium, itinerumque difficultate hoſtium artes facile eludit. Antiquiſſimo ab hominis memoriâ ſepulchro, *Fohy* nimirum, primi apud Sinas Imperatoris celebris; hæc *Muſcho* dives ſub ſe ſeptemdecim civitates numerat. *Cungchang, Ganting, Hoeining, Tungguei, Chang, NingyVen, Fokiang, Siho, Ching, Cin, Cingan, Cingxui, Li, Kiai, Ven, Hoei, Leangtang.*

Linyao ſexta Provinciæ Metropolis, in vertice montis *Paoting* poſita, à Regis ſede ex familia Taminga, & auri copia commendatur, cujus mænia fluvius *Yao* tonitruante aquarum ſtrepitu ad ſtuporem populi præterfluit. Hic famoſus ille murus finem capit, cujus terminos ſtatuunt montes, qui ad ripas *Crocei* fluvii, Occaſum civitatis *Lon* præter fluentis, aſſurgunt. Quinque moderatur urbes: *Linyao, GueiyVen, Lan, Kin, Ho.*

Kin-

KINGIANG ſeptimam Provinciæ Metropolem, *Xius* Sinæ familiæ auctor, pulſis Tartaris, occupavit, firmo, mæniorum robore munita, tria illuſtria *Fana* in ſuo ambitu continet, in quorum uno triginta ſeptem Regum *Chevæ* familiæ depictæ ſpectantur imagines. Hic oryza diuretica naſcitur, ut & faba alexipharmaca; Sub ſe habet *Kingijang*, *Hoxi*, *Hoan*, *King* & *Chinning*.

JENGANG octava Provinciæ Metropolis, ſi ad Boream verſus procedamus, nobis ad ripam lacus *Lieu* loco amæno, rerumque omnium feraci occurrit; unde viginti civitatibus jura dat, *Jengan*, *Ganſai*, *Canciven*, *Ganting*, *Pangan*, *Ychuen*, *Jenchuen*, *Jenchang*, *Cingkien*, *Feu*, *Cochuen*, *Chungpu*, *Ykium*, *Suite*, *Miche*, *Kia*, *Upao*, *Xinmo* & *Fuco*.

Sunt & munimenta paſſim tota Regione extus & intra murum diſperſa. Præcipua ſunt novem *Socheu*, *Xacheu*, *Xancheu*, *Jungchang*, *Leangcheu*, *Choanglang*, *Sining*, *Chiny*, *Culang*. Reliquæ quatuordecim ſunt minores, *Ninghia*, *Ninghiachung*, *Yaocheu*, *Mincheu*, *Hocheu*, *Cinglu*, *Yulin*, *Chinfan*, *Xetu*, *Hantung*, *Pinglu*, *Mingxa*, *Guei* & *Sengqui*. In ipſo muro ſitæ ſunt ſex præcipuæ, *Semuen*, *Kinthang*, *Hoama*, *Pecho*, *Taxum*, *Pukive*.

Familiarum ſunt octies centum, unum & triginta millia, & quinquaginta una, 8. 31. 051. Virorum ad arma promptorum tricies novies centum, triginta quatuor millia, centum & ſeptuaginta ſex 39. 34. 176.

Præter vectigalia pro tributo ſolvit novies decies centies, vigeſies novies mille, & quinquaginta ſeptem 19. 29. 057. oryzæ ſaccos. Libras ſerici confecti omnis generis novies mille, ducentas & octodecim. 9218. Byſſi trecentas ſexaginta 360. goſſipii decies ſepties mille centum & ſeptuaginta duas 17172. Panni goſſipini centum viginti octo milla, ſeptingenta ſeptuaginta 128770 volumina. Faſces fæni quindecies centum & quatuordecim milla, ſeptingentos & quadraginta novem 1514749.

Quinta Provincia Imperii Sinici.

HONAN.

HONAN *Nankingâ* ad Orientem & *Notapeliotem*, *Pekinga*, & quibusdam Provinciis *Xantung* ad Boream & *Barrapeliotem* clauditur. Cætera verſus, Auſtrum ac *Notolybitum Huquam*: ad Occidentem *Sucheun* & *Xanſi* eſt. Octo Metropoles ſunt, centum urbes, & multa munimenta ac caſtella habet. Metropoles ſunt, *Caifung*, *Queite*, *Changte*, *Gueihoei*, *Hoaiking*, *Honan*, *Nanijang*, & *Juning*.

CAIFUNG prima Provinciæ Metropolis, anno MDCXLI poſt pertinacem à Rebellibus Sinici Imperatoris obſidionem, aquis tota fere deleta, jam utcunque decori priſtino eſt reſtituta. Eam ab Ortu, & Occaſu alluit fluvius *Pien Crocei* ramus, qui Auſtrum verſus dua-

bus leucis ab urbe diſtat. Per amænum collem Y intra mænia concludit, Viridarium prope *Chin* muro clauſum ad oculorum, animique oblectationem ſpectatur, in quo ars cubiculum fecit, quod adventitio frigore Solis radios facile eludit. ad urbis Occaſum *Sunga* Imperatoria familia *Naumachiam* exſtruxit, in qua *Taizungus* milites probare ſolebat. Territorio ſuo quatuor ſupra triginta includit civitates, *Caifung*, *Chinlieu*, *Ki*, *Tunghiu*, *Taikang*, *Gueixi*, *Gueichuen*, *Ienlin*, *Fuken*, *Chungmeu*, *Iangvu*, *Iuenuu*, *Fungkieu*, *Iencin*, *Laniang*, *Chin*, *Xangxui*, *Sihoa*, *Hiangching*, *Xinkieu*, *Hiu*, *Linju*, *Siangching*, *Ienching*, *Changio*, *Ju*, *Sinching*, *Mie*, *Ching*, *Iungyang*, *Iungce*, *Hoin*, *Suxui*, *Iſung*.

Queite ſecunda Provinciæ Metropolis, cujus totus ad Boream *Croceo*, ad Auſtrum *Hoai* ingentibus fluminibus clauditur diſtrictus. Qui ob planitiem pinguedine glebæ & aëris inclementia inclytus eſt. Præeſt civitatibus novem, *Queite*, *Ningling*, *Loye*, *Hiaye*, *Jungching*, *Juching*, Ciu, *Hiaoching*, *Xeching*.

Changte tertia Provinciæ Metropolis, à vicinis *Xanſi* & *Peking* Provinciis in anguſtos limites coarctatur. Maxime Borealem Regionis partem occupat, quod *Lo*, *Ganyong*, Fluminibus irrigatur. Septem præeſt urbibus. *Changte*, *Tangin*, *Linchang*, *Lin*, *Cu*, *Vugam* & *Xe*.

Gueihoei quarta Provinciæ Metropolis jacet ad Auſtrum *Changte* in Auſtrali ripa fluminis *Guei*, minor terræ fertilitas fluminum commoditate corrigitur. Septem nobiliora numerat fana. Sex urbibus imperat: *Gueihoei*, *Coching*, *Sinhiang*, *Hoekia*, *Ki*, & *Hoei*.

Hoaiking quinta Provinciæ Metropolis, cujus Borealem partem montes, Auſtralem *Croceus* terminant. Sex moderatur urbes, *Hoaiking*, *Giyuen*, *SieVuu*, *Vuche*, *Meng*, *Ven*.

Honan ſexta Provinciæ Metropolis, quam centrum mundi Sinæ volunt triplici flumine clauditur; ſed ad Borealem ripam fluminis *Co* longius excurrit; Qui ſub uno Fanorum tredecem tanquam ſub pontis fornice, interfluit. Habet ſub ſe civitates quatuordecim: *Honan*, *Ienſu*, *Cung*, *Mengcin*, *Yyang*, *Tengfung*, *Iungning*, *Singan*, *Mienchi*, *Cao*, *Xen*, *Lingpao*, *Xeuchiang*, *Luxi*.

Nanijang ſeptima Provinciæ Metropolis, rerum neceſſariarum ubertate reliquas ſuperans, occiduo accumbit lateri fluminis *Yo*. Mons *Yu* Borealem urbis partem reſpicit, in quo magnus aquarum *Stagnantium* numerus. Tredecim regit civitates, *Nanijang*, *Chinping*, *Tang*, *Pieyang*, *Tungpe*, *Nanchao*, *Tengo*, *Nuihiang*, *Synije*, *Chechuen*, *Yu*, *Vuxang*, & *Ye*.

Juning octava Provinciæ Metropolis, Orientalem Lacus *Co* ripam occupat; ad Boream montibus, ad Auſtrum fluvio *Hoei* clauditur. Pretioſa & nunquam ſatis à Sinis laudata herba *Cha* celebris. Octo fana Heroibus dicata, numerat ac quatuordecim regit civitates: *Juning*, *Xangcai*, *Siping*, *Sincai*, *Siuping*, *Chinijang*, *Sinijang*, *Loxan*, *Kioxan*, *Quango*, *Quangxan*, *Cuxi*, *Sie*, & *Xanching*.

Magna

Magna urbs *Jui*, quæ, nondum Metropolitana dignitate à Sinis decorata, Imperat quinque oppidis *Ju*, *Luxan*, *Kia*, *Paoſung*, & *Yang*.

Liber Sinicus, qui capitum cenſum continet, notat in hac Provincia familias, quinquies centum, octoginta novem millia, ducentas, nonaginta ſex 5. 89. 296. viros vero quinquagies & ſemel centies, ſexies, ducentos, ſeptuaginta 51. 0. 6. 270.

Tributum tritici vel oryzæ eſt vicies quater centies, quater & decies mille, quadringentorum ſeptuaginta ſeptem 24. 14. 477. ſaccorum. Solvit byſſi non elaboratæ vicies ter mille, quingentas & novem 23509 libras. Serici confecti varii generis novem millia, nongenta, quinquaginta novem 9957 volumina. Pannos ex goſſipio trecentos quadraginta unum. 341. Faſces fæni pro pabulo Regiorum equorum vicies bis centies octogies octies mille ſeptuagentos quadraginta quatuor 2288744.

Sexta Provincia Imperii Sinici.

SUCHVEN.

SUCHVEN, quaſi quatuor aquas dicas; quam fluvius *Kiang* mediam interſerat, magna & fertilis eſt Provincia, ad Orientem *Huquang*, Notapeliotem *Queicheu*, ad Boream & Barrapeliotem *Xenſi*, ad Barrolybicum Regna Prete Joan, ad Occidentem *Tibet*, ad Auſtrum *Junnam* habet. Metropoles ejus octo ſunt, centum viginti quatuor urbes & oppida, quatuor munitiones. Octo Metropoles ſunt *Chingtu*, *Paoning*, *Xunxing*, *Siucheu*, *Chunking*, *Queicheu*, *Lunggan*, & *Mahu*.

CHINGTU prima Provinciæ Metropolis, emporium celeberrimum, & ſpatioſum, quod in meditullio ſuo palatium auguſtum, quatuor milliaria Italica ſua peripheria circumſcribens, complectitur, ad urbis Notapeliotem Rex *Sujus* Naumachiam in *Stagno Volung* paravit. Habet ſub ſe urbes triginta ſex, *Chingtu*, *Xoanglieu*, *Venkiang*, *Sinfan*, *Sintu*, *Kintang*, *Ginxeu*, *Cingping*, *Pi*, *Cu*, *Nuikiang*, *Quon*, *Peng*, *Cungning*, *Gan*, *Kien*, *Cuyang*, *Cungking*, *Sincin*, *Han*, *Xefan*, *Miencho*, *Teyung*, *Mien*, *Changming*, *Lokiang*, *Mieu*, *Venchuen*, *Guei*, & *Pao*.

PAONING ſecunda Provinciæ Metropolis, ad Auſtrum torrente *Haitang*, à copia roſarum aquaticarum ſic dicta, ad Occaſum fluvio *Kialing*, ad Ortum amænis pontibus clauditur. In ea quatuor ſunt nobiliora Fana. Decem urbibus imperat, *Paoning*, Cangki, *Nanpu*, *Quangyven*, *Pa*, Chaohoa, *Tungkiang*, *Kien*, Cutung, & *Nankiang*.

XUNKING tertia Provinciæ Metropolis, ad Occaſum montis *Co* jacet, pomorum aureorum ſylvis celebris, caſtaneas fert, quæ inſtar ſachari in ore liqueſcunt: tria habet fana, & decem ſub ſe civitates. *Xunking*, *Sike*, *Fung*, *Jungxan*, *Ylung*, *Quanggan*, *Kin*, *Tacho*, *Gochi*, & *Linchui*.

Siucheu quarta Provinciæ Metropolis, emporium nobile eſt, cujus mænia ingens aquarum moles, ex fluviorum *Kiang* & *Mahu* confluxu, præterfluit. Ad urbis Auſtrum conſpicitur mons *Xeching*, mænia lapidea dictus, ad Notolybicum *Xemuen* magna aquarum vi è catadupa profluit. Præeſt civitatibus decem, *Sincheu, Kingfu*, *Fuxun*, *Nanki*, *Hinguen*, *Changning*, *Iunlien*, *Cung*, *Cao*, *Lungchang*.

Chunking quinta Provinciæ Metropolis, duplex lætitia dicta, in monte jacet ad confluxum fluminum *Pa* & *Kiang*. Regit civitates viginti, *Chunking*, *Kiangcin*, *Changxeu*, *Taco*, *Iunchuen*, *Iankiu*, *Iunchang*, *Kikiang*, *Nanchuen*, Kiu*kiang*, *Ho*, *Tungleang*, *Tingyven*, *Piexan*, *Chung*, *Fungtu*, *Tienkiang*, *Feu*, *Vulung*, *Pengxui*.

Quicheu ſexta Provinciæ Metropolis, maxime ad Occiduum Provinciæ vergens, Boreale fluminis *Kiang* occupat; hic mercium portorium exigitur; ad Boream urbis mons C*hekian* aſſurgit. C*ing* fluvius ad Ortum in K*iang* influit. Tredecim ſub ſe habet urbes: *Queicheu*, *Coxan*, *Tachang*, *Taming*, *Iunyang*, *Van*, *Cai*, *Ta*, *Sinning*, *Leangxan*, Kienxi, *Tunghiang*, *Taiping*.

Lunggan ſeptima Provinciæ Metropolis, magni Aſtrologi & Imperatoris *Uvi* naturale ſolum, totius Provinciæ clavis eſt. Ad Notolybicum urbis ſcaturit *Feu* fluvius, inde longiſſimo per provinciam tractu deſcendit, donec cum *Pa* fluvio ſe miſceat. Mons C*ungtung* Boream reſpicit, qui ad *Sifan* terras excurrit, ad Notapeliotem mons *Xemuen* conſpicitur. Tribus civitatibus imperat, *Lungan*, K*iangyen*, *Xeciven*.

Mahu octava Provinciæ Metropolis, Sola ſui juris Borealem ripam fluvii *Mahu*, lacui ejuſdem nominis vicina, occupat. mons K*ing*, ſpeculum à Criſtallino fonte dictum, occiduam urbis partem ornat.

Civitates majores numerantur ſex, *Tungchuen*, *Muicheu*, K*iatting*, K*iung*, *Liucheu*, *Yacheu*. Abſoluto metropolium numero ſex majores civitates numerandæ ſunt, quæ licet incolarum multitudine emporiique frequentia metropolitanæ dignitatis titulum mereantur, equidem hoc privilegio non gaudent, ne præſidum numerus accreſcat: *Peking* & *Nanking*.

Tunchuen ad Occaſum flumine *Feu*, ad Notolybicum *Xe* muniuntur. Sub ſe habet urbes octo, *Tunchuen*, *Xehung*, *Ienting*, C*hunkiang*, *Suining*, *Fungki*, *Ganyo*, *Lochi*.

Muicheu cingitur lacu H*oan*, ejus territorium duobus brachiis fluminis K*iang* irrigatur. Si ad Auſtrum urbis procedatur, mons *Gonui*, ſi ad Occaſum, mons *Peping* occurrit, cujus vertex noctu candelarum inſtar lucet. Præeſt urbibus quatuor *Muicheu*, *Penxan*, *Tanleng*, *Cingxin*.

Kiating ad K*iating* fluviam ſita, montem *Mienkiang* Boream verſus reſpicit, ex qua rivus C*hocung* excurrit. Septem civitatibus jura dat, K*iating*, *Gomui*, *Hungia*, *Laikiang*, K*ienguei*, *Jung*, *Gueiyven*.

Kiung civitas major eſt, in cujus confinio lacus *Yotan* occurrit. Tres ſub ſe habet urbes, K*iung*, *Taye*, *Pukiang*.

Liu-

Liucheu lapide Lazuli dives montem *Pao* Auſtrum verſus reſpicit, cujus accolæ ἀπύϛετοι vivunt, præter menſes Martii & Aprilis, quando ipſis lethalis eſt. Imperat quinque civitatibus, *Liucheu*, *Naki*, *Hokiang*, *Kiangan.*

Yacheu Occidentalior ad Regnum *Tibet*, multa munimenta ad Provinciæ cuſtodiam poſſidet. Quatuor ſub ſe habet urbes *Yacheu*, *Mingxan*, *Jungking*, *Luxan.*

Quatuor urbes militares hæc numerat Provincia, *Tinchuen*, *Uniung*, *Uſa*, *Chinhiung.*

Civitates militares & munimenta triginta quinque: *Po*, *Jungning*, *Yenyang*, *Xequei*, *Yemui*, *Tienciven*, *Ly*, *Pinchai*, *Sungfan*, *Tiiki*, *Kienchang*, *Cienguei*, *Ningpo*, *Yveſui*, *Iencing*, H*oeichuen*, H*oangchuen*, *Ielung*, H*iugin*, *Le*, *Vugan*, *Lungyo*, *Sungguei*, *Cinci*, *Techang*, *Macu*, *Kiungpu*, *Chungco*, H*oangping*, H*ia*, C*hing*, *Tantang*, C*haohing*, H*ieu*, *Xeſie.*

Hæc regio, quam magnus fluvius *Kiang* mediam ſecat, ſerici & medicamentorum ferax, hinc inde montoſa, ſed ſæpe in fertiles campos & pinguia arva effuſa. Sola genuinam radicem *Chinæ* profert, nam quæ alibi per Sinam creſcit, ſpuria eſt. Rhabarbari quoque optimi fertilis, quod *Tibetani* & *Mogoles* in Europam mittunt. Succini etiam duplex genus, rubri & flavi, quale etiam ad Pruſſiæ littus, ex pice vel reſina artificioſum quoque ſuccinum naturali colore & virtutibus æmulum coquunt, idque pro ſincero divendunt. Ferri, Stanni, plumbi ingens ex montibus proventus. Salinæ ibidem: ex puteis centum paſſus profundis tanta ſalis copia hauritur, ut vix tertiam ejus partem indigenæ abſumant.

Rationum publicarum liber, præter milites, quorum maxima multitudo tota Regione diſperſa, numerat viros vicies bis centies, & quater mille; centum & ſeptuaginta 2204170. Familias quater centum, ſexaginta quatuor millia, centum & viginti novem 464129.

Tributum oryzæ ſolvit ſexagies & ſemel centum, ſex millia, ſexcentos, & ſexaginta 6106660 ſaccos. Serici confecti, infectique libras ſexies mille trecentas triginta novem 6339. Goſſypi ſeptuagies quater mille, octogintas & quinquaginta unam libram 74851. Salis pondera ſemel centies, quadragies novies mille, centum, ſeptuaginta ſeptem 149177. Fænum & ſtramen abſumit miles.

Septima Provincia Imperii Sinici.

HU QUANG.

HU QUANG ad Boream *Honan* habet, ad Barrolyricum *Xenſi*, ad Occidentem *Suchen*, ad Auſtrum *Queicheu*, ad Ortum *Kiangſi*, ad Notapeliotem *Quantung.*

Metro-

Metropoles inſignes quindecim ſunt, plures quam centum urbes: Pagorum, virorumque innumera multitudo, non computatis munitionibus, & caſtellis militum.

Quindecim Metropoles ſunt *Vuchang*, *Hanijang*, *Siangyang*, *Tegan*, *Hoangcheu*, *Kingcheu*, *Yocheu*, *Changxa*, *Paoking*, *Hengcheu*, *Changte*, *Xincheu*, *Jungcheu*, *Chingtien*, *Chingyang*.

VUCHANG prima Provinciæ Metropolis, auguſtâ Imperatricis *Taiminga* familiæ ſede illuſtris amni adjacet *Lo*, per medium ab eodem ſecta, ad Auſtralem fluminis *Kiang* ripam, ad ejus Notapeliotem ſurgit mons *Taquon*, cujus lapides & gleba aureo colore micant. Decem imperat civitatibus: *Vuchang*, *Vuchang*, *Kiayu*, *Puki*, *Hienning*, *Cungyang*, *Tunching*, *Hingque*, *Taye*, *Tungxan*.

HANIJANG ſecunda Provinciæ Metropolis, à lacu *Hanijang* dicta, fluvio H*an* vicina jacet, eo in loco, ubi ſe in fluvium *Kiang* exonerat. Turris *Xeleuchoa*, quod granatorum florem denotat, omnes facile ſplendore ſuperat; duas ſub ſe habet civitates H*anijang*, & H*anchuen*.

SIANGYANG tertia Provinciæ Metropolis, occidua eſt fluvio H*an*, licet montibus extuberet, auri copia, quod ex percolatis arenulis colligitur, dives; ad urbis Barralybicum fluit *Siang*, in monte *Untang* prope civitatem K*ium* ſplendida ſpectantur monaſteria, ubi ſumni ſacrificulorum Rectores degunt, qui ſacra ſua per totam Sinam tradunt. Septem regit civitates, *Siangyang*, *Iching*, *Nanchang*, *Caoyang*, *Coching*, *Quanghoa*, K*ium*.

TEGAN quarta Provinciæ Metropolis, ad Auſtrum montibus, ad Boream fluminibus undique cingitur. Sex regit urbes, *Tegan*, *Iommung*, H*iaocan*, *Ingching*, *Sui*, *Ingxan*.

HOANGCHEU quinta Provinciæ Metropolis: urbis mænia lambit Borealis ripa fluminis K*iang*, nobili Serpentum genere, & abſinthio albo celebris, quæ magnarum virium à Sinicis prædicantur Medicis. E regione urbis in inſula *Pequey* majores degunt teſtudines. Novem ſibi ſubjectas moderatur urbes, H*oancheu*, *Lotien*, *Maching*, H*oangpy*, H*oanggan*, K*ixui*, K*i*, H*oangmui*, H*oangci*.

KINCHEU ſexta Provinciæ Metropolis, ædificiorum ſplendore, ac emporii frequentia inclyta, eodem loco, quo ſuperior, jacet. Præeſt civitatibus tredecim, *Kingcheu*, *Cunggan*, *Xexeu*, *Kienli*, *Sungki*, *Chikiang*, *Iling*, *Changyang*, *Itu*, *Iuengan*, *Quei*, *Hingxan*, *Patung*.

YOCHEU ſeptima Provinciæ Metropolis, Borealia urbis mænia alluit fluvius K*iang* in concurſu fluminum K*iang*, *Siang*, & *Fung*; hic incredibilis omnium rerum copia eſt; Mons *Pacio* Auſtrum, K*ium* urbis Notolybicum ſpectat. Ejus territorium dividit lacus *Tungting*, in qua, ex inundatione relicta, multæ ſuperſunt inſulæ. Sub ſe habet urbes octo, *Yocheu*, *Linſiang*, H*oayung*, *Pingkiang*, *Fung*, *Xemuen*, *Culi*, *Ganhiang*.

CHAN-

CHANGXA octava Provinciæ Metropolis, adjacet flumini *Siang*, qua Ortum ſpectat, Occaſum verſus mons *Jumo*, in quo maxima Talci copia, occurrit. Ejus territorium amnis *Mielo*, ob Feſtum *Tuonu* apud Sinas celebris, irrigat; undecim civitates ſibi ſubjectas habet, *Changxa*, *Siangtan*, *Siangin*, *Ninghiang*, *Lieuyang*, *Liling*, *Ieyang*, *Sianghiang*, *Xeu*, *Ganhoa*, *Chaling*.

PAOKING Nona Provinciæ Metropolis, Orientem verſus adjacet monti *Lung*, qui quatuor ita æquales vertices per circulum attollit, ut undique idem videatur. Hinc Auſtrum verſus tota montibus aſpera. Quinque includit civitates, *Paoking*, *Sinhoa*, *Chingpu*, *Vuchang*, *Sining*.

HENCHEU decima Provinciæ Metropolis, occurrit ad amnem *Chingi*, prope lacum, qui profundiſſimas; ſed virides continet aquas, ad Occaſum urbis mons *Taceu*, argenti fodinis inclytus, attollit verticem. Novem civitatibus jura dat, *Hengcheu*, *Hengxan*, *Luiyang*, *Changning*, *Gangin*, *Ling*, *Queiyang*, *Linuu*, *Lanxan*.

CHANGTE undecima Provinciæ Metropolis, fluminibus, magnaque lacu circumſepta Borealem fluvii *Juen* ripam occupat. Mons *Lo*, cervorum à copia dictum, ad urbis Occaſum eſt, amne *Lang* ad Auſtrum interfluente. Ditione ſuâ continet quatuor civitates, *Changte*, *Taoyven*, *Lungyang*, *Iuenkiang*.

XINCHEU duodecima Provinciæ Metropolis, monte *Tayeu* Barrolybicum verſus, amne *Xin* ad Ortum muniuntur. In ejus territorio monticolæ, Sinis *Vulimnan*, reperiuntur, quos ex cane & Regis filiâ oriundos tradunt. Septem imperat civitatibus, *Xincheu*, *Luki*, *Xinki*, *Xopu*, *Iuen*, *Kiuyang*, *Mayang*.

JUNCHEU decimatertia Provinciæ Metropolis, Boreali fluvio *Siang* inter amænos ac virides colles itinerantibus occurrit, prope amnem *Siao*. Occidentali monte, arundinum copia amæno, clauditur. Sub ſe habet civitates ſeptem, *Juncheu*, *Kiyang*, *Tau*, *Tunggan*, *Ningyven*, *Iungning*, *Kianghoa*.

CHINGTIEN decimaquarta Provinciæ Metropolis, munitiſſimo montium, aquarumque vallo undique circumcincta Orientalem fluvii *Han* ripam occupat. Septem urbibus præeſt, *Chingtien*, *Kingxan*, *Cienkiang*, *Mienyang*, *Kingling*, *Kingmuen*, *Tangyang*.

CHINGYANG decimaquinta Provinciæ Metropolis, circumfluit fluvius *Han*, qua Ortum ſpectat fluvio *Lungmuen*, qua Occidens monte *Ninqua* terminata, ſeptem urbibus præeſt, *Chingyang*, *Fang*, *Choxan*, *Xancin*, *Choki*, *Chungſi*, *Paokang*.

Præter has duæ civitates majores ſunt *Chingcheu* dictæ, quarum altera quatuor urbes *Chingcheu*, *Hoeitung*, *Tungtao*, *Suining*; altera, ſex *Chingheu*, *Iunghing*, *Ychang*, *Hingning*, *Queiyang*, *Queitung* imperio ſuo includit.

Urbes militares numerantur undecim, *Xi*, *Iungxun*, *Paocing*, *Nanguei*, *Xiyung*, *Xangki*, *Lankiang*, *Sanping*, *Iungting*, *Tienkia*, *Iungmui*.

C Familiæ

Populi numerus. Familiæ ſunt quinquies centum triginta & unum mille, ſexcentæ octuaginta ſex 531686. Viri, quadragies & octies centum triginta & tria millia, quingenti & nonaginta 4833590.

Tributum. Tributum ſolvit oryzæ, vicies & ſemel centies ſexagies ſepties mille, quingentos, quinquaginta novem 2167559. Serici confecti ſeptemdecim millia, nongenta ſeptuaginta ſeptem volumina 17977.

Decima Provincia Imperii Sinici.

CHEKIANG.

CHEKIANG pars Orientalis mari *Japonico* cingitur, verſus Auſtrum *Fokien* eſt, cætera *Kiangſi* & *Nanking* ambit.

Metropoles undecim ſunt, quarum una *Hangcheu*, regni inſtar magnitudine & potentia; ſub iis urbes ſexaginta tres, quæ caſtellorum, pagorum, & vicorum innumeram multitudinem complectuntur.

Undecim Metropoles hæ ſunt, *Hangcheu*, *Kiahing*, *Hucheu*, *Niencheu*, *Kinhoa*, *Kiucheu*, *Chucheu*, *Xaohing*, *Ningpo*, *Taicheu*, & *Vencheu.*

HANCHEU prima Provinciæ Metropolis, quæ communiter *Kingſai* dicitur, eadem eſt quæ Paulo Marco Veneto *Quingſai*, ab incolis hortus genialis, vel terræ Paradiſus appellatus, occupat orientalem ripam *Si*, Fluvio *Che*, unde Provinciæ nomen, totum territorium irrigante, in quo ſingularis obſervatur maris æſtus circa Octobrem. Ad urbis auſtrum mons *Funghoang*, in cujus gemino vertice geminum Idolorum fanum cum turri novizonia conſpicitur. Ad Boream *Xecung* eſt, ut & ſuperbiſſimum Idolorum templum *Chaoking*, in quo rerum præſtantiſſimarum aſſiduæ nundinæ ſunt. Octo civitatibus jura dat, *Hancheu*, *Haining*, *Fuyang*, *Iuhang*, *Lingan*, *Yucien*, *Sinching*, *Changhoa.*

KIAHING ſecunda Provinciæ Metropolis, in rerum omnium feraci ac ridenti agro poſita, collem *Utai* ad Barrolybicum in lacu *Tienſing*, quo totum territorium irrigatur per canales arte derivatos, habet. Præeſt civitatibus ſex *Kiahing*, *Kiaxen*, *Haiyen*, *Pinghu*, *Cungte*, *Tunghiang.*

HUCHEU tertia Provinciæ Metropolis, ad Lacum *Tai* jacet. Hic præclariores comparantur penicilli, quibus tota Sina ad ſcribendum utitur. intra mænia Fanum quinque primis Sinenſium imperatoribus dicatum concludit. Sex civitatibus imperat, *Hucheu*, *Changhing*, *Gankie*, *Teching*, *Hiaofung*, *Vukang.*

NIENCHEU quarta Provinciæ Metropolis, celebris à papyri, quam diſtrahit, mercinoniis. Boream urbis mons *Ulum* ambit; ſub ſe habet civitates ſex, *Niencheu*, *Xungan*, *Tunglui*, *Suigan*, *Xeuchang*, *Fuenxi.*

KIN-

KINHOA quinta Provinciæ Metropolis, quaſi Veneris florem dicas, à fabuloſa Veneris cum muliere militari *Vunju* de flore contentione, nomen ſumpſit. Sub ſe octo civitates, *Kinhoa*, *Lanki*, *Tungyang*, *Yu*, *Iungkang*, *Vuy*, *Pukiang*, *Tanki*.

KIUCHEU ſexta Provinciæ Metropolis, ſub regibus variam, ut antecedens habuit fortunam. Territorii Auſtraliſſima eſt, quinque præeſt civitatibus, *Kiucheu*, *Lungyeu*, *Changxan*, *Kiangxan*, *Caihoa*.

CHUCHEU ſeptima Provinciæ Metropolis, adjacet amni *Tung*, quo ad mare uſque navibus patet iter. Decem urbibus Imperat, *Chucheu*, *Cingtien*, *Cinyun*, *Sungyang*, *Suichang*, *Lungcinen*, *Kingyven*, *Iunho*, *Sivenping*, *Kingning*.

XAOHING octava Provinciæ Metropolis, celebre literatorum muſæum, mediis natat in aquis, ex quibus varii canales ad varias territori partes tendunt. Fana habet tria ſplendida, ut & duo Novizonia. Jura dat civitatibus ſeptem, *Xaohing*, *Siaoxan*, *Chuki*, *Iuyao*, *Xangyu*, *Xing*, *Sinchang*.

NINGPO Nona Provinciæ Metropolis, urbs illa eſt, cujus promontorium Luſitani ob commercia frequentare ſolent. Jacet ad Orientalem ripam canalis arte facti, ubi varii generis triumphales viſuntur, arcus, ut & duæ turres ſeptizoniæ. Plurimi Chriſtianorum cultui addicti numerantur. Quinque divione ſua includit civitates, *Ningpo*, *Cuki*, *Funghoa*, *Tinghai*, *Siangxan*.

TAICHEU decima Provinciæ Metropolis, in monte *Tientai* ſita, montem *Caicho* Auſtrum verſus reſpicit. Sex ſub regimine numerantur urbes, *Taicheu*, *Hoangnien*, *Tientai*, *Sienkiu*, *Ninghai*, *Taiping*.

VENCHEU undicima Provinciæ Metropolis, in maris confimo ad provinciæ fines jacet pro navibus commodiſſimam habens ſtationem. Montem *Cuyu* Notolybicum verſus in flumine ſpectat. Habet ſub ſe civitates quinque, *Vencheu*, *Xuigan*, *Locing*, *Pingyang*, *Taixun*.

Præcipua munimenta quindecim, *Chinxan*, *Kinxan*, *Tinghui*, *Quo*, *Ninghai*, *Cioki*, *Sinho*, *Xetie*, *Puontun*, *Cumuen*, *Tunchi*, *Haigan*, *Sining*, *Haifung*, *Nan*.

Familiæ ſunt duodecies centies quadragies bis mille, centum triginta quinque. 12. 42. 135. Viri militares quadragies quinquies centies vicies quinquies mille, quadringenti & ſeptuaginta 4525470. Populi numerus.

Tributum ſolvit oryzæ vicies qninquies centies & decies & mille, ducentes nonaginta novem 25. 10. 299. Byſſi, ſeu ſerici infecti ter centies, ſeptuagies mille, quadringentas ſexaginta ſex libras 370. 466. Serici confecti duo millia, quingenta, & ſeptaginta quatuor volumina 2574. Fæni ſeu ſtraminis faſces octuagies ſepties centum, quatuor millia, quadringentos, nonaginta & nnum 870491. Salis pondera quater centum quadraginta quatuor millia, ſeptingenta ſexaginta novem 444769. Præterea magnæ Imperatoriæ naves *Junchyven* vocatæ ſerici auro, argento, plumis Avium & Draconibus intertexti verſicoloribus copiis onerantur, ex quibus

bus Soli Imperatori ejuſque Aulicis veſtes conficiuntur. Præter hæc annuum provinciæ vectigal quindecim ſuperat milliones, hoc eſt decies quinies centies centena millia aureorum 1500000.

Undecima Provincia Imperii Sinici.

FOKIEN.

MInima Sinicarum Provinciarum FOKIEN ab Ortu & Auſtro Indicum Oceanum habet. Occidens & Boreas *Kiangſi*, & *Chekiang* cingitur.

Metropoles octo ſunt *Focheu*, *Civencheu*, *Chancheu*, *Kienning*, *Jenping*, *Tincheu*, *Hinghoa*, & *Xaouu*.

FOCHEU prima Provinciæ Metropolis, per ingens oſtium mari conjungitur, flumine *Min* ad urbis Notapeliotem manante. Mons ſive *Fung*, Borealem urbis, mons *Fang* Auſtralem occupat partem. Emporii frequentia ac eruditorum numero celebris. Præeſt civitatibus octo, *Focheu*, *Cutien*, *Mincing*, *Changlo*, *Lienkiang*, *Loyuen*, *Iungſo*, *Focing*.

CIVENCHEU ſecunda Provinciæ Metropolis, jucundiſſimum juxta mare occupat locum, & ad mænia uſus ab utraque parte maximas admittit naves. Ad urbis Barrolybicum incipit pons *Loyang*, à loco ſic dictus, nulli comparandus, qua patet univerſo. In vertice montis *Paoconi* turris novizonia ad Auſtrum urbis cernitur; quæ navigantibus pharum, ac certiſſimum littoris propinquantis ſignum præbet. Septem civitates territorio concludit, *Civencheu*, *Nangan*, *Hoeigan*, *Tehoa*, *Ganki*, *Tunggan*, *Iungchung*.

CHANGCHEU tertiæ Provinciæ Metropolis, occidua fluvio *Chang*, decem civitatibus jura dat. *Changcheu*, *Changpu*, *Lugnien*, *Nancing*, *Changtai*, *Changping*, *Pingho*, *Caogan*, *Haicing*, *Ningyang*.

KIENKING quarta Provinciæ Metropolis, ad fluminis *Min* Orientalem occurrit ripam. Verſus Barrapeliotem mons altiſſimus *Xin* eſt, ex quo ſupra omnes montes Sol Oriens ex mari conſpicitur. Septem regit civitates, *Kienning*, *Kienyang*, *Cunggan*, *Puching*, *Chingho*, *Sungki*, *Xeuning*.

JENPING quinta Provinciæ Metropolis, cujus mænia etiam altiſſimos tranſcendunt montes, ab ipſa fluminis *Min* ripa amæniſſimo aſpectu inter montes & colles, præter navigantium oculis, obſervatur. Septem civitatibus Imperat, *Ienping*, *Cianglo*, *Xa*, *Yenki*, *Xunchang*, *Iunggan*, & *Tatien*.

TINGCHEU ſexta Provinciæ Metropolis, adjacet ſtagno *Cingçao*, circa quod arbores ſemper virides conſervantur. Octo ſub ſe habet civitates. *Tingcheu*, *Ninghoa*, *Xanghang*, *Vuping*, *Cinglieu*, *Tienching*, *Queihoa*, & *Iungtung*.

HINGHOA ſeptima Provinciæ Metropolis, prope lacum *Chung* viſitur, in cujus ripa auguſtum eſt erectum palatium, decem conſtans aulis. In ejus territo-

territorio cernitur quaſi continua pagorum ac oppidorum ſeries. Duas regit civitates *Hinghoa*, & *Sienlieu*.

Xaouu octava Provinciæ Metropolis, Occidentalis Provinciæ ob munitionum copiam clavis, ad rivum *Ciao* jacet, ex qua deducti rivali plateas omnes pertranſeunt. Quatuor civitatibus jura dat, *Xaouu*, *Quangce*, *Taining*, & *Kienning*.

Eſt & in *Fokien* magna urbs, *Foning*, quæ & tribus oppidis imperat *Foning*, *Fogan*, & *Ningte*.

Sunt & ibi munimenta & emporia celebria, *Ganhai*, *Hiamuen*, *Pumuen*, *Foning*, *Tinghai*, *Muihoa*, *Xe*, *Haikeu*, *Vangan*, *Chungxe*, *Tungxan*, *Hiuenchung*, & *Iungting*.

Ad hanc provinciam pertinent inſulæ *Formoſa* & *Teivam*, quarum ultimam Hollandi poſſident, & munimentum, nomine novæ Zelandiæ, exſtruxerunt. De quibus poſtea latius.

Familiæ ſunt quinquies centum & novem millia, ducentæ & octodecim 509218. Viri decies & octies centum, duo millia, ſexcenti & ſeptuaginta ſeptem 18. 02. 677.

Tributum oryzæ, fert octies centum octoginta & tria millia, centum & quindecim ſaccos. Byſſi Libras centum nonaginta quatuor 194. ſerici confecti, ſexcenta 600 Volumina.

Decima tertia Provincia Imperii Sinici.

QUANGSI.

Quangsi ad Ortum & Notolybicum *Quantung*, ad Barrapeliotem *Tungking*, ſive *Ganan*, ad Occaſum *Iunnan*, ad Notolybicum *Queicheu* habet, cætera *Huquang* ambit.

Metropoles undecim ſunt *Queilin*, *Lieucheu*, *Kingyven*, *Pinglo*, *Gucheu*, *Cincheu*, *Naming*, *Taiping*, *Suming*, *Chingam*, & *Tiencheu*.

Queilin prima Provinciæ Metropolis, ad Borealem ripam fluminis *Ly* ſive *Quei* jacet, & variis undique cingitur montibus. Tria illuſtria habet fana. Novem civitatibus Imperat, *Queilin*, *Hinggan*, *Lingchuen*, *Yangſo*, *Iungning*, *Iungſo*, *Yning*, *Cinen*, & *Quonyang*.

Lieucheu ſecunda Provinciæ Metropolis, id eſt ſalicum urbs, occidua eſt fluvio *Lieu*, pellucidis aquis & montibus plena, medicinalium herbarum ferax. Duodenas regit civitates, *Lieucheu*, *Coyung*, *Loching*, *Lieuching*, *Hoaiyven*, *Yung*, *Laipin*, *Siang*, *Vuciven*, *Pin*, *Cienkiang*, & *Xanglin*.

Kingyven tertia Provinciæ Metropolis, Borealem montem *Y* reſpicit, juxta quem fluit rapido curſu *Lung*; ejus territorium horridis ſcatet montibus. Novem ei ſubſunt civitates, *Kingyven*, *Tienho*, *Sugeu*, *Hochi*, *Hinching*, *Nanchuen*, *Lypo*, *Tunglan*, & *Pangti*.

Pinglo quarta Provinciæ Metropolis, cujus mænia flumen *Ly* præterlabiter, montem *Jung* habet. Sub ſe habet civitates octo: *Pinglo*, *Cunching*, *Fuchuen*, *Ho*, *Lipu*, *Siengiu*, *Iunggan*, & *Chaoping.*

Gucheu quinta Provinciæ Metropolis, jacet inconcurſu omnium provinciæ fluminum. Hinc cæteras emporii frequentia facile antecellit. Decem urbibus imperat. *Gucheu*, *Teng*, *Yung*, *Cengki*, *Hoaicie*, *Yolin*, *Pope*, *Pelieu*, *Lochuen*, & *Hingye.*

Cincheu ſexta Provinciæ Metropolis, ad confluentes duorum fluminum aquas jacet, ad ejus Auſtrum mons *Pexe* eſt, in quo altiſſimus vertex *Tocieu*, ſupra ipſas nubes erectus viſitur. Quatuor numerat civitates, *Cincheu*, *Pingnan*, *Quei*, & *Vucing.*

Nanning ſeptima Provinciæ Metropolis, ſita eſt urbs ad duorum fluminum confluentes, quæ ad partem mæniorum Auſtralem, amiſſo nomine *Takiang*, flumini miſcentur. Sex in territorio ſunt civitates *Nanning*, *Lunggan*, *Heng*, *Yunhiang*, *Xangſu*, *Sunning.*

Taiping octava Provinciæ Metropolis, Regibus *Tungking* paret, ut & *Suming*. Illa regit civitates viginti tres, *Taiping*, *Taiping*, *Ganging*, *Yangli*, *Vanching*, *Co*, *Cwenming*, *Suching*, *Chinyven*, *Sutung*, *Kielun*, *Mingyng*, *Xanhia*, *Kiegan*, *Lunging*, *Tukie*, *Cungxen*, *Iunkang*, *Loyang*, *Toling*, *Lun*, *Kiang*, & *Lope.*

Suming nona Provinciæ Metropolis. Illa ſex numerat: *Suming*, *Suming*, *Xangxe*, *Hiaxe*, *Pingciang*, & *Chung.*

Chingan decima Provinciæ Metropolis. Eidem regi parent *Chingan*, quæ nullas ſub ſe.

Tiencheu undecima Provinciæ Metropolis, quæ quinque complectitur civitates: *Tiencheu*, *Xanglin*, *Lung*, *Queite*, & *Cohoa.*

Inter militares urbes caput eſt *Sugen*, cui ſub ſunt tres aliæ, *Sugen*, *Vuyuen*, & *Funghoa.*

Magna urbs, nondum ad Metropolitanam dignitatem evecta, *Suching* eſt. & uni urbi *Ching* imperat. Sunt & aliæ urbes, *Sucheu*, *Siping*, *Suting*, *Fulao*, *Fukang*, *Funy*, *Fung*, *Li*, *Queixum*, & *Hiangun.*

Munimenta duo ſunt, *Xanglui* & *Ganiung.*

Familiæ centum octoginta ſex millia, ſeptingentæ & novem decem 186719. Viri militares, decies centum quinquaginta quatuor millia, ſeptingenti ſexaginta ſex 1054760.

Tributum oryzæ facit quater centum triginta & unum mille, trecentos quinquaginta novem, 431359 ſaccos.

Decima

Decima quarta Provincia Imperii Sinici.

QUEICHEU.

QUEICHEU ad Ortum & Barropeliotem *Quangſi*, ad Boream & Notapeliotem *Sucheun*, ad Notolybicum *Huquang* habet. Cætera *Iunnam* claudit.

Olim non erat una ex quindecim provinciis, ſed pars ejus ad *Suchuen*, alia ad *Huquang* ſpectabat, cætera inter vicinos diſtributa. Sed ſtirps *Taiminga*, quandoquidem prior *Ivena* Tartarorum Familia, multa paſſim ibi caſtella & munimenta ſtruxerat, peculiarem inde provinciam fecit.

Metropoles non adeo magnæ octo ſunt, decem oppida, quatuor urbes militares, caſtellorum & munimentorum magnus numerus.

Metropoles octo ſunt. *Queiyang*, *Sucheu*, *Sunan*, *Chinyven*, *Xecien*, *Tunggin*, *Liping*, *Tucho*.

QUEIYANG prima Provinciæ Metropolis, qua Ortum ſpectat, mons T*ungeu* ſurgit, cupreus dictus à ſono, quem inſtante pluvia edit, novemdecim munimenta loco urbium ſub ſe habet. *Queiyang*, *Kiukiun*, *Moqua*, T*aboa*, *Cingſan*, *Gueiſan*, *Fangſan*, *Hungſan*, *Golung*, *Kinxe*, *Siaolung*, *Loſan*, T*alung*, *Siaoching*, *Xangua*, *Luxan*, *Luſan*, *Pingſa*, *Mobiang*.

SUCHEU ſecunda Provinciæ Metropolis, ad Auſtralem urbis partem monte *Go* munitur, qui præ nimio præcipitio inacceſſus fertur. Quatuor regit civitates, *Sucheu*, T*uſo*, *Xiki*, & *Hoangtao*.

SUNAN tertia Provinciæ Metropolis, Auſtrum verſus cingitur monte *Vanxing*. Duas urbes & quinque munimenta *Sunan*, *Vuchuen*, *Inkiang*, *Xuite*, *Manii*, *Langki*, & *Ieuki*, numerat.

CHINYVEN quarta Provinciæ Metropolis, cujus foſſas mons *Xeping* attingit. Unam urbem & quatuor munimenta regit, *Chinyven*, *Xikien*, *Kinyung*, *Pienkyao*, *Inxui*, & T*aiping*.

XECIEN quinta Provinciæ Metropolis, medio loco inter ſecundam & tertiam urbem jacet. Hæc tria munimenta continet, *Xecien*, *Miaomin*, *Lungciven*, & *Coihang*.

TUNGGIN ſexta Provinciæ Metropolis, provinciæ *Huquang* finitima maxime orientalem territorii partem occupat. Mons T*ung* urbem quaſi vallo munitiſſimo munit. Septem numerat munimenta *Tunggin*, *Sengki*, T*iki*, *Vaxan*, *Ulo*, *Pingten*, *Pingnan*, *Pinchai*.

LIPING ſeptima Provinciæ Metropolis, territorio *Quangſi* maxime vicina jacet, pontem *Tienſem*, id eſt, à Cœlo factum, habet, ex uno lapide conſtat, ſupra torrentem *Tanki*, cujus latitudo duas perticas, longitudo viginti æquat. Quatuor regit urbes & undecim munimenta, *Liping*, *Iuncung*, *Tanki*, *Pacheu*, *Hung*, *Caotie*, *Cu*, *Sixau*, *Huul*, *Leangſai*, *Geuyang*, *Sinhoa*, *Chunglin*, *Cheki*, & *Lungli*.

TUCHO

Tucho octava Provinciæ Metropolis, fluvio *Co* vicino jacet ad Notolybicum *Li* urbis *Liping*. Sub ſe habet tres civitates & munimenta novem, *Tucho*, *Toxan*, *Maho*, *Cingping*, *Panxui*, *Pinglang*, *Pincheu*, *Lotung*, *Hokiang*, *Loping*, *Pingting*, & *Tungning*.

Quatuor magnæ urbes ſunt, *Pugan*, *Iungning*, *Chinning*, & *Ganxun*.

Pugan clavis trium Regionum eſt, præeſt tribus parvis munimentis, *Iungning*, *Muyo*, *Tinging*.

Chinning imperat duabus munitionibus, *Kangço* & *Xeul*.

Ganxun præeſt duobus caſtellis, *Ningco* & *Sipeo*.

Quatuor militares urbes ſunt, *Puting*, *Sintien*, *Pingyve* & *Lungli*.

Puting ſola eſt. *Sintien* quatuor aliis præeſt, *Pingfa*, *Paping*, *Cheuping*, & *Cheuing*. *Pingyve* duabus *Yangi* & *Loping*. *Lungli* geminis. *Pingfa* & *Taping*.

Munimenta prohibendis montanorum latrociniis ſunt, *Picie*, *Gueieing*, *Ganchoang*, *Cingping*, *Pingpa*, *Gannan*, *Uſa*, *Hinglung*, *Cherni*, & *Kaili*.

Præcipua loco hujus Regionis ſunt, *Junguing*, *Xuitung*, *Lokeu*, *Xanglang*, *Vatien*, *Hoanglien*, & *Cugin*.

Familiæ ſunt quadraginta quinque millia, trecentæ & quinque. 45305. Viri militares bis centum viginti & unum mille, trecenti & ſexaginta quinque 231365.

Tributum eſt oryzæ ſaccorum quadraginta ſeptem millia, ſexcenti & quinquaginta octo. 47688. Pannos ex cannabe atque herbis textos quinquies mille, & novies centum, 5900. quæ omnia ad alenda præſidia non ſufficiunt, unde Monarcha aliunde defectum ſupplet.

Decimaquinta & ultima Imperii Sinici Provincia.

JUNNAN.

Junnan ad Ortum & Notapeliotem *Quanſi*, ad Auſtrum regna *Laos* & *Tungking* ſive *Gannan*; ad Occaſum extima regnorum *Mien* & *Pey*; ad Barrolybicum Regna *Siſan*; ad Boream *Suchen*; ad Barrapeliotem *Queicheu* habet.

Metropoles habet duodecim urbes militares octo, octoginta octo oppida & multas munitiones.

Metropoles duodecim ſunt, *Junnan*, *Tali*, *Lingan*, *Cubiung*, *Chinkiang*, *Munghoa*, *Kingtung*, *Quangna*, *Quangſi*, *Chiniuen*, *Jungning*, & *Xuning*.

Junnan prima Provinciæ Metropolis, quod Auſtrum nubium ſonat, in Boreali ripa magni lacus *Tien* ſitum amænum habet, qui urbis mænia, qua Occidentem ſpectat, lambit, inde deducti intra muros canales navibus iter præbent. Civitatibus tredecim imperat, *Junnan*, *Funun*, *Yleang*, *Caoming*, *Cynning*, *Quehoa*, *Chingcung*, *Ganning*, *Loco*, *Loſung*, *Quenyang*, *Sanpao*, & *Ymuen*.

Tali

TALI ſecunda Provinciæ Metropolis, lacui *Siul* vicina jacet, mons *Tiençang* ad urbis Occaſum ſupra trecenta ſtadia occupat. Sex urbibus jura dat. *Tali*, *Chao*, *Junnan*, *Tenchuen*, *Langkiung*, *Pinchuen.*

LINGAN tertia Provinciæ Metropolis, ad Borealem partem unum Heroibus dicatum fanum, pontemque magnificum habet, *Tungkinenſium* Regno vicina eſt. Decem civitates, *Lingan*, *Kienxui*, *Xeping*, *Omi*, *Ning.*, *Sinping*, *Tunghai*, *Hoſi*, *Siego*, *Mungçu*, & novem munitiones, *Naleu*, *Kiachoa*, *Vanglung*, *Hieynug*, *Kichu*, *Sulo*, *Coneng*, *Locung*, & *Gannan*, complectitur.

CUHIUNG quarta Provinciæ Metropolis, in meditullio Provinciæ ſita eſt, cujus territorium quaquaverſum pulcherrimi ambiunt montes. Septem ſub ſe habet urbes, *Cuhiung*, *Quantung*, *Tingyven*, *Tingpien*, *Okia*, *Nangan*, & *Chinnan.*

CHINKIANG quinta Provinciæ Metropolis, auſtrum verſus Lacui magno *Fuſien* adjacet, ad Notolybicum monte *Yokeu*, ad Ortum monte *Kinlien* cinguntur. Ei quinque ſubſunt civitates, *Chinkiang*, *Kiangheu*, *Sinhin*, *Yangcung*, & *Innan.*

MUNGHOA ſexta Provinciæ Metropolis, urbis Notapeliotem mons *Gueipao*, Notolybicum mons *Funghoang* claudit, à Sinico Phænice ſic dictus, in quo omnes vicinæ aves congregari, & mortem Phænicis quaſi plangere dicuntur. Duas ſub ſe habet civitates, *Munghoa*, & *Tinglung.*

KINGTUNG ſeptima Provinciæ Metropolis, ſola ſui juris inter altiſſimos & horridos jacet montes, ad urbes Occaſum pons eſt meris ferreis conſtans catenis.

QUANGNAN octava Provinciæ Metropolis, aurea vulgo dicta terra ob uberrimam omnium rerum feracitatem, præeſt uni urbi *Fu.*

QUANGSI nona Provinciæ Metropolis, intra mænia montem *Chunſien* concludit, & quatuor civitates ſub ſe habet, *Quangſi*, *Suçung*, *Mile*, *Vimao.*

CHIYVEN decima Provinciæ Metropolis, qua auſtrum ſpectat, urbi *Vungtung* argentiferæ vicina jacet, præeſt munimento *Loco.*

JUNGNING undecima Provinciæ Metropolis, regno *Sifan* contermina ad Boream territorii ſui ſita eſt, ad Provinciæ cuſtodiam quatuor regit munitiones, *Lacu*, *Ketien*, *Hianglo*, & *Valu.*

XUNING duodecima Provinciæ Metropolis, qua occidenti obverſatur Soli, fluvius *Canglang* præterfluit urbem. Montana & ſola eſt.

Octo præſidia militaria ſunt, *Kiocing*, *Yaogan*, *Cioking*, *Vuting*, *Cintien*, *Likiang*, *Iuenkiang*, & *Iunchang.*

KIOCING ſub ſe habet ſex urbes, *Kiocing*, *Yeco*, *Chenye*, *Loleang*, *Malungo*, & *Lochiung.*

YAOGAN tres *Yaogan*, *Yao*, & *Tayao*.

CIOKING tres, *Cioking*, *Kienchuen*, & *Xun*.

VUTING quatuor, *Vuting*, *Hokio*, *Yuenmeu*, & *Lokiuen*.

CINTIEN ſeptem pagis dominatur.

LIKIANG quinque oppidis præeſt, *Likiang*, *Paoxan*, *Lan*, *Kiucin*, & *Linſi*.

IUENKIANG munimento *Lopie* præſidet.

IUNGCHANG ſeptem munimenta ſub ſe habet, *Iungchang*, *Laye*, *Lukiang*, *Iungping*, *Fungki*, *Xitien*, & *Lukiang*.

Duæ urbes militares nulli alii obnoxiæ ſunt, *Pexing*, & *Sinhoa*.

Munitiones ſui juris ſunt quindecim *Chelo*, *Tengheng*, *Cheli*, *Laochua*, *Lungchuen*, *GueiyVen*, *Vantien*, *Chincang*, *Taheu*, *Nieuki*, *Mangxi*, *Lancang*, cum urbe *Langkiu*, *Mopang*, *Mien*.

MOPANG jura dat novem locis, *Mopang*, *Mengyang*, *Mengking*, *Menglien*, *Mengli*, *Mengting*, *Mengtien*, *Mengeo*, & *Menchang*.

MIEN dominatur ſex locis, *Mien*, *Pape*, *Santihiung*, *Sochung*, *Mungyang*, & *Mitien*.

Familiarum ſunt triginta duo millia, nongentæ, quinquaginta octo, 32958. Viri militares decies quater centies, trigeſies ter mille, centum & decem, 1433110.

Tributum oryzæ præbet decies quater centies mille & quingentos ſexaginta octo ſaccos, 1400568. Salis pondera quinquagies ſexies mille, nongenta & ſexaginta quinque, 56965.

Provinciis Imperii Sinici obiter & ſuccincte annotatis, cauſam hujus tam magnificæ ad Magnum *Cataiæ*, Sinæque Tartarorum Chamum Legationis non opus eſt prolixius commemorare. Sæpius antehac mutua Batavos inter Sinaſque tentata fuere commercia, irrito variis, cauſis ſucceſſu; ſive quod invidia Luſitanorum tam juſtis interceſſerit deſideriis, ſive quod Sinenſium ſuperſtitioſa quædam, & ut aliqui tradunt, à majoribus tradita, an conficta opinio, metuendam eorum Imperio prædiceret albam manibus, pedibus, totoque corpore peregrinam gentem, metum animis impreſſerit, fugienda externarum hactenuſque incognitarum gentium commercia, prout illi populi, continuis Tartarorum exercitati furoribus ſuſpectam ſolent habere omnem peregrinitatem, & non niſi vel per vim, aut magnis allecti commodis, eam circumſpecti admittere, ægre autem diu tolerare.

Venerat Bataviam *Javæ* Martinus Martinius Jeſuita, *Makaſſara* eo advectus, qui per decennium Chriſtianæ fidei propagandæ ergo ibidem commoratus, cum retuliſſet poſt ingentem Sinenſium internecionem Tartaros Sinâ, eorumque Chamum Imperio potiri, & (tamdiu à Batavis deſideratam) commercia mutua exercentibus in urbe *Kantonenſi* liberam portam, ita ut omnibus jam liceat gentibus abſque impedimento commeare in Sinam, ſuaque tractare negotia, Senatus prætentandam navi ex inſula

Taiwan,

Taivan, quæ proxima, Cantoni cenſuit viam, ut quis ſperandus impoſterum eſſet ſucceſſus, hoc veluti internuncio conſtaret.

Primus expedita cum navi, mercimoniis variis onuſta, eò miſſus vigeſimo Aprilis Fredericus Schedel, qui poſt novem dierum navigationem oſtium fluvii *Cantonenſis* ingreſſus, in loco quodam, cui nomen *Heytamon*, ancoras fixit. Mox duabus ſcaphis Præfectus ejus loci (Mandarinos vocant Luſitani) nomine *Haitouw*, advectus, Schedelium compellavit, eumque ſecum in terram deductum haud ſatis humaniter excepit, Luſitanis, quorum Caput quidam Emmanuel de Lucifierro, ejus literas, ſarcinaſque non abſque mordacibus verbis excutientibus. Simili acrimoniâ à Proregis Delegatis extra mœnia in hoſpitium ducitur. Schedelius commerciorum gratia Sinam petit. Non bene excipitur.

Interpres *Tienqua* cum adjunctis Tartaris Schedelium è navi intra mœnia in Idolorum Fanum transferunt, in quo Sacrificuli, tota nocte clangoribus occupati, ab idolis Legationis eventum extorquebant. Interea quidam Mandoritæ Proregis Mandato ſacras ingrediuntur ædes, qui reſeratis ciſtis munera cum vilipendio tractant. Literas Proregibus deſtinatas poſt Lecturam indignanter pedibus projiciunt, ob erroneam in numero Proregum ſuperſcriptionem ſe certos de maligno Batavorum genio rati, programmate Sinico ſigillo Dynaſtæ, Senatuſque *Makoenſis* munito, acriter ei exprobant, quam pravam de Batavis opinionem foveant. Verum poſtquam Schedelius unum ex Mandoritis largius vino excepiſſet, in melius vertitur negotium, hic enim minaci digito ſycophantas ſupprimebat. Quidam Mandorita hauſtu vini corrumpitur.

Poſtquam igitur alterâ die densâ malignantium ſubſequenti turbâ à duobus Mandaritis ad Seniorem Proregem *Pignamong* ſublimi throno tholo cooperto inſidentem, cui ducenti nobiles in terram cernui decuſſatis pedibus ſeriatim aſſidebant, delatus eſſet, Majeſtas lectis literis, ac acceptis donis, Schedelium in Senatu auditum, criminum, quæ ipſi invidia objecerat, abſolutum, regali excepit convivio. Peculiari cuique menſa Schedelio, ut & ejus Aulicis, ne excepto quidem nigro pediſſequo, æque ac Proregibus & Tartarorum Magnatibus præparatâ, quarum unaquæque triginta duabus patinis argenteis, & inauratis illuxit vaſis. Inter pocula variæ quæſtiones, ut exterarum rerum curioſi eſſe ſolent peregrini, propoſitæ. Poſt convivium viſitatur Proregis ſive filius, ſive junior Prorex *Signamong*, ubi eâdem fere ſolennitate omnia peracta, niſi quod hic in Luſitanos propenſior videbatur. Schedelius abſolvitur criminum.

Medio Orationis Mater Proregis Tartara natione, quæ paulo ante ex Tartaria Cantonam venerat, curioſa Hollandos videndi, eum evocari juſſit. Stabat illa ancillarum ſtipata medio in conclavi agmine, peractâque ſalute mutua, inſonuere juſſu Schedelii tubæ, multum delectatis, quod aſſuetæ illi taratantaræ non eſſent, Tartaricis fœminis. Cum redux Proregi valedixiſſet ad *Toutangum* (tertius is dignitate Magiſtratus Cantonenſis) deductus, eo non compellato, quod ſe ſubduxiſſet, in hoſpitium prope Lauto convivio excipitur.

 flumen

flumen deductus noctem quieti dedit. Bonis ex Idolorum Fano & navi huc tranſlatis.

Præcipuum commerciis liberis impedimentum in Sina tum *Makoenſes* fuerunt, qui non modo Præfectum *Haitouw* corrumpebant, ſed miſſis Cantonam Legatis Batavos criminabantur. Quod lupina truculenti feritate rabidos in obvios ungues diſtringant, & ex raptu viventes, præter Milvinam famelici ingluviem, aliena ſemper inhient, etiam à longis jam annis caſu vel neceſſitate facta vel ficta per civium ſtragem & fuſos ſanguinis fraterni rivos ad improbam dominandi licentiam contendant, quod *Taiwanam* occupaſſent, *Manilhas* & *Makoam*, attentaſſent, *Aumui* copioſa claſſe tenerent clauſam. Inſtabant hos eandem fore gentem, quæ à viginti tribus annis benevolentiam Magiſtratus largis captaverat donis, ſed communi Senatus ſuffragio ob nota facinora prudenter repulſi. Quo tempore *Hautaimon* ferris & flammis commiſcuerant, unde nunquam ab ullo Sinarum Rege admiſſi ſunt, & quæ alia ad odium, ac invidiam conquiri poterant. Præcipuum à *Koxinga* odium, quem, Tartaricæ hoſtem familiæ, fovere jactabant. Acceſſere Philoſophi Cantonenſes (qui quales ſint non nunc opus multis commemorare) qui Batavis adverſa omnia apud Tartaricos Magiſtratus per calumnias ſtruebant, quarum omnium is erat finis, ut Sina excluderentur. Multis hinc inde jactatis, Proreges nihil ſe contra dignitatem, fidemque Batavorum ſuſpicari teſtabantur: quin potius eos Imperio Sinico propter commercia non utiles minus, quam neceſſarios videri. Ita calumnia tum evanuit; toto negotio *Pekingam*, & ad Magnum *Chamum* remiſſo.

Expediebantur interea à Proregibus literæ, quibus libera concedi videbatur mercatura; quorum auctoritate mox commerciorum camera erigitur, ipſis Proregibus mercium emptoribus, jamque in Emporio Cantonenſi fervebat negotium: Petro *Bollio* cum quatuor Sociis mercatorum cauſis Præfecto: cum repente *Pekingâ* appuliſſe dicerentur à Magno Chamo nuncii, quibus Imperator totius cauſæ cognitionem ſibi vindicabat, neque ad Proreges eam remittendam dicere. Ita diſceſſum Bataviam, cum mercibus, & omni populo ſuadentibus, ne Bataviæ, Rex, per quem Gubernatorem intelligunt, captivitatem ſuſpicaretur, ipſis Cantonenſium Præfectis, rem tantam alia expediri tutiori via non poſſe, quam ſolemni ad ipſum *Magnum Chamum* Legatione expedita, eaque tanto Imperatori per Tartariam Sinamque latiſſime dominante, convenienti. Dicto audiens Schedelius decimâ nonâ Maji revertitur, binis inſtructus literis ad Nicolaum *Verburg*, *Taiwanæ* Præfectum, quêis mutuum amicitiæ fœdus Gubernatori offerebant.

Schedelius revertitur.

Senatus Indiæ, poſtquam initia ſucceſſerant, miſſis in Bataviam indiciis, Superiorum authoritate Legationem ad *Magnum Chamum* ſuaſit, impetravitque. Ac ne interea quicquam temporis vacui præterlaberetur, viſum fuit,

ſuit, dum per longinqua terrarum naviumque certiora afferuntur, *Zachariam Wagenaer* ad Proreges Cantonenſes ablegare, qui duabus navibus in oſtio inſulæ *Heytamon* apud pagum *Wangſoe*, tribus infra Cantonam milliaribus, appulit. Socius itineris *Schedel*, lentioris pertæſus moræ exſcendit, ac *Heytonum* compellavit, diſſuadentibus Interpretibus, ab eo ad *Toutangum* remiſſus: illo abſente, vagus aliquandiu in littore, cum interpretes periculum ſibi imminere oſtenderent, niſi mox ſe ad ſuos in navim reciperet, illo pertinacius recuſante & potius cœlum terramque hoſpitium eligente, Interpres *Tienqua* ipſi ſuum obtulit. Suſpecta ipſi res: ita nox tranſacta. Orta luce *Toutangi* Secretarius haud proſperiora nunciavit: *Occupatos Magni Chami falſis rumoribus aures, nec niſi publica Legatione inſtructos tuto Pekingam appropinquare poſſe.* Acceſſerunt & aliæ à *Makoenſibus* calumniæ: quæ omnia videbantur portendere negotiorum in Sina eo tempore ſufflaminationem, cum Luſitani nihil omitterent, quod ad Sinas ſibi, ſolvendo tributa triennio omiſſa, conciliandos ſpectaret, nam Eques S. Crucis *Makoâ Kantonam* venerat, ut ipſi, prætextu rapinæ, jus Batavicæ Societatis naves detinendi concederetur, donec certius diploma *Pekingæ* obtinuiſſet. Quanquam *Schedel* blandis interea promiſſis & excuſatione tam longæ moræ, prætextu cujuſdam rebellionis, cui pacandæ ad Proregem juniorem aliquot militum *Pekngâ* myriades miſſæ forent, lactaretur. Zacharias Wagenaer committitur.

Wagenaer incertus, quem res habitura eſſet exitum, arcta medio temporis cuſtodia, tribus Sinenſium Scaphis cinctus, tandem *Schedelium*, Scribam *Toutangi*, Mandarinos *Taykoetſin* & *Thiapang* navi ſua recepit, qui eam propius urbem ad quingentos paſſus admovendum referebant, cauſis quæ non eſſent exponendæ ob Tartarici Ducis viciniam, donec in longius receſſiſſet. Exhibebantur omnia amicitiæ officia, ſparſi flores, munera data, penſataque paribus: ſed naves Batavicas Tartari arctius obſervabant, ac ne quid ad illas oblectamenti deportaretur, diſpoſitis ſcaphis, ſollicitius curare videbantur. Wagenarius cuſtoditur.

Mandarinus *Heytouw* ſplendido ſtipatus comitatu *Wagenarium* ſolito exceptum hoſpitio, ad aulam Proregis invitatum, cum duobus equis macilentis adductis (quales Tartarorum eſſe ſolent) jam unum conſcenderet, repente novo perturbavit nuncio, varia quærens, ſed ſumma omnium in largitionibus conſiſtebat; *non aliam ad Proregem viam dari.* Inquirebat etiam in literas ad *Magnum Pekingenſem Chamum, Toutangum Kantonenſem.* Ad quæ, ut res tempuſque poſtulabat, reſponſum; *Munera neque deeſſe, neque obtrudi, commercia Cantonenſia more gentium peti, vel audientiam Regis.* Pauſa interpoſita, reſponſum: *ipſi quidem Wagenario* negari ad Proregem aditum; cæterum literas eum legere non detrectaturum, quas haberet. Exhibitas, nec reſignatas à Prorege Interpres reſtituit: *Non æquum* referens *eum videre, vel alloqui, qui ſine literis, muneribuſque ad Cæſarem Pekingenſem, cum moniti* Mandorinus Heitauw viſitat Wagenaer.

 fuiſſent,

Wagenaer revertitur infectâ re.

fuiſſent, Sinam appuliſſet. Ita illa tum *Wagenarii* fruſtra fuit expeditio, multum avaritiam ſuam jactantibus, imo decem millia argenteorum petentibus, qui audientiam apud Proregem ſe procuraturos ſimulabant.

Præfecti Societatis Orientales Amſtelodami Legationem ad Magnum Chamum definiunt.

Quæ cum ita eveniſſent; Magnum Indiæ Conſilium Amſtelodami ſolennem ex urbe Batavia *Pekingam* ad Magnum Tartariæ *Chamum* per Illuſtres *Petrum de Goyer, & Jacobum de Keyſer* Legationem decrevit, eo cum Comitatu, qui ſplendori, & Majeſtati Sinicæ reſponderet, qui conſtabat duobus Mercatoribus, *Leonardo Leonardi & Henrico Barone*, ſex ſatellitibus, Oeconomo, Chirurgo, gemino interprete, tubicine, & tympaniſta; aſſumebant inſuper *Franciſcum Lantſmanum*, ut eo tempore primario, *Henricum Grambergium*, ut ſecundario mercaturæ Cantonâ præeſſent, donec Legati iter *Pekingam* abſolverent. Munerum genus, *Chamo* offerendum, varium fuit, artificioſæ texturæ ex lana & lino; aromata, cinnamomum, macis copia, nuces moſchatæ, garyophylli, ſuccinum, coralli rubri, ſantalum, ciſtæ laccâ & auro promiſcue obductæ, tubi optici, variæ magnitudinis ſpecula, plumæ, armaturæ. Addita illis adhuc incognita regionibus munera, quæ noſter orbis profert, nihilque omiſſum, quod ſtabiliendis inter Cæſarem, Chamum Tartariæ Sinæque, & Batavos amicitiæ fidem mutuiſque commerciis ſpectare poſſent.

Petrus de Goyer, & Jacobus de Keyſer diſcedunt Bataviâ 14. Junii.

Hujus primæ & nunquam antehac à Batavis, dum Orbis ſtat, Legationis initium factum fuit decimâ quarta Junii Anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo quinto. Navibus ad tantum iter & pro cauſa tam proficua Orbi terrarum inſtructis, Batavia oram ſolverunt vento Notapeliotem flante, ac recta Barrapeliotem verſus vela direxerunt.

Inſula Java fertilis.

Batavia Javæ, quæ Hollandis paret, Caput eſt. Illa inſula dives Opum, quas natura & ars producit, & ut *Scaligeri* verbis utar, *univerſi compendium eſt.* Non etenim ſolo pipere, zingibere, cinnamomo & reliquo aromatum genere abundat, ſed omnem pecudum ſpeciem alit, quæ inde ad varias tranſvehuntur oras. Aurifodinis, pretioſis lapidibus, & incredibili ſerici copia ſcatet. Crebris obnoxia tempeſtatibus vix unquam toto anno ceſſantibus, incolas dicitur ex Sina, Tartarorum ante aliquot ſecula profugos metu, primos accepiſſe, indigenis permixtos. Gens mediæ, ſed quadratæ ſtaturæ, facie rubicundâ corpore incedit plerumque intecto, moribus, ut inter barbaros haud inconditis, ſed ſuperbia, avaritiaque tumidi, fraudulentique; inſuper perfidi, nam, cum quidam Rex de male ſervatâ fide argueretur, reſpondit, *humanam linguam non fore oſſeam.* Sic truces & ſanguinarii feruntur, hinc offenſi ſemel, implacabilem recondunt iram. Reges ut in vaſta inſula ſtudiis complures diviſi & religionibus, pleriſque Mahummedis ſtatuta ſectantibus: Cæteri Indorum priſca ſacra retinent. Ferunt Mahummedanos inde uſque ab anno milleſimo quingenteſimo ſexcenteſimo adeo invaluiſſe (ante illa tempora nondum cogniti erant) ut jam ſuperent priſcos paganos.

Incolarum genius.

Princi-

La vil de
vrb

Château,
'T CASTELI

15.

Principes urbes *Bantam*, emporio celebris, *Choribon* & *Japara*, pipere divites. Erat etiam *Kalappa*, alio nomine *Jacatra*, quam jure belli captam *Cornelius Houtman*, præcipuus navigationis Orientalis auctor, in Bataviam transformavit, ædibus pariter atque munimentis, contra indigenarum excurſiones munitam. Secuta ejus in Primordiis Anglorum inſidiis deſtructio, ut fortior reſurgeret: quippe duobus munimentis, *Mauritio* & *Naſſavio*, flumine diviſis vim omnem repulit. Ita nova Batavia ruinis *Jacatræ* ſuperſtructa ſex graduum decemque minutorum latitudine, flumine in duas diviſa partes, quarum minor robore ſuperat, & caſtello. Ingens ibi ex confluxu tot nationum multitudo: nam Javani, Sinenſes, Batavi, mercaturam promiſcue exercentes, id copioſis claſſibus frequentant. Urbs ſplendidis ornata ædificiis, canalibuſque diſſecta, quos arbores (*Cocos* appellant) aliæque, ornamento pariter atque commodo exornant, Portus anguſto, tutoque aditu recipiendis, emittendiſque navibus. Inſigne gladius laureatus. Sedes ibi Gubernatoris, haud inferiori poteſtate, quam Reges Europæi ſolent; ita ſitu loci, viciniſque poſcente, ut major apud Barbaros authoritas ſit, cum ſervilis eorum animus præ ſplendore ſceptri expaveſcat. Senatu regitur, qui Rempublicam commerciaque curat. Hoc caput cæteræ per Indiam inſulæ, urbeſque agnoſcunt: eo ſumma rerum redit. Urbs ipſa tredecim ingentibus cincta munimentis omnem oppugnantium vim ſecura ſpernit. Haud ſemel Javani tentare auſi; una, eaque memorabili, obſidione Anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo novo, quantum poſſent, oſtenderunt. Cauſa belli illius ex mutuis damnis, cum Javani pactorum immemores telonia intenderent, Batavi contra vim proteſtarentur. Acceſſerunt & alia exterorum, præcipue Britannorum turbamenta, qui ſpreto Batavorum fœdere novum cum Rege *Jakatrenſi* inibant, Hollandis ob virium imparitatem poſt navale prælium cum Anglis commiſſum, *Amboinam* cedentibus, obſeſſa interim arce eorum à Rege *Jakatrenſi.* In *Moluccis* contracta octodecim claſſe navium, *Jakatrenſibus*, quibus Anglorum quædam navis junctæ fuerant, adventante ex Batavia cum recentibus mille & trecentorum virorum ſubſidiis *Johanne Petro Koen*, obſidione pulſis, ipſam victoribus urbem flammis & gentem ferro, infantibus exceptis, & fœminarum ſexu, delendam permiſerunt. Ita *Jakatra* periit & Bataviæ novæ ceſſit. *Magnus Mataram* (ita Cæſarem ſuum Javani vocare perhibentur) creſcentem Indies novæ urbis potentiam ægris oculis adſpiciens, conqueſtus varia, ingenti eam exercitu obſedit, non tam ſpe expugnandi, quam quod paucos tantæ multitudini, longinqua auxiliorum ex patria ſpe vel expectatione, ceſſuros arbitraretur. Præter vim (maxima ingruit vigeſimo Octobris Anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo nono) urgebat ingens ex ſubmerſis ſecundo flumine cadaveribus, radicibuſque, quibus Barbari pro cibo aqua maceratis utuntur, ac ne Oceano abſorberentur, palos flumini impexerant;

Batavia aliter Kalappa, & Jakatra.

Munimenta Bataviæ.

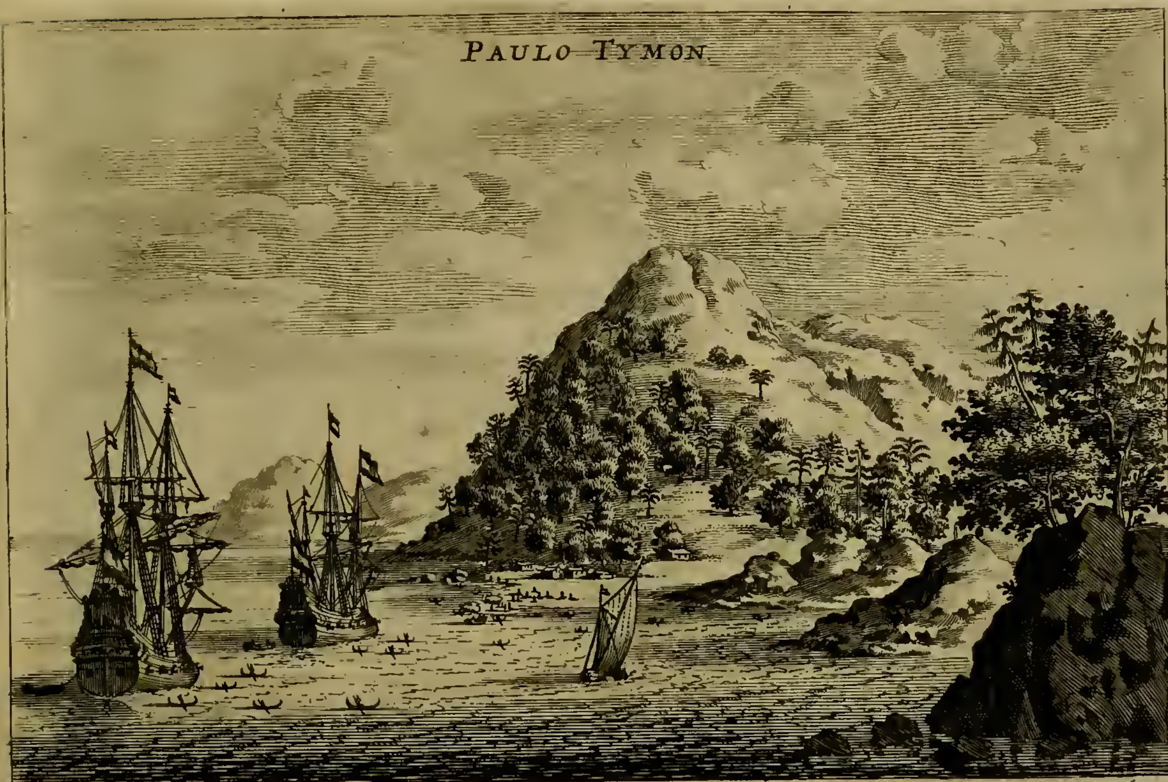
Bataviæ obſidio.

rant; ea præcipua obſeſſis peſtilentia. Aquæ intus inopia ob fœtorem fluminis: ergo actæ in terram puram foveæ, unde incorruptus liquor ebulliret. Memoria dignum, ſedecim milites Batavos, quibus propugnaculum Magdalena defendebatur, innumeram barbarorum vim, poſtquam defeciſſet plumbum, ſaxis, inde excrementis (adeo fides neceſſitaſque cuncta arripit) repuliſſe, exclamantibus improviſo ſpectaculo Javenſibus; *O Seytang Orang Hollanda, de Backalay ſammatay*, id eſt, dæmones Hollandi, vos Pugnatis ſtercore.

Solvitur obſidio. Soluta Kal. oct. obſidione, Javanis caſtra ſua tribus ignibus inflammantibus. Noſtri, altera luce vacua ingreſſi caſtra, lamentabilem ibi deprehendêre faciem, octingentis & amplius compoſito ordine obtruncatis. Cauſa hujus autophoniæ erat. Imperator anno proxime elapſo (nam hæc ſecunda erat obſidio) unum è præcipuis Regni Ducibus cum ingenti exercitu ad Bataviam expugnandam miſerat. Batavis armorum ope, quæ Deus & natura conceſſit, non modo acerrime pro aris & focis ſeipſos defendentibus, verum etiam continuis excurſionibus tam numeroſa hoſtium caſtra atterentibus, Dux re infecta domum rediit. *Maduræ* Princeps (nam hæc inſula ſubjecta Cæſari medio tantum milliari diſtat *Javâ*) præ aliorum contemptu cum tam ingenti exercitu, (nam ducenta millia virorum militarium numerabantur) certam Bataviæ expugnationem jactaverat, vel ſe vivum non rediturum juramento affirmans. Imperator tam generoſo Principis audito ſpiritu, eum novis copiis cum priori præfecit. Verum longe facilius eſſe, hoſtem abſentem verbo, quam præſentem necare ferro, eventus docuit; nam glorioſis Batavorum armis cum dedecore cedere coactus fuit. Hinc Dux, qui anno præterito ſolus imperaverat caſtris, memor juramenti Principis *Maduræ*, via facti eum cum ſuis aſſeclis in læſæ famæ vindictam gladio perfoſſit, ut ipſius dictis fidem faceret. Quo crimine à Cæſare totius Senatus applauſu abſolutus eſt. In tantam Bataviæ victoriam Muſa in hos erumpit verſus.

Sic vicina jacet celebris Battavia ponto,
Quæ ſuprema ſuis turribus aſtra petit.
Totius mundi vere eſt Paradiſus, & ingens
Gloria Belgarum, qui repulêre Javos.
Luxuriat gemmis, argento, meſſibus, auro,
Inſula parva capit, quidquid in orbe datur.
Pergito Laurigeris nomen prægrande Trophæis,
Quærere, ſic Patriæ fama perennis erit.

Octo

Octo jam effluxerant dies, ex quo Bataviâ Altum petieramus, cum inſula PULO TYMON, viride & ſylveſtre ſuum caput amœniſſimo conſpectu nobis aperuit. Nihil illâ ſitu jucundius, hinc montibus, inde convallibus diſtincta tota fertilis pariter & umbroſa. Præcipuus ibi herbæ *Betele* proventus, cujus per Indiam totam frequens uſus, ut integris eam ſcaphis Javani hinc auferant. Lignorum quoque & ſalientis aquæ ingens copia, atque hæc cauſa, cur præter navigantes ſubinde neceſſitatem ſuam exſcenſione, quod & nos fecimus, ſuppleant. 22. Junii conſpicitur inſula Pulo-Tymon.

Inter tot inſulas diu vagi tandem Kal. Aug. continentem *Kouchinchinæ* ad Boream & Notapeliotem ſub latitudine viginti, graduum & ſex minutorum conſpeximus. Littora legentes aſpectu jucundiſſimo profunditatem maris arenoſam viginti ulnarum.

Kouchinchina pars regni *Gannan* cenſetur, extra Sinæ limites, ſed ei tributo obnoxia. Quippe *Gannan*, duo complectitur regna *Tungking* & *Kiaochi* ſive *Kouchinchina*, quorum antiquum nomen fuit *Nankiang*. Ferunt *Hiaonum* ex familia *Hana* Cæſarem Sinarum primas eo Colonias duxiſſe, nomenque dediſſe incolis *Kiâochi*, quod digitos pedum in crucis formam intortos plerique habeant. Sub familia *Tanga* nomen *Kiaocheu* impoſitum. Populus ipſe rudis morum, corpore valido, eoque intractabilior, unde Sinenſibus Imperatoribus minor ejus cura, veroſimilius ex metu, cum incolas viribus & robore ſibi pares agnoſcerent, dominari aſuetis illis, qui mitiori ingenio ſunt.

Hunguus Imperator (illi qui Tartaros ex poſteritate *Zingis Chamica* poſt nonaginta annorum dominationem Sinâ iterum expulit) ante tre-

centos fere annos hanc regionem occupatam Regi *Chin* commiſit, quo à tribus ex familia *Ly* Præfectis trucidato, Cæſar *Junglous* denuo domitam *Gannam* in Provinciæ formam redegit, ſed inſtabili poſſeſſione, profugis & ſuperſtitibus ex familâ *Ly* perpetuo rebellantibus; donec Imperator *Siventeus* tot moleſtiarum pertæſus, eam Regibus *Ly* fiduciario jure gubernandam commiſit, eâ conditione, quod legationis muneribus ſplendidæ unoquoque triennio teneretur, quod factum Anno milleſimo quadringenteſimo vigeſimo octavo. Inde civilibus diſſidiis diſtracta *Gannan* in tria regna, *Laos*, *Tunking*, & *Konchinchina*. *Gannan* autem eadem cum *Junnan* & *Quangſi* cenſetur, limitibus hinc inde confuſis.

Regnorum *Laos*, *Tunking*, & *Kouchinchina* incolæ Sinenſium Religioni addicti ſunt; iiſdem literis, quibus Sinæ, utuntur, licet linguâ, ut aliæ vicinæ gentes, multum differant. Præcipuæ opes ex oleo, quod Luſitani *Roſamalia* vocant & lacca purpurea. Simearum genus *Singſing* vino inebriatæ per ſylvas capiuntur, quarum ſanguis pretioſæ purpuræ æmulus.

Ingens tempeſtas, qua navis Bloemendalia ſparſim fluctuat.

Ingens inde tempeſtas, fulminibus imbribuſque fœda, tota nocte deſæviit, exigua ſalutis ſpe, cum navis haud ſemel tanto concuſſa fluctuum ventorumque impetu extremam ruinam minaretur. Nocte inter tot pericula exacta, vix circa meridiem tranquillitas aëris. Cum fracta repararaſſemus armamenta, Sinenſem Jonckam (navigii id genus eſt) *Camboya Teywanam* petentem, ejuſdem tempeſtatis violentia quaſſatam diviſamque medio mari repertam, quod à curſu aberraſſet, deprehendimus, eique *Formoſam* quo tractu jaceret, oſtendimus. Nos interim cunctis, quæ ad navigationem neceſſaria, ad debitam formam redactis, iter promovimus.

Decima

M AKOU

AKOU.

28.

Decima quarta *Makaoæ* inſulæ Boreali latitudine viginti & unius graduum, & decem minutorum conſpiciendas ſe exhibuerunt, & quanquam varia hinc inde navigia, homineſque vagarentur, nullius tamen copia nobis data fuit, cunctis metu Piratæ *Koxingæ*, illa littora perpetuis incurſionibus vexantis, adeo perterritis, ut, quicquid navium mari vident appropinquare, ejus arbitrentur ſubeſſe imperio; atque hinc fuga, & deſerta late littora.

Decimaſexta celeberrimum totius Sinæ Emporium *Makao* latitudine viginti & unius graduum, decem minutorum prætervecti, ſitum ejus, poſituramque, ut procul ex mari fieri poterat, annotavimus. Urbs hoc in exigua ſita inſula, quæ majori alteri cohæret, montem ex mari emergentem ſuo ambitu occupat, undique præter ad Boream, ubi exigua lingua continenti jungitur, mari circumfuſa. Hinc & natura loci & ambitu maris inexpugnabilem ſe hoſtibus jactat. Mare non adeo altum & majoribus navigiis ob brevia innavigabile, niſi qua portus ſe inſinuat, cujus aditum arx firmiſſima claudit. Nullibi per Sinam major tormentorum æneorum copia, quæ ex Sinico Japonicoque ære fuſis per omnem poſtea Indiam, ingenti lucro, diſtrahuntur. Verſus continentem duo tantum Caſtella collibus ſupereminent contra impetum terreſtrem. Nullæ ibi, qua proſpectus latiſſimus datur, arbores aut fruteta; liber undique & ſine impedimento per patentia camporum proſpectus.

Priſco ævo urbis locum Idolo *Ama* ſacraverant, & cum portus ibi, naviumque ſtatio, Sinis *Gao* appellaretur, juncta voce, urbs *Amacao* vocata, unde *Makao* vel *Makou* hodiernum nomen fluxit. Urbs ipſa à Luſitanis Sinenſium indultu ſtructa, brevi tempore emporium florentiſſimum evaſit, quod Europæas in ea merces navibus ſuis primum exponerent, Sinenſeſque lucroſa viciſſitudine reciperent. Acceſſit impetrata libertas bis in anno Kantonenſes adeundi nundinas; unde ingens Sinicæ mercaturæ copia *Kantona Makaum* quotannis, florente adhuc regno, deferebatur. Mille trecentæ omnis generis ſericorum pannorum arcæ, qualibet arca centum & quinquaginta ſerica volumina, præter panna raſa, damaſcena, & alia hujuſmodi continente. Auri bis mille quingenta ramenta ſive maſſæ, ſingulæ decem Toelarum (Toela pondus tredecim ducatorum argenteorum pondus æquat) ſive tredecim unciarum pondere. Octingentæ muſchi libræ, & gemmarum inæſtimabilis abundantia. Ita pulcherrimo urbis ſitu procul delectati, inſulam, cui GOYERÆ in honorem Magnifici Legati *Petri de Goyer* nomen datum, appulſi, ancoram jecimus. Decima octava Sole occaſo portum *Heytamon* unica cum navi *Koukerka* (altera Bloemendalia tempeſtatibus ante octiduum ad *Kouchinchinæ* littora abrepta, poſt quadraginta octo demum dies *Kantonam* ad nos venit) ingreſſi pedem feliciter in Sina exſcenſione facta poſuimus. *Heytoma* appellunt.

HEYTAMON portus *Cantonenſis* paguſque jucundâ inter montium Valliumque concurſus poſiturâ jacet. Ancoram medio in ejus ſinu ſex ulnarum profunditate jacta, mox militum plena ſcapha à Præfecto miſſa, qui adventus noſtri in illam oram cauſas diſtricte rogarunt. Miſſus cum illis *Henricus Baron,* qui cuncta referret, à Gubernatore in ædium penetralia admiſſus, humaniterque exceptus, *quid negotii Hollandis denuo in Sina eſſet, & num immemores forent, biennio ante interdictam illis Cantonenſem navigationem,* interrogavit.

Duo Mandorini publicæ fidei literat inſpiciunt.

Poſt ſex dies, vigeſimâ quartâ duo *Cantonâ* Mandarini, Legatorum ad *Magnum Chamum* literas inſpecturi, in quem finem Legati, ut in Gubernatoris ædibus ſe ſiſterent, rogati. Igitur adverſo flumine provecti meridie vicum *Lamme* attigimus, à Præfecto ceremoniarum ſolenniter excepti, & in ſpatioſam aulam ad Gubernatorem introducti.

Medius is inter ambos Mandarinos ſublimi locatus menſa, magno militum undique præſidio ſtipatus cinctuſque ſedebat. Nihilomiſſum, quod Sinico more in Legatorum honorem fieri ſolet, & eſt illa gens ſupra alias ceremoniarum artifex, ſtudioſaque, ut ſuo loco prolixius memorabitur. Legati literis publicæ fidei procul oſtentatis, cum Mandarini ſola viſione contenti eas recipere abnuerent, conſidere binis ſellis appoſitis juſſi; & varia de ſtatu Provinciarum, regionumque à Gubernatore rogati, ad quæ, ut res poſcebat, cum reſpondiſſent, ſalute mutua dictâ diſceſſum ea vice, & in navim reverſum fuit.

Duo Delegati Legatos viſitant.

Vigeſimâ nonâ duo iterum *Cantonâ* internuncii *Heytou* & Navarchus quidam, legatos ſolenniter *Cantonam* deducturi, advenerunt. Legati eos literis publicis

publicis inſtructi in Idoleo (*Pagodas* Indi vocant) convenerunt, humaniſſime excepti. Poſtquam conſederant, literis in menſa coram depoſitis, *Heytou* varia ſatis imperioſe inquirere: An non ante biennium *Cantona* diſceſſiſſent? tum de mercimoniis, navibus, comitatu, tormentis, muneribus, literis multa. Præcipue tamen à quo, in quem finem, & quando miſſi ac quæ *Magno Chamo* munera ferrent. *Id vero ſe mirari ſupra modum nullas ab ipſis ad Cantonenſem* Tutangum *literas haberi, ipſaſque, quas ad Magnum Imperatorem* Pekingenſem *ferrent, non eo eſſe apparatu, cuſtidiaque* (aurea enim theca includi tales debere arbitrabantur) *quæ Majeſtatem Chamicam deceret.* Poſt multa, cras naves ſe viſitaturos, muneraque accepturos referebant. Ita tum diſceſſum. Multæ quæſtiunculæ proponuntur.

Orta luce magno Comitatu viginti advecti ſcaphis, quæ Sinico more ſericeis ſplendide vexillis ſuperbiebant, munera Cæſari, Proregibus Kantonenſibus & *Tutango* deſtinata verbis, geſtibuſque ad omnem humanitatem compoſitis acceptarunt. Ipſe Legatos *Henrico Barone* Secretario & quatuor aliis Comitatos *Heytou* in ſcapha Sinica *Cantonam* deduxit. Mox nihil prolocuti *Heytou*, ejuſque ſocius Navarchus Legatos deſtituerunt, qui cum binis horis expectaſſent Senioris Proregis juſſu extra urbem in hoſpitium idem, quod olim *Schedelium* exeperat, deducti & à prætore urbis cuſtoditi, rebuſque omnibus neceſſariis illis proſpectum eſt. Legati à Deputatis introducuntur.

Poſtera die Mandarinus *Poetſienſin* ærario *Magni Chami* Præfectus, & quartus dignitate in Procerum Senatu, iiſdem *Heytou* & *Navarcho* Comitantibus Legatos varia denuo rogavit, quos annuos haberent reditus, quo appellarentur nomine, quibus ante legationem dignitatibus functi; & num literarum ad *Chamum* exemplar aliud haberent, ac alii Chartæ, quam quæ ad Proreges ſpectarent, inaratæ eſſent? Cur præcipue miſſi? Quod nomen Principis eorum, vel Regis? Et multa alia, ut mos Sinenſibus, curioſe inquirebant. Præcipua iis offenſa, ut jactabant, quod literæ publicæ fidei haud ſatis pro dignitate Sinica compoſitæ ipſis viderentur. Legatis audientiam Proregum & *Pekingenſe* iter urgentibus, ſilentio tranſmittebantur. Literas ſecum ablatas Proregibus cum exhibuiſſent, circa meridiem reverſi ſunt. Denuo in quæſtiones & querelas effuſi, multa de ſigillo Hollandiæ, de annorum ſupputatione, aliaque ſpargebant, ac quod poſtulatum Legatorum ſpectaret; *Non eſſe illam Proregum*, Tutangive *poteſtatem audire ante Legatos, quam reſponſum* Pekinga *accepiſſent.* Koukerkæ tamen (ita altera navium appellabatur) licitum fore, propius urbem appellere, facta inſuper ſpe Proreges nihil, quod ad honorificam Legatorum receptionem, ſpectandaque ad Cæſarem *Chamum* munera pertineret, omiſſuros? Iterum viſitant Legatos. Navis Koukerkæ propius urbem appellit.

Secunda Septembris quatuor bellicæ Sinenſium naves à Proregibus miſſæ adverſo flumine navim Koukerkam *Cantonem* verſus deduxerunt. Adveſperaſcente die ancoris ſecus parvum Caſtellum, ubi flumen ingenti

duorum millium latitudine paſſuum complures ambitu ſuo inſulas complectitur, jactis, lævam verſus turrim colli impoſitam, novem contignationibus ſuperbientem, conſpeximus. Ejuſdem generis, & alia è regione *Kantonæ* in exigua ſe ſpectantibus objicit inſula. Vaſta toto tractu paſcua, ſataque commeantibus non tantum ad voluntatem, ſed & incolis neceſſitati explendæ, opibuſque congerendis ſufficiunt; creberrimis hinc inde pagis numeroſam incolarum multitudinem oſtentantibus. Duplices uno anno meſſes, quanta ſoli fœcunditas ſit, ſtipatis proventu horreis felicitatem regionis commendant.

Kantonam appellunt.

Quarta Septembris *Kantonam* appulſi, quam alii *Quaucheu* nominant, Caput illa Provinciæ *Quantung*. Peractis ad Deum precibus, ut diſtinata ſecundaret, cum ſingulis juſſa & imperia, quæ obſervarent, diſtributa eſſent, alta adhuc die Legatos convenimus. Hoſpitabantur illi ſplendidâ æde flumini adſitâ, quæ olim Templum fuerat. Duo Mandarini juſſu Proregis militibus ſtipati portam, ne qua vis aut injuria fieret, ſollicite & officioſe cuſtodiebant.

Legati navim exſcendunt.

Vix appulerat navis, cum Legati, quantumvis reluctantes, in eam redire juſſi. Obtendebatur; *Ita Sinicis receptum legibus, ne ulli Legati, niſi expreſſo Imperatoris Mandato,* Kantonam *inhabitarent, metu periculi, quod à tumultuante plebe oriri poſſet, & Præfectos apud* Magnum Chamum *inexcuſabiles reddere, quod ſecuritati Legatorum non proſpexiſſent melius.* Legati in navim reduces Mandarinos *Poetſienſin*, *Heytonumque* literas fidei reſignatas afferentes, exceperunt, cum hac excuſatione: *Non licitum Proregibus* accipere, vel retinere literas peregrinas, nondum *Pekinga* placito Imperatoris allato. Munera *Chamo Magno* deſtinata iterum inſpecta ſuſtulerunt, atque ita diſceſſum fuit.

Quandoquidem *Kanton*, primaria duodecimæ Provinciæ *Quantung* Metropolis, hic primo in itinere noſtro occurrit, ejus deſcriptionem, in univerſali Provinciarum Imperii Sinici Geographia omiſſam, jam ordimur.

Termini Provinciæ *Quantung*.

Quantung ad Occidentem *Quangſi*, ad Boream & Barrolybicum *Kiangsi*, ſerie montium perpetua intercedente, ad Barrapeliotem *Fokien*, montibus itidem præruptis & fluvio *Ting* cincta, habet: cætera Oceanus ambit, unde portuoſa, & frequens navium. Regio paſſim montana & campeſtris alicubi, maxime in Auſtrum montoſa & rupicoſa, quod peregrinantes non abſque moleſtia ſentiunt. Omnium ferax, quæ natura vel ars producit. Ager bis anno ſeritus, totidem meſſes. Hyemes abſque magno frigore, unde proverbio Sinæ dicunt: tria rara & inſitata in *Quantung* eſſe: *Cœlum ſine nivibus, arbores toto anno virides, & incolas ſanguinem expuentes.* Nam nullæ ibi nives, folia arborum ſemper viridia, & indigenæ ob perpetuam manducationem *Betele* & *Arekæ* cum calce viva ſputum rubicundum, expuunt. Magnus auri, ac gemmarum, unionum, ſerici, argenti vivi, cupri, chalybis, ferri, nitri, ligni aquilini, & aliarum odoriferarum proventus.

Fertilitas.

Popu-

Populus, quanquam non adeo videantur ingenioſi, laborioſus, facilis, & aliorum inventa prompte imitatur. Vix confecta ex auro, ſerico, aliiſque Europæorum, quæ Luſitani afferunt, opera, mox & ipſi conficiunt *Kantonæ* apud aurifabrum globulos argenteos tranſparentes confici juſſeram, quos mox altera die ſummo artificio & elegantia factos attulit, inde promptitudo eorum & ſagacitas pateſcit. Populi indoles.

In tanta avium copia, incredibilis anatum multitudo, quorum ova, (quod Europæis incognitum) ſale terra cretoſa mixto condire, & longo tempore incorrupta ſervare. Nam ſal, hac terra admixta, ovorum putamina penetrat, quod ſolus ſal, aut muria non facit. Talia ova cibus adeo ſalubris habentur, ut à Medicis in ægrorum uſum præſcribantur. Alituum copia.

Provincia, ut cæteræ, Præfectos ſuos habet, qui veluti Proreges ſunt. Noſtro tempore duo *Kantoniæ* Proreges erant, quorum primus ob ætatem ſenior, alter junior & à Luſitanis *El Ry Mancebo* dicebatur. Primum *Kantonenſes* Proreges inter Præfectos Provinciarum locum obtinent, quod illa longiſſime à *Pekingâ* diſſita, & terra latrociniis, ob maris viciniam pyratica ſupra reliquas infeſtetur, unde etiam Provinciæ *Kiangsi* eorum paret imperio. Gubernatur à Proregibus.

Olim peculiare regnum fuit, quod *Nanive* dicebatur, demum ſub familia *Cheva* Imperatoribus paruit. Mox iterum ad Reges *Nanive* defecit; donec *Hiaovus* familiæ *Hana* eam domuit, à quo tempore Sinici Imperii pars manſit. *Quantung olim Nanive.*

Metropoles decem ſunt, urbes ſeptuaginta tres præter celeberrimum Emporium *Makao.*

Decem Metropoles hæ numerantur, *Quancheu* ſive *Canton*, *Xaocheu*; *Nanhiung*, *Hoeicheu*, *Chaocheu*, *Chaoking*, K*aocheu*, *Liencheu*, *Luicheu*, & K*iuncheu.*

Quancheu ſive Kanton prima Provinciæ Metropolis, de qua infra latius, quindecim civitatibus jura dat. *Quancheu*, ſive K*anton*, *Xunte*, *Tunguon*, *Cengching*, *Hiangxan*, *Sinhoei*, *Cingyven*, *Sinning*, *Cunghoa*, *Lungmuen*, *Sanxui*, *Lien*, *Jangxan*, *Tienxan*, & *Singan.*

Xaocheu ſecunda Provinciæ Metropolis Borealis Regni *Ive* porta dicitur, monte *Nanchoa*, illuſtri cænobio celebri, & fonte *Cao* Notapeliotem verſus cingitur. Sex civitatibus jura dat, *Xaocheu*, *Lochang*, *Gighoa*, *Juyven*, *Ungyen*, & *Ingte.*

Nanhiung tertia Provinciæ Metropolis, Boream verſus ſita ad originem fluminis *Chin*, per quod navigiis in mare uſque patet aditus, unde frequentior commerciis eſt, quæ etiam à Bajulis per montem *Miulin* undique in hanc civitatem deferuntur. Montium præcipitiis contra vim hoſtilem eſt ſecura ſui, cætera frugiferi & amæni colles cingunt, telonio celebris, telonarum humanitate celebrior. Binis civitatibus *Nanhiung*, & *Xihing*, imperat.

Hoei-

HOEICHEU quarta Provinciæ Metropolis, qua ſolem Orientem ſpectat, maritima, Occaſum verſus munitur lacu *Fung*, è cujus ripâ, viridariis ac Muſæis jucundiſſima, agger ſurgit lapideus, reliquum ejus amæna vallium inter aquarum ſcaturigines cingunt. Decem civitatibus imperat, *Hoeicheu*, *Polo*, *Haifung*, *Hoiuen*, *Lungchuen*, *Changlo*, *Hingning*, *Hoping*, *Changing*, & *Junggan*.

CHAOCHEU quinta Provinciæ Metropolis, maxime Orientalis, continuâ montium ſerie ſecluditur à Provincia *Fokien*, qui eam ob prærupta cacumina contra omnem vim inſuperabilem reddunt; ad Auſtrum Oceano, ejuſque æſtu inexpugnabilis, fluvio *Go* navibus & viatoribus opportuna, & ponte *Cichuen* ſumptuoſa decem regit civitates, *Chaocheu*, *Chaoyang*, *Kieyang*, *Chinghiang*, *Jaoping*, *Tapu*, *Hoeilai*, *Cinghai*, *Puning*, & *Pingyven*.

CHAOKING ſexta Provinciæ Metropolis, ipſam, qua Auſtrum ſpectat, magnus fluvius, ex *Quangsi* Provincia ingenti aquarum mole auctus, præterlabitur, cujus ripa Novizonio ſuperbit, ex quo ſuperſtitioſa gens felicitatem portendit; Boream verſus monte *Ting* clauditur, ob viciniam montis *Chin* ſive caſtitatis, & duarum Provinciarum Proregis ſedem undique continuus eſt confluxus; Palatiis procerum, aliiſque ſplendidis ædificiis multas ſuperat. Undecim ſub ſe habet civitates, *Chaoking*, *Sinhoei*, *Sinhing*, *Yangchun*, *Yangkiang*, *Caoming*, *Genping*, *Teking*, *Quangning*, *Fuchuen*, & K*aikien*.

KAOCHEU ſeptima Provinciæ Metropolis, Oceano, & amænis montibus toto territorio adverſus hoſtium eruptiones munitiſſima; flumine *Lien* alluitur, qui navibus Sinicis aditum concedit; ſex moderatur urbes, K*aocheu*, *Tienpe*, *Sing*, *Hoa*, *Vuchuen*, & *Xeching*.

LIEUCHEU octava Provinciæ Metropolis, maxime Occidentalis, Regno *Tungking* viciniſſima, à quo fluvio K*ing* & horridis ac inacceſſis ſeparatur montibus; mare ad Notapeliotem urbis mænia alluit, ubi tutiſſima navium ſtatio, *Chung* dicta; quatuor regit civitates, *Liencheu*, K*ing*, *Lingxan*, & *Xelien*.

LUICHEU nona Provinciæ Metropolis, cui à fulmine nomen eſt, Orientem verſus Oceano cingitur, ad Occaſum lacu *Lohu*, & ad Auſtrum munitur monte K*ingliu*, reliquum tam fertilis & peramænus ager occupat, ut rerum omnium copia & varietate inter omnes Provinciæ urbes facile princeps ſit. Tribus imperat civitatibus, *Luicheu*, *Suiki*, & *Siuuen*.

KIUNCHEU decima Provinciæ Metropolis, à marmore rubro ſic dicta, inſulæ *Haiman* caput eſt, qua Ortum reſpicit in ipſo promontoria ſita, tota lacubus & undis circumſepta omnem vim hoſtilem ſecura ſpernit. Ad Notapeliotem monte *Tao*, Auſtrum verſus monte *Kiun* clauditur, quamvis montibus aſpera, & annoſis ſit horrida ſylvis, equidem omnium rerum ferax, quas poſtulat uſus. Tredecim regit civitates, *Kiuncheu*, *Chingiju*, *Lincao*, *Tingan*, *Venchang*, *Hoeitung*, *Lohoei*, *Chen*, *Changhoa*, *Van*, *Linxui*, *Yai*, & *Cangen*.

In

KAN

ANTON
14

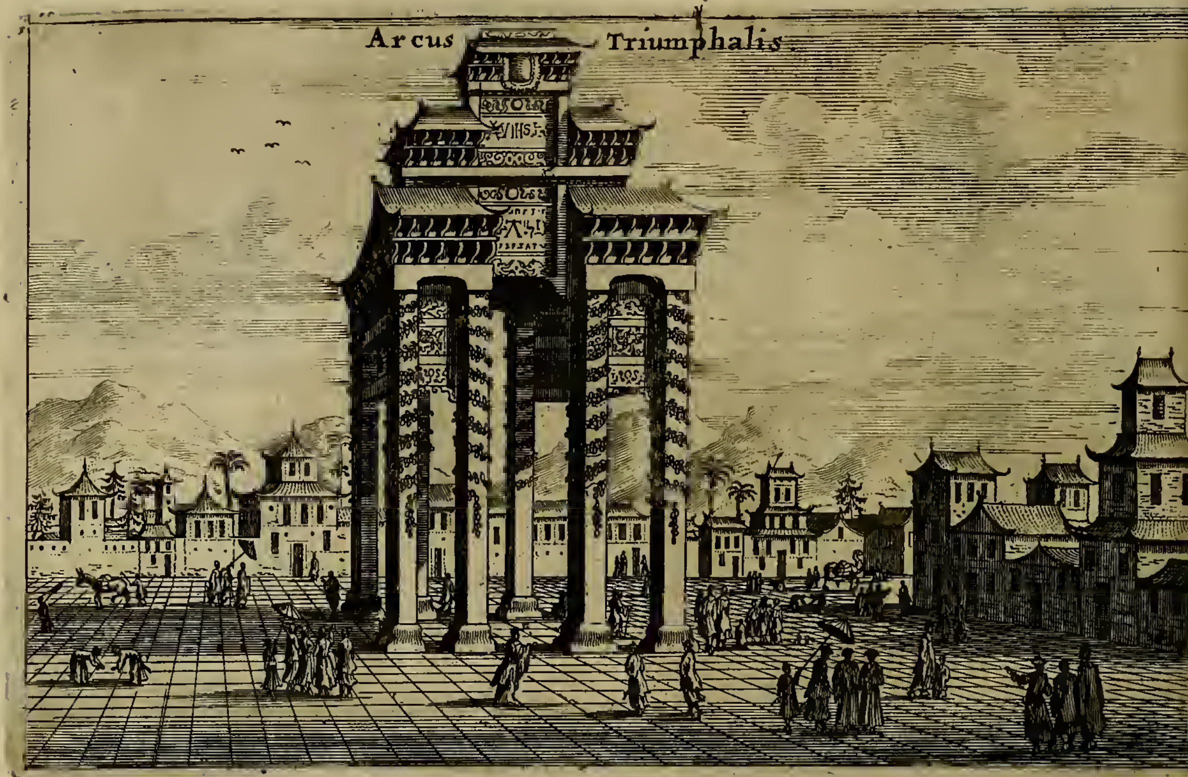
In univerſâ hac Provinciâ ad territorii tutelam, pelagique cuſtodiam decem numerantur munimenta, *Taching*, *Tung*, *Hanxan*, *Cinghai*, K*iaca*, K*iexe*, *Ciexing*, *Hiung*, *Jungching*, *Ciungling*.

Familiarum ſunt quater centum octoginta tria millia, trecentæ & ſexaginta 4. 83. 360. Virorum militarium novies ſupra decies centum ſeptuaginta octo millia, & viginti duo 19. 78.022.

Tributum ſolvit Magno Chamo annuatim oryzæ decies centies & decies ſepties mille ſeptingentos ſeptuaginta duos ſaccos 10. 17. 772. Salis trigeſies ſepties mille trecenta & octoginta pondera 37380.

Provinciæ *Quantung* urbs Princeps altitudine Poli ad viginti tres gradus, *Kantonæ* ſitus.
ſub latitudine Boreali *Kanton* eſt. Qua Auſtrum ſpectat maritima; reliquum ejus fructiferi montes, amœnaque vallium cingunt. Hinc & munimentum contra hoſtes natura poſuit, & navigantibus ingentia commerciorum libero mari commoda indulſit. Flumine *Ta* alluitur, quod urbi propius contractiori alveo fertur; qua Oceano proximat, non jam fluvium, ſed mare dixeris, tanta ibi latitudo ejus, ut littora & ripæ ſpectantibus evaneſcant. Ipſa urbs fluvio longiſſima mœnium, ædiumque ſerie adjacet, vix trium ſpatio horarum expeditus viator extrema ejus conſequetur; ſuburbiis undique ampliſſimis ita cincta, ut continuas populoſaſque urbes exiſtimes.

Triplex ſecus ripam fluminis murus Sinico more amplitudine pariter ac altitudine conſpicuus, crebris paſſim turribus, propugnaculis & Caſtellis interjacentibus. Duo inſuper medio emergentia fluvio Caſtella. Quarum unam in ſchemate adjecimus, ut ejus architectura melius innoteſcat in- Varia *Kantonæ* munimenta.

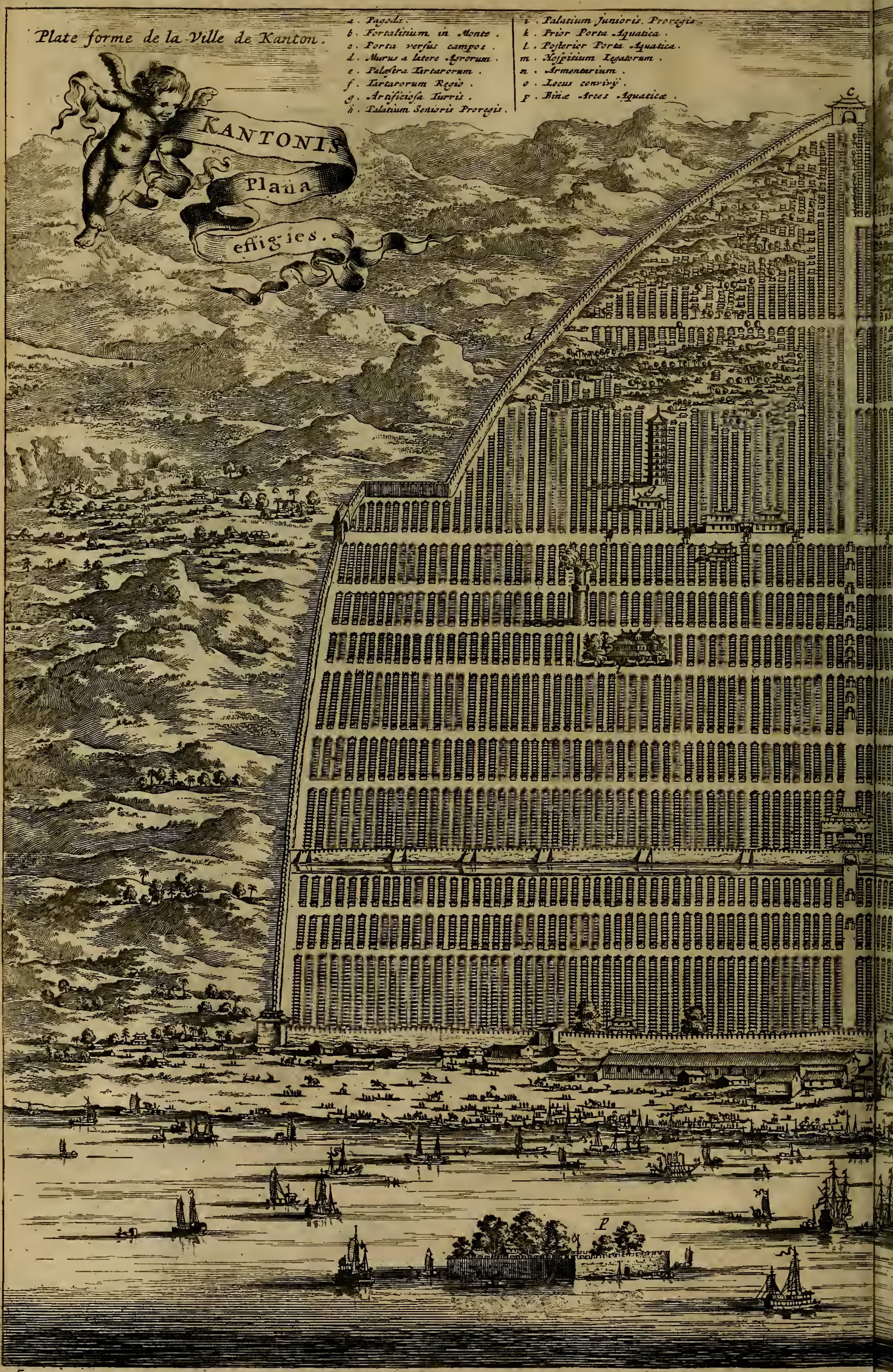

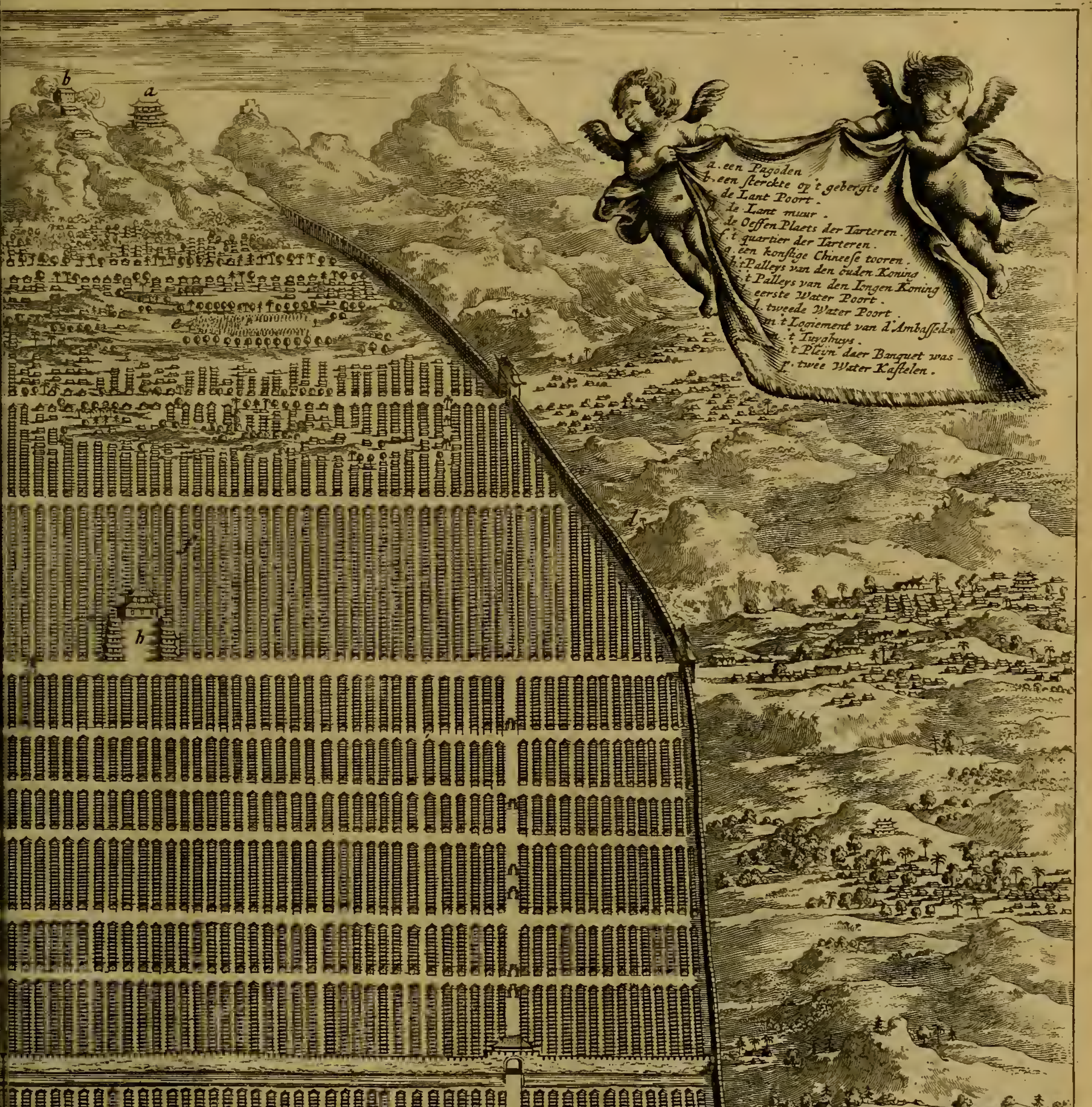
inacceſſibilem reddunt urbem, ac continentem verſus Caſtella quinque, altis montium præcipitiis impoſita, inexpugnabilem videntur reddere urbem. Templorum palatiorumque ea multitudo, ac ſplendor, ut nonniſi maximis, primiſque Sinæ urbibus concedat, reliquas omnes immenſum ſuperet.

Crebræ paſſim tota urbe moles, & triumphales arcus, quarum una platea ex ſaxo vivo tredecim ſtatuis, picturiſque ita exornata, ut ſpectantibus, niſi quis aſſuetus ſit, ſtuporem incutiant. Unius iconem, ex qua de ceteris omnibus judicium fieri poteſt, deſcribere, oculiſque ſubjicere haud inſubidum duxi. Faſtigium ejus tribus diſtinctum fornicibus, omni ornamentorum genere, quæ ars ingeniumque humanum excogitare potuit, ita variegato, ut citius quid ſpectas, quam quid deſiderare poſſis, invenias. Pleni Sinenſi literatura parietes, ac hyeroglyphicis characteribus; paſſim flores animaliumque figuræ, & quicquid curioſitas humana ad ornatum, faſtumque ſtructurarum artificio ſuo excogitare potuit.

Olim princeps totâ Sinâ navale *Kanton* fuit, non numero magis, quam celeritate promta navigiorum, quæ celerrimo in *Taiwanam*, Japoniamque trajectu cæteras maritimas urbes ſuperantes, opibuſque quoque, & potentiâ prævaluerunt, ut celeberrimi emporii ſitus melius à lectoribus apprehendatur, *Kantonem* geminâ facie exhibemus, in priori icone, prout ambulantibus juxta ripam ſe offert, in poſteriori plana ejus forma cum Plateis, Portis, Caſtellis, Pagodiis, Fanis, Aulis, Turribus conſpicitur.

Non-

Plate forme de la Ville de Kanton.
a. Pagodi.
b. Fortalitium in Monte.
c. Porta verſus campos.
d. Murus a latere Agrorum.
e. Palæſtra Tartarorum.
f. Tartarorum Regio.
g. Artificioſa Turris.
h. Palatium Senioris Proregis.
i. Palatium Junioris. Proregis.
k. Prior Porta Aquatica.
l. Poſterior Porta Aquatica.
m. Hoſpitium Legatorum.
n. Armentarium.
o. Locus convivij.
p. Binæ Arces Aquaticæ.
KANTONIS Plana effigies.

a. een Pagoden
b. een ſterckte op 't gebergte
de Lant Poort.
de Lant muur.
de Oeſſen Plaets der Tarteren.
f. 't quartier der Tarteren.
g. een konſtige Chineeſe tooren.
h. 't Palleys van den ouden Koning.
't Palleys van den Iongen Koning
eerſte Water Poort.
l. tweede Water Poort.
m. 't Logiement van d'Ambaſſeden
't Tuyghuys.
't Pleyn daer Banquet was.
p. twee Water Kaſtelen.

Nondum in Sina Tartarica tempeſtate ad ruinam populorum, urbiumque ſe diffundente, ingens commeantium per portas multitudo, ut ſæpe una die multi pedibus conculcati animam exhalarent. Bis omnino capta à Tartaris fuit, ſed ultima ſupra fidem obſidio pluſquam octoginta hominum, & ſi Martinio credimus, centena millia abſorpſit.

Tartari expugnata *Peking* & *Nanking*, majori Imperii Sinici parte, innumerabili cum exercitu velut imber & tempeſtas Martia in *Quantungam* ſe præcipitarunt. Cæteri urbibus invincibilem victoris Scythici poteſtatem vi, vel deditione cedentibus, ſola *Kanton* auſa fuit invicta mœnia ſua, & propugnaculorum moles Tartaro objicere, ejuſque furorem pari ferocia ſpernere. Addidit toto tum Dominator Oceano *Iquon* animos, Sinenſis claſſis & profugorum receptor, qui mari aperto Kantonenſibus quotidie ſuppetias ferebat, invalido ob inopiam navium, & ſi haberet, regere non valenti ob imperitiam Tartaro. Obſidio *Kantonæ.*

Sed terrarum potens Tartarus, quanquam jam tribus repulſus ab oppugnatione vicibus, obſidione integro anno protracta, cum vel infecta re diſcedendum ſibi videret, vel totis viribus expugnationem ultimo & inſuperabili conatu aggrediendam, pertinaciam obſeſſorum in deſperatam audaciam vertit. Ac primo quidem flumen ponte ſternere, omnemque obſeſſis ſpem ſubſidiorum maritima via intercludere niſi, labore aliquot menſium improbo id tandem perfecerunt, pontemque mole terrea Lunæ dimidiatæ forma, cujus munimento ab erumpentibus defenderetur, ſepſerunt.

Eminuit tum duorum Hollandorum proſpera temeritas, qui Sinenſibus in urbe mulieribus nupti diu urbem incoluerant. Illi tormentorum machinarumque patrio more periti, occupatis in ponte muniendo Tartaris repente ingruunt, maximis cum copiis ex urbe improviſo erumpentibus, atque ita ponte potiti ignes tot menſium operi injiciunt, comburuntque: Tartari ſpe ſua & tam longi labore temporis ſubito dejecti alia rem via aggrediuntur, & imbre tormentorum continuo partem murorum quaſſatam longo tractu cum dejeciſſent, ut jam expugnabilis urbs videretur, non tamen auſi ante irruptionem tentare, quam præcipuos in urbe ſpe præmiiſque vel metu in partes ſuas traxiſſent. Duo Hollandi vim Tartarorum generoſe infringunt.

Proreges duo, quibuſcum Legatis noſtris negotium erat, ſummum in Tartaros imperium, urbis obſeſſores, habebant, qui Præfectum Kantonenſem *magnitudine præſentis & ineVitabilis periculi*, *ſpe dignitatum præmiorumque, quæ à Tartaro Victore paſſim tota* Sina *conſequi poſſet* (eo gravibus execrationibus fidem ſuam obſtringebant) ac quod valentiſſimum, *quadraginta millibus Toelis argenti*, ſi urbem dederet, corruperunt. Perfidus, nullâ in præſens urbis dedendæ neceſſitate, corruptus argento, ac in futurum promiſſis, portam urbis hora condicta Tartaris tradidit. Tartari corrumpunt Præſidem.

Traditur civitas.

Ergo vigeſimâ quartâ Novembris Anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi Equitatus Tartaricus torrentis inſtar, per apertam à traditore portam, urbem *Kantonam* irrupit, proſtratis paſſim, qui ſe opponere conabantur, ſed ſine ordine, ſine Duce, Sinenſibus. Recepto intra mœnia toto exercitu hoſtili cædes, direptio, clamor, ejulatuſque mixtus occidentium pariter & cadentium. Integro menſe urbs tanta prædæ cædique expoſita fuit, cæſis, ſi paucos excipias eruditos, artifices; robuſtoſque congerendæ rapinæ idoneos, omnibus, quotquot populociſſimam urbem incoluerant. Sexta demum Decembris Proreges cædem inhibuerunt, cum jam, qui cederentur, ſupereſſent ferè nulli. Ita *Kanton* periit, tam brevi temporis ſpatio octoginta, & ſi Martinio credimus, centum millibus hominnm cæſis, paulatim tamen Proregum cura ſpiritum, ſanguinemque recepit, ut intra paucos annos hujus claſſis veſtigia deleri poſſe videantur, in quorum laudes hæc canimus:

Deploranda ſtrages.

Illuſtrant gemini Soles Kantona *ſuperbum,*
Quorum virtutes inclyta fama refert.
Utque Tamerlanidis renovarent ſceptra potentis,
Edomuêre Sinas *armipotente manu.*

Legati 26. Septembris iterum exſcendunt.

Tres interea hebdomadæ prætererant, ex quo Legati intra navim ſuam detinebantur, cum iterum exſcendere juſſi & prius hoſpitium repetere, in quo à militum cohorte tam arcte cuſtoditi ſunt, ut nulla iis exeundi poteſtas relinqueretur.

Biduo poſt à Mandarino viſitantur.

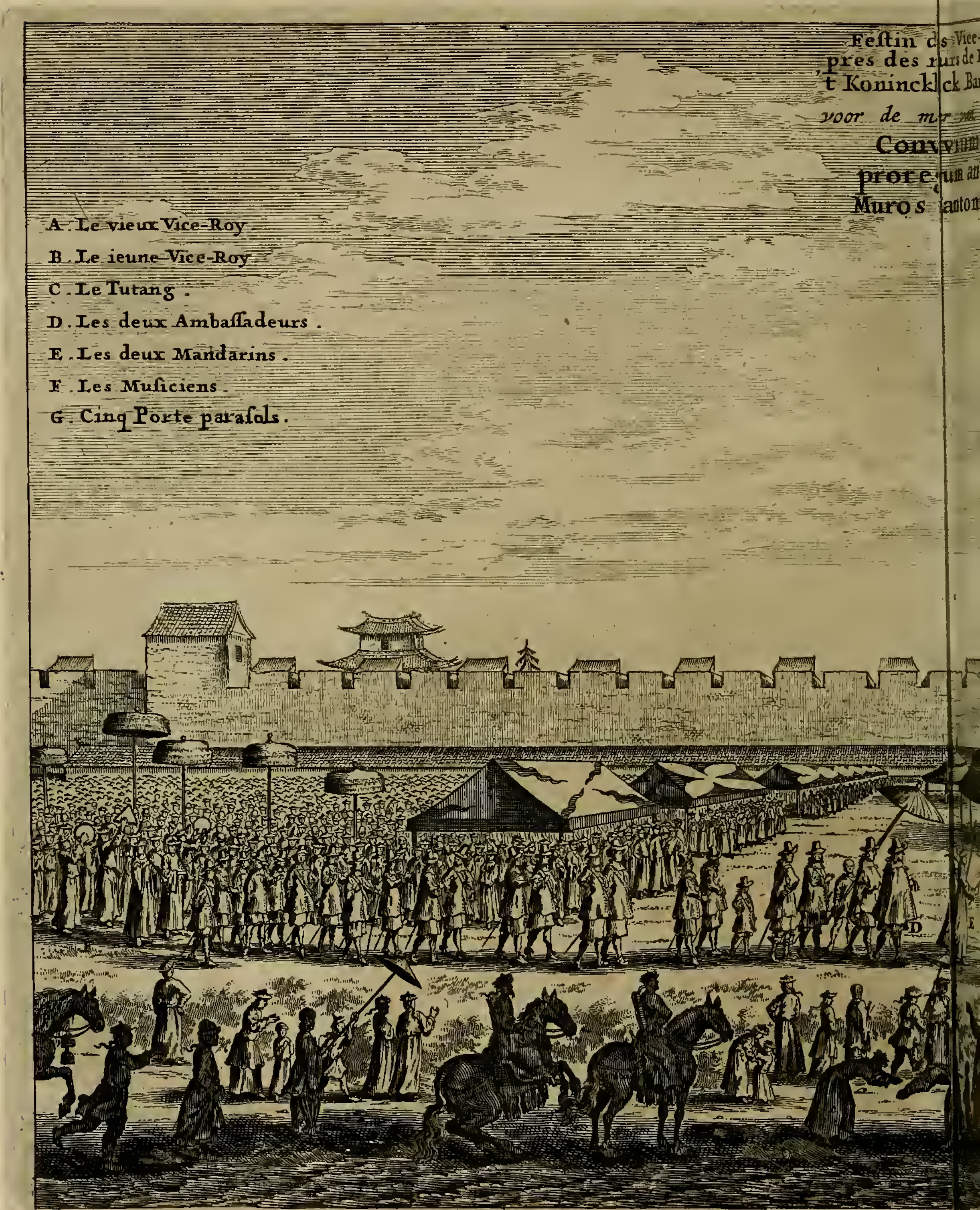
Biduo elapſo Mandarinus quaſi juſſu Proregis dona haud minora tercenties mille Toelarum argenti ſuffectura *Pekingæ Kantonæque* inter proceres diſtribuenda, præter alia minoribus Magiſtratibus debita. Legatis: *non ſe emptum veniſſe libera per Sinam commercia*, regerentibus; *& ſibi protinus Sina abire fixum ſtatutumque, niſi æquioribus admitterentur conditionibus*; ipſe vix iræ ſuæ compos, *nulla ſibi ejus rei mandata & expectandam* Pekinga *Magni Chami voluntatem dicens, quaſi minitabundus diſceſſit.* Legati interea indies magis magiſque, ut tantam pecuniæ ſummam erogarat, urgebantur, cumque finis nullus moleſtiarum eſſet, Proregibus centum triginta quinque Toelas argenti promiſerunt, ſed cum inſuper fœnus mutui expoſceretur, abitum navibus commeatu, veliſque inſtructis moliebantur. Sed Proreges, *manendum, donec litteræ* Pekinga *advenirent, & de voluntate Imperatoris certiora innotuiſſent*, monuerunt.

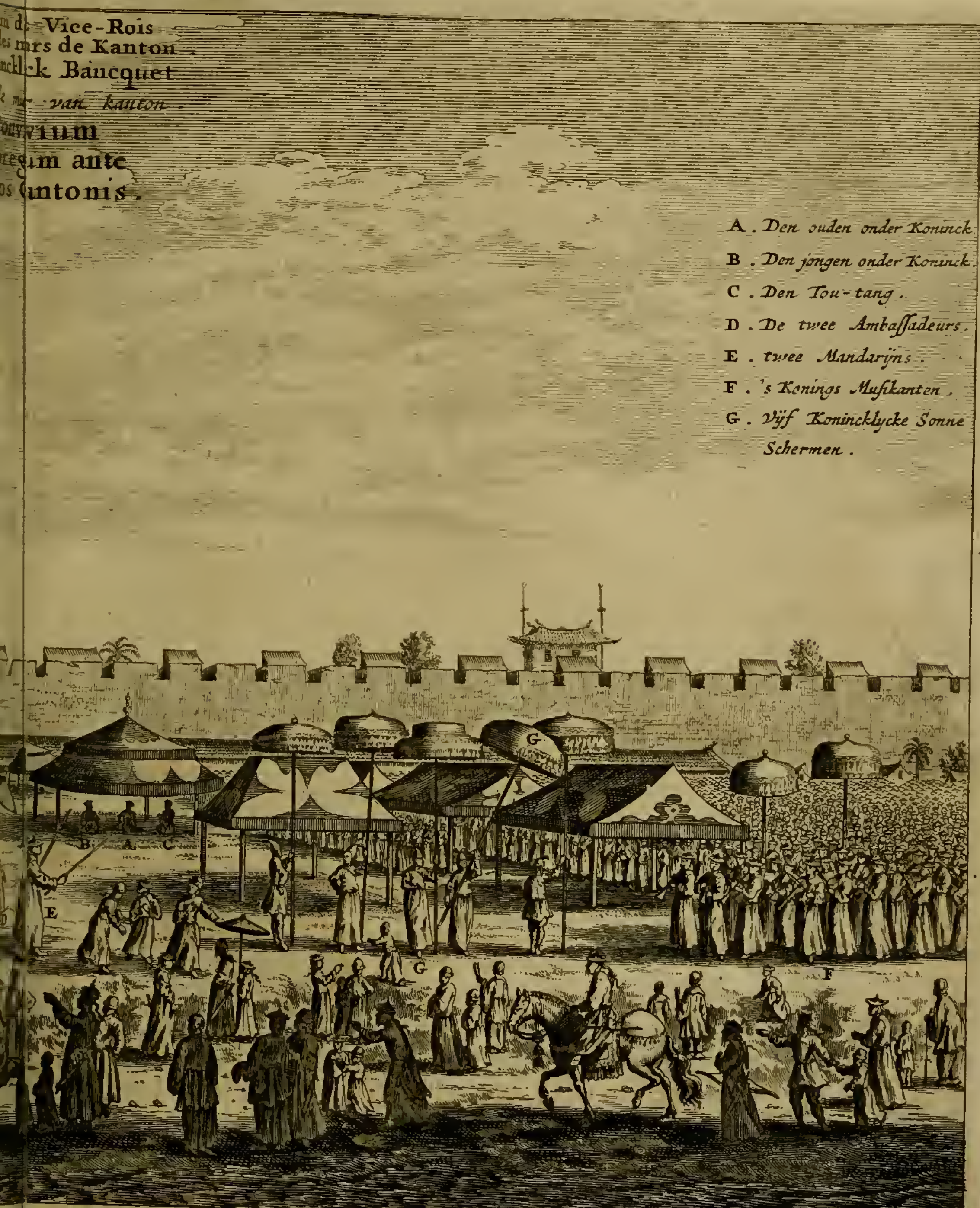
Toela valet tredecim argenteos Ducatones.

Legati diſſimulant diſceſſum.

Legati vocantur à Proregibus ad regale convivium 15. Octobris.

Legati Proregibus, quod nulla amplior pro fœnore inſtantia fieret, Syngrapham nomine centum triginta quinque Toelarum argenti exhibuerunt; tam accepta munificentia, ut decimâ quinta Octobris magnificentiſſimo ab iis convivio exciperentur. In patente extra urbem campo decem tentoria pretioſiſſimæ texturæ erecta, ut in icone, conſpiciebantur. Cuncta, ut Tartaris mos, omni latere aperta & oculis aërique pervia. Medium,

Feſtin d
pres des
't Koninck
voor de
Conv
prore
Muros
A. Le vieux Vice-Roy.
B. Le ieune Vice-Roy.
C. Le Tutang.
D. Les deux Ambaſſadeurs.
E. Les deux Mandarins.
F. Les Muſiciens.
G. Cinq Porte paraſols.
D

Vice-Rois
A . Den ouden onder Koninck
B . Den jongen onder Koninck
C . Den Tou-tang .
D . De twee Ambaſſadeurs .
E . twee Mandaryns .
F . 's Konings Muſikanten .
G . Vijf Konincklycke Sonne Schermen .

13 .

dium, cæteris in circuitu fixis, Proreges & Tutangi tapetibus inſidentes occupaverant. Primum lævam verſus Legatis, alterum à dextris Muſicis deſtinatum. Varii circa tentoria tubicines, mimi ac Comœdi aërem horriſono ſtrepitu tumultuque implentes. Ingens non ex urbe modo, verum locis vicinis hominum confluxus. Legatos duo Mandarini magno apparatu in conſpectum Proregum deduxerunt, ſolennibuſque expeditis, in tentorium ab iiſdem reducti ſunt.

Mox aulæ magiſter toga indutus cœrulea ex ſerico, quam aurei Dracones implebant, collo monili ex ſuccino circumdatus (& tali habitu Mandarini, aliique Magnates tantum utuntur, plebi eo colore, veſtituque interdictum) multitudine ſua authoritate disjectâ, cibos menſæ Proregum inferri juſſit. Singulis Proregibus peculiaris menſa, Tutangoque, ſtratæ mappis ex ſerico purpureo. Eadem Legatorum ratio. Singulas menſas quadraginta & amplius argenteæ omni delicatiſſimorum genere ciborum refertæ patinæ onerabant. Tum inſonuere tubæ, tympanaque & omne Muſicorum genus, noſtris quoque artem ſuam oſtentantibus. Muſica Sinenſium variis exercetur inſtrumentis, quæ in multis ab Europæorum more diſcrepat. Chordæ non ex Chalybe, vel nervis, ſed ſerico conſtant, ut Citharis haud incongrue utuntur; ſed præcipuum artificium in *Zunga* (ita vocant organon Muſicum ciendis affectibus accommodum) & oſſiculis quibuſdam, ligniſque tractandis conſiſtit. Nihil illis in voce modulanda exactius, adeo multipliciter eam ſonoro tactu variare, & Muſico ſono accommode miſcere poſſunt, ut omnium populorum peritiam poſt ſe longiſſime relinquant.

Initium convivii à potu *Cha* vel *The*, Sinenſibus magnalibus peculiari, factum. Is ex herba *The* vel *Cha* in aqua cocta, percolataque componitur, cui lac dulce, calidumque cum mica ſalis admiſcent, fervidumque ſorbent. Ingentes ei virtutes tribuunt, neque minoribus celebratur in Sina laudibus, quam Alchimiſtæ lapidem ſuum, vel Aurum Potabile deprædicare ſolent. Potus *Cha.*

Poſtquam *The* ſinguli hauſiſſent, convivium cœpit. E regione Legatorum duo Proreges cum *Tutango* conſidebant, vultu hilari & ſingularem erga Legatos benevolentiam ſpondente. Colloquia magnam partem de Hollandia, ejus incolis, moribuſque inſtituebantur, multum admirantibus, laudantibuſque dexteritatem Legatorum ad interrogata prompte pariter provideque reſpondentium Prorege utroque. Proreges varia inquirunt.

Crebra ex aureis crateribus vultu, geſtuque propinatio, Legati medio convivii ſingulis vitrum vini Hiſpanici porrigendum curabant, quo potu adeo delectabantur, ut ſuum *Samzou* negligerent. Eſt autem *Samzou* potus Sinicus ex oriza ſapore acidiuſculo in vini ſpeciem corruptus, quo non ad ſanitatem modo, inſtar *The*, verum voluptatem quoque tota Sina copioſe utuntur, & ſalubrem eſſe teſtatur non floridus modo potatorum color, ve- Potus *Samzou.*

rum quod nec nauſea ventriculum diſtendit, etiam uberius hauſtus, & nullo caput dolore, quod vinum, cerevifiaque facere ſolent, affligit.

Singularis promptitudo famulorum Sinenſium.

Nihil toto convivio mirabilius viſum, quam prompta tot miniſtrorum (tria millia numerabantur) ſervitia ſine ſtrepitu, ſine turba, quiſque ſuum munus promptiſſime obeuntes. Nec minor in Proregum liberis (nam & horum aliqui aderant) modeſtia, civilitaſque, qui & Legatis honorem exhibere Europæo more docti, & parentibus ingeniculantes, terramque ter oſculantes reverentiam publice præſtabant. Ita tandem exacto convivio Legati, gratiis actis, in palatium ſuum à Tartarorum Equitum turma, multiſque aulicis honorifice reducti, reliquum diei hilariter exegerunt. Muſa ſplendore convivii excitata in hos erumpebat verſus:

Modeſtia liberorum Proregis.

Legati ſplendido comitatu reducuntur ad hoſpitia.

Fluctus ut in ſalſo, ſic jam velamina fulvo
Auro intertexto ſerica laxa fluunt.
Omnigenumque cibum rutilantia vaſa miniſtrant,
Atque Ganymmedes limpida vina promit.
Phœbus adeſt, ſecumque Deas in prælia ducit;
Ecce lyræ reſonant, doctaque turba canunt.
Singula quid referam? nunquam tam fertile Regnum
Barbara terra mihi, ſed paradiſus erit.

Tutangus Magno Chamo literas deſtinat.

Poſt hujus convivii ſolennia, *Tutangus* literis *Pekingam* miſſis *Magno Chamo* ſignificavit, Legatos cum muneribus fœdera amicitiamque petentes *Kantonam* appuliſſe. Proreges inſuper ſecunda vice Imperatorem certiorem reddebant, non modo gratulari Legatos Majeſtati ejus velle Imperium, verum etiam liberam per ejus ditiones navigationem, commercium, habitationemque petere.

Batavis liberum commercium permittitur.

Sex menſes effluxerunt, antequam *Pekingâ* reſponſum ad Proregis *Tutangique* literas adventaret. Tandem duo edicta *Magni Chami* allata fuerunt. Prioris argumentum erat: *Permitti Hollandis, ut Legationem ex viginti perſonis conſtantem* Pekingam *mitterent, quibus interpretes quatuor adjungerentur: reliqua multitudo* Kantonæ *in navibus ſuis, nulla mercaturæ licentia, remaneret. Alterius* ſumma fuit: *Hollandis libera per Sinicum Imperium commercia permitti, verum ea conditione, ut Legati* Pekingam *venirent, ac Imperatori coram gratias agerent.* Ita Legati, cum ampliores mercibus ſuis cuſtodiendis, diſtrahendiſque ædes impetraſſent, ad *Pekingenſe* iter ſe, ſuoſque neceſſariis omnibus rebus, inſtruxerunt.

Tutangus Herynæ ſalutat Legatos.

Secunda Novembris *Tutangus Herynæ*, ut oſtenderet haud minori ſe favore Hollandorum Legationem proſequi, quam *Kantonenſes* in ſplendido illo convivio fecerant, magnifica claſſe ædes Legatorum ſecundo flumine advectus eoſdem in Prætoria ſua Jonka (navigia Sinenſia ſic appellantur) omni cultu, obſervantiaque hilaris, alacerque excepit. Cum conſediſſent, varii de rebus novis, graviſſimiſque ſermones habiti, tanta utrumque animorum

morum alacritate, ut nil niſi firmam, fidamque amicitiam ſperare poſſes. Deductis inde à *Tutango* Legatis magnâ domum pompa, qui mox potum ſuum ex argenteis lagenis promi, exhiberique juſſit, ac ſalute dicta ſcapham conſcendit, & ad claſſem ſuam revectus eſt.

Dum ita ad *Pekingenſe* nos iter paramus, Prorex Junior expeditionem contra rebellem Provinciam *Quangsi* ſuſcepturus (ea quippe *Magni Chami* imperium contumax ſpernebat) copioſiſſimam *Kantonæ* claſſem, qua exercitum Tartaricum transfretaret, contraxit. Erecta paſſim toto littore creberrima tentoria, ſub quibus & Seniori Proregi, & nobilibus cæteriſque validiceret. Ipſe ſpadiceo conſcenſo equo, habitu, Armiſque Tartaricis inſtructus, militarem vultu animum, roburque ſpirabat Scytha dignum. Tunica pellibus, quas *Siberia* mittit (*Sabellinas* vulgo vocat) ſuffultæ lana extrorſum verſa. Caput pileo rubeo, iiſdem pellibus trium latitudine digitorum prætexto tegebatur, unde tergum pavonis cauda (ſolis id Regia dignitate fungentibus licitum) ſuperbe flagellabat. Equus ſtragulis auro rigentibus opere Phrygionico, tribus de collo floccis purpureis dependentibus.

Junior Prorex proficiſcitur ad Provinciam *Quangſi* ſeditionem extincturus.

Hoc habitu ſuperbus ad ripam fluminis valedicturus deſcendit. Magnates per tentoria ſua diſpoſiti adventum ejus expectabant, pariterque Legati noſtri magnifico apparatu. Ipſe conſcensâ Prætoria ſub tentorio ex rubro ſerico conſidens ultima gratulantium, fauſtaque apprecantium vota pari affectu, & humanitate excipiebat, reddebatque. Quibus Muſa noſtra ſic accinuit:

Junior

Junior hic Princeps armatus fulminat arcu,
Et fert in dextrâ tela ſuperba manu.
Vectus equo ſpumante volat ceu fulgur in hoſtes:
Arduus invicto victor ab hoſte redit.

Sacerdotes Proregi male augurantur.

Spernit augurium.

Paucis ante diſceſſum diebus conſulti harioli, aruſpiceſque Sinici, ex avium inteſtinis, ſtellarum poſitura, ſimilique ſuperſtitione, quibus impenſe indulgent, infauſtum cœlum, adverſamque expeditionem prædixerant: ſed ſpreti ab animoſo Principe, cum victor deletis rebellibus, totaque Provincia *Quangsi* expugnata, Tartaricum Imperium auxiſſet, fugâ ſe ſubduxerunt, extrema ſibi ob artis ſuæ vanitatem, an quia ſtudio finxerant deterrendis ſuo â propoſito Tartaris, imminere haud omnino vane metuentes. Exarſit eo vehementius juſtiſſimâ iracundia Princeps, & quia in ipſos ſævire non poterat, templa Pagodaſque ſolo tenus diruit, ſtatuaſque exuſſit. Jamque ſigno dato univerſa Tartarica claſſis Prætoriam ſequebatur, cum omne *Kantonicum* littus, ripaſque innumeris navibus contectas vidiſſemus, in hoſpitium reverſi ſumus.

Et quoniam frequens Proregum *Kantonenſium* in hac Legatione mentio fit, operæ pretium erit, paucis originem utriuſque, fortunamque commemorare. Patria illis *Pekinga*, dignitate inter Proceres primi; Junior Prorex ſenioris filius primo à noſtris habebatur, verum poſtea tam intenſum mutui amoris gradum, quem in ipſis obſervabamus, non ſanguine, ſed duriori familiarum fortunâ ortam intelleximus; nam utriuſque parens juſſu Imperatoris

peratoris Sinici, incertâ tam diræ ſortis causâ, interfectus eſt. Filii parem metuentes exitum, fugâ ſe *Quantungum* provinciam receperunt, tuti ibi Tartarico futuri præſidio, quod *Magnus Cham* eam tum Provinciam ingenti exercitu irrupiſſet. Illi hac arreptâ occaſione, hanc labem Sinarum cruore eluendam animo obfirmantes, ſe ipſos Tartarorum caſtris commiſcendi veniam petunt, ad collapſam familiam, in vindictam patricidii, armatâ manu priſtino ſplendori reſtituendam, *Magnus Cham*, auditis injuriarum ab Imperatore Sinico acceptarum querimoniis, non favorem modo, & gratiam pollicetur; verum fide eorum propius perſpecta, honores ſummos dignitateſque, uno illorum *Pignowan*, altero *Sinowan* vocato, qui præcipui in Imperio honoris tituli, ejuſdem auctoritatis, ac Proregia Europæorum dignitas, elargitur. Credibile eſt, hos generoſos Duces in expugnandâ *Quantung* fortem, ſtrenuamque operam præſtitiſſe, cum tota hæc regio, in qua quibuſdam locis ad aliquot milliaria per urbium, Pagorumque ruinas excurritur, armis Tartaricis in vaſtitatem, ſolitudinemque maxima parte redacta ſit, unde Proregum avitâ potentia eam pleno quaſi & regio jure gubernant. Hoc exemplo promptitudinem in viris, nobili & generoſo ſanguine oriun dis, injuriandis Reges & Duces ab hac gente dediſcant.

Jam exacto anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo quinto, Februarii dies vigeſima ſecunda, anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi ſexti advenerat, cum Legatis viſum fuit *Pekingenſe* iter ingredi, poſtquam literas ſalvi conductus â Prorege impetraſſent. Quare equis conſcenſis comitantibus Mandarino *Poetſienſin* & utroque *Heitou*, cæteri gladiis armiſque inſtructi ordine præceſſimus. Literas Proregi ſeniori, qui graviter oculorum dolore laborabat, à *Joh. Maatſuiker* Indiæ Præfecto ſcriptas, obiter repræſentatas cum reſtituiſſet ſeniori *Heitono*, ut ab eo exhiberentur, *Magno Chamo* addita excuſatione, quod licitum ſibi non eſſet eas ante accipere, quam Legati *Pekingæ* Imperatorem ſalutaſſent, ultimo valedicto, ad aulam Junioris Proregis, quanquam tum bello *Quangſienſi* occupatus abeſſet, Solium ejus pelle tygridis conſtratum more gentis venerati, mox ad matrem ejus Tartaram ſe contulerunt, quæ quod Sinenſes in comitatu eſſent, à quibus aſpici nolebat, conſpectui noſtro ſe ſubduxit. Inde *Tutangum* convenerunt, qui implacabilior Batavis, negato ſui alloquio, gratias pro genere & labore illis agi juſſit. Tandem illum, qui ab Imperatore *Pekinga* paulo ante venerat, Ablegatum inviſunt, qui admiſſis in conſpectum ſuum Legatis, ipſe habitu Sinico potius quam Tartarico, conſidere ad dextram eos cum juſſiſſet, interpres in genua reverenter procumbens, vota Legatorum expoſuit, quibus paucis magna gravitate, toto corpore immotus, reſpondit. Miniſtri ejus magno numero ad lævam diſpoſiti, ſolo oculorum nutu (neque enim verbis utebatur) juſſa exequebantur. His ita expeditis, Legati in domum, mœnibus urbis contiguam, deducti, Mandarinorum quotidie frequentibus honorabantur

Legati ædes Proregis Senioris adeunt.

G viſita-

viſitationibus, ac varia haud magni momenti quotidie ultro citroque interrogabant

Senior Prorex Legatos convivio viatico excipit.

Vigeſimâ ſeptimâ Februarii Prorex, cum rem cum ſummo Delegato plane confectum intellexiſſet, Legatos ultimo excepturus convivio ſolenniter invitavit. Veſtibula & ambulacra Palatii ſplendide exornata ſpectantium oculos mira pulchritudine, armis hinc inde magnâ copiâ dependentibus, feriebant. Utque convivii hujus magnificentia, eo illuſtrior appareret, invitati Præcipui ex *Katonenſi* Magiſtratu, Mandarinique, qui longa ſerie tapetibus pro cujuſque dignitate conſidebant. Legati ad dextram conſedêre, è regione eorum Prorex adverſâ facie in lato quadratroque ſcamno cui ſtragulum pretioſum, ut in icone, injectum. Veſtis aureis undique Draconibus picturata. Retro veluti tænia de capite pileolo Tartarico Cauda pavonis, Regiæ dignitatis inſigne, dependebat. De collo longa ex ſuccino albo catena: pollicem ex ebore annulus ſtringebat, Tartaricæ ſignum mea opinione fortitudinis, quo in arcubus inflectendis uti ſolent. Convivio durante Prorex liberis ſuos humaniſſime abblandiebatur, tanta eorum libertate, ut etiam ſubinde humeros ejus conſcenderent. Novem in univerſum erant, omnes forma pulcherrimi, habitu magnifico. Maximus natu vix quinquennis videbatur, quod ex diverſis nati matribus eſſent. Quippe, ut interpres referebat, multæ Proregis Sinis uxores, ex quibus tum temporis quinquaginta ſex liberos ſuſceperat. Finito convivio Legati gratiis actis palatium ſuum repetierunt. Proxima die ſimili ſplen-

ſplendore convivii in palatio Proregis junioris, ejuſque tum abſentis in *Quangsi* debellanda juſſu, à ſcriba, Arcanorumque ejus Præfecto excepti fuerunt. Nihil omiſſum, quod magnificentiam tanti Principis, affectumque erga Legatos demonſtrare poſſet. Nam poſtquam remotæ epulæ, Comœdia ferarum beſtiarum habitu miro ſpectaculo exhibita fuit. Quippe pellibus Leonum, Tigridum, Leopardorum aliorumque belluarum induti ferociam, rugitus, inceſſum, ita diductis horribiliter rictibus, expanſis unguibus, & in mutua infixis vulnera æmulabantur, ut ignorantibus terrorem incuterent. Præ viri gravitate Muſa excitata in hos erupit verſus: Legati à Secretario Proregis laute excipiuntur. Ficta ferarum belluarum Comœdia.

Hic habitum, vultumque viri ſpectare poteſtis,
In quo Cham *magnum ſpem poſuiſſe juvat.*
Attamen acta viri, præclaræ copia famæ,
Omnia cum pereant, ſola ſuperſtes erit.

Mater Proregis Tartara pretioſo habitu, ſtatura breviori, colore ſubfuſco membris gracilis, aſpectu decoro, ac ad omnem humanitatem compoſito, ſubinde per triclinii feneſtram convivas volantibus oculis aſpectabat. Ei poſita erat in palatio vacua ſella, elegantibus picturis ornata, cui honorem in abſentis Dominæ gratiam exhibuimus, utrimque honoribus mutuo exhibitis. gratiiſque actis, Legati equis conſcenſis palatium repetierunt.

Rebus ita *Kantonæ* ex voto peractis, cum Proregi, Magiſtratibuſque valedixiſſent, acceptis literis publicæ fidei, nihil quod accelerando *Pekingenſi* itineri faceret, omiſerunt. Iter illis per flumina continua uſque ad quartum *Pekingâ* lapidem, niſi quod terreſtri via per montana *Nambung* proficiſcendum fuit. Legati ſplendida pro ſe conduxerunt navigia, quibus *Kantonenſis* civitas quinquaginta alia minora, muneribus, impedimentis, & comitatui vehendo, ſumtibus Imperatoris addiderat. Inconſultum videbatur cum navibus noſtris, quod graviores eſſent, flumen altius ſubvehi: Idcirco eas ſub præſidio *Franciſci Lantsman* relinquere in ſtatione *Kantonenſi*, donec rediremus, viſum Mandarino *Pinxentou*, qui titulo Senioris *Heitou Heitamona Kantonam* nos juſſu Proregis deduxerat, è ſupremum in claſſem noſtram, authoritate *Tutangi Kantonenſis*, Imperium habebat, cui duo alii Mandarini, præter illos, qui antehac *Pekingam* in cauſa noſtra miſſi fuerant, adſtites, ſociique dati. Claſſe remigibus, helcyariis, aliiſque nautis ſufficienter ad tantum iter inſtructa, præſidio inſuper Tartarorum militari, ſub auſpiciis duorum Magnatum contra omnem vim, injuriamque defendebatur. Omnibus jam ad profectionem paratis, Legati Jonka ſua conſcenſa, vexillum Batavicum propoſuerunt, tubiſque ſolito more ſignum itineris inchoandi dederunt. Præmiſſi, ut conſuetudo in Sina fert, curſores, qui ſingularum Magiſtratus civitatum de adventu noſtro præmonerent, ac ut omni humanitate eos exciperent, tractarentque nomine *Magni Chami* mandarent, idque tota via *Pekingam* uſque conſtanter obſervatum. Legati diſceſſum *Kantonæ* parant.

Decima ſeptima Martii Anni milleſimi ſexcentemi quinquageſimi ſexti *Kantona* digreſſi *Pekingenſe* iter ſuſcepimus, fluvio *Tay*, qua mœnia *Kantonenſia* ſtringit, remis veliſque ſubvecti; unde pulcherrimus urbis obverſabatur proſpectus, tota in abitum noſtrum fauſtis acclamationibus civitate effuſa, & undique tormentorum bombardarumque fragoribus terra tremente, ignibus ardente aëre. Poſtquam magno hoc fluvio aliquandiu provecti eſſemus, Boream verſus oſtium fluvii *Xin*, quem Europæi, neſcio qua de cauſa, Europæum vocant, ſe in *Tayum* exonerantis ingreſſi, veſpera in noctem vergente pagum SAHU prima illa die attigimus. Sex horarum navigatione *Kantona* is diſtat, ambitu exiguo & ruſticis caſis referto, quarum tenuitatem aliquot magna ædificia attollunt. Ager ipſe frugum dives, arboribus paſſim, collibuſque ad jucunditatem diſtinctus. Incolæ textores ſerici, unde magna inde ad vicinas urbes copia defertur, & hinc opulentia. Nocte ibi exacta, ſub ortum Solis digreſſi, decimâ nonâ, poſt multos labores urbem *Xanxui* in conſpectu habuimus, ibique jactis ancoris ſubſtitimus.

Veniunt ad pagum SAHU.

XANXUI undecimum Metropolis *Kantonæ* oppidum centum & quinquaginta *Ly* ab urbe *Kantona* ſita eſt.

Urbem XANXUI *19. Martii appellunt.*

Ly vocant Sinenſes diſtantiam, intra quam vox hominis clamantis exaudiri poteſt, aëre cœloque tranquillo. *Ly* igitur ſtadium fere æquat, quod centum quinquaginta paſſibus conſtat, & quorum duo ac viginti vulgare milliare Germanicum conficiunt.

Urbs hæc dextræ fluminis ripæ adſita, pulcherrimam vallem media complectitur, montibus hinc inde, collibuſque in orbem cincta. Ambitu

non

non magna, ſed olim adeo referta incolis, mercaturæque abundans, unde cum majoribus etiam civitatibus certaret. Difficilis totâ die via adeo Tartaros, Sinaſque remiges, helcyarioſque debilitaverat, ut reficiendis eorum viribus intervallum aliquod laboris indulgendum humanitas ſuaſerit. Dum militum vexilla ripam fluminis obſederant, quod honori Legatorum dabatur. Oblatas etiam lautias, quas Legati, cum intellexiſſent hæc Imperatoris calculo adjici, quorum compenſationis cum grandi fœnore tenerentur, modeſte excuſarunt, idque tota reliquâ viâ obſervatum. Prima vice navi in tentoria ad ripam fixâ egreſſi legati, Tartaros militaribus ſe exercentes artibus, pugniſque imaginariis jucunde ſpectarunt.

Utque peritiam ſuam quidam oſtentaret Tartarus Eques, ſpatio ſex & quinquaginta paſſuum ter per exiguum, palmi magnitudine, ſcopum, nunquam aberrans, ſagitta trajecit. Scythicus is ſagittandi mos multum à noſtra conſuetudine diſcrepans, non ut nos ſolemus, oculo ad arcus mediam curvaturam recta intenſo, ſagittaque in ſcopum directa, ſed vagis in circulum motibus, quos ita temperare, ut nuſpiam aberrent, noverunt, peragitur. Longe illi certius deſtinata feriunt tantis erroribus, quam nos arcu in rectum intentato. Idque illis dextrorſum, lævorſum æque promptum ac facile.

Tartari Equitis peritia jaculandi.

Hic à nobis *Kantonam* receſſit, poſtquam magnifico prius convivio Legatos exceperat Proregis Secretarius, fauſta proſperaque reliquo itineri apprecatus. Inde adverſo flumine lente, ac multo labore provecti difficiliorem longe navigationem ob alvei anguſtias, multorumque ex vicinis montibus rivorum confluxum, unde aquis incitatius refluentibus, majori homi-

Secretarius Senioris Proregis diſcedit, & Legatos convivio viatico excipit.

hominum opus eſt labore, copiaque. Sinenſium miſerabilis ſervitus, in quam eos nupera Tartarorum dominatio conjecit, hic conſpectior fuit. Ripæ adeo interdum anguſtæ, & præcipites, ut umbilico tenus ſæpe aquis immerſi, aut periculo extremo, ſi veſtigia in rupibus confragoſis fallerent. Neque vero Tartari mitiores naturâ, qui in corpora eorum, aquis ſtillantia, fuſtibus inſuper immiſericorditer ſæviebant, ut deficientibus ſæpe viribus inter eorum crudelitatem expirent.

Quo longius in Boream itur, eo difficilior navium adverſis fluminibus protractio, nuſpiam vero miſerabilior quam in aſperis illis, præruptiſque montibus *Sang-won-hab*; unde vaſta ibi ſolitudo, diffugientibus undique incolis metu Tartaricæ ſervitutis: quippe unico tantum conſpicua exiguo pago nomine KOESUWEN, cujus incolæ ipſa facie, vel immitiſſimum quemque ad commiſerationem movere potuiſſent, ut autem deploranda harum incolarum conditio lectorem magis in commiſerationem, quam admirationem raperet, eoſdem ſub helcyo vivis, ut in icone, depinxi coloribus, ut merito cum Poëtâ exclamare liceat,

Quis talia fando
Myrmidonum, Dolopumve, aut duri miles Ulyſſei
Temperet à lacrymis.

Sinenſium miſerabilis ſervitus.

Ninus Aſſyriorum Rex, qui ad decies ſepties centena millia peditum, Equitum millia ducenta adverſus Bactrianos in campum produxit. Regina *Semiramis*, quæ contra *Staurobatem* peditum fere decies centena millia, Equitum millia ducenta in bellum armavit, *Xerxes* Perſarum Rex, qui

qui ultra tria millia navium, in quibus plus quam viginti hominum Myriades numerabantur, contra Græcos expedivit. Horum nullus in devictis Tartarorum Barbariem æquavit. Nam parum abeſt, quin univerſa hæc Regio in pulveris habitum converſa, tota in cineres & favillas deflagrata ſit. O deplorandam rerum humanarum viciſſitudinem! Sinenſes, qui non ita pridem in amplis domi pomæriis, jam in patria errabundi; olim in pretioſa ſuppellectile, nunc in deciduis arborum foliis, modo ſtratis patrio marmore pavimentis, jam in aquis miſeri vitam tranſigunt. Quondam eorum veſtimenta puriſſimo auro elaborata, Indorum Gemmis & Unibus coruſca, Aſſyriorum purpura ac oſtris magnifica ſpectantium recreabant oculos, jam ejecti ſuis fortunis miſerrimi homines ſub funibus, ad extremam redacti famem, ſudoribus & ſanguine toto corpore diffluunt. Per omnes ætatum gradus ſquallor, luctus, lacrymæ, ſuſpiria perſonant, domi, foris, miſerrima rerum facies; O Fluidæ fortunæ opes! Vera mundi crepundia, atque inania obſectamenta Quid enim ſub ſole tam ſtabile, quod non dies, & ævum paulatim conſumat? quid tam ab arte elaboratum, tam à cura & induſtria perfectum, ab ingenio perpolitum, quod non præter externam inſidiantium vim, tacito annorum decurſu ſuo quaſi ſenio conficiatur.

Vigeſimâ primâ Martii circa noctis medium oppido SANYUUM appropinquavimus. Ambitus ejus exiguus, ducentis & quinquaginta *Ly* ab oppido *Xanxui*, & fluminis beneficio olim populoſa pariter ac dives: ſed Tartaricus furor, ſicut omnia fere minora oppida, ita hoc quoque in ruinis ſuis fere ſepultum reliquit. Magiſtratus Legatos humaniter ſcaphis quibuſdam

21. Martii SANIUUM appropinquant.

buſdam advecti exceperunt, munera ſimul offerentes, quæ, ut ſupra dictum, per modeſtiam, & certis de cauſis abnuerunt. Helcyarii noſtri tot laboribus fracti nos deſeruerunt, aliiſque conductis mirabile illud, ruposumque *Sang-won-habi* præcipitium ingreſſi ſumus, ne fides de incredibili hujus montis jugo, in patria ſuſpecta foret, eundem ad vivum, ut in icone, depingi curavimus. Nihil illis ipſo aſpectu horrendis montibus formidoloſius. Cacumina SANG-WON-HABI altitudine ſua nubibus immerſa ripam fluminis inferiorem, viamque, qua navis Protrahenda, obſcuram, tenebroſamque etiam interdiu reddunt, ut immane montis *Zang-won-habi* præcipitium præ aliis emineat, vicinos ejuſdem territorii ſubjungemus.

Mons *Zang-won-habi.*

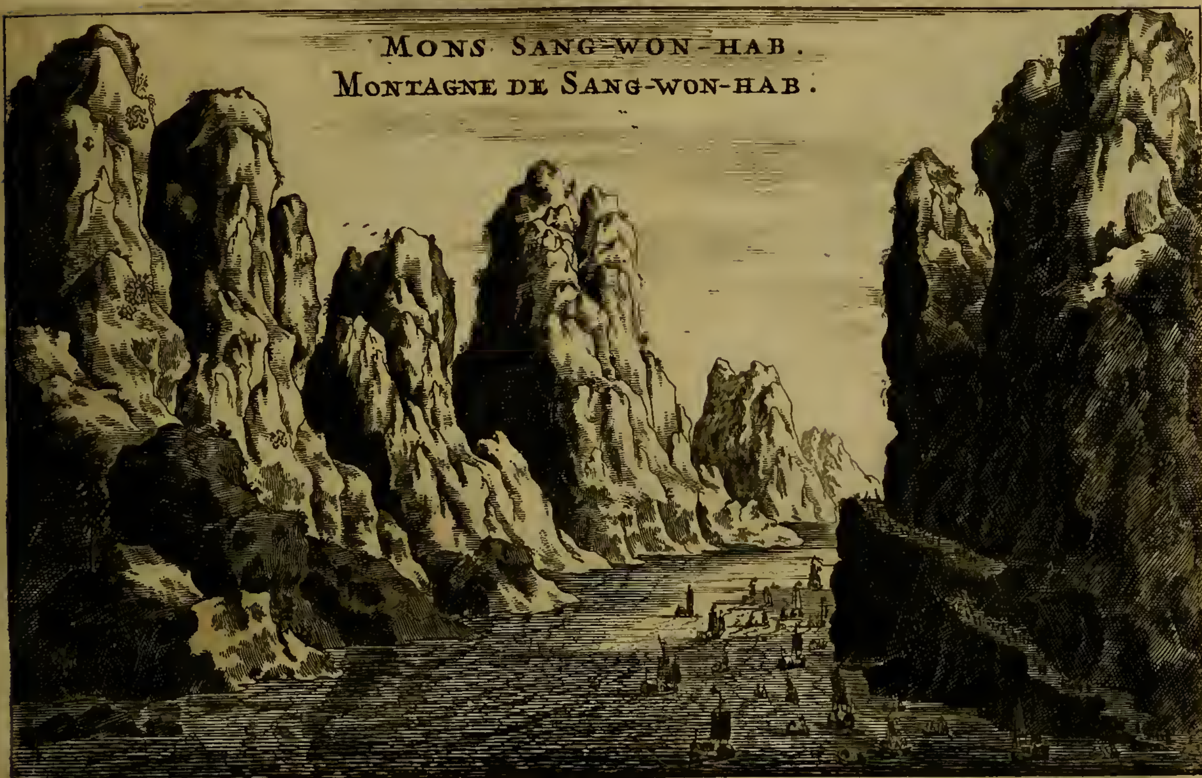
Diverſi montes præfecturæ *Kantonenſis.*

Prope *Xunte*, ſecundam è civitatibus *Kantonæ* ſubjectis, jacet mons *Lungnien*, in cujus vertice ſcaturit aqua, tanta perſpicuitate, ut adinſtar criſtalli ſolis radios tranſmittat. In eodem rudes quidam reperiuntur lapides, qui ob varias & exoticas figuras, miro Naturæ artificio inſculptas, avide à *Sinis* expetuntur, qui fictitios inde montes & rupes ad exornandos Magnatum hortos, efformant.

Prope *Tunguon*, tertiam è civitatibus *Kantonæ* ſubjectis, ſurgit mons *Tahi* juxta Oceani littus, ubi ſex ſupra triginta parvæ inſulæ numerantur. Ibidem mons *Huteu* verticem tollit, qui mole ſua in ipſo mari montoſam efficit inſulam, quam verſus navigant, ac pro Pharo obſervant, quicunque navibus *Quangntung* proviciam petunt.

Prope *Cingyven*, ſeptimam ex iis, quæ urbi *Kantonæ* ſubditæ ſunt, aſſurgit mons *Talo*, qui inde ad limites civitatis *Hoaicie* in Provinciam *Quangsi* excurrit. Intra prærupta montis juga omni frugum genere luxuriant agri,

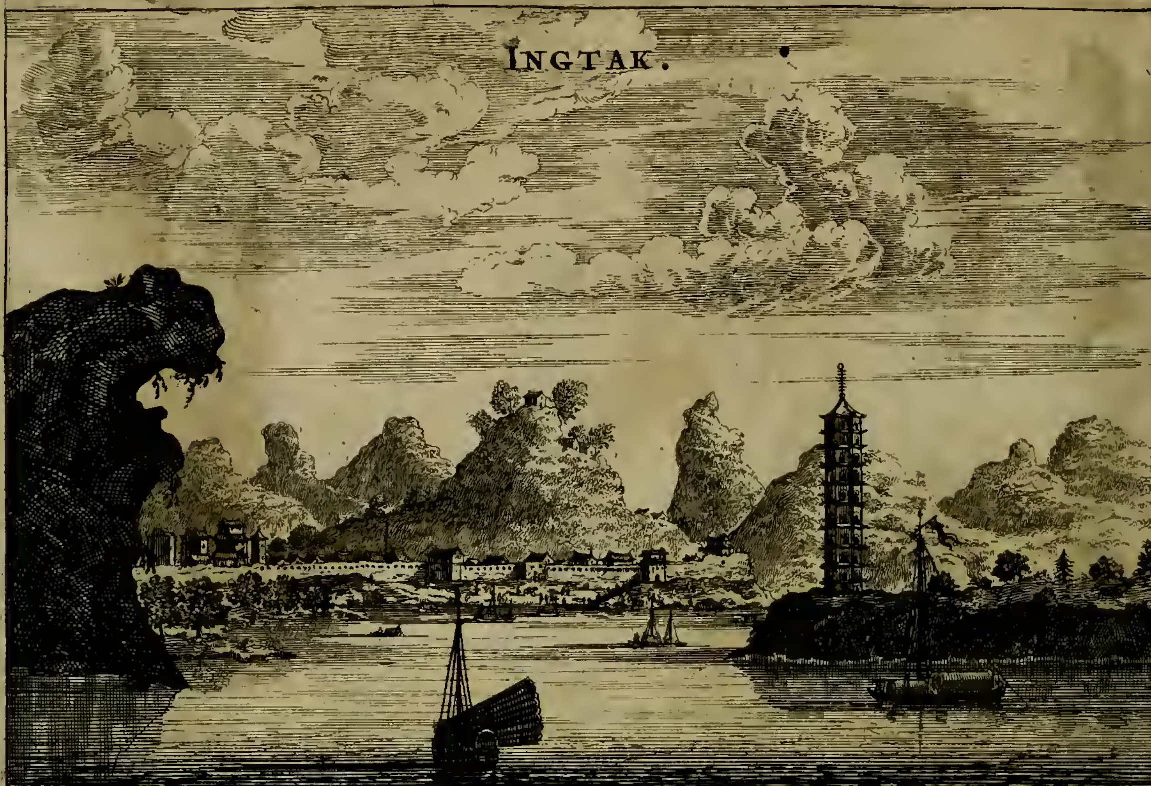
quos

quos gens rudis & inculta colit, quæ excuſſo Sinenſium jugo propriis vivit legibus, cum in cæteris barbari, tum maxime in hoc, quod imparati à pecunia continuis excurſionibus ſpoliiſque vicina infeſtent loca. Omnia ibi vaſta, ſilentiaque, nullo humano cultu, niſi quod Templum ſive Pagoda radicibus ejus, admirabilis ſtructuræ, adjaceat. Nullis Idololatræ vel ſumtibus vel labori parcunt in exornandis Dæmonum fanis, Pagodiſque. Ferunt (& fabulis ejuſmodi impenſe delectantur) media nocte Dæmonem illum adventaſſe in illa loca, ac variis prodigiis ſignificaſſe templum ſibi eo loco ſtruendum. A crepidine ripæ gradibus ad Pagodam adſcenditur: ubi altius eniſus fueris præcipitia montium, in aliquam diffunduntur planitiem, vaſtis undique rupibus, quas natura pariter ac ars produxit, horrentem. Tandem ad Pagodam pervenitur Sinicis literis Symboliſque ſuperſtitioſa Idoli myſteria exprimentibus, artificioſe non minus ſtructam, quam exornatam. Multa inde arcana incolæ vel credunt vel fingunt. Ita inacceſſi hi *Zang-won-habici* montes, præterquam quod ſuo terrore famam acquiſiverunt, etiam hujus Pagodi impia religione apud Sinas celebrantur, de quo ſic luſit Poëta:

Herculeus labor eſt, cœlorum ſidera tolli,
Ne nimis Atlantem pondera vaſta premant.
Aſt hic Zang-won-hab *molem ſtellantis Olympi*
Solus inacceſſo vertice ferre valet.

Et quanquam per Sinenſe Imperum confragoſorum ingens altiſſimorumque montium multitudo reperiatur. Præcipue in Provincia *Quangtung*,

omnium tamen ſuperat immanitatem *Zang-won-hab*, quem Imperatorem montium Sinicorum appellare poſſis. Niſi quod celebritate miſerandi caſus mons *Yaimuen* in *Kantonenſi* præfectura proximum ab eo locum ſibi vendicare poteſt, de cujus vertice ultimus ex familia *Sunga* Imperator, Tartaris ex *Juena* familia regnum ante quadragintos fere annos deſtruentibus, extremâ deſperatione ſe cum præcipuo ſuorum procerum, mutuis inter ſe amplexibus intricati, in profuudum mare præceps injecit, ac ita vitæ ſimul, Imperiique finem in monte *Yaimuen*, fluctibuſque *Kantonicis* reperit.

Integro triduo inter horridas *Zang-won-habi* rupes, ac præcipitia immenſo labore conflictati, nullam hominum habitationem (& quis humano cultui locus in terribili rupium illâ quaſi patriâ) niſi pagum *Quantonlou* reperimus. Mirum, qua audacia hominum quiſquam in illa ſolitudine habitationem figere auſus ſit. Pagus undique altiſſimis cingitur rupibus, cacumine ſuo cœlum ferientibus: ſparſæ hinc inde in depreſſis vallium ruſticæ *caſæ*, & quod mireris, non deſunt amæna quædam, ac fertilia loca.

24. Martii YNGTAK tranſeunt.

Vigeſima quarta Martii oppidum INGTAK, ſive *Ingte*, quod ſextum ex minoribus ſecundæ Metropolis *Quantung* cenſetur, appulimus. Hic ancoras jacere coacti fuimus, quod præceps fluminis & impetuoſus lapſus helcyariorum omnem laborem frangeret, qui totis exhauſti viribus, ac deſtituti paſſim exanimes collabebantur. Unde cæteri hujus tragædiæ ſpectatores, deſperantes, perterritique certatim aufugiebant. Hinc claſſis noſtra disjecta, & ipſa Legatorum *Jonka*, rapidiſſimo relicta flumini cæca ſub undis alliſa rupi, magno hiatu aquam hauriebat, ac niſi impenſo omnes

PAGOD
van binn

34.

omnes ſtudio & impetuoſo vorticis curſu auxiliante, ad ripam appuliſſemus, medio fluvio nobiſcum ſubſediſſet. Flumen ipſum utramque fertilibus, jucundiſque agris cinctam offerebat ripam. Oppidum, ſitu amæno in lingua quadam fluvii ſtructum, ambitu quartam horæ partem deſcribit. Ex adverſo horridus *Zang-won-hab* imminet. Diſtat centum & viginti *Ly* à *Sanxiu*. Mænia alta, firmaque; intus ſplendidis ædibus Pagodiſque exornata, ſuburbium quoque haud ſpernenda magnitudine habet, & portu ſecuro vim fluminis ſpernit, magno navigantium commodo, qui tempeſtatibus, aut violentia aquarum periclitantes ad portum *Ingtak*, tutum ſemper refugium capere poſſunt. Ipſi portui ad dextram turris altiſſima novem contignationum artificioſi operis imminet, & viam quaſi oſtendit.

Vigeſima quinta Martii admirabilem Pagodam KON-JAN-SJAM conſpeximus, quem Sinenſes haud minori religione, quam *Zang-won-habienſem*, colunt, ſacrificiiſque frequentant. Situs eſt ad ripam fluminis, loco ſolo in crepidine vaſti montis, gradibus in eum multis per ſpeluncas varias, quas natura cum arte produxit, conſcenditur. Sanctius nimirum Sinenſes Idola ſua in locis deſertis, ipſoque aſpectu horridis, exiſtimant, quam ſi fana ipſa, ac delubra locis, concurſui humano obviis, populoſiſque urbibus ſtatuant. Tota claſſis tamdiu ſubſtitit, donec Sinenſes dona ſua Idolo offerrent, preceſque funderent. Nos deinde templum ingreſſi, imagines multas, & in parietibus characteres Sinicos, ac ſymbola vidimus. Singuli nimirum, qui ſacrificia ibi offerunt, nomina ſua inſcribere ſolent. Incredibile dictu, quanta apud miſeros illos ſuperſtitionis vis regnet, quam de-

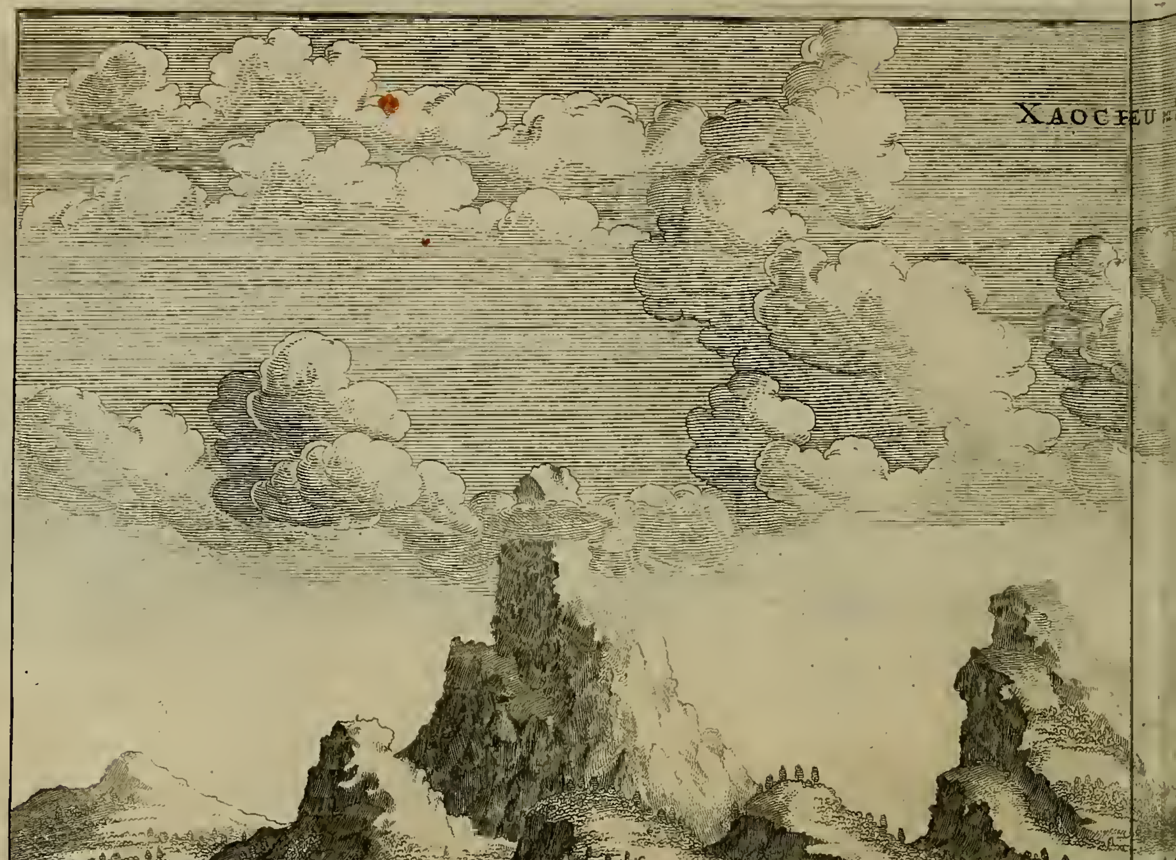

vote ſacra ſua peragant. Fructus fere, ac animalia illis Idolis offeruntur, Quorum credulitatem illudit Muſa:

Hic Dæmon ſeſe Kantonæ *luſtrat in undis,*
Et per aquas populos ad ſua vota vocat.
Credula gens, quæſo, nolito relinquere terram,
Promptus in obſequium, te remorante, venit;
Aut ſi Kon-Jan-Sjam *trepidas offendere, riſu*
Relligione tua ſolvitur ipſe Sathan.

Vigeſima ſeptima circa veſperam MONGLEAM appulimus, locum ipſo aſpectu admirabili amœnitate oculos prætemavigantium delectantem. Gradibus ab ipſa ripa ſingulari artificio exciſis in arcem illam aſcenditur, ſive oppidum appellare malis. Introitus per portam firmiſſimi operis; altiſſima mœnia turribus, ac propugnaculis muniuntur. Quis jucunditatem circumſitæ regionis, dum ex altis mœnibus in depreſſa ac jacentia quam longiſſime proſpicitur, ſatis digne commemoret? Helcyarii noſtri, ſive exhauſti viribus, dum contra rapidum flumen nituntur, ſive ficta debilitate, cum ultra ſe progredi poſſe negarent, novos conduximus. Ingens hic Legatis, & extremum à naufragio periculum imminebat, niſi Dei clementia avertiſſet. Navis paulo poſt occaſum Solis rupi ſub aquis alliſa, tam vaſto vulnere, ut uno quaſi impetu aquis repleta ſubmerſionem minaretur. Altera luce aliquot prætervecti pagos, amœno quodam loco, jactis ancoris, paulum quieſcentes, à Mandarino *Pinxentou* gentilitio potu *The* hilariter excepti fuimus. Vix ad quietem nocturnam

compo-

XAOCHEU

2.

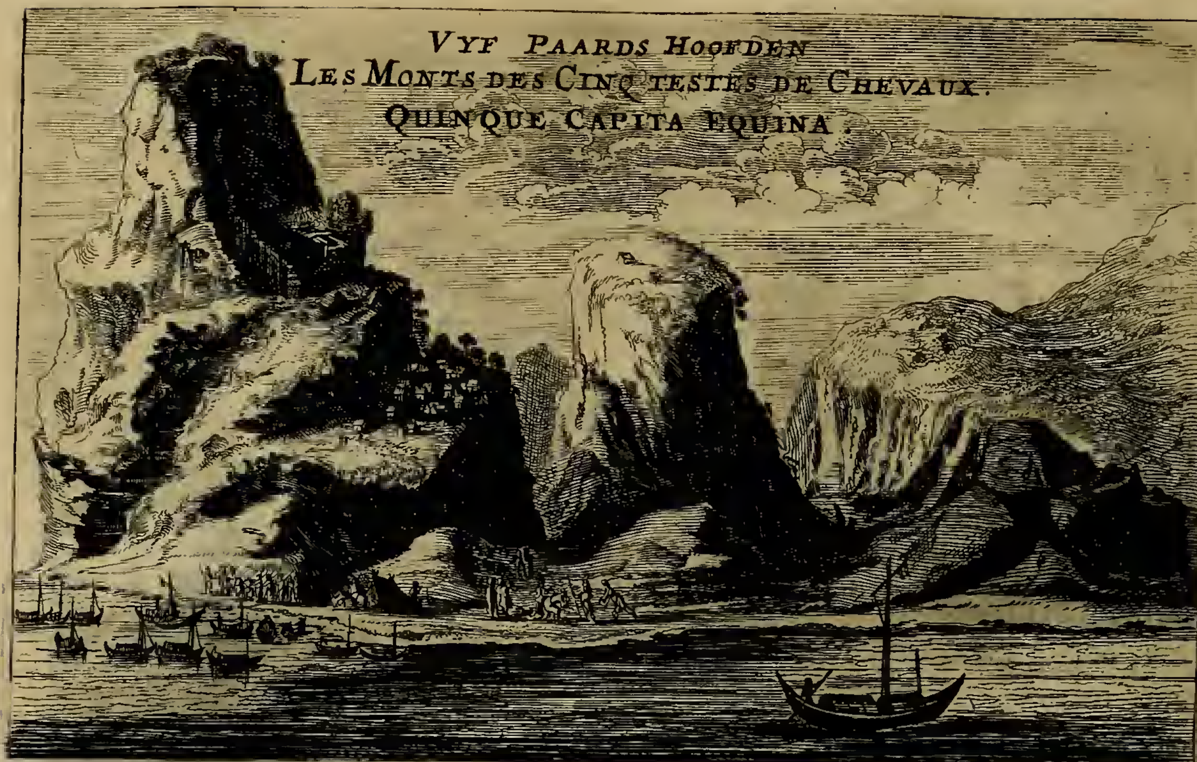
compoſitos horribilis tempeſtas obruit, adeo ſævientibus ventis, ut cœlum terræ miſceri crederes. Crebra intermicabant densâ nocte fulgura, fulminibuſque vicini longe montes, ſylvæque tremendum reſonabant. Navis, quâ *Magno Chamo* deſtinata vehebantur munera, ruptis ancoris, confracto malo, ripæ alliſa extremum minabatur periculum, niſi ope induſtriaque exitio erepta fuiſſet. Orta luce disjectas paſſim toto flumine, confractaſque naves magna hominum, opumque jactura cum dolore conſpeximus. Tempeſtate ſubortâ variæ pereunt cymbæ.

Vigeſima nona Martii tota claſſis ad ſecundam Metropolim XAOCHEU appulit. Trecentis hæc urbs *Ly* ab oppido *Yngte* diſſita, ripæ fluminis adjacet: unde frequens ibi ob ſecurum portum navigatio. Auſtrum verſus hoc flumen, per quod hactenus uſque ad hanc urbem aſcenderamus, variis nominibus, nunc *Siang*, interdum *Kio* appellatur: ejuſque ex confluentia fluviorum *Chin*, & *Vu*, qui haud procul inde undas ſuas permiſcent, origo. Celebris ea apud Sinenſes nautas duorum fluminum *Chin*, & *Vu* unio, ob latentes ſub undis cæcas rupes, impetumque aquarum, unde locus naufragiis fœdus, quando tempeſtates ſæviunt. Unde periculis illis evitandis Pagodam in ripa ſtruxerunt, cujus Idolum crebris ſacrificiis religioſe colunt Præternavigantes, dum proſperum iter ea ſuperſtitione impetrari poſſe opinantur. Urbs ipſa, altis hinc amœniſque cincta montibus, verſus Orientem trans fluvium ſuburbio populoſo mirandæ ſtructuræ ſe extendit. Ex medio fluminis alveo, è regione ſuburbii, exiguo colli turris ſuperſtructa quinque contignationum molibus ſuperba, ſcaphis tantum acceſſa. *Nicolaus Trigautius* hanc urbem ita deſcribit: *Urbs* Xauceana *viſitur inter duo flumina navigari ſolita, quæ hic in unum confluunt, alterum, nempe* Chin, *quod* Nanhium *urbem ab Ortu alluit, alterum ſcilicet* Vu, *quod ex* Uquam *Provincia mittitur, ſpectat urbem in Occaſum. Urbana vero mœnia & civium ædes in medio agro, quem flumina relinquunt, extruuntur, unde fit, ut non nimis late pateant, & ad reliquas ædes agrum in altera fluminis ripa utrinque quærant, ex eo vero, quod occidua ripa frequentius habitatur, pons eſt è navigiis inter ſe colligatis: numerat illa urbs ad quinque familiarum millia, & ferax eſt imprimis orizæ ac pomorum, piſcis etiam, carnium atque olerum: Verum inſalubrior eſt aër, ac cœlum inclementius: nam quotannis ab Octobre medio in Decembrem tertia fere, vel quarta pars incolarum tertiana febri corripitur, è quibus morbi vis multos abripit, ſuperſtites autem pallore ſuo periculum diu teſtantur. Nec benignius cœlum eſt advenis, quam incolis: Sæpe enim, qui eo ad conficienda negotia veniunt, paucis diebus conficiuntur.*

29. Martii XAOCHEU appellunt.

Trigautius de Chriſtiana expeditione apud *Sinas lib.* 3.

Haud procul inde campi amœni collibus, fructiferiſque diſtincti arboribus, vicinuſque *Nanhoa* mons, cœnobio famoſus, & inſignis templo, frequentibus habitato ſacrificulis. Structum illud à quodam religioſo nomine *Luzu* perhibent, qui jejuniis, rigidaque vita, divinitatis apud populum opinione ſibi conciliata, poſt mortem ſanctorum numero adſcriptus fuit. Noctes dieſque nudo adſtrictam corpori magni ponderis catenam

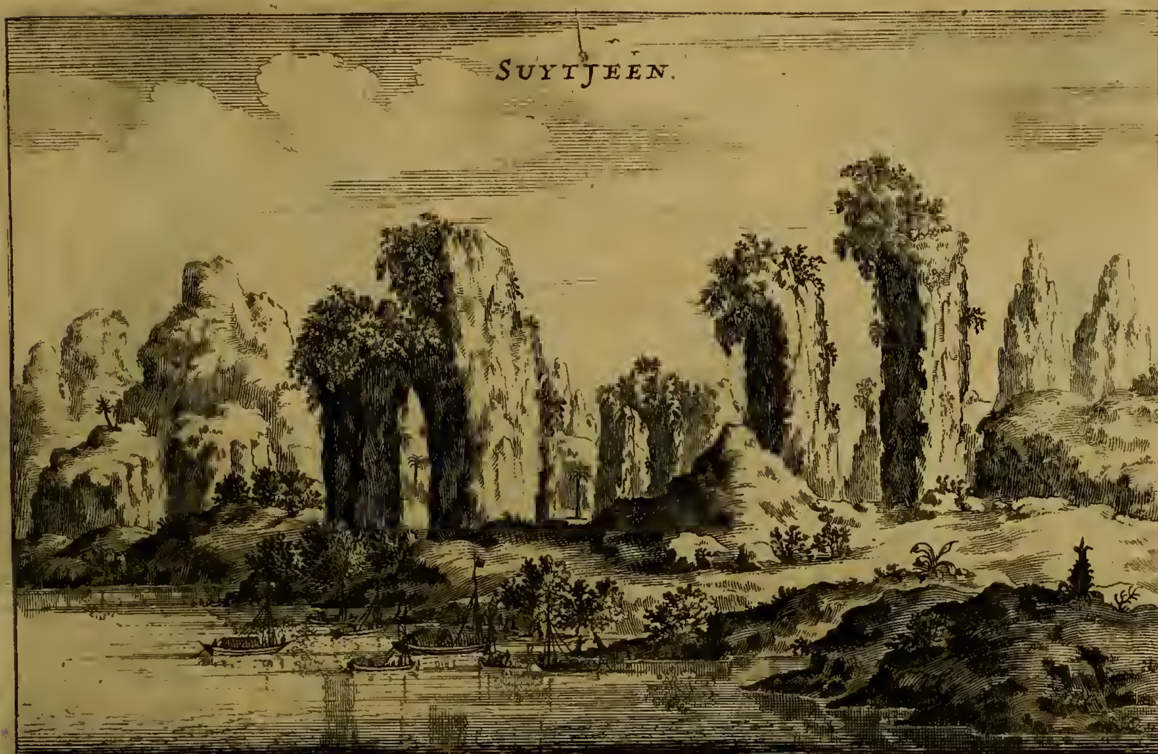
geſſiſſe dicitur, à qua carnes exeſæ vim vermium ingentem germinabant, quarum ſi quis in terram cecidiſſet, ſublatum loco ſuo reſtituit his verbis: *Num deeſt tibi, quod in corpore meo arrodas, ac devores? Cur igitur illud deſeris, ac fugis?* Tota die in cribranda occupatus oryza, unde mille alerentur Monachi. Corpus ejus etiamnum in illo, honori ejus conſtructo, aſſervari templo, crebris Sinenſium ſacrificiis celebri, memorant.

Magnam olim, ac ſplendidam hanc urbem fuiſſe extantia hinc inde rudera, ruinæque ſatis oſtendunt. Munitiones, ac mœnia etiamnum ſuperſunt: Vaſta fere omnia, ruiniſque deformia ingentibus. Tentoria ſub ipſis mœnibus poſtquam ſtatuiſſemus, Præfectus, & reliqui Magiſtratus, multique Nobilium equeſtri pompa Legatos cum lautiis exceperunt, quæ quia non imputabantur *Magno Chamo*, acceptæ ſunt. Hinc poſt varios de rebus magnis ſermones, cum utrimque pari humanitate, & officiis certaretur, illi in urbem, nos in naves receſſimus.

Montes, quos quinque capita Equina vocant, apparent.

Vix orta luce hinc abnavigantes, haud longe Progreſſis montes, miro Tartarorum ſermone celebrati, apparuerunt, quos QUINQUE CAPITA EQUINA vocant. Summa eorum cacumina, quam altiſſimas nubes uſque attolluntur, crebris hinc inde ſtructuris conſpicua, quarum quædam etiamnum ſuperſunt integræ, major pars longo ævo, & vetuſtate detrita, atque exeſa, multum mirantibus nobis, quî per inacceſſa mortalibus loca materiæ eo deferri ad talia opera potuerunt. Curioſitas ſcrutari naturam horum montium, ſtructurarumque ſuadebat: ideo per invia aliquandiu reptantes, mox adeo defatigari corpora noſtra ſenſimus, ut deſperato ulteriori progreſſu, eadem, qua eniſi fueramus, retro reptandum fuerit via.

Vix

Vix emenſis mirabiles hos quinque capitum Equinorum montes, alii denuo apparuerunt, per quos extremâ navium, opumque jactura vix incolumes penetravimus, crebris paſſim ſub unda rupibus; unde naufragia frequentia, formidandique tranſeuntibus caſus. Unde nomen illis incolæ, vicinique impoſuerant, QUINQUE DEFORMIUM DIABOLORUM. Tandem abſque damno per naufragos hoſce montes ad Tractum SUYTJEEN pervenimus. Quam tetra ac confragoſa ſeſe ſpectantibus quinque capita Equina offerebant, tanto jucundiorem intuitum ex æquabili harum rupium *Suitjeen* poſitura capiebamus: nec natura, ſed artificio humano admirabili ordine diſpoſitæ videbantur. Nihil illis jucundius aſpectu, cum paribus hinc inde vallibus extantes rupium minæ quaſi mitigarentur, frequenti inſuper herbarum, arborumque per viridantia prata, & colles proventu, delectationem adhuc intendente. Dignum videbatur, tam pulchri ingenium loci, quod ab utraque parte penicillo depictum Europæis noſtris exhiberetur. Unde Muſa admirando montium aſpectu delectata hos effudit verſus:

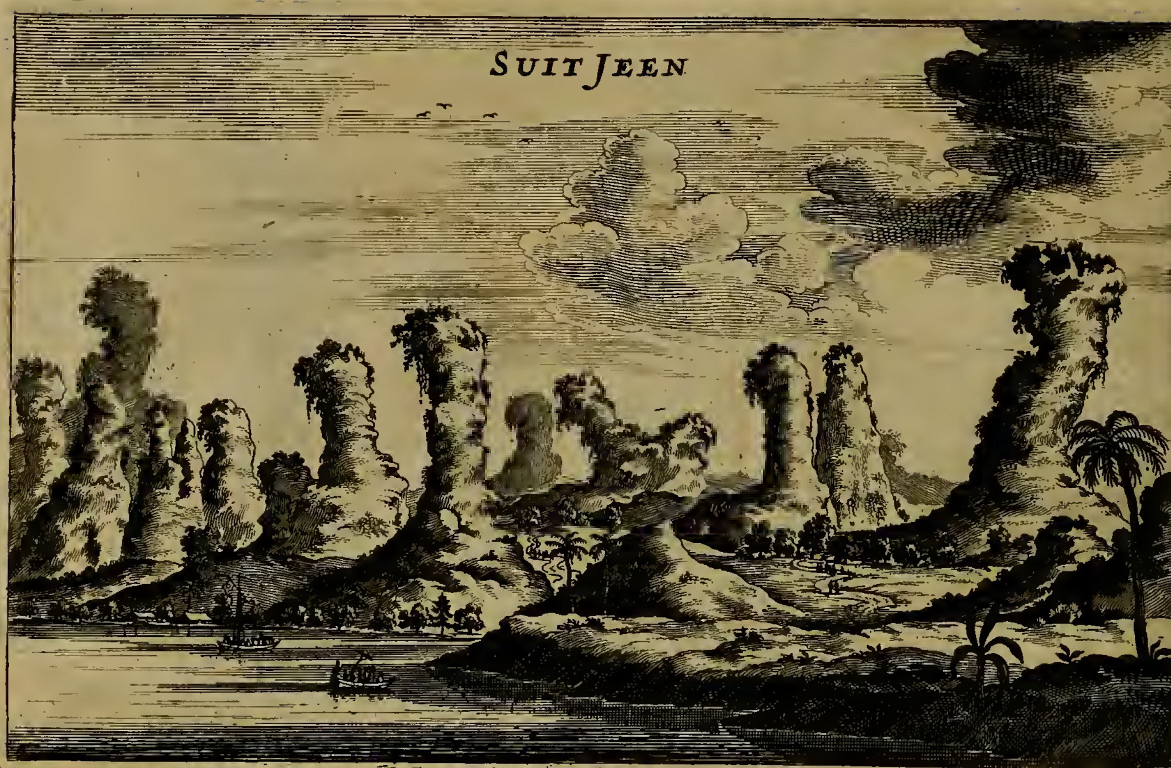
Montes ab incolis quinque tetri dæmones dicti.

Appellunt *Suytjeen.*

Pyramidum ſileat laudes ingloria Memfis,
Nec magis ad cœlum tolle Pharonis opus.
Artificum prorſus fugat hæc Provincia laudes,
Nam natura parens ſupprimit artis opus.

Quarto Aprilis civitas NANHUNG, quæ tertia dignitate in Provincia *Quantung* cenſetur, conſpiciendam ſe nobis exhibuit. Trecentis & nonaginta *Ly Xaocheu* diſtans extremos hujus Provinciæ limites claudit. Quippe

4. Aprilis civitas *Nanhung* ſeſe offert.

Quippe hactenus recta ab Auſtro Boream verſus profecti, mediam *Quantung* itinere noſtro ſecueramus. Adventum Legatis per epiſtolam gratulati Præfectus, Magiſtratuſque, mox ipſi adfuerunt, & peractis ſalutationibus mutuis, noſtri obnixè petierunt, ut ſecuritati, celeritatique itineris ſui, quibuſcunque officiis proſpicere, illudque ſua cura promovere conarentur. Altera die invitati à præfecto, iterata ad convivium epiſtola, ab ejus aulicis in palatium deducti, ac tubarum, Muſicoque concentu magnifice à Præfecto, Magiſtratu, ac Ducibus militiæ, ſolo abſente Magiſtratus Præſide, qui multis abſentiam ſuam verbis excuſabat, forte quia Sinenſis erat. Alius hoc convivio mos, quam hactenus obſervabatur. Legati, Præfectus, cæterique omnes convivæ unam menſæ partem occupabant, altera & adverſa vacua, ut punicernæ, ac dapiferi abſque impedimento ſuis fungi poſſent muniis. Neque ſimul omnes, ut Sinenſibus receptum, dapes appoſitæ, verum ſingulis convivis binæ ſemper patinæ apponebantur. Præfecto aulæ verbo ſignum dante (adſtes is lateri Gubernatoris) omnes ſimul in appoſitos cibos impetum fecerunt. Cumque ſatis jam deguſtaſſe convivas cerneret, iterum duplici dato ſigno pocula apponi & ebibi imperavit. Ita ſedecim eodem ordine menſis impoſitæ. Finito convivio, comœdiis ſpectandis aliquandiu vacabamus; deinde egreſſi in viridaria haud longo tempore inambulatum, dum interea bellaria apponerentur. Diſceſſuri ſinguli convivæ pecuniæ ſummam inter domeſticos, ſcenicoſque diſtribuendam pedibus Gubernatoris nihil reluctantis appoſuerunt: cumque Legati, & ipſi munus ſex toelarum argenti, ac quædam alia munera offerrent, quanquam initio abnueret, tandem ſe exorari paſſus fuit.

Præfectus Legatos excipit convivio.

Ambi-

NAHVN .
17.

Ambitus urbis *Nanhung*, ſeſquihoræ ſpatio abſolvitur, munita admodum imprimis verſus flumen, tanquam præſidium limitaneum. Ponte flumen ſternitur alto fornice, qui noctu ferrea catena ad ſecuritatem civium clauditur. In urbe magnifica paſſim prominent templa, & palatiorum moles, quorum nonnullis veſtibulis aureo charactere nomen I H S. præſcriptum vidimus. Ibi Imperatoris telonium: mercatoribus ſatis eſt, ſcripto bona ſua deſignare, vel libro rationum oſtendere, talia bona ad ſe ſpectare: nec curioſius inquirunt, ut in Europa fieri ſolet. Sed liber commeatus datur. Nullibi melius atramentum (ita in India appellant terræ genus lapidoſæ) quam in tractu *Nanhungenſi*. Flumen *Mekiang* inde nominatur, quod aquam atramentoſam ſignificat: Ejus enim aquæ atramenti nigrorem æquant. Albi in eo, Sinenſibus æſtimati, piſces. Terreſtria itinera ob crebras rupium, montiumque remoras plus, quam alibi moleſtiæ, difficultatiſque commeantibus apportant; ſed difficillimus omnium tranſitu, ſuperatuque mons, qui olim *Muglijn* vocabatur. Eum Præfectus *Chankienting*, ſuo ſumtu complanatis rupibus, adeo permeabilem reddidit, ut nullibi facilior jam tranſitus Equiti, vel pediti, aut lecticis, viâ ſilicibus conſtratâ, planâque. Templum ejus memoriæ ab incolis ſtructum, ſacratumque poſt obitum, ubi ſacrificiis hodieque colitur beneficii tanti author. Pagodo turris novarum altitudine contignationum adjacet. Quatuor diebus *Nanhungæ* morati, tandem per montes paratis omnibus *Nanganam* verſus octavâ Aprilis contendimus. Legati ſuperant montes.

Præmiſſis bajulis, *Mandarinoque* Kantonenſi, qui hoſpitia, naveſque itineri pararent. *Mandarinus Pinxentou* cum *Henrico Barono*, aliiſque reſiduis ſequente die iter ingreſſi ſumus. Quælibet turma tenetur Flavo Imperatoris Sinici, Legatorumque nominibus inſcripto, vexillo conſpicua, ne peregrini ſe immiſcerent. Legati lecticis (*Palankynos* Indi vocant) geſtabantur, minus moleſtiæ per montana illa, & aſpera eo modo ſenſuri. Bajuli quadringenti quinquaginta, quorum ſingulis merces octo *Maas Fijn*, id eſt, monetæ Hollandicæ ſexaginta quatuor ſtuferi, numerabantur. Additur à Præfecto militare centum & quinquaginta virorum ſubſidium contra prædones, per deſerta illa ſubinde errantes, aderantque, *Kantonâ* ſimul profecti, ſeptuaginta alii militiæ aſſueti.

Nona Aprilis ante meridiem hora fere nona *Nanhungam* reliquimus. Media jam peracta erat via, cum in pago *Suſan* Legati noctu conquieverunt, vacuis paſſim, deſertiſque domibus, & uno tantum militum Duce, cujus ibi præfectura, reperto. Incolæ metu Hollandorum aufugerant: vix parum oryzæ, potus, ſuillæ, ut in loco ſterili, obtentum. Altera die conſcenſis equis per horridos inter *Quantung*, & *Kiangsi* montes meridie profecti, multos ibi Pagodos, quorum, qui medius, reliquos ſplendore exuperans, limitem utriuſque Provinciæ diſcriminabat. Ipſi montes, & deſerti à cultu humano, & denſis ſylvis impervii, collibus tamen hinc inde le-

 niter

niter ſuſpenſis, & amœnibus vallibus ſua delectatione non caret. Sole jam in Occaſum vergente, ea adhuc die feſtinatis itineribus urbem *Nangan*, quæ decima tertia Metropolis octavæ regionis K*iangsi*, attigimus.

Octava Provincia Imperii Sinici *Kiangsi* ad Ortum clauditur à *Chekiang*, ad Notapeliotem à *Fokien*: ad Auſtrum *Quantung* extrema attingit, Occiduam partem *Huquang*, Borealem *Nanking* ſive K*iangnan* ambit. Auſtrale latus montes altiſſimi K*iangsi*, *Quantung* & *Fokien* coëunt, in quibus feri incolæ ex præda viventes, & nulli obnoxii: Metallorum auri, argenti, plumbi, ſtanni, ferri ferax; undique in orbem montibus cincta, & crebris irrigua fluminibus. Piſcium, hominumque imprimis copioſa, quorum multitudinem vix regio fert. Unde ob fæcunditatem *Mures* tota Sina vocantur. Et quia tantam hominum progeniem terra alere non poteſt, tota Sina deſpecti vilibus opificiis, ſartoriæ, ſutoriæ, alicubi incumbunt, & ſortilegia per Magicas artes exercent. Ingenio ſubtili, & doctrinarum omnium capax ad ſummas dignitates emergunt. Tranſmigrationem animarum credunt. Unde mortale apud eos peccatum, viva animalia trucidare, vel occiſum comedere. Metropoles ſunt tredecim, urbes ſexaginta ſeptem. Regionem mediam fluvius *Can* à Borea in Auſtrum ſecat, undique aquis irriguam: unde tota paſſim navigabilis.

N a n c h a n g prima Provinciæ Metropolis, jacet ad Auſtrale initium magni lacus *Poyang* in inſula, quam flumen *Can* efficit, quod urbis Occaſum præterlabitur. Notapeliotem civitatis claudit lacus *Tung*, ab optimis piſcibus, & limpidiſſima aqua commendatus. Septem Oppidis imperat, *Nanchang*, *Fungching*, *Cinhien*, *Fungsin*, *Cinggan*, *Ning*.

J a o c h e u ſecunda Provinciæ Metropolis, in Boreali ripa *Po* fluvii pulchro aſpectu amæna jacet & verſus Orientem Solem monte *Macie*, ex laudatiſſimis ordine quinquageſimo ſecundo, clauditur: Lacu ſupra dicto *Poyang* ſive *Pengli* ejus territorium ſubintrante. Septem moderatur urbes, *Jaocheu*, *Yukan*, *Loping*, *Feuleang*, *Tehing*, *Gangin*, & *Vannien*.

Q u a n g s i n tertia Provinciæ Metropolis, denſa altiſſimorum montium, è quibus *Ling* præcipuus, ſerie in orbem cingitur, ex quibus ad Ortum urbis *Xangiao* fluvius ſcaturit, qui Borealem hujus Metropolis partem præterfluit. Sub ſe habet civitates ſeptem, *Quangsin*, *Joxan*, *Jeyang*, *Queiki*, *Jenxan*, *Jungfung*, & *Hinggan*.

N ā n g k a n g quarta Provinciæ Metropolis, cujus Barrolybicum mons *Quanglu*, anachoretarum copia illuſtris; Occaſum fons *Lien*, cujus ſcaturigo eleganti ſpectaculo argenteos colores intuentium oculis lapſu ſuo offert; Notapeliotem ripa lacus *Poyang* Occidentalis reſpicit, qui mediam regionem interſecat. Quatuor regit urbes, *Nangkang*, *Tuchang*, *Kienchang*, & *Gany*.

K i e u k i a n g quinta Provinciæ Metropolis, cujus mœnia Auſtralis fluvii *Kiang* ora alluit in ipſo lacus *Poyang* oſtio, hinc qua Boream, & Or-

NANG

NGAN.

& Ortum ſpectat, univerſa ab aquis circumcingitur; quamvis centum & plus leucis â mari diſtet, incredibilis equidem navium copia hic aſſidue reperitur, urbis Notapeliotem mons, qui inſulam in dicto lacu efficit, & Auſtrum mons *Quangliu* claudunt. Civitatibus quinque jura dat, *Kieukiang*, *Tegan*, *Xuichang*, *Hukeu*, & *Pengce*.

Kienchang ſexta Provinciæ Metropolis intra mænia lacum *Kinquei* concludit; Lacus vero *Kiao* extra eadem ſpatioſus excurrit, aquarum commoda per canales urbi communicante. Urbis Occaſum mons *Macu* claudit. Cætera fertilis & amæna Regio eſt, præclaro oryzæ potu cum vinis Europæis certans. Quinque regit civitates, *Kienchang*, *Sinching*, *Nanfung*, *Quanchang*, *Luki*.

Vucheu ſeptima Provinciæ Metropolis, cujus Barrolybicum amnis *Lienfan* præterfluit; ejus aqua à Sinis pro Clypſedris, utpote aëris mutationibus mimis obnoxia, præ reliquis expetitur; qua Orientem ſpectat, monte *Yangkiu* munitur, qui humanâ ſtatuâ, pro varia aëris temperie varios induente colores, celebris eſt; ex qnibus accolæ Jovem ſerenum, vel pluvium prædicunt: inter *Fokien* & *Quantung* extrema jacet. Sex civitates territorio includit, *Vucheu*, *Cunggin*, *Kinki*, *Yhoang*, *Logan*, *Tunghiang*.

Linkiang octava Provinciæ Metropolis, inſulam *Pehoa* intra parietes complectitur, ſed extra urbem prope mænia inſula *Kiafung* in fluvio *Can*, in cujus Boreali ripa rectà ad Occaſum præcedentis urbs amœno exſurgit ſitu. Boream ejus mons *Comao* claudit, in quo rariora quædam à Sinis obſervata ſunt, ex quibus feliciſſima ſomniant. Quatuor civitatibus jura dat. *Linkiang*, *Sinkin*, *Sinijn*, & *Hiakiang*.

Kiegan nona Provinciæ Metropolis, in Occidentali fluminis *Can* ripa jacet, ubi *Xepatan* infames ſcopuli initium habent novem civitates juriſdictione ſua complectitur. *Kiegan*, *Taiho*, *Kiexui*, *Jungfung*, *Ganfo*, *Lungciven*, *Vangan*, *Jungſin*, *Jungning*.

Xuicheu decima Provinciæ Metropolis, voce *Xui* ab aëris clementia & agrorum fertilitate fortunata dicitur: ad Barrolybicum urbis antecedentis amni *Hoyang* vicina jacet, ortum claudit mons *Tayn*. Tres numerat civitates *Xuicheu*, *Xangcao*, *Sinchang*.

Juencheu undecima Provinciæ Metropolis Provinciæ, *Huquang* finitima, cujus Ortum lacus *Tung* reſpicit; Lacus *Mingyo* pro foſſâ urbi eſt, & intra ipſam per plateas ubique navium patiens. Quatuor ſub ſe civitates habet, *Juencheu*, *Fueny*, *Pinghiang*, & *Vançai*.

Cancheu duodecima Provinciæ Metropolis ad duorum fluminum *Chang* & *Can* confluentes jacet, qui ad partem mæniorum Borealem diffuſi lacum efformant. Orientalis urbis pars monte *Tiencho* cingitur, in quo noctu lux veluti carbonum accenſorum ſcintillat. Duodecim regit civita-

tes, *Cancheu, Utu, Sinſung, Hingque, Hoeichang, Ganynen, Ningtu, Xuikin, Lungnan, Xeching, Changning,* & *Tingnan.*

NANGAN decima tertia Provinciæ Metropolis, ſed maxime, Auſtralis, cujus mænia fluvius *Chang* radit; unde emporium frequentiſſimum, ad Occaſum mons *Sihoa* eſt, id eſt, flos Occidentalis. Quatuor moderatur urbes, *Nangan, Nangkang, Nangyen,* & *Cungy.*

Rationum publicarum liber numerat ter deciescentum, ſexaginta tria millia, ſexcentas viginti novem familias 1363629. Virorum militarium ſexagies & quinquagies centum quadraginta novem millia octingentos 6549800.

Præter vectigalia & telonia pro tributo annuatim ſolvit decies & ſexies centum, & ſedecim millia, & ſexcentos 1616600 oryzæ ſaccos. Serici crudi octies mille ducenta & triginta 8230. Confecti undecies mille, quingenta & ſedecim volumina 11516.

Legati ſalutantur à Magiſtratu. Mox aderat à Magiſtratu, qui Legatos ſolenni reverentia ſalutaret, miniſter publicus, à quo in palatium mœnibus contiguum deducti, Præfectum cum præcipuis civium, qui ſalute mutuâ adventum gratularentur, inviſentes habuere, & poſt mutuam interlocutionem, veſperi contenti diſceſſerunt, miſſis Procerum impenſis ad cœnam lautiis. Duo Tartarorum magnates, recens *Pekinga* advecti, poſtea advenerunt, qui ſolennibus peractis, Ablegatos ſe à *Magno Chamo* ad Proreges *Kantonenſes* referebant, qui ob victoriam præterito anno in *Quangſi* de Sinenſibus obtentam, tredecim Elephantes, monumentum ejus victoriæ, *Pekingam* ab iis miſſos, honoribus, doniſque eorum fidem, felicitatemque remunerarentur: Magna illi voluptate Legatorum ſplendidam conditionem, doteſque eximias intuebantur, quod ab extremis mundi finibus ad Imperatorem contenderent, nec ſatis prædicare poterant, *quanto deſiderio, affectuque eos* Magnus Chamus *præſtolaretur.* Crebræ inde Magnatum viſitationes. Ægre navigia accelerando itineri per fluvium *Chang Nankingum* verſus, ibi obtenta, quod *Pinxentoum* Mandarinum adeo commovit, ut acerbe in illum, cui hæc demandata fuerat cura, inveheretur, qui impatiens animi cultro ſe confixurus erat, niſi famuli *Pinxentoi* furioſas ejus manus detinuiſſent.

Nangan dives. Urbs *Nangan* extrema verſus auſtrum Provinciæ *Kiangſi* in planitie fertiliſſima ſita, altis undique montibus cingitur, quorum qui maximus *Sihoa* ob amœnitatem dicitur, quod Sinis *Florem Zephyri* ſignificat. Fluvius *Chang*, cujus in *Huquang* fontes, urbem, quâ notolybicum ſpectat, in duas partes, auſtralem, & boream ſecat, unde frequentiſſima vicinorum ibi commercia beneficio fluminis, terrarumque, imprimis ex Provincia *Quantung*, & verſus urbem *Nanhung* per montana *Muilin*, bajulis tum operam ſuam præſtantibus. Auſtralior urbis pars, denſis conſtructa ædibus, multitudine hominum, merciumque abundat. In ſeptentrionali parte Pagoda magnificentiſſimæ ſtructuræ monti acclivi

eo

eo artificio impoſitus, ut Dædaleum opus videatur. Non tamen hæc urbs *Nangan* cum *Nanhung* magnitudine, aut firmitate munitionum conferri poteſt, quanquam à Tartaris non adeo vaſtata fuerit, & vix ulla jam illius tempeſtatis Scythicæ veſtigia ſuperſint.

Legati diſcedunt *Nangan.*

Poſtquam *Henricus Baron* cum Mandarino *Pinxentou* & reſiduo comitatu per *Nanhungicos* montes *Nanganam* appuliſſent, quatuor dierum morâ hic ſumtâ, iter denuo decima tertia navigiis ingreſſi ſumus. Legati ſinguli ſingulas Jonckas tenebant. Hactenus *Kantona Nanhungum* uſque adverſo flumine difficillimo labore, & ingenti vitæ, navium, opumque jactura ab Helcyariis protracti, magnas ſæpe moleſtias ſenſeramus; at verò nunc ſecundo flumine, quanquam non omnino periculorum expertes delabebamur. Tanta ibi fluminis *Kan* celeritas, ut ſagittæ inſtar non fluere, ſed volare videatur, & quia cæcis paſſim arenis, ſyrtibuſque ſcatet, navis Legati *Jacobi de Keyſer* una cum muneribus, *Magno Chamo* deſtinatis, vorticibus circumacta, tandemque arenis impacta, tam lato vulnere dehiſcuit, ut ſubmerſioni proxima fuerit. Igitur ſumma celeritate exoneratam, ripæque attractam reparavimus, multum Mandarinis indignantibus, quod nautarum officia defuiſſe crederent, & in nonnullos ſcutica graviter animadvertebant, deprecantibus pro gubernatore, homine jam ſexagenario, eaque calamitate indigno, Legatis.

Navis *Jacobi de Keyſer* arenis allidit.

10. April appellunt NANGKANG.

Decima quarta Aprilis ſecundam parvam urbem NANKANG prætervecti ſumus, quæ ſiniſtræ fluminis *Chang* ripæ, quadrata forma, muris quinque & viginti pedum altitudine, quatuorque portis, quadran-

te horæ à ſe invicem remotis, ſed magna parte obſtructis adjacet. Sed & eam Tartaricus furor exitio dedit, quod rudera teſtantur. Tribus trianguli forma, ſi ſitum erga ſe mutuum procul ſpectes, inſignis turribus eſt. Reduces ad portam Auſtralem, quam Sinæ *Nammon* vocat, appulimus, unde recta platea ædes Præfecti adeuntur, in cujus extremitate Arcus Triumphalis, quem Tartari intactum reliquerunt, & forum conſpiciuntur, in quo quotidie ingens alimentorum copia proſtat.

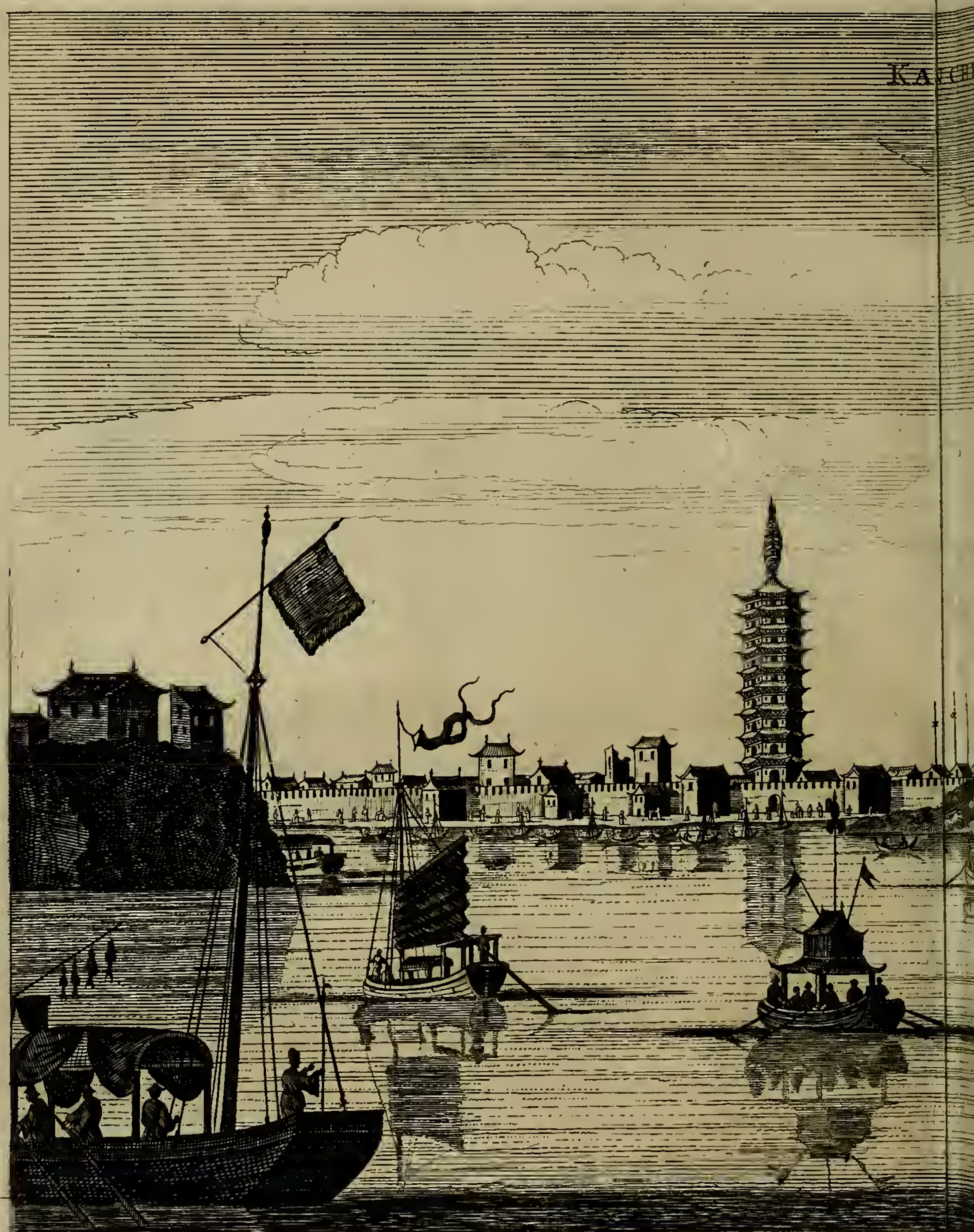
15. April *Kancheu* Decima quinta KANCHEU, quæ duodecima Metropolis *Kiangſi*, appulimus, ibi pernoctatum. Altera die Mandarini, quanquam cœlo pluvio, in navibus noſtris ad nos honoris ergo inviſerunt. Mox Legati ad magnum *Tutangum* ſolenniter ſe contulerunt, humaniſſime excepti, & cum ad lævam ejus conſediſſent, varia inquiſivit *quis Hollandiæ ſitus, quot Provinciæ ejus, quanta à Luſitaniæ regno diſtantia, de initiis ejus, durationeque, & an idem Hollandis, qui apud Luſitanos, Numinis cultus.* Ex interrogatis facile apparebat, intimam huic *Tutango* cum Luſitanis familiaritatem; ejuſque uxor baptiſmum ſuſcepiſſe dicebatur. Delectabant eum tubicinis noſtri taratantaræ, quæ tota aula, dum *The* potabatur, reſonabant, armaque noſtra curioſe inſpectabat. Munera ei offerre Legatis animus erat, quod Provinciis *Kiangsi, Fokien, Huquang* & *Quantung* non *Tutangi* modo, verumetiam *Lonconquanguui* titulo præeſſet, & naves Batavicæ, dum *Japoniam*, aut *Taiwanam* petunt, ſæpius aquæ defectu *Fokien* appellere coguntur: ſed *Tutangus*, quanquam aliquoties inſtarent Legati, vehementer negavit, *licitum Tartarorum Legibus munera ab exteris, antequam Imperatorem ſalutaſſent, accipere. Neque ſe Sinenſi uti ſimulatione, verum ut conſuetudini patriæ ſatis fieret, ſibi nihilominus omnia humanitatis officia, ubi* Pekinga *redierint, commendata fore.* Neque impetrari, quanquam denuo per interpretem inſtarent, ut quicquam acciperet, potuit. Interea fulmina imbribus mixta, è cœlo ruere, ut toto corpore madidi in naves noſtras reverteremur.

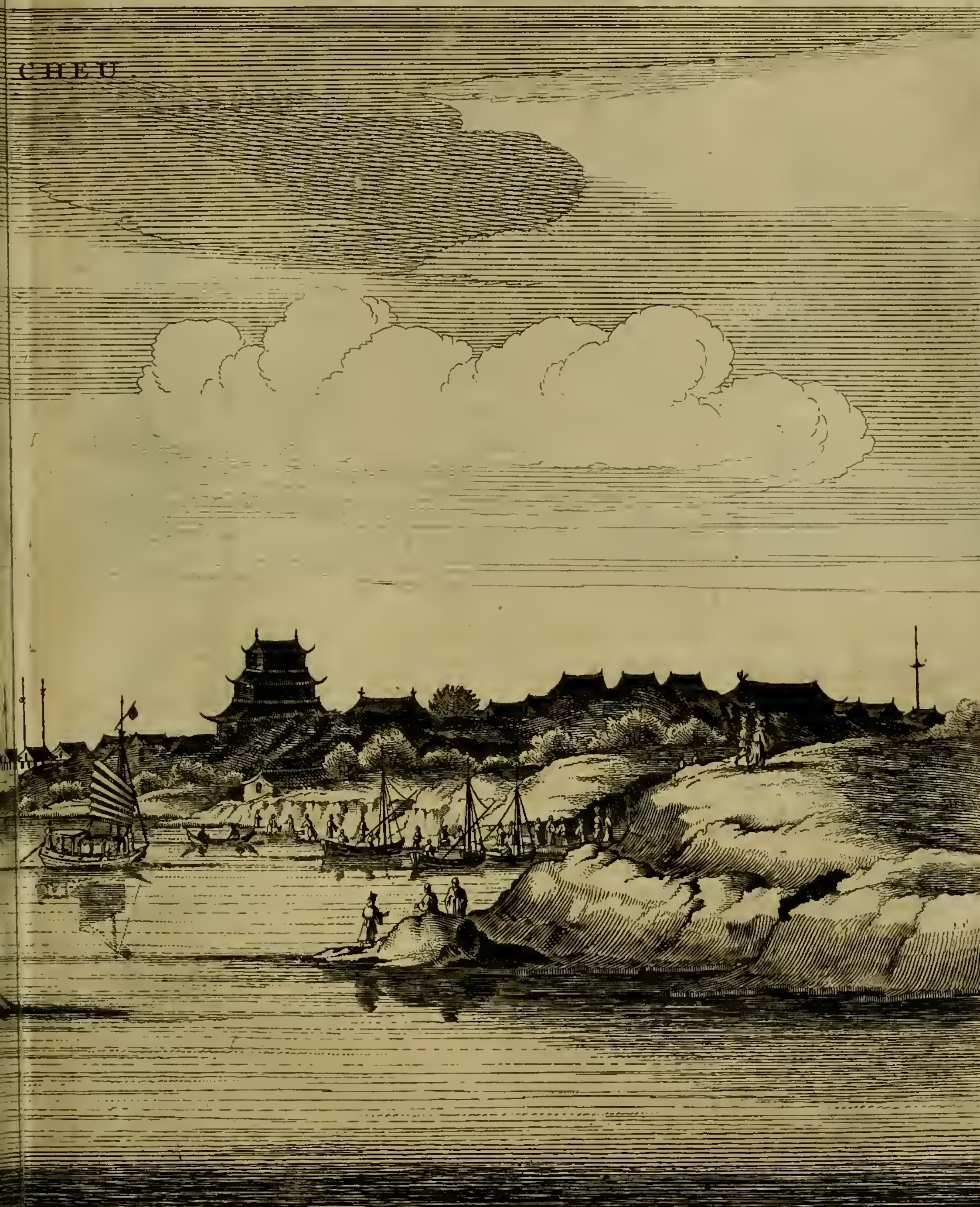
Legati *Tutang* titulo *Louconquanguui* exornatum, ſalutant.

Kancheu opibus, fortunaque ex primariis *Kiangsi* urbibus, imperium in duodecim oppida exercet. Centum quinquaginta *Ly Nankango* diſtat, ripæ fluvii *Kan*, ubi *Changa* ſe miſcet, impoſita. Tanta ibi duorum concurrentium fluviorum amplitudo, ut mare videantur. Mediam inde *Kiangsi* permeant, & ubi *Nanchangam* ſuperarunt, palude *Poyang* hauriuntur. Kan fontes ſuos apud oppidum *Xuikin* habet: inde Boream verſus *Cancheu* Metropolin alluit pariter, & â ſe denominat. Urbs ſitu, ut *Nankang*, eodem, quadrata forma, altis mœnibus, duarum circuitu horarum. Mœnia crebris pervia foraminibus, quæ valvis clauſa rugientis Leonis faciem, velut terrori, præferunt. Singula latera unam portam à mundi, quam reſpiciunt, plaga denominatam, habent. Occidua *Symon* eorum lingua appellatur, ad quam pernoctavimus.

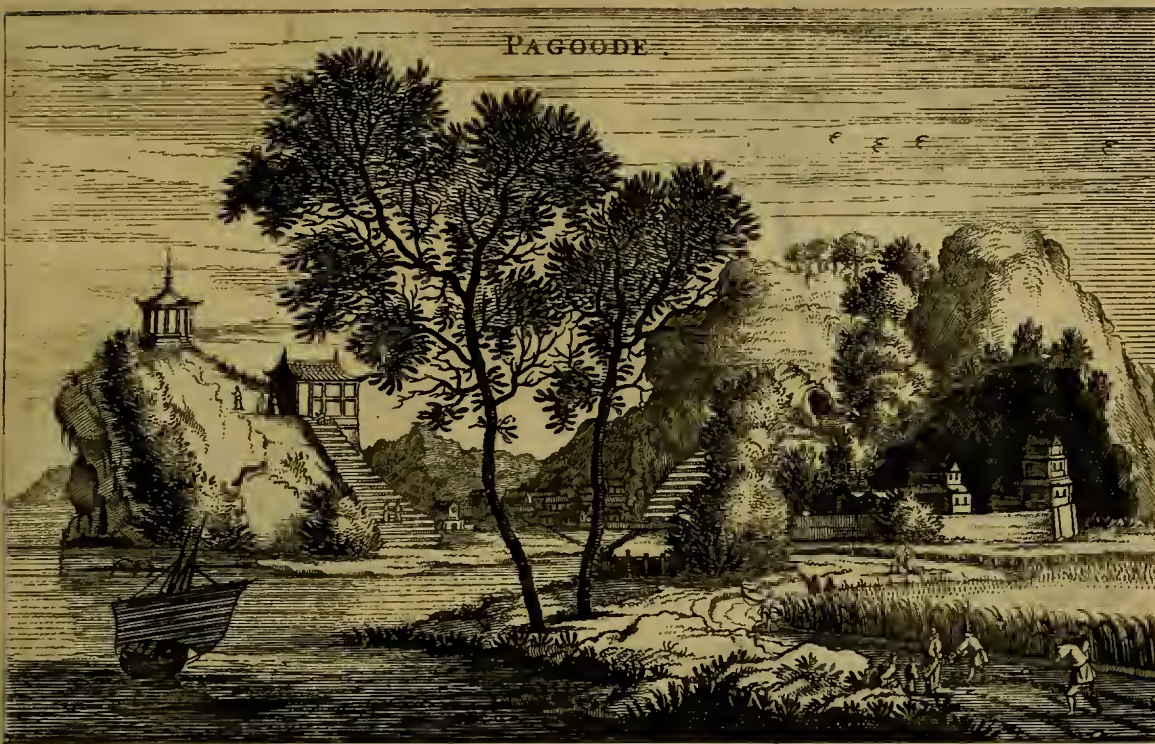
Ad portam adſcenſus latis ex ſaxo gradibus per duos fornices, quos inter tormentum ferreum, datur. Plateæ pulchræ lato ſilice ſtratæ. Turris

ad

6.

ad Orientem alta novem contignationes, qua conſcenſa proſpectus late per campos, flumenque pulcherrimus. Ædes ordine decoro, & magnificæ; ſed reliquas Præfecti palatium ſuperabat.

Inter Pagodas una cæteris eminentior *Kuil Kiaſti Miao* Sinis dicitur, quod *Templum* Kuil Kiaſti (ita Idolum appellant) deſignat. Inferior Sinus templi pars diverſorii, multis hinc inde lectulis, faciem referebat, non in uſum modo ſacrificulorum, verum quia Sinæ in illis, dum peregrinantur, hoſpitari ſolent. Duo in veſtibulo PAGODI ex gypſo gigantes, quorum unus Herculis inſtar ſerpentem vibrabat, alter pumilionem terribili vultu, enſe nudo, pedibus premens ſe trucidaturum minari videbatur; tanta Sinenſium trepidatione, ut ægre, nec niſi toto corpore trementes, conſpectum eorum ferant. Sunt & duæ aliæ, ſed minores ejuſmodi ſtatuæ. PAGODIA *Muil Kingi.*

Vix orta luce alium in dextra fluminis ripa Pagodum inviſere animus erat. Declivi adſitus monti, in quem latis à flumine gradibus adſcenditur. Haud procul inde fanum. Huc ſacrificia ſua, & preces deferunt Sinæ, qui fluvium *Can* navigant, periculo, quod à cæcis ſub undâ latentibus arenis, rupibuſque imminet, ut credunt, evitando. Quod ſi vi fluminis aut alio caſu, infortunium navigantibus accidat, tum ſibi, non Idolo culpam imputant, quod negligentius eum precibus ſuis, doniſque coluerint. Ubi *Chan* & *Can* confluant, longiſſimus centum & triginta incumbens navibus concatenatis pons, & in eo telonium, jacet. Naves ita connectuntur, ut ſoluto vectigali, facile diſſolvi, ac liberum dare navigantibus tranſitum poſſint. 130. Superſtructus.

Decima octava ruinas urbis VANNUNGAM, quæ & *Vangan* prætervecti, ſecundo flumine fuimus, ducentis *Ly* K*ancheno* diſtat, in dextra 18. April *Vannungan.*

fluminis

fluminis *Can* ripa adſita, in regione fertili atque amæna, funditus à Tartaro diruta, miſerabile ſpectaculum præternavigantibus, jacet. Non tam magnitudine, & ornatu, quam privilegiis olim inter novem, quæ Metropoli *Kiegan* ſubſunt oppida, quanquam ſeptimum locum obtineret, ſuper reliqua emicuit, agro tam frugifero, ut duplici meſſe annua colonum ditaret. Dimidio ab urbe lapide dives argenti mons eſt, ſed legibus Sinenſium foſſoribus intactus. Procul inde Orientem verſus mons *Chao* caput inter nubila condit, totus uſque ad verticem arboribus, plantiſque conſitus, quod jucundum oculis delectamentum præbebat. Haud longe ſpatio quingentorum paſſuum ſextum oppidum *Lingiven* jacet, quam ad Auſtrum brachium *Cani* alluit.

Sparſæ omnibus locis ruderum confractæ moles, quanta ibi ædificia ſteterint, confuſa ſtrage oſtendunt. Olim portæ triumphales; nunc cinis, & ſaxa miſerabilem deſtructionem, quam Tartari fecerunt, indigitant. Tritæ hominum denſis veſtigiis viæ, nunc obſitæ vepretis, & ferarum latibulis commeantibus ſemitam vel eripiunt, vel perturbant.

PEKKINZAM adveniunt.

Cadavere tam lamentabilis urbis non abſque gemitu relicto, ſecundi fluminis agmine pagum celeberrimum PEKKINSA præternavigavimus. Is & frequentia incolarum, & opibus, civitatis inſtar videtur. Nautæ hic officinam ſuam habent, funium, antennarumque, & quæ præterea uſui eorum inſerviunt, copiam ſibi, dum tranſeunt, ære comparantes. Antequam

Rupes arte factæ.

propius adveneris, procul rupes arte, ingenioque cum natura certant, quæ omnia jam furore Tartarico deſtructa, non niſi lamentabilem barbariei Scythicæ faciem præbent. Creditur non alio fini adeo in naturam, ar-

temque

VAN

19.

temque eos ſæviiſſe, ut majoribus civitatibus venerationem, ac decus comparatione peſſima acquirerent. Nam *Pekinga*, Imperatoria ſede, cuncta intacta, inviolataque reliquerunt, ſoli acceſſa fere, conſpiciendaque *Chamicæ* Majeſtati, ejuſque illuſtribus Proceribus.

Inter has ruinas una omnium præcellentior quadraginta altitudine pedum caput adhuc inviolatum magna parte oſtentat. Duabus quaſi fornicibus artificium hoc ruposum diſtinguitur, in quas quatuor pedum latitudine ſcalis conſcenditur. Octavum mundi miraculum dixeris, cum materies ejus, nonniſi limus, pulviſque ſint, tanto coagmentata artificio, ut ſtuporem ſpectantibus Naturæ æmulum opus extorqueat. Dignum in aula *Magni Chami* monumentum videbatur, quod penicillo accuratiori expreſſum oculis legentium ſpectandum objiceretur. Dædala ejuſmodi opera Sinenſi manu confecta imprimis *Pekingæ* ſuperbiunt. Et quanquam *Pekingæ* eas artifici manu conſtructas moles ipſe non viderim, invidia quorundam prohibitus, fida tamen relatione multorum intellexi, eſſe in Sina ejuſmodi rupes multis inſtructas cubiculis, interfluentibus paſſim ſuavi murmure fluviolis, arboribuſque grata hinc inde viriditate oculis abblandientibus. *Magnus Cham* iis temperando Solis æſtui, ſpiritibuſque refocillandis utitur, in eumque finem conſtructæ perhibentur. Præ mirando artificio Naturæ æmulo Muſa obſtupefacta in hos rapitur verſus:

Luſtra oculis, ſpectator, opus, rupemque pererra,
Quam dedit in Sinis, *artificioſa manus.*
Dextra Praxiteles, Polycleti induſtria ſolers,
Et Natura parens hic coière ſimul.

18. April TAIKO appellunt.

Pekkinsâ jam declinante in noctem die TAIKO vel *Taiba* attigimus. Secundum illud oppidum eſt. Civitatis nonæ *Kiegan*, centum *Ly Vannunga* diſtans, ad ſiniſtræ ripæ fluvii *Can* adſitum. Orta luce mœnia ejus altitudine pariter ac mole ſpectabilia ſe oſtentabant. Ager fertilis, & varietate frugum amœnus: Sed & hanc urbem Tartari priſtino ſpoliatam decore monumentum ſuæ immanitatis fecerunt. Plateæ ſilicibus eleganter ſtratæ, ſed anguſtiores. Verſus Boream lapideo ponti uni nixæ fornici conjungitur. Superſunt poſt nuperam deſolationem magnifica hinc inde ædificia, magnam partem cultoribus vacua, & ſpelunca ferarum, aviumque nidi. Duæ olim ibi turres, quarum una etiamnum ſuperſtes depicta conſpicitur, altera fulmine tacta corruit. Eminent hinc inde moles templorum excelſæ. Mandarinus quidam ad nos inviſens, qui duo equitum millia nuper Proregi *Kantonenſi*, *Pekingâ* adduxerat, nobis retulit, *Chamum* magnopere in regia ſua *Peking* adventum Hollandorum exoptare.

19. April *Kinnungam* appropinquant.

Decima nona urbem KINNUNGAM, quæ aliis *Kiegan*, nona ex civitatibus *Kingsi*, & nonaginta *Ly Taykona* diſtans, pervenimus. Ad Occidentalem *Kani* ripam, ubi naufraga ſaxa *Xepatan* initium ſumunt, ſita. Ambitus ejus ſeſqui horæ ſpatium complectitur, mœnibus adeo validis, ut ſæpius Tartaricam vim, quanquam irrito exitu, repulerit. Intus omnia ruderum, fragmentiſque ædificiorum horrida, inter quas multa adhuc priſca monumenta antiquam loquantur magnificentiam. Templa paſſim, & *Pagodæ* ad lævam in inſula, præcipuo cultu unus paucis ante annis recens ſtructus, multiſque ſtatuis exornatus. Solum inæquali ſitu, montibus collibuſque paſſim editior, ubi divites metallorum venas terra ſinu ſuo abſcondit, ſed

Urbs olim ſplendida ædificiis.

quas

NGAM.

quas aperire non eſt liberum, prohibentibus ſtatutis, cum cuilibet liceat aurum, argentumque ex fluviorum ripis eruere. Ager undique irriguus, atque hinc illa fertilitas, cæteris locis rara, quæ caloribus nimiis, aut rigore exuruntur. Altiſſimus mons *Nucung* ambitu octingentorum ſtadiorum apud *Ganto*, quæ quinta ex oppidis, verticem tollit.

Mons *Nucung.*

Quanquam pleraque Sinæ flumina navigantibus ob cæca vadorum, rupeſque ſub undis latentes periculoſa ſint, magnamque circumſpectionem requirant, nuſpiam tamen majus periculum, quam apud *Kinnungam*, ubi ſcopuli *Xepatan* fluvii *Can*, qui occiduam civitatis partem alluit, celerrimo curſu abſconduntur. Octodecim talia naufraga loca numerantur, unde & loco *Xepatan*, quod octodecim cataractas ſignificat, nomen. Periti talium Syrtium nauigantibus pretio inſerviunt.

Periculoſæ rupes circa *Kiegan.*

Tattari hanc urbem tanta diruerunt immanitate, ut, quod incolæ pariter, ac circumvicini narrabant, ſimile exemplum immanitatis vix alibi tota Sina reperiatur. Nam, præterquam quod ædificia ſolotenus deſtruxerunt, & cædibus in omnem promiſcue ſexum, quæ communia huic urbi cum aliis innumeris mala fuerunt, non modo multam virorum copiam in æternam redegerunt ſervitutem, verum etiam virginum multa millia funibus colligatas, boum inſtar, *Pekingam* verſus abegerunt, & lenonibus impuriſſimis vili pretio proſtituerunt.

Virgines à Tartaris proſtituuntur.

Eadem adhuc die quartum nonæ civitatis *Kiegan* oppidum KIEXUI ad dextram *Cani* ripam ſitum, ambitu ſeſquihoræ triangula figura prætervecti ſumus. Ager undique jucundus aſpectu, montium valliumque pulchra ſerie, portæ urbi quatuor ferreis munita valvis. In longitudine ſecus

Tranſvehuntur Kiexui.

 ripam

ripam fluminis ſeptingentos paſſus extenditur, mœnia quindecim pedes alta. Pagoda unico, cujus ſplendorem longus dies abſumſerat, tribuſque portis triumphalibus in honorem Mandarinorum, qui de patriâ optime demeriti fuerant exſtructis, ſuperbit.

Kya-kyam adveniunt. Vigeſima Aprilis quartum octavæ civitatis *Linkiang* Oppidum KYA-KYA alias *Hiakya* attigimus, octoginta *Ly* diſſitum *Kiexujo*, ad radices montium, qui *Honanam* verſus cacumina ſua protendunt. Situs ejus ad Boream *Cani* & ripam, cujus aquæ variis per urbem foſſis deducuntur, & major pars oppidi fluvio alluitur. Crebra ibi præternavigatio, quotquot flumine *Can* deſcendunt. Hæc urbs ipſiſſima montium radicem attingit, ut iidem oppido immineant, quorum magna pars intra mæniorum ambitum eorum vicem potiſſimum ſupplet, qui, in fertiles & fæcundos diſtincti agros, incolis uberrimam meſſem ſuppeditant. Hic mira Sinarum in deligendis & notandis montibus tam ſpecioſa ratione, quam ullibi, viget, in quâ ad veſaniam uſque delirant, in montibus enim proſperam eorum fortunam conſiſtere autumant, ob Draconis, quem primæ felicitatis auctorem ſomniant, domicilium: unde pro ſepulchris extruendis montis figuras diligenter examinant, venas omnes ac viſcera ſcrutantur, nec ſumptibus, nec laboribus parcunt, ut fortunatam conſequantur terram, caput videlicet, vel caudam, vel cor Draconis: nam inde pro ſepulti poſteris proſpera omnia ex voto fluxura ſibi firmiter perſuadent. Ne error in hac diſquiſitione committatur, multi hanc artem profitentur, qui per totam extremam hanc Aſiam vagabundi montium figuras, venaſque obſervant, non aliter atque Aſtrologi ſiderum conjunctiones, & aſpectus, & Chiromantici

manuum

manuum, ac Phyſiognomi totius corporis habitum & lineamenta. Pagoda ibi priſca Majorum ſuperſtitione ſacer. Plateæ ſilicibus ſtratæ montes verſus excurrunt. Duæ ſuperſunt triumphales portæ ex ſaxo leucophæo inviolatæ hactenus. Cætera Tartaricus furor conſumſit, & latronum, à quibus tertium direpta, impetus. Tam rari ibi incolæ, ut tot helcyarios reperiri negaret Præfectus, quibus claſſicula noſtra opus haberet.

Urbem SINKIN proximant.

Proximum ejuſdem diei diverticulum SINKIN fuit, ſecundum octavæ civitatis *Linkiang* oppidum, ſexaginta *Ly Hiakianga* diſtans, ripæ *Cani* dextræ adjacens, eodem fere montium *Joſu*, (qui ex nominatis ordine decimus ſeptimus, altiſſimus adeo, ut nubibus caput inferat, ſylvarum attamen nemore in ſummo cacumine, camporumque jucunditate intuentium oculos toto ambitu mire recreans) & *Mung*, colliumque amœno, ut cætera, ambitu. Parum inter *Sinkin*, & *Hiakiang* differentiæ, ſive ambitum ſpectes, ſive ſitum, niſi quod illa collibus interior & plana, hæc monti juxtim adjacet. Porta fluvii proxima, & mæniis intermedia arte Sinica inſignis. Cætera oppidi humilia, & haud contendenda *Hiakingæ*: Nox nobis apud Pagodam in ſiniſtra ripa tranſacta, Præfecto, quanquam tempeſtuoſo aëre, Legatos ſalutante, lautiiſque honorante.

FUNGCHING veniunt.

Vigeſima ſecunda Aprilis, prima luce profecti, circa meridiem oppidum FUNGCHING, ſecundum civitatis *Nanchang* oppidum ſexaginta *Ly Sinkina* diſtans, appulimus. Situ, ut cætera Sinenſium oppida, quadrato, ambitu horam æquat, vel ſuperat. Boreo lateri ſuburbium multo refertum populo, ſplendidiſque ædificiis; duo hic arcus triumphales, monumentum priſtinæ fortunæ: Imminet ei mons *Pechang*, ex quo aqua

Montes *Pechang & Xifung.* centum altitudine perſicarum ingenti, ut ad Catadupas, fragore decidit; unde *Pechang* loco nomen, quod *centum perticas* ſignificat. Proximus inde, & alius mons *Xifung*, quem ejus regionis trigeſimum nonum Sinenſis Geographus *Taoſu* recenſet.

23. April *Nanchang* appellunt. Vigeſimâ tertiâ Aprilis prima Metropolis NANCHANG, quæ & *Kiangsi* nomine totius Provinciæ appellatur, conſpecta fuit. Jactis ancoris, mox à Magiſtratu quatuor ſplendido ornatu navigia, devehendis in urbem Legatis, quod ob fluminis ſcopuloſa vada majoribus adiri nequeat, advenerunt. Mandarinus *Pinxentou* duo ſibi potiora ſervans, offenſam Legatorum incurrit; ſed magiſtratu ipſo Legatos excipiente, navim unam *Pixentous* reddere juſſus fuit, quam Legati conſcenderunt. Sequenti die *Petrus de Goyer* adit *Tutang.* Legatus *Petrus de Goyer*, (*Jacobo de Keyſer* in valetudine detento) cum Secretario *Henrico Baron Tutangum* inviſerunt, excepti ab eo humaniſſime, ſed Interpretibus admodum iraſcebatur, quod Legatos per longinquiſſima terrarum *Magno Chamo* gratulaturos non majori excepiſſent apparatu, (pedes enim acceſſerant) neque mitior erga Mandarinos *Kantonicos*, eos *rudes aſinos* appellabat. Remeantibus equi præbiti, & ter exploſis tormentis, quam gratus eorum adventus eſſet, teſtabantur. Legati *Tutango* munera quidem offerebant, ſed is eaſdem, qua alii excuſatione uſus, leges Sinæ, quibus prohiberetur, prætendit.

Litus *Nanchang.* *Nanchang* viginti *Ly Funchinga* diſtans, radici ingentis paludis *Poyang* verſus Auſtrum adjacet, cujus aquis circumcirca alluitur, unde ſpeciem inſulæ præbet: Ambitus quadrata forma ſexaginta ſex *Lyas*, quarum vix viginti muro cinguntur, complectitur. Septem portæ, ſed quatuor eminent, quarum quæ ſuburbium verſus *Quarul* vocatur, navium noſtrarum ſtatio fuit. Quatuor hic Pagodæ, una & præcipua à ferrea columna *Thiſiking* nomine, virore micantibus contecta imbricibus, & tribus diviſa partibus. Primo veſtibulo Idolum *Kouja* minoribus cinctum, quorum ſingula ſtaturam humanam altero tantum æquant, *Kouja* velut præſes templi, & defenſor ſublimi throno, purpureo humeros amictus pallio, in longa pertica duobus ſe Draconibus horribiliter ſpiras ſuas circumvolventibus, minantibuſque, conſidet. Secunda templi pars, duæ latæ ſcalæ ſibi mutuo opponuntur. Ambulacra circum ampla, lataque, imaginibus undique conſita. Eadem tertii templi, nec multum varians conditio. In aditu primi templi ad dextram puteus, duodecim ambitu quadrato paſſuum, ex vivo ſaxo, aqua ad marginem ſcatens. Miræ incolarum, de *Kouja*, ejuſque puteo fabulæ: *Ut pauperum beneficus altor fuerit, & opum ex Alchymia* quippe verum argentum ab eo ex ignobilibus confectum metallis credunt) *in egenos largus; ab eo Draconem urbi interitum minantem, terra obrutum, & ferræ alligatum columnæ, in hunc puteum præcipitaſſe; unde tanquam publicæ ſalutis autor, & cœlo cum familia vivus receptus fuerit, & à poſteris condito hoc templo divinis honoribus colatur.* Multa, & alia vana, incredibilia

Idolum *Kouja.*

Mirabilis puteus.

1

dibilia jactant, eoque minus mirum prodigioſiora à *Fernando Mendez Pinto* de domo fumigante memorari. Cætera, quæ olim conſpicua, bello nupero perierunt, Turris in novem elata contignationes ſuperat. Ager undique cultus, nuſpiam ſterili gleba relicta; ut vix ſpatium pecori, & armentis ſuperſit: porci tamen numeroſi intus extuſque civitates aluntur, eaque in ipſa civitate copia, ut platearum fere uſum commeantibus eripiant, promtis ad excrementa eorum tollenda, Sinis agro ſtercorando, unde nullæ per plateas ſordes.

Multa & alia ſæva urbi accidere, ab ultimo bello funditus corruit, hac occaſione *Kinus Leaotungâ*, quo Tartariæ ad murum proxima, oriundus, celebri inter Tartaros militiæ fama, à Chamo Provinciæ *Kiangsi* ob fidem meritaque Præfectus, ab eo ad Sinenſem Imperatorem *Junglieum* defecit ob clandeſtinum Collegæ ſuæ odium (duo enim ſemper uni Provinciæ præſunt unus civilia, alter criminalia adminiſtrans.) Cum enim in convivio quodam Comœdiam ſpectarent, quæ Sinico habitu agebatur, *Kinus* ad ſocium: *annon*, inquiebat, *hic habitus Tartarico longe melior, & gravior videtur?* Alter per verba, tanquam Majeſtatem lædentia propere Imperatori Tartaro ſignificavit, ſed literis à K*ino* interceptis armata manu in palatio ſuo oppreſſus & interfectus fuit. Tartarus gliſcentem exſtincturus rebellionem, varios contra eum Duces ablegat, victore paſſim *Kino*, & Auſtralium partium Præfecto in fugam pulſo. Ejus exemplum ſecutus *Likungzus*, ſive *Libuſus Quantungæ* Dux; quem urbis *Cancheu*, quæ ſola Tartaris in *Quangsi* fida manſerat, Præfectus ſimulata defectione circumvenit. Nam literis ad *Libuſum* ſcriptis, urbem ſe illi tradit urum promiſit. Interea vero clam ex *Fokien* Tartarica auxilia noctu immiſit. *Libuſus* cum Sinis, nihil mali ſuſpectans per patentes portas urbem ingreſſus, mox undique ſe Tartarorum copiis circumventum vidit, & plurinus ſuorum amiſſis, ipſe inter cæſos (nuſpiam enim impoſterum apparuit) periiſſe creditur. Hac clade *Jungliei* res haud parvum detrimentum acceperunt, quanquam K*inus* aliquamdiu feliciter bellum continuaret, & Tartaros multis præliis profligaret. Obſeſſa inde *Kancheu*, quam *Kinus* adventu Tartari audito deſereit Boream verſus contendens, Tartarica ſe tempeſtate erepturus, Tartaris numero, & robore prævalentibus *Nanchangum* fugit *Kinus* ejus civitatis ſe defenſurus viribus.

Miſerrima urbis ſtrages.

Kinus à Tartaris deficit.

Tartari, quanquam validiſſimo inſtructi exercitu, non tamen auſi tantæ urbis oppugnationem, fame eam urgebant. Foſſa undique urbs ab iis valloque circumdata; fluvium navibus claudebant. Denſæ intus cum *Kino* copiæ, & quanquam copioſus commeatus, tempore imminuebatur; unde fames, & deſperatio, dum fruſtra *Junglieus* expectatur. K*inus* extrema auſurus ad ſocios; *Una*, inquit, *armis ſpes; age, Tartaros animoſo perrumpamur*. Præcipuum à lata illa foſſa impedimentum, quam utcunque repugnarent Tartari, K*inus* perrupit, & majori ſuorum parte amiſſa vivus

Tartari *Nanchang* fame urgent.

Kinus Tartarorum caſtra perrumpit.

evaſit.

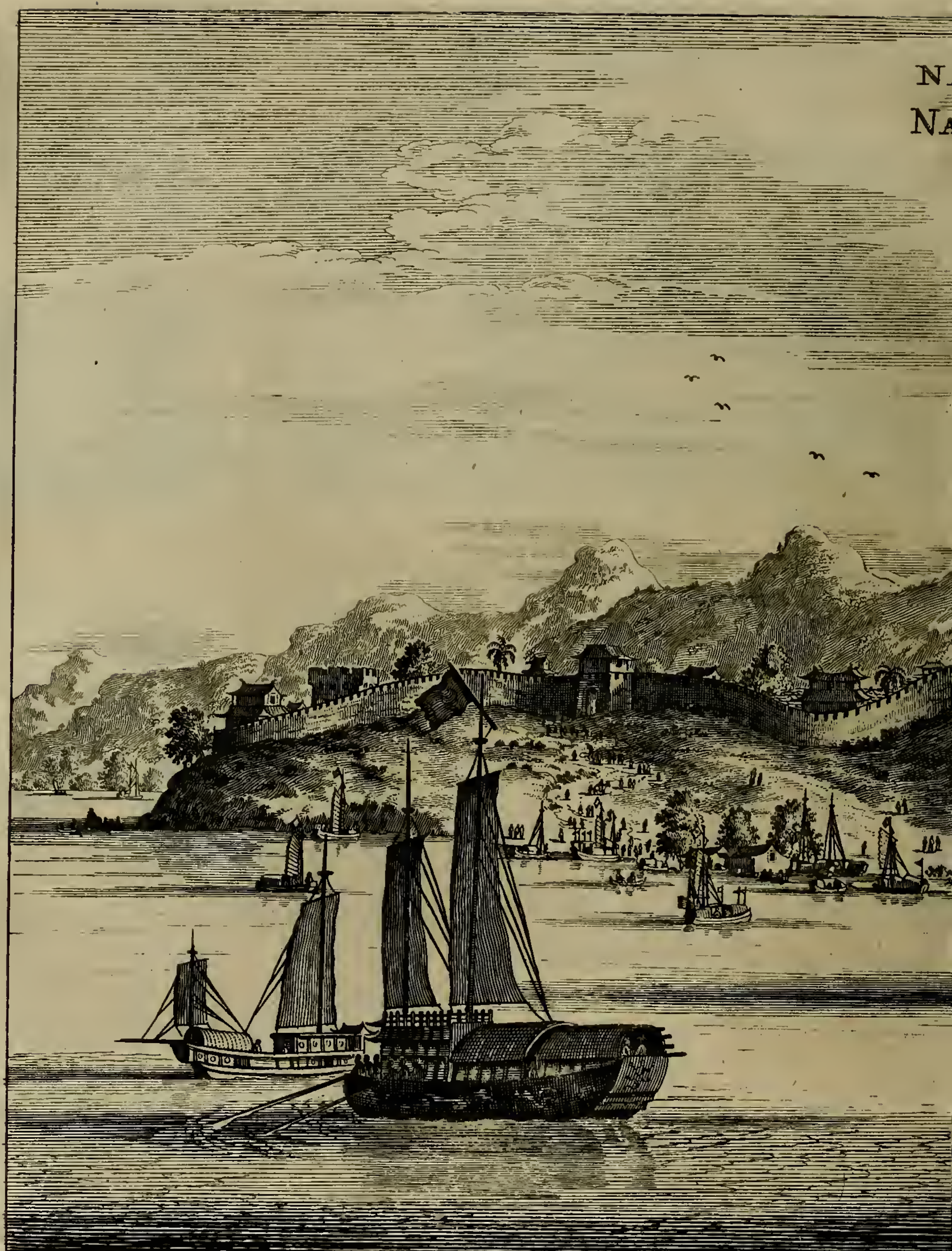
evaſit. Inde vacuam Tartari urbem ingreſſi, cuncta ferro, igne cædunt, diruunt, vaſtant. Quadraginta millia periiſſe civium feruntur. Ita enim Tartaris receptum, qui ſponte deditionem faciunt, incolumes præſtare, vi expugnatos internecione delere.

25. April pagum UCIENJEN. Vigeſimâ quintâ Aprilis vicus in conſpectu, UCIENJEN. Magna ibi navium omnis generis copia, quæ ex omni Sina eo ob Porcellana vaſa confluunt. Situs ad mare *Poyang* ad lævam *Cani* ripam, longitudine unius horæ. Magna ibi commercia, & ædes ſatis ſplendidæ.

Ritus ſacrificii. Ad dextram mons inſigni Pagodo celebris, intus ſtatuis ab utroque latere ornatus. Lampades undique ardentes continuis interdiu, noctuque luminibus. Qui lacum *Poyang* trajiciunt Tartari, Sinæque ſacra Idolo faciunt, ut iter proſperet. Ritus ſacrificii, ut ipſe vidi, talis. Plebs gallinam, ditiores porcum, Idolo horrendum ſpectanti, jugulant, calido per ungulas idoli (nam manibus, pedibuſque ungulatis Gryphionum inſtar conſpicitur) ſanguine promanante; ita Idolum totum cruore fœdum aſpectu, & abominabile. Ungulas porci, gallinarumque criſtas eidem ſacrant; reliqua ſacrificantibus in cibum cedunt. Longa hunc vicum, parique latitudine permeat platea, mercatorum officinis utroque latere conſita, ſed præcipuum ex Porcellanis lucrum, quæ immenſa hic copia parantur. Gratum Legatis ſpectaculum videre artifices, & raro opere fictili in reditum ſuum parato inſtrui, ſed tantus ibi hominum concurſus, ut aditu cadurca excluderentur, & officinas ingredi præter dignitatem viſum.

Optimum Porcellanæ genus conficitur In *Sinkteſimo*. Referunt incolæ id, quod mirum nobis auditu fuit, *Porcellana toto regno nuſpiam melius, quam in quodam pago* Sinkteſimo *fieri, quadringentos fere*

ortum

3.

Ortum verſus, Ly apud quartum oppidum Feuleang, *ſecundæ civitatis* Joacheu. *Neque vero terram, unde conſiant, ex* Kiangſi *Provincia, verum ex Metropoli* Hoeicheu Nankingæ *peti : & quanquam ibi illius terræ uber proventus, incolas tamen ejus conficiendæ rationem ignorare, cauſa à ſolo aquæ temperamento petita.* Operæ pretium videtur,quæ ab indigenis pagi *Ucienjen* ipſe de Porcellanis intellexi, obiter commemorare.

Terra ex montibus *Hoeicheu* Provinciæ *Nanking* effoditur in quadras redacta, vel maſſas pondere trium K*atti*. Foſſores non ipſi has maſſas in pagum *Sinkteſimo* deferunt, ſed venundatas aliis committunt, qui ſigno Imperatoris notant, ne fraus fieri poſſit. Terra ipſa non pinguis inſtar limi, aut margæ, ſed ſabuli inſtar, quod aqua maceratum in maſſas, vel quadras formant, Porcellana quoque denuo contuſa, comminutaque in novam formam redigunt, haudquaquam ejuſdem elegantiæ, ac quæ recenti terra excoquuntur. Ita maceratam terram, ut figuli lutum ſubigunt. Extus variæ animalis, hominumque, & plantarum picturæ, quas ipſi artificio peculiari delineant; tanti arcani notitiam nonniſi ad liberos, & intimæ admiſſionis tranſmittentes. Tam promta Sinenſibus in hac arte peritia, ut conſpectam qualemcunque plantam, aut animal ſtatim Porcellanis illinant. Neque tamen eadem omnibus Porcellana tractandi ratio. Quidam recentibus ſtatim maſſis utuntur; alii aëre prius denſant in lapidem, inde comminutos cribratoſque aqua miſcent in luti ſpeciem, & inde vaſa fingunt, coctio in fornace talis. Vaſa primum aëre ſiccantur, aut ſolibus. Impoſita furno undique clauſo, quindecim diebus valido utuntur igne: ſumma cura eſt, ne illus aër ingrediatur. Poſt quindecim dierum ignes ſenſim refrigerati, triceſima die excocta frigidaque promuntur, nam ex ſubitaneâ refrigeratione vitrum fragilitate ſuperarent. Adeſt dum furni aperiuntur Imperatoris præfectus, qui quintam jure Sinico eligit pariter, & aufert, reſiduum venditur, illis, qui pagum *Ucienjen* habitant, quod unicum tota Sina Porcellanorum receptaculum, unde per orbem poſtea diſtrahuntur.

Trajecto lacu *Poyang*,quod & *Pingli* vocant, vigeſima ſextâ civitas *Nankang* occiduæ ejus ripæ adjacens, conſpecta nobis fuit. Latitudo ejus, ubi ad Barropeliotem urbis ſitum eſt, hoc mare, quadraginta ſtadiorum, longitudo, ut Sinæ perhibent trecentorum. Ipſa in montoſo colle centum & octoginta *Ly Nanchanga* diſtat. Ipſo in portu ſemiruta turris ſeptem altitudine contignationum, quæ ſcalis conſcenſa latum viciniæ omnis contractum exhibet. Mœnia, ut mons acclivis vario ductu, inſigni altitudine, & opere, vix hora circumiri poſſunt. Neque alia platearum ratio, quæ gibboſa mœnia imitantur. Ab Occidente duo lapidei arcus; inde pons ex ſaxo, & porta in urbem ducit firmi operis. Prima ad lævam platea Arcus triumphales more Sinico oſtentat: cætera famam ruinis deformia, & ignobilitate premunt.

Tranſverti lacum *Poyang* Nankan veniunt.

In territorio ejus varia templa. Multa tamen vicino in territorio templa, præcipuum in montibus *Quangliu* & *Juenxiu*, quos indigenæ ab Eremitis, & ſacrificulis innumeris habitatos, ſuperſtitioſe adorant. Ipſi Eremicolæ, quorum ſinguli ſingulas cellulas inhabitant, atroces in ſe omnes voluptates ſpernunt, continuis deditì, promerendæ, ut jactant, melioris vitæ, ubi corpore ſuo anima in aliud tranſmigraverit, miſeriis, quas curioſe, ut affligantur, excogitant; tanta vis ſuperſtitionis etiam Idololatras invadit. Cellulæ montis *Quangliu* numero anni dies æquare perhibentur. Et quanquam undique ſudo cœlo, montes illi perpetuis tecti nebulis triſtem faciem oſtentant: ut lacu *Poyang* proſpectantibus ſæpe, nubibus viſum intercipientibus, conſpici non poſſit. Multus & ibi Cannabis Proventus, unde æſtiva ſibi veſtimenta arcendo ſudori, & radiis Solaribus incolæ parant.

Mirabilis fons. Fons urbi ad Occidentem *Kien* nominis, cujus decidentes aquæ argenteam repræſentant telam, & triginta pateris diſpergitur. Magna illius, ut validæ in multos corporis ægritudines, apud Sinenſes aquæ dignatio habetur. Lacus *Poyang* ipſam bipartitur regionem. Hic & ob fertilitatem montium, agrorumque, & copiâ arborum celebratus tota Sina tractus, in omnia frugum genera, crebris paſſim piſculentiſq; abundans fluminibus, ſe effundit. Vigeſimâ ſeptimâ HUKEU, quartum quintæ civitatis *Kienkiang* oppidum, nobis conſpectum. Situm eſt ad dextram fluvii *Kiang*, ubi lacui *Poyang* ſe permiſcet, in cujus anguſtiis prominet. Quadraginta hinc milliaria *Nankangam* numerant. A boreo latere rupes oppidò ſingulari elegantia, arbuſtis paſſim viridantibus contecta, imminet. Ad montis radices Pagoda inſigni mole, ædibus cinctus. Mœnia paſſim pro montis naturâ, curva & gibboſa, valido opere. Parum huic oppido Tartarica rabies nocuit; etiamnum populoſo, ſplendidiſque ædificiis ſuperbienti. Mercatura omnigena floret, ſed præcipue copioſus ibi rerum ad victum ſpectantium proventus. Piſcium optimi viliſſimo pretio ad emtorem veniunt, ob uberem undique eorum capturam. Æſtus maris jam ad hoc oppidum, viciniâ maris, Luna plena novaque deprehenditur. Jam exinde fluvius *Kiang*, & à civitate *Kienkiang* ad mare, neque pigro curſu, & vix conſpectui obvio, unde jam veliferarum uſus navium, in quam velis partem, non amplius reluctantibus ejus aquis. Mons & vicinus *Xechung*, quod *Lapideam Campanam* ſignificat; quippe fluctus tempeſtate lacus *Poyang* ad crepidinem montis colliſi, mugitum campanarum inſtar raucarum concitant. Cum jam ancoris jactis navis ante oppidum ſtaret, omnis in recurſum civitas, ſenes juveneſque effuſa, vix aſpectu ſatiari Hollandorum poterat: mirabantur ignota ora, habituſque ab ultimo occidente venientium, & niſi ignotus utriſque ſermo obſtitiſſet, multa colloqui, multa interrogare velle videbantur. Ergo tubicen noſter inflare ſuum *Wilhelmus*: quo incognito ſonitu adeo perterriti fuerunt, ut confuſa fuga vix portæ introitum, multis proſtratis paſſim jacentibuſque miſeri reperirent.

27. Aprilis HUKEU veniunt.

Deci-

8

28

Vigeſimâ octavâ inde PENGCEA, quod quintum civitatis *Kienkiang* oppidum, conſpecta. Hactenus *Kanchevo* uſque *Nanchang* fluvio *Can* ſubvecti; inde per lacum *Poyang Pengceam*, & fluvium *Kiang* intravimus, unde Orientem verſus *Pekingam* navigandum erat. Flumen K*iang*, quod & *Yangcu* K*iang*, id eſt, *Filius Maris* dicitur, totum in duas partes Boream, & Auſtrinam Imperium *Magni Chami* dividit, ab Occidenti in Ortum recto quaſi impetu Oceano irruens. PENGCE conſpicitur.

Pengce nonaginta *Ly Hukeo* diſtans in Orientali ripa K*iang* poſt inſulam jacet, montibus paſſim collibuſque cincta. Mœnia & ipſa, ut mons colliſque, incurva paſſim, & ſinuoſa Ædificia intus raræ ſtructuræ, nec temnendæ, quibus *Hukeum* ſuperat, quanquam magnitudine ei impar. Haud procul mons *Siaocu* inacceſſus hominibus. Medius undique lacu ambitur; ad Auſtrum exigua, ſed tuta ſtatio navibus, quas tempeſtas exercet. Montes *Siaocu*, & *Makang*.

Ad ripam Auſtralem K*iang* alius mons *Makang* totâ celebris Sinâ ob naufragiorum frequentiam. Parum littore avulſi nautæ, mox fluctibus abrepti, ad cautes irremediabili fere jactura pereunt. Legati, cum cœlum faveret, inſulam, juncetis ſalicibuſque plenam, ingreſſi; mox veſtigiis tigridis, quod frequens illâ orâ animal, moniti retrocedere. Nautæ Sinenſes, cum coquum igne ſtructo cibos parare in prandium viderent, in genua provoluti Legatos obteſtabantur, parcerent miſeris; Dæmonem aquaticum eo loci habitare, qui ſpecie piſcis, vel Draconis haud raro conſpiciendus, odorem carnium ferre nequeat, terribili tempeſtate naves pariter hominesque, ubi talia fiant, ſubmergens. Legati, quanquam irriſa ſuperſtitione, Geminæ in aquis columnæ.

 abſtine-

abſtinere maluerunt prandio, quam miſerorum ſtultas preces diutius pati. Conſpecti inde piſces in aqua, ut ſolet, latentes, tanto ſtupidorum terrore, ut pene exanimes collaberentur, certa perſuaſione, Dæmonem illum paluſtrem evertendæ navi jam mandata dediſſe.

Pengcea poſt tergum relicta duæ circa meridiem columnæ medio fluvio exurgentes conſpectæ, quæ *Kiangsiam Nankinga* diſterminant, cujus fines cum majorum, minorumque civitatum numero, ut in reliquis, præmittemus.

Nangking nonæ Imperii Provinciæ finis.

Nanking, Tartaris *Kiangnan*, nona Regni Provincia ad Ortum & Notapeliotem Oceano alluitur: Auſtrum *Chekiang*, Occidentem *Huquang*, Notolybicum *Kiangsi*, Barrolybicum *Honan*, cætera *Xangtung* claudit. Olim, antequam *Pekingum* Imperatores *Taimingi* migrarent, in hac regione Imperii ſedes fuit, & quanquam tranſlata aulo, nihilominus omnis ſplendor, & Magiſtratus priſcus in eâ uſque ad ultimam Tartaricam vaſtitatem ſervatus. Sed Tartari cuncta funditus antiquæ gloriæ monumenta, Palatia, ſepulchra deſtruxerunt, ipſumque nomen *Nanking* in *Kiangnan*, urbis *Ingtien* in *Kiangning* mutarunt: unde hodie magiſtratus & Regio ſplendore orbata, nil niſi rudera, & ruinas oſtendit.

Cunctas Sinæ Regiones ſplendore urbium, fertilitate, mercaturâ, ac navigatione ſuperat: totius orbis naves & mercaturam in hac Provinciâ collectam putes, quia flumina ejus per totum Imperium ſparſa, in omnes plagas navigia emittunt, iterumque recipiunt beneficio fluvii *Kiang*, naturâ & arte in multiplices diducti canales, qui Regii aquæductus vocantur. Ingenio moderato, acri, humano ſunt incolæ ejus, in opificiis ſeduli, & periti. Doctorum quoque magna copia, qui in ſcholis ejus examinantur. Serici inexhauſta copia, & goſſypii: unde frequentiſſimæ textrinæ; ſola urbs *Xanghai* cum vicinis pagis ducenta millia textorum alit, fæminas magnam partem; nam viri agros colunt, mercaturam exercent, & dum mulieres licium textorium tractant, ipſi liberorum curam gerunt, ac domeſtica munia obeunt. Quidquid in *Nangking* opificiorum conficitur, per totam Sinam æſtimatur, ac reliquis præfertur.

Numerus urbium.

Metropoles habet quatuordecim, *Kiangning*, *Fungyang*, *Suchen*, *Sungkiang*, *Changcheu*, *Chinkiang*, *Yangcheu*, *Hoaigan*, *Luchen*, *Ganking*, *Taiping*, *Ningque*, *Chichen*, & *Hoeicheu*. Urbes centum & decem, quæ aliis imperant, & innumeram oppidorum, pagorumque multitudinem.

K I A N G N I N G, Tartaris *Ingtien* & *Nanking*, prima Provinciæ Metropolis, de qua infra latius, ſeptem moderatur urbes, *Kiangning*, *Kiuyung*, *Lieyang*, *Liexui*, *Coaxun*, *Kiangpu*, & *Loho*.

F U N G Y A N G ſecunda Provinciæ Metropolis, à ſacrificulo *Taimingæ* familiæ auctore, extenſo longe lateque pomerio, noviſque ac fortiſſimis nobilitata mænibus, quæ quingenta ſtadia ſuo ambitu complent, in monte ſita eſt, cujus amæni colles in ipſa urbe privatis, publiciſque ædificiis conſpicui

ſpicui ſunt, fluvio *Hoai* territorium medium interſecante. Octodecim civitates complectitur, *Fungyang*, *Linhoai*, *Hoaiyven*, *Tingyven*, *Uhu*, *Hung*, *Xeu*, *Hokieu*, *Mungching*, *Si*, *Hiutai*, *Tienchang*, *So*, *Ligpi*, *Ing*, *Tacho*, *Hao*, & *Ingxan*. Quarum præcipuæ ſunt *Su*, *So*, & *Ing*.

Sucheu tertia Provinciæ Metropolis, una ex urbibus, quas Sinæ orbis *Paradiſum* vocant, in placido aquæ potabilis flumine conſtructa eſt, ſicut apud Europæos Venetiæ, tria flumina *Leu*, *Sung*, & *Uſung* per modum lacus ipſam ambiunt urbem, cujus Notolybicum lacus *Tai* triginta ſex millia jugerum terræ occupans, ſpectat, ut & mons *Lignien* variis ædificiis conſpicuus. Septem regit civitates, *Sucheu*, *Quenxan*, *Changxo*, *Ukiang*, *Kiating*, *Taicang*, & *Cungming*.

Sungkiang quarta Provinciæ Metropolis, ad cujus Notapeliotem mons *Kin* verticem tollit in ipſo maris littore, quod hanc interfluit & urbem *Ningpo*, tam brevi intercapedine, quod ſub prima nocte galli cantus ab uno littore in littus exaudiatur hic, ut & in reliquis vicis, ædificia malis alte in ipſum fundum adactis, haud ſecus ac in noſtrati uliginoſo fundo, incumbunt: in maris oſtio amplum exſurgit munimentum cum firmo navium, militumque præſidio ad portus cuſtodiam: tribus imperat civitatibus, *Sungkiang*, *Xanghai*, & *Cingpu*.

Changcheu quinta Provinciæ Metropolis, canali *Hoangpu* arte excavato vicina jacet, ripis prope hanc urbem utrinque ex ſecto lapide ab imo uſque ad ſummum miro artificio firmatis, per quem ab urbe ad fluvium *Kiang* navigantibus patet aditus. Quinque civitates moderarime ſuo dirigit, *Changcheu*, *Vuſie*, K*iangyn*, *Gniking*, & *Cinkiang*.

Chinkiang ſexta Provinciæ Metropolis M. Paulo Veneto *Cingia* dicitur, jacet ad ortivam canalis ſupradicti, aquas in fluvium K*iang* exonerantis, in occidua parte ſecus ripam ſuburbium eſt, quod de frequentia cum ipſa urbe certat, in vicino colle turris triginta cubitorum à baſi ad culmen uſque ferrea formâ pyramidali, variis, figuris ac lauris decorata conſpicitur: tres urbes ſub ſe habet, *Chinkiang*, *Tanyang*, & K*intan*.

Yancheu ſeptima Provinciæ Metropolis, jacet ad ripam artificioſi canalis ſæpius memorati, qua Ortum ſpectat, ſalinæ ſunt frequentiſſimæ, in quibus ex aqua marina ſal eodem modo, ac ab Europæis, conficitur, ſalis hujus diſtractione maxime diteſcunt mercatores, ac proinde horum beneficio ſplendidis ac ſuperbis adſurgit ædificiis. Decem regit urbes, *Yangcheu*, *Ychin*, *Taihing*, *Caoyeu*, *Hinghoa*, *Paoyng*, *Tai*, *Jucao*, *Tung* & *Haimuen*. Quarum primariæ *Caoyeu*, & *Tai*.

Hoaigan octava Provinciæ Metropolis, in loco paludoſo, oryzæ, ac tritici feraciſſimo jacet, duplex eſt, continuatâ tamen mæniorum ſerie, quæ ad Auſtrum vergit, proprie *Hoaigan*, quæ ad Barrapeliotem *Yenching* dicitur. Auget harum magnitudinem ſuburbium ad milliare Germanicum ex utraque parte canalis protenſum; per quem croceum ingrediuntur.

tur. Tanta hic rerum omnium copia, ac mercatorum frequentia, ut multis efformandis urbibus hæc ſola ſufficeret. Ad urbis Ortum lacus *Hung* eſt, in quo altiſſimæ naſcuntur cannæ, quibus lignorum loco Regio univerſa utitur. Decem ſub ſe continet civitates, *Hoaigan*, *Cingho*, *Gantung*, *Taoyven*, *Moyang*, *Hai*, *Canyu*, *Pi*, *Socivên*, & *Ciuning*. Quarum primariæ *Hai* & *Pi*.

Lucheu nona Provinciæ Metropolis ad confluentia lacuum *Cao* & *Pe* in agro frugum luxuriante poſita eſt, à copia herbæ *Cha* & *Papyri* copia commendabilis. Octo civitates juriſdictione includit, quæ omnes celeberrimi lacus *Cao* ripam occupant, *Lucheu*, *Xuching*, *Lukiang*, *Vuguei*, *Cao*, *Logan*, *Iugxan* & *Hoxan*. Quarum præcipuæ *Vuguei* & *Logan*.

Gangking decima Provinciæ Metropolis in confinio trium Provinciarum ad Borealem ripam fluminis K*iang* jacet, opportuno ad bellicas expeditiones ſitu, hinc ſuo gloriatur Prorege, & ingens militare præſidium alit in munimento *Haymuen*, ad cuſtodiam lacus *Poyang*, & fluminis K*iam* exſtructo. Omnes merces, quæ aliunde *Nangkinum* advehuntur, hanc primo obviam habet. Sex in ea numerantur civitates, *Gangking*, *Tungching*, *Cienxan*, *Taihu*, *Sofung*, *Vangkiang*.

Taiping undecima Provinciæ Metropolis in inſula, quam in duos ramos diviſus K*iang* efficit, jacet; ad urbis Notolybicum mons *Tiennuen*, cœli porta dicta, verticem tollit; ad Notapeliotem initium capit lacus *Tanyang*, cujus magnitudo trecentorum ſtadiorum dicitur. Tribus imperat civitatibus, *Taiping*, *Vuhu*, & *Fanchang*.

Ningque duodecima Provinciæ Metropolis amni *Von* vicina jacet, qui eam Orientem verſus præterlabitur, naves in magnum fluvium K*iang* deducens, intra mænia montem *Lingyang* continet. Sex in ejus territorio recenſentur civitates, *Ningque*, *Ningque*, K*ing*, *Taiping*, *Cingte*, & *Nanling*.

Chicheu decima tertia Provinciæ Metropolis Auſtralem celeberrimi fluminis K*iang* ripam occupat, maximam partem montoſa eſt, rerum neceſſariarum defectus per flumen nominatum ſubminiſtratur. Ambitus ejus ſex civitatibus conſtat. *Chicheu*, *Cingyang*, *Tungling*, *Xelai*, K*iente*, & *Tunglieu*.

Hoeicheu decima quarta Provinciæ Metropolis, Auſtraliſſimam ejuſdem partem occupat, K*iangsi*, ac *Chekiang* Provinciis finitima, prope urbem flumen *Singam* tranſit, qui ad Occaſum exortus mox quatuor ex montium vicinia rivulis augetur. Maximus mons *Hoang*, in quo viginti quatuor rivuli, triginta duo vertices, & octodecim antra obſcuriſſima numerantur, ad urbis Occaſum eſt; hæc, atramento Sinico, & nominatiſſimo folio *Cha* celebris. Sex regit civitates, *Hoeicheu*, *Hieuning*, *Vuiyven*, K*imuen*, *In*, *Cieki*.

In hac inſuper Provincia quatuor Majores Imperatrices numerantur Civitates, ſcilicet *Quangte*, quæ K*ienping*; *Hocheu*, quæ *Hanxan*; *Chucheu*, quæ

quæ *Ceuveuczao*; *Siucheu*, quæ *Siao*, *Tanxan*, *Fung*, & *Poi*. A Sinis *Cheu*, & variæ minores civitates, *Hien* nuncupatæ.

Quangte prima Provinciæ Major Civitas, ſerici copiâ dives, amœnioribus contigua montibus, quorum celebriores ſunt *Heng*, & *Ling*, prior ad Occiduam civitates partem caput nubibus infert, in ipſo equidem apice perennis fontis ſcaturigo, poſterior collem habet maxime difficilem, & acclivem quindecim ſtadiorum ſpatio, ad quem ſpelunca, in cujus aditu ſacrificuli cujuſdam lapidea ſtatua eſt, quem in eam mutatum fingunt.

Hocheu ſecunda Provinciæ Major Civitas, ſylvarum ſolitudine horrida, ex eo celebris, quod ſacrificulus ille Tartarorum expulſor iſthic latronem egerit: ejus tamen territorium rerum neceſſariarum pro incolis abunde ferax.

Hhucheu tertia Provinciæ Major Civitas, cujus Regionem *U* lacus ad urbem *Civenciao* Ortus, & ad *Laigan* procurrens fœcundat, varios includit montes, quorum nomina in mappis Martinii videri poſſunt.

Siucheu quarta Provinciæ Major Civitas, *Croceo* fluvio vicina jacet, qui hanc Regionem mediam interſecat, in maxime ſeptentrionali hujus Provinciæ parte ſita, locus omnino magni momenti, quippe qui quatuor Provinciarum finitima contineat. Ad Barrapeliotem pons viſitur aquis innatans, ex quinque & triginta magnis navibus, ferreis catenis connexis: etiam ex eo celebris, quod *Hanæ* Imperatoriæ familiæ auctor, capta civitate *Poi*, inde ad occupandum Imperium gradum fecerit.

Familiarum decies novies centena, ſexaginta novem millia, octingentas & ſedecim 1969816 liber rationum publicarum numerat. Virorum militarium nonageſies novies centena, ſexaginta ſeptem millia, quadringentos & viginti novem. 9967429.

Tributum oryzæ facit quinquageſies novies centies, nonagies & quinquies mille & triginta quatuor ſaccos 5995034. Serici non laborati, ſive fili ſexies mille octingentas & ſexaginta tres. 6863. libras. Pannos ſericos confectos omnis generis vicies & octies mille, quadringentos & quinquaginta duos. 28452. Ex canabi telæ textæ bis mille ſeptuaginta ſeptem 2077 volumina. Pro tributo goſſipino argentum ſtatutum eſt. Straminis ſeu fœni faſcium quinquagies & octies centum & quatuor millia, ducentos & ſeptemdecim 5804217. Salis pondera ſepties centies & quinquies mille & centum 705100. Quæ collecta indefinitum fere numerum complent. Varii Regni Proceres mihi ſæpius ſincere affirmarunt, hanc Provinciam annuatim triginta duos milliones aureorum Imperatori ſolvere. Nec cuives hoc mirum ſit, nam præter hæc quinque telonia numerantur. Deinde omnes merces, quæ *Nankingâ* ad alias tranſportantur feruntur loca, certo vectigali ſubjiciuntur. Urbs *Xangzai* ſola ſolvit *Magno Chamo* pro tributo lanæ, ducenta, & quinquaginta millia Aureorum, de tam duro jugo varias incolarum querelas ipſimet ſuſcepimus. Menſtruum omnius

taberna-

tabernarum, & hoſpitiorum tributum eſt viginti quinque *Pangarum*, id eſt, triginta toelarum argenti, ſi ſolutionem quacunque de cauſa differant, mox ipſi Tartarorum furori, eorumque bona rapinis ſubjiciuntur. Vidimus ſæpius homines ultro citroque commeantes à portarum excubitoribus inclementer excipi, ſi in mercibus deferendis fraus reperta ſit; & ad ſatisfactionem uſque verberibus inſtant, licet Sinenſes hic magis, quam alibi, privilegiis gaudeant.

TONGLOU appellunt.

Vigeſima nona TONGLOUUM appulimus quod ſextum tredecimæ Civitatis *Cicheu* primumque *Nankingæ* oppidum. Auſtralis ripa *Kiang* mœnia ejus pulſat: ſitu jucundo collibus vallibuſque cinctus. Validis undique muris, ut valles colleſque ſinuantur, munitur, Procul aſpectantibus pulcherrimo apparatu; ubi introieris ruinæ & vaſtitas Tartarica ſe lamentabiliter ingerit, unica ſuperſtite platea, cæteris inter rudera ſepultis, Palatium Præfecti priſcam adhuc, qualis in flore fuerit, magnificentiam oſtentat. Duo etiam Arcus Triumphales ſuperſunt. Ex fluvio *Kiang* per ipſa mœnia vivarium Palatio Præfecti adductum. Magiſtratus per Epiſtolam gratulatur adventum Legatis: mox lautia in culinam allata, quæ modeſtia Legatorum remiſit. Nulla ibi mercatura alia niſi ex ſudibus, quales Norwegia copioſe emittit. Infra urbem duobus paſſuum millibus inſula medio ſita *Kiango*, quam *Sanglonem* Sinæ vocant. Haud procul à ripa mons *Kieuhoa*, ſive *Novem verticum*, floris jam cadentis imagine.

Mons *Kieuhoa*.

Gangling conſpicitur navigantibus.

Poſtquam duo provecti eſſemus milliaria, ad Boream ripam *Kiangi*, decimam *Nankingæ* civitatem *Ganking* conſpeximus, mercatura opibuſque gravem, quod unicus ille commeantibus *Nankingam* tranſitus detur.

Anhingam tranſvehuntur.

Trigeſima cum claſſe *Anhingam* ventum, quæ & *Chicheu* nominatur, tertiam, & decimam *Nankingæ* Civitatem, nonaginta *Ly* à *Tunglieu* ſitam ad Auſtralem plagam *Kiangi*, duarum circuitu horarum. Suburbium ripam magnificis ædibus Pagodiſque plenum ſtringit. Mœnia altitudinis quinque & viginti pedum altitudine ex lapidibus coctis. Collis terram verſus jucundâ viriditate, cui Pagoda ſuperſtructus, eadem, qua reliqui ſacrorum, ſuperſtitione: & turris ſeptem contignationibus decora imminebat. Pleraque montoſa, raræ planities, & abundantia tamen rerum omnium adeſt, ac ſi quid deficiat *Kiango* advehitur.

Eodem die *Tunglung* pergunt.

Eadem adhuc die tantum emenſi fuimus viarum, ut *Tungling* vel *Tongliny* tertium Civitatis *Chicheu* Oppidum in conſpectu venerit, ducentis & viginti *Ly* ab *Anhing*, ſitu collibus, montibuſque amœno. Mœnia trifolii forma Oppidum cingunt dimidiæ horæ ambitione. *Sinus* fluvii apud eam portum facit, tutandis, ſi tempeſtates ſæviant, navibus, unde incolis rerum copia. Caſtello inſuper contra hoſtilem vim in ſinus munitur. Præter fluvii vehementem decurſum, cæcæ ſub undis rupes; quæ redeuntibus aqua nudatæ terrorem incuſſerunt. Incolæ vicinum Echone celebrem

AN

27.

TON

TON LOV.

TONC

25.

F U.

9.

brem jactabant montem. Tacti ejus deſiderio videndi verticem alte urbi ſupereminentem aſcendimus, tubaque jucundum in morem inflata, repercuſſiones ſonorum multoties cum admiratione percepimus, cum eadem vox pari remitteretur vehementia, qua emiſſa fuerat. Vicinus *Tunglingæ* mons à prunis Armeniacis denominatus *Hing*, quorum ibi uber proventus. Animis aliquantulum hujus loci ſpectaculo refectis, altera die profecti ab utraque ripa frequentibus amœniſſimas terras pagis, multo populo refertis, præternavigavimus. Echo mirabilis.

Tertia Maji Caſtellum UPUN ripæ *Kiangi* incumbens ſe oſtentavit, haud longe Oppido *Uſu*, quadrata forma ingenti ex coctilibus muro mille ducentorum abitu paſſuum, viginti ſuper aquas eminente, tanto artificio, ut Europæorum ingenia provocare poſſit. Medio ejus planities Pagodo ſacra, cujus vertex in ſublime aſſurgens naturam loco altitudine ſua inſuper conſpicuam facit. Nondum dies erat exacta, cum Oppidum *Uſu*, vel *Unhu* ſecundum undecimæ Civitatis *Taiping* navigantibus occurrit, ubi in ipſo ſuburbio, ubi turris obtuſa altitudine, naves noſtras mœnibus urbis alligavimus. Oppidum inſulam *Kiangi* inſidet undique ejus divergiis circumfluam; mox *Nankingam* verſus, alveis iterum adunatis, uno alveo fertur. Suburbia populo commerciiſque multa alia, quæ hactenus nobis obvia Oppida, ob telonium vectigali à prænavigantibus exigendo, ſuperant. Undique inſula propugnaculis munita, ſed quod novum nobis abſque milite, armiſque. Tota Sina celebre ob armorum facturam Oppidum; nullibi eo artificio & temperatura procudentibus aliis. Culullis inſuper, quibus potum *Sampſou* ingurgitant, toti Sinæ proſpicit, nec enim alibi parare, Caſtellum UPUN. Urbem *Uſu* attingunt.

aut vendere licet. Etiam Lampadibus omnigenæ magnitudinis conficiendis celebres habentur.

Taiping tranſvehuntur.

Quarto Maji tertiam *Nankingæ* Civitatem TAITONG, quæ aliis *Taiping* prætervecti nonaginta ab *Uſu Ly* ad dextram *Kiangæ* ripam in inſula, quam flumen facit ambitque, ſitam. Solum in montes planitieſque æque effuſum, & reſpondet fertilitas agrorum coloni induſtria.

Mons *Tienmuen.*

Ad Notapeliotem hujus civitatis, quæ duobus paſſuum millibus intra fluvii ripam remota jacet, altus eminuit mons *Tienmuen*, quaſi *Cœlorum Portam* dicas, quod *Kiangus* inter duos ejus colles, velut portam, perlabitur.

Inſula *Hiao.*

Medio fluminis & è regione *Taitongæ* inſula *Hiao*, ſaxo unico inſtar pumicis conſtans. Foraminoſus is, & frequens noctuarum, unde *Hiao* ei Sinice nomen.

Verſus Notapeliotem mare *Tanyang* trecentorum ſtadiorum ambitu, unde irrigua ejus, & *Kiangi* aquis tota illa regio ubertate agrorum exultat. Olim florentem mercatura, quanquam longius flumine diſſitam, inſignemque fuiſſe urbem Sinæ referebant: Verum Tartaros non una illa expugnatione in ſolitudinem redegiſſe. Tres adhuc turres ſpectanda altitudine priſcam teſtantur magnificentiam.

NA

5.

PARS SECUNDA LEGATIONIS BATAVICÆ, AD Magnum Tartariæ, Sinæque CHAMUM,

QUÆ

Iter Nankingâ Pekingam *uſque complectitur.*

TAndem tot emenſi *Kantonâ* uſque labores, & pericula, Regiam urbem NANKING, primam Auſtralis Sinæ Metropolim per foſſam quingentorum, & amplius paſſuum ingreſſi, ancoris in ipſo navium communi receptaculo ante *Suiſimon*, quod aquariam portam ſignificat, jactis, ſtetimus. Appellunt NANKINGAM.

Legati altera die *Palankynis* geſtati, reliquis equo ſingulis comitantibus, tres urbis Gubernatores compellarunt, deducti ab eo, qui Junioris Proregis Kantonenſis res ibi adminiſtrabat, duobuſque Mandarinis *Kantonâ* profectis, abſente adhuc *Pinxentuo*, magna ſolennitate introducti ſunt.

Princeps Præfectorum Legatos in penetralia admiſſos, poſt mutua officia, conſidere juſſit. Natione is Sina ex *Leaotung* urbe: Cæterum humanitate, ac comitati inſignis. Munera ipſi offerenda per Epiſtolam ſignificarunt: verum, quoniam *Imperatore nondum conſpecto, nefas ea accipere*, abnuit. Poſt varios de rebus ſermones inde, ut ſolet, diſceſſum, alter, & ipſe Sinas *Leatungenſis*, Præfectorum, pari civilitate ſalutatus, ſchedulam, qua dona continebantur, honoro geſtu ſuſceptam militiæ Præſidi legendam (ignarus quippe Literaturæ videbatur) porrexit: verum, ſimili uſus excuſatione, ea detrectavit. Tertii tum, intra Palatii Imperatorum antiquorum mœnia habitantis, aditum fuit domicilium, qui haud multa uſus cerimonia, aut mora, intra conclave eos duxit, ubi juxta uxorem in ſcabello ſedentem habebat. Quadratum id cubiculum, ſtragulis hinc inde villoſis, rubro colore ad ſomnum capiendum, per lectulos dependentibus; & fornax ad

hyemis rigores, ut illa fert plaga, calore igneo temperandos: conſpiciebatur fornax, feneſtras verſus ſedili cincta, ex luto conſurgebat, ſubtus pavimentum longis incendebatur ob lignorum penuriam cannis, foramine extus fumo prohibendo, quanquam ne ſic quidem omnino excludi poſſit. Tartarus is origine, craſſo corpore, juvenis, linguæ Sinicæ adhuc ignorans, filiorum interpretamento utebatur Uxor, generoſi fœmina pectoris, plura marito rogare, & militari audacia, arma Legatorum admirabunda tractare. Plena mox aula Tartaricis Domicellis, quæ hujus Matronæ famulæ argenteum, plenum *The* potu, lacte ſaleque temperatum, ahenum in medio pavimento locabant. Inde amplo *Cochleari* promtum potum ligneis infundebant quindecim capacitate unciarum calicibus, ſingulis propinabant calices ex fuſco ligno, quod Europæi lignum columbinum, ibidem pretioſum, vocant, magnaque ex *Siam* in *Sinam* ad nos defertur, excavati artificis manu. Duplex potandi *The* modus eſt, ſicut ipſa potio diverſimode paratur, nam aliud genus, ex lacte ac ſale paratum, ligneis hauritur vaſculis; alterum, pura aqua excoctum, Porcellanis: ſi vero aliud potuum genus, quale *Zamſou*, inſtar cereviſiæ ex oryza excoctum argenteæ infunditur pateræ, vel ſi illa deſit, Porcellano vaſi. Idque Sinis non minus, quam Tartaris, receptum.

Uxor tertii Gubernatoris curioſa Legatos *The* excipit.

Inde ad Tartarum nobilem à *Kantonenſi* ablegato deducti, qui recens *Pekinga* advenerat, juvenis vegetuſque, cui in domo pene collapſa, Palatio antiquo contiguo, habitaculum. Omnia hic indigeſta, confuſaque, nec alia, præter duo triave ſedilia ævo detrita, & *The* potando apparatus. Equi ejus, Muli, Aſini, Dromedos, Cameli, promiſcue abſque præſepi aream depaſcebantur.

Nobilis Tartarus Legatos ad prandium vocat.

Circumpotatione *Theana* peracta, Legati domum pompoſe ad ablegati *Kantonenſis* ædes, pranſuri cum eo, abducebantur. Nihil ibi deſiderari, vel ad pompam, vel ad voluptatem poterat; Veſperâ demum, actis gratiis, in navim nos reſtituit: nam Legati, nec ullus ex comitatu toto itinere ullibi, quam *Kantonæ*, *Nankingæ*, & *Pekingæ*, alio uſus fuit hoſpitio.

Deſcriptio *Nanking.*

Magnificentiſſima hæc totius Sinæ urbs nonaginta *Ly* ab urbe *Taiping*, ad Orientalem ripam fluvii *Kiang*, latitudine triginta duorum graduum in ſolo amœniſſimo, & fertiliſſimo ſita eſt. Fluvius *Kiang* per foſſas, & canales, non modo mænia ejus præterfluit, verum totam urbem paſſim permeat, & navigia, quantumvis magna, per eam defert. Olim Imperatoria hic ſedes: Reges *U*, *Cyn*, *Fung*, *Ci*, *Leang*, *Chin*, & *Tanga* in ea habitarunt, donec familia *Taiminga*, Tartaris ex vicinia reprimendis, *Pekingum* migraret. Conditor ejus Rex *Cu*, nomine *Gneus*, fuit; à quo *Kinking* nominata, quod *auream Regionem* ſignificat. Primus *Cinæ* familiæ Imperator eam *Moling*, Reges *U* K*ienye*, familiæ *Tangæ* Succeſſores K*iangxing*; *Taiminga Ingtien*, moderni Tartari K*iangning* appellarunt.

Ubi

Ubi verſus fluvium *Kiang*, à quo ſex *Ly* diſtat, protenditur, latâ & profunda foſſa, quæ quatuordecim pontonum navali ponte conſtrata, ad urbem ducit Orientale latus urbis in patente convalli, hinc inde collibus edita jacet, tam crebris ſecta canalibus, ut omnis generis navigia eum permeent, ac merces ſuas exponunt, vel recipiant. Foſſæ lapideis pontibus & crebris Cataractis conſtratæ ſunt. Geographi Sinenſes tradunt, nullam toto orbe Civitatem huic magnitudine, & elegantia comparati poſſe. Ambitus ædium quinque horarum: murorum ſex milliarium Germanicorum, non incluſis ſuburbiis, quæ immenſum undique extenduntur. Præter hanc interiorem murorum, aliis adhuc exterior, non continuus, ſed hinc inde abruptus: Illa tantum loca, quæ infirmiora, & invaſioni hoſtium expoſita, eo muniuntur. Ejus ambitus tam vaſtus, ut ſi duo equites ſummo mane eadem porta ingrediantur, eam circum equitaturi, ſera demum veſperâ conveniant.

Primus murus triginta pedes altus, pedamento ejus lapide ſecto, ſuperiori parte latere cocto artificioſe exſtructo, ac magnifice ornato: Crebræ paſſim turres pro excubiis.

Tredecim portas habet, quarum valvæ laminis ferreis obductæ, frequentiſſimæ militum cuſtodiâ dies noctesque ibi excubante. Quædam harum portarum quatuor, aliæ quinque validis fornicibus ſuperſtructæ. Porta aquatica *Suiſimoa*, ad quam Legati ſubſtiterunt, tam denſis agminibus continuo frequentatur, ut ægre per confertiſſimos homines penetrare poſſis. Platearum præcipuæ viginti octo paſſus latæ, in medio cæruleo ſaxo, ad utrumque latus ſilice ſtratæ, non obliquæ ſunt, ſed rectæ. Ad ſingulos centum paſſus janua, quæ noctu furtis & graſſatorum inſolentiæ coërcendis, clauditur. Tales Vici ſuos Duces habent, quibus tota Vicinia paret. Vulgares civium domus ſimplices abſque ornatu: omnes tranſverſim plateas reſpectant: janua unica cubile unicum, in quo edunt & dormiunt, Supra feneſtram, de qua merces ſuas venum exponunt, foramen quadratum oblongum, lumini tranſmittendo, quod ſtoreis ex arundine loco vitreorum tegitur, ne prætereuntibus conſpici poſſit. Extus hæ ædes unius fere contignationis, tecto ex albis tegulis, calce albiſſima reſplendent. Incolæ talium domuum vili mercatura ſe ſuſtentant. Sed mercatores præcipui ſerico, Porcellanis, margaritis, adamantibus, aliiſque pretioſis mercimoniis refertas cellas habent. His tabula aureis inſcripta literis nomen & merces mercatoris continens, ſæpe etiam duæ, præfiguntur. Præterea plurimum perticis longis vexilla, aut aliud inſigne appenditur, quibus ædes, velut apud nos, diſtinguuntur. Nulla hic, ut nec totâ Sinâ, monetæ ſignatæ genus: argentum pondere expendunt, ſed ſubdoli ſunt; plerumque enim duplex pondus habent, actum aſtute circumveniunt emtores, ut Argi oculis, ne decipiare, opus ſit: hinc emtores propriam libram ſecum deferunt.

Tanta populi frequentia, ut deciescentena millia incolarum numerari fama ſit; neque tamen victus deeſt copioſus, qui vili & vix credendo pretio toto anno venditur, ob indicibilem agri vicini fertilitatem. Imprimis ceraſa ſapidiſſima æſtate ubertim proſtant. Eſt inſuper præſidium in urbe quadraginta millium Tartarorum, & Auſtralium Provinciarum Gubernator hic aulam ſuam, ac ſtationem habet.

Ingens Pagadarum, Templorum, Turrium, Triumphalium Portarum, magnificorum Palatiorum copia. Sed ſuper omnia olim aula Imperatoria eminebat, in qua priſci Reges haud minori pompa, ac nunc *Pekingæ* Majeſtatem ſuam exercuerunt. Hoc Palatium in Auſtrali urbis latere, formâ quadratâ ſitum fuit, ingenti cinctum muro, qui nunc majorem urbis partem complectitur. Singula latera milliare Italicum, & centum inſuper paſſus, id eſt, tres quadrantes milliaris Germanici continebant. Quantum & ex viſu, & incolarum relatione cognoſcere licuit. Hoc Palatium magnitudine *Harlemum* Hollandiæ æquavit. Interius lata adhuc area decuſſatim ſecta, ſaxo leucophæo conſtrata, conſpicitur. Ad utrumque latus maceria ex ſecto lapide, exiguo rivulo irrigua. Tartari ad Pagodam *Paolinxi* caſas ſibi ex ruderibus conſtruxerunt, relata civibus ad mercaturam exercendam urbe. Cum *Pekinga* reverſi in hanc urbem eſſemus, ego, multique noſtrum fragmenta tectorum & laterum nobiſcum Bataviam Indiæ & Hollandiam detulimus, ut conſtaret, quam firmâ materiâ hoc Palatium conſtiterit. Tegulæ hæ ex duriſſimo conſtant ſaxo, Draconibus conſperſæ, & aureo colore tinctæ: Ita in ſole, ut aurum, micabant. Supra portam ſecundæ areæ ingens campana, duorum virorum altitudine, circuitu trium ulna-

ulnarum cum dimidia, craſſa, quadrante ulnæ. Multæ de ejus ſonitu Sinenſes jactarunt, quaſi ſimilis campana nuſquam reperiretur. Sed ejus ſonus eſt raucus, ac obtuſus, & ipſum metallum Europæis campanis haud conferendum eſt. Et quanquam Tartari hoc ultimo bello vix quicquam urbi nocuerint, totum tamen Palatium, cui ſimile Sol nuſpiam aſpexit, funditus everterunt, odio, ut videtur, erga *Taimingam* familiam, à qua ſe pulſos Sinæ meminerant. In memoriam tam ſplendidæ Regum aulæ ab aliquot ævis à Sinarum Imperatoribus derelictæ, & maximam partem collapſæ, jam à Tartaris funditus everſæ ita Enyonem alloquitur Muſa:

Sic nihil intactum, præceps Bellona, relinquis?
Dum furis, ac atrâ turgida bile riges.
Altera Troja jacet, putri ſub pulvere fumus,
Hic aulæ ſaxis diruta ſaxa vides.

Munera nihilominus quotannis adhuc ingentia præ reliquis urbibus *Nangking* ad Imperatorem *Pekingam* mittit, ſingulis tribus menſibus quinque naves, quas *Lungychuen*, id eſt, naves cum Draconum veſtibus, vocant. Sericeis veſtibus oneratæ Imperatori dono mittuntur. Nunquam elegantiores & magnificentiores naves toto orbe vidi. Circumcirca auro obductæ & cinnabari variiſque imaginibus picturatæ ſunt, ut oculi eorum fulgore cæcutiant. Intus conclavia artificioſiſſima, & ſumptuoſiſſima: omnia denique ad pompam tanto Imperatore digna. Præterea piſcium genus, quod in fluvio *Kiang*, Junio, & Julio menſibus capitur, nomine *Siyu* (Luſitani *Savel* vocant) ad Imperatorem mittitur. Eorum capturæ quidam Eunuchorum præeſt, qui captos mox ſub glacie, in eum finem aſſervata, ſepelit, & expeditis navibus *Pekingam* tanta celeritate mittit, ut quanquam iter ducentorum milliarium Germanicorum, intra octo vel decem dies eo deferantur. Nam hæ naves dies noctéſque ab helcyariis paſſim tota via in eum finem parati, indeſinenter protrahuntur. Ita ſingulis ſeptimanis, quamdiu captura durat, duæ naves his piſcibus oneratæ *Pekingam* mittuntur.

Atque hæc de ingenti urbe *Nangking*, cujus incolæ reliquis omnes Sinenſes humanitate, ſinceritate, ingenio, artificiis, morum elegantia, erga exteros familiaritate ſuperant. Nobis certe in Magnatum ædibus omnia liberaliter, quæ petebamus, monſtrata fuerunt. Sunt etiam prædivites, & ſumptuoſi veſtiti, neque eam, quam alibi urbes, Tartarorum ſævitiam patiuntur. Non ignari, quod ditiores durius jugum facilius excutiant.

Legatus *de Keyſer Palankyno* geſtatus, nobis equeſtri comitantibus pompa, urbem ſpectatum, prætervecti portam antiquæ aulæ Imperatoriæ, matronam quadragenariam, virginibus ſuis ſtipatam, natione Tartaram, vidimus, quæ per Interpretes nos invitavit. Legatus ex *Palankyno* deſcendens, compellata illa, curioſam gladiorum noſtratium ſpectatricem deprehen-

Legatus *de Keyſer* civitatem luſtrando matronam Tartaricam viſitat.

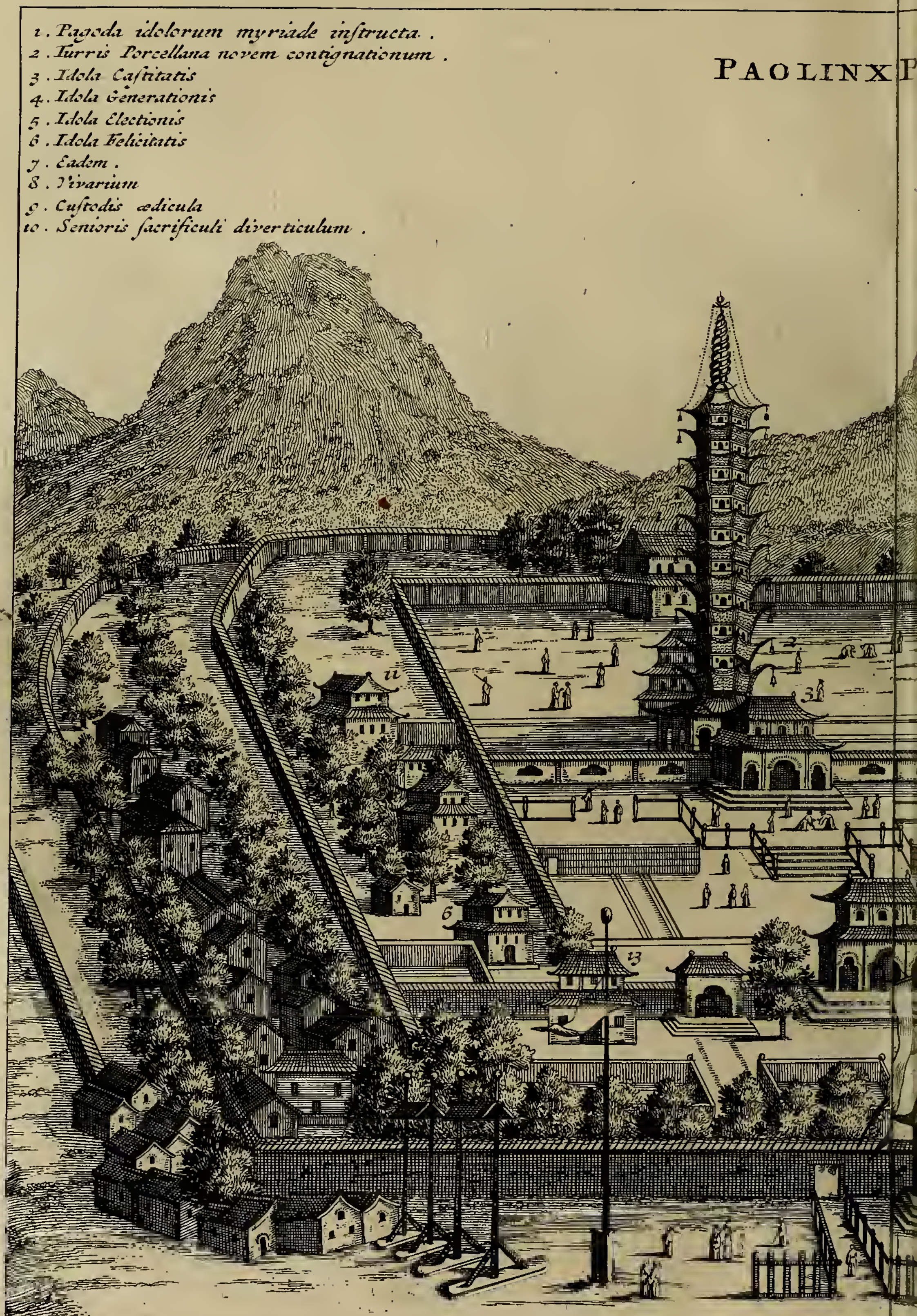
prehendit, neque mirari ſatis poterat facilem flexuram in rectum revertentem. Pileum Legati cum ſibi impoſuiſſet, thoracis quoque ejus partem enodavit. Ædes præingreſſa, eo deduci Legatum humanitate Tartarica voluit. Legatus ducentis paſſibus *Palankyno*, nos equis vecti aream latam, viis ambulatoriis ſectam, pavimento ſectis lapidibus conſtrato, deprehendimus. Ibi diverſabatur hæc, lateri filiâ viginti annorum adſtante, Tartara Legatum ſuo more excipiens.

Matris veſtitus, & filiæ.

Veſtes filiæ ex violaceâ Damaſcenâ togæ, dependentibus ab utraque aurium annulis aureis. Capilli in orbem plexi, compoſitique ſubtus margaritis coruſcabant: mitella tegebatur ex junco, vel arundine contortis, ut videbatur, unde floccus rubeus ſericeæ lanuginis (plebeæ ſe floccis duntaxat ex ſeto equino rubedine tincto ornant) prominebat. Tunica ad talos laxe extenſa cingulo lintei ſericei medium ſtringebatur, nodulis ſupra pectus arctata. Ex nigro corio calceamenta; facies abſque fuco, naturali pulchritudine. In ſpatioſam introducti cameram ſuppellectili vacuam & ornatu: ſcamno lato ſimul conſidentes, cui villoſus tapes inſtratus. Iterum *The* potionati, bellariis excipiebamur, addita tenuitatis excuſatione, ob maritorum abſentiam.

Cum ita Tartaris hiſce valedixiſſemus, primo intra *Nanking*, in edito colle, Turrim Mathematicam inviſimus, ſiquidem in ea tria adſervantur illius artis ſcientiæ inſtrumenta, quibus paria, aut ſuperiora vix vidit totus orbis. Primum eſt globus, ſeu ſphæra cœleſtis, ſuis meridianis Paralleliſque diſtincta: ſecundum eſt armilla æquatoria, triplici conſtans circulo, horizonte, meridiano, & verticali circulo mobili cum ſuos pinnacidiis. Tertium eſt ſphæra armillaris, Europæis ſimillima. Quodlibet horum habet diametrum duodecim pedum, omnia ſunt ex cupro inaurato, miro artificio elaborata: fulcra, quibus ſuſtentantur, ære fuſili efficti Dracones ſunt, adeo ad amuſſim ac affabre facta omnia, ut nihil in eo magnopere ſit, quod etiam *Tycho* aliquis poſſit deſiderare. Trecenti modo & quinquaginta effluxere anni, ex quo à Tartaris Ivenæ familiæ iſtic ſunt collocata, ſed priſtinum etiamnum, ac ſi primum nunc fabefracta eſſent, retinent ſplendorem. Deinde provecti extra foſſas urbis Pagodam illâ orâ celeberrimum, quem Sinenſes *Paolinxi*, alii *Paulingjing* vocant, viſitavimus. Non unum vox *Paolinxi* Pagodam denotat, ſed ſpacioſam aream declivi monte adhærentem variis conſtructam ædibus, Pagodis, Porcellanica turri, omnia mœnibus diverſis cincta, clauſaque.

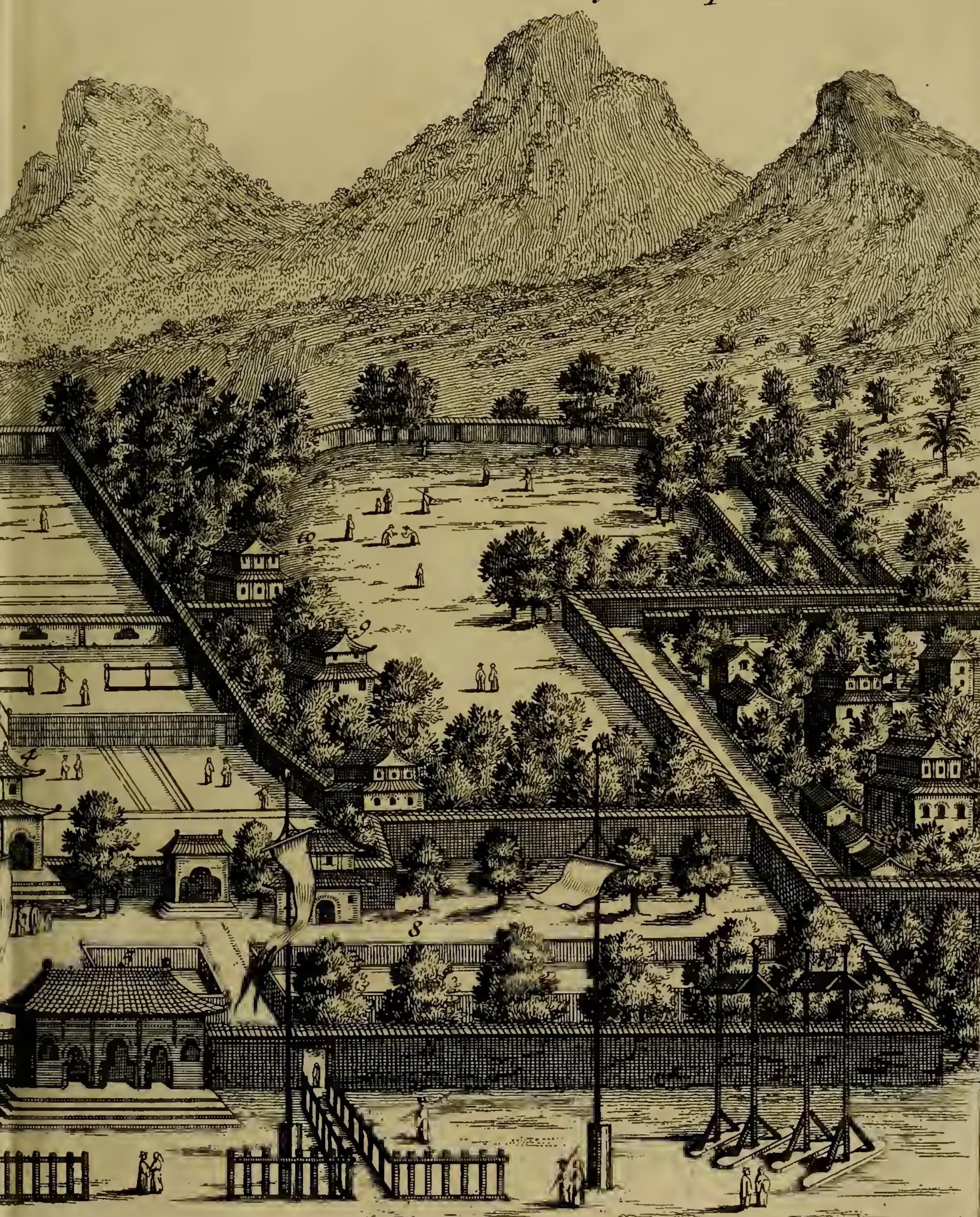
Duodecim ad has ſtructuras gradibus conſcendebatur, quæ omnes, Sinarum more priſco, tantum oſtentabant artificium, ut vix alibi ſimilia reperias. Sacrificuli omnia nobis ſua adyta reſerarunt. Unum ex primariis ſacellum millia decem imaginum ex gypſo ſpectaculo exponebat, coloribus auroque nonnullas variegatas. Diſpoſitæ, puparum inſtar, ut ſtatura, locum implebat, minoribus, quæ ad minimum palmi magnitudinem æquabant

1. Pagoda idolorum myriade inſtructa.
2. Turris Porcellana novem contignationum.
3. Idola Caſtitatis
4. Idola Generationis
5. Idola Electionis
6. Idola Felicitatis
7. Eadem.
8. Vivarium
9. Cuſtodis ædicula
10. Senioris ſacrificuli diverticulum.
PAOLINX P

PAGODE .

11 . *Iumoris ſacrificii domus .*
12 . *Pars auſtralis .*
13 . *Portarium .*
14 . *Pars borealis .*
15 . *Diverſoria magnatum .*
16 . *Diverſoria plebis .*
17 . *Tentoria pervia .*

La Tour de
PORCELLYNE
Turris Por-

32.

quabant, quintuplici circuitu majoribus, quæ virum vivum non excedebant, ſubordinatis.

Medium tenebat ex Porcellana turris, mirando opere; novem erant concameratæ contignationes, & tanta altitudo, ut centum octoginta quatuor gradibus vix ſuperari queat. Circum ambulacra imaginibus, feneſtriſque conſpicua, inſigni artificio. Latera feneſtrarum, quadrato aërem foramine immittunt, ferreis candidis (viſu mirum) munita clathris. Extus lævigatum, picturatumque diverſis coloribus, viridi, rubro, flavo, ut ars, ut mos jubet, opus. Et quanquam diverſæ tantam machinam partes componant, unum continuumque videtur. Tecta per angulos ambulacrorum prominentia, viridi colore, campanulis æneis (ſive Syſtra appellare malis) vento ipſas circumgyrante, quæ teſtante Tacito, non aliter ac in Ægyptiis Thebis prodigioſum Memnonis ſacrum radiis ſolaribus actum, ſoni ſuavitate aures demulcent. Corona non niſi extrinſecus acceſſa pino terminabatur ex auro, ut Sinæ referebant, obryzo. Cacumini inſiſtentibus non urbs modo, verum ſubjecta omnis planities patet, qua ultra *Kiangæ* ripam proſpectus datur, nullo magis admirando ſpectaculo pro tantæ magnitudine urbis, & vicini agri circumjacentis pulchritudine, fluvii undique quaſi amplexu omnia prehendentis cingulo comprehenſa. Turris Porcellana.

Varia ſed incerta de hujus turris origine tradunt, quæ prætermittere quam memorare præſtat. Sed victoriæ monumentum Tartaricæ ante ſeptem ſecula à Sinenſibus conſtitutum, probabile. Id certum Tartaros eam nupera *Nankingâ* ruinâ integram intactamque reliquiſſe; contenti in minora ignobilioraque ſævire, majoribus incomparabilibuſque, ſive illa fuerit aliqua reverentia tanti operis, ſive contemtu, ut Barbari ſolent, vel occulto Fato, ita ut repererunt monumentum Scythicæ victoriæ, prætermiſſis. Huic Dædaleo operi hos ſubjunxit Muſa verſus: Tartarorum juſſu in victoriæ ſignum à Sinis devictis ſtructa.

Aſpiciant Siculos Cumæa Palatia fluctus,
Culmina Parthenopes conſpicienda ſinu.
Chaonii Delubra Jovis, Triviæque penates
Afer, & Argolici tollat ad aſtra manus.
Æneadum ſurgant molli Capitolia luxu.
Luceat ætherio vertice celſa Pharos.
Hæc, qua Sina *micat, turris ſuper omnia victrix:*
Artifices, quotquot dantur in orbe, ſtupent.
Neſcit & ipſa ſuam formam tellus mutabilis arte:
Nec ſatis illa poteſt jam placuiſſe ſibi.
Attamen horror ineſt ſacris, faſtidia gignit
Cultus, quo Sinæ *Numina ficta colunt.*

N Non

Non exiguum urbibus, ac Civitatibus decus conciliant Turres & Arcus illi Triumphales, qui in monumentum victoriæ, & æternam memoriam eorum; qui de Republica, aut Civitate bene meriti, ſtatuuntur. Qui mos apud Sinas æque, ac Romanos invaluit; unde liquet, ſi veterem memoriam hujus moris repetas, originem triumphalium arcuum non primo à Scipione, ut multi voluit, fluxiſſe, cui Maſſaniſſa ſubacto loco coronæ aureæ, ſellæ curulis, togæ pictæ, tunicæ palmatæ, ſcipionis eburnei, reliquorumque triumphalium ornamentorum, arcus in Alpibus exſtructus eſt. In hiſce arcubus triumphalibus legebantur tituli, cauſam ſtructuræ præferentes, inſculpebantur & aliarum rerum imagines, ſpolia hoſtibus abrepta, triumphi pompa, ferculorum ordo, ſacrificia, navales pugnæ, ut in arcu Septimii videre eſt. Similis extructus arcus in honorem Auguſti, hinc inde apparentibus roſtris. Similis memoriæ, ut eadem origo, ac huic Turri Porcellanicæ in *Nangking*, fuit triumphalis arcus, qui inter primaria Vetuſtatis monumenta in urbe *Lingonum* apud Gallos viſitur, in ipſis mœnibus exci-tatus, Germanici exercitus cæſi haud dubie trophæum: qui, cum pugnandi Cæſari *Conſtantino* copiam feciſſet, pro ipſis mænibus & ſpectante *Lingonum* urbe, obtritus eſt, ſexaginta hominum millibus eo prælio deſideratis. Ejus pugnæ pluribus locis extant etiamnum teſtimonia, Leonum, Equorum, Virorumque ſtatuæ viâ Regia, quæ ad Sequanos pertinet. Hunc triumphandi morem eleganter deſcribit Prudentius:

———————— Currus ſummo miramur in arcu
Quadri jugos, ſtanteſque Duces in curribus altis,
Sub pedibuſque Ducum captivos poplite flexo,
Ad juga depreſſos, manibuſque in terga retortis,
Et ſuſpenſa gravi telorum fragmina trunco,
Æraque veſtitis numeroſa puppe columnis.

Quidam Jeſuita Batavis favet.

Circum priſca Sinenſium Imperatorum pinetis immixta ſepulchreta, quarum Tartari ne veſtigia quidem reliquerunt. In hac urbe *Nanking* Jeſuita *Manuel de Lisboa* Legatis ſingularem benevolentiam exhibebat, eoſque impenſe ad convivium invitabat; Sed ob rationes gratiæ illi actæ. Duo tamen ex Comitatu, Secretarius *Baron*, & ego ei annuimus. Splendide nos excepit: aderant quoque alii Sinenſes proceres, qui cruce pectori impreſſa Chriſtianos ſe eſſe teſtabantur. Videbatur is Jeſuita vir ingenuus, & Hollandorum liberis commerciis favens. Crebra Legatis dona culinaria miſit, ac eos in viſit. Legati hinc libenter literas in *Japoniam* miſiſſent: Sed trajectum hac occaſione prohibitum referebant. Sinenſes ante triennium apud Imperatorem conqueſti fuerant, ab intonſis Sinenſibus, qui *Suitijen* & *Amey*, ſubjecti famoſo pyratæ *Koxinga*, habitant, ſibi injurias in *Japonia* illatas. Reſpondit Chamus: *Abſtinerent ergo navigatione Japonica.* Intonſi Sinenſes illi ſunt, qui Imperium *Magni Chami* abnuunt,

Legatis Japoniam ſcribendi ob edictũ Cæſaris negatur copia.

abnuunt, neque capillos Tartarico more radere volunt. Nam Sinâ occupata omnes Sinenſes capillos abradere juſſi, retenta tantum in ſyncipite earum parte; quod facere abnuentes (& multa millia erant) omnes contrucidati.

Quartus jam & decimus agebatur dies, ex quo *Nankingæ* Magnatibus, ut mos, ſalutandis morati, decima octava Maji ſummo mane hanc urbium Auſtralis Sinæ reginam *Pekingum* properantes deſeruimus. *Nankingam* uſque navigiis non niſi conductitiis Legatî uſi: hinc *Magni Chami* juſſu Gubernatoris utebantur. Magnificæ illæ apparatu; Dracones utrimque diſtentis rictibus aurei & quinque exertis ungulis formidandi. Varii tota nave receptus, & ut cujuſcunque conditio fert, ſeparatim locatur. Muſicis crebro tali navigatione Sinenſes utuntur ad lætitiam & pompam. Id Imperatoriæ ſignum gratiæ, flavos præfigere puppibus, tranſtriſque leones. Binis ſubvehebantur Legati totidemque *Pinxentous*, & Mandarini; cæteri milites hinc inde per reliquas ſparſi; & quinque hæ Imperatoriæ *Magni Chami* naves plures alios *Nankingâ* honori Legatorum ſocietatem ſuam imputantes, receperunt. 18. Maji diſcedunt *Nankinga* cum Imperatoriis navibus.

Poſtquam Præfectis Magiſtratuique *Nankingenſi* valedictum, ponte quatuordecim navium prætervecto, Pagodam extra aquaticam portam *Suiſimon* conſpectum *Pinxentou* cum tota claſſe appulit, ſacrificia Idolo itineri fortunando, ut jactabat, offerens. Porci, & Galli jugulabantur cum hircis. Hæc oblatio his peragebatur cæremoniis. Locus oblationis erat altare parvis utrinque Imaginibus conſpicuum, retro grandior imago, velut Pagodæ Protector, eminebat, cui hoc fanum primario, reliquis miniſtris dedicatum. Obſervatione dignum, quod porci & hirci omni ſorde purgati imponebantur aris, gallorum vero ſanguine imagines aſpergerentur. Interea vero, dum Sinæ in victimarum ſanguine eluendo occupabantur, ſacrificuli ingeniculantes carmina inter ſe murmurabant, otioſo ſpectantibus pariter legentibuſque onere, cum ipſa vanitate ſe arguant & paſſim per Indiam, totumque Ethniciſmum obvia ſpretaque occurrant, nec in Sinis demum quærenda, aut ſcribenda reperiantur. Simul juncea capſula (de qua latius capite novo) aderat, ex qua calami Sinenſium characteribus inſcripti, prominebant, inde ſacrificuli certam futurorum prædictionem pollicentur. Sinenſis ab Idolo proſperum iter ſacrificiis flagitant.

Orientem ſecundo flumine *Kiang* provecti, pago *Wankſien* pernoctavimus, vigeſima Maji *Jejenjeen* aliis *Lobo* ultimum, ſextumque *Nankingæ*, à qua centum & viginti *Ly* diſtat, Oppidum, Boreæ *Kiangi* ripæ adjacens, pervenimus, qui Ortum verſus ſe per oſtium aliquot milliarium latum in Oceanum Indicum exonerat. Inops plebs ridicula ſtultitia, cum capitibus mutuo colliſis, à nobis, vel riſum, vel miſerationem extorſiſſet, & alia jocularia (neque enim ea niſi obiter memorare operis ſuſcepti gravitas permittit) ſoliſque mira ignorantibus exercuiſſet, ſtipe accepta nos deſeruit.

N 2 Oppi-

Situs JENJENJEEN.

Oppidum JEJENJEEN ſitu ad ripam fluvii *Kiang* jucundo, circuitu exiguum, mœnibuſq; non altis, ſed firmis cinctum, denſa ædificia, & in ſuburbio, ipſa urbe nihilo infrequentiori, Pagodas aliquot oſtentat. Hic varia

Koxingæ pyratæ conatus.

de piratæ *Koxingæ* audacibus factis fama : *Ut Oppidum hoc expugnare conatus, cum ſive civium vigilantia, ſive propria negligentia ſucceſſu caruiſſet, abductis, quas deprehenderat, navibus in inſulas quaſdam, reliquis, quarum arripiendi ob civium excurſum, non dabatur copia, vulcano conſecratis, quæ numero quinque viginti milliaribus ab Oppido Ortum verſus ad Oceanum diſtant, fluvii* Kiang, *quibus tanquam latibulo uteretur, ſe recepiſſet.*

Canalem Regium intrant.

Jenjenjeenâ altero mane profecti apud *Quancheu*, ſeptentrionali *Kiangæ* ripæ adſitum Caſtellum, lapidei operis, firmique cataractas, Canalis Regii aquas Boream verſus præter ſeptimam Civitatem *Yancheu* ad lacum, neque *Piexe* derivantis, offendimus. Foſſa hoc per mediam arte ducta planitiem, fluvium *Kiang*, recta hinc Orientem verſus Oceano ſe miſcentem nullo in ſeptentrionem exitu, ad Croceum artifice manu ducit; ut minori diſpendio terrarumque longa circumnavigatione, mutua utriuſque fluminis ſocietas jungeretur, magna commeantium utilitate. Regiæ hæ foſſæ tota Sina frequentes, curva fluviorum vel longinqua, ſumptuoſo apparatu Imperatorum providentia olim per terrarum plana ductæ, corrigentes, præcipuam tanto Imperio gloriam incoliſque commoda conciliant.

Primam illa catarracta regiam ingreſſi foſſam, unde in croceum flumen exitus datur, admirabamur magnitudinem operis, elegantiamque. Diſpoſitæ ad vias, qua hominum jumentorumve, naves opera protrahuntur, arbores, & umbræ inſerviebant in ſole laborantibus & jucundo virore oculos

JA

CEFV.

los ex navibus ſpectantium permulcebant. Occaſum, Ortumque verſus (nam ab auſtro in Boream recta tendit) agri ad utrumque latus fertiles, paſſimque per prata, ſaltuſque armentorum pecudumque greges ſparſi, hinc inde, ſtellarum vice, populoſi pagi, & vici paſſim ambulacris, palatiiſque prominentibus, naturæ artiſque mutuo velut certamine. A ſiniſtra, *Kinkangi* (ita Idolum vocant) Pagodes; haud procul in triangula lingua alius QUANGGUAMIAO ſacer, à Mandarino, ut ferunt, ſuperſtitioſe ſtructus. Regio popularibus caſis, ut amœna pulchroque aſpectu eſt, abundans, multitudinem ad ſacrificia frugum, gallinarum, gallorum, porcorum, hircorum, quiſque ut votis ſuis ſatisfaciat, invitat, aliis proſperum annum, & plena horrea, poſcentibus; navigantes in Boream, auſtrumve ſecundum flumen, & ſine naufragio, tempeſtatibuſque eadem vanitate, doniſque flagitabant, nec Sinenſes Tartarique noſtri abſtinuiſſent impietate, niſi Legatorum talia abominantium obſtitiſſet religio. Facies ejus interior, (nam quidam curioſitate inſpexerunt) eadem quæ alibi; crebra idola catervatim diſpoſita, aræ, & lampades æterno igne ardentes.

Pagoda QUANGGUIMIAO.

Vigeſima quarta Maji JAMCEFU, aliis *Yancheu*, ſeptima *Nankingæ* Metropolis obvia, viginti *Ly Jejenjeen* diſtans, ſiniſtræ adjacens ripæ. Vix trium ſpatio horarum circuitum ejus emetiaris. Præcipua ex Sale mercatura, qui ex marinis aquis, eodem, quo apud Europæos, artificio ignibus per ſtantes ad Orientalem urbis regionem cortinas, excoquitur; hinc præcipuæ civibus opes luxuriæ in ædibus, cultuque inſtrumenta. Nuſpiam tota Sina pulchriores fœminæ, pedibus, quod Sinæ decentiſſimum

24. Maji *Yancheu* appellant.

arbi-

arbitrantur, breviſſimis, & omni ad elegantiam, ut mos genti eſt, corpore compoſito.

Fœmineus ſexus hic venalis.

Sed magna inde, improbaque mercatura humanorum corporum. Virgines exquiſita forma, ad omnem edoctas laſciviam cantu, choreis, carminibus, pictura edoctas emtoribus lucri fame obtrudunt; unde mercimonia hic tota Sina, ſexus fœminei; propolæ Magnatibus formas conquirunt, unde opes nefandæ emtoribus, & laſciva propago.

Mandorinus *Pixentou* Publicanum viſitat.

Pixentou Mandarinus Legatorum dona (erant enim quatuor pannorum coccineorum telæ) illi, qui telonio Præfectus erat, offerre feſtinabat, ſed procul dubio eo fine, ut rigidiori examine excuſaretur, cæteris Sinenſium per urbem vagis, nobis interea expectantibus eorum reditum, data fuit plura luſtrandi occaſio. *Telonium* hac urbe *Magni Chami*, è regione ejus pons ſex catenatis impoſitus navibus, ne quis vectigali non ſoluto prætERnaviget. Tres in urbem portæ, quarum ferreis valvis clauſa eſt media, ducunt. Plateæ in rectum procurrentes ſtratæ ſilice, ſordiumque puræ. Paſſim foſſæ, ac Canales aqua dulci, claraque regiones ejus permeant pontibus ex ſaxo ſtratis, quarum potiores viginti arcuati fornice; minorum plurimæ. Canalis manu factus ad Occidentem ſuburbium mille paſſus longum ſeparat, olim populo opibuſque dives; Tartari majorem partem combuſſerunt. Idem urbis fatum, dejectis proſtratiſque ædificiorum præcipuis; ſed civium induſtria brevi adeo jacturam reparavit, ut hodie & novarum elegantia ſtructuratum, Opumque affluentia vix memoriam tantæ cladis retineat. Pagoda turri præcelſa, unde longus in ſubjecta proſpectus, eminet, & foſſa urbem ſuburbio crebris connectit ex lapide firmiſſimis pontibus. Haud longe ſublimis viridiſque mons *Heng* Civitati, velut novum decus, addit.

25. Maji diſcedunt *Yancheu*.

Vigeſimâ quintâ *Yancheo* provecti ad dextram, duodecim laterariis conſpectis, mox ad lævam inter Sinenſes ob ſanctitatem famoſi *Sultani* ſepulchrum præternavigavimus. Meridie pagum SAUPOO appellentes mira Sinenſium ludicra, dum novum annum auſpicantur, vidimus. Quippe moris apud eos novum annum prima novæ & prima plenæ Lunæ auſpicari magnis clamoribus, multiſque accenſis ignibus. Omnibus undique locis per ædes innumeræ ardentes candelæ ſpeciem incendiorum referebant. Tota nocte per plateas velut cerriti faces Serpentium more intortas ſpiroſaſque manibus geſtantes. *Pinxentoui* uxor in cauſa fuit, cur hic ſubſiſtendum aliquandiu, quod & ipſa huic feſto intereſſe, illud que celebrare vellet.

LONGSCON, id eſt, navis hydratica.

Navium mira forma, ingens ad hunc pagum mnltitudo, quas inter Scapharum genus LONGSCHON dictum, quod ſignificat SERPENTINAS. Nihil illis elegantius: ut regias naves, quibus piſces *Sauel* & *Nankingis Pekingam* deportantur, æquare vel ſuperare mirifica ſtructura videbantur.

Alvus

Alvus navis hydræ formam, alga, ulva & fuco marino undique involuti, quam proxime referebat. Puppis plena Serpentum variæ figuræ; deſuper criniti, & lato undique ferro ſolidati, multis hinc inde linteis diverſi coloribus, tæniiſque colligati vagis per aëra erroribus, ut ventus flabat, jucundiſſimo ſpectaculo ferebantur. Ab Extima puppis curvatura puer dependebat, variis intra extraque aquas geſticulationibus ludens. Tres mali ſericeis velis faſciiſque ornati, ſinguli Idolum in ſummitate oſtentabant. Proræ cacumen capite ſerpentino: ei inſidens Idolum, à quo anatum vivarum integer faſciculus in aquas capitibus ſuis dependebant. In puppis concavo plura vexilla, quæ cirris cincinniſque capillorum, longiſſimis avium plumis, & ex ſerico faſciis mirifice ornabantur. Totum navigium ſericis fimbriis aureiſque cinctum. Tectum nive candidius, ſuper quo duo Helioſteria, quæ *Paraſolas* Luſitani vocant & *Sombreros*. Intus duodecim remiges, aureis in capite coronis, ſerica veſte, nudis lacertis, qui ſecundum tenorem Tympani ſcenici, aliis Xyſtri, (eſt autem inſtrumentum ex pelle arietinâ, in cujus circumferentia denſus æneorum nummorum numerus dependet, ſimile, quo Europæorum agyrtarum moriones in nundinis ludere ſolent.) Sinicis ſuis remis, cochlearis forma, tanto ordine, celeritateque aquas diverberabant, ut navicula fulminis inſtar, ab una ad aliam celocem non ferri, ſed volare videretur. Lætis illi acclamationibus Legatos ſalutare, fauſtaque cuncta apprecari, *hos eſſe illos, qui ab extremo Mundi cardine tantum viæ, Imperatoris videndi cauſa, emenſi eſſent*, confuſo clamore jactantes, & cum eorum benevolentiam Legati aliquo munere compenſaſſent, vota preceſque pro eorum incolumitate ingeminabantur. In prora quidam longiſſi-

longiſſimis plumis caput ornatus ſtabat, qui conto anates frequentiſſime feriens vexanſque earum clangore alarumque ſtrepitu cuncta implebat. Hoc arte eximium & ornatu navigiorum genus torpentem excitabat Muſam:

Ecce reſurgentes hydros, quæ monſtra necavit
Maximus Alcides, hic phalerata vides.
Peſtifer hiſce ſubeſt Draco, latet anguis in herba,
Talibus illudens pectora cæca nugis.

26. Maji apdellunt *Kaoyeu.*

Vigeſima ſexta Maji KAJUTSIU aliis *Kaoyeu*, quod quartum Civitatis *Yancheu* Oppidum, ad dextram Canalis Regii juxta lacum *Piexe*, appulimus. Olim cunctæ *Nankingo* per fluvium *Kiang Pekingum* navigantes, longo & periculoſo per hunc lacum circuitu, quod tempeſtatibus ſævientibus diu ſæpe ad Oppidum *Kiayeu* ſubſiſtere cogerentur. Huic evitando incommodo, ad Orientale lacus hujus latus canalem per ſexaginta ſtadia ex ſaxo quadrato cura Majorum ſtruxit, magno ſpectantium miraculo, unde illæ ſaxorum moles in regione rupibus & lautumiis deſtituta.

Alius canalis Regius.

Kaoyeu Oppidum cum ſuburbiis populoſiſſimum & frequentibus ædificiis refertum. Terra ipſa limoſa & oryzæ feraciſſima. Circum creberrimæ ruſticorum caſæ perpetua Orientem verſus ſerie, ut unum continuumque, qua conſpectus datur, pagum exiſtimes. Occidentalis ora plerumque aquis ſtagnatur, niſi quod hinc inde ripæ cannarum ingentem copiam producentes, ex quibus publico haud exigua commoda, cum illis Sinæ lignorum inſtar focos inſtruunt. Crebras per plana camporum molas, velis junceis inſtructas, quæ vento circum axem actæ aquas hauriebant, conſpeximus, quarum præcipuus uſus, agros oryziferos, vel nimia ſiccitate, Solibuſque excoctos irriguos reddere, vel ſi aquis ſcateant ſuperfluis, eoſdem quantum ſatis eſt deſiccare, promto per has molas, aquas quo velint, transferunt, artificio; atque hinc fertiles toto tractu agri, nec gleba ſterilis reperitur. Procul dubio edocti ab experientia, quam in Regno *Laos* Auſtralis Aſiæ meditullio oryzæ feraciſſimo obſervarunt, ubi, cum toto anni decurſu per bimeſtre duntaxat ſpatium pluat, quo tempore coloni id unice curant, ut agri aratro & vomere in opportunos ſemini recipiendo incidantur ſulcos, ne ſterileſceret terra, ac ſiccitate emorerentur ſegetes, Auctor naturæ Divinæ providentiæ luculentum fecit argumentum. Quippe tota æſtate magna aquarum mole intumeſcunt flumina, & ex montibus *Junnam*; finitimæ Tibet, liquefactæ nives ita illa augent, ut non ſecus atque Nili aquis Ægyptus, tota Regio inundetur. Oryzæ vero culmum in humidiori luxuriare ſolo inde didicerunt, quod in hoc Regno, ut & in *Syon* & *Camboya* ſtirpes ſemper aquæ inhæreant, & in tantam altitudinem emittant culmum, ad quantam ipſa aqua aſcenderit, unde ibidem

Molæ Pneumaticæ.

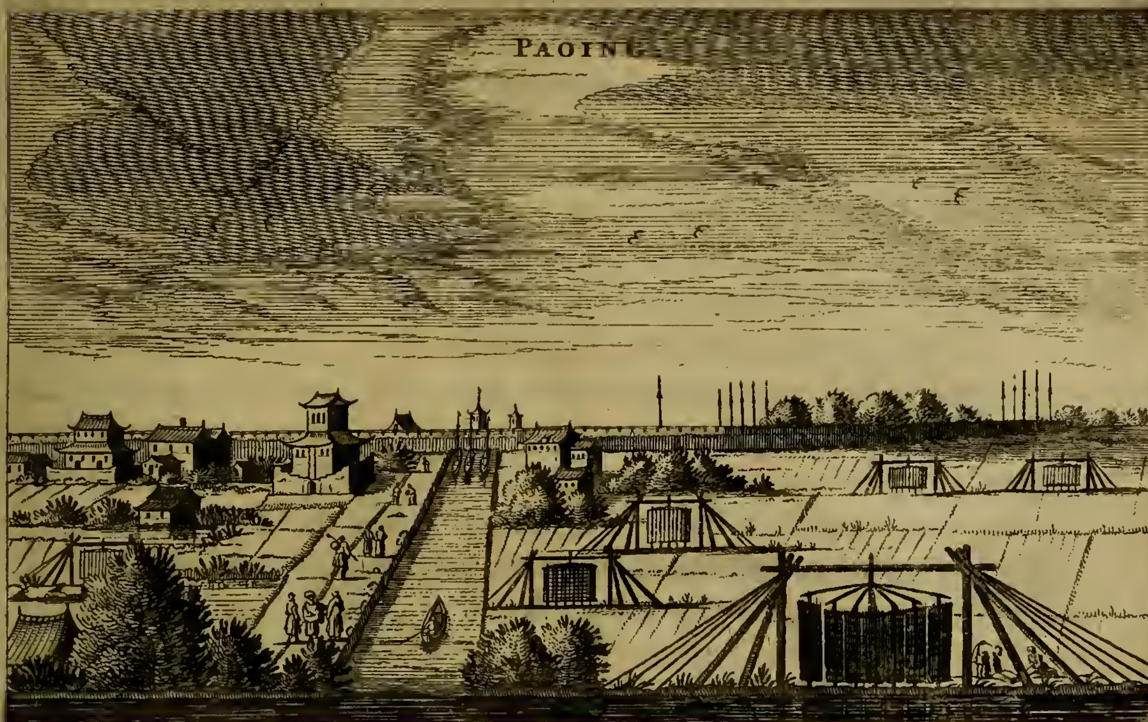

10.

8.

dem incolæ naviculis inſiſtentes oryzam demetere ſolent. *Kajutſiuenſes* Naturæ in patrio ſolo defectum molarum artificio ita ſupplere norunt, ut bis ipſi quotannis uberrimam meſſem faciant.

Vigeſima ſeptima Maji *Kayoeu*, ubi pernoctatum, profecti, PAOING alias *Pauncien* ſextum ſeptimæ Civitatis *Yancheu* Oppidum, Orientali ripæ Canalis, rotundâ formâ adſitum, circuitu ſeſqui horæ, octoginta *Ly Kaoyeu* diſtans, pervenimus. Ei ad Ortum lacus *Xeyang*, ad Notolybicum mare *Piexe* imminet. Olim ædificiis ſplendidiſſimum, quorum nunc dejecta cadavera, ruinæque Tartarorum loquantur ad urbium vaſtitatem ex ultimo ſeptentrione prorumpentia arma. Ad Boream templum, ut alia, elegans altumque. Canalis Imperatorius recta urbem perlabitur, & hinc inde per cataractas vicinis agris ad fœcunditatem immittitur, cui fini paſſim molæ aquatiles ad ripas conſpiciuntur. 27. Maji PAOING appellunt.

Vigeſima octava famoſam Civitatem maritimam HOAIGAN ſive *Hoaynungam*; quæ octava *Nankingæ* cenſetur ad Orientalem Canalis ripam, centum & viginti *Ly Panciena* diſtantem in paludoſo ſolo exſtructam, pervenimus. Non una, ſed duplex civitas, muro diſcretæ, unique iterum utraque incluſa, cenſetur. Ea, quæ Auſtrum ſpectat, vera *Hoaigan* eſt, altera verſus Barrapeliotem *Yengching* vocatur. Ipſa *Hoaigan* ingenti ad trium milliarium longitudinem quaquaverſum protenſo ſuburbio ſpectabilis. Ad dextram totus ſepulchris campus conſtratus videbatur. Ibi ſedes Proregis, cui ſeptem Auſtrales Provinciæ obediunt, cujus præcipua cura res ad victum ſpectantes colligere, ac *Pekingam* cum Imperatoriis navibus tranſmittere. Quare in omnes huc appellentes naves ſtudioſe inquirit, ac inde *Pe-* 28. Maji HOAIGAN.

O *kingum*

Tres ingentes Catadupæ.

kingum merces ablegat. Qua Boream urbs reſpicit tres ingentes aquarum ductus, velut ad Catadupas Ægypti, unde non navigantibus modo, verum & toti ab inundatione regioni ingens periculum, niſi eorum vis catarractis aggeribuſque & perpetua multorum hominum vigilantia coërceretur. Primus horum fluvio *Hoai*, periculoſiſſimus cenſetur, aquis cum ingenti fremitu præcipitatis. Fluvius *Hoai* ab Occidente urbem præterfluens, Oceano Indico Orientali aquas ſuas permiſcet, ac niſi ingentibus aggeribus conſtringeretur intra alveum, plana cuncta & campeſtria ſtagnaret.

Altius alia adhuc Catadupa *Tienſi* Sinis, id eſt, *Cœleſte Præcipitium* dicta, unde haud levius præternavigantibus periculum, præſertim tempeſtuoſo cœlo, imminet, quod aquæ fluminis horribili fragore cum ingenti ſpectantium audientiumque terrore deſpument. Tam præſenti evitando periculo Imperator aliquot centenos alit viros, qui urgente neceſſitate, quocunque tempore, naves quarundam rotarum ope trajicere tenentur. Nec tam præceps aquarum impetus coërceri poſſit, ni per vicinam cataractam præcedentis aquæ motus ſiſteretur. Duplex in ſuburbio *Hoaigan* telonium, in quorum uno vectigalia mercibus impoſita per ſolvuuntur: in altero ſingulæ naves præter Imperatorias tributum pendunt, quæ pecunia in cataractas & aggeres fluminis expenditur & ejus, quod ſupereſt, ærario Cæſaris accedit.

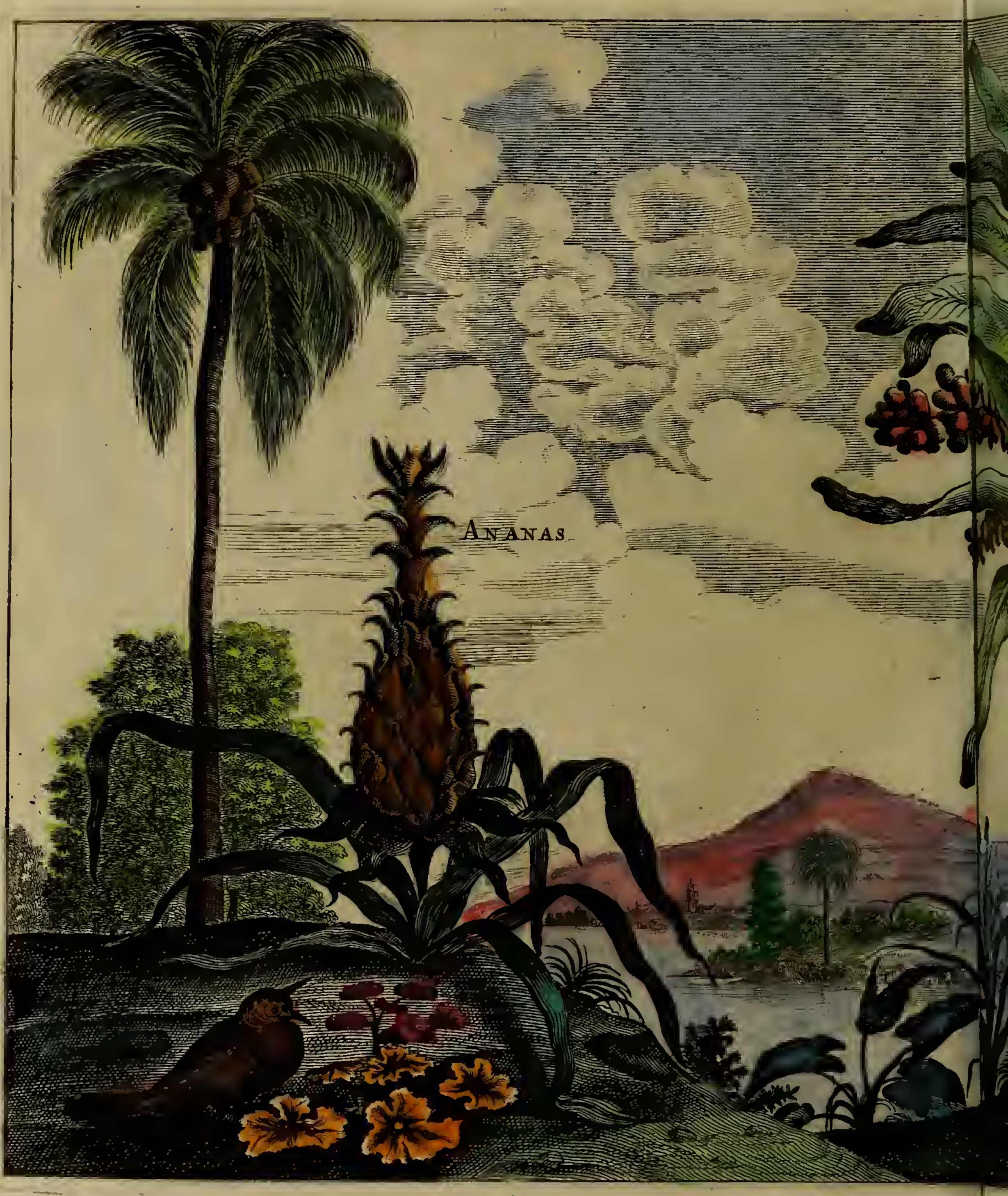
Duo Telonia.

Territorii fertilitas.

Quanquam vero ager hujus urbis paludoſus & uliginoſus ſit, fertilitate tamen oryzæ & frumenti eam naturæ deformitatem compenſat. Ipſa urbs ſupra multas alias opibus ædificiis eminet. Regio creberrimis irrigua fluviis, ac paludibus fœda; magna maria dixeris, qualia verſus Boream mare *Xecho* piſcoſum, & Oceano Indico approximans, ad Orientem lacus *Hung* arundinetis, quibus vice lignorum utuntur, frequens. Quippe lignis carens, omnis illa maritima ora & arborum ſterilis non alio quam ex arundinibus igne fovetur. Plurimæ inſuper ad Oceanum cortinæ, quibus ſalem excoquunt. Montibus quoque crebris *Nankinga* cœlum ferit. Apud ſextum Oppidum *Hai* mons celebris *Yocheu*, Pagoda ſanctus. Apud ſecundnm Civitatis *Fungyang* ſeptimum Oppidum *Xeu*, mons *Cukin*, in quo maſſa auri ingens, morbis multis ſalutare ſubſidium, unde arte Chimica confectum fuiſſe aurum credebant, reperta. Apud oppidum *Hintai* eodem tractu mons *Moyang* ſive *Paſtorum*, quod formoſa quondam puella olim artem ibi Paſtoritiam exercuiſſe perhibetur.

Legati *Hoaggan* appellunt.

Quam primum Legati *Hoaygan* appulerant, mox *Palankynis*, equis, lecticis adduci juſſis, Gubernatorem Magiſtratumque inviſere conabantur. Sed pluvio admodum cœlo, iidem miſſa Epiſtola Legatos excuſari volebant, gratiis pro bona eorum voluntate & affectu agentes. *Pinxentous* Mandarinus ſplendido, ut ei mos, convivio nos ea meridie excepit. Veſperi Jeſuita quidam Vaſco natione Legatos convenit humanus admodum,

Ananas

MUSA
11.

dum, & ut videbatur, aperti pectoris; ſed attonitus ſatis mirari nequibat: *quo fato in ultimas illas remotiſſimaſque Sinarum oras, & quid ibi acturi, veniſſemus*, nec aliter ac *cœlo delapſos* contuebatur. Nec obſcure ſignificabat, poſtquam ſubintellexiſſet de libera mercatura agi, ſtructas noſtris à *Makaoenſibus* Luſitanis in *Pekingenſi* aula calumnias, & difficilem fore aliquarum rerum ſucceſſum, id quod exitus probavit. Delectati tam generoſa libertate viri Legati, convivio exceptum humaniter, multa felicia apprecantem, dimiſerunt.

Haud diu in hac urbe morati, altera die per fertiliſſimas utrimque & innumeris navibus conſtratas aquas conſpeximus, ſole occaſo pagum SIAMPU per cataractam non abſque periculo, quod *Heytous* aliique Sinenſes in majus auxerant, innavigavimus. Tanta hujus pagi inter Canalem Regium & *Croceum* flumen ſiti longitudo eſt, ut integra die ejus finem pedibus perambulantes invenire non potuerimus. Ædes & Pagodæ ſplendidi; ipſe pagus Oppidi jura, & telonium, quod à tribus publicanis curatur, habet. Nam quicquid navium Canalem, & *Croceum* flumen ultra citraque commeat, hic excutitur. Unus publicanorum *Suicheeuwenſis* natione cunctas naves, quarum erant octo, præter duas Legatorum, viſitare conabatur, quod *credere non poſſe* diceret, octo tam magnas naves non aliis, quam Imperatoriis bonis onuſtas eſſe. Nec profuit excuſatio ad *Kantonenſem* Proregem duas ſpectare: Ipſe propoſiti pertinax, *malle ſe*, dixit, *officio ſuo cedere, quam fidem erga Dominum exuere. Irent* Pekingam; *ibi de injuria, ſi quæ ipſis fiat, conqueri poſſe.* Ita ejus obſtinatio prævaluit.

Pagum SIAMPU prætervigant.

Pertinacia Publicani.

Inde

Pagum NEYNEMIAO tranſeunt.

Inde NEYNEMIAO pagum perventum valida munitum cataracta duplicatæ ſtructuræ ad majorem aquæ vim inferendam. Olim, ut incolæ referebant, firmiſſimum ad *Crocei* fluminis, regiique canalis defenſionem ibi Caſtellum, à Tartaris, quod rudera oſtentabant, funditus exciſum deletumque. Ibi exacta nocte flumen *Croceum* ingreſſi, aquas ejus craſſas limoſas viſcidas, ut uſui humano inidoneæ videantur, admirati fuimus.

Deſcriptio fluminis *Crocei.*

Ingens hoc flumen, Sinenſes *Hoang*, id eſt, flavum, nos *Croceum* ab aquæ colore appellamus. Quippe fundus ei limoſus, dum undis turbatur, croceo ſive flavo colore aquas fluminis tingit. Procul paludem lutoſam refert: at ubi invectus fueris vim aquarum forti agmine profluentium ſentiens, haud amplius de ingenti flumine dubitabis. Nec adverſum navigari velis remiſque poteſt; helciariis opus numeroſis, antequam eniti navigia queant. Longum octingentis milliaribus, latitudine, ut plurimum, dimidii milliaris vel amplius. Sinenſes turbidam hanc, ſi quando ea uti volunt, aquam injecto alumine fecibus ad fundum ſecedentibus, præcipitant potabilemque reddunt. Eſt igitur hic fluvius hujus extremæ Aſiæ magnitudine & celebritate nominis ſecundus. At nihilo propterea magis Sinicas leges veritus ab exteris nationibus egreſſus Sinam ingreditur, ac veluti odium, quo Sinæ advenas perſequuntur, prohibentque, ultus, eluvionibus ſæpe circumjacentes Regiones late fœdat, mutato ſæpenumero alveo, dum limo, quem copioſum vehit, plenus, illum, illiuſque vehiculum exonerat. Montes *Quenlun*, quibus ortum debet, omnino Amaſæos eſſe exiſtimo, eoſque haud ita procul diſſitos ab altera Magni Magoris Regia, quam *Laor* vocant, aut à Regno *Tebet*, imo iiſdem in montibus ſcaturire *Gangem*, *Bengalæ*,

Bengalæ, *Meſon*, *Laorum*, *Hiſtoremque Cambogiæ*, alioſque non ignobiles fluvios, qui *Sion* & *Pegu* Regiones irrigant, ipſe locorum, Regionumque ſitus ſuadet: plurima enim maximaque flumina, quæ Auſtrum verſus manant, inde ſuam petere originem, demonſtrant Sinæ. Croceus porro *Sifan* & *Tanyu* immenſos terrarum tractus Sinis minime ſubjectos prætergreſſus ad illorum appulit ditionem, ubi *Lingao* urbs eſt, haud procul à Civitate *King*, Provinciæ *Xenſi*, qua murus ille magnus ſpectat ad Orientem, quem non tam præterlabitur, quam alluit, raditque: mox deſertam illam ſolitudinem, qua in Ortum, qua Boream verſus tanquam hoſtiles campos celerrimo curſu prætervectus ad bis mille plus minus ſtadiorum longitudinem. Ad Auſtrum vertit iter & per *Se* muri magni portam illapſus limites ſtatuit inter *Xenſi* & *Xanſi* Provincias. Inde *Hoan* adit, tunc *Xantung*, per quæ *Kiagnan* Provinciam magnam itineris partem conficit, donec ad *Hoaigan* urbem in mare turbidus adhuc & violentus ſeſe immergat. Olim *Peking* & *Xantung* percurrere ſolitus; at Sinarum induſtria, & labor alveum illius procul avertit, quod Regiones illas in longiſſimam, latiſſimamque fuſas planities ſua exoneratione, exundationeq; prorſus elueret. Nivum tamen reliquere Sinæ, qui antequam *Crocei* ſemitam con monſtret.

Primâ Junii TANJENJEEN, aliis *Taoyven*, Oppidum quartum octavæ Civitatis *Hoaigan*, ad ſiniſtrum vel Auſtrale *Crocei* latus prætervecti, munitum mænibus terreis ſolidis pariter elegantibuſque, quæ ſuperne lato ex cocto latere firmiſſimi operis ſepimento cincta ſunt. Intra mænia magnifica civium ædificia ſurgunt, juxta Architecturæ regulas curioſe exſtructa: non tam magnitudine, quam populi frequentia & quæſtu excellit. Fertili

1. Junii Oppidum TANJENJEEN appellunt.

ſitum

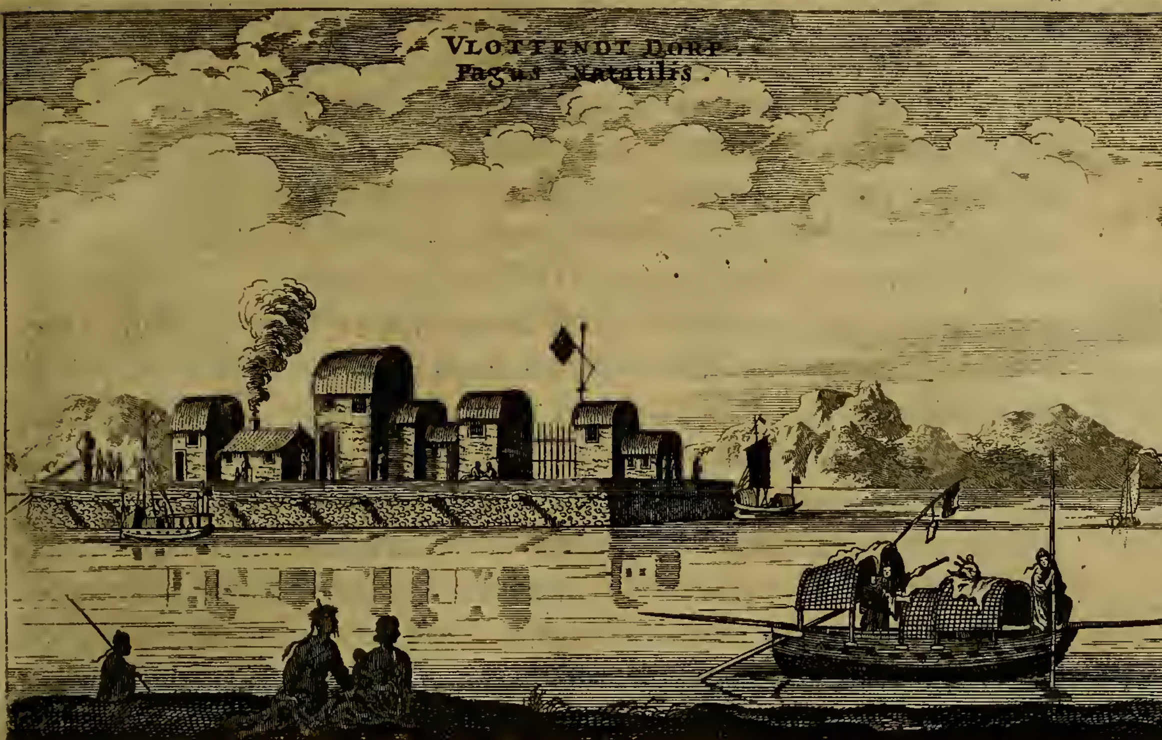
ſitum agro, ſed præ reliquis fructiferarum feraci arborum. Pyra, Poma, Pruna & ceraſa mirâ ſucci fragrantia afficiebant palatum: tam vili veneunt pretio, ut pecuarium noſtrum his fructibus bene inſtrui curaremus. Ingens præterea toto hoc *Hoaiganenſi* tractu coturnicum, Phaſianorum, perdicum, & id generis alituum proventus.

4. Junii ad THISANG perveniunt.

Inde oram ſolventes integro triduo *Croceum* navigantes nullo ſpectabili loco, donec quarto Junii ad dextram ſive Boream amæniori loco radici editioris collis adjacens oppidulum TSISANG, appulimus, quod octoginta *Ly* à *Tanjenjeen* ſitum, abſque muris ſolo munitum Caſtello, unde, quia civitatis privilegiis deſtitutum, à quibuſdam inter pagos numeratur. Cætera copioſum & frequens navigationibus valde opportunum, unde varias majores civitates quæſtu ſuperat. In ipſo portu Pagoda jucundo aſpectantibus ſitu ſurgit.

Pagi natatiles.

Dum ita per *Croceum* inter innumeras claſſes navigavimus res mira, conſpectui noſtro oblata, natatiles pagi, quarum hæc eſt ratio. Ex arundinibus, quas *Bambu* vel *Bamboes* Luſitani vocant, validis ſuper ſudibus fune ex *Rotang*, ut appellatur, colligatis tanta denſitate, ut nullus aquæ tranſitus detur, latas contexunt aquis innatantes carinas; iis ex levi materia caſas & ædiculas inædificant, quas tegetibus tectas Sinæ cum familia omni, non ſecus ac terram continentem & copioſa mercatura immigrantes, de loco in locum, ut ratio vel neceſſitas jubet, vagabundi, & in ædibus ſuis navigantes, feruntur. Nec velis opus habent ex arundinibus, ut Sinæ alias in univerſum ſolent; contis, aut helciariis, ſi adverſum flumen; ſecundo, ſponte aquarum ſuos hos pagos ducentarum frequenter & amplius familiarum

liarum, quo volunt, tranſportant. Ubi ſubſiſtere commerciorum utilitas ſuadet, palis terræ impactis natantem pagum, velut jacta ancora, alligant. Quod Europæis inuſitatum inviſumque memoria dignum judicavimus. Neque ſolum talibus inhabitant pagis natantibus Sinæ; verum longe major numerus ætatem perpetim in ipſis navibus degit, ubi cum familia & pecore, quingentarum ſæpe Jonckarum una quaſi ſocietate inita, civitates maritimas, ſed hinc inde divagantes repræſentant. Dixeris, ubi vela expandunt vel remos aquis ad migrationem immittunt, aut tractione promoventur, integras transferri civitates, ac fugere terras. Præcipua iis porcorum cura. Ubi locum appulerunt, menſibus aliquot perſiſtere ſoliti, communem inter ſe, quanquam diverſis orti regionibus, linguarum, ſenſa animi exprimendi, comminiſcuntur rationem, cæteris accolis non intellectam, de qua latius in parte ultima Legationis capite ſecundo agitur.

Haud diu provecti alium ex Croceo Occidentem verſus per *Xangtung* profluentem Canalem Regium nomine *Jun* ingrediebamur. Omnis Provinciæ *Xantung* fortuna ab hoc canali, mediam ſecante, pendet; quippe alius nullus tota Sina *Pekingum* navibus datur tranſitus. Initium ejus verſus Boream à nono oppido *Socien*, ubi ex *Croceo* flumine derivatus navigabilis humana induſtria factus fuit; inde *Ciningam*, *Lincegam* porrectus fluvio *Guei* hauritur. Et quia aquæ paſſim minus profundæ magnis navigiis ſuſtentandis, ſexaginta & amplius cataractæ ſecto lapide firmiſſimi operis, aquas pariter attollunt & deprimunt, prout valvæ ſublatæ, aut remiſſæ curſum aquarum vel ſuſpendunt, vel laxant. Nondum media inter *Ciningam* via ex palude *Cang* ingenti cataracta aquæ ejus, quantum neceſſitas poſcit, au-

Canalis Regius *Jun.*

gentur.

gentur. Et quia palus altior circumjacente regione humili, octo contiguæ cataractæ, Sinis *Tungsea*, vim aquarum incumbentem ex alto coërcent. Ad paludis unum latus canalis, aggeribus utrimque incumbentibus, naves tranſmittit, ne paludem tranſire cogantur. Octo ſingulis cataractis robuſti viri ſumptu publico, qui navibus aditum aperiant, claudantque, præfecti.

Ita provecti foſſa *Juno*, *Nankinga* poſt tergum relicta, *Xantungam*, ejuſque primum ſexta Junii pagum *Kia-Kia* appulimus.

Quartæ Provinciæ *Xantung* deſcriptio.

Xantungæ Auſtrale, Orientale & Boreale latus Oceano alluitur; cætera ad Occidentem fluminibus cingitur, ita undique navigabilis eſt. Verſus Septentrionem *Peking*, in Auſtrum *Nanking* ſitæ ſunt, à quâ per flumen *Croceum* ſeparatur. Reliqua Canalis Regius *Jun*, & fluvius *Guei* ambit. Regio omnis frumentorum & eſculentorum ferax, ob paludum & fluviorum irriguam copiam, tam uberi proventu, ut unius anni fertilitas decem annorum commeatum incolis ſuppeditare dicatur. Avium, ferarumque copioſiſſima venatio: aquæ piſcibus ſcatent: decem libræ quatuor obolis emuntur. Sericum non à bombycibus, ut alibi, ſed alio vermium genere, quod haud abſimile erucis eſt, per arborum ramos paſſim producitur: unde tenuia fila inſtar inſtar telarum araneæ à Sinis collecta, ſericeas veſtes ſuppeditant. Ingens pyrorum, caſtanearum & prunorum copia, quæ cæteris Regionibus communicantur.

Incolarum indoles.

Incolæ rudi ingenio, pauci doctrinam capiunt, corpus validum laboris & frigoris tolerans, animus audax. Pueri nudo corpore in glacie & nivibus volutantur, rigentes aquas inſiliunt, qua etiam in lucem prognati abluuntur. Latrociniis dediti, & in exercitus ſæpe prædonum coëunt. Multa ultimo bello paſſi, quod indomabiles Tartaris nunc faverent, modo iterum ab iis deficerent.

Metropoles ſex ſunt, urbes nonaginta duæ, tredecim munitiones. Metropoles ſunt *Cinan*, *Yencheu*, *Tungchang*, *Cingcheu*, *Tengcheu* & *Laicheu*.

Cinan prima Provinciæ Metropolis à *Ci* maximo hujus Provinciæ fluvio nomen habet, ac olim iſthic Regum *Cy* erat Regia, quibus exſtinctis ab Hanâ Familia urbi *Cinan* nomen factum, quia vere ad *Ci* fluminis auſtralem partem jacet, quod *Cinan* ſignificat. Hæc ædificiorum ſplendore ac magnitudine inclyta paludoſo jacet loco, lacubus intra & extra mænia, præcipue ad occiduam civitatis partem lacu *Taiming*, ex quo canalis ad lacum *Choyng* intra eadem mænia excurrit, ex quibus Sinarum induſtria per univerſam urbem ducti canales eam ubique naviculis perviam reddunt, nihilominus, ingenti pontium ex ſecto lapide firmiſſimi operis numero, pedibus ubivis tranſitus datur. Inter quos pons *Pehoa* pluribus fornicibus arcuatus eminet, qui inſulam cognominem in dicto lacu *Taiming* connectit, contiguo ad alteram uſque ripam ductu: ad urbis Auſtralem partem duo ſupra ſeptuaginta numerantur fontes, ex iis *Kiuto* reliquos aquæ præſtantia ſuperat. Idolorum, heroumque hic fana plurima, ſed decem

cem illuſtriora, quorum reliquos antecellit fanum. *Tungo*, ab *Hoangtio* fabricatum, in quo ſcribunt Reges omnino duos ſupra ſeptuaginta, abdicato rerum mundanarum ſtudio religionem coluiſſe. Triginta ſub ſe habet civitates, *Cinan*, *Changkieu*, *Ceuping*, *Chagxan*, *Sinching*, *Ciho*, *Citung*, *Ciyang*, *Chihuen*, *Iuching*, *Linye*, *Changcing*, *Fiching*, *Cingching*, *Ling*, *Taigan*, *Sintai*, *Laiuu*, *Te*, *Teping*, *Pingyuen*, *Vuting*, *Yangſin*, *Haifung*, *Loling*, *Xangho*, *Pin*, *Licin*, *Chenhoa* & *Putahi*. Quarum primariæ ſunt *Taigan* & *Vuting*.

Yencheu ſecundæ Provinciæ Metropolis territorium ad Auſtrum fluminibus *Croceo*, Boream verſus *Ci* circumcingitur; apud Sinas magnæ æſtimationis, quod Philoſophorum Princeps in eo natus ſit, innnmera paſſim gratæ poſterorum memoriæ etiamnum monumenta exſtant. Regio ipſa fertilium camporum amænitate læta piſcoſis lacubus & fluviis ſcatet. Quinimo circa *Kiuhiang* auriferam regionem volunt, nam ipſa vox auream ſonat patriam, quod præcipue ex *Kinye* monte olim hauriebatur. Viginti ſeptem numerat civitates, *Yencheu*, *Kioheu*, *Niuyang*, *Ceu*, *Teng*, *Ye*, *Kiuhiang*, *Yutai*, *Tan*, *Chinguu*, *Cao*, *Cao*, *Tingtao*, *Cining*, *Kiaciang*, *Kiuye*, *Kiunching*, *Tungping*, *Venxang*, *Tungo*, *Pingyn*, *Iangco*, *Xeuchang*, *Y*, *Tanching*, *Fi*, & *Suxui*. Quarum primariæ ſunt *Cao*, *Cining*, & *Tungping*.

Tungchang tertia Provinciæ Metropolis jacet in ipſo ſinu, quo *Guei* fluvius & Regius canalis *Jun* in unum confluunt, unde ex univerſa propemodum Sinâ naves ac merces excipit. Quapropter telonio inſtructa eſt, in quo portorium mercium ac vectigal à triplici exigitur Præſide. Nec magna inter lacum *Nanyang* & ipſam Metropolim datur diſtantia. Solo in planities pariter ac fertiles agros diffuſo gaudet. Bombyces magnam ſerici copiam hic concinnant. Urbs ipſa celebris eſt ac magnifica; extra mœnia conſpicitur turris novizonia, figurâ octogonâ, cujus exterior paries ex ſubtiliſſimæ Porcellanæ argilla eſt, artificioſis figuris extantibus, ac picturis exornata: interior variegato veſtitus eſt marmore, quæ adeo plana, lævigataque ſunt, ut adinſtar terſiſſimi ſpeculi, præſertim dum nigriora ſunt, aſpicientium vultus exhibeant. Quam turrim ipſemet conſcendi, & oculis diligenter perluſtravi. Ditione ſua civitates duodeviginti complectitur, *Tungchang*, *Tangye*, *Poping*, *Choangping*, *Kieu*, *Sin*, *Cingping*, *Keu*, *Lincing*, *Quontao*, *Kaotang*, *Gen*, *Hiacin*, *Vuching*, *Po*, *Fan*, *Quonching*, & *Chaoching*. Quarum primariæ tres *Lincing*, *Caotang*, & *Po*.

Cingcheu quarta Provinciæ Metropolis ad dextram fluminis *Pelang* jacet, haud procul à fluviis *Si* & *Hiaquei*, per quos navibus in Sinus *Cang* patet aditus; qui magnam territorii partem prope ſibi ſubjectas urbes *Logan*, *Xeuquan*, *Chuching*, *Gechao*, alluit. Tanta hic agrorum ex maris fluviorumque fæcundatione laſcivia, ut nullibi rerum neceſſariarum major copia, aut vilius pretium. Piſcium multitudo tanta, ut vel ex ſolis Squartiatum (*Segrin* vulgo vocant) pellibus magnum faciat lucrum. Mo-

P dera-

deramine ſuo quatuor & decem civitates dirigit, *Cingcheu*, *Lingchi*, *Pohing*, *Caoyven*, *Logan*, *Xeuquang*, *Changlo*, *Linkiu*, *Gankiu*, *Chuching*, *Mungin*, *Kiu*, *Yxui*, (quarum primariæ) & *Gechao.*

Tengcheu quinta Provinciæ Metropolis, qua Ortum, Occaſum & Boream ſpectat, maritima eſt, & in inſula ſita, quamvis territorium maximam partem continens ſit. Mons *Chevii* ad Boream urbis maris impetum coërcet. Ad fluviorum fauces duo munimenta exſtructa ſunt, *Xechin* & *Chin.* Ob maris viciniam oſtrea hic copioſa dantur, & præter naturæ ordinem arundines quadratæ luxuriant. Octo civitatibus Imperat. *Tengcheu*, *Hoang*, *Foxan*, *Leubia*, *Chaoyven*, *Laiyang*, *Ninghai*, quarum primaria eſt *Venteng.*

Laicheu ſexta Provinciæ Metropolis ad lævam. Fluvii *Ye* jacet, qui ſe in Oceanum exonerat. Ejus territorium, in promontorio ſitum tertiam partem mari alluitur, cætera montes claudunt, in littore octo numerat munimenta, ſcilicet, *Haicang*, *Punglai*, *Kixan*, *Gueihoi*, *Siaoye*, *Chingxan*, *Chingai*, *Ningcin.* Singula ad certam maris linguam exſtructa, eâdem fere diſtantiâ. Lacum piſcoſum *Hiang* gremio ſuo concludit. Qui tanta fæcunditate interiores agros irrigat, ut nulla rerum neceſſariorum inopia ſit. Septem regimine ſuo moderatur civitates, *Laicheu*, *Pingtu*, *Vi*, *Changye*, *Kiao*, quarum primariæ *Caomie*, *Cieme.*

Tredecim Regio hæc maximam partem maritima ad ſui cuſtodiam numerat munimenta, præcipue ad fluviorum fauces erecta, ubi maris receſſus, aut navium ſtatio datur, quorum varia magnitudine ac populi merciumque frequentia magnis civitatibus comparare liceat. Eorum hæc ſunt nomina, *Ningcing*, *Cinghai*, *Chingxan*, *Gueihai*, *Sanxan*, *Kixan*, *Civenxan*, *Mauan*, *Siaoye*, *Haicang*, *Punglai*, *Cin* & *Xechin.*

Hujus Metropolis territorium ſeptentrionem verſus in ſinu *Cang* ſex inſulas *Cingui*, *Pingyang*, *Maxe*, *Tung*, *Xamuen*, *Caomiao*, à parte meridionali totidem, *Sialao*, *Talao*, *Tenheng*, *Kiu*, *Yuxa*, *Suifo*, ad Occaſum unum *Fevyeu* juriſdictione complectitur. Quarum præcipuæ ſunt *Fevyeu*, non magna quidem, ſed culta tota. *Tienheng* prope *Caomie*, deplorando celebris caſu, quo quingenti Philoſophi præ Imperatoris *Xii* tyrannide generoſam eligentes mortem ſe in mare præcipites dederint. Nam *Xius* odio vaticano in literas tenebatur. Et *Xamuen* incolis frequens, omnium maxima in ſinu C*ang*, ubi commodiſſima navium ſtatio, ex qua in C*oream*, *Peking*, *Leaotung*, facilis eſt trajectus, maxime opportunus ad magnas expeditiones locus.

Liber Sinicus, in quo ſingulorum locorum viritim adſcriptus habetur numerus, in hac Provincia cenſet familias ſepties centena & ſeptuaginta millia familiarum, quingentas inſuper, & quinquaginta quinque, 770555. Virorum ſexagies ſepties centena & quinquaginta novem millia, ſexcentos & ſeptuaginta quinque 6759675.

Tota

Tota Provincia *Chamo* pro tributo ſolvit milii, oryzæ & tritici duodetrigeſies centena, duodecim millia, centum & novemdecim ſaccos 2812119. Serici confecti voluminum quinquaginta quatuor millia, nongenta & nonaginta, 54990. Goſſipii librarum quinquaginta duomillia quadringentas quadraginta novem, 52449. Pro Regiis equis ſtraminis ac fæni faſces trigeſies octies centies & viciesquater mille ducentos & nonaginta 3824290. Præter vectigalia teloniorum, quorum tria habet in fluvio *Jun*, per quem omnes naves *Peking* tendunt; licet mercium portorium leve ſit ac exiguum, tanta tamen earum varietas & copia, ut ipſemet illud ad decem milliones, ſeu centies centena aureorum millia à Præfectis computari audiverim, præter id, quod clanculum ſibi inde Præſides ſurripere, ac in rem ſuam convertere norunt.

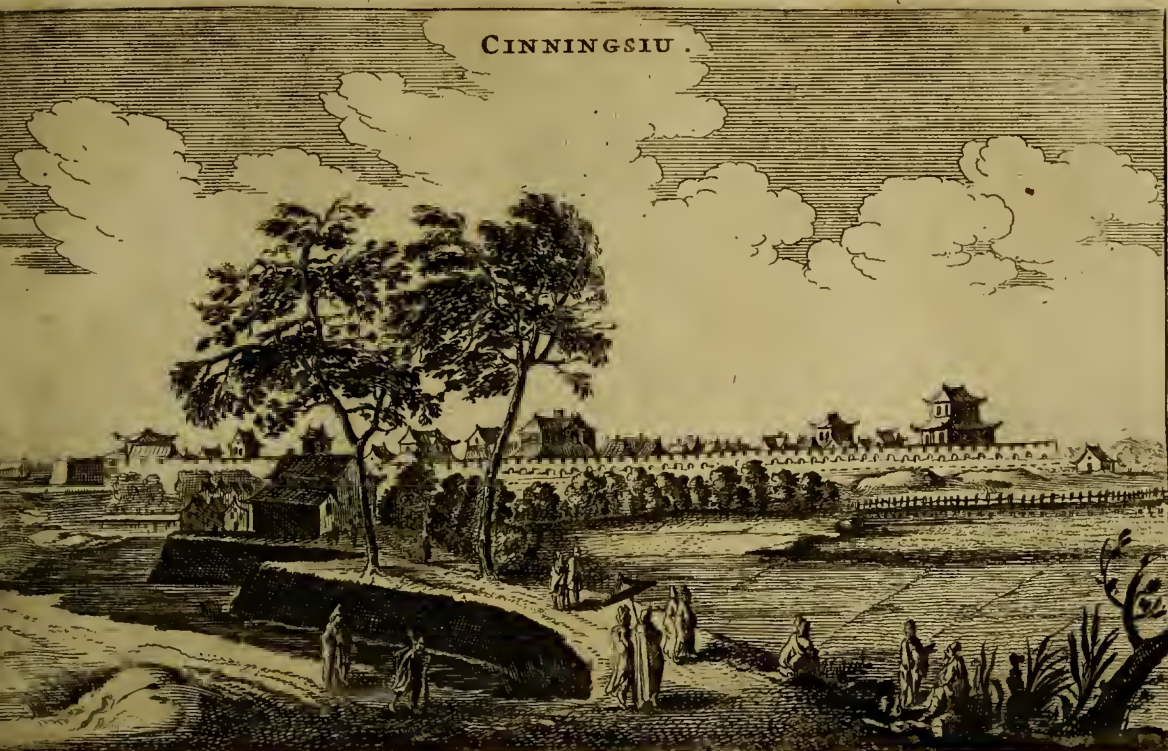
Pagus KIA-KIA fettilibus undique arvis paſcuiſque ingentem, qua conſpectus patet, planitiem mira jucunditate, nullis niſi verſus Orientem montibus occurrentibus, repræſentat. Roriſmarini uberior ibi & copioſior, quam in Velavia Ericæ, proventus; unde odorifer late ſe diſpergens mira nares jucunditate è longinquo adhuc titillat. Ferarum aviumque arbores pariter campique pleni, cervi cum fœminis phaſiani, alaudæ gregatim; unde Tartaris noſtris per avia diſcurſantibus ferina in promtu, ipſis mirantibus, quod diſcurſantes cervas, vel phaſianos medio volatu dejiceremus. Carnes ob roriſmarini depaſtionem, ſapidiſſimæ, grato illo infectæ odore, non ſecus ac ſi arte incoctæ eſſent. Situs KIA-KIÆ.

Pagum JAX-HINNO præternavigant.

Triduum provecti regia foſſa *Juno* undecimâ Maji pagum JAX-HINNO, ſex & triginta altiſſimis, ſumtuoſiſque regia liberalitate ſtructis conſpicuum turribus appulimus. Vix luce orta curſum promoventes inter amœna planaque camporum, Sole oriente altiſſimis montibus quaſi obſtipato. Quorum præcipuos commemorare volupe erit. Mons *Tai*, *Taiganam* ſextum altitudine, ſi fides incolis, ut quadraginta ſtadiis ſublimior Solis ortum paulo poſt mediam noctem oſtendat, plenus cellularum, quas Eremicolæ ſacerdoteſque Pagodibus inſervientes, in eo exſtructis, habitant. Haud procul decimo octavo ejuſdem civitatis Oppido *Laiuu* mons *Taxe* ferri inexhauſtis dives venis. Mons *Fang* ſecundo civitatis *Yancheu* Oppido *Kiocheu* adjacet, celebris parentum magni Sinarum Philoſophi Confutii tumulis, quem Imperator *Xius*, cum adverſam ſortem ex montis figura à montilogis illis impoſtoribus percepiſſet, quinquies mille hominum ſudore perforari juſſit, ut fatalem impediret influxum, quo mons hic alteri Imperatori Regnum portenderet. Quartum Oppidum mons *Ceu Changping*, natalis Confutii, ut perhibent, locus, attingit. *Fungum* montem octavnm & decimum ejuſdem Civitatis Oppidum ſaltibus agriſque fertilibus inſtar undulati ſerici variegatum ſpectantibus oſtendit.

Tam vaſtus hujus Provinciæ ambitus eſt, ut præter dictos montes numeroſos contineat lacus, quorum ripæ ſpectantium oculos Fanis, Palatiis, Cænobiis, Muſæis, Sylvis, hortiſque amæniſſimis mirum in modum paſcunt, horum præcipuos, ne lectori injurii ſimus, enarrabimus. In ſecundâ Metropoli *Yencheu* prope civitatem *Cao* lacus *Lui* eſt, quod tonitru ſignificat, in medio ejus lapis, tanquam phora, conſpicitur, imâ parte draconis, ſummâ hominis

hominis formam referens; hunc Sinæ tonitrui Spiritum ſuperſtitioſe colunt, audacter effutientes, ad illius ventris contactum ſubito fragore intonare cœlum. Haud procul à Civitate *Ven* lacus *Nanyang*, Naumachia illuſtris, amæno ſitu ſpectantibus occurrit, in quo Duces milites ludicra ſubinde pugna inſtituunt pugiles, quo paulatim præliis navalibus aſſueſcant. Imperator *Hiaovus* olim cum bellum in Auſtraliores Provincias meditaretur, ubi omnia navibus atque aquis abundant, ſuos ad certamina futura ludicris hiſce exercitationibus inſtruebat, ut ibi, non ſecus, atque apud Romanos, militiæ tyrocinium ſtatuerent. In lacu *Tingting* datur inſula natans, in qua ſplendidum monaſterium eminus conſpicitur, cujus molem arundinum & arborum radices ſibi mutuo implicatæ & implexæ, mediis in undis pendulam, quaſi in æquilibrio ſuſtinent, atque ob continuam ſuccreſcentiam ſolutionis periculum ſecure excludunt. Hic lacus ingenti inundatione dicitur exortus, unde præter hanc aliæ numerantur populoſæ, Cænobiorum plenæ, quæ ſacerdotes, Idolorum cultui vacantes, tranquille colunt.

CINNINGSIU quartum & decimum ſecundæ Metropolis *Yengcheu* Oppidum Legatos ſplendide, cum ob perruptum *Crocei* fluminis aggerem ipſe abeſſet Gubernator, per *Kantonenſis* Proregis Junioris Ablegatum excepit. Quingentis & ſeptuaginta quinque *Ly* à *Tanjencien*, & medio regii Canalis *Jun* intervallo ſitum, commerciis pariter vectigalibuſque prætermnavigantium floret; unde non omnia modo, quorum viginti ſeptem numerantur, verum ipſam quoque Metropolim *Yengcheu* magnitudine, populo, opibus, ac ſplendore ſuperat. Ipſum antiqua ſtructura Oppidum, denſis intus ædificiis, duos ſublimes Pagodas, copioſum ſuburbium, duaſque

13. Junii appellunt CINNINGSIU.

 cara-

cataractas aquis coërcendis, quæ ſæpius ſex altitudine pedum internas ſuperant, oſtentat. Solum late paludibus deforme, & pigris aquis ſuffocatum. Proxime *Cinningam* palus *Nannang*, aliquot milliarium circuitu piſcoſiſſima. Fons *Tao*, Confutii, quanquam ſiti laborantis, abſtinentia, quod nomen illud aquam prædatoris ſignificaret, clarus tertium Civitatis *Yencheu* Oppidum nobilitat.

Avis LOUWA, & mirus cum ipſa piſcandi modus.

Sed præcipuum apud *Cinningam* non aſſuetis prodigium erat, mirus piſcandi per avem modus, quem paucis commemorare animus eſt. LOUWA ales vocatur, corpore infra anſerem, haud multum corvo abſimilis, collo protenſo, roſtro aquilæ, ſed impenſius contorto.

Modus piſcandi talis eſt. Piſcatores ſcaphis ex arundine ſuo modo artificioſe compactis, inſidentes tranſtris aves *Louwa* ſecum in flumina mariave devehunt. Illæ ex navicula in undas miſſæ admirabili celeritate urinantes piſcem ſub aquis captum extus deglutiunt; mox manu piſcatoris in ſcapham attractæ, rictu vi diducto, eum ingluvie expuere coguntur. Ita denuo, & quoties viſum, in aquas conjecta eodem modo, tanquam naſſa, captis piſcibus ſcapham nullo domini labore implent. Ac ne piſces, quarum eſca impenſe delectantur, in ſtomachum trajiciant, annulo ferreo ingluvies conſtringitur: ita piſces nullo tranſitu dato in extimis faucium partibus, donec expuatur, conquieſcunt. Si vero major, quam ut fauces ſubintrare poſſit, ſit piſcis, eum roſtro prehenſum magnis ad piſcatorem, ut auferat, clangoribus deferunt. Segnities earum in urinando piſcandoque immitibus caſtigatur plagis, ita ut pennæ earum vi corpore avolent. Ubi penſum abſolviſſe videntur ſufficienti captura, annulo exolutæ, ſibi piſces capere, & ventrem

trem implere permittuntur, unde prompta eorum in Dominos obedientia. Nec hæ, mirum dictu, Cæſaris annuo tributo exemptæ. Inde precium avibus, prout artificii hujus aſſuetæ. Unica ſæpe quinquaginta argenti Toelis vendita, quæ centum & quinquaginta circiter florenos valent. Senex incanus piſcator à nobis rogatus: *Num venales ipſi tales aves, & ubi naſcerentur*, negavit ſe iis carere velle, quod illorum venatu familiam aleret. *Originem earum aut patriam ſe ignorare, à majoribus ad ſe hæreditate tranſmiſſas, generare illas, ſed lenta ac diuturna expectatione.* Piſcatori capturam fere ex carpionibus, quorum nonnulli longitudine ſeſqui ſpithamæ & fere libram ponderantes pretio perſolvimus, novitate rei & miraculo haud parum exhilarati.

Similem piſcandi modum *Joannes Gonzala de Mendozes* capite vigeſimo ſecundo libri primi partis ſecundæ Hiſtoriæ Sinenſis, poſtquam admirandum ex ovis anates excludendi & educandi artificium explicuiſſet, deſcribit his verbis: *Educationi anatum quidam piſcationis modus induſtria non cedit. In ſingulis civitatibus, quas fluvii alluunt, Rex domos habet, in quibus corvos, quos marinos vocant, numeroſe alit, qui illis, quibus piſces ova projiciunt, menſibus ad piſcationem adhibentur hoc modo: Corvos è caveis eductos ad fluminum ripas, ad quas multas in circulo ſcaphas aqua ſemiplenas conſtituerunt, portant, illiſque longam ſub alis cordam annectentes, arctanteſque filo fauces, ne piſciculi in ſtomachum illabantur, projiciunt in aquas, in quas avide ſe demergunt, donec quidquid inter roſtrum & ſupremum ſtomachum interjacet, piſciculis impleverint, tunc eadem celeritate emergentes in aquas ſcaphæ capturam evomunt, vacuo deinde gutture piſcationem quatuor horas ſæpe reiterantes, donec juſtum piſcium numerum ſcapharum aquis infuderint. Tum liberatis filo faucibus eoſdem in aquas ad piſcationem ſuo ſervituram alimento, quo ob pridianum, quod agere coacti fuerunt, jejunium egregie indigent, remittunt. Ita tertio quoque die per omnes menſes, quibus durat piſcatio, ad exercitium redeunt. Illo autem trimeſtri eam capiunt piſciculorum abundantiam, ut ſuo tempore integro ſufficiant, atque exiguo admodum pretio, Regno, ſuppetantque locis ſemper piſces recentes etiam à mari remotiſſimis.*

Diverſoria ſingula Muſicis ſceniciſque ad omnia voluptatum exercitia per pagos abundant. Comœdi, dum hoſpites convivantur, multiplices pretioſo, ut videtur, habitu, & quales ipſi (ad ſunt enim libri) deſiderant, promte recitantur, voce plerumque canora, & tremula. Tam vili omnia hic pretio veneunt, ut duo Maas, quod Hollandicæ monetæ duodecim ſtuferos fere æquat, laute tractarent hoſpitem, nulla præterea in Comœdos impenſa, quod nobis præcipue mirum videbatur, unde & pretioſarum veſtium & reliquum apparatum tam exiguo lucro acquirere poſſunt. Diverſoria propriis inſtructa ſcenicis.

Cimmiga altero die diſcedentes pagus NANWAIG ad ſiniſtram Juni, ubi fluvio *Luen* miſcetur, excepit. Mira nobis Tartarorum pariter & Sinen-

& Sinenſium viſa fabula, ſi novem bacillos injicias, ſex Auſtrum, tres Boream verſus vergere. Viſa res experimento digna, & deprehenſa veritas: nam vix conjectis in flumen novem bacillis, mox ſex in Auſtrum, reliqui ad Boream flectebantur, cauſam ipſi reddere poterant nullam. Sed haud difficilis conjectura ex vario adverſorum fluminum motu, ac plerumque fortuitum eſt. Pagoda quidam, quem Regium Serpentem vocant, è regione erat, cum bacillos aquæ immitterem.

19. Junii veniunt XANTSUI. Vigeſimâ nonâ ejuſdem menſis tertium & vigeſimum Civitatis *Yengcheu* Oppidum XANTSUI, aliis *Xeuchang*, centum & quinquaginta *Ly Cinninga* diſtans ad utramque Regii Canalis Juni ripam vaſto extentu & inexpugnabilibus Caſtellorum molibus ſitum pervenimus. Quadra forma, ambitu ſeſquihoræ, validis muris: intus pleraque inculta & longo, præter Tartaricam vaſtitatem, ævo exeſa. Palus extra Oppidum, ubi olim Pagodam cum ſacrificulis ob impietatem terra hauſtum referebant, nobis oſtenſa. Propius vero eluvione *Crocei* fluminis integras ſæpe, ruptis aggeribus molibuſque cum pagis regiones abſorbentis, undoſa hæc & paludibus ſciſſa locorum ſubinde fieri.

Xantſui ſummo mane abeuntes denſis undique ab utroque latere pagis & cataractis, unde haud parum iter retardabatur noſtrum: quippe à *Xantſui* ad *Lincing* octo & quinquaginta cataractas tranſivimus. Haud

Pagoda TEYWANMIAO. longe *Xantſuio* eminentiſſimus Pagodarum TEYWANMIAO, non tam altitudine ſpectabilis, quam mole ſua, & elegantia. Prævalido cinctus muro, cujus ima ex lapide ſecto, ſuprema coctilibus rubro viridique colore. Ipſum templum eadem ſtructura ex ſaxo, tectum cinabarino intus colore, extus

XANT

29.

TU

1[illegible].

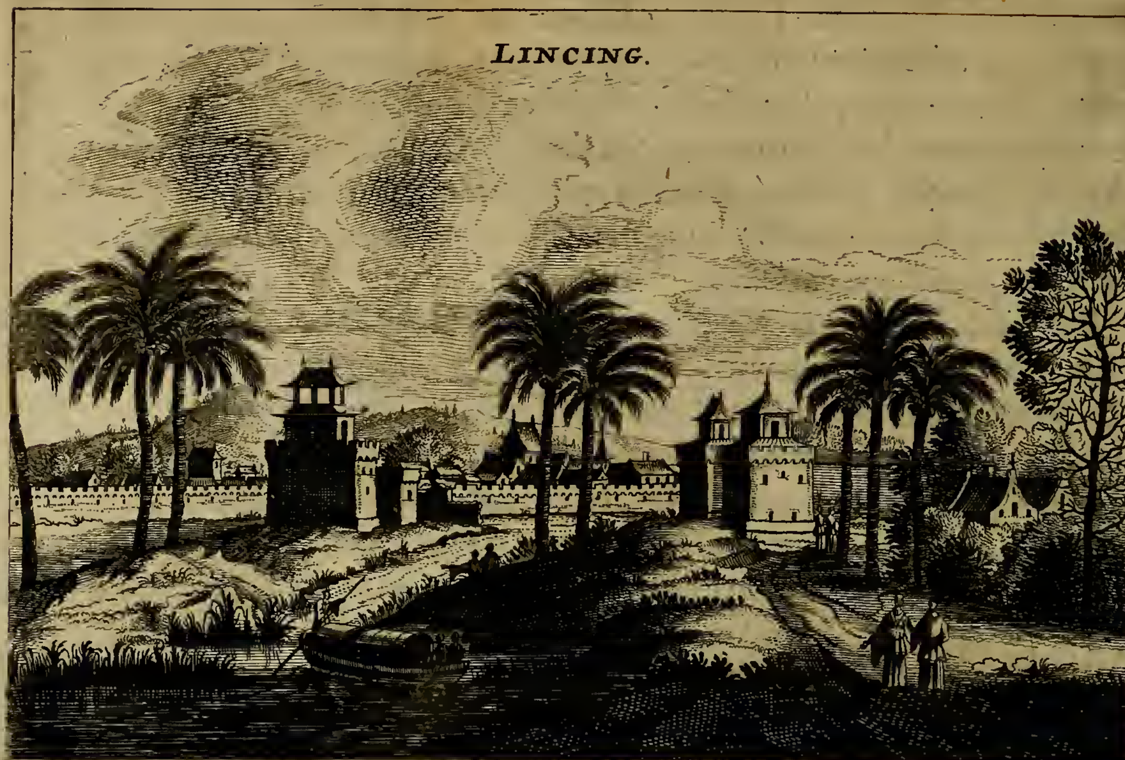
extus imbricibus flavis (color is Imperatori convenit, & magnatum præcipuis) quibus Sole radios ſuos immittente flamma auri æmula erumpebat, Draconibus paſſim aliiſque Sinarum monſtris variegatum. Frons & ſecreta intus characterum mirabili ductu arcana vel nomina cultorum Idoli deſignantia. Cætera, ut in aliis, plena ſimulacrorum variæ magnitudinis: Retro hortus paradiſi imagine ad ſpectantium delectationem variis arboribus plantiſque conſitus.

Vigeſima Junii tertia *Xantungæ* Civitas TUNCHAM ſive *Tunchang*, horæ quadrato ambitu nonaginta *ly Xantſuia* diſtans. Nullam tota via munitiorem natura, vel arte urbem conſpeximus. Duæ intus præcipuè crucis forma interſectæ plateæ. Medio earum exceſſum quatuor fornicibus diſcretis tectaque aſſurgente altitudine ſingula Palatium, velut umbo, attollebatur. Portæ quatuor munitionibus ſingulæ inexpugnabili robore. Boreum latus aquæ foſſa ingenti, quam Pons ſublicius centum & triginta ſeptem paſſuum longitudine ſternit, innumera commeantium turba ſemper gravis; ea quippe unica in ſeptentrione in urbem via. Ad Auſtrum amplo inſignis ſuburbio magnitudine alteram civitatem repræſentante. 20. Junii *Tunchang* perveniunt.

Ædificia templaque pro dignitate loci. Orientem verſus Pyramis ferrea ſepulchro cujuſdam Herois, ob merita à civitate gratitudinis ergo jam ante ſeptem ſæcula impoſita, inter varias multipliceſque de ea fabulas incolæ oſtentabant. Pyramis ferrea

Regio circumvicina in omnia frugum genera, imprimis olerum, fructuum, ſegetum ferax ſe effundit: ſed nuſpiam copioſior ſerici proventus, unde opes tantæ incolis. Verſus tractum quartæ civitatis *Cingcheu*, viginti hinc in Ortum diſtantis milliaribus, ex vaccarum ventriculo Lapis *Nieuhoang*, id eſt, *Flavum Vaccarum* ovi anſerini magnitudine, cretæ inſtar friabilis flaveſcenſque, Bezoar mollior (unde & nonnulli eum pro Bezoar jactant) exſcinditur. Mira de ejus viribus Sinenſium Medici prædicant: *Frigidiſſimum, ita ut ferventem injectus aquam ſtatim ejus ebullitionem ſiſtat, & frigida adſperſum vaporare, hinc defluxionibus ſiſtendis idoneus.* Lapis *Nien-hoang.*

Mons hoc tractu apud undecimum Oppidum *Caotang* nomine *Mingxe*, quod *Lapidem Soni* denotat. Quippe, ut ab incolis *Fungchan* auditum, in ſummitate ejus centum alta perticas columna, quæ digito tacta inſtar tympani reſonat, & hinc monti nomen. *Palus Ho* apud ſeptimum & decimum Oppidum *Quonching*, in quo referunt Imperatorem *Guei* olim grues curioſa induſtria aluiſſe. Nam hodieque harum regionum indigenæ pleriſque in domibus grues cervoſque alunt, quod longævarum animalium continuo & domeſtico aſpectu eorumque anhelitu vitam prolongari arbitrantur. Nox apud *Tungchang* in navibus exacta, Orta luce magno labore prætervecti piſcoſum lacum *Nanyang*, Mons *Mingxe.* *Palus Ho.*

Legati veniunt LINCING, & à Præſide excipiuntur.

Oppidum LINCING ſive *Linxinſui*, centum & viginti *Ly* ab urbe *Tungching* attigimus. Ea ad utrumque Canalis *Juni* latus porrecta, ubi jam deſinit & fluvio *Guei*, *Xantungam Pekinga* diſterminantis abſorptus, nomen ſimul aquaſque perdit. Vix appulſos Præfectus, *Pinxentouo* aliiſque Mandarinis prævertentibus, in ſellis inter eos juxta mœnia conſidens, Legatos excepit, profeſſus, *excuſationem hanc æquis auribus admitterent*, *quod cum nondum* Magnum Chamum *ſalutaſſent*, *eos aula ſua excipere*, *neque munera admittere poſſet*, *id quod revertentibus illis haud gravatim facturus eſſet.*

Frequentiſſima *Lincingæ* navigatio eſt. Quippe ad oſtium Canalis *Iun* fluvii *Guei*, ubi aquæ eorum coëunt, ſita, omne mercimoniorum naviumque totâ Sinâ genus recipit, telonio ditiſſimo ob permeantium frequentiam, quod à tribus publicanis exigitur. Atque hæc commoditas præcipuam inter reliqua octodecim Oppida Civitatis *Tungchang* incolarum ædiumque multitudine *Lincingam* facit. Utrumque latus *Iuni* totidem Caſtellis validis clauditur, prohibitum, ne quis abſque venia, aut vectigali tranſeat. Duæ inſuper cataractæ aquis fluvii *Guei*, quæ altitudine aliquot pedum Canali ſuperiores ſunt, excludendis. Urbs, qua Boream ſpectat navali ponte novem pontonibus contexto, & facile diſſolubili, tranſmittendis, quæ vectigal ſolverunt navibus, conjungitur. Ad utrumque latus parvum ex ferro tormentum conſpiciebatur. Oppidum denſis conſtructum intus ædificiis in ſabuloſa planitiè, vallo cinctum triangula forma, circuitu fere bihorii, jacet. Copia fructuum ingens, imprimis pyra ſapida, quæ ætatem ferunt.

Extus

Extus mœnia Boream verſus PAGODÆ ſublimis TURRIS, in quam cochlea aſcenditur, unde latus in jacentia ſecus canalem *Jun* & fluvium *Guei* terrarum proſpectus. Formâ Turris octangulâ, novem contignationum, quarum ſingulæ novem altitudine cubitorum; ut tota ejus altitudo nonaginta cubitis conſtet, juſta ſimul latitudine. Superficies non ex limo, ſed terra ſubtiliſſima, unde Porcellanæ excoquuntur, variis picturata imaginibus. Parietes intus ex marmore variegato, tanta politis, ut ſpeculi inſtar imagines excipiant reddantque inſpectantibus, præcipue marmor nigrum. Ambulacra & porta, quæ novem ex ſolido marmore imaginibus variis inciſo: ad angulos laterum campanulæ levi aëris impulſu ſuaviter reſonantes, dependent. Feneſtræ ferro inaurato clathratæ, unde radii Solis fulgentiſſime emicant. In cacumine ex gypſo triginta altitudine pedum forma fæminea, cui turris ſacra, ſimulacrum argento auroque extus inductum. Circum turrim varii Pagodæ templaque præcipuo per Sinam honore. Eximia Turris extra *Lingcing.*

Lincingæ Pinxentous uxorem, liberos & reliqua impedimenta depoſuit, ipſe nobiſcum *Pekingam* profectus. Ibi quoque mortalitate exutâ tubicen noſter *Verman*, in Pagoda Magiſtratus permiſſione ſepultus, poſtquam quadraginta annis & amplius eo munere perfunctus erat. Hic obiit in ſolo à Patria remotiſſimo, memoriæ ergo hoc Epitaphium reliquit Muſa:

Abſtulit occaſus Verman, *dum tendit in Ortum.*
Qui toties Batavis claſſica ſigna dedit.
Buccina delabitur manibus, dum ſpiritus efflat,
Tranquillæ nequiens clangere pacis opus.

Q 2 Emen-

Emenſos Regium aquæ ductum *Jun*, eo Prelicto *Lincing* fluvius *Guei*, limes *Xantungam* inter ac *Peking*, nos excepit. Fontes ejus apud quartam *Honanæ* Civitatem *Gueihoei*, unde multis mæandris Orientem verſus *Xantungam* à *Pekinga* dividit, donec exacto profluvio, Sinu Oceani *Cang* nonaginta milliaribus hinc diſtante, hauritur. Orientem verſus provecti vigeſima quinta Junii quartum decimum civitatis *Tungchang* Oppidum UCIN vel *Vuching*, centum & viginti *Ly Lincinga*, attigimus. Dextram ea, ad Auſtrum *Guei*, in ultimo *Xantungæ* margine ripam quadrata forma ſtringit, & ipſa Tartariæ furoris monumentum miſerum. Ager circumjacens amœnitate vallium colliumque ſpectantes delectat; ſed præcipuum à piſcoſo naviferoque *Gueio* commodum incolis ac emolumenta. Ita naturam in exornanda hujus Oppidi ubertate certantem quaſi colluctantemque videas, terra an aquæ majora beneficia præbere poſſint.

23. Junii UCIN attingunt.

Anteaquam urbes, quas in hac Provincia *Peking* permeandi data fuit occaſio, deſcribamus, ejuſdem ſitus, fines, & Civitatum numerus, ut in reliquis, præmittendi ſunt.

Hæc Provincia, in ſplendore aliarum facile princeps, ab ipſa Metropoli *Peking* nomen habet. Hæc Imperii & Aulæ ſedes ab eo tempore fuit, quo familia *Taiminga* ex urbe *Nanking* in Boreales hos tractus, arcendis velut ex propinquo Tartaris, migravit. Sinus *Xanchai* inter *Koream* & *Japoniam* Orientale latus alluit, verſus Barropeliotem *Leaotung*; ad Boream murus, & Veteris Tartariæ pars in Occidente *Xanſi*, à qua longâ montibus ſerie, Sinis *Heng*, ſeparatur, ſitæ ſunt. Flumen *Croceum* eam, qua Notolybicum, à *Honan* ſeparat, *Guei*, qua Auſtrum & Notapeliotem ſpectat, cum *Xantung* conjungit.

Aëris

Aëris ibi, quanquam quadrageſimum ſecundum gradum vix ſuperet, frigus, & glacies quatuor ſæpe menſium, jumentorum & curruum ferax: navibus omnibus gelu adſtrictis. Hyems Novembri incipiens non ante Martium deſævit. Una die undæ concreſcunt, quas vix multorum dierum tepor reſolvet. Regio ſicca, ſed plana & ſalubris, magnam partem ob arenas & deſerta ſterili ſolo; ſed aulâ, ad quam toto imperio cuncta confluunt, illum defectum compenſat.

Feles candidiſſimæ, auribus dependulis, villoſæ, quas Meliteorum Catulorum inſtar fœminæ alunt; ſunt & aliæ murium captatores. Iter capeſſitur jucundo & grato artificio, in curru unirota, trium hominum capace, duo ad latus, in medio unus ſedet. Currus ab aurigâ perticis propellitur, mira celeritate,& abſq; ruinæ periculo. Hinc error in Sina currus vento agi.

Olim *Peking* in plures diviſa Regiones, *Jeu*, *Ki*, & alias. Hodie octo Metropoles. In univerſum centum triginta quinque urbes: Vicorum & pagorum innumera multitudo. Octo Metropoles ſunt: *Xuntien*, ſive *Peking*, *Paoting*, *Kokien*, *Chinting*, *Xunte*, *Quanping*, *Taming*, & *Jungping*.

Xuntien, ſive *Peking* prima Provinciæ Metropolis Imperatoria ſedes eſt, de qua infra latius. Viginti ſex urbibus jura dat, *Xuntien*, *Xuny*, *Changping*, *Leanghiang*, *Mieyun*, *Hoaijo*, *Kugan*, *Jungcing*, *Tungan*, *Hiangho*, *Tung*, *Sanho*, *Vucing*, *Paoti*, *Cho*, *Fangxan*, *Pa*, *Vengan*, *Taching*, *Paoting*, *Ki*, *Jotien*, *Fungjung*, *Cunhoa*, *Pingko* & *Que*. Quas inter excellunt, *Tung*, *Cho*, *Pa* & *Ki*.

Paoting ſecunda Provinciæ Metropolis ab Imperatore *Chuenhioo* ſtructa ante Deum natum, annis bis mille quingentis, ad ripam fluvii *Un* jacet. Qui ex montibus *Ye* exortus à Borea in Occaſum urbem circumdat, uniſque mæandris inſulam *Pehoa* efformat. In confinio *Lienhoa*, qui exiguitatem amænitate compenſat; nam floribus ejuſdem nominis, de quibus alibi actum, in conviviis maxime deſideratis, civibus ac accolis delicias præbet. Circa fluvium mons *Lan* verticem tollit, nemorum colliumque fertilitate commendabilis. Viginti urbes territorio complectitur, *Paoting*, *Muonching*, *Ganſo*, *Tinghing*, *Sinching*, *Thang*, *Poye*, *Kiagiu*, *Jungching*, *Huon*, *Ly*, *Hiung*, *Khi*, Xince, *Tunglo*, *Gan*, *Caoyang*, *Singan*, *Ye* & *Laixui*.

Hokien tertia Provinciæ Metropolis, quod inter flumina ſonat, à re ipſa nomen accipit; quippe hujus territorium à variis fluminibus ad modum inſulæ cingitur. Quæ piſcium, ut & Cancrorum melioris notæ feraces ſunt, ob maris viciniam, nam terminos ejus Oceanus alluit, ubi latiſſimi ſunt campi, in quibus ſal ex marinis aquis concreſcit. Ipſa urbs jacet ad extremitatem Canalis, qui Boream verſus è fluvio *Chochang* egreditur. Agris maximam partem in fertilem planitiem effuſis. Duodeviginti civitates moderamine dirigit, *Hokien*, *Hien*, *Heuching*, *Soning*, *Ginkieu*, *Kiacho*, *Cing*, *Hingci*, *Cinghai*, *Ningcin*, *King*, *Ukiao*, *Tungquang*, Kuching, *Cang*, *Nanpi*, *Jenxan* & *Kingyun*. Omnibus antiſtat *Chang*.

CHINTING quarta Provinciæ Metropolis jacet ad ripam fluminis *Kikutho*, quod territorii Auſtrum, & Boream montes *Heng* claudunt; qua Orientem ſolem ſpectat urbs, ingens ac magnificum templum Idolis dicatum, cujus partem poſteriorem magna occupat aula in novem diviſa cænacula, ad quinque contignationes aſſurgit, eaſque triginta & centum cubitis altas. In adyta interiori ſtatura anguſta, & ingens magno elaborata artificio (*Quonin* Idolum vocant) muliebri virginis figura ad tres ſupra ſeptuaginta aſcendit cubitos. Civitates numerat triginta duas, *Chinting*, *Chinking*, *Hoëlo*, *Lungxeu*, *Khoching*, *Loching*, *Uukie*, *Pingxan*, *Heuping*, *Ting*, *Sinlo*, *Kioyang*, *Hintang*, *Ki*, *Nancung*, *Sinho*, *Caokiang*, *Vuye*, *Cyn*, *Ganping*, *Jaoyang*, *Vukiang*, *Chao*, *Pehiang*, *Lungping*, *Caoye*, *Lincing*, *Ganhoang*, *Ningcin*, *Xin*, *Hengxui*, & *Yuenxi*. Præcipuæ ſunt *Ting*, *Chao*, & *Xin*.

XUNTE quinta Provinciæ Metropolis conſpicitur intra montium cacumina ad ripam amnis *Tung*, qui ex lacu *Talo* ortum habet. Qui fructu aquatico, *Linkia* dicto, per univerſam celebratur *Sinam*. Hic fructus tribuli fere figuram habet, adinſtar triangularis pyramidis undequaque prominens. Cortice viridi, & craſſiori eſt, ad apices rubeſcente, dum ſiccatur ingreſcit, interiori ſubſtantia albiſſimâ, ſapore caſtaneæ nucis, magnitudine tres, quatuorve æquat. In ſtagnantibus aquis per totam Sinam ſeritur; planta foliis eſt exilibus, longiſſimo tractu per aquæ ſummam ſuperficiem proſerpentibus. Hic optima & ſubtiliſſima arena reperitur ad gemmas poliendas miride ac tripoli melior eſt, abradit enim, nec offendit. Novem ſub ea civitates ſunt, *Xunte*, *Xaho*, *Nanho*, *Pinghiang*, *Quangcung*, *Kiulo*, *Thangxan*, *Niukieu* & *Gin*.

QUANPING ſexta Provinciæ Metropolis, cujus territorium fluviis *Si* & *Ming*, qui ex flumine *Guei*, & *Chochang*, qui ex lacu ſupra dicto ſcaturit. Hic nihil notatu dignum occurrit, quam quod Sinæ hic Heroem apparuiſſe volunt, qui incerti pueri animum tantæ ſapientiæ idæis imbuit, ut primo ſummus Philoſophus, deinde ob ſcientiam præcipuus Imperii Præfectus evaſerit. Novem civitates juriſdictione complectitur, *Quanping*, *Kiocheu*, *Fihiang*, *Kice*, *Hantan*, *Quangping*, *Chinggan*, *Guei* & *Cingho*.

TAMING ſeptima Provinciæ Metropolis, ad radicem montis *Talo* poſita eſt. Hæc maxime Auſtralis hujus Provinciæ urbs eſt, cujus territorium ad Boream *Guei* fluvius, ad Auſtrum *Croceus* claudit: qua patet fluminibus lacubuſque irriguum. Lacus in eo octoginta ſtadiorum ambitu delicatulis piſcibus abundans. Mira ſoli fertilitas & amænitas. Diviſum ab *Yvo* in duas olim Provincias, pars Borea ad *Kicheu*, Auſtralior ad *Yen* pertinebat, illa ſub aſteriſmo *Xe*, hæc ſub *Pie*. Hic *Xanga* antiquiſſima familia quondam Imperii ſedem tenuit. Hodiernum nomen à *Sunga* familia habet. Undecim recenſet civitates, *Taming*, *Taming*, *Nanlo*, *Guei*, *Cingfung*; *Nuihoang*, *Siun*, *Hoa*, *Kai*, (quarum primariæ ſunt) *Changyven* & *Tungming*.

JUNG-

JUNGPING octava Provinciæ Metropolis non procul à fluvio *Lo*, jacet ad radicem montis *Jang*, varios emittentis torrentes, qui urbis, Notolybicum circumfluunt; recta in Ortum ab urbe Regia protenditur Territorium ejus, opportuno ad Imperii Sinici cuſtodiam loco poſitum, ſinu maris *Cang*, fluminibus, montibuſque circumdata parvo terrarum ſpatio ſex civitates complectitur, *Jungping*, *Ciengan*, *Vuning*, *Changly*, *Lo*, & (quarum primariæ eſt) *Loting*.

Yenking, *Jungping*, *Paogan* tres extra ordinem civitates ſunt, quæ contra Tartarorum ſubitas excurſiones atque impetus, ſi forte murum perrumpere conarentur, optimis ac munitiſſimis à natura locis conditæ ſunt, in eis militum Præfecti habitant. *Prima* vitibus, atque uvis luxuriat, vinum tamen non exprimunt, potu ex oryza elicito contenti, tanta præſtantia, ut vinum ne ab Europæis quidem deſideretur. *Secunda* Boreali ripæ fluminis *Lukeu* ſeu *Sankan* impoſita eſt, magno ex ſecto lapide ponte, eidem fluvio ſuperſtructo, fulget. Ad Notolybicum urbis rudera priſcam gloriam jactant. Nam ab *Hoangtio* exſtructam civitatem antiqua obſoletæ vetuſtatis memoriæ veſtigia teſtantur.

Quatuordecim numerantur hujus Provinciæ ad celeberrimi illius muri tutelam condita munimenta. Inter quæ *Siven* urbis, dignitate gaudens ac privilegiis, reliqua ambitu, & populi frequentia ſuperat. Multa militum millia alit. Hic rerum, quæ ad bellum & victum ſpectant, annona datur. Ex qua reliquis provideri ſolet. Chryſtallus luc idiſſima, marmor ac Porphyrites effoditur è vicinis montibus. Flavis ſcatet felibus, quarum pelles à Sinis expetuntur. Nomina Munimentorum ſunt: *Siven*, *Vanciven*, *Hoaigan*, *Caiping*, *Lungmuen*, *Chang*, *Gan*, *Cheching*, *Juncheu*, *Vuning*, *Yu*, *Iungping*. At omnium maxima ſunt, *Xangai*, & *Tiencin*.

Xanghai munimentum ingens jacet in *Cu* inſula, ubi Sinus maris in Boream protenditur, in quem ex Tartaria *Linhoang* fluvius illabitur, ibi altiſſimi montes, atque ipſum mare facillimam efficiunt muri defenſionem. Poſt ingreſſum Tartarum per *Leaotung* ingenti præſidio tum navium, tum militum fuit inſtructum, & tanquam frænum objectum Tartaro.

Tiencin Munimentum in ultimo Sinu maris *Cang*, ac angulo jacet, ubi totius Provinciæ flumina concurrunt, altiſſimaque ac fortiſſima mænia longiſſimo tractu prætergreſſa mari ſe immiſcent. Emporium, quod de opibus, ædificiorum ſplendore, ac loci capacitate cum reliquis certat. Ex mari, mediterraneiſque Sinarum locis huc omnes confluere debent naves, unde earum copia in tantum accreſcit, ut biduo ad ipſas, quæ ad utramque ripam ſtationem firmarunt, luſtrandas opus ſit. Optima quæque hic vendi ſolent, eo quod mercimonia ibi liberiora ſint, nec impoſitum vectigal.

Liber publicarum rationum, qui totius Imperii cenſum continet, numerat in hac Provincia familias quater centies & octodecies mille, nongentas, & octoginta novem, 418989. Virorum tricies quater centena, quinqua-

quinquaginta & duo millia, ducentos,& quinquaginta quatuor, 3452254. præter magiſtratus & milites.

Tributum, quod ex oryza, milio vel tritico pendet, ſunt ſexies centena & unum mille, centum & quinquaginta tres ſacci, 601153. Non laboratæ byſſi ducentæ & viginti quatuor libræ, 224. Ex ſerico confecto quadraginta quinque millia, centum & triginta quinque libræ, 45135. Goſſipii tredecim millia, ſeptingentæ & quadraginta octo libræ, 13748. Salis pondera centum & octoginta millia, octingenta & ſeptuaginta, 080870. Ad Regios equos alendos ſtraminis faſcium ſepties & octogies centena triginta ſeptem millia, ducenti & octoginta quatuor, 8737284. Exceptis teloniis & vectigalibus.

26. Junii KUCHING appellunt.

Vigeſimâ ſextâ Junii KUCHING primum Provinciæ *Peking*, & quartumdecimum tertiæ Civitatis *Hokien* Oppidum, ad lævam Septentrionem verſus fluvii *Guei* nonaginta *ly Vuchinga* diſtans in campeſtri amœnaque planitie, circuitu bihorii, ſitum, acceſſimus. Haud diu morati, quod imminens jam *Pekingæ* proximitas feſtinare juberet; ultra provecti ad utramque *Guei* ripam campos arboribus, goſſypii feracibus, abundantes tranſmiſimus, unde copioſa ibi ejus telæ mercatura.

27. Junii TACHU perveniunt.

Vigeſimâ ſeptima TACHU aliis *Ukiao*, duodecimum tertiæ Civitatis *Hokien* Oppidum, in conſpectu fuit. Septuaginta *Kuchinga* diſtans in quadratâ dextræ *Guei* ripæ adjacet, muro triginta altitudine pedum firmiſſimo cincta amplis utroque fluvii latere ſuburbiis. Tanta ibi Jonckarum navigiorumque multitudo, ut magnam diei partem illis prætervehendis inſumſerimus. Sedem ibi propriam, & ut loquuntur noſtrates, ſtapulæ

jus

21.

jus coctores cereviſiæ Sinenſis *Sampſou*, ſive *Sanpe*, quæ ex oryza premitur habent; unde toto Regno Tartari Sinenſeſque & ipſi incolæ eum potum impertiunt.

Sinæ, verum an fabula ſit perinde; multa hic de lacus *Vo* apud ſecundum Civitatis *Hokien*, *Hien* Oppidnm, decem à *Tachu* milliaribus prodigiis narrabant: *Lapidem in ejus aquas conjectum ſanguinis inſtar rubeſcere, folia arborum ripis impendentium, ubi deciderint, vi aquarum mox in volantes hirundines converti*, & qualia vulgi commenta ad lubitum credulorum aliæ quoque gentes comminiſcuntur, vel opinione deceptæ falſo credunt.

Vigeſima octava celeriter prætervecti tertium decimnm Civitatis *Hokien* Oppidum Auſtrali ripæ ſagittæ procul jactu adſitum TONQUAM ſive *Tungquang*. Unicum præ paucis privilegium hoc habet, quod ſoli Sinenſes, Tartaris ſecluſis, eam præſidio cuſtodiunt. Quadrata & ipſa, ut pleræque, horæ ambitu, amplo muro latâque foſsâ, jucuudo paſſim arborum per campos proſpectu. Ipſa regio Civitatis *Hokien* terra pingui limoſaque Orientem verſus; ubi Oceani Indici fluctus littora plangunt, ingentes ſalinis pleni campi, ac planities. 28. Junii prætervehuntur TONQUAM.

Oppidum in medio foro leonis ex fuſo ferro imagine celebre, cum *Pinxentous* jactaret, ejus elegantiæ videndæ ſtudio ingreſſum cupiebamus; ſed negarunt cives, & metu panico ad lares ſuos confugientes ſe Batavorum oculis ſubducebant cuncti, unde portis clauſis, exteriora contemplari contenti diſceſſimus ad navigia, quibus Legati vento fluvioque ſecundis ad certum propellebantur pagum, ubi nos in mediam noctem præſtolabantur, donec adveneremus. Nobis parum refectis narrabat hoſpes,

R hunc

hunc pagum ædificiorum populique frequentia platearumque latitudine plures civitates ſuperare. Multa alia mira nobis *Pixentous* & alii Sinæ referebant, quæ hanc civitatem commendarent. Hic obviæ arbores ineffabili navigantibus arridebant amænitate, fructu *Lungyæ*, id eſt, oculus Draconis, gravidæ, paulo minor ac rotundior fructu *Lichni*, de quo alibi actum, ut ceraſa fere Europæa majora, pelle tamen aliquantulum *Lichni* duriore, magiſque ſquamoſa conſtat. Exſiccatum Sinæ per totum Imperinm ad delitias diſtrahunt, qui tamen ob ſuavioris ſucci exhalationem recentibus multum cedit. Succus expreſſus, quem Sinenſes vinum vocant, ſuavitate palato gratus.

2. Julii Oppido SANGLO appropinquant.

Secunda Julii Oppido SANGLO ducentis & viginti *ly* à *Tonquam* dextræ *Guei* ripæ adjacente, appropinquantes Tartaros quamplurimos (id quod hactenus factum non fuerat) obviantes, adventum gratulaturos, habuimus. Oppidum ipſis maximâ humanitate deducentibus ingreſſi, ad Ortum quinque priſcos Arcus Triumphales conſpeximus. Conſcenſo multis gradibus vetuſto muro, ut urbem luſtrarem, nil niſi vaſtitatem Tartaricam reperi, & urbem in urbe quærebam. Sed ſuburbia ſplendida non minus quam ampla, denſis ubivis ædibus, ac magna mercaturæ frequentia: an hæc à Tartarorum fuere intacta, vel ex cineribus renata, incertum.

Colloquium Præſidis conjuge.

Præfecti uxor quoſdam noſtrum milite miſſo ad ſe evocavit, exceptoſque humaniſſime (triginta Tartaricæ puellæ pretioſis unionibus veſtituque ornatam honoris ergo ſtipabant) conſidere ad ſiniſtram juſſit; multa de *Olancæ* (ita Hollandiam nominabat) ſtatu, fœminea curioſitate inquirens. Quæ referebam, aperto Batavorum pectore dixi: hic animi candor tanto-

tantopere placebat, ut per reiteratas ad potum invitationes linguam ad uberiorem patriæ noſtræ explicationem ſimul invitare videretur. Subinde bellariis (præcipue fructibus *Muiganli*, id eſt, pulchræ mulieris prunis, figura ellipticâ aut ovali, adeo magnâ & præclarâ, ut Damaſcena longe ſuperent) potuque laſſos quaſi, à via reficiens. Excuſabat illa multis mariti *Pekingam* profecti abſentiam, eamque cauſam eſſe, cur Legatos pro meritis ac dignitate excipere non potuiſſet. Dum vero Legati ipſius maritum è *Magni Chami* intimis ex interpretibus perciperent mox munus & quædam rarioris facturæ gratitudinis ergo miſſa, libenter admiſit.

Alta adhuc die *Sanglo* profectos veſpera in TONNAU ſtitit, qui è regione validi Caſtelli Tartarorum inſeſſi præſidio pagus, caſas ex limo furnorum inſtar viliſſimæ ſtructuræ habebat. Quadrata intus vacuaque area, ſuperne fumo tranſmittendo foramen, & feneſtra accipiendo lumine ac janua ad latus: nulla inſuper conclavia; ita Tartaris placet. Vulgus in hoc tractu ultra fidem rude, continuis ſe mutuo rixis deprædationibuſque conficiunt; furto & rapinæ omnino dediti. In pomæriis magna ſylvarum imprimis mororum denſitas, tantæ molis reperiuntur arbores, ut craſſitie octoginta hominum amplexum ſuperent; imo ſunt, quæ intra trunci cavitatem octo & triginta homines recipiunt. Vera latronum latibula. Moros, ut Europæi vites, quotannis putare ſolent, nec in altas arbores excreſcentiam tolerant, quod minorum folia præſtantiorem byſſum ac filum producere longiſſimo annorum experimento edocti, atque hinc primam texturam fili à ſecunda optime diſtinguunt. Ea eſt, quæ à vernis illis molliculiſque ac delicatioribus foliis, quibus bambyles aluntur, prodit, altera ab

Pagum TONNAU adeunt.

æſtivis ac durioribus. Tantam operis mutationem affert, vel ſola cibi varietas in ſubtiliſſimis illis animalculis, quæ holoſerici ſtamina tanta copia producunt, ut ex ſolo eorum quæſtu delicate queant vivere, quorum abundantia procul dubio horum vitiorum cauſa fuit. Noctu hic morantibus, incendium in Mandarini *Kantonenſis* Jonka fortuitum, accurrentibus civibus pariter, ac militibus, qui præſidia in Caſtello agebant velut contra prædones, qui ibi frequentes ex vicino Caſtello Tartaris haud levem trepidationem injecit; ſed mox flamma uvidis veſtimentis aliaque materia oppreſſa, deſedit.

3. Julii SINKICIEN attingunt.

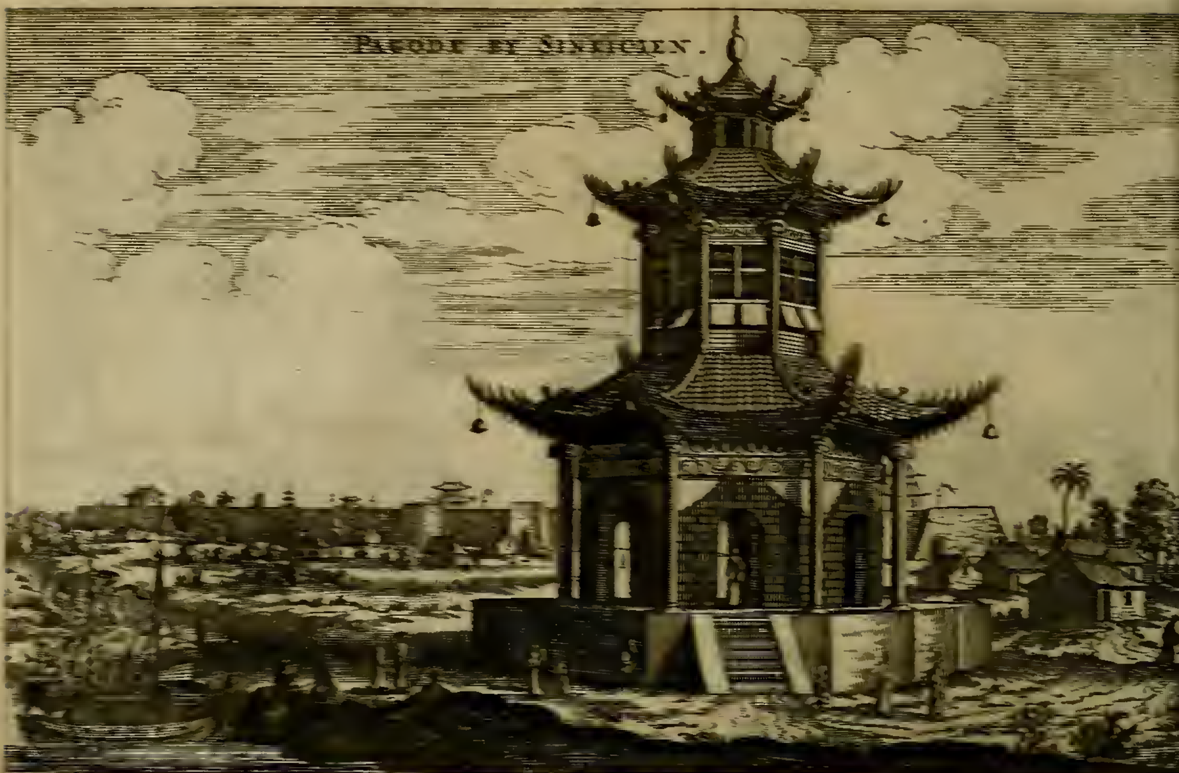
Tertiâ Julii ſeptimum Civitatis *Hokien* Oppidum dextræ ſive lævæ *Guei* ripæ impoſitum quadraginta *ly Sanglone* diſtans, SINKCIEN, ſive à quibuſdam per literarum contractionem *Cing*, attigimus. Oppidum hoc ambitu exiguum, ſed populo commerciiſque grave. Ædificia extus intraque urbem priſcam ejus teſtabantur felicitatem. Regio pingui gleba, unde arborum ſegetum fructuumque uber proventus. Magna armentorum imprimis ovium ac caprarum copia, & rivi piſcoſi; præcipua tamen cancrorum gloria. Rari alias toto tractu *Hokienſi*, cui ſubeſt Oppidum *Cing*, montes; ſed hic ſatis alti, quos inter à Sinenſibus *Si* celebratur paſtoribus pariter agricoliſque ab paſcua fertileſque campos habitatus. Naſcitur in his planta Æolica, ſive herba ἀνεμόδεικτος, æque ac in Provincia *Quantung*, *Chiſing* dicta, quaſi ventorum herbam dicas, ex cujus geniculorum pluralitate, vel paucitate non modo nautæ ventorum copiam, verum etiam ex nodorum à radice diſtantia, quo menſe tempeſtates incepturæ ſint, prædicere poſſe, vana ſuperſtitione præſumunt. Sunt præterea in his monti-

montibus arbores, ut & in Provincia *Junnam* & *Kiangsi*, quarum ligna inter pretioſiores merces merito connumerari poſſunt; *Aquilinum*, & *Calambanum* vulgo dictum, quæ ætate, non ſpecie diſcrepant, dum adhuc tenerum, & in florida ætate, *Aquilinum*, dum annoſa & maturior evadit, *Calambinum* dicitur. Ejus pretium in odore, licet, dûm recens non adeo fortem ſpargat, ut ætate provectior. *Calamba*, cujus odoris fragantia vix ſuavius datur, eo quod in multis internodiis, cum jam adoleverit, vis oſmetica efficacior ſit, non item in Aquila, ob humiditatis necdum bene compactæ, ac facile reſolubilis abundantiam. Hic paſſim in Sina magno pretio venditur, at in India centuplo lucro diſtrahitur, præſertim *Brachmanibus*, qui pyra ex illo exſtructa in magna ſolennitatis die, quo fœminæ vel ſe ipſas ob maritorum amorem incendio conſecrant, aut magnorum meritorum virorum cadavera comburuntur, ſingulari rituum inſolentia utuntur, nam ſtolide credunt, Deaſtros ſuos hujuſmodi odoribus vehementer delectari, animabuſque defunctorum in tranſmigratione propitios fieri.

Quartâ Julii octavum Civitatis *Hokien* Oppidum, triginta *ly* à *Sinkicien*, Oppidum SINKOCIEN celeri navigio prætervecti, parvum quidem, ſed elegans variiſque juxta propugnacula ſpeculis munitum. Res inter navigandum amæniſſima, integros ſæpe videre lacus floridos, non ſylveſtribus illis, minimeque frugiferis, ſed domeſticis pariter ac hominum manibus ſatis, quorum culturâ ſingulis annis renovatâ ſemen intra ipſas projicitur aquas, quinimo in hortis ac viridariis, & in ipſis Palatiorum atriis intra vaſa teſtacea, limo & aqua repleta, Magnates illorum tam pulchritudine tum amænitate allecti, excolunt, ac educant. Domus exiguæ 4. Julii SINKOCIEN.

 ac

ac humiles, cæterum illuſtribus plenum Pagodibus, quos inter præ reliquis extra muros prope flumen ſpectatoribus admirationem artificio ſuo movere poterat. Tres contignationes fornicatæ. Lato pedi ſaxeo, in quem octo gradus ducebant, innitebantur. Infima magnis veluti portis vel fornicibus pervia columnis ad latera altis ſuffulta, quibus tectorum ex prima contignatione moles incumbit. Media foraminibus feneſtriſque Sinico more, columniſque tectum ſuſtentantibus ornabatur. Suprema ejuſdem formæ. Extrinſecus variæ picturæ, aliaque ſtatuariorum ornamenta. Tecta, quorum prominentiis cymbala ærea appendebantur, Draconibus monſtriſque obſeſſa. Sed interiora ejus ſine ornatu: Simulacra parieti plurima triplici ordine innixa. Id Sinenſium religionem arguit, quod toto Imperio æque gravia Pagodis tributa ac privatorum poſſeſſionibus imperantur, unde reditus Sacrificulorum, quanquam ingentes, multum imminui ſolent.

Pagodæ Templo [illegible]

Neque eadem in Septentrionalibus Provinciis, quæ verſus Auſtrum Idolorum cultura. Paſſim proſtratæ neglectæque jacent imagines ſub puro Jove, & vili ſæpe amiculo in ludibrium, aut ſtramineo pileo contra cœli injuriam tectæ conſpiciuntur.

In agris SINGLE [illegible]

Eadem die Oppidum SINGLE ſive *Conchai* quod nonum Civitatis *Hokien*, octoginta *ly* à *Siako*, prætervecti amplo dilatatum ſuburbio ad utramque *Gui* ripam. Ad lævam Occidentem verſus Pagoda ſublimis verticem attollebat, qui inter arborum nemora muro interclusus erat, cujus cum videndi deſiderio flagrarent quidam noſtrorum, Interpretes *Virginum ſacrarum cœnobium viriſque inacceſſum dixerunt*. Ad dextram & alius

Pagoda,

7.

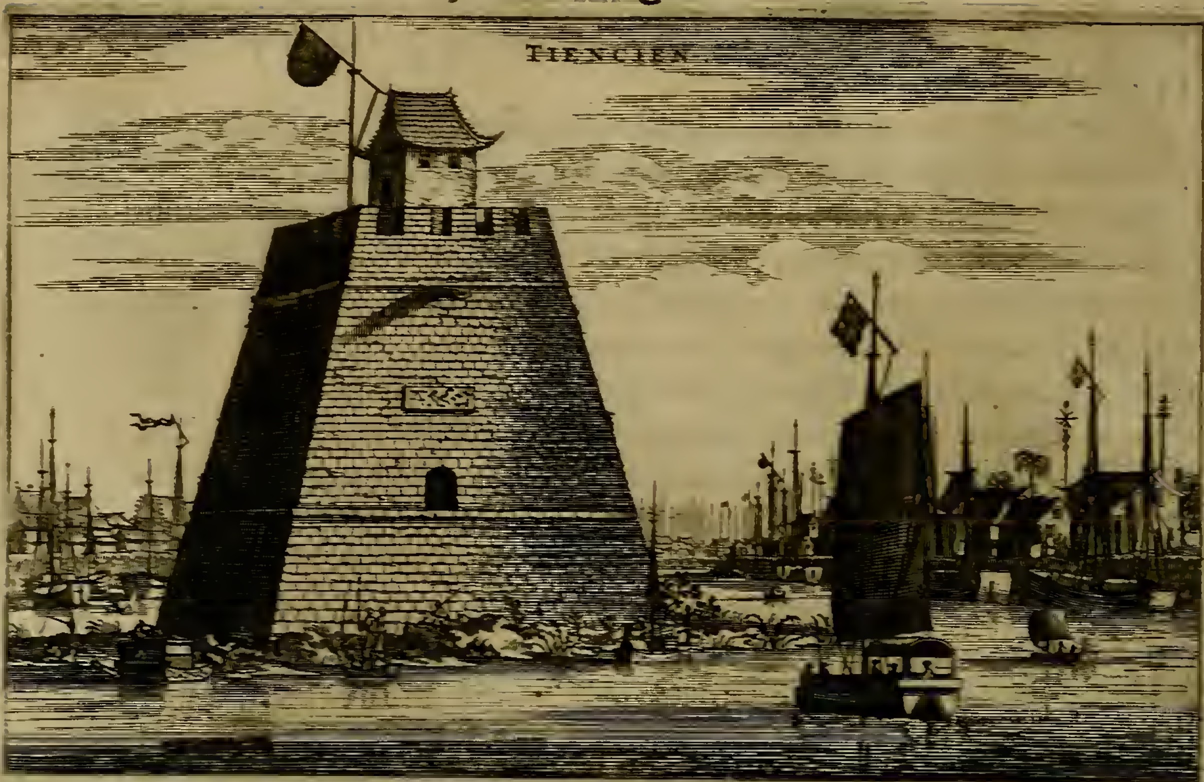
7

Pagoda, ibique tres ſepulchro cujuſdam præfecti impoſitæ honoris ergo Pyramides prominebant.

Circa veſperam mirum nobis ſpectaculum locuſtarum in illas regiones ad fructus agroſque depaſcendos, unde magna ſæpe annonæ caritas, adventus conciliavit. Quippe omnes ejus tractus incolæ, expanſi vexillis turmatim, velut ad bellum, egrediebantur tuendis contra hoſtilem locuſtarum exercitum agris ſuis. Singulis illæ annis hoc menſe Orientali vento advectæ innumerabilibus agminibus cuncta ſata & quicquid viride intectumque depaſcuntur. Ergo agricolæ paſſis vexillis tæniiſque per aëra vario motu circum agitatis, ingenti clamore cœlum implent, cunctis paſſim late reſonantibus locis. Quiſque cum ſua familia ſociiſque proprios agros tuetur, contentus locuſtas inde in viciniam expellere. Altis affixa perticis vexilla utraque manu ſine intermiſſione vibrant, iiſque auras verberant clamore maximo; unde turmatim advolantes locuſtæ inſolito perterritæ ſono motuque aëris, interdum recedunt ac alibi, ubi, minus cuſtodiæ, cuncta radicitus depaſcentes, denſa nube conſident. Quem hoc tangit infortunium, ei annus periit. Tum vero agricolæ felici ſucceſſu adeo percelluerunt locuſtas, ut agminatim in flumen *Guei* præcipitatæ undis mergerentur, quod cum fieret, noſtræ naves adeo iis conſtratæ jacebant, ut pedem, niſi iis ejectis, promovere nemo poſſit. Mira locuſtarum captura.

Eadem adhuc die maritimam urbem TIENCIENWEY, quæ & *Tiencien*, principem tota Sinâ portum Emporiumque attigimus. Tres quippe Sinæ portus. Primus *Kanton*, ſive *Quaucheu* in Provincia *Quantung*. Secundus *Jencien* in Provincia *Peking* ad ſinum *Cang*, ubi tria maxima Borealis Sinæ flumina triquetram inſulam firmiſſimo Caſtello munitam confluxu ſuo efficiunt. Regio humili ſitu, ac hyeme aquis per paludoſa loca ſtagnantibus fere inacceſſa, quod Caſtelli firmitudinem haud parum auget. Ipſa urbs *Tiencienwey* centum & viginti *ly* à *Singlo*, quadrata forma, muro quinque & viginti pedum altitudine, octo paſſuum latitudine, validiſque propugnaculis munita eſt. Circuitu non adeo magno, verum denſa ſplendidiſſimorum Pagodarum ædificiorumque ſeries, & ob totius quaſi Sinicæ navigationis compendium parem toto Imperio vix Sina habet, quippe omnium & Oceano & fluminibus *Pekingam* tendentium claſſium communis receptrix. Unde perpetua ibi innumerabilium navium ultro citroque tendentium etiam ſpectantibus incredibilis multitudo, quam mercaturæ omnibus hic exercendæ libertas vectigalibus ſoluta in immenſum auget. Et quanquam ipſa urbs intra mediocritatem ſit, ſuburbiis tamen adeo vaſtis ſpaciociſque Palatiorum, Pagodarumque plenis undique extenditur, ut ei granditate ſimile in Sina non viderimus. Unde nobis maxime probabile eſt, hanc eſſe illam *Pauli Veneti* decantatam ad miraculum Europæiſque fabuloſam creditam *Quinſay*, licet *Martinius* eam *Hancheu* eſſe putet. Eâdem die TIENCIENWEY appellunt.

Arx

Arx Tiencien.

Arx triquetræ ſuperſtructa inſulæ, quam tres concurrentes fluvii cingunt quadrata forma altis craſſiſque in ſublime Pyramidis inſtar muris adſcendit, præſidium urbi & univerſæ Regioni circumſitæ. In hoc munitiſſimum ac celeberrimum totius Sinæ Caſtellum ludebat Muſa:

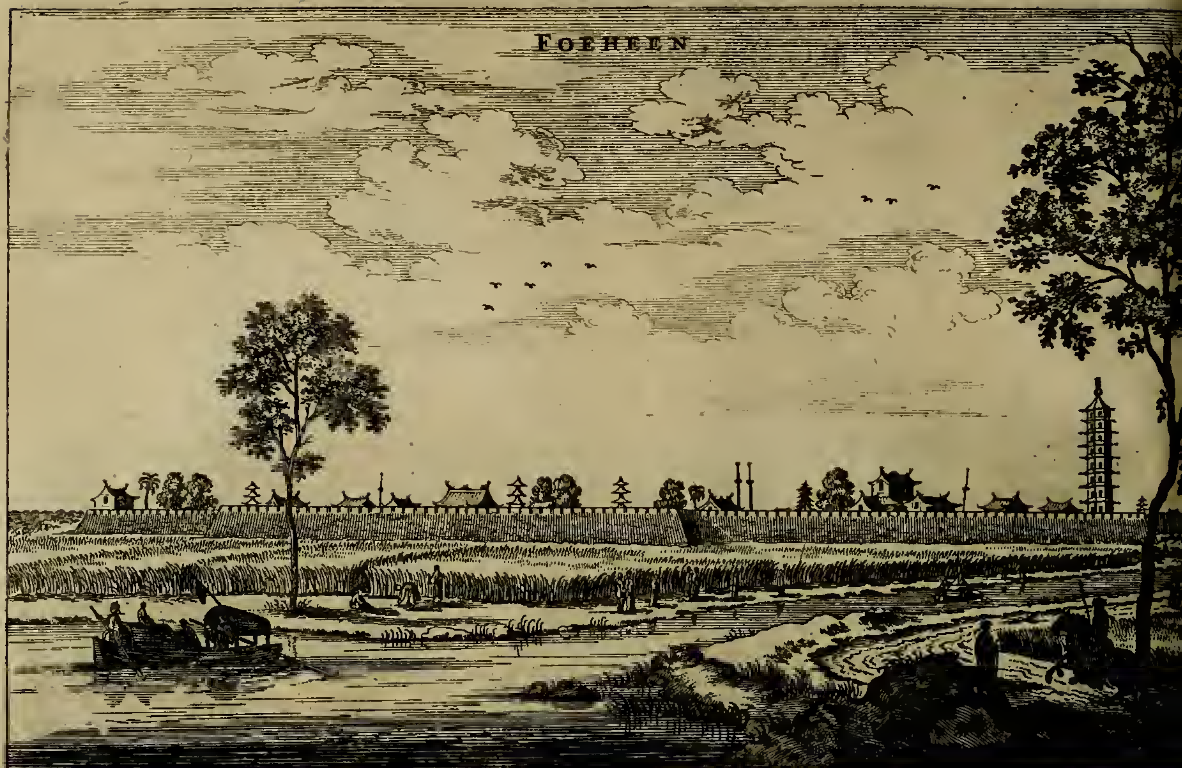
Hanc Sinæ ſtruxêre ſuis in finibus arcem;
Quæ mediis undis ſurgit ad aſtra poli.
Tartaricas experta faces, bellique furorem,
Sæpius hoſtiles riſit acerba minas.
O Sina! humanis peccantem legibus arcem
Inſtruis, atque Deum vis tua juſſa ſequi.
Hinc Tiencina *dolis & inexpugnabilis armis*
Corruit, & victas dat gemebunda manus.

Proxime advecti mœnia, ibi pernoctavimus, orta luce mox mutuis conſiliis agitatum, qua methodo Legatorum cauſa juxta Gubernatoris mandatum Cæſareæ Majeſtati proponenda foret. Poſt crepuſculum ipſe Præfectus cum Magiſtratus Præſide Legatos in navibus ſalutatum venit, eoſque ſalute mutuâ peractâ honorifice excepit. Verum Mandorinus *Pixentou*, ut ſui venerationem tacite innueret, aſtu effecit, ut primus in ſalutando honos ipſi, dein Legatis deferretur. Ille juxta decretum Legatorum adventum *Magno Chamo* indicaturus, à Seniori Prorege *Kantonenſi* delegatur, ut terreſtri itinere eorum adventum anteverteret. Quos Legati cum Præfectorum reliquis in illuſtri Pagodâ convivio magnificentiſſimo exceperunt, eo fine, ut mutuis votis deliberaretur, ad quæ maxime in Curia atten-

attendendum foret. Legatis, toto itinere in inſtructione Interpretum occupatis, id unice curæ fuit, ne tam magnifica Legatio optato careret ſucceſſu: hinc indies dicenda tacendaque inculcabant, ſermonis brevitatem, & reſpondendi tarditatem ſummopere commendantes; hac cautela ad Aulam uſque repetitâ, ut ad mutua reſponſa attenti identica, non vero contradictoria, dicerent, ne ex præpoſtera interpretatione Legatorum fides *Magno Chamo* ſuſpecta foret: ut rem proponendam ſuccincta methodo, ut rei gravitas poſtulabat, explicarent, ne Legati toties repetitis quæſtiunculis in præſentia tot illuſtrium Virorum turbarentur *utrum immediate ex Hollandia? Quis literas* Magno Chamo *deſtinatas, ſubſignaverit? Quo titulo Batavicæ Societatis Gubernator gauderet? Quo jure hæc loca poſſideant? Qualis ſit Reipublicæ forma?* In cujus explicatione poſtea anxie laboratum fuit, dum Sinis Monarchia duntaxat perſpecta ſit. Ab his & ſimilibus, ſi non curioſius fieret examen, abſtinerent, expreſſe voluerunt Legati, ne Tartarorum animos novarum rerum narratione confunderent.

Mandorinus *Pixentou*, cum hæc & ejuſmodi motiva à Legatis clare diſtincteque propoſita, ac media, quibus Magnatum favor aucupandus, ac via ad liberam per univerſam Sinam mercaturam munienda, ſufficienter demonſtrata & inculcata forent, mediâ nocte ſe terreſtri itinere ad Cæſaream *Pekingæ* Metropolim contulit. Legati cum univerſa pompa navigiis ipſum inſequentes undecima Junii per canalem fluvii *Chaoleang* octavum Civitatis Imperatoriæ *Peking* Oppidum JOESWOE centum & octoginta à *Tiencin ly* ad Occidentem ſitum appulerunt, quod circuitus dimidiæ horæ munitum populoſumque, tanta ibi tranſeuntium navium multitu- Oppidum Joeswoe attingunt.

dine, ut ripæ terrarumque conſpectum eripiant; quippe telonium hic celeberrimum, ditiſſimumque, cui Cæſar Publicanum præficit, ad portoria ultro citroque tendentium navium exigenda. Quandoquidem in ſingulis Provinciis tributorum ſumma, tum in iſtis decem, quæ in limine itinerarii noſtri annotatæ, tum in his quinque, quas peragravimus, expreſſa ſit, quæna ſingulæ annuatim Imperatori ſolvunt, exceptis portoriis & vectigalibus, attamen, quantumvis ſedulus, expiſcari non potui, quantum ſingula telonia Cæſari annuatim pendant, (quod procul omni dubio ob teloniorum multitudinem incredibilem ſummam facit) non enim in libro Sinico, qui omnium Provinciarum cenſum continet, exprimitur, quia rationem iſtam ſibi vel intimis Conſiliariis, qui ſecretiora tractant, reſervat. Unde Imperator Telonas pro lubitu eligit, conſtituit, ſuſpendit, abrogat. Præfectus Legatis eadem magnificentia in palatio ſuo, ut *Nankingæ* factum, exceptis, munera, quæ gratitudinis ergo offerebant, abnuit, communi uſus deprecatione: *Cæſare nondum à Legatis viſo, id non licitum*, Lagenulas tamen aliquot roſacea aqua plenas, gratiſſimique odoris non detrectavit.

12. Julii Oppidum FOEHEEN appropinquant.

Altera die duodecimâ Julii ſextum & viceſimum Civitatis *Peking*, ſexaginta à *Joeſwoe ly*, ſiniſtræ ripæ paulo remotius appoſitum Oppidum FOEHEEN, quæ & *Que*, mole quidem non magnum, ſed Sinico more, Ædibus, Palatiis, Pagodis, Turribuſque novem contignationum ac Triumphalibus Portis & ſpeculis, ac machinis bellicis ſplendens appulimus. Hic uber florum *Quei*, quod nomen cum civitatis nomine fere coincidit, per totum territorium eſt proventus, qui licet nullibi per totam Sinam copioſior, quam in prima Metropoli decimætertiæ Provinciæ *Quangsi*. Naſcitur autem

tem flos in procera arbore, quæ foliis laurum vel canellam æmulatur, colore flaveſcente, in racemulos diſperſus, ſuaviſſimi plane odoris. Apertus in ipſa arbore incorruptus, ac integer longo temporis ſpatio perſeverat, minimeque flacceſcit: ubi decidit, interjecto unius menſis intervallo, denuo arbor repullulat, novumque florem, autumnali gignit tempore. Tam fragrantem gratumque hic flos exhalat odorem, ut Regionem, cui arbor vicina eſt, ſuavitate recreet, atque perfundat. Hunc ipſum florem Turcæ limonum ſucco maceratum, ad crines tingendos adhibent. Sinæ vero multa bellaria ac naribus gratiſſima, ut alibi fuſius dictum, adornant.

Decimâ ſextâ Julii duodecimum Civitatis *Peking* ſiniſtræ ſive Orientali ripæ fluminis adſitum quinquaginta â *Foeheen ly*, Oppidum SANSIANWEY ſive *Sanho*, quarto *Pekinga* lapide diſtans pervenimus. Populoſum id ſupra modum, & Caſtello munitum. Porta hic Triumphalis medio foro tantæ magnificentiæ, juxta Gothorum architecturam ex ſecto lapide, ut cum præcellentiſſimis tota Sina comparari poſſit. Ad Auſtrum lapideus inſigni latitudine pons, quinque innixus fornicibus, quadraginta duos pedes longus, ab utroque latere ædibus ſuperſtructis. Hic flore albo *Geniſta*, ſive tertium *Cluſii* Spartum Hiſpanum juſta proceritate arboreſcit, lignoſas & arboreas radices agit, cineraceo aſſurgens caudice, numeroſos implexoſque ramos viridi pallore tingit, ex iiſdem virgulas more paſſi, diſſipatique capillamenti demittit denſiſſimas, prætenues, fere cubitales, ramuloſas, lentas, inſtar viminis ductiles, ocelliſque diſtinctas creberrimis, unde rubæ foliolis minutiora foliis, floſculique uno tantum nodulo rubentes, cætera candidi, pulchre pendulis floridis virgulis tanquam margarita-

16. Julii SANSIANWEY appellunt.

rum ſineis. Vere toto vernat, exinde cartilagineas ſubrotundas ex viridi flaveſcentes ſiliquas ſeminibus implet ſingulis, raro binis, formâ orbiculari colore fuſco virentibus, lævibus, duris, germinare moroſis.

Hoc & ſequens Oppidum TONGSIOU uſque ad quartum lapidem *Pekingæ* approximant, neque ultra fluvius navigabilis eſt, niſi Boream per aliquot millia paſſuum ſubvehi placeat, ubi fluvii canalis *Pekingum* retrolabitur. Ideo merces plerumque vel *Sanſianweyæ*, aut paulo altius *Tongsionæ* navibus expoſitæ, terreſtri itinere aſinis, aut carrucis, quorum ſemper ibi magna parata in illos uſus copia *Pekingam* deportantnr. Cauſa cur nullo, quod facile, canali *Pekingam* effoſſo urbem urbium adnavigabilem priſci Sinenſes reddiderint, vix reperiri alia poteſt, quam quod ingens plebis multitudo, quanquam viliſſimo pretio ex deportatione mercium victum acquirat. In hoc pago Mandarinus *Pinxintous Pekingæ* redux nos offendit. Poſtera die quatuor & viginti cum curribus ſarraciſque à Magnatibus Imperii, deportandis muneribus ad *Magnum Chamum* deſtinatis, impedimentiſque Legatorum advenerunt. Omnibus convaſatis & in currus congeſtis Legati recta *Pekingam* tali ordine progreſſi fuerunt.

PARS

PARS TERTIA

LEGATIONIS BATAVICÆ,

AD

Magnum Tartariæ, Sinæque CHAMUM,

QUÆ

Acta à Legatis in urbe & aula Imperatoria Pekingenſi *complectitur.*

Legati pompa bene ordinata Pekingam tendunt.

Poſtquam jam in conſpectu Imperatoria tot moleſtiis periculiſque quæſita *Pekinga*, Legati eam ſolenniter & pro dignitate muneris, quod ſuſtinebant, ingreſſuri, hunc ordinem inter ſuos conſtituerunt. Duo tubicines agmen equis vecti, velut viæ ductores, præibant. Poſt illos vexillifer, vexillum Auriacum geſtans; tum duo Legati aliquot Tartarorum Magnatibus honoris ergo ſtipati, omnes equeſtri pompa. Claudebant agmen centuriones militeſque, qui eouſque per Sinam Legatos præſidio ſuo deduxerant, quinquaginta circiter, inde carpenta, quibus dona impedimentaque vehebantur & Mandarini ſuo quiſque ordine: ultimus iterum vexillifer inceſſit. Tota hæc *Pekingam* uſque via vectabulis, ſarracis, trahis, equis, mulis, aſinis, bobus, hominibus, adeo implebatur, ut exercitus imaginem procul intuentibus præberet; ſed omnia inter ſe nullo ordine confuſa permixtaque. Viæ ipſæ adeo luto ſordibuſque ſcatebant, & inæquales paſſim in ſcrobes foſſaſque deſidebant, ut carrucarii jumenta, atque ipſa ſuppellex noſtra fœdis paludibus immerſa extractaque videretur.

Decima ſeptima Julii undecimum Civitatis *Peking*, Oppidum *Tongsiou* quæ & *Tung*, humili ad dextrum viæ latus, lævamque *Guei* ac depreſſo & uliginoſo ſolo ſitum præterivimus. Magnitudine mediocri validis cincta mœnibus, media alio muro in duas partes ſecatur, nullis diviſa plateis, ſed ſparſim ædibus Pagodiſque ſine ordine, ſine cura permixtis. Crebri

hinc inde pagi & ad ſiniſtram viæ proximus Pagodes, ubi prandio feſtinanter ſumto, progreſſi campum haud procul amœnum, innumeris per eum hominibus paſſim diſcurrentibus, conſpeximus. Prima poſt meridiem hora ſuburbium *Pekingæ*, quæ totius Imperii Tartarici Sinicique caput eſt, viginti quinque *ly Tongsiouo* & ſexies mille centum & viginti quinque *Kantona* in Septentrionem diſſita.

Legati ſalutantur à Magnatibus.

Per duas altiſſimas ac magnificas urbem portas invecti, apud Pagodam inſigni elegantia equis deſcendimus reliquum comitatum & impedimenta noſtra expectantes. Vix ingreſſi fuerant Legati templum, cum Eunuchus *Magni Chami*, *Kapado* dictus, extra falconem ſuſtinens, mox qui Proregum *Kantonenſium* in aula res procurabant, Magnatumque nonnulli, adventum iis magna affectus teſtificatione gratulati fuerunt. Refectis cibo potuque aquæ glacialis viribus, cum Eunuchus impedimenta noſtra excuſſiſſet, ac vehicula numeraſſet, in aliud magnificum, haud procul Palatio Imperatorio, hoſpitium muro alto cinctum, tribuſque magnis portis areiſque ſpectabili, ſolemni pompa deducti ſumus.

Legati jam tandem ſtabilem nacti, ſecurumque locum, munera *Chamo* deſtinata, ſuamque omnem ſuppellectilem explicantes, nihil amiſſum corruptumque, omnia ſalva & integra compererunt. Hinc gratiis Deo pro tanti itineris incolumitate actis, ut porro clementer conſilia tam glorioſa & Reipublicæ proficua dirigeret, proſperaretque, impenſe precabantur. Veſperi duo Tartarici Duces duodecim ſtipati militibus portas Palatii, contra vim externam, & ut omnia ex voto & voluntate Imperatoris adminiſtrarentur, obſederunt.

Summo mane Mandarinus *Pinxentous*, duoque alii Præfecti *Kantonenſes*, paulo poſt nonnulli Senatores Imperii, eorumque princeps Secretarius *Thonglouja* Sinas, comitatus Mandarinis Tartaris *Quanlouja* & *Hoolouja*, qui & ipſi arcana Senatus, quanquam Sinicæ linguæ expers, tractabat. Salute mutua data; *Miſſos ſe à* Magno Chamo *& Senatu Imperii*, dicebant, *qui & adventum Legatis gratularentur, & de valetudine illorum, cæteriſque ad Legationem ſpectantibus, quo numero, à quibus, unde, in quem finem miſſi & quæ afferrent munera, inquirerent.* Ad quæ reſponſo accepto, comitatum Legatorum (eramus in univerſum quatuor & viginti) recenſuerunt, ſingulos nomine evocantes: cæteri, qui in catalogo non extabant, abſcedere juſſi. Inde munera juxta diſcriptionem *Kantona* acceptam, curioſe inſpicientes, ſingula quo loco & quomodo confecta, cui inſervirent uſui, verſus quam mundi plagam Regiones, ubi talia provenirent, ſitæ, & quot menſium itinere tam ab Hollandia, quam *Pekinga* diſtarent. Cumque eorum curioſæ inquiſitioni ſatisfactum eſſet, laudavêre munera, & quæ præterito anno à *Liqueſibus* allata fuiſſent, quod corrupta violataque viderentur, ab Imperatore ſpreta, contemtaque, ac ne inſpicere quidem illa dignatum. Inde iterum ad interrogationes verſi, *num Hollandi mari progeniti, nec aliam patriam,*

quam

quam mare habitationemque ſtabilem haberent. Quod ſi propriam regionem haberent, quod ejus nomen, ubi ſita, à quo, in quem finem miſſi, quis eorum Rex, & qua ætate eſſet. Legati cæteris facile tranſmiſſis, *id vero ſe mirari* ajebant, *inquiri ab illis, an mare habitarent: nam qua id ratione fieri poſſit, ut populus aliquis ſine certa ſtabilique regione, perpetuo mari vagus inſtabiliſque oberret? Eos vero, qui talia de ſe ſuaque natione per calumniam ſparſiſſent, cum tempore mendacii manifeſtos deprehenſum iri. Terram ſuam Hollandiam vocari; eam à multis retro ſeculis habitationem, ſemper patrio jure, non ſpolio, aut rapina, à Majoribus ſuis hucuſque poſſeſſam.* Denuo Mandarini: Qua ergo mundi plaga eorum Regio, terreſtri itinere, quantum *Pekinga* abeſſet; ac per quas Provincias, ſi terra adiri poſſet, proficiſcendum eò commeantibus. Cumque firmiter ſibi perſuaſiſſent Hollandos terra continenti carere, ſed maria tantum pervagari, vel inſulas quaſdam ignobiles habitare, accuratam deſcriptionem & picturam ejus, quam poſſideremus, Regionis ſibi repræſentari volebant. Ergo tabula mundi explicata Hollandiam illis vicinaſque Provincias Fœderati Belgii, locaque ſingula, ubi mercaturam exercerent, ad oculum demonſtrarunt. Mandarini nomina locorum ſingulis inſcripta ſchedulis mappæ affigebant, *Magno Chamo* ſe monſtraturos dicentes. Inde multa de regimine Hollandiæ & authoritate illorum, à quibus miſſi, inquirebant. Præcipua difficultas, nomen Reipublicæ, naturamque Ariſtocratiæ ipſis explicandi, ac quid ſibi nomen Principis vellet. Quippe Tartari Sinæque unius Imperio aſſueti, quid Reſpublica plurium ſociatis laboribus gubernata ſit, capere non poſſunt. Dum vero Præfecturam Principis Auriaci intelligerent, Legatos ab ipſo miſſos judicabant, unde mox corona pretioſa cum ſericeâ togâ Tartaricâ flaveſcentis coloris, inauratis Draconibus acupicta, quod *Magno Chamo*, vel ejus Vicario proprium eſt, paratur, ad illam præter alia munera Principi offerenda, verum poſtea Tartarorum Magnatibus hanc Legationem duntaxat à Generali *Joanne Maatzuikero* nomine Societatis Batavicæ inſtitutam intelligentibus, alia dona ſubſtituta ſunt, quæ mox recenſebimus. Hinc cum illis de Republica quaſi Regno, aut unius Imperio loquendum eſt. Quare frequenter de Principe inquirebant, ejuſque ſtatu ac *an Legati ex cognatis ejus eſſent*, ſcire volebant. Nam *nullis Legatis, qui non ſunt ex cognatione illius, à quo mittuntur, caput coram throno Imperatoris inclinare permiſſum, neque* Coreâ *& ex* Liqueſis *inſulis ante annum miſſos, niſi fratres ac affines Regum fuiſſent, id impetraturos. Quippe Majeſtatem Imperatoriam aliter ſalvam eſſe non poſſe.* Poſt multa quæſita reſponſaque Mandarinorum & Legatorum, (ſigillatim illa commemorare, cum ejuſdem fere generis & argumenti cum illis ſint, quæ *Kantonæ* acciderant, haud opus eſt) ad munera Imperatori offerenda converſi, *an rectà ex Hollandia apportarentur, quærebant*, Legatis pleraque, panna, ſuccinum, corallos, ſpecula, tubos opticos, thoraces ferreos, ephippia, & ſimiles armaturas, Hollandica eſſe, aliqua autem à Præfecto Bataviæ venire.

Aliæ quæſtiones Legatis propoſitæ.

venire. Hinc novæ emerſerunt quæſtiones : *quis ille Præfectus ; & quæ illa Batavia ?* Gubernatorem Generalem ratione auctoritatis *Kantonenſium* Proregibus æqualem, nam cum Hollandi nulli ſubjiciantur Regi, nec Hollandia Regnum ſit, ipſi minime Proregis, ſed Gubernatoris duntaxat titulum competere : Bataviam vero ratione opportuni ſitus univerſalem omnium navium, Hollandiâ vel aliis locis ſolventium portum, & velut Batavicæ Indiæ Metropolim. Cumque ſatisfactum eſſet curioſitati illorum, (omnia, quæ dicebantur, per ſctibas ſuos annotari curaverant) reſpondentibus.

Sinarum variarum quæſtionum curioſitas.

Mox omnes iterum ordine reverſi plura adhuc exquirentes. Primus ſe ab Imperatore miſſum dicebat, ejuſque conſilio, ut literas fidei afferret, quæ magna ſolennitate & reverentia in theca argentea, triplici panno coccino tecta, deportabantur. Alter arma inſpiciens, *an ex puro auro argentoque addita illis ornamenta eſſent, ac qua arte confecta*, quærebat. Tertius de bello ſciſcitabatur, *quibus in eo armis Hollandi, & contra quem uterentur*; præcipue, ac inſtantius, *an cum Luſitanis* Makaoenſibus *pax illis, vel bellum : Luſitania Sinæ propior, an Hollandia eſſet.* Ita reſponſo ad ſingula accepto diſceſſerunt, ſed mox ſexta jam ſeptimaque viâ redeuntes, multa de Legatorum dignitate honoribuſque, quibus in Republica fungerentur, interrogabant, ac per quot gradus ad talem dignitatem daretur aſcenſus, reſpondentibus Legatis, per decem gradus aſcendi, & per quatuor iterum deſcendi, antequam quis talem dignationem conſequeretur. Diſceſſuri multis importunitatem ſuam excuſabant, *juſſu Imperatoris talium ſupra modum curioſi ſatisfaciendum, cui illa adhuc die omnia ſcripto comprehenſa à ſe exhiberi deberent.*

Ingrediuntur Senatum.

Cancellarius omnibus his intellectis, altera die *Quaaloujam* & *Kaoloujam* ad Legatos miſit, imperans, ut abſque ulla mora cum muneribus ſuis in Senatum venirent. Sed cum imber vehementiſſimus tum caderet, veriti Legati, ne munera lutoſis plateis, ac pluvio cœlo corrumperentur, bis deprecati tantam feſtinationem, & differri rem in commodius tempus inſtantiſſime rogantes, nihil impetrare potuerunt. Ergo conſcenſis equis munera metu pluviæ domi relinquentes, ad Senaculum feſtinarunt, ſed non admiſſi, niſi poſtquam munera quoque eo deportata, quæ *illa adhuc die inſpecturum Imperatorem*, referebant. Ingreſſi, antequam ullos Senatoribus tam illuſtribus honores exhibere poſſent, ſtatim conſidere juſſi. Cancellarius ſupremo loco complicatis pedibus more Tartarico; ad dextram duo Tartarici Magnates; ad lævam Jeſuita quidam, *Adam Scaliger*, Colonia Agrippina, ut ipſe ferebat, oriundus, qui jam per quadraginta & ſex annos in *Pekingenſi* aula, adhuc ſtante familia *Taiminga*, honoribus floruerat, extrema jam ſenecta ac promiſſa in pectus incana barba venerabilis videbatur. Nihil ibi magnificum, vilia ſcamna, detrito linteo ſtrata, ipſe Præſes Conſilii nudis cruribus lacernula cannabina nudum corpus tegebat. Compellati ab

Adam Scaliger Jeſuita Ubius Legatos ſalutat.

ab eo Legati paucis, ſed honoris verbis; mox Jeſuita Oratione Germanica (cujus promtam adhuc ore loquelam jactabat) eos allocutus, multa de Amſtelodamo, ejuſque nonnullis civibus, quos nominabat, rogitans. Medio tempoiis Mandarini *Kantonenſes*, & ipſe *Pinxentou*, dona bajulorum inſtar ſudore diffluentes, inferebant, nobis haud parum vilia ſervitia eorum mirantibus. Præſes ſingula ipſe ſua manu ex ciſtis depromens, unde, cui bono, ubi emta, confecta, & locus, quantum *Pekinga* Hollandiâ diſtaret, interrogabat. Interpres ejus Jeſuita *Adam* erat, qui ſingula ſuo quoque teſtimonio confirmabat. Quoties rari quid & egregii expromebatur, altum pectore ſuſpirium *Adam* emittebat. Cumque Præſes pretium organi pneumatici, ſcire cuperet, noſtris quantum æſtimarentur reſpondentibus, *pulcherrima eſſe*, dixit, *& juxta cum armis, epphippio, ſuccino, corallis rubris præcipuam apud* Magnum Chamum *gratiam habitura*. Quicquid reſpondebant Legati, id omne à duobus Mandarinis verbatim ſummo ſtudio conſignabatur.

Quæ dum ita geruntur, Imperator miſſo in Senatum decreto, *Adamum* ſcribere juſſit, ut ea adhuc veſpera ſibi exhiberentur, Hollandi terras haberent, necne, & ubi ac quantum Imperio ſuo diſſitas, tum nomen Hollandici Principis, ac quæ Reipublicæ Hollandicæ regiminis forma eſſet.

Adam inde juſſu Præſidis de Principis Auriaci, & Celſiſſimorum Præpotentiumque Ordinum Fœderati Belgii ſtatu quædam cum inquiſiviſſet, Legatis, quod res erat, reſpondentibus, prolixo omnia ſcripto comprehendens, in quo multa falſa alienaque, inter alia, *Hollandiam adhuc Hiſpanici juris eſſe*, ad *Adamum* converſus dicens, *te ſcire Hollandos propriam ſuamque regionem habere, à tua haud procul diſtantem patria, & quomodo illa regatur: teque linguæ eorum peritiam habere ſufficit.* Tertiùm tranſcribere exemplar & ſcommata delere juſſus, ætate debiles oculos obtendit; unde à famulo ejus tranſcriptum, quod cum Cancellarius probaſſet, manu ſua ſignatum Imperatori cum munuſculis quibuſdam ſtatim tranſmiſit. Dum Scribæ occupantur, Præſes ſive Cancellarius laridum afferri juſſit, quod pinguedine & cruore per os manuſque diffluente (ſemicrudum & fere incoctum erat) avidiſſime cum cæteris Procerum Tartaricorum vorabat. Hoc jentaculo cum ruentem ſtomachum fulciviſſet, filio *Kokkonus* nomine Senioris *Kantonæ* Proregis, qui in aula morabatur, juſſit, ovem porcumque è veſtigio ad prandium Legatis excipiendis pararet. Quod tanta celeritate factum, ut vix ſemicoctas carnes menſæ illatas pari appetitu Cancellarius Tartaricique Magnates deglutirent, Legatis ipſoque *Adamo* (nam & is convivio intererat) ſolo aſpectu comedendi deſiderium perdentibus; non aſſuetis cruda Scythico more paſci; quod ex facie conjiciens Præſes, tolli reliquias ſapidiſſimi cibi & ad ædes Legatorum deferri lautiarum loco juſſit, appoſitiſque fructibus & bellariis elegantiſſimo convivio Tartarico finis impoſitus fuit.

Adam inter alia, *ante quatuor menſes Legatum Ruſsicum centum perſonarum comitatu, quos inter aliquot Æthiopes*, Pekingam *annuæ mercaturæ ergo veniſſe* referebat, *ſed hactenus quod Imperator, modo intra, modo extra civitatem verſaretur, audientiam impetrare non potuiſſe.* Ita multis ultro citroque ſermonibus cæſis, veſpera jam ingruente in Palatium ſuum reverterunt, Jeſuita *Adamo*, quem quatuor in *Palankyna* ſedentem, humeris geſtabant, aliiſque equitibus eos honoris ergo pompoſe comitantibus.

Secretarius conſignat munera.

Sequenti die primarius Secretarius *Thouglonja*, cum Mandarinis *Qualouja* & *Holoonja*, juſſu Cancellarii ad Legatos inviſerunt, munera, quæ Imperatori, ejus matri & primæ Sultanæ proprio nomine offerenda haberent, conſignaturi. Quo facto, mox iterum reverſi Secretarium Legatorum cum muneribus in Senatum citabant. Ita *Henricus Baron* cum illis eo ſe contulit, cunctiſque peractis, reverſi denuo iidem cum Mandarino *Pinxentouo* & duobus aliis *Kantonenſibus*, ac qui res Proregum in aula obſervabant, *munera Imperatori, ejus matri & uxori gratiſsima eſſe* retulerunt, ac ſi quid adhoc linteorum alborum, minimum quinquaginta volumina, quibus carere poſſent, ſupereſſet, remunerandis *Kantonenſium* Proregum filiorum uxoribus, id ſibi quod præcipuam delectationem in iis cepiſſet, mitterent. Cui mandato ſatisfacientes ſex & triginta volumina, Tartaris multum gaudentibus, donarunt. Sæpe poſtea reverſi illi Mandarini, ac Secretarii de ſtatu Hollandiæ propiora ſciſcitabantur, ſed cum vix ſatisfieri verbis eorum, vel curioſitati, vel ignorantiæ ac ruditati poſſet, charta pura, ipſis ita poſcentibus, prolata, quæ quatuor ſecta juxta mundi plagas lineis rudem, & ut manu fieri poterat, varias obiter delinearunt Regiones, unde digito dignoſcere ſitum Hollandiæ poſſent, arguendæ illorum ſupinæ vel ignorantiæ rerum mundanarum, vel calumniæ malignorum, qui ipſis grande mendacium obtruſerant, terra carere Hollandos, & nonniſi maritimam in navibus vagamque vitam, piratarum inſtar, agere.

Tertio Auguſti *Pekingam* Legatus Mogolicus ab Imperatore Indiæ intra & extra *Gangen* miſſus, componendis, quæ nuper inter Sinicum Indicumque Imperium exortæ, controverſiis miſſus, & liberum religionis per Sinam Mahommedicæ, an Ethnicæ incertum, exercitium, ut ferebant, petiturus. Munus attulit Imperatori (quippe nefas immunem ad aulam admitti): trecenti & triginta ſex generoſi equi: duo vivi ſtruthiocameli, adamas pollicis magnitudine, ter mille libræ lapidis *Colerini* venenis præſens antidotus vel medicina, quæ omnia ſuo pretio magnam ipſi & benevolentiam conciliarunt, & poſtulatorum conſequendorum ſpem haud ambiguam.

Adamas pendebat duo *maas*, id eſt, octo ſcrupulos.

Pinxentous cum quodam Duce Tartaro *Pekinga* antehac *Kantonam* luſtrandæ militiæ miſſo, ubi ejus notitiam habuimus, Mandarinis comitantibus Proregum *Kantonenſium* procuratoribus, Legatos quadam die conveniens, quid in literis fidei nomen *Julii* ſignificaret, quæſivit. Cumque ſeptimum anni menſem Europæis, & Tartaris ultimum anni deſignare intelle-

xiſſet,

xiſſet, *num ergo,* inquiebat, *Hollandia jam à mille ſexcentis quinquaginta quinque ſtetit, & à tot retro annis principium ſuum ſupputat?* Reſponſum: *ſemper ab ultima rerum memoria unam eandemque gentem Hollandiam habitaſſe, & annorum illam epocham à nato Jeſu Chriſto, quem Redemtorem ac Salvatorem religioſo cultu agnoſcunt, perpetua nunquamque interrupta ſerie deduci.* Ita literis fidei ſecum ablatis, muti ſilenteſque diſceſſerunt.

Poſtquam *Magno Chamo* per tot inquiſitiones ſatis ſuperque cauſa Hollandorum cognita perſpectaque plenè innotuerat, non vagos mari errones, ſed gentem priſca origine & ſtabili ſemper patria, inter Germanias ſemper nobiliſſima, jam priſcis fuiſſe ſeculis, trigeſimâ primâ Junii edicto Senatum monuit: *Se Legatos agnoſcere & ad conſpectum ſuum, ſi velint, admittere,* ubi in novo Palatio thronum inſediſſet. Ac tanta Imperatoris fuit hac in re circumſpectio, ut literas fidei altera vice verbatim quam accuratiſſime transferri à Jeſuita *Adamo*, examinandas à Philoſophis ſuis, curaverit, tanta ejus ſatisfactione, ut ſecundo tertioque edicto primum Imperii Scribam moneret: *Poſtulata Legatorum favorabiliter tractarent, ſuæque Majeſtati de omnibus, quæ agerentur rationem redderent.* Exemplar utriuſque epiſtolæ *Magni Chami*, quia res imprimis memorabilis, verbotenns ex lingua Sinica tranſlatum, huc inſerere viſum. Legati agnoſcuntur à *Magno Chamo.*

Magnifici Lipeos, Ita Senatores Imperii appellantur.

Legati Hollandici Imperatorem ſalutatum obſervantiamque teſtatum cum muneribus ſuis venerunt; quod unquam alias à millenis annorum contigiſſe nulla extat memoria: Et quia primæ hæ vices ſunt, Legationem illorum acceptavi, illiſque poteſtatem concedo, ut poſtquam in novo meo Palatio throno inſederim, in conſpectum meum, reverentiæ exhibendæ, adducantur; eo fine, ut poſt bonam tractationem, & poſtulatorum ſufficientem examinationem, quam fieri poteſt, citiſſime ad diſceſſum expediantur. Idque eo magis, quia celebritate nominis mei commoti, mare terraque longiſſimis viis emenſi, velut ex altiſſimorum montium umbra pedes ſuos Pekingæ *demum quieſcere voluerunt, ut claritatem Solis in cœlo apertis oculis contuerentur. Qua ratione ejuſmodi hominibus tam longa via huc profectis contradicere, aut eorum poſtulata abnuere queamus?* Prima *Magni Chami* Epiſtola.

Sexta & decima ſexti menſis die, literis Hollandicis ſecundum prælectis, ex ſenſu earum percipio Legationem Hollandorum, quam ſponte & proprio motu ſuſceperunt, fundamento & ſincero animo inchoatam, ex Regionibus trans mare magnum Oceanum ſitis, non ſecus ac avis per aëra volitans ad deſcenſum cogi non poteſt. Et quia hanc Legationem maximi facio, ac tanquam me ipſum amo, imo ſingulariſſime gratum habeo, ideo tibi, Cancellarie, aliiſque Senatoribus, ut eorum petitioni, quam hac Legatione faciunt, libere Imperium meum peragrandi, & in illud veniendi convenienter ſatisfaciatis, meque, quid concluſeritis, certiorem faciatis. Altera *Magni Chami* Formula.

Cancellarius, voluntate *Magni Chami* intellecta Legatos per Deputatos ſuperius memoratos, interrogari juſſit, *annon ſingulis annis vel ſaltem* Cancellarius ſingulis quin-

quenniis Legationem concludit.

triennis ſemel Pekingam *ſalutando Imperatori, venire poſſent.* Legati reſponderunt; ſingulis quinquenniis id ſibi commodius fore, hac conditione, ut interea quotannis *Kantonenſem* mercatum quatuor navibus adire ſibi liceat. Igitur Cancellarius Senatu Tartariæ ſimul, ac Sinæ, cujus caput eſt, convocato, *æquam ſibi Hollandorum videri petitionem, per ſingula quinquennia Imperatorem ſalutandi,* expoſuit, ejuſque ſententiam omnes Tartarici Senatores probabant: Verum Sinæ majorem erga Hollandos benevolentiam ſimulantes, *nonniſi ſingulo novennio reditum eorum requirendum*, ob itinerum pericula, caſuſque. Sed id animo ſubdolo, quippe ſubintelligebant, id quod Tartari non obſervaverant, medio temporis commercia *Kantonenſia* iis fore illicita. *Præterea conſideraret Senatus, num ſub Hollandorum nomine Angli deliteſcerent, qui ante triginta annos quatuor navibus ex portu* Heytamon *naves Saliferas capto Mandarino, arce diruta, multiſque hoſtiliter actis, abduxiſſent, à quo tempore pro hoſtibus habiti, & Sina prohibiti; ita clarioribus opus fore documentis fidei Hollandicæ, antequam in regnum admitterentur. Nam præterquam quod libera, quæ peterentur commercia, juribus regni & priſcæ conſuetudini repugnarent, ne quidem in literis fidei, quas attuliſſent, tale quid peti, unde ſibi ſuſpicionem oriri, ſuo id, non publico, Legatos nomine petere.*

Tartarorum Senatores ad novennium extendunt.

Liberæ mercaturæ obſunt.

Novum id Legatis inopinatumque penitus accidit, qui ſecundo Imperatoris Edicto *Kantonam* ad Proreges miſſo, libera *Kantonam* commercia plene Hollandis conceſſa, neque aliud, niſi ut *Magno Chamo Pekingæ* ob id beneficium gratias agerent, ſupereſſe arbitrabantur. Non jam amplius artes Patris *Adami* & duorum præterea Jeſuitarum ignorare poterant, qui impediendis Legatorum conatibus amplius trecentis teilis argenti impenſis, majora adhuc pollicebantur, & ea calumnia Tartarorum animos illorum ſuggeſtione occupatos, obtentu mercaturæ aditum in Imperio quæri, ex quo prædas agerent, congeſtamque rapinam ſecum aveherent. Præterea referebatur, tres hos Jeſuitas vehementiſſime conqueſtos, *Makaum* penitus vicinia *Kantonenſis* mercaturæ, perituram. Et altius in animos Tartarorum Sinenſiumque impreſſa variorum, à *Makoenſibus* pecunia corruptorum, calumnia deſcenderat, quam ut penitus evelli poſſet; *Hollandos conflugem variarum nationum, ſine ſolo, ſine patria, niſi quam ſibi toto mari oberrantes vi facerent, eſſe, & ex præda aliorum vivere.* Adeoque novâ corruptela opus, ut Primus Imperii Cancellarius, aliique Senatores, verba *ire & redire licitum foret*, in publicæ fidei literis expreſſa, *Magno Chamo* interpretarentur, non alium quam liberæ mercaturæ, habere ſenſum. Quod plane præter Legatorum mentem erat, cum haud melius ſcirent, quin iſta tria millia, & quingentæ argenti Toelæ (de quibus Proregi *Cantonenſi* nomen fecerant) in hunc finem erogata forent. Unde Legati varia ſe premi invidiâ, & à *Kantonenſibus* deceptos videntes, non tamen animum deſtinata proſequendi amittebant; iterum in conſilio, quod ſecundus Imperii Cancellarius in eum finem convocaverat, annua *Kantonæ* commercia urgere, primo per

Ut & Patres Societatis.

Secundo convocatur Senatus.

Mando-

Mandorinum Senioris *Kantonenſis* Proregis Cancellario promittere, non ante ſe *Pekinga* diſceſſuros, quam ſua Majeſtas *Chamica* plene certa fieret, Hollandos ſe, non Anglos, eſſe. Sigillum metallo inciſum, quo omnes ſuorum literæ maritimæ Sinam adnavigantes, diſtinguendis ab aliarum nationum navibus, obſignarentur, & peculiare vexillum de ſummo malo juxta Hollandicum præfigendum petebant. Tandem ſupplici per ſcribam libello compoſito, diſertis verbis petebant, *ut Hollandis eodem, quo indigenæ, vel ſubjecti, jure per Sinam, exemplo* Lieugiowenſium, Amiamorum, *&* Siamorum, *quibus id antiquis Sinenſium Legibus permiſſum, proficiſci, habitare, tributa & vectigalia perſolvere, & eorundem trium populorum more ſingulo triennio Imperatorem cum muneribus venerandi jus, ac poteſtas concederetur. Hac tamen conditione, ut navis, vel Naves Legatorum non tenerentur reditum eorum præſtolari, quod ſalſis in Oceano aquis aſſuetæ dulcibus computreſcerent.* Sed fruſtra omnia moliebantur apud animos calumniis & largitione aliena præoccupatos. Decem vel quatuordecim millia Toelarum argenti vera & unica methodus ad viam liberæ mercaturæ muniendam. Verum tantam pecuniarum ſummam, præter tot donativa jam erogata, incerto fini expendere minus conſultum Legatis videbatur. Varia petunt.

Magnus Chamus tandem intellecto, quid à Senatu Regni in Hollandorum cauſa hactenus actum fuiſſet, & Hollandos (ita ipſi retulerant) ſingulis quinquenniis Legationem *Pekingam* mittere paratos, ſupputans integro opus iis, ad tam grande iter perficiendum, quinquennio, ſi interdiu tantum, noctibus non computatis, proficiſcerentur, ſua ipſe manu, deleto quinquennio, octennium præſcripſit benevolentia quaſi erga Hollandos, ac ne nimium gravarentur, commotus. *Nam quâ* inquiebat ad Senatores, *ratione id illis poſſibile fuerit, & cur illis tantum imponeremus onus, qui mea non indigent opera, neque ſibi à me metuunt, ac proprio motu ſinceroque animo tot muneribus venerantur. Æquitas omnino poſtulat, duum triumve annorum requiem illis poſt tantum peractum iter, concedere ac indulgere.* Quæ quidem omnia argumento erant, nihil jam reſtare agendum, niſi ut omiſſa impræſens ulteriori cura, meliorem patienter occaſionem præſtolaremur. Ipſe primus Imperii Scriba, feſtinationem & nimios conatus plus detrimenti, quam commodi allaturos. Et cum Mandarini Proregum Kantonenſium eum propterea compellarent; *Annon ſufficit, iniquiebat, quod qui nunquam antehac Imperatorem ulla Legatione compellaverant, & ob adverſam famam pleriſque Magnatum ſuſpecti habebantur, amicorum loco haberi. Si commercia nimis urgeant, utrâque gratiâ facile excidere poſſent. Non exiſtimare debent Hollandi, prima ſtatim vice cuncta, quæ petunt, illis concedenda, ac è re noſtra foret, vel teneremur ipſis Batavis liberum permittere negotium. Si intra annum, aut quam primum poterunt Imperatori pro hoc favore & amicabili acceptatione gratias agant, melioribus forte fatis tunc uterentur.* Tempus interea appropinquabat, quo Imperator novum Palatii primo ingreſſus inauguraturus Legatos ſimul in conſpectum Patiuntur repulſam. Cancellarii reſponſum.

ſuum admittere decreverat. Antequam vero id fieret, in priſca aula, ubi Imperatoris ſigillum cuſtoditur, reverentiam ei exhibere tenebantur. Nam ut Sinenſes referebant, cum Palatium illud Imperatore vetuſtius, & ab ipſo cœlo electum ſacratumque ſit, huic primos illi honores deberi; ac ſi quis huic ſe conſuetudini Legatorum exterorum non accommodet. Inauditus ſpretuſque, quod Legato Ruſſico accidit, unde venit, remittitur; Nam is contra *Czari* ſui Majeſtatem id eſſe exiſtimans, abnuerat. Neque quiſquam Magnatum ante Imperatorem adire poteſt, quam hac cerimonia perfunctus ſit, & quod præcipuum, ipſe, antequam Imperio inaugeretur, *Magnus Chamus* ſe hic inclinare tenetur. Triduo ante ſolennem audientiam hæc ſolennitas peracta fuit.

Legati reverentiam ſigillo *Magni Chami* exhibent.

Vigeſimâ ſecundâ Procuratores Proregum *Kantonenſium* cum Mandarinis *Pinxentouo* aliiſque, & tribus Doctoribus Sinenſibus, nec non Magnatum nonnullis, trabeati omnes, quadratis in pectore & tergo opere Phrygionico inſignes characteribus. Hi pompa ſolenni Legatos, eorumque Comitatum in antiquam aulam, Bibliothecæ vel Academiæ ſtructura ſimilem (nam togatis & librariis omnia replebantur) deductos parumper in cellula extra turbam conſidere juſſerunt; inde in mediam aream, ſub puro cœlo, exigua cathedra clauſa per porticum pergere, & ter corpus incurvare, caputque terram verſus inclinare ad præconis clamorem juſſi fuimus. Mox præco inclamare *Kaſchan*, id eſt, Deus Imperatorem miſit: iterum *Quee*, in genua procumbite, & denique *Kanto*, caput flectite & *Kee*, ſurgite; idque tertium repetiit. Tum voce *Koe*, ad latus recedite, diſceſſimus.

Solitas ceremonias abſolvunt.

Huic ſolennitati aliquot centuriæ Doctorum Sinenſium interfuere; qua leviter peracta Legati in palatium ſuum reverterunt. Dies vigeſima quinta Auguſti publicæ audientiæ Legatorum, quâ in præſentiam conſpectumq; Imperatoris admitterentur, conſtituta jam prope aderat, cum novo infortunio omnis iterum perturbata & abrupta ſpes fuit ſubita & inopina fratris junioris *Magni Chami* morte, qui ſedecim Princeps annorum vigeſima tertia Auguſti diem ſupremum obiit, & quidam vim ſuſpicabantur. Quippe acribus cum Imperatore verbis contendens, ira exaſperata eo furoris prorupiſſe Interpretes narrabant, ut Imperatorem tangere auſus fuerit, quod Senatus crimen morte piandum cum cenſeret, veneno necatum. Sed plures obitum ejus amori imputabant, quod *ſeparatam aulam, procul matris & Ephororum cura, haberet, Virginum duarum nimia conſuetudine exæſtuans, laſſuſque, cordi refrigerando vitrum aqua glaciali improvide hauſto, repente extinctis, ſopitiſque nimio rigore ſpiritibus vitam finiiſſet.* Quæcunque cauſa obitus fuerit, conſtat Imperatorem ingenti mœrore extrema ejus accepiſſe, prohibitis alloquio familiarium intimis, & edicto cæteris monitis; *ne intra triduum quiſquam à ſe aliquid peteret, aut dolorem ſuum interpellaret.* Exanime tanti Principis corpus integro inſepultum menſe, gentium more, ſupra terram jacuit, vigeſimâ octavâ Septembris demum Regiis monumentis illatum

illatum, quæ cauſa, cur Legati non ante ſecundam Octobris admitti ad audientiam potuerint.

Decimâ quintâ octobris Legatus Ruſſorum *Czari*, quod cerimoniis coram ſigillo Imperatorio defungi ſe poſſe negaret, ut ſupra dictum, nulla admiſſionis ſpe, proficiſci certus, Legatis per famulum valedixit, ſimulque ſchedulam, quam Moſcoviæ mutui congreſſus in urbe *Peking* teſtem oſtendere poſſet, petiit, impetravitque. Sed detentus tam diu à Tartaris fuit, negataque ipſi ante deſcedendi libertas, quam à *Magni Chami* literas ſalvi reductus obtinuiſſet. Unde ante deſceſſum nos cum cæterarum nationum Legatis ſolenni excepit convivio, ubi varios quiſque de patriæ mirandis ſermones miſcens, ad ſtuporem percipiebat hiſtoriam venenoſitatis pilorum Tigridis, quàm Magni *Mogoris* Legatus, longo de alexipharma lapidis Serpentini virtute præmiſſo, referebat: circa labra prælongis nutrire pilos, quos adeo venenoſos experientia ibidem docuit, ut ſi quiſpiam, ſive homo, ſive ipſamet bellua, illorum vel unicum incautius ſuſceperit, irremediabili ſui ipſius toxico intereat. Unde à *Bengalenſibus*, apud quos ingens in ſylvis hujuſmodi animalium multitudo vagatur, obſervatum fuiſſe, dicebat, quod hæc bellua ſemper aquam *Ganges*, aliuſve fluminis, ore juxta fluminis curſum admoto, nunquam ex adverſo hauriat, relictis ſtagnantibus, quantumvis vicinis, ne aqua pilorum virulentia infecta ei necem inferat. Unde Regio edicto cautum, ne quiſpiam hujuſmodi pilos, occiſa Tigride, retineat, ſed ſub pœna vitæ omnes ad curiam Mogolis mittere tenentur, ubi à Medicis Regiis pilulæ conficiuntur exitiali veneno turgidæ, quæ iis, quos Rex clandeſtinæ morti deſtinat, exhiberi ſolent. Addebat exemplum exoticum & admiratione dignum; puerum ſeptennem ὀφιόφαγον, *Brachmani* cujuſdam filium, in urbe *Agrâ*, qui tanta aviditate in cibum ſectabatur venenoſa animalia, araneos, ſcorpiones, ſerpentes omnis generis, ut iis vix ſatiari poſſe videretur. Quam rem cum intellexiſſet Legatus, rei experimentum ſumpſit, præcipiens domeſticis, ut puerum quæſitum ſibi ſiſterent, atque una ſerpentes, quos poterant, magis peſtiferos, eâ tamen cautela abſconditos adferrent, ne puer primo ſtatim intuitu in eos nimio appetitu perculſus incurreret, quod uti præceperat, factum fuit; ſed deſideratæ lethææ deliciæ puerum minime latere potuerunt, ingreſſi ſiquidem cum caniſtro nonnullis ſerpentum exitioſiſſimis referto, vix dum ei ſe ſtiterant, ecce, ſive ex odore ſive ex naturali quodam ſympathetici affectus conſenſu, in caniſtrum, moram non ſuſtinens, puer ὀφιόφαγος, velut impetu facto, irruit, & mirum dictu, raptis caniſtri clauſis, ſine ullo delectu unum poſt alterum manu ereptos, ſine ulla virulent fellis, inteſtinorumque exemptione, à capite ad caudam uſque famelici canis adinſtar, ad unum omnes devoravit, tanto cum guſtu, & voluptatis ſenſu, ut non peſtiferum quid, ſed delicioſum cibi ſuaviſſimi edulium devorare videretur. Quæ rei narratio, uti præſentes ſumma admiratione affecit omnes, ita quoque protinus

Præſens pilorum Tigridis venenum.

Puer ὀφιόφαγος.

tinus

tinus de rei inſolitæ eventu,uti fieri aſſolet,& de prodigioſa hujus ὀφιοφαγίας cauſa, diſquiſitio nata eſt.

Altera poſt funus fraternum die Imperator edicto Cancellarium monuit, *Hollandos, Mogolicos & Occidentalium Tartarorum Legatos, coram throno Majeſtatis ſuæ ſiſteret.* Moniti quoque publicis edictis omnes *Pekingæ* Magnates, ut *ejuſdem diei ſolemnitatem ſua præſentia conſpectiorem redderent.*

Legati coram throno apparent.

Tandem poſt tot remoras exoptata illa illuxit dies, qua Magni Tartarorum Sinæque totius *Chami* conſpectum audientiamque admitteremur. Altera poſt mediam noctem hora Mandarinus *Pinxentou* cum reliquis Proregum *Kantonenſium* procuratoribus, aliiſque aulicis magnifico apparatu lucernis, Legatos deducturi, in Palatium noſtrum venerunt. Ex univerſo comitatu noſtro ſex more gentis, qui Legatos in aulam comitarentur, ſelecti; reliquis domi manere juſſis. Per duplices aulæ Portas magnis latiſque areis diſtinctas introducti, nudis inſidere ſub cœlo ſaxis tamdiu, donec lux oriretur & Majeſtas *Chamica* in throno ſuo conſpiciendam ſe exhiberet. Parvo poſt intervallo Legatus *Mogolicus* quinque ſtipatus Præfectis, ac viginti Æthiopibus *Abiſſinis*, ad Legatorum latus & ipſe conſedit; idem *Lammâſum* & Occidentalium Tartarorum, qui ab ipſis *Sutatads* appellantur Legati fecerunt.

SUTATADSUM Legatus Principem in aula locum gratiamque obtinuit, nec quiſquam citiorem expeditionem nactus, quod *Magnus Chamus* amicitiam Regis illius maximi ob viciniam & copiam præſtantiſſimorum equorum, faciat. Quæ mandata ejus fuerint nobis non conſtat; munera *Chamo* & pro ſalute vota ferre dicebatur.

Sago

Sago infra ventrem ex crudis ovium velleribus, lana extrinſecus conſpicua propendente, abſque manicis, indutus, nuda ab humeris brachia lacertoſque oſtentabat, pileolo Tartarico, cujus ex Zabellina pelle margo aliquot digitorum latitudine, apex pilis equinis, quibus in rubrum ſingulari arte colorati criſtarum inſtar utuntur. Infra laxis ad talos caligis, veli cujuſdam imagine crura verberantibus. Ocreæ tanta craſſitie & pondere ſolearum, ut & incedentem tardarent, & facili negotio pedibus ob laxitatem excuti, ac evibrari poſſent. Ad dextram (more Sinico) acinacis latus graviſque, ut militem primo aſpectu non Legatum dixiſſes. Neque alius comitum, quos ducebat habitus, ſed ſinguli pharetram ſagittis refertam in dorſo geſtabat.

Legatus MOGOLUM tunica cœrulea auro rigente ad talos uſque indutus, laxa toto corpore, niſi quatenus cingulo ſerico conſtringebatur, à qua pretioſi flocci propendebant. Crura ocreis ex corio Turcico concinnis, caput Tulbando verſicolore magni pretii tectus erat.

Qui cum tantæ magnitudinis adamantem juxta tot libras lapidis *Colubrini Magni Chamo* dono dediſſet, mira de inaudita multitudine pariter ac magnitudine adamantum *Magni Mogoris* prædicabat, ac ſi univerſum mundum in adamantibus poſſideret; ut & de virtute lapidis *Serpentini*, quem partim naturalem in Serpentes concretum; partim ex variis venenoſorum animalium, potiſſimum hujus colubri piloſi, tranſmutatum à *Brachmanibus* in quorundam certi generis Serpentum capitibus adinventum referebant. Colore marmor adæquans, ſed magis ad glaucum vel cæruleum vergente. Antidotum toti fere Indiæ, & Chinæ uſitatum. Cujus experientiam

Legatus Mogolicus mira de lapide Serpentino refert.

rientiam nobis præſentibus in Sinæ manū Scorpionis ictu læſa fecit; vulneri vix lapis admotus, quin omne virus intra muſculorum interſtitia diffuſum, repulſum, & à lapide tanta proportione & celeritate, ac à magnete ferrum, attractum fuit, ut Sina veneni jam ad hunc, modo ad viciniorem plagæ locum affluxum digito monſtraret, & lapis jam vulneri contactu unitus, veluti ſuo officio probe functus, qui plagæ inſeparabiliter fixus adhæſerat, ſua ſponte delapſus hominem perfectæ ſanitati reliquit. Quo experimento commotus, prece & pretio mihi lapidis portionem comparavi, quem à Tornione ad formam calicis excavari juſſimus, cum cujus fragmentis poſtea in cane à vipera morſo periculum feci, quorum aliquod vulneri à vipera cani inflicto mox appoſitum, protinus ita cohæſit, ut difficiliorem avulſionem pateretur, tamdiu affixum vulneri, donec exucto omni veneno hirudinis inſtar jam ſatur ſponte ſua decideret, quo peracto canis paulatim liber à veneno, etſi aliquanto tempore torpidus, ad ſe tamen rediit priſtinæ ſanitati reſtitutus. De hoc lapide *P. Michael Boim* in ſua flora Sinenſi meminit: *In India & Regno* Quanſi *in quorundam certi generis Serpentum, (quos* Cobras de Cabelo, id eſt, *Capillatos Serpentes Luſitani vocant) capitibus lapis reperitur contra morſus, ibidem à Serpentibus inflictos homini alias ſpatio viginti quinque horarum interituro. Lapis hic rotundus, lenticularis, ut plurimum figuræ, coloris in medio albi, & circumcirca glauci, aut cærulei; vulneri applicatus per ſeipſum hæret, veneno vero jam plenus decidit. Poſt lacti immerſus per aliquam moram ad ſtatum naturalem ſe reducit. Lapis hic non omnibus communis, ſi iterato vulneri adhæreat, virus omne exhauſtum non fuit, ſi non adhæreat, moribundo indigenæ de ſuperato mortis periculo congratulatur.* Præterea referebat *Brachmanes* hunc lapidem arte æmulari, ex confuſis, hujuſmodi intra Serpentes lapideis fruſtulis, vel etiam vitalium ex capitis, cordis, hepatis, dentiumque una miſtis portionibus terræ ſigillatæ conflantes, qui eâdem, qua naturalis, polleret virtute; quam artem nemo adhuc à *Brachmanibus*, aut *Joguis* etiam magna pecuniæ vi oblata impetrare potuit. Illum calicem in patriam retuli, quem etiamnum Ampliſſimus Vir *Roetert Ernſt* Scabinus & Senator Amſtelodamenſis inter rariora naturæ miracula reſervat.

Regnum *Magni Mogoli*, qui hunc Legatum magnifica ad Magnum Tartariæ Sinæque *Chanum* miſerat pompâ, Boream Indiæ partem complectitur, quæ monte *Caucaſo* (jam *Dalanguer* dicti) Oceano, & fluminibus *Ganges* & Indi in orbem clauditur. Hoc Regnum *Mogol* ſive *Mogor* à Tartarorum Rege, qui olim hanc gentem ferro ſubegerat, nomen ſuum obtinet, in varia diſtinguitur Regna, quorum aliqua alii Duci pareant. Præcipua ſunt *Kambaya*, *Dely*, *Sanque*, *Mandro* & *Bengala*. Aulam hic Magnus Dux in Regno *Dely*, ac urbe cognomini tenet. Univerſum hujus Ducis territorium pingui gleba & omnium rerum feraciſſimum. Nam oryza, triticum, cera, ſacharum, Thus, & alia aromata, goſſypium,

& ſe-

& ſericum magna copia ex hac plaga à vicinis & exteris petuntur, unde grande incolis emolumentum datur.

Certò creditur, quod hic *Magnus Mogol* mox ad cantum claſſici ter centena millia Equitum, & quinquies centena Elephantum, & ineffabilem peditum numerum recenſeat.

Legatus LAMMASUM flavo habitu, lato, ut Cardinales Romani, pileo, ad latus globuli precatorii dependebant. Hi *Lammaſæ* genus hominum religioni deditorum eſſe perhibentur, qui diu intra Sinam ſacra ſua cum exercuiſſent, ab ultima familia *Taimingæ Vanlieo* aut *Zungchinio*, pulſi ad Tartaros majori libertate fruituri conceſſerant. Reliqui per hunc Legatum nomine totius Sectæ reſtitutionem integram,& ſacrorum ſuorum libera per Imperium exercitia ſupplices petebant. Ante portam hujus, in qua diem præſtolabamur,areæ, tres nigri Elephanti, magnifico ornatu, dorſo turribus inauratis multa imagine variegatis, in quibus vigiles excubabant,conſpiciebantur. Inde ingens & innumerabilis turba, tota ad ſpectaculum ſedibus ſuis civitas excîta, & ipſa illa confuſio pars magnificentiæ habebatur. Legati LAMMASUM.

Utrumque portæ latus innumera militum prætorianorum copia, qui omnes Tartarico habitu armiſque, obſidebatur. Loco paulatim tenebras fugante,Magnates Sinarum Tartariæque,Imperatoris,ut dictum,edicto ad pompam evocati, intentis in nos oculis peregrinitatem noſtram ſtupebant ſimul & admirabantur: vix hora tranſierat, cum ſigno dato omnes celerrimo quaſi tumultu excitati, conſurgebant. Duo ex Tartarorum Magnati-

 bus

Legati ſecundam & tertiam aream intrant.

bus, qui hactenus internuncii Legatorum fuerant, eos aliâ portâ in ſecundam aream, & ipſam milite Tartaro, aulicorumque plenam; huic tertia quartaque porta in intimam aulam, ubi Palatium *Magni Chami* ejuſque Thronus conſpiciendus dabatur, deduxerunt. Area hæc interior quadrata ambitu quadringentorum paſſuum, milite utrimque togis ex rubro ſerico floribus variegato indutis latera ejus tegentibus. Subſellium Throni Imperatorii centum duodecim ſelecti, vario ſingulorum habitu vexilliſque, ſed omnes pileis nigris, plumis flavis & floccis induti, hoc ordine cingebant.

Ornamenta Throni.

Proximi throno *Magni Chami* duo & viginti, quiſque flavum manu tenentes umbraculum. Inde decem alii, ſinguli circulum aureum Solis ſpecie, & ſex præterea circulos inſtar Lunæ plenæ in altum elevantes. Poſtea ſedecim contos, quorum extremis magni ex ſerico verſicolore flocci dependebant, protendentes. His adſtabant triginta & ſex vexilliferi vexillis Draconum aureorum, monſtrorumque varia forma, quod Imperatoris inſigne. Inde quatuor alii, quorum ſinguli clavam inauratam vibrabant dextrâ, quos quatuor bipenniferi, aliique convenientem Sinicæ Majeſtati proſopopæiam agentes ſubſequebantur. Et hæc unius ad Thronum lateris poſitura; alterius eadem plane facies, & circumcirca innumerabils aulicorum, uno omnes veſtitu, regia luxuria ſuperbientes. Ante gradus Solii ab utroque latere ſex candore nivibus candidiores equi, ſtragulis multo auro rigidis, frenis gemmarum ſplendore micantibus, ſtabant. Dum hæc admirabundi ſpectamus, campanula penetrantiſſimo ſonitu aures demulſit.

Vix campanula ſonare deſierat, cum miles Tartarus in medium proſiliens, flagellum, quod ex concavo corio Serpentis inſtar conſutum videbatur, tribus ſpiris tanta arte & celeritate quatiebat, ut haud minori ſono, quam bombardæ, aër ejus impetu diverberaretur, idque cum tribus vicibus, repetitum ab eo fuiſſet, denuo multitudini ſe immiſcuit.

Tutangus alii reverentiam exhibent.

Tum omnibus nobis conſurgentibus Senior *Tutangus*, amplius triginta aliis Magnatibus ejus veſtigia prementibus, ad Imperatoris Solium propius acceſſit, qui præcone acclamante *Magnum Chamum* capite novies ad terram inclinato venerabantur. Suaviſſima interim Muſica inſtrumentis pariter & cantantium vocibus inter ſe certantibus aures omnium titillabat.

His à Solio digreſſis, Cancellarius duoque ex Senatu aliam magnificorum & illuſtrium Magnatum turmam ducentes, eadem veneratione Solium adorabant. Inde Legatis *Sutadſorum*, *Lammaſumque* ab utroque Cancellario pari pompa deducti. Tum Cancellarius ad Legatos noſtros reverſus, qua dignitate cenſeri vellent, rogavit, illis *Thiomping* reſpondentibus; ita enim à *Kantonenſibus* Proregibus nominati jam dudum fuerant. Eadem ex *Mogolico* quæſivit, qui cum ſe parem Hollandicis Legatis profeſſus eſſet, utrique pari honoris dignitatiſque gradu ut *Thiempingæ* habebantur.

Cancellarius rogat, quo dignitatis loco Legati haberi velint.

In areæ medio è regione mediæ Throni Imperatorii portæ viginti ſaxa, veluti limites, Sinenſibus æri inciſis characteribus notata conſpiciebantur,

quæ

quæ ubi quiſque pro gradu & dignitate ſua ſubſiſtere ac honorem Imperatori exhibere teneretur, deſignabant. *Tutangus* minor ad lævam ſubſiſtens nutu ſignificavit Legatis, ad decimum lapidem accederent, ibique ſubſiſterent. Tum præco alta voce exclamavit: *Ite & ad thronum appropinquate.* Acceſſimus omnes. Iterum præco: *locum veſtrum occupate.* Occupavimus. *Ingeniculate.* Ingeniculavimus. *Caput ter incurvate.* Incurvavimus. *Surgite.* Surreximus. Tandem: *redite in locum veſtrum*, & ſtatim ad latus ſeceſſimus. Legati noſtri, *Mogolicuſque* in theatrum trium altitudine virorum, cui domus Throni innitebatur, variiſque *Cochleis* & ex alabaſtro vel albo lapide pergulis exornatum deducti, cum iterum incurvati caput terram verſus inclinaſſent, conſidere juſſi, Tartarico potu *The* lacte mixto & ligneis *Carcheſiis* hilariter reficiebantur, nobis in area ſubſiſtentibus, eodemque potu ab aulicis copioſe tractati. Interea denuo campanula inſonuit & flagellum coriaceum intonuit, cum omnis in genua procidit multitndo. Nos avidi tantum Imperatorem in ſumma Majeſtate conſpiciendi, innumera eum cingente hominum copia prohibebamur. Legati ſolitas *Magno Chamo* reverentias exhibent.

Triginta circiter paſſus à Legatis in Throno, auro gemmiſque refulgente, conſidebat. Periſtylia Throni ſpecie duorum Draconum adeo faciem ejus inconſpicuam reddebant, ut Legati non niſi extrema ejus videre poſſent. Ei aſſidebant Proreges, Principes conſanguinei & Proceres aulæ primarii, togis ſericeis colore cœruleo, Serpentibus aureis Draconibuſque intextis, tegmine capitis apice aureo & gemmis refulgente, qui & ipſi potum *Thee* ex ligneis vaſculis alacriter hauriebant. Bina Throni latera viginti Prætoriani arcubus & Sagittis inſtructi, ſed nullo peculiari veſtitu, cingebant, qui Legatis penitus aſpectum Imperatoris eripiebant.

Vix octavâ horæ *Magnus Chamus* in ſublimi Throno conſederat, cum & ipſe & omnis ejus aulici ſurrexerunt, Legatis noſtris ex theatro tum quoque deſcendentibus; quod dum utrimque fit, Legatorum unus *Jacobus de Keyſer* obſervavit *Chamum* eos oculis ſuis retro proſequi. Qualis *Magni Chami* in Throno ſeſſio. Statura, quantum in ille tranſitu Legatus notaverat, media, juvenis adhuc colore albido, carnoſus, aurea à talis ad verticem veſte, ita ut ſerica filamenta nulla conſpicerentur. Id mirum nobis videbatur, nec conſpectu Imperatoris, nec alloquio Legatos potiri potuiſſe; ſed ita Sinenſium mos fert, quoties in throno Majeſtatis conſident, nulli Legato, neque aliis, niſi intimis aulicorum videndos ſe præbere.

Cum Legati deſcenderent, ſimul omnes aulici confuſa quaſi fuga repente diſceſſerunt. Milites vexillis ſuis in humeros abſque cura rejectis, ſine ordine domum quiſque ſuam properabant. Neque Legatis facile fuit, per denſos multitudinis cuneos ad Palatium penetrare, quanquam cuſtodiæ corporis noſtri deſtinati milites populum ad latera fuſtibus dimoverent.

Vix in hoſpitium ſe Legati receperant, cum duo Primarii ex Senatu ad-

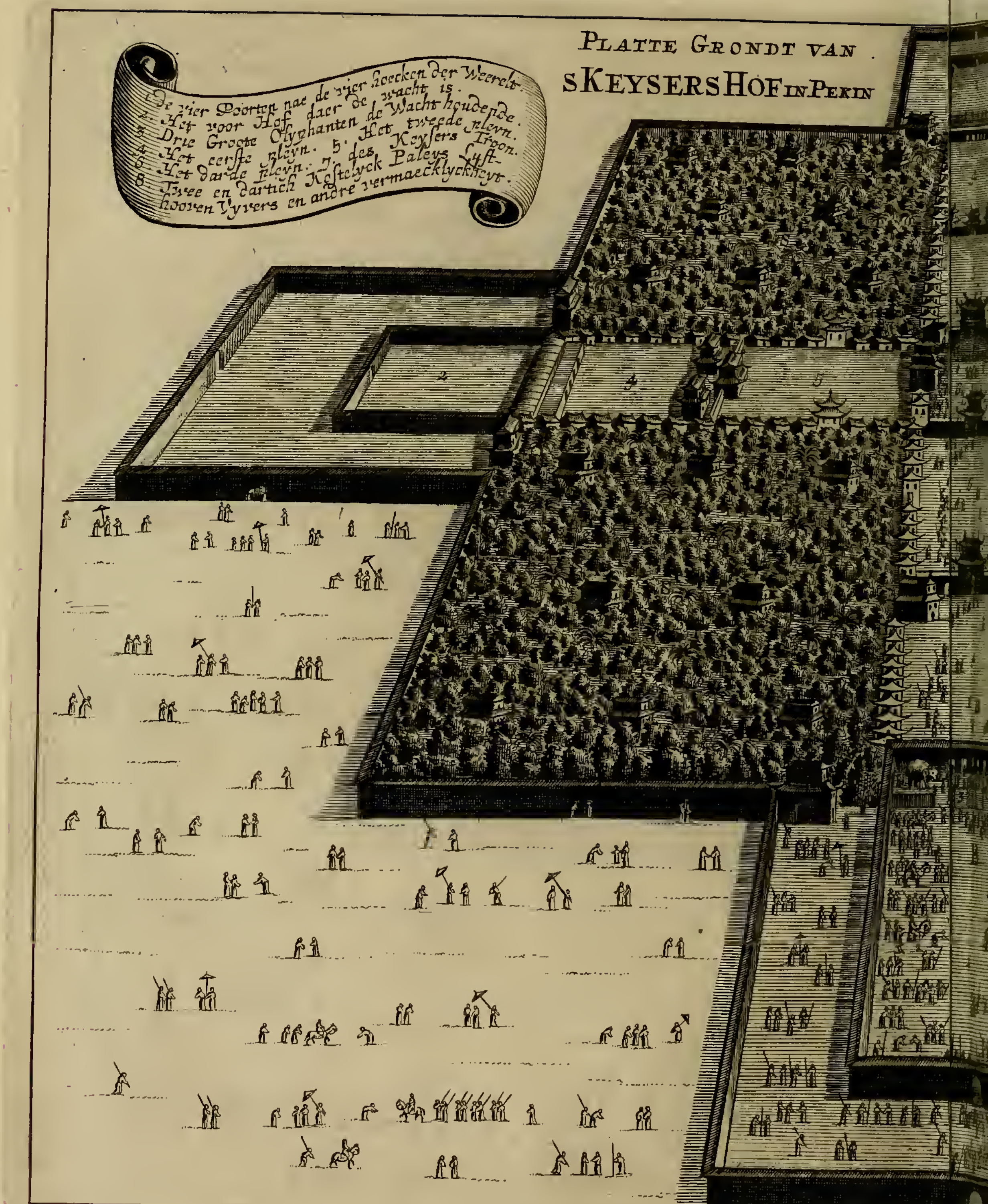
 fuerunt,

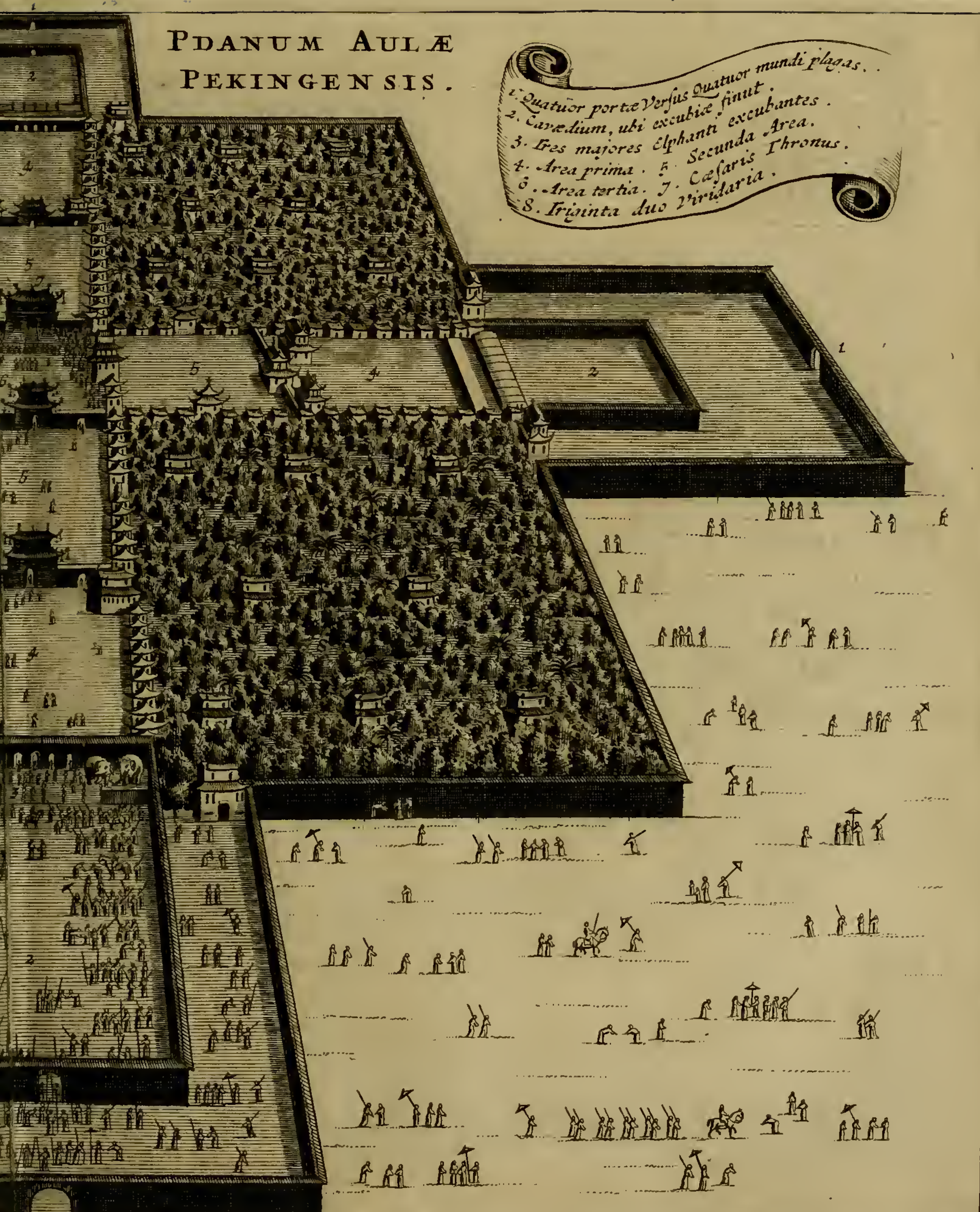
fuerunt, qui nomine *Magni Chami* veſtitum Hollandicum, cujus inſpiciendi cupido inceſſiſſet, petebant. Data ipſis ex villoſo holeſerico nigro integra veſtis, cum ocreis ex Hiſpanico corio, calcaribus, tibialibus ſericeis, & quæ inſuper lintea requiruntur, gladius, & fibrinus pileus. Tanta voluptate ea *Chamus* adſpexit, ut dixiſſe adſtantes retulerint: *Si hæc Legatorum veſtimenta ſunt, quibus ergo ipſi Reges utentur*? Veſte circa veſperam remiſſa præcipue pileum ex pilis fibrorum contextum mirabantur, ubi, quomodo conficerentur, ſolito ipſis more interrogantes.

Quandoquidem hæc aula *Pekinenſis* præ incredibili magnitudine, ſplendore, artificio, proceſtriis, theriotrophiis, hortis, piſcinis more omnium, omnem omnino Europæorum ſuperans apparatum, ejus planum in hoc ſchemate cum accuratiſſima locorum delineatione, ut propriis oculis, & auribus uſurpavimus, exhibemus.

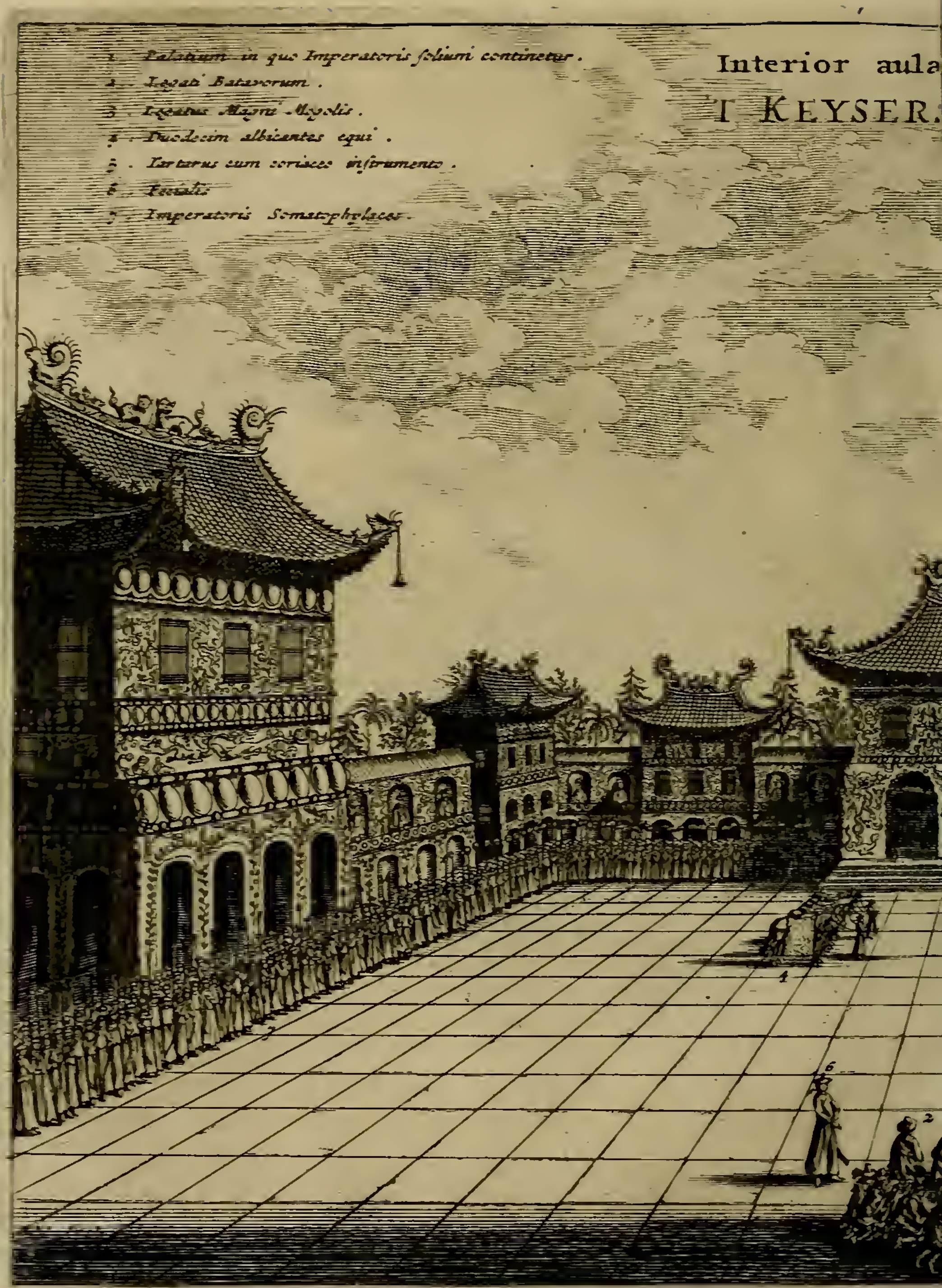
Aulæ Pekinensis deſcriptio.

Aula quadrata, ambitu duodecim *ly*, ſive trium horæ quadrantum intra ſecundum urbis murum Boream verſus, firma altitudine, quindecem amplius pedum muro, coctilibus rubris, ſupra flavis tegulis tecto. Quatuor ad ſingula latera, verſus mundi plagas, à quibus denominantur, portæ: Auſtralis præcipua & maxime commeantibus frequens. Nos Throno Imperatoris appropinquantes, per hanc portam Auſtralem in aream quadringentorum paſſuum, foſſâ ponte quatuordecim paſſuum ſtratâ, ſed illum & gramine ob neglectum luxuriante, milite Tartarico equeſtri & pedeſtri ibi magna copia ſtationem habente, deducti fuimus. Ponte transmiſſo prima porta, ad cujus utrumque latus plerumque tres nigri Elephanti excubias agunt, occurrit. Per hanc quingentos paſſus longam & quinque elegantibus arcubus innixam portam, area & ipſa quadringentos lata pedes, in quam à *Pixentoo* ſummo mane, ut cum aliis Legatis diem expectaremus, deducti fuimus, ſe aperit ædificiis inſignis; tria craſſis firmiſque muris eminebant, ex quibus tota area defendi poteſt. Inde in alteram aream tranſitus ejuſdem magnitudinis & ſtructuræ, ac tandem per concameratos fornices in tertiam ultimamque lapide ſecto ſtratam, ubi *Chami* ſedes, ac palatia ſupra fidem, Sinico opere, ſplendida, præcipue quatuor tria latera cingentia & quatuor gradibus infra ſolum depreſſa. In medio Palatium, ubi *Magnus Cham* Throno inſedit, cum à nobis conſpiceretur; tres Arcus Triumphales eo ducunt: atque ibi Imperator, Auguſta, Eunuchi & Concubinæ; cæteri fere omnes aditu excluduntur. Una tantum uxor ejus, cæteræ concubinæ munia domeſtica obeunt, numero fere quinque mille. Eunuchi præcipua conſiliorum tractant; hortos, vigilias & alia curant. Eadem aulæ facies ingredientibus ab aliis lateribus: nam media area in crucis formam ſecta, verſus quatuor mundi partes æqualiter extenditur: circum horti, ambulacra, luci, lacus, piſcinæ paradiſi ac palatia, quæ inter liberos & concubinas, quarum quatuor præcipuæ, diſtribuuntur. Varia per tertiam aream, Eunuchis, Concubinis, Ancillis, Sacerdotibus aliiſque habita-

Platte Grondt van
sKeysers Hof in Pekin
1. De vier Poorten nae de vier hoecken der Weerelt.
2. Het voor Hof daer de wacht is.
3. Drie Groote Olyphanten de Wacht houdende.
4. Het eerſte pleyn. 5. Het tweede pleyn.
6. Het darde pleyn. 7. des Keyſers Troon.
8. Twee en dartich Koſtelyck Paleys Luſt-
hooren Vyvers en andre vermaecklyckheyt.

PDANUM AULÆ
PEKINGENSIS.
1. Quatuor portæ Verſus Quatuor mundi plagas.
2. Cavædium, ubi excubiæ ſinut.
3. Tres majores Elphanti excubantes.
4. Area prima. 5. Secunda Area.
6. Area tertia. 7. Cæſaris Thronus.
8. Triginta duo Viridaria.

33.

1. Palatium in quo Imperatoris ſolium continetur.
2. Legati Batavorum.
3. Legatus Magni Mogolis.
4. Duodecim albicantes equi.
5. Tartarus cum coriaceo inſtrumento.
6. Fecialis
7. Imperatoris Somatophylaces.
Interior aula
T KEYSER.

Imperatoriæ facies.
HOF van binnen
1. 't Pallys daer 's Keyſers Throon in ſtaet
2. de twee Nederlandſche Ambaſſadeurs
3. Een Ambaſſadeur van den Grooten Mogol
4. twaelf ſneeuw witte Paerden
5. Een Tarter met een leere wint ſlangh
6. Een Herout
7. Keyſers Lyfwachten.

habitata ædificia; cum plures quam ſedecim mille homines in Palatio degant: eſt & gerontophrophium, in quo ſenes decrepiti aluntur.

Omnia ædificia intus extuſque magnificentiſſima, auro & ſtatuis ac opere Topiario ita exornata, ut ſpectantibus ſtuporem præ admiratione injiciant. Frontiſpicia ædium firmis columnis ſuffulciuntur amplis ex ſecto marmore ambulacris decorata. Quicquid lignorum lapidibus inſertum, lacca *Cie* illitum, aut auro obductum cernitur. Tecta flavis & inſtar auri Sole fulgente reſplendentibus, ex luto coctis imbricibus pulcherrime micant: unde error ortus auro puro Palatii tecta conſtare. Singulæ tegulæ clavo caput inauratum firmantur: ut nihil in Palatio, quod non ſit flavi & regii coloris, conſpiciatur.

Præter illam illuvie & gramine fœdam foſſam, alia adhuc profundior crebris mæandris per totam aulam diſcurrit, ac varios lacus facit, hortos, Paradiſos, lucos irrigat & humectat. Hæc foſſa aquas ſuas ex fluvio *Yo*, cujus fontes in montibus *Jociven* ex palude *Si* oriuntur, accipit; tanta profunditate, ut magnarum navium ſit ferax, & ejus beneficio onerariæ naves in ipſam aulam merces ſuas deferant. Idem fluvius rivos ſuos in hac aula per arte factos montes & rupes diſpergit. Non aliâ in re clarius Sinenſium ingenium, quam in montibus ejuſmodi artificioſis eluceſcit, ubi ipſam naturam ſuperare videntur. Ex lapidibus & marmore fiunt, hinc inde floribus & arboribus pulchre exornati. Ditiorum & Mandarinorum horti ac Palatio iis ſuperbiunt. In *Pekingenſi* territorio reperiuntur, qui non ſpeluncas modo, verum cubicula, aulas, ſcalas, vivaria & omnis generis arbores habent, tanta arte, ut Europæi noſtri palmam Sinis concedere cogantur. Uſus horum montium arte factorum eſt, Solis ardores æſtivo tempore gratiſſima umbra & frigida aura frangere, ſpiritus reficere, convivia celebrare & ſtudiis incumbere.

Sunt, in quibus Labyrinthi tot erroribus confuſi, ut vix trium ſpatio horarum emetiri poſſis. Innumera alia ſunt, quæ fidem & admirationem ſuperant: ſed vel ex his conſtat, quantus aulæ & urbis *Pekingenſis* ſplendor ſit, quæ compendium totius Imperii Sinici eſt.

Moris *Pekingæ* eſt, ubi in conſpectu Imperatoris comparuerint, argumento præſentiæ tranſiiſſe hac vice, ut tribus ordine Imperatoriis conviviis excipiantur Legati gentium nationumque, quorum ſingula decennio circumaguntur, integro menſe ad *exactionem* requiſito. At quia celeriori Legatis reditu opus erat, quam ut tam diu ſolennia expectarent, interceſſione ſupremi Cancellarii non abſque multis inſtantiis obtentum fuit, ut tribus continuo ordine diebus conviviis abſolverentur.

Secunda poſt meridiem hora ejuſdem, qua *Magni Chami* præſentia fruiti fueramus, Mandarinus *Pinxentou* aliique *Kantonenſes*, qui *Pekingam* nos ſeduxerant, Imperatoris nomine domum *Lipui*, qui vel Cancellarius vel Regni Præfectus vocari poteſt, evocati ad ſplendidum convivium fuimus.

Legati

Legati quoque *Mogolum* Indorum, *Sutadzorum* & *Lammazum* aderant. Hollandi à dextris juxta *Mogolicum*; cæteri ex adverſo comitatus ſinguli retro conſederunt. Duabus vicibus ſplendida congeſta fercula: primæ menſæ fructus, & ex ſaccharo toſta bellaria: alterius ex ovibus, Bubus & Camelis coctæ carnes. Singulis Legatorum ſeparata menſa, & ex comitatu duobus idem honos habitus; triginta argenteis patinis cibariorum molem ægre ſuſtentantibus. *Magni Chami* repræſentans aulæ Imperatoriæ Magiſter ſolus lato, & ſublimi ſcamno cruribus complicatis ſuæ inſidebat menſæ, duobus juxtim Magnatibus aliis, qui cuncta obſervantes Legatis hilarem vultum præbebant. Cibos non alii præter nobiles & purpuratos, menſis ſervientes inferebant.

Antequam Legati diſcumberent, omnes ſimul Boream verſus, qua plagâ *Magnum Chamum* verſari tum dicebant, reverentiam ei corpore ter inclinato exhiberi juſſi fuerant, eo, quo ante Thronum veneratos diximus.

Sublatis bellariis, carnes aſſæ elixæque tribus tantum patinis apparatu adeo ſordido, ut nauſeam potius quam appetitum excitarent. Finito fere convivio, magiſter aulæ famulis omnes, quæ coram ſe, patinas auferre juſſit; ipſe unam tantum, parte Cameli cocta oneratam, qua famelici inſtar paſcebatur, retinuit. Quicquid ciborum reſtabat Legati more gentium, ſecum in ſacciperiis auferre juſſit. Jucundiſſimum ſpectaculum, videre Tartaros coriacea ſacciperia ſua & ovillis pellibus conſutos thoraces ingeſtis cum pinguedine & deſtillante carnium jure ciborum reliquiis farcire effluente per ſaccos ſanie, & veſtibus eorum cereiſque ſevo relucentibus. Certamen inter ipſos, quis plurimum ſemeſarum fruſtarum abriperet.

Poſt prandium ahena ex auro argentoque plena potu *Sampſou* afferebant, quam in malluvia effuſum, inde ingentibus cochlearibus in aurea & argentea carcheſiis infundebant, hoſpitibus ſorbendum porrigentes. Potus is ex lacte dulci diſtillatus perhibebatur, ac peculiaris *Magni Chami* eſſe, cujus cellarium hoſpitibus tam longinquis eo liquore triſtitiam corde expellere deberet. Viribus vino aduſto haud inferior, & cum multoties Legati paribus hauſtibus architriclino reſpondiſſent, quicquid reſtabat, auferre ſecum juſſi; ſed militibus portæ adſtantibus, aliiſque haud parva eorum delectatione diſtribuerunt. Ita cum denuo Imperatori, inclinata ad Boream facie gratias egiſſent, haud parum illa die tot corporis flexionibus fatigati, in Palatium ſe receperunt.

Altera die & ſecundâ Octobris *Tutangus* ſive Imperii cuſtos Legatos interrogavit, *Verumne eſſet quod vulgo de Hollandis perhiberetur, triduo integro ſub aquis eos vivere poſſe.* Nam & hoc Luſitani atque Jeſuitæ credulis Tartaris inſuſſuraverant, nos & extorres eſſe & ex præda maritima, piſcium inſtar, ſupra & intra mare vivere. Legati, irriſa clam vanitate talia vel rogantium vel fingentium, *Mercaturæ mutuæ cum illis omnium jure gentium exercendæ ergo ſe veniſſe dicebant, id quod per plurima orbis totius regna abſque*

fraude

fraude & dolo facerent; *Optaſſe idem in Sina ſibi concedi.* Tutangus *ſibi idem votum, nec defore honeſtis eorum deſideriis ſuam induſtriam*, reſpondit. Legatis ipſi demonſtrantibus inutiles hactenus & parum proficuos conatus, quos adhibuiſſent *nunc aliter fieri non potuiſſe* dicebat; *redirent altera vice, ac* Chamo *gratias pro amicitia, in quam recepti, agerent, libera per univerſum regnum commercia ſe haud vana jactantia ipſis polliceri, neque ſumtus formidandos: Exiguas quaſdam largitiones magnis promovendis deſtinationibus ſuffecturas.* Ita Legati primo convivio ſolenni exacto, altera die poſt meridiem ſecundum auſpicati ſunt, Legato *Mogolico* adverſum Legatos cum aliis magnificis Mandarinis ac præcipuis aulicorum conſidente. Mox deprehenſum, majori affabilitate ac affectu *Mogolicos* excipi, noſtris mirantibus & interpretem cauſam rogantibus, *nondum huic, qui convivium præbebat Domino munera honoris ergo exhibita*, dixerunt. Res adeo Legatis improviſa, qui *Pinxentoum* cæteroſque *Kantonenſes* Mandarinos ſufficientibus *Nankingæ* donis, quibus Magnates *Pekingenſes* remunerarentur, pro officiis præſtandis inſtruxerant, ut tum demum ſe deceptos ſentientes, rationem accepti expenſique exegerint, ipſis eo prætextu abeuntibus, quod eos, in quos munera diſtribuiſſent, metu indignationis *Magni Chami* nominare non auſint. Hac & aliis cauſis, quod nondum ex voluntate Imperatoris res noſtræ expeditæ eſſent, tertium in decimam quartam Octobris convivium rejectum fuit. Quæ cum illuxiſſet, equis ad Palatium ſecundi Cancellarii jam muneribus placati & longe aliter quam hactenus erga nos animati, magnifice & humaniſſime tractati fuimus. Cumque aliquoties mutuis poculis frons exporrecta, nomine *Magni Chami* Imperatoriis donis remunerandos nunciabant. Dona duabus longis tabulis eleganti ordine diſpoſita conſpiciebantur. Ac primo quidem munera Domino Generali *Johanni Maatzuiker* à *Magno Chamo* deſtinata porrigebantur, quæ à Legatis in genua more Sinico procumbentibus utraque excipiebantur manu. Deinde ſinguli tam Legati, quam comites eorum, nomine prælecto evocati, ſua quiſque dona ingeniculans accepit. Ita fine his cerimoniis impoſito, cum ter iterum Thronum *Magni Chami* Imperatorium incurvato corpore & flexo capite venerati fuiſſemus, domum equis revecti acquievimus.

S E R I E S
Munerum à Magno Chamo donatorum, primo

Strenuo Gubernatori *Joanni Maatzuikero.*

Trecentæ argenti Teilæ.
Quatnor volumina ſerici Damaſceni non picti.
Quatuor volumina ſerici nigri, totidem cærulei.
Quatuor volumina cærulei Damaſceni.
Quatuor volumina ſerici attalici, quorum duo cum Draconibus.

Quatuor volumina ſerici Phrygiani	Sinis & mercatoribus,	*Thuys.*
Duodecim volumina ſerici Picti.		*Peling.*
Decem volumina ſerici Depexi.		*Hockjens.*

Quatuor volumina cærulei picti Damaſceni.

Quatuor volumina Xylini,	Sinis & mercatoribus,	*Gazen.*
Quatuor volumina Bombycini,		*Foras.*

Quatuor volumina nigri Holoſerici.

Legatis, qui æqualia omnino munera accipiebant.

Centum argenti Teilæ.
Quatuor volumina Serici picti.
Quatuor volumen Xylini.
Quatuor volumina Serici depexi.
Tria volumina Tramo-ſerici cœrulei.
Tria volumina nigri Damaſceni, totidem cærulei.
Duo volumina Serici attalici.
Unum volumen nigri Holoſerici.

Secretario *Henrico Baroni.*

Quinquaginta Argenti Teilæ.
Duo volumina Serici picti.
Duo volumina Xylini.
Unum volumen Damaſceni.
Unum volumen Serici attalici.
Unum volumen Holoſerici.

Aulicis,

Aulicis, qui æqualem cunctis portionem largiebatur; videlicet.

Quindecim Argenti Teilæ.
Duo volumina Serici depexi.
Duo volumina Kuntowaat.

Interpreti *Antonio Carpentier.*

Triginta Argenti Teilæ.

Interpreti *Antonio Duret.*

Toga Damaſcena Serico attalico circa colla prætexta.

Mandorino *Pixentoo.*

Toga palmata inauratis Draconibus rigens, quæ ex tempore induenda erat.

Reliquis Mandorinis, qui Equites creati erant.

Equi ſine Ephippio.

Singulis centurionibus, qui Præſidio militari *Kantona*, *Pekingam* præerant.

Chlamys ex cæruleo Damaſceno, circa collum ſerico attalico prætexta.

Viginti militibus ſingulis.

Paludamentum ex viliori Damaſceno mixti coloris.

Biduo poſt decima ſexta Octobris, qua die *Pekinga* diſceſſimus, duo Tartari Magnates, quorum tam frequens ad nos ab Imperatore fuit commeatio quindecim carros, impedimentis convaſandis, palatio noſtro admoverunt.

Eadem die Legati per Mandarinum *Pinxentouum* in aulam *Lipui*, ubi Senatus Imperialis habebatur, accipiendis literis ad Generalem Bataviæ à *Magno Chamo* ſcriptis, evocati, circa decimam equis eo advehentes in exteriori aula quendam ex præcipuis Senatoribus literas, menſæ flavo Serico ſtratæ impoſitas attollentem, eas aperientem ac ſummam circumſtantiaſque omnes recitantem, conſpexerunt. Duplex earum literarum, Sinico Tartaricoque charactere & lingua, exemplar erat, marginibus inauratis, dorſo floribus aureis argenteiſque picturato circum aureis Draconibus

conibus per ſpiras ſuas intortis. Apertas iterum convolvit & flavo linteo involutas, ne indecore comprimerentur aut maculis fœdarentur, longæ arundini inſeruit ac denuo flavis linteis implicavit. Ita compoſitas munitaſque brachiis Legatorum impoſuit literas, quas genu flexo eximia reverentia exceperunt. Deinde idem Senator literas à Legatis receptis, tergo unius ex Interpretibus alligavit, qui iiſdem quaſi oneratus, Legatos per mediam aulæ portam, quæ ſuis Imperatoriis literis aperiebatur, præcedebat. In tota hac actione, neque in ullo convivio vel verbum de Belgarum poſtulatis movebatur.

Literæ Magni Tartarorum *Sinæque Chami*, ad Generalem Bataviæ.

Rex has literas Bataviam Hollandicam ad Gubernatorem Generalem Joannem Maatzuiker *mittit. Noſtræ regiones tam longe diſtant, quam Occidens ab Oriente, ita ut difficulter convenire poſſimus. Et ab omni ſeculorum ad hanc diem memoria, Hollandi apud nos viſi non fuerunt. Sed tu valde ſapiens & boni animi, qui ad nos miſiſti* Petrum de Goyer, & Jacobum de Keyſer, *qui tuo nomine coram me comparuerunt, & munera attulerunt. Veſtra regio decem millibus milliaribus hinc diſsita eſt; veruntamen ſincerum animum tuum oſtendis, dum noſtri meminiſti. Ideo meum quoque cor vehementer erga te inclinatum eſt. Propterea mitto ad te* duo Serici volumina cum Draconibus, *item* alia duo Serici volumina, quatuor volumina Serici depexi & picti, quatuor volumina Serici cærulei ſine pictura, quatuor volumina Serici undulati, decem volumina Serici picti, quatuor volumina Kin, decem volumina Phanſii, decem volumina Serici rarioris texturæ, trecentas argenti Teilas. *Petiiſti libera per meum Imperium commercia, merces invehendi & evehendi, quod populo valde lucroſum foret. Sed cum tua regio longiſſime diſſita ſit & hic vehementes venti graſſentur, à quibus magnum navibus periculum imminet, & ſævum gelu, nivibus & grandine mixtum dominatur, commiſerarer populum tuum huc adventantem. Sed ſi omnino placet, ut huc veniant, fac ut ſingulis tantum octenniis huc veniant, nec plures centum viris, quorum viginti illum locum, ubi aula mea erit, adire poterunt, & tum veſtras merces in terra exponere ac domui veſtræ inferre poteritis ſine maritima apud* Kantonam *permutatione. Hoc ex benevolentia veſtra bene ita ſtatui & tibi acceptum fore confido. Hoc eſt quod te ſcire volui.*

Anno tertio & decimo, octavo menſe,
die vigeſima nona Imperii

SUNGTEI.

Paulo inferius ſubſcriptum erat,

HONGTEE THOEPE.

Cancel-

Cancellarius Imperii ea ipſa die negotiis aulicis adeo occupabatur, ut ejus ante abitum compellandi nulla Legatis facultas data fuerit: nam eum vehementer adhuc ſemel alloqui deſiderabant: quippe ipſo amico omnia ab Imperatore impetrabilia cenſentur; eſt enim Tapanta, ut loquuntur. Hic idem ille erat, qui poſtridiæ publicæ audientiæ, inter alia ridibundus interrogaverat Legatos, *an* Magnum Chamum *vidiſſent*, & *an verum quod jactaretur Hollandos triduo ſub aquis vivere poſſe.* Quæ ut ſupra dictum Jeſuitarum calumnia & grande mendacium fuit.

Menſura victualium *Legatis* quotidie diſtributa.

Sex Catti Carnis recentis. { Pondus Catti valet, quinque quadrantes.
Anſer.
Duæ Gallinæ.
Quatuor calices potus Sampſou.
Duæ Teilæ Salis.
Duæ Teilæ Tartarici Thee.
Una Teila cum duobus Maas Olei. { Teila Sinica valet decem Maas, ſinguli Maas drachmam unam & ſemis.
Sex Teilæ Miſou.
Unum Maas Piperis.
Sex Catti Olerum.
Duo piſces recentes.
Duæ Teilæ Suttatti.

Secretario *Henrico Baroni.*

Unum Catti carnis recentis.
Quinque maas Thee.
Unum Catti Farinæ.
Una menſura Taufoe.
Quinque Condrini Piperis. { Condrinus eſt decima pars unius Maas.
Quatuor Teilæ Suttatti.
Quatuor Maas olei.
Quatuor Teilæ Miſſou.
Unum Catti Olerum.
Una menſura Arak.

Singulis perſonis comitatus.

Unum Catti Carnis recentis.
Una menſura Arak. { Spiritus diſtillatus.
Duo Teilæ Olerum.
Unum Catti oryzæ.

Præterea Imperatoris juſſu quotidie nobis unum *Picol*, id eſt, centum & viginti quinque libræ lignorum ad ſtruendum focum ſuppeditabantur. Ac ſingulis diebus recentia omnis generis poma, mala, pyra, pruna, ficus, uvæ, melones, dactyli, olivæ, cappares, & id genus aliorum magna copia. Ut & varia rei culinariæ ſuppellex. Verum Legati, ut rationem vivendi Hollandorum Tartaris, & Sinis oſtentarent, non contenti illis, quæ quotidie ipſis ex aula ſuppeditabantur, propriis impenſis magnifice ſingulis diebus convivabantur.

PEKING

22.

PARS QUARTA
LEGATIONIS BATAVICÆ,
AD
Magnum Tartariæ, Sinæque CHAMUM,
QUÆ
Reditum Pekingâ, Nankingum *& inde Bataviam* Javæ *complectitur.*

VIx Legati literas *Magni Chami* acceperant, cum Deputati diſceſſum eorum inſtanter urgerent, *moris in Sina eſſe* perhibentes, ut poſt exhibitas literas ultra bihorium in urbe Imperatoria nemo Legatorum moraretur, niſi quis gravem offenſam incurrere velit. Ita poſt acceptas literas urbe Imperatoria *Peking* excedere coacti, nullam omnino occaſionem negleximus ambitum ejus, & poſituram, ac ſi quid rari continet, perluſtrandi; quamvis toto manſionis noſtræ tempore, velut carceribus quibuſdam domeſticis concluſi, ne ſemel quidem animi oblectandi ergo libera deambulatio conceſſa fuit; quanquam ab Imperatore optime & ſufficientiſſime nobis omnibus rebus neceſſariis interim proſpiceretur, & poſt habitam audientiam, duplicem menſuram victualium nobis, quod raro exteris Legatis contingit, aſſignarunt, eo diligentius multa, dum ſolenni pompa ad Aulam deducebamur, viſa, obſervata, & ſciſcitata ſunt.

Familiâ *Chevâ* Imperante urbs *Peking* vocabatur *Seu*, ſub *Cina*, *Xangko*, ſub *Hana*, *Quangyang*. Sub *Cyna* dicta fuit *Tanyang*. Demum *Taiminga* ſtirps pulſis Tartaris *Peking* vocavit. Idque nunc durat, & Septentrionalem Metropolim ac aulam, ſicut *Nangking* Auſtralem notat. *Xuntien* à Geographis Sinicis vocatur, quod cœlo obediens ſit. Tartaris *Kambalu*, id eſt, domini civitas dicitur, gradu latitudinis Boream verſus quadrageſimo, haud longe muro diſſita.

Deſcriptio urbis Peking.

Auſtralem

Auſtralem *Nanking* civium, militum, & Magiſtratuum numero ſuperat: *Nankinga* magnitudine, plateis, munimentis eam præit. Verſus Auſtrum duo ingentes, alti & lati muri, duodecim abſque impedimento equorum capaces. Interior murus ambitu quadraginta *ly*, id eſt, duorum cum dimidio milliarium, tam crebris ſcatet propugnaculis, ut jactu lapidis non diſtent. Superne coctilibus, intra cæſo ſaxo conſtat; intus terra compacta repletur, tanta altitudine, ut nulla totâ Europâ urbs ſimilis. Extimus murus vulgari munimento. Ad portas tria firma propugnacula: Pons fluvio ad Boream tendit, foſſæ vicem habenti, impoſitus. Inde per Auſtralem portam dimidiæ ſpatio horæ iter, antequam ad interiorem urbem perveniatur, ubi immanis altitudinis moles: inde ad latus munitio duorum tormentorum; ex qua per veterem intimamque portam in urbem aditus. Per cunctas turres ac propugnacula noctu excubiæ militum perpetim, ac ſi hoſtes in propinquo. Interdiu Eunuchi, qui omnia in aulâ poſſunt, portas cuſtodiunt, vectigalibus ab illis, qui tranſeunt, extorquendis.

Primus ex *Taimingâ* familia Imperator *Tiencien*, qui anno milleſimo quadringenteſimo quarto Sinam rexit, ſedem ex *Nankinga*, *Pekingam* tranſtulit, ut ab avo *Húmvuo* pulſos Tartaros, velut ex vicinia arceret. Hinc incrementa urbi & decora.

Duodecim ei portæ, per quas tota Sina quidquid pretioſum, infertur, multis navium millibus cuncta ſubvehentibus. Hic ærarium, & Regnorum proventus. Unde flumina & canales, ſi natura negavit, arte navigabiles: cuncta navigia uno quaſi portu *Tiencien* conveniunt. Inde *Pekingam* tendunt. Hæc ſubvectio ſterilem cætera urbem omnium abundantia rerum cumulat. Eſt ibi quoque eruditionis omnis theatrum: Ex totâ Sinâ, qui Magiſtratum cupiunt, congregantur, & per examina probati, ut merentur, titulos accipiunt. Plateæ Boreâ flante, nullis quippe ſilicibus, aut coctili lapide conſtratæ, itinerantibus ob lutum, vel pulverem moleſtæ: Solo ob nitrum & pluviorum inopiam caloribus æſtatis pulverulento; unde cuncta ædium inficiuntur. Hinc ora velis tecti Magnates incedunt, quæ & pulverem cludunt, & tamen ob ſubtilem texturam oculos proſpectu non arcent. Ipſi inviſi aliis cæteros prætereuntes conſpicientes nulla ceremoniarum, quæ multæ & operoſæ, ſi agnoſcantur, neceſſitate. Quiſque pedes equeſve, abſque comitatu incognitus velatuſque permeare poteſt. Et ut Boreas, ac calor pulverem: ita pluviæ lutum craſſum, profundum, & vix pedibus permeabile excitant. Unde nulla totâ Sina urbs difficilius tranſitur, luto ipſos calceos, vel ocreas attrahente. Hinc opus prævalidis equis, aut jumentis, quæ tota paſſim ad eos uſus urbe, exiguo pretio, & arti transferendis ſeſſoribus aſſueta proſtant, ductoreſque platearum & hominum denſis per lutum agminibus commeantium gnaros habent. Neque errari, quanquam vaſtiſſima, urbe poteſt, quia libelli impreſſi, quibus plateæ & ædes omnium civium deſcribuntur.

Sunt,

Sunt & ſellæ geſtatoriæ, ſed majori, quam equi & jumenta, pretio, ſolis fere Magiſtratibus uſitatæ, & portatores ſemper ad ſervitia parati, ſingulari civilitate operam ſuam offerunt. Sellæ geſtatoriæ *Palankyns* vocantur, arundine contextæ. In medio ſellæ, pelle tigris induta, cui Magnas inſidet. Retro puer umbraculum capiti obtendens. Famuli binatim præeunt, & ſequuntur. Primum par tabulam rubram manu geſtant, poſtica ejus parte caudam trahente. Secundum arundines humeris geſtat, arcendis obviis. Tertium quadratam tabulam humeris geſtat, cui aureis characteribus nomen & dignitas Domini inſcriptum eſt. Quartum vexilla cærulea geſtat. Quintum arundines cùm aureis Draconibus. Sextum cum duobus capitibus monſtroſis ex arundinaceo calamo pendulis. *Palankinæ.*

Tandem duo præcipui domeſticorum Herum gravi paſſu anteeunt. Hinc Dominus quatuor, ſex, octo geſtatur bajulis, ut dignitas requirit. Retro unus domeſticorum equo ejus inſidens. Inde agmen ſex, vel octo famulorum arundinibus humeros onerati, ex quibus lucernæ ex papyro Sinica pendent. Interdiu ſine luce, noctu candelis fulgentes. Ita divites incommoda pulveris & luti evadunt: Pauperes, quorum ingens copia, eo gravius affliguntur.

Ædificia, Turres, Pagodæ, Portæ Triumphales quamplurimæ: quas omnes inſpicere datum non fuit; quia in Palatio noſtro arcte juſſu Imperatoris cuſtodiebamur.

Marcus Paulus Venetus, qui anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quinto hanc urbem, cum Tartari eâ potirerentur, luſtravit, eam ſub nomine *Kambalu* ita deſcribit: *Civitas* Kambalu *in Provincia* Cathai *juxta magnum*

ſita flumen, ab antiquis temporibus inſignis fuit & regalis. Sonat autem Kambalu *civitas domini. Hanc* Magnus Cham *tranſtulit in aliam fluminis partem: nam didicerat ab Aſtrologis, quòd imperio rebellis futura eſſet. Civitas in quadrum conſtructa, in gyro complectitur viginti quatuor milliaria, quolibet quadrati latere ſex habente milliaria. Muros habet dealbatos, altitudine viginti paſſuum, latitudinis decem, ſpiſſitudo tamen illa ſenſim aſcendendo tenuior fit. Habet quælibet muri quadratura tres portas principales, quæ in univerſim duodecim ſunt, conſtitutis juxta ſingulas magnificis Palatiis. In angulis quoque murorum ſunt egregia palatia, ubi civitatis conſervantur arma. Tranſeunt per hanc civitatem vici & plateæ rectiſſimæ, ut ab una porta liber aſpectus pateat per civitatem ad portam oppoſitam, domibus elegantiſſimis palatiorum inſtar utrinque conſtructis. Porro in medio civitatis, ædes quædam magnifica eſt extructa, in qua campana pendet prægrandis, cum qua veſperi tria fiunt ſigna, poſt quæ nemini licet domum egredi uſque ad initium ſequentis diei, niſi infirmorum aut parentum cauſa. Et qui noctu per civitatem ire neceſſitate cogente volunt, lumen ſecum deferre coguntur. Singulæ civitatis portæ à mille cuſtodiuntur hominibus, non quidem propter hoſtium timorem, ſed latronum & prædonum. Cavet enim rex ſummo ſtudio, ut fures & prædatores arceantur.*

Extra civitatem Kambalu *duodecim ſunt magna ſuburbia, ſingulis duodecim portis contigua, in quibus jugiter mercatores inveniuntur, & advenæ homines. Nam propter curiam regis & multiplices mercaturas innumerus indies confluit populus, qui in ſuburbiis illis rerum negocia tractat. Nec habent ſuburbia, ut alias fieri ſolet, domos, quæ à ſplendore & magnificentia domorum civitatis degenerent, ſolo regali excepto palatio. Intra hanc urbem nullum hominis cadaver ſepelitur, ſed extra ſuburbia idololatrarum corpora comburuntur, & reliquarum ſectarum funera ſepeliuntur. Et quoniam ingens multitudo exterorum hominum ſemper illuc verſatur, habentur in ſuburbiis circiter viginti millia meretricum: intra verò mœnia civitatis nulla ſuſtinetur. Dici non poteſt, quanta vis mercimoniorum & opum in hanc urbem convehatur, putares toti orbi illa ſufficere poſſe. Advehuntur autem lapides precioſi, uniones, ſericum & diverſarum ſpecierum aromata ex* India, Mangi, Catham, *& aliis regionibus. Nam urbs hæc quodammodo omnium circumjacentium Provinciarum eſt centrum. Nec tranſit dies ulla per integrum annum, in qua non circiter mille quadrigæ ſerico oneratæ huc ab exteris negociatoribus convehantur, ex quo ingenioſos urbis artifices mira parantur indumenta.*

Poſtquam urbe exceſſeramus, in Campo aliquandiu morati, ſitum ejus & circumjacentem regionem admirabundi moles murorum vaſtiſſimumque ambitum luſtravimus. Colles ad lævam, quibus conſcenſis, late per campos procul murum illum famoſum per montium hiatus ac præcipitia longiſſimo dorſo porrectum, qui Sinam Tartaria abſcindit, conſpeximus, dimidii, ut Sinenſes referebant, diei à *Pekingo*, itinere, ita ut una die *Pekingo* adiri, iterumque in urbem remeari poſſit.

Ab Oriente in Occidentem quatuor Provincias *Leaotung*, *Peking*, *Xanſi* & *Xenſi* hic murus verſus Boream cingit, trecentorum milliarium Germa-

nicorum

nicorum longitudine, initio facto à *Leaotung* & *Korea*, ubi fluvius *Yalo* ex Tartaria influit: hinc uſque ad urbem *Kin* Regionis *Xenſi* ſecus ripam *Crocei* fluminis ad Occidentem non recta ſemper ſed ſinuatim, nunquam tamen abruptus, continuo tractu porrigitur. In *Pekingâ* apud munimentum *Hinglo* Boreale latus, & limitanea *Xenſi* alti & inacceſſi montes intercedunt, & apud *Croceum* fluvium *Hoang* quaſi diſſectus apparet. Sunt & alii parvi rivi, qui eum per arcus tranſmeant. Cætera æqualis, & unius etiam, ubi montes, altitudinis, triginta cubitorum, vel quadraginta quinque pedum: duodecim, & ſæpius quindecim cubitorum latitudine. Hinc inde excelſæ turres, & ſpeculæ portis ſuis perviæ, & munimenta habitationi præſidiorum, tum hoſti propulſando idonea. Decies centena militum millia & olim & hodie ſub *Magno Chamo* in eo cuſtodiæ ergo ſuſtentantur. Imperator *Xius* primus tanti operis pace belloque auctor, quæ pulſis Tartaris è familia *Chevâ* deleta anno Imperii vigeſimo, ducenteſimo quinquageſimo ante Chriſtum, quinquennio ingenti hominum multitudine laborante, tantum opus abſolvit, ex denario totâ Sinâ tres ſeligens. Ipſe murus ex ſilice & ſaxo eâ firmitate, ut nulla rima appareat, capitali in eum ſupplicio conſtituto, cujus labore ita dehiſceret, ut clavus adigi poſſet. Apud *Leaotung* in ipſum mare per aliquot paſſuum millia, navibus, ferro & rudere ſaburratis innixus, protenditur. De quo ita *Gonzales* parte prima libri primi, capite nono. Regni latus murus quingentarum leucarum cingit inter altiſſimos montes ab Occidente in Orientem magno flexu procurrens. Illum Rex *Tzintzom* bello à Tartaris infeſtatus fieri mandavit. Sciendum vero quadringentas leucas naturæ montes opportune elevanti centum duntaxat, reliquas humano labori debere; per quas murus montes conjungit. Surgit & completur ex ſolidiſſimo lapide, altitudine & craſſitie æqualis. Hæc quadraginta duorum eſt pedum. Opus arduum magno ſubditorum onere Rex tentavit, cogens ad illud ex tribus ſubditis unum, ex quinque duos, qui & longorum itinerum difficultatibus, & aëris varietate omnes pene perierunt, quorum mortibus irritati cæteri trucidarunt ſuperbiſſimi operis auctorem, anno Regni ſui quadrageſimo, ejuſque ſimul filium *Agutzi* nomine.

Omnibus collectis impedimentis eadem, qua veneramus, regia via redeuntes utrimque campos flavis paſtinacis, ut in Nordhollandia & apud Leidam, vidimus. Noctem in pago *Pekinſin* tranſegimus, altera die urbem *Tongsiou* prætereuntes, poſt meridiem urbem *Sanſianwey* attigimus, ubi Imperatoris naves, quibus *Nankingo* veneramus, adhuc reditum noſtrum præſtolantur. Nautæ Legatis procul occurſantes, impedimenta noſtra in naves deferebant, Mandarinis quos Imperator, ut *Kantonam* nos deducerent, acriter ſe opponentibus & volentibus, ut *Jonkas* in eum finem de novo præparatas conſcenderent. Hæ *Jonkæ* Caſtellorum inſtar, multis intus conclavibus, ſed tam profunde & pigrè aquis innatantes, ut Legati vererentur

Legati Cæſareas naves renuunt.

iis ſe committere, ne *Moſſone* flante anniverſario ibi hyemare procul *Kantonâ* cogerentur. Ac ne nautas inter & Mandarinos lis oriretur, Legati neque his neque illis navibus utebantur, ſed accelerando itineri, parvas ſcaphas conduxerunt. Ita omnibus expeditis una cum Tartaris Magnatibus, quos authoritatis ergo Imperator nobis comites adjunxerat, & Mandarinis Katonenſibus *Sanſiamwyea* diſceſſimus, ſecundo fluvio *Guei* navigantes, & multa jam nocte prope exiguum pagum pernoctavimus. *Pinxentous Sanſiamweya* nobis valedixit, terreſtri itinere *Lincingam*, ubi uxor & liberi ejus, contendens.

In hoc *Pekinga* Kantonam reditu eadem, qua prius via multas urbes & pagos prætervehebamur, quas olim viſitaveramus: neque omnia loca, quæ appulimus, ſed potiora tantum annotabimus. Vigeſima ſecundâ Octob. *Singlam*, proxima *Sinkocien* venimus. Vigeſima quinta *Tonquam*, vigeſima ſexta *Tachu*, cujus Mandarinus ſe ſubduxerat, quod novos helcyarios procurare non poſſet: ita ut abſque illis ſecundo flumine delaberemur. Trigeſima prima *Lincingæ* à *Pinxentoo*, humaniter excepti & magnifice tractati fuimus, per triduum in gratiam ejus, & uxoris cum lacrimis obteſtantis, ibi hærentes: tum ſecundo vento Boreali adeo frigido, ut citernæ navales conglaciarent, & ſtoreis brachii craſſitie propendentes tota die ſtriæ dependerent: quod frigus moleſtum nobis intra anguſtas ſcaphas, & hactenus molli aëri aſſuetis fuit. Inter provehendum obvias habuimus multas cum hominibus ſplendide veſtitis, & cantu ac Muſicis inſtrumentis magnam hilaritatem oſtentantibus, ſcaphas; qui Pagodas & publicas vias refecturi, copioſam in eum finem pecuniam collegerant.

Quinto Novembris moleſto itinere & frigore, *Tuncham*, proximâ *Xantſin* appulimus, ubi Mandarinus quoque abſentiam ſimulabat, quod helcyarios procurare non poſſet. Legati, ut expedirentur, quos in publico deprehendebant, angarizantes, abripiebant. Sacrificulus quidam, cujus ſervus quoque inter coactos erat, in genua proſtratus magna animi perturbatione exclamabat: *Quæ hæc eſt impietas, quod ne ſacrorum quidem miniſtri à tali labore excuſantur?* Legati reclamabant: *Negotium Imperatoris* ſervitio *Diaboli præferendum & ſervo ejus mercedem victumque pro labore accipere.* Ita Sacerdos pacatior acquievit.

Octavo Novembris *Cining*, decimâ tertiâ *Taujiencien* conſpeximus. Inde *Croceum* flumen invecti.

Decima ſeptima urbem *Jamceſu* appulimus, ubi frater Proregis *Kantonenſis* junioris nothus, ſplendide nos excepit: cui poſtquam valedixeramus, vigeſima Novembris magnum flumen *Kiang*, altera die *Nankingum* venimus. Hic eodem extra portam aquariam, ut ante, loco ſubſiſtentes, quod à Præfecto ad iter accincto, tam celeriter, ut quidem optabamus, nova navigia impetrare non potuimus: unde occaſio nobis data urbem exactius luſtrandi & moleſtias itineris in amœniſſimo Sinæ loco depellendi. Ego ea

commo-

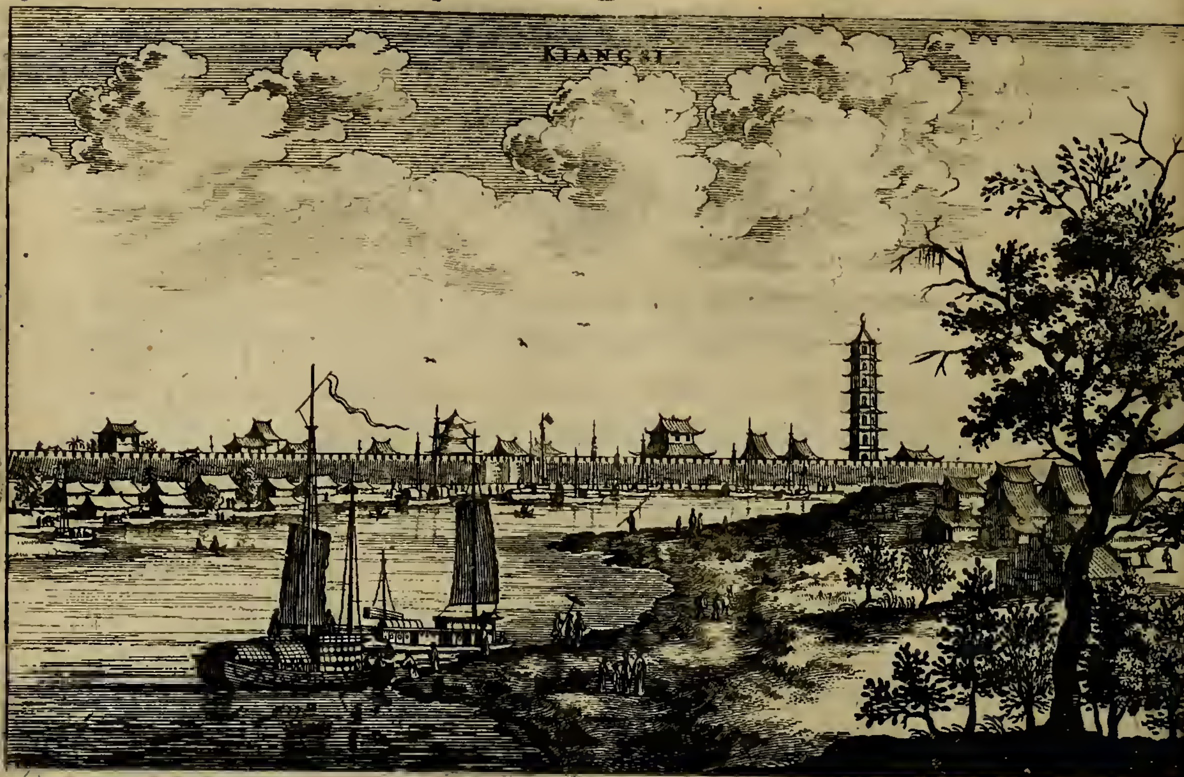
commoditate uſus, denuo collapſum Imperatoris Palatium ingreſſus, ruinas murorum & congeſta rudera ultimum luſtravi. Per foramen quoddam ad interiora ſuper cumulis confractarum ſtructurarum penetrans eo veni, ubi olim ipſi Imperatores habitaverant: Sed omnia penitus diruta & dejecta, nihil integri, ſed moles confuſæ, ac indigeſtæ priſtinam quaſi magnificentiam lamentabantur.

Altera die hybernales venti tam atrociter ſævire, ut extra ſcaphas proſpicere vix liceret, nivibus tam denſe cadentibus, ut oculos præſtringerent & tectis ædium, tota die non liqueſcens, incubaret. Legati, quanquam multis locis ad convivia invitati, propter tempeſtatis ſævitiem, nuſpiam progredi poterant. Tantum duos Publicanos ſupremos, qui in ſuburbio habitabant, quorum unus Sina, alter Tartarus, uterque magna authoritate ſpectabilis, viſitarunt, à quibus tubarum tympanorumque feſto applauſu excepti uſque in multam noctem inter varia colloquia detenti fuerunt. Legati ad Papam vel Sacerdotem famoſi Pagodæ *Paolinxi* me adventum eorum nunciatum, & ichnographiam Pagodæ, quam primo adventu noſtro promiſerat, petitum, ablegarunt. Petierat quoque à Legatis, ut ſaxum memoriæ ergo, cui Latinis literis, qui & quare eo loco fuiſſent, inſcriberetut, erigerent ac picturas ſuas, inter *Longas* ſive præcipuos ſanctos, conſtituerent. Ego imagines Legatorum gypſo expreſſas in præcipuo Pagoda ſtylobatæ innixas, cui inſcriptio Latina, quam ipſi ſuppeditaveram, inciſa erat, Rogabat *num omnia recte*; dicens *Oioya pau o Popſan.* Reſpondi: *Hollandos imagines libenter videre, ſed non in templis.* Poſtquam omnia luſtraveram & templi ſciagraphiam acceperam, humaniter & valedicens, ad noſtros redii. Legati viſitant duos Publicanos.

Decima Novembris *Nankingæ*, ægre navibus & nautis impetratis diſceſſimus. Decima quinta excelſam rupem, quam primo tranſitu noſtro in memoriam *Wilhelmi vander Beeck*, *Beeckenburgum* appellaveramus, prætervecti fuimus. Fluvius *Kiang* hoc loco dimidii latitudine milliaris, tempeſtatibus, aut hyeme graſſante, nec mitius, quam ipſum mare ſævit. Ad dextram brevia, & ſub vadis latentia ſaxa, quibus ſcapha Interpretum alliſa, magno foramine in carina dehiſcebat, aquis tanta copia irrumpentibus, ut momento quaſi ſubmerſioni proxima eſſet, & cum ventus interea impetuoſo reflaret, nemo in auxilium appropinquare auſus fuit. Tandem poſt multum laborem ſcapha iterum liberata, fere noctis ad reliquam claſſem *Anhingam*, ubi expectabamus, appulit.

Decimâ nonâ occaſo Sole *Nankangam* venimus. Ventus tam vehimens tota nocte ſæviebat, ut naves noſtræ ejus impetu vinculis ſolutæ mutuis ictibus ſe verberarent, ac ægre in ſtatione contineri poſſent. Hæc tempeſtas abſque pauſâ ad vigeſimam primam duravit, tum ventis aliquomodo ſedatis, iter noſtrum per mare *Poyan* proſequentes, ad pagum navibus copioſum *Ucinjeen* appulimus, & mox novis helcyariis inſtructi, diſceſſimus.

 Incen-

Incendium inter ea plures quam centum elegantes domos in cineres & favillas redegerat.

Vigeſimâ tertiâ ad urbem KIANGSI diſperſam ſæva tempeſtate claſſem noſtram deprehendimus. Et cum triduo hic ſubſiſteremus, occaſio mimi data fuit hanc urbem ab altero quoque latere depingendi, ut ex *Icone* patet. Novis ſcaphis acceptis vigeſimâ ſextâ diſceſſimus, ſed parum provectos impetuoſus ventus ad mœnia iterum urbis, ubi tuto pernoctavimus, rejecit. Tam vehemens frigus erat, ut una nocte glacies multis locis homines ferret. Circa veſperam denſa grando nivalibus pluviis mixta, ut ægre extra ſcapham proſpicere licuerit.

Altera die mane progreſſi, montes ad utramque fluvii ripam nivibus late candentes apparebant. Ventus ab Notolibicum acriter flans denſas per aërem nives ſpargebat: & quia præterita nocte pluvia glacialis ac ſequente gelu, ſtoreæ & ſcaphæ ob levitatem vix veſtigia abſque periculo lapſus, incedentium ferebant, magno helcyariorum incommodo, qui ad ripam ægre pedes figere ac ſcaphas protrahere poterant.

Prima Januarii anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi ſeptimi urbs *Kinnungam* conſpecta, unde altera die, non abſque magno labore novis helcyariis impetratis, quod aſperitatem tempeſtatis cuncti reformidarent, ſecunda poſt meridiem diſceſſimus. Quinta urbem dirutam & deſolatam *Vannungam* prætervecti, ab ejus ejus gubernatore candelas inter alia lautia ex pinguedine arboris cujuſdam, ut altera parte deſcribitur, confectas, inſigni ſplendore, dono accepimus. Et cum novos helcyarios ac naucleros ſive quibus flumen hoc loco vix navigabile eſt, altera die perreximus.

Scopuli

Scopuli & ſyrtes non abſque periculo, dum ſubveheremus ob altitudinem aquarum ut conſpecti, nunc aliquot pedum ſpatio ſupra undas prominentes, medio flumine occurrebant. Legatorum ſcapha nona Decembris acuto ſcopulo infixa, & perforata magno hiatu aquas tanta copia admiſit, ut proxima ſubmerſioni fuerit, niſi eam omnibus viribus ad ripas tractam in ſicco collocaſſemus. Foramine in prora, nullo ad manus fabrili inſtrumento, non terebrâ, non ſecuri, non clavis, ut poteramus, clauſo, hora undecima periculoſum rupibus locum, qui *Vannungamo* uſque ad Pagodam quendam exiguum, cui Sinæ & Tartari fortunando itineri ſacra faciunt, per tria milliaria extenditur, emenſi ſumus.

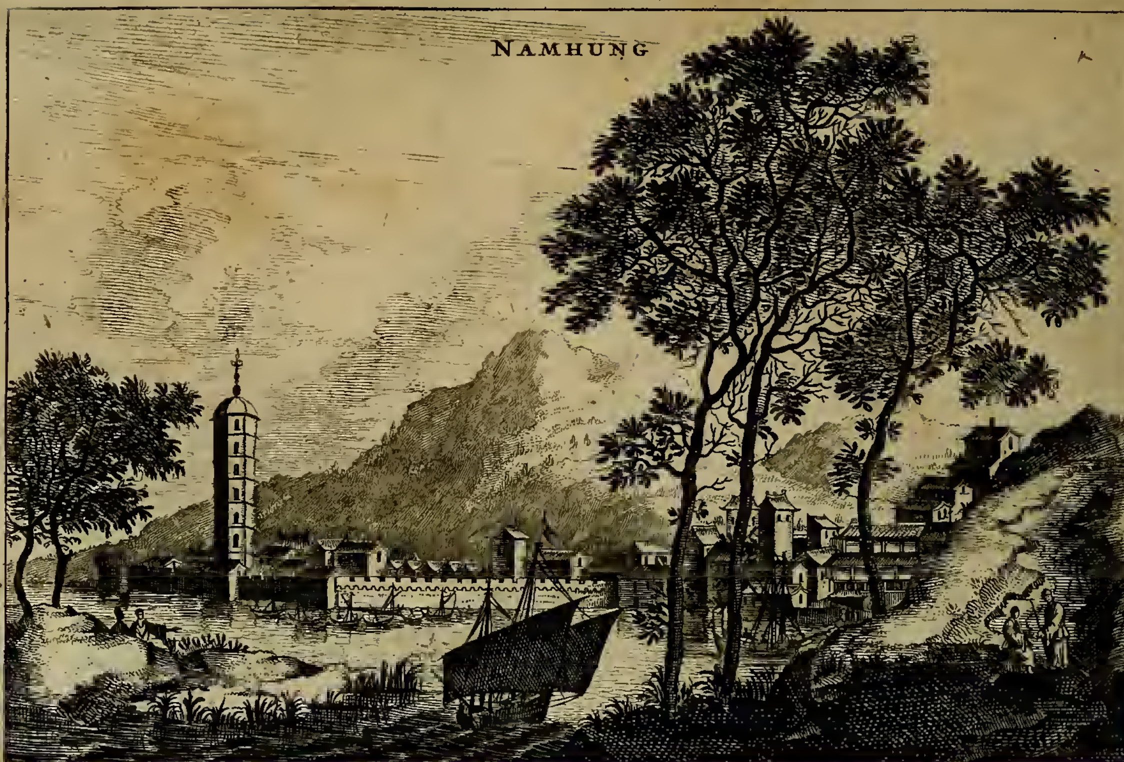
Decima Januarii urbs *Kancheu* in conſpectu cum gubernator nomine *Tutangi* legatos humaniter ſalutavit, & quid *Pekingæ* tranſactum, roganti cum expoſuiſſent Legati, ad *Tutangum* quæ audiviſſet relaturus, rediit. Eum cum præcipuis ex noſtro comitatu *Jacobus de Keyſer* (nam alter Legatorum *de Goyer* valetudine ſe excuſabat) gratias *Tutango* pro tanto honore acturus ſimulque ei valedicturus, comitabatur.

Undecima Januarii ſereno & frigido aëre, ripis utrimque gelu albicantibus, cataractas varias & brevia prætervecti ſumus, helcyariis ſæpe ad pectus in aquas immerſis, ut ſcaphas ſaxis adhærentes defenderent, miſerabili imprimis per hyemem labore, tanto undarum rigore, ut ipſa oſſa & medullas penetraret, neque miſerorum ulla habebatur ratio, ſed ut erant uvidi ac rigentes, abſque intermiſſione ad opus adigebantur. Dum difficilia hæc & periculoſa loca prætervehimur, funis ſcaphæ Legatorum ſupremo malo alligata & velo proxima caſu retro collem alicubi adhæſit, & cum tam ſubito laxari non poſſet, malus cum velo confractus in aquas decidit. Tartari arundineta ſecus ripas incenderant flammis vento adeo invaleſcentibus, ut ſcapha ægre incendium evaderet, alteri appulſa ripæ, ubi Tartari duos magnos arundines confracto malo alligantes eam iterum ad navigationem expediverunt.

Decima quinta urbem *Nangan* claſſe noſtra attigimus, in cujus Auſtrini ſuburbii ſpatioſa domo (nam altera in qua Legati olim diverterent, funditus interea à Tartaris cum exercitu tranſeuntibus diruta erat) hoſpitabamur. Unus *Kantonenſium* Magiſtratuum qui recens nobiſcum in hanc urbem venerat ad præfecturam novam contendens, Legatos viſitavit & de *Pekingenſi* negotio interrogavit: cui cum Legati cuncta expoſuiſſent fauſtum precatus iter altera die diſceſſit; nos decimâ nonâ abivimus.

Periculoſiora & difficiliora fluviorum loca emenſi cum toto apparatu noſtro partem viæ terra, per montes *Nanganâ Nambungum* ducentes, conficere cogebamur. Legati, quiſque, in *Palankina Nankingæ* huic uſui parata, comitantibus triginta militibus, ſumma celeritate per montes illos, abſque ceſſatione, aut pernoctatione, ea adhuc die

NAM-

19. Januarii NAMHUNGAM appellunt.

NAMHUNGAM venerunt, in magno & celebri diverſorio, Proregis *Kantonenſis* quod in ſingulis menſibus Imperatori viginti quinque *Teilas* Argenti pendet, hoſpitantes. Priori itinere unum hujus urbis latus deſcriptum exhibui: nunc alterum quoque pulcherrimo aſpectu, hac tabula exhibetur.

Novis inſtructi navibus vigeſima prima Januarii naufragas prætervecti cataractas mirabiles rupes *Suitjeen*, & montana, quibus olim nomen *quinque capitum Equinorum* impoſueramus, procul conſpeximus.

Vigeſima quarta ſecundo curſu urbem *Saocheu* perventum, ubi denuo de malis vela expandimus, quod brevia & ſcopulos emenſi patente jam fluvio, æſtu etiam adjuti, proveheremus.

Vigeſima quinta Januarii celeberrimum illa ora Pagodam *Kon-jan-sjam* prætervecti, altera die montes admirabiles *Sangwonhab* conſpeximus. Et quia aquæ viginti pedes jam depreſſiores erant; quam cum primo tranſiremus, hinc cacumina montium longe ſuis intra nubila reconditis verticibus horribiliora apparebant. Tum demum pericula, quæ & itu & reditu per rupes illas modo ſub undis latentes, modo ſuper illas elevatas exhauſeramus ac quantum nobis adhuc, tam humili aqua, inter aſperrimas cautes, exantlandum eſſet moleſtiarum ac diſcriminum, cum ſtupore contemplabamur, tanta fluvii præcipitantia, ut ipſa celeritas ejus horripilationem nobis conciliaret.

Eadem adhuc die ſera veſperâ Oppidum *Sanyuum* attigimus & apud illud pernoctavimus. Prima luce profecti, eadem die *Xantſui*, cujus campi & plana tentoriis ac equis militibuſque ingenti numero in procinctu

ad

ad expeditionem ſtantibus, ſcatebant, ac paulum progreſſi pagum FAESAN venimus. Cujus conſpectus imprimis jucundus pictura repræſentatur: nam in primo itinere, quod admodum ſero eo appelleremus, copia ejus perluſtrandi data non fuit. Fertiliſſimo circum circa ad fluvii ripas agro gaudet.

Vigeſima octava Januarii Decembri *Kantonam* iterum attigimus. *Franciſcus Lantſman*, cui durante Legatione, commerciorum in hac urbe cura commiſſa fuerat, & cum duabus navibus ac reliquo comitatu hic manſerat, intellecto Legatorum adventu, ſcaphis aliquot magnifico apparatu nos excepit. Tormenta ex navibus ordine, ſummo cum fragore, explodebantur. Tartari Magnates nobis ab Imperatore ſocii itineris dati, tormentorum tonitrua & navium formas nunquam ante conſpectas, admirari. Mox antiquo excepti hoſpitio Legati, cuncta cum cura præparata & diſpoſita invenerunt, *Lantſmanno* propterea primario Mercatori gratias ſingulares agentes.

Literæ Imperatoris ad Præfectum Indiarum Generalem *Johan. Maatzuiker* ſcriptæ, ab *Henrico Baron* mercatore ſecundario ambabus elatæ manibus ſub umbraculo & duobus vexillis, pomposè geſtabantur. Poſt eum Legati ordine magnifico apparatu, & tormenta in lætitiæ ſignum ter exploſa, mœnibus innumera multitudine, quanquam ſerum diei eſſet, ſpectatum plenis, & eventum rei avide expectantibus: nihil enim magis incolæ, quam libera cum Hollandis commercia, optabant.

Altera die Vigeſimâ nonâ Januarii Legati cum toto comitatu Proreges matrem Proregis junioris à *Tutangum* ſalutarunt, ac ſucceſſum negotii expo-

 ſuerunt.

ſuerunt. Senior Prorex juniorque nos poculo *The* excepientes de difficultate frigore & moleſtiis viarum loquebantur. Mater Proregis junioris in conſpecta, per literas quaſdam, humanitatis indices, gratias Legatis pro honore egit. *Tutang* poſt bihorii in ædibus Secretarii ſui expectantiam, tandem nunciari juſſit, ſe, ubi *Pinxentous* adveniſſet, audientiam ipſis daturum.

Trigeſima Januarii Vicarius junioris Proregis ſplendido convivio Legatos excepit, culpa in Luſitanos Sacerdotes Pekingenſes rejecta, quod res noſtræ non ex voto ſucceſſiſſent, ac valde ſe iis infenſum ſimulabat, quod paſſim ſparſiſſent tres tantum in Europa Reges, quartum *Johannem Luſitanum* eſſe: Hollandos vix terræ angulum poſſidere, & ei tributa pendere: quæque alia ludibria præterea excogitare poterant. Legati eadem die Mandarinum *Toſu* ſalutarunt, qui humaniter exceptis dixit *Poëtſienſieum*, alioſque Magnates non audere illos intromittere, quod apud *Tutangum*, cujus præcipua autoritas, nondum audientiam habuiſſent.

Legati à Seniori Prorege excipiuntur.

Prima Februarii Prorex ſenior Legatos, cum *Franciſco Lantſmanno* & *Henrico Baron* Secretario, viginti comitantibus aliis, in aula ſua ſplendido convivio excepit. Primo potu *The*, more Sinico talem Legatis adventum gratulabatur, ac ut hilares, curis omnibus ſepoſitis, eſſent, monebat. Tum inter tympanorum & tubarum ſonitum cibis per menſas ſingulas diſpoſitis aureum poculum vino plenum per duos nobiles Legatis oblatum, ut illud phialis ſuis exhaurirent, Proregis juſſu, exhibitum. Durante convivio, duo nautæ Hollandi captivi à Prorege vocati, qui in genua, Tartarico more, coram eo procumbentes, ubi hoc triduo fuiſſent, rogabantur: illis ſe haud recte valuiſſe reſpondentibus, poſt Legatos conſidere, ac ex propria menſa aliquid porrigi iis juſſit.

Unus horum olim apud *Kitſiabay*, alter apud inſulam *Aman* captus fuerat, & uterque inter Proregis cuſtodes corporis ſtipendia merebatur. Convivio ad finem ſpectante tubicines & Comœdi progreſſi, ſuos ludos cantillando exhibebant, ac poſt varias ſanitates Imperatoris, Gubernatoris Generalis, Proregis ac Legatorum, ſalute dicta diſceſſum fuit. Proxima die junior Prorex inter tubarum tibiarumque concentus exceptos, ſedens ipſe ſub umbraculo magnifica pompa in medio multorum Procerum Kantonenſium, eodem apparatu excepit, nullis niſi de hilaritate ſermonibus, quod Legati mirabantur, ac ſi omni curâ Seniori relicta in utramvis aurem dormiret.

Eadem Pompa excipiuntur à Juniori.

Tertia Februarii *Pinxentous* cum ſua claſſe & impedimentis *Kantonam* venit, mox à Legatis ſalutatus, & poſt ſermones utrimque habitos, in hoſpitium reverſi ſunt.

Septima Februarii poſtquam jam *Pinxentous* advenerat, Legati apud *Tutangum* audientiam habuerunt, & tum omnes Magiſtratus more conſueto ſolenniter viſitarunt, paucis tum domi ob novi anni feſtivitatem, quam Sinæ & Tartari magna pompa celebrant, ut alio loco relatum.

Quoniam vero Legati ipſis ſuadentibus Proregibus, munera quæ iis deſtinata erant, *Pekingum* ſecum ſumſerant, ibique omnia elargiti fuerant, ut ægre donum novi anni exiguum ſupereſſet, Proreges hi animo cœperunt eſſe admodum infenſo, ac non tantum fœnus mille quadringentarum Teylarum Argenti à miniſtris Societatis ad iter *Pekingenſe*, & pro mercimoniis mutuo acceptis, verum etiam triginta quinque Teilas Proregibus, ante profectivum *Pekingam* pro libera *Kantonenſi* mercatura promiſſas, quamvis nihil præſtitiſſent, poſcebant. Et utcunque Legati refragarentur, per vim tamen mille quadringentas Teilas detinuerunt, quas pro mercibus Societati debebant. Immiſcuit ſe quoque civilis *Kantonæ* Magiſtratus, ac impedimento fuit, quo minus Legati apud Proreges conquererentur.

Cumque decima octava Februarii, Legati *Franciſcum Lantſman* & *Henricum Baron* in *Palankina* ad Vicarium junioris Proregis ablegaſſent, in via à quodam Mandarino ejuſque aſſeclis contumelioſe domum repulſi fuerunt, non alia cauſa, quam quod nullis muneribus eum Legati affeciſſent.

Et quandoquidem Interpretum noſtrorum præcipuus, *Paulus Durette*, quem Proreges *Kantonenſes* Legatis adjunxerant, & qui fidelem operam præſtiterat, in propria trans fluvium domo miſerabiliter trucidatus fuit, Legati hac aliiſque de cauſis, majori malo evitando, quamprimum Bataviam redire conſtituerunt..

Vigeſima prima Februarii Proregibus valedixerunt: Sed neutrius alloquendi copia data. Senior dentium dolore & catarrho ſe excuſabat, unde ad loquendum inhabilis eſſet. Gratiis igitur Legatis per quendam nobilem actis fauſtum iter apprecabatur. Junior ſe ob convivio exceptos hoſpites male habere nunciabat, ac ne ulla Tartarica arma ſecum auferrent, monebat. In atrio, ubi potu *The* Legati ab aulico quodam excipiebantur, ſellæ, menſæ & ſcamna omnia diſturbata jacebant: argumento Bacchi ſacra celebrata fuiſſe. Plerique etiam, qui Legatos excipiebant, adhuc ſemipoti & titubantes videbantur. Legati parum his viſitationibus proficiantes, ea adhuc veſpera ſera navim conſcenderunt, altera die prima luce diſceſſuri. Sed cum ventus mox remiſiſſet, ancoris ad primam à *Kantona* turrim jactis, & nocte ſubſiſtendum fuit.

Legati valedicunt Proregibus *Kantonenſium.*

Vigeſima tertia Magiſtri aularum & Præfecti militum, qui hoſpitium noſtrum cuſtodierant, cum Mandarinis viæ comitibus Legatos in navi noſtra Proregum nomine, forti potu *Sampſou* tractarunt, proſperum iter & maturam reditionem ſæpe apprecantes. Poſt ſalutem Proregum aliorumque Magnatum inter tubarum & tormentorum ſtrepitus, libatam, ſalute dicta, diſceſſerunt; bidui adhuc moram nomine Proregum humaniſſime indulgentes. Sed nos ſtatim velis expanſis vigeſimâ octavâ Sole occidente in portu *Heytamon* ancoras jecimus. Legati Præfecto vexillum Principis miſerant, quod ſtatim juxta Tartaricum de muris Caſtelli ſuſfixit, argumento gratum ſibi munus & acceptos Hollandos eſſe.

Prima Martii poſt mediam noctem ancoris ſublatis Orientali vento flante, ſub Auroram inſignem pagum LANTAM Notapeliotem verſus promontorio adſitum conſpeximus. Ædificia ejus alta & ſublimia procul ex mari adſpectantibus ſe offerunt, ut ex imagine ejus apparet.

Tam celeriter ea die provehebamur, ut Sole occaſo Orientales inſulas *Makaonenſes* à tergo relinqueremus. Sed navis *Bloemendalia* adeo erat tardigrada, ut plane eam ex oculis circa veſperam amitteremus.

Quartâ Martii montes Boreales Inſulæ *Aynan* vidimus qui circiter ſex milliaribus ad Barralybicum diſſiti à nobis jacebant. Bolide jacta fundum orgyarum quadraginta octo deprehendimus. Ventus flabat ex Orientali Notapeliote, curſus ad Auſtrale Notolybicum.

Quoties ad littus *Aynan* (id quod etiam ad alia littora Indici maris obtinet) tempeſtates imminent, nautæ hoc certo ſigno ita deprehendunt. Quamprimum aër, qui ſemper clarus & ſerenus eſt, minimam nubem oſtentat, ſemper tempeſtas ſequitur: ita ut nauta mature vela contrahere, & periculo ſubducere poſſit. In cujus memoriam olim hæc cecinit Muſa:

Æolus ante vago commiſceat æthera ponto,
Quo penitus multas quaſſat ad ima rates.
Semper in Hoc Ainan *ſurgit prænuncia nubes,*
Quæ tacite nautas vela premenda monet.

Decima Octava ad inſulam Pulo *Tymon* pervenimus, ac ſigno dato ſcaphas ad nos vocavimus, ut intelligeremus, an naves aliquæ ibi nuper fuiſſent.

fuiſſent. Inſulani ante quatuordecim dies Jonkam Bataviam verſus & ante quatriduum aliam magnam navim, incertum unde, prætervectam referebant. Ita vento Barrapeliotem flante, curſum noſtrum ad Auſtralem Notapeliotem continuamus, mari viginti ſeptem orgyas profundo.

Vix inſula hæc ex oculis ſublata, cum integra examina VOLANTIUM PISCIUM ex aqua ſubſilientium & per aërem volitantium occurrebant. Hi piſces cavi & rotundi, longitudine majuſculæ apuæ, alas inſtar veſpertilionis habent, quæ ſub aquis natantibus pinnarum inſtar dependent. Cibus aliorum piſcium, imprimis Toninarum ſunt & avium maritimarum, quæ eas perpetuo comitantur, & aquis egreſſas pro eſca abripiunt.

Nunquam ſolæ natant, ſed agminatim degunt. Piſces, à quibus appetuntur ſentientes, vel natatu effugiunt, vel volatu tanta copia, ut ſæpe vix aquas videre poſſis. Ad dimidii mali noſtri altitudinem volatu aſcendebant, ſed vix in longitudinem centum & quinquaginta paſſus extra aquas progredi poſſunt: nam quia alis non niſi humidis volare poſſunt, & illæ Solis ardore mox ſiccantur, mare illis denuo humectandis repetunt. Nullum fere animal terra marique majores perſecutiones patitur. Nam ſub aquis Toninæ, Haiæ, aliaque monſtra marina iis continuo inſidiantur: unde illorum vim fugientes ex aquis in aërem exiliunt, ac volare conantur: Vix aquis egreſſæ in avium ungues incidunt, eaſque ut evadant, iterum mari merguntur. Ita perpetuum intra & extra aquas cum hoſte hoc duplici bellum abſque intermiſſione habent. Sæpe velis aut tranſtris

 navium

navium magno numero defatigatæ alis ſuis adhærent, ac manibus capiuntur. Præ cujus admiratione in laudes Altiſſimi rapitur Muſa:

Dextra Creatoris toto prælucet in orbe,
Ut revocet ſtolidos ad ſua vota Deus.
Arguit Auctorem piſcis, qui remige penna
Æquore relicto ſidera ſumma petit.

Trigeſima prima Martii inſula *Linga* ad oram *Sumatræ* verſus Occidentale Notolybicum in conſpectu fuit. Sub auroram procul navim conſpeximus, quam ſcaphâ ablegatâ, *Bloemendaliam* noſtram eſſe deprehendimus, cum qua impoſterum vento ex Orientali Barrapeliote flante, verſus Auſtrale Notolybicum navigavimus.

Vigeſima quarta fretum *Banka* inter magnam inſulam *Borneo* & *Sumatram* ingreſſi, & vigeſimâ ſextâ apud inſulam *Luciparam* egreſſi ſumus.

Trigeſima prima Martii diu deſideratum Bataviæ littus tenuimus, cum viginti menſes & ſex dies in itu & reditu conſumſiſſemus.

Legati, ſimulac appulſi, exſcendebant ac Ampliſſimo Gubernatori, Indiarumque Senatui, quicquid in hac Legatione actum, referebant, expenſorum ſimul rationem reddentes, quæ in ſequentibus ſummis conſiſtebant.

Munera, Proregibus ac Mandarinis Kantonenſium *tradita, æquant quater mille, & novemdecim florenos, decem ſtuferos, eorumq; unum octuſſem* 4019-10-1.

In medio itinere Kantona Pekingam *uſque ſexcentos ſeptuaginta octo florenos, & duodecim octuſſes* —— —— —— —— —— 678-0-12

Honoraria Pekingæ *ipſi* Chamo, *ejuſque uxori, ac matri, item Regni Cancellariis, & Mandarinis diſtributa quadraginta duo millia, trecentos, viginti ſex florenos, ſeptemdecim ſtuferos, & octo octuſſes* —— —— 42326-17-8.

In reditu Pekingâ Kantonam *uſque duo millia, quingentos, & nonaginta duos florenos, decem ſtuferos, totidemque octuſſes* —— —— —— 2592-10-10.

Kantonæ *Proregibus,* Tutango, *& univerſo Senatui quinque millia, nongentos, triginta quinque, ſeptemdecim ſtuferos, & decem octuſſes* -- 2935-17-10.

Quæ collecta faciunt 55552-16-9.

In naulis & rebus ad vitam neceſſariis conſumpta ſunt ab Octobri 1655, *ad decimam ſeptimam Maji* 1656, Kantonâ *quatuordecim millia, trecenti & duodecim floreni, tredecim ſtuferi, ſex octuſſes* —— —— —— —— 14312-13-6.

In itinere Kantonâ Pekingam *à decima ſeptima Maji ad decimam ſeptimam Junii florenorum octo millia, quingenti, quadraginta unus, ſexdecim ſtuferi, octodecim octuſſes* —— —— —— —— —— —— 8541-10-18.

Pekingæ *ad decimam ſeptimam Octobris octo millia quadragenti, & octoginta tres, ſedecim ſtuferi, & octo octuſſes* —— —— —— —— 8483-16-8.

In

In reditu à decima ſeptima Octobris anni 1656, *ad vigeſimam octavam Martii* 1657, *mille, centum & nonaginta quatuor floreni, octo ſtuferi, & ſeptem octuſſes* —— —— —— —— —— —— —— 1194-8-7.

Quæ collecta faciunt 43278-8-18.
55552-16-9.

Summa totalis 98831-5-8.

Pro tanta pecuniarum ſumma & tot itineris moleſtiis Legati, quamvis nulli ſumtui vel labori peperciſſent, nihil tamen in Aula *Pekingenſi* effecerint aliud, niſi quod ſingulis octenniis tanquam amici Legatione ad Imperatorem defungi poſſent, prout ipſæ ad Præfectum literæ Imperatoris commemorant.

Et quanquam fraudibus Jeſuitarum hæc res optato non ſucceſſerit eventu, ſpes tamen ſupereſt, id quod Magnatum *Pekingenſium* aliqui haud obſcurè ſignificarunt, parva Legatione mercaturam liberam impetrari poſſe. Nam quia *Magnus Cham* contra profugos ſub *Coxinga* Sinenſes bellum continuum gerit, noſque haud exiguam navibus noſtris operam contra Piratas illos præſtare poſſumus, hinc re melius perpenſa haud adeo difficiles ad commercia mutua ſe præbebunt.

Inter alia, quæ abſentibus nobis contigerunt, cum gaudio intelleximus, validam inſulæ *Zeilon* urbem *Columbo* à noſtris expugnatam. Miſſus ad eam obſidendam cum copiis *Gerardus Hulſt*, cujus induſtria brevi tempore, quanquam firmo munita præſidio, ad extremam deditionis neceſſitatem adacta fuit, ipſo *Hulſtio*, dum inter primos haſta armatus vallum conſcendit, glande letali proſtrato; unde acrior militi animus, tantoque impetu in hoſtem ruebant, ut deditione ultimum exitium prævertere coacti, urbem conditionibus tradiderint, Magno Societatis commodo, quod ille locus optimum & pretioſiſſimum tota India cinnamomum ſolus mittat. In hac expeditione præter ipſum ſupremum Ducem multi, & alii generoſa audacia pugnantes occubuerunt, id quod victoriæ gaudium haud parvo mœrore temperavit. Controverſiam quoque *Amboinenſem* prudentia *Arnoldi de Vlaming* compoſitam, ut jam tuta iterum & libera cum indigenis commercia exerceantur, & ipſos *Bantamenſos Javanos*, qui rebellaverant, bellorum pertæſos conquieviſſe intelleximus. Ita Societas Indica per latiſſimum Oceanum arma ſua & claſſes circumfert, inſulas, urbes expugnat, commercia pretioſiſſima cum remotiſſimis & ultimis nationibus exercet. Quicquid Oriens ſinu ſuo alit & profert, id omne Societas ſuum facit, ac adamantibus & margaritis, vaſis Porcellanis & aromatibus, ſerico & goſſypio ſtipatas in patriam claſſes quotannis remittit, unde inexhauſtus divitiarum fons, & prævalidi per Indiam terra marique exercitus contra omnem hoſtilem vim in armis excubant.

De

De quo quidem florentiſſimo Indicæ Societatis ſtatu Princeps Batavorum Poëtarum *Barlæus* :

Fecit iter fortuna mari, pervenit ad Indos,
Et procul Eoo fixit in orbe pedem.
Memnoniæ patuere Domus, patuere Moluccæ,
Regnaque fœderibus tot ſociata novis.
In thalamos Aurora tuos jam claſſibus itum eſt.
Et Batavos alibi, tectaque noſtra vides.
Non ſatis eſt viciſſe domi, cum Sole vagamur.
Et tanto volupe eſt vincere teſte foris.
Sint veſtræ merces Indi, ſumus horrea Belgæ.
Quas Oriens fruges parturit, Arctos habet.
Servat hyems fructus, quos torrida coxerat æſtas,
Et calidum gaudet mandere bruma piper.
Mittunt thura Arabes, permutant ſerica Perſæ.
Et ſpacioſa ſuas Iava miniſtrat opes.
Parthica diſtentas onerant velamina puppes,
Poclaque Sinarum carbaſa plena vomunt.
Oſtia quod fundit Ganges, tot navigat unus.
Amſtela, & externo ſub Jove bella gerit.
Lucra ſinus omnes nobis atque æquora pandunt,
Inveniunt quovis littore lucra viam.
Heſperio cum Rege ſolum partimur & undas,
Et formidati frangimus arma Tagi.
Qui dubitas, caſtella, domos, arceſque tuere.
Atque alio patriam crede ſub axe dari.
Sic aliis alius populis divenditur orbis.
Totaque ſe vendens machina, rurſus emit.
Quæque ferax longe ſpatiis immanibus Eos
Colligit, in Batavis continet una Domus.

AN

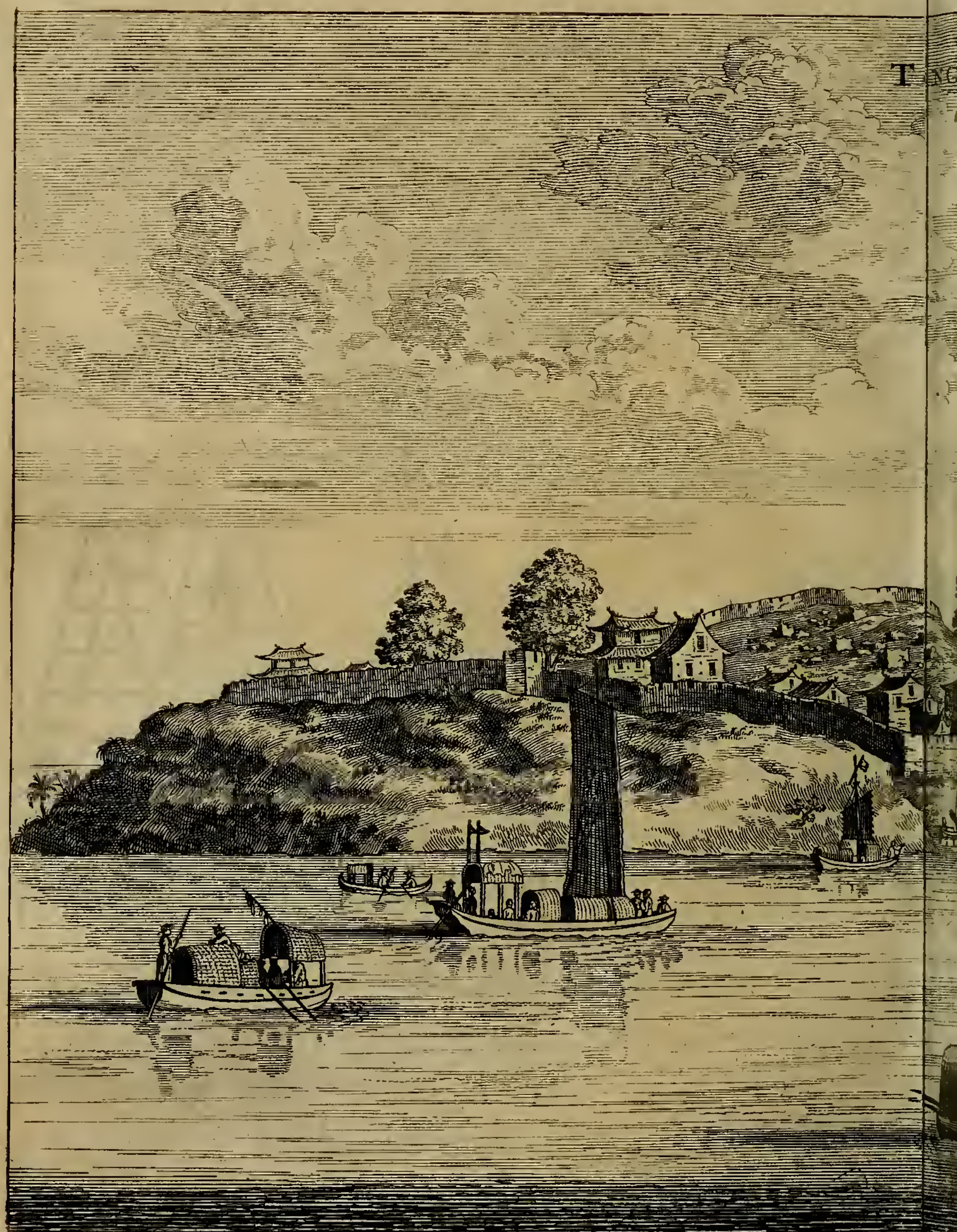

27.

TON

25.

30.

9.

Pars Ultima LEGATIONIS BATAVICÆ, QUÆ IMPERII SINICI Univerſalem deſcriptionem complectitur.

Caput Primum.

De adminiſtratione, & variis Regni Ordinibus.

IMperium Sinenſe, ut omnia Aſiatica & pleraque mundi, Monarchicum eſt; nam Reſpublicas dari, ubi vel optimi vel plebs gubernet, huic genti incognitum; Quapropter cum maxima moleſtia, & tædio, uti in deſcriptione *Pekingæ* dictum, gubernandi formas, Ariſtocraticam & democraticam Europæorum explicuimus, anteaquam talis gubernandi forma eorum menti pervia foret.

Rex ſive Imperator vitæ ac bonorum, omniumque rerum, quas Sinenſes poſſident, abſolutiſſimus eſt Dominus; ipſe unus omnium omnino caput, unde Regnum Sinicum, abſolutiſſime dici poteſt Monarchicum; olim Ducatus, Marchionatus, Comitatus, minorumque Dynaſtarum, quos *Tuguan* vocant, tituli ac potentiæ hic æque, ac in Europa, claruerunt, verum à mille & octingentis annis, ad majorem Imperii tranquillitatem omnino exſtincti ſunt.

Imperium eſt hæreditarium, non electivum: proximus defuncto ſanguine ſuccedit, niſi vis, aut jus impediat, vel ſubjectorum rebellio huic, vel illi ex affectu; ſpe, metu, faventium. Ipſi tamen Principi, quem lex & natura dedit, fidi ad mortem, niſi tyrannus: intruſos & illegitimos quantum poſſunt averſantur. Eligentes honeſtam mortem, quam coacto

Regi obſequium, nam tritum apud ipſos dictum eſt, *honeſtam matronam duos neſcire maritos, nec fidum clientem binos pati Reges.* Nam tantum bis vel ter contigiſſe legimus, quod Imperator, cum Filios regno impares judicaret, aliis, cum quibus nullam ſanguinis neceſſitudinem habebat, ſceptra tradiderit.

Si plures Imperatori filii, uno in throno ſtabilito, reliqui Reges nomine, non poteſtate, Provincias urbeſque & ex ærario publico trimeſtres dignitati tuendæ reditus accipiunt, nulla in ſubditos ampliore poteſtate. Regia ſua egredi, capitale eſt: ita honeſta cuſtodia ambitio plurium coercetur.

Leges juxta familias Imperatrices variant.

Leges apud illos cum Imperatoria ſtirpe mutantur; ut quiſque familiam condit, ita pro arbitrio ſtatuta vel retinet, vel mutat. Hodiernæ leges ab Hunyvo, Conditore familiæ Taimingæ, qui Zingis Chamicos Tartaros ultimus expulit Anno milleſimo trecenteſimo ſexageſimo, initium ſumunt, quas recentiores Tartari Orientales *Niuche* & *Niulhan* partim retinuerunt, partim ſuis inſtitutis accommodaruut.

Imperator à Sinis *Thienſu* vocatur.

Imperatorem Communi nomine *Thienſu*, id eſt *Cœli filium* vocant: nam *Thien* cœlum ipſis, & *Su* Filius, manifeſto argumento Scythicos, & Alanicæ vel Gothycæ originis eſſe, unde forte ipſum *Cathayæ* nomen fluxit, quod quibuſdam haud abſurda opinione placuiſſe deprehendimus, non tamen à cœlo genitum credunt, ſed quod præ reliquis mortalium ei charus, & auctoritate emineat. Plebs Imperatorem Hoangti appellat, qui anno ante Chriſtum natum bis milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo ſeptimo rebus præfuit, quod nomen, ob virtutem in omnes ſucceſſores derivatum, uti Ægypti Reges Ptolomæi, & Romani Imperatores Cæſares audiebant, terræ, vel ſignificat *Flavum Cæſarem* à veſtitu Flavo ipſi ſoli conceſſo, ut purpura Romanis; ſed ſunt & aliæ rationes nunc non referendæ.

Eruditio unica ad honores via.

Imperator regnum per Magiſtratus ſola doctrina & integritate conſpicuos gubernat: nulla ibi alia ad dignitates via, niſi quam eruditio, prudentia & virtus aperit: cæteri velut indigni excluduntur.

Omnes Magiſtratus dicuntur *Quonfu*.

Commune omnium nomen *Quonfu*, id eſt *Præſides* & *Lavye* vel *Lautie*, id eſt *Patres* vel *Domini.* Luſitani *Mandarinos* à *Mandando*, quod juſſa eorum vim imperii habeant, appellarunt, idque nomen Europæi Sinenſibus ipſis ignotum, acceperunt. Summa quidem Imperatori poteſtas, ſed quam arbitrio, monitis, conſilio ſuorum temperat, & ex eorum ſententia, probat poſtulata vel improbat. Ac ſi quiſpiam Regi immediate libellum ſupplicem tradat, eundem ad tribunal remittit cum his verbis. *Excutiat hunc libellum tribunal cujus, intereſt, & me moneat quid in hac re agendum judicet.* Ac ne donis quidem vel officiis quenquam niſi commendatum afficit; niſi interdum, favore extraordinario & poteſtate antiqua ita ipſi videatur. Sed hoc non fit è publico, ſed privato cenſu,

nam

nam amicorum promotio ad honores propriis expenſis eſt cuivis libera, ſed illi non inter beneficia, ſed empta numerantur officia. Tributa in publicum ærarium illata, extra Imperatoris poteſtatem ſunt; & inde aula ejus, ac ipſe alitur.

Bini Ordines ſunt, Generales, quibus totius Imperii, Provinciales, queis ſingularum Provinciarum ſalus demandata eſt: horum Magiſtratuum nomina, loca, & poteſtates ſingulis menſibus quinque vel ſex magnis Conſignata & Pekingæ impreſſa libris reperiuntur; unde ſinguli, quibus in tam vaſto Imperio obedientiam debeant, cum mors, quam conſanguinei, abdicatis priùs muneribus, domum reverſi juxta patriæ leges per triennium lugent, & aliæ humanæ inconſtantiæ, cerebro mutent præſentia, cognoſcere poſſunt. Hinc ingens ſemper Pekingæ multitudo vacua Magiſtratuum, quocunque caſu, loca expectantium pariter, ambientiumque.

Imperii totius Senatus in ſex claſſes, *Pu* nomine dividitur. Prima eſt *Sipu*, id eſt Deputatorum Conſeſſus, cui jus Philoſophici Ordinis Magiſtratus in univerſo Imperio denominandi competit, qualis denominatio penicilli promptitudine & ſcripturæ elegentia, cujus judicium eſt penes hoc tribunal, definitur. Ad quem per eruditionis & literaturæ gradus ſeriatim aſcenditur; neque niſi negligentia & defectu vel virtutis, vel naturæ quiſquam eo ſpoliatur; ſemel ejectus ſpem omnem recuperandi deponit. *Sipu* Deputatorum tribunal. Secunda eſt *Hopu* vel *Hupu*, id eſt Quæſtura, quæ Regis tributa, vectigalia, telonia exigit, quibus Magiſtratuum, militumque ſtipendia, & cœterorum toto regno curialium miniſtrorum ſolvuntur; quæ ſumma major eſt, quam noſtrates ſibi perſuadere poſſint; hinc enim ædificia publica, Regis Palatium, & Regiorum propinquorum, urbium muri, arcis propugnacula, bellicus denique omnis apparatus inſtauratur. *Hopu* Quæſturæ. Tertia *Limpu* id eſt Collegium Eccleſiaſticum Sacra & Scholas, Gynæceum regiumque & examina eruditorum curans. Ei feſtivi dies, Legationes, literæ, honorum tituli, Medici, Aſtronomi ſubjiciuntur; ac ex hoc ordine eliguntur Conſiliarii Regii *Hanlin*, unde *Colai*, quæ ſumma poſt Imperatorem poteſtas, naſcuntur. *Limpu* rituum. Quarta *Pimpu*, Senatus Bellicus, cui pax, bellum & omnia inde pendentia obediunt, attamen non ſine Imperatoris conſenſu definit. Sed auctoritate præmiſſo examine erogat Præfecturas militares præmia fortibus, & pœnas ignavis decernendo. *Pimpu* Militare. Quinta *Cumpu*, id eſt Ædilatus, publicas ſtructuras curat, mœnia, palatia, naves, claſſes, pontos. *Cumpu* Ædilatus. Sexta *Humpu*, id eſt Iuſtitiæ Senatus, reos plectit innoxios abſolvit. *Humpu* Criminale.

Sex hi Magiſtratus Imperium vaſtiſſimum haud adeò magno labore adminiſtrant, quod cuncta ordine & auxilio complurium inferiorum, in ſingulis provinciis accuratam ſingulorum notitiam obſervantium, ita peragantur, ut ſinguli authoritatem, univerſi onus ſentiant. Præſes ſingulorum Collegiorum *Ciamciu*, ei duo aſſeſſores, ad lævam, & is præcipua

dignatione, *Co Xilam*, ad dextram *Yeu Xilam.* His tribus ſumma in aulâ & per Imperium potentia; ſolis *Colais* inferiores ſunt. Dantur præterea in unoquoque collegio innumeri majorum minorumve curialium dignitatum gradus, Europæis incogniti.

Alii præterea ſunt inferiores Magiſtratus *Kicu Kim* aulæ inſervientes, vel domui Regis: quorum primus *Thailiſu*, id eſt Cancellaria, ſive ultima Curia appellationum: quæ, præterquam litibus imponat finem, difficiliores cauſas definit: conſtat tredecim Mandorinis, Præſide, binis Aſſeſſoribus, & decem Curialibus. Secundus *Quan Ioſu*, id eſt familiæ Regiæ Oeconomus, cujus tribunal Præſide, duobus Aſſeſſoribus, & ſex Curialibus dirigitur. Aulæ Præfectos ſolvit & expenſa Legatorum, qui ab exteris Regibus ad hanc aulam mittuntur. Tertius *Thaipocuſu*, id eſt *Hippocomus* vel Comes ſtabuli, equorum aulæ, curſoriorum & totius regni præſes.

Senatus *Colai.* Sed ſupremum Imperii Conſilium *Colai* conſtituunt, quatuor vel ſex numero, quibus nulla particularis, ſed totius in univerſum Imperii cura, ac cum Imperatore ipſo ſecreta conſilia participant; unde *Colai* tanquam *Imperatoris Coadjutores* appellantur, nam à prædictis ſex collegiis imperii non negotia, ſed conſilia pendent, quippe ab ipſis per ſupplices libellos admonetur, ac rogatur Imperator, qui, negotiis conſideratis, juxta rei qualitatem, tribunali competenti examinanda mittit. Tum Aſſeſſores, habitis mutuis conſiliis, ſententiam Imperatori ſcriptam offerunt, quam ille vel mutat, vel confirmat pro lubitu. Et ne quid impingat, ſummos aliquot totius Regni Philoſophos eligit adjutores, id eſt *Colaos*, qui primo poſt Regem loco ſunt, illique, cum de negotiis agitur, aſſiſtunt, ac conſiliis ſubveniunt, hi vero recipiunt, vel remittunt libellos ſupplices, qui quotidie ingenti numero repræſentantur, & ubi examinarunt, Imperatori oſtentant (nam à reliquis præfectis vix conſpicitur) à quo ſolo nutu, vel nictu oculorum probantur, improbanturve, aut in quibuſdam mutantur. Tum Imperator ſua manu ſubſignat, atque hic querelarum omnium ultimus finis ac decretoria concluſio eſt.

Senatus *Choli* & *Tauli.* Sunt & alia duo Conſilia, *Choli* & *Tauli*, ſelectis Philoſophis conſtantia, qui ſæpius præclara fidei, & prudentiæ argumenta Regi & Imperio exhibuerunt, quare numerus ſexagenario major, & dignitas ipſis regia. Horum, ut Europæorum Syndicorum, unicum & præcipuum munus Imperatori per codicillum ſignificare, quæ, & quanta, contra leges Imperii committantur.

Tanta eorum & libertas eſt, & authoritas, ut omnes reliqui Magiſtratus eorum cenſuræ ſubſint, & ipſius Imperatoris non parcant erroribus, vel cum periculo & ſenſu offenſionis. Ita liberum eſt Sinis, etiam Magiſtratus ac Reges continua, & non intermiſſa inſtantia redarguere. Et

libelli

libelli hi ſupplices cum reſponſis Imperatoris citiſſime prælio ſubjecti per Univerſum Imperium diſperguntur, ac exinde Annales & Hiſtoriæ conſiunt, imo non ita pridem contigit, quod unus ex præcipuis *Colais* negle&#x1d;cti muneris bimeſtri ſpatio ultra ducentis libellis ſupplicibus apud Regem accuſaretur, licet intenſiſſimus Imperatoris erga ipſum amor cognitus foret. Qui brevi ſpatio, ut fama ferebat, præ triſtitia & marcore conſumptus.

Senatus *Han-lin-yven.*

Inde *Han lin yven*, Senatus Hiſtoricus, omnibus dignitate, etiam qui Rempublicam tractant, excellentior, qui Annales ex reſcriptis & actis Imperatorum conficiunt. Ut quiſque penicillo promptior, ita ad tale munus promovetur: Scribendi elegantia præcipuum adjumentum. Nemo Imperatoris, Regumque pædagogus, & niſi ex hoc collegio, *Colaus* eligitur; & ingens illis lucrum, dum epitaphia, anagrammata, alioſque libellos conſcribunt, venduntque, tanta emptorum credulitate, ut errore carere exiſtimat, quod ex eorum penicillo fluxit. Iidem ſunt præſides examinum, quæ Doctores & Magiſtri ſubeunt.

Omnis horum Magiſtratuum ſedes *Pekingæ* eſt, & *Nankingæ*, exceptis *Colais*, niſi quod hi tranſlata *Pekingam* ſede Imperii, longe inferiores cenſentur.

Singularum Provinciarum regimen. *Pucinſu* *Nagauzaſu* *Ciſu* *Ciceu* *Cibien* *Hunchim* *Chupu* *Tunſu.*

Ita Imperium gubernatur in Univerſum. Supremæ curiæ ſunt *Peking* & *Nanking*. Reliquæ tredecim Provinciæ Magiſtratum habent *Pucinſu*, & alterum *Naganzaſu*, quorum ille civilia, hic criminalia tractat. Quibus varii Curiales, ut & Magiſtratuum primates adjuncti ſunt, quos *Tauli* vocant. Sedes eorum in Metropoli prima Provinciæ; minorum tractuum, *Sinis Fu*, prætores *Ciſu* dicuntur. Hi tractus dividuntur in majores & minores Civitates, illæ *Ceu*, hæ *Hien* dicuntur, majorum Præfecti *Ciceu*, minorum Præſides *Cibien*; nam *Ci* eſt præcipere. Eorum adjuncti ſunt, tres Aſſeſſores, quorum primus *Hun chim*, ſecundus *Chu-phu*, tertius *Tunſu* nominantur, quorum ſinguli diſtincta tribunalia obtinent. Totius tractus Præſes in ſede ſua non majori auctoritate, quam in reliquis parochiis, utitur. Sententiam mortis dicit, ſed non exequitur: attamen ad ipſum cauſarum, quæ a Præfectis *Ciceu* & *Cichien* deciſæ ſunt, prima datur provocatio, aſt ſecunda ad Præſides ſuperiores *Pucimſu* & *Naganzaſu* pertinet. Vix dici poteſt, quanta inter hos Magiſtratus regiminis ſymmetria obſervetur. Ab inferioribus ad ſuperiores datur provocatio, ut in aliis Imperiis receptum eſt.

Tutan *Ciayven.*

Præter duos illos Provinciarum præſides *Pucinſu* & *Naganzaſu*, duo alii ex aula *Pekingenſi* mittuntur, *Tutan* & *Ciayven*. Prior omnibus, quæ bellum & Magiſtratus ſpectant, imperat, & aulæ Regiæ continuis ultro citroque curſoribus ſignificat, quis ſtatus provinciæ ſit, quæ mens Magiſtratuum, quæ conſilia hoſtium. Triennii ea poteſtas eſt, ac Proregis inſtar habetur, nam in Provinciæ metropoli regiâ excipitur pompa, ſimulac

electus, provinciæ proceres, futuri ejus conſiliarii, aulam petunt, ipſum congratulaturi. Incolæ urbium, quas tranſit, equitatim & pedes comitantur. Ipſum tribus milliaribus ante deſignatam metropolim quidam Tribuni magno militum numero ſtipati, totus Magiſtratus, & denique univerſa plebs obviam euntes, ſolenniter recipiunt.

Alter *Ciayven* vel *Chayven*, Inquiſitor vel Viſitator appellari poteſt, tam ampla poteſtate, ſed annuâ, ut in omnes pacis & belli, civiles vel criminales, ærarii publici & Imperatorii cauſas inquirat ac referat, etiam in Tutangum ipſum & alios Mandarinos: publica quoque ædificia ædilitio jure tractat.

Alius inſuper Inquiſitor à Regina eligitur, & ipſe *Tutang* nomine, qui carceres, captivosque viſitat, miſeros, & non ſuâ culpa reos liberat, ſententias rigidas, vel injuſtas tollit, aut mitigat, Patronus ipſe oppreſſorum ac pauperum, & pietatis, ac miſericordiæ protector. Neque aliud ei commiſſum pertinacius, quam miſereri.

Theſaurarius. Præfectus ærarii, cui duo Aſſeſſores, in eodem palatio aulam, & tribunal ſeparatim poſſidentes, adjuncti ſunt, & cui viginti ſex minores Mandorini, & innumeri minores officiales ſubſunt, Regalia tributa à *Taulis* argento computata recipit. Reditus publicos, telonia, vectigalia, proventus, pondera, & menſuras, ſtipendia Magiſtratuum, Regiorum parentum, centurionum, militum, ac lites ex publicis emergentes reditibus, ac expenſa pro candidatis examinandis curat, ac componit.

Quartus Senatus *Garichaſci*, criminalia tractat, cujus pars ſunt *Tauli*, qui jus adminiſtrant, militiam curant, & maritima, ſi regio mari adjacet. Quintus Senatus eruditionem & literas manutenet. In omnibus oppidis duo Mandarini ſunt *Hioquon*, membra quinti Senatus, qui Baccalaureos ejus oppidi, & tractus curant, non gradus eruditionis dando, vel auferendo, ſed eos puniendo.

Sina regitur Philoſophis. Totum à Philoſophis Imperium regitur pleno, & mixto jure. Milites ipſi eos parentum inſtar colunt, & haud raro ab iis verberibus, ut a præceptoribus diſcipuli mulctantur. Hi omnia belli conſilia apud Imperatorem tractant, neglecto ipſorum belli Ducum, quorum pauci adhibentur; unde apud eos præſtat minimus in Philoſophia gradus, quam ſupremum militiæ munus, ſive honores, ſive lucrum ſpectes. Et par Philoſophis erga Regem, fide, periculis, cura Reipublicæ, conſtantia, qui, cum Imperium eruditioni, & literis ſuperſtructum ſit, ſe tanto dignos honore præ militibus, ſicut exiſtimant, ita etiam præſtant.

Majores Magiſtratus minores reverentur. Summa ſuperiores inter & inferiores reverentia, ac concordia; in genua procumbentes majorem minores colunt ſimul ac donis. Nullum triennio longius durat, niſi a Cæſare prorogetur munus, ſed alio in loco, vitandæ nimiæ cum ſubditis familiaritates.

Præ-

Præcipue regionum Magiſtratus *Pucinſu*, *Naganzaſu*, *Ciſu*, *Ciceu*, *Cibien*, triennio ſingulo Pekingum ad Imperatorem adeunt, ratione adminiſtrationis reddendæ, & Sacramento renovando. Eodem tempore in omnes toto regno Magiſtratus ſevere inquiritur, unde retinendi, dimittendi, puniendi reperiuntur, abſque Imperatoris venia, quod jus illi ab Inquiſitoribus ademptum, vel ſponte in eos tranſlatum, anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo. Quater mille Magiſtratus una tali inquiſitione puniti. Singulorum, qui pœnam commeriti nomina libro conſignata toto Regno propalantur. Quinque reorum Magiſtratuum gradus ſunt, avari, nimis ſeveri, decrepiti, & depontani, præcipites, & improvidi, familiæ, & dignitatis ſuæ negligentes, quorum aliqui deportatione, alii ignominia notantur: aliorum incapax ætas dignitatem retinet, ſed debilitate virium excuſantur. Alii ad inferiores gradus relegantur; eadem inquiſitio omni quinquennio inter Regni Conſiliarios & belli Duces eodem rigore obtinet. Non obſtante tam ſeverâ Magiſtratuum delinquentium pœnâ, cætera tamen delicta, præcipue furtum, admodum remiſſe, & negligenter puniunt. Furtum nullum, niſi cum vi apertâ conjunctum, morte, ſecundum ſtigmate duplici in brachio, tertium in fronte, quartum fuſtigatione, aut relegatione ad triremes plectitur. Tanta furti remiſſa caſtigatio ingentem tota Sina ex fece plebis furum, ac raptorum copiam producit: Sed ex quo Tartari Sinam nuper expugnarunt, haud exigua in delictis plectendis mutatio introducta fuiſſe videtur: quippe minima quoque delicta hodie gladio, & morte puniuntur. Qui ad mortem damnatus eſt, ligatis manibus, & tabula tergo impoſita, cui crimen commiſſum inſcriptum eſt, ad locum ſupplicii a Prætore deducitur, ubi a milite capite truncatur. Si cui gratia vitæ conceditur, is duobus arundinibus in pedum plantis atrociter verberatur, ut nervi, & venæ per laceram cutim promineant, multis inter tormenta animam exhalantibus, aut tota vita ſanitatem, & uſum pedum amittentibus. Et hic communis ſuppliciorum ordo. Ad furta, & alia flagitia impedienda noctu aliquot mille armati plateas obeunt, & ſubinde pelvim pulſant. Et quanquam plateæ noctu objicibus claudantur, nihilominus hi prædones frequenter integras domus expilant, quoniam ipſi illi cuſtodes cuſtodiâ opus haberent, & plerique vel fures, vel furum clandeſtini ſocii ſunt.

Auctoritatis munera triennio variantur.

In acta Magiſtratus triennio inquiritur.

Quinque reorum Magiſtratuum gradus.

Habent & more Pythagoræo *Inſpectores* quotidianarum ſingularum actionum, quæ primo mane redduntur: reus, vel delictum, jure an injuria, ut inter Barbaros parum refert, præſenti ſupplicio, inauditus, indefenſus, & plerumque innocens (neque enim hæc apud juſtos populos ratio executionis eſt) afficitur: Kantonæ talis fuſtibus ad necem immiſericorditer Mandarinus a Prorege cæſus, me præſente interiit.

Quartum Arcanum Imperii Sinici eſt Magiſtratus extra regionem natus

Nemo in patria ſua Magiſtratum gerit.

natis indulgere: domi nobiles excluduntur; ſed ad militiam indigenæ admittuntur, ratiunculis, ut putant, valde ſpecioſis, ſed reipſa evanidis, cum nec Magiſtratuum erga ſuos ſanguine propiores favor, nec militum etiam domi natorum negligentia evitari ullis legibus, vel circumſpectione humana poſſit: omnia autem in fide, & armis antiquo more conſiſtunt.

Omnes extranei excluduntur, & indigenæ Sina non egrediuntur.

Quinto omnes extranei, niſi intra Sinam animo manendi, & moriendi acceſſi, excluduntur; & interiora adire nefas, niſi captivitatis perpetuæ ſupplicio; exteri tamen hanc Sinenſium ſubtilitatem ſpecie legationum eludunt. Non longe modo, & ab eorum notitia, vel metu remoti, verum proximi, & vectigalibus illigati *Coreani*, aliique vicini aditu prohibentur: ſi clam irrepant, non ſervitus, non mors, ſed negatus in patriam reverſus pœnâ ſufficit. Hinc nec ipſi Sinæ extra patriam, niſi a ſuis deploratis & pro non reverſuris ablegantur, cognito talionis, ut inter vicinos, jure: tamen ſi ſors favet, ut reduces fiant, ingentibus onerantur honoribus.

Nemo enſe cingitur.

Sextum commune præceptum eſt, *armis abſtinere*, nec militi, nec Duci, nec docto, niſi ubi neceſſitas aut exercitium requirit, uti licet, paucis nobilium ea ſeveritate excluſis, qui Poteſtates armati comitantur. Nec intra limen arma cuiquam: rarus contra prædones, ſitu, & rubigine torpens pugile: Quippe ea Sinenſibus ſtolida ſane, & noxia natura, *ut arma timeant*; hinc faciles expugnatu, & præda ferro utentibus. Rixas plebeias pugnis dirimunt, nullo apud imbelles ferri uſu, aut licentia: neque ſuorum necem ulciſcuntur, adeo a vindicta alieni, & qui cedit invaſori, prudens, fortiſque cenſetur: ea genti conſuetudo cenſetur.

Omnes Magiſtratus Sinici novem ordinibus diſtinguuntur.

Novem toto regno Magiſtratuum ordines: ſingulis, ſive Philoſophi, ſive milites, ſtipendia in menſes argento, vel oryza ſolvuntur. Eadem ſtipendiorum proportio eruditis, & rudibus; quæ ratione pompæ Magiſtratum concomitantis exigua ſunt, nam ſuprema dignitas vix mille aureos valet, niſi quis miles, aut Magiſtratus ſupra leges ſibi acquirit; inde variæ diteſcendi artes, donis, largitionibus, caſu, & quod præcipuum dignitate, ac meritis.

Magiſtratus diſtinctio ex apparatu publico.

Unus omnibus, qui imperio funguntur, habitus; pileo nigro ad aures ovali figura demiſſo, haud facile mobili, utuntur. Unde erecto corpore & immota facie, difficulter flexibiles incedunt. Veſtis una, ocreæ ex nigro corio; Magiſtratus cingulo coriaceo, cujus materiæ dignitas majeſtatem indicat, aliæ enim è tornatili ſtipite, è cornu aliæ, ex unicornu quædam, vel è calamba ligno imprimis odorifero, nonnullæ ex auro argentove, ſed omnium nobiliſſimæ è marmore quodam pellucido, ſapphiro non abſimili, Sinis *Yuce*, dicto; quatuor lato digitos variis emblematis teſſellato. Pectus & tergora opere Phrygionis ita variegato, ut indigenæ ex notis Philoſophos militesque diſtinguere poſſint, diſcernuntur. Nam avibus, volucribus, coloribus, ut cuique dignitas, munus-

Zonæ Senatoriæ.

que

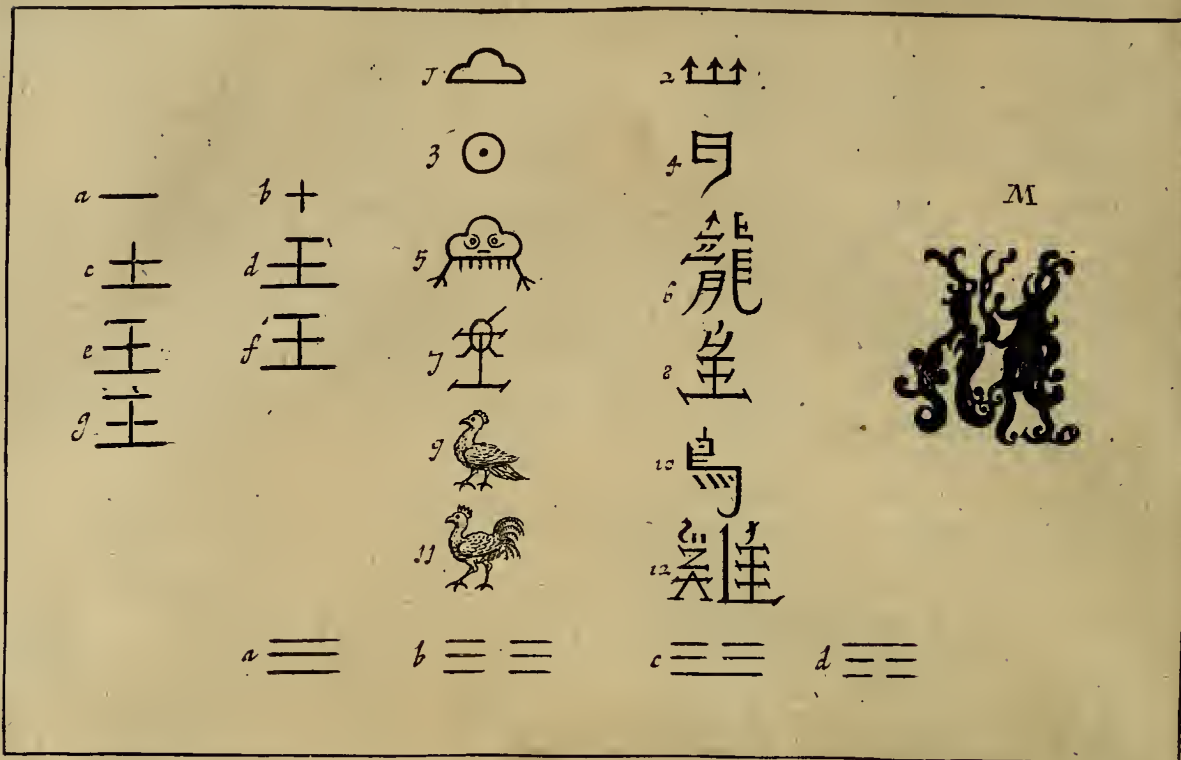
que agnoſcitur; alia quoque graduum etiam in Europa diſtinguamenta. Umbraculis, uno, pluribus; colore cœruleô, flavo; equo tenuiores; qui prævalent, humeris bajulorum, & quo potentiores, eo pluribus alii quatuor, alii octo geſtantur; & hæc graduum, opum, authoritatis diſtinctio, ut inter barbaros. Reliqua ad modum noſtrum, & aliorum: adolere thura, torques geſtare, longo ſtipari famulitio, & plebem fuſtibus, vel impetu amovere. Ultimum obſervatione dignum cenſetur: quanquam Tartari hodie Imperio potiantur, Sinenſes omnibus intereſſe Collegiis, ſalva libertate, legibusque priſcis, quod Sinenſes intellectu, Tartari bello pollentiores; ita mutuo concurſu hi civitatem, alteri arma, velut aſſuetiores, tractant.

CAPUT SECUNDUM.

De Lingua, Literatura & Eruditione Sinenſium.

Scriptura Sinenſium à lingua eorum multum differt. Non enim ut loquuntur, ita ſcribunt: ſingula verba, totidem characteres ſunt, nullis diſtincti vocalibus, aut conſonis, quanquam in pronunciatione duo ſæpe, aut tres ſoni deprehendantur. Quot ſunt res, totidem characteres numerantur: idem apud eos verbum, litera & character rei. Sæpe tamen unus ex multis conſtat characteribus, in unam quaſi ſententiam conflatus. Summa omnium characterum vix octoginta millia ſuperat: quicunque eruditus haberi vult, eum tenea numerum, neceſſe eſt, quanquam decem millia ad linguam & ſcripturam ſufficiant mediocritatem ſectantibus. Sunt qui ſexaginta, etiam qui centum viginti millia characterum numerant. Omnes in libro *Halpien*, id eſt, Oceano comprehenduntur. Numerus eorum cum rebus auctus indies, unde modo plures, modo pauciores numerati, caſu potius, quam arte, aut conſilio ita expreſſi, ut hanc vel illam rem deſignarent. Numerus characterum.

Initio res ipſas loco characterum uſurpabant, animalia, aves, reptilia, piſces, plantas, arbores, funes, circulos, puncta. Poſteriores contractius per lineas & figuras habiliores ſcripturam inſtituerunt. Antiquiſſimorum characterum ſeptendecim recenſentur ſpecies. Prima ab Imperatore *Fohio* reperta ex Draconibus & ſerpentibus varie implexis & figuratis: unde liber à *Fohio* de Oeconomia & Sapientia ſcriptus, *liber Draconum* appellatur. Sed hæc jam in deſuetudinem abiere. Antiquorum characterum ſeptemdecim ſpecies.

Secunda ſpecies ex rebus ad agriculturam pertinentibus conſtat, ab Imperatore *Xinnung* uſurpata. *Tertia* ex pennis avis *Fum hoan* ab Imperatore *Xauhoan* reperta, qui ſingularem librum de avibus ſcripſit. *Quarta* ex oſtreis & vermiculis contexta. *Quinta* ex radicibus herbarum, quibus varios priſci libros ſcripſerunt. *Sexta* ex unguibus avium decurtatis à Rege *Choam* inventa. *Septima* ex teſtudinibus, authore Imperatore *Ioo*. *Octava* per aves & pavones deſignatur. *Nona* ex herbis & pennis avium. *Decima* a *Co* memoriæ ergo excogitata. *Undecima* conſtat ex fixis & erraticis ſtellis. *Duodecima* ex peculiaribus literis decretorum & privilegiorum. Ad *tertiam* & *decimam* pertinent literæ *Yeu*, *Cau*, *Chi*, *Cien*, *Tao*. Characteres decimæ quartæ vocantur literæ *quietis*, *lætitiæ*, *ſcientiæ*, *ratiocinationis*, *tenebrarum & lucis*. *Decima quinta* ex piſcibus conſtat. *Decima ſexta* nondum innotuit. *Decima ſeptima* in literis obſignandis, & pompoſe inſcribendis uſurpatur. Res exempli clarior fiet.

Figura 1. hodie apud Sinas montem ſignificat. Sed olim mons figurâ montis deſignabatur, ut figura 2. oſtendit. Sol olim circulus cum puncto figura 3. hodie per characterem 4. notatur. Draco apud Priſcos figura 5. nunc figura 6. Sceptrum cum oculo figura 7. olim nomen Regis, hodie per figuram 8. deſignatur. Gallus & gallina figura 9. & 11. hodie characteribus 10. & 12. exponuntur.

Hodierni igitur Sinenſes nulli amplius rerum imaginibus, ſed lineolis tantum ad res deſignandas utuntur.

Utque

Utque clarior evadat res antiquiſſima characterem M ex libro Draconum lectori in ſcemate proponere viſum fuit.

Hodierni Sinenſium characteres ex novem lineolis componuntur: ita ut addita vel dempta lineola, ſtatim alia exoriatur ſignificatio. Exempli gratia, linea recta (*a*) *primum* vel *unum*, lineola transverſa addita (*b*) *Tſi*, id eſt *decem*: alia inferius ſuppoſita lineola (*c*) *Thou*, id eſt *terram*: alia ſuperne impoſita (*d*) *Wang*, id eſt *Regem*, cum puncto ad dextram (*e*) *Io* vel *Iu*, id eſt *Margaritam*: cum puncto ad lævam (*f*) *Sem*, id eſt *creare* vel *vivere:* cum puncto ſuperne (*g*) *Chu* ſive *Dominum* ſignificat. Vide ſchematis lævam partem.

Cum ejuſmodi characteribus aliquomodo conveniunt quidam characteres myſtici in libro *Yeking*, qui propter arcana magni apud illos æſtimatur. In eo varia de generatione, corruptione, fato, Aſtronomia & rerum principiis; ſed ruditer, & absque definitionibus, aut demonſtrationibus tractantur. Hodieque eo libro adhuc Sinenſes in ſuis prædictionibus & vaticiniis utuntur, nullo habito ad ſenſum libri reſpectu, vel enim ſtudio diſſimulantes. Tantam illi libro authoritatem tribuunt, ut eventus rerum, & præſcientiam futurorum ab eo dependere arbitrentur. Figuræ characteris ejus, certis lineolis varie ad res deſignandas compoſitis, conſtant. Exempli gratia, cœlum per figuram *a*. terra per *b*. fulmen per *c*. Montes per *d*. & ita reliqua deſignantur. Sed de his paule poſt prolixius ubi de Sectis Philoſophorum agendum erit. Figuræ myſticæ *Yeking*. Vide imam partem ſchematis.

Pronunciatio characterum ſæpe apud Sinas ambigua, & indiſtincta, quanquam ipſi inter ſe figura, & ſignificatu diſcrepent. Unde nulla alia reperitur lingua magis ambigua, cum voces nonniſi tonis quibuſdam, & ſonis diſtinguantur. Ex hac confuſione nemo, prælegente altero ſcriptum, aut librum, ſenſum ejus percipere poteſt, niſi ipſe inſpiciat, & ex accentibus ambiguitatem viſu dijudicet, quod auditu fieri non poteſt. Sæpe inter loquendum contingit, ut alter alterius ſenſum aſſequi nequeat, niſi iterata pronunciatione, aut etiam ſcriptione: ac ſi quis deſtituatur atramento, & penicillo, characteres aquâ in menſa, aut digitis in aëre deſignantur: idque inter eruditos, qui purius & elegantius ſecundum characteres librorum loqui affectant, frequens eſſe ſolet. Hæc ambiguitas aliquomodo tollitur per quinque accentus, quibus unus ſæpe character præſertim apud exteros, quinque diverſas ſignificationes nanciſcitur: neque ulla apud Sinenſes vox, quæ non unum ex his characteribus in pronunciatione admittat. Ideo Sinenſes ſola pronunciatione talem ambiguitatem, qua unum ſæpe vocabulum viginti, aut triginta diverſas res denotat, tollunt, quod ipſis à teneris aſſuetis adeo, quam peregrinis, difficile non eſt. Ambiguitas vocum. Tollitur vario accentu.

Rem narrabo jucundam non minus quam præſenti inſtituto convenientem. Italus quidam Sinenſi oſtenſurus naves in Europa altitudine turris eſſe, vocabulo uſus fuit, quo navis deſignatur; ſed tono tali pro-

nunciavit, qui *tegulam* domus donotaret. Sinenſes attoniti, Italum tanquam incredibilia narrantem, irridere, & interrogare, cui bono illa tegula, & quis ille tam magnus furnus, in quo tales tegulæ excoquerentur. Hinc apparet non exteris modo, verum etiam indigenis eam tonorum varietatem moleſtam accidere: nam ad talem ambiguitatem tollendam ſæpe duobus vel tribus Synonymis in una periodo uti coguntur, cum alias una vox multoties diverſa & contraria ſignificet. Igitur Jeſuitæ, qui ad propagandam fidem Romanam in Sinis degunt, quinque puncta vel ſigna excogitarunt, quæ ſingulis addita vocabulis tonos vel attollunt, vel deprimunt, quæ ſunt *Y* —— / ' *Y*. Horum adjumento una eademque vox noſtris ſcripta literis, diverſimodo pronunciatur & ita varia ſignificat; e. g. *Yâ* cum ſigno deſuper eſt *Deus*, *Yá* eſt *ſtultitia*, *Yà anſer*. Horum auxilio lingua Sinenſis, non tamen absque magno labore addiſci poteſt. Difficultas ejus ab ambiguitate, & indefinito characterum numero pendet; unde decem, imo viginti anni multis impenduntur, antequam loqui, & ſcribere diſcant. Cauſa hujus ambiguitatis inde pendet, quod Sinæ ſemper plus operæ in ſcribendo, quam loquendo collocarunt: nam tota eorum eloquentia, non in loquendo, ſed ſcribendo conſiſtit: unde etiam nuncii in eadem urbe per literas, non oretenus, mandata ſua exequuntur, & exponunt.

5 Puncta à Jeſuitis inventa ad faciliorem linguæ cognitionem.

Japonenſes tradunt, præter Sinicos Characteres, etiam Alphabetum peculiare habere, per quod linguam ſuam Europæo more, abſque infinitate illa Characterum, ſcribere poſſunt. Sed apud Sinas nullus talium literarum uſus: unde quicunque eruditi haberi volunt, à teneris ad extremam ſenectam in addiſcendis characteribus occupantur. Et quanquam multum temporis perdant, id tamen è contrario conſequuntur commodi, quod juventutem eo labore domant, ne in vitia ruat, & licentiam. Et hic modus ſcribendi præſtantiſſimus etiam propterea eſt, quod ſolos Characteres compendioſe omnia exprimunt, quæ nos circuitione multorum vocabulorum vix aſſequamur. Sinenſes non, ut Europæi, à ſiniſtra dextrorſum, aut a dextris ſiniſtrorſum, ut Hebræi & Arabes, aut inſtar arantium Boum, ut Græci & Latini, teſte Jarrico, ſed ſuperne deorſum pendentibus literis ſcribunt; idque cum aliis Indorum commune habent.

Et quanquam hic per Characteres ſcribendi modus memoriæ imprimis difficilis videatur, id tamen exinde commodi habetur, quod populi linguis diſcrepantes, dum iiſdem Characteribus in ſcribendo utuntur, ſe mutuo intelligere & ſenſa animi ſui ſignificare poſſint. Ita Sinæ, Japones, Koreani, Kouchenchinæ iiſdem utuntur libris, & quanquam ſinguli ſuâ linguâ legant, alteri non intellectâ, eandem tamen rem percipiunt. In ipſa quoque Sina cum variæ linguæ obtineant, omnes tamen iiſdem Libris & Characteribus utuntur.

Sed

Sed præter ſingulas Provinciarum linguas, per Univerſum Imperium alia quædam generalis lingua, quam *Quonhoam* vocant, id eſt aulicam & Mandarinorum, obtinet. Hujus linguæ origo talis fuit, quod cum omnes Magiſtratus, ſive Mandarini ſint exteri in ea Provincia, in qua munere ſuo funguntur, ne cogerentur peregrinam linguam addiſcere. Hinc omnia publica in foro, in curia, hac lingua peraguntur, eâque civiliores quicunque utuntur, non ſecus ac apud nos Latina lingua paſſim per Europam obtinet. Et hanc linguam Mandarinorum Europæi ſolam diſcunt: cæteræ enim Provinciales non neceſſariæ, & rudes habentur, neque in publico obtinent. Fœminæ & Infantes eam continuo uſu addiſcunt, & ſicut multitudine Characterum omnes alias ſuperat, ita paucitate vocabulorum cæteris longe inferior eſt, quippe nonniſi trecentis viginti ſex vocibus conſtat, quæ omnes ex unica litera conſtant, & fere in eandem vocalem deſinunt; & ſi quæ paucæ in nullam vocalem exeunt, eæ in *M* vel *N* deſinunt. Hujus linguæ brevitas & rotunditas adeo eam reddit ſuavem, ut omnes alias, quæ cognitæ ſunt hactenus, linguas ſuperet. Nam nos quidem deſignaturi rem aliquam apprehendendam manu, vel tota, vel digito, uno aut altero ſemper cogimur addere vocabulum *apprehendere.* At vero Sinenſes ſingulis vocabulis etiam modum, & actionem denotant e. g. *Nien* eſt capere duobus digitis, *Tzo* capere toto digito. *Chua* capere tota manu, plena vola. *Tcie* capere palma expanſa uſque ad digitos. Idem in voce *Stare* apparet. Nos dicimus; *ſta in domo, ſta edens, ſta dormiens*: ſed Sinæ una eademque voce & *ſtare* & *modum* ſtationis denotant. Ita pedem avis, beſtiæ, hominis deſignaturi ſemper vocem *Pes* addimus: Sinæ una voce ſingula exprimunt: nam *Kio* eſt pes hominis, *Chua* avis ungula & *Thi* pes cujuſcunque animalis.

Ex omnibus ſcientiis ſolam fere Moralem Sinæ ex colunt: Naturalis ab iis per varios errores contaminata potius quam illuſtrata. Neque in ipſa Morali Philoſophia adeo ſunt evidentes, ſed obſcuris fere & confuſis ſententiis, & exiguo lumine naturali utuntur. Sinenſes moralem Philoſophiam ſolum colunt.

Maximus omnium Philoſophorum *Konfutius*, quadringentis, quinquaginta uno ante Chriſtum annis natus, qui amplius ſeptuaginta annis ita vixiſſe traditur, ut non ſcriptis minus, quam exemplo, & converſatione ad virtutem ſingulis viam præiverit. Unde omnibus mortalibus ſapientia & probitate ſuperiorem fuiſſe Sinæ credunt. Et ex ſcriptis ejus patet, multis noſtrorum gentilium in Europa Philoſophorum haud inferiorem fuiſſe. Unde authoritas ejus apud Sinas hodie indubia & etiam falſo tradita pro veris habetur. Neque minor ejus apud Reges, quam literatos authoritas, ſectatoribus illibatam per tot ſecula æſtimationem etiamnum obtinentibus. Caput familiæ hujus titulis & immunitatibus vectigalium ac tributorum conſpicuum & illuſtre eſt.

Neque minor eorum in Aſtrologia peritia, & Arithmetica, ac Geome- Periti Aſtronomi.

 tria,

tria, quanquam omnia confuſe doceant pariter & diſcant. In numerando per officinas abaco cum orbiculis, & bacillis celeri artificio, ut Europæi calculis, utuntur. Stellas longe aliter ac Europæi diſponunt & numero eorum quadringentas addiderunt, quæ noſtris incognitæ ſunt; nam quædam obſcuriores, & quæ non niſi ſereno Cœlo apparent, numero adjicerunt. Aſtronomi eorum præcipue in Solis defectu & ſtellarum fixarum, erraticarumque motu ſcrutando occupantur. Futuram ex aſtris ſingulorum fortunam, ſterilitatem annorum, aut fertilitatem præſagire præcipuus labor eſt. Omnia enim terreſtria a ſtellarum influxu pendere credunt. Multa a Saracenis Aſtrologis hauſerunt: ſed nihil demonſtant: tabulas quaſdam, unde motus ſtellarum fixarum & planetarum, nec non Eclipſes Solis ac Lunæ dejudicentur, poſteris reliquerunt.

De prædictionibus fortunæ cujuslibet ex aſtris ita Trigautius.

Auctor illius familiæ, quæ hodie rerum potitur, vetuit, ne quisquam hæc Aſtrologiæ judiciariæ præcepta ediſcat præter eos, qui ſunt hæreditario jure in eam rem deſignati; veritus ex hac ſiderum notitia, qui eam ſit conſecutus, res novas in Regno moliendi facultatem accipiat, & opportunitatem conſequatur. Qui tamen hodie regnat, varios magno cenſu Mathematicos alit, eosque vel intra Palatii fines Eunuchos, vel extra Regios Magiſtratus, quorum duo ſunt hodie in Pequinenſi Regiâ tribunalia; alterum Sinarum, qui faſtorum Ecclipſiumque ſubducendi rationem profitentur, alterum Saracenorum, quod eadem ad importatam ab Occaſu diſciplinam revocat, ac utriusque deinde tribunalis judicium inter ſe conferunt, & alterum ab altero adjuvatur. Utrique etiam modico colle aream ad contemplanda ſidera habent; in quo Mathematicas Machinas inuſitatæ magnitudinis fuſili ære conſtruxerunt; quæ antiquitatem, aliquam præ ſe ferunt. In eo colle ſemper unus aliquis Collegarum nocturnis horis excubat, ſi quid forte cœlum inuſitata ſiderum, vel alicujus cometæ novitate portendat, quod ſi contigerit, die inſequenti, miſſo Regem libello admonent, ac ſimul exponunt, quæ ſiniſtri, quæ læti omninis ſignificatio videatur. Nanquinenſium Mathematicorum area, in edito colle intra urbem eminet, & Mathematicorum inſtrumentorum moles Pequinenſium ſuperat elegantiam, quia eo tempore in eâ urbe Reges contemplantur.

Pequinenſium Aſtrologorum jus eſt, in Solis ac Lunæ defectionibus toto Regno prædicendis, & lege lata Magiſtratus, Simulacrorumque Miniſtri ubique jubentur certum in locum cogi, officiorum ſuorum cultu inſignes & Planetæ laboranti ſubvenire, quod æreis cymbalis ad numerum pulſatis, & ſæpe flexis poplitibus ſe facere arbitrantur, toto eo tempore, quo Planetas illos deficiendo laborare credunt. Audio vereri eos, ne à Serpente, neſcio, quo, per id tempus ſorbeantur.

Quanta eorum ſit in percipiendis ejuſmodi artibus ſagacitas, hinc apparet, quod noſtram Geometriam, Arithmeticam, Aſtronomiam, Sinenſibus Characteribus expreſſam, mox ut inſpexerunt, percipiant & appre-

apprehendant. Multi etiam de Arctitectonica, Anatomia; Optica, aliaurumque ſcientiarum libri per figuras impreſſi.

In Medicina parum a noſtris fundamentis diſcrepant; ſed quoad praxim longe Europæos ſuperant. Pulſum, ut Europæi, tangunt, ſed tam ſubtili artificio, ut etiam apoſtemata interna ex ejus motu deprehendant. In ſingula manu ſex diverſas motiones arteriæ obſervant, tres principes, & tres minus principes, quarum unaquaque certis partibus corporis reſpondeat: nam primus pulſus cordi, ſecundus jecori, tertius ſtomacho, quartus lieni, quintus renibus, & ita porro, appropriatur. In pulſu ægrorum obſervando dimidiam horam, magno aſtantium ſilentio, neque absquæ tædio decumbentis, tranſigunt. Medicina exiguæ æſtimationis.

In curando ſimplicibus fere herbis & radicibus utuntur, unde tota fere Medicina Sinenſis in Botanica conſiſtit. Nulla totâ Sinâ addiſcendæ Medicinæ Academia, domi quisque apud Magiſtrum artem addiſcit. In utraque Regia *Peking* & *Nanking* gradus doctoratus Medicinæ, ſed obiter & ſine diſcrimine, conferuntur petentibus: neque major ejus, qui promotus eſt, quam qui non, æſtimatio; quoniam nulli morbos curare, peritus ſit an imperitus, interdictum. Neque quisquam, qui in Morali dignitate excellere vult Medicinæ operam navat: unde ſoli pauperes & ſtupidi, ac ad altiores inepti ſcientias, Medici fiunt, neque ulla ars tota Sina contemtibilior. Peragitur ſimplicibus.

Alia longe Philoſophiæ moralis ratio: cujus, qui apicem attigit, ſe ſupremum Sinicæ felicitatis gradum conſecutum arbitratur. *Confutius* Princeps Philoſophorum Sinenſium, cuncta priorum ſcripta in quatuor volumina digeſſit, quintum ipſe a ſe conſcriptum addidit. In his libris ratio bene vivendi, præcepta bene gubernandi, priſca exempla, conſuetudines; ſacrificia, & poëmata reperiuntur. Confutius ſcripta Priſcorum collegit.

Sunt præterea duo vel tres alii Philoſophi Confutii diſcipuli, quorum volumina confuſim ſententias Morales, Oeconomicas, Politicas complectuntur. Hoc opus *Tetrabiblos* appellatur. Hi novem libri omnium Sinenſium antiquiſſimi, & ex quibus reliqui fere prodierunt, Characteribus omnes Sinenſibus conſcripti. Ac exinde fundamenta omnis eruditionis petuntur, antiqua Regum lege, ut quicunque doctus haberi velit, ſtudio librorum horum incumbat. Unde hi quatuor libri non memoriæ modo firmiter inſigendi, verum etiam prompte & ex tempore ſingulæ ſententiæ & opiniones Characteribus exprimendæ.

Nullæ tota Sinâ Academiæ, in quibus hi libri explicentur, ſed quisque Magiſtrum ſibi domeſticum ſuis ſumptibus eligit. Ingens horum Magiſtrorum copia, quod propter difficultatem Characterum pluribus ſinguli docendis vacare non poſſint & quia ſinguli domeſticas pro liberis ſuis Scholas habent, eo fine, ne cum aliis verſando, impetus ad diſcendum retardetur. In Sina nulla Academia.

Tres

Triplex literatorum gradus.

Tres præcipui Eruditorum, prævio examine, honoris gradus ſunt, primus *Sieucai*, alter *Kiugin*, tertius *Cinſu*, Examen fere in ſola ſcriptura conſiſtit.

Sieucai.

Primus eruditionis gradus, *Sieucai* in ſingulis urbium ſcholis à quodam Doctore *Tihio* confertur. Hic *Tihius* cuncta Provinciæ ſuæ oppidâ peragrat, ad conferendam, poſt triplex examen, eruditis hanc dignitatem. Poſtquam hic *Tihius*, quem Cancellarium dicere queas, appulit, omnes qui gradum affectant, undique confluunt ad examen. Primum examen à Magiſtris Baccalaureorum peragitur. Sæpe quinque millia ex unica urbe huic ſe examini ſiſtunt. Examinati à Magiſtris Regiis ad quatuor civitatis Præfectos, & ab his ad *Tihium* ablegantur, ſed non niſi ducenti ex tanto numero, qui peritia ſcribendi antecellunt reliquos. Tertium examen ab ipſo Cancellario peragitur; cæteris longe rigidius, nam ex ducentis vix viginti vel triginta ad gradum Baccalaureatus ſeliguntur, qui priorum annorum Baccalaureis conjuncti præcipuam Civitatis partem conſtituunt, ab omnibus honorati propter inſtantem dignitatem, ad quam per gradus hoſce aſcendunt. Inſignia eorum ſunt toga, pileus & ocreæ, neque aliis hoc habitu, præter Baccalaureos, uti licet. Immunes præterea ſunt, & nulli niſi Cancellario, ac quatuor Magiſtris ſuis ſubjecti, ac ſi delinquant, cæteris Magiſtratibus nulla in eos poteſtas eſt.

Munus *Tihii.*

Munus *Tihii* eſt non tantum novos dicere Baccalaureos, ſed etiam jam olim promotos iterum examinare, & profectus eorum ulteriores explorare. Ideo prout in ſcribendo excellunt, quinque claſſibus diſpeſcuntur. Primus ordo præmio affectus ad inferiora munia adhibetur. Secundus ordo præmio, ſed longe inferiori, honoratur. Tertius ordo neque præmio, neque pœna dignus cenſetur. Quartus ordo ob pigritiam publice plagis afficitur. Quinti toga, pileo, ocreis exuti, feci plebis adſcribuntur. Ita præmiis & pœnis induſtria excitatur, negligentia plectitur.

Kiugin.

Secundus gradus eruditorum in Sina *Kiugin*, Licentiatos Europæos repræſentat. Hic gradus tertio quoque anno in Metropoli Provinciæ, initio octavi menſis ſive Septembris, magna pompa confertur. Neque omnes, qui digni, eum conſequuntur, ſed certus tantum numerus, qui omnes eminentiſſimi & pro conditione Provinciarum plures paucioresve. Nam in *Peking* & *Nanking*, ex univerſo Baccalaureorum numero circiter centum & quinquaginta Licentiati, in Provinciis *Chequiang*, *Quianſi* & *Fokien* nonaginta quinque, in cæteris pauciores fiunt.

Ad hoc examen ſoli Baccalaurei, ſed non omnes, verum ex qualibet civitate vel Provincia aut, Scholis ſummum quadraginta Baccalaurei ſeliguntur. Nihilominus ſæpe numerus talium quatuor millia Candidatorum conficit. Magiſtratus *Pekingenſis* tertio quoque anno centum Philoſophos ſelectos ſupplici libello Regi ſiſtunt, ex quibus trigtnta, pro

pro ſingulis Provinciis duo, qui examini Licentiatorum præſunt, nominet. Unus horum neceſſario ex Regiis Miniſtris *Han-linyven*, qui Præcipui toto regno, deligendus eſt. Nec citius nominantur, quam ut magnis itineribus in Provinciam, cui deſtinantur, pervenire poſſint, additis inſpectoribus, ne quemquam ante alloquantur, quam ad Licentiatum promoti fuerint. Ex Provincia Philoſophi iis adjunguntur, quorum opera in examinandis Candidatis uti queant.

In ſingulis Civitatibus magnum Palatium, altis ſeptum muris, examini huic deſtinatur. Multa in eo cubicula in quibus ſummo ſilentio ſtudiis incumbunt. In medio Palatii plusquam mille cellulæ, unius hominis capacitate, menſula & ſcabello inſtructæ, ita ut unus alterum, neque videre, neque alloqui poſſit.

In unâquaque Metropoli ſchola examinatoria.

Examinatores ſinguli ſingulis conclavibus ſecluſi, ab alloquio & mutuo, & aliorum, durante inquiſitione ſcripturarum, prohibentur, militari cuſtodia undique ita cincti, ne quemquam exterorum compellare, aut ſcripta inſpicere poſſint. Triduum huic examini toto Regno impenditur, nona, duodecima & decima quinta octavæ menſis. Totam diſcipuli ſcribendo diem ab ortu Solis ad ſeram veſperam impendunt, clauſis perpetim januis, niſi quod parum refocillandi animi ergò, ſumptibus publicis iis exhibetur. Studioſe excutiuntur ante admiſſionem in Palatium, num quid librorum, aut ſcripturarum ſecum geſtent; nihil iis præter penicillum, chartam & atramentum inferre licitum. Ipſis etiam penicillas & tabellas ſcriptorias ſedulo perſcrutantur, ac ſi fraus deprehenſa, non excluſi modo, verum graviter quoque puniti rejiciuntur.

Arcta cuſtodia Inquiſitores, & examinandi obſervantur.

Poſtquam Baccalaurei intromiſſi, januæ clauſæ & urbis ſigillo obſignatæ, quatuor Inquiſitores, ex quatuor libris tres ſententias ſelectas publice proponunt, quas quilibet, argumentum totidem ſcripturarum, habet. Præterea quiſque ex quinque libris quatuor ſententias ſeligit, quæ & ipſis argumentum examinis præbent. Hæ ſeptem ſcripturæ non verbis modo, verum etiam ſententiis gravibus & nervoſis, ſumma eloquentia Sinica, exornandæ ſunt. Accurate obſervandum, ne plures quingentis Characteribus in ſingulis explicationibus reperiantur.

Modus examinis.

Tertia die denuo hi ſcribæ ſecluduntur, & tria illis vel jam olim facta ex Hiſtoriis, vel quæ adhuc fieri poſſunt, proponuntur, quæ triplici ſcriptura interpretantur, vel Regem libello ſupplici monent, quid in tali caſu bono Imperii agendum videatur. Ita decima quinta die tres caſus, quales quotidie in Republica adminiſtranda occurrunt, iis proponuntur, de quibus judicium ſuum triplici ſcriptura exponere tenentur.

Exhibitis ſcripturis, Baccalaurei in ſingulas ædiculas, ſive cellulas diſtributi, ſummo ſilentio ſcribunt in peculiaribus libellis, ſubſcripto nomine Patris, Avi, & Proavi; eos libellos tanto artificio obſignant, ne ab alio, niſi Inquiſitoribus reſervari poſſint. Ita exhibentur ablegatis. Omnes

libelli, antequam ad Inquiſitores deferantur, à ſcribis quibuſdam tranſcribuntur, ac ne fraus fieri poſſit, tranſcripta rubro colore tinguntur, ipſo exemplari atramento ſcripto. Tranſcripta & non ipſa primæva exemplaria, ſine nominibus ſcriptorum, Inquiſitoribus examinanda traduntur, ipſa autem ſcripta Candidatorum, quæ a tranſcriptis nihil differunt, interea cuſtodiuntur: Id quod propterea fit, ut Examinatores nomina ſcriptorum, aut manum agnoſcere poſſint.

Scripta ab examinatoribus penſiculata, rejectis vilioribus, ad duplum Licentiatorum creandorum numerum rediguntur. Ita ut ſi centum & quinquaginta promovendi, trecenta ſcripta Regiis Inquiſitoribus exhibeantur, ex quibus optima, pro numero, ſeligunt. Selecta in primum, ſecundum, tertium ordinem rediguntur. Inde exemplaria cum tranſcriptis conferuntur, & nomen ſcriptoris prælegitur. Hæc nomina literis ſesqui pede altis ſcripta in tabulis publice proponuntur magno populi confluxu, & fauſtis cognatorum acclamationibus. Atque hic licentiæ gradus multum dignitate, privilegiis & immunitatibus priorem antiſtat, & aditus illi ad maxima Imperii munera patet.

His ita peractis Regii Inquiſitores edito libro totius examinis ſucceſſum, nomina Licentiatorum, ſcripturas eminentiſſimas publicant: Sed præcipue illius, qui primum inter Licentiatos locum obtinuit, ſcripta typis evulgantur. Hic Sinice *Quiayven* vocatur, ille liber curioſe impreſſus toto Regno diſpergitur, ejusque exemplaria aliquot Regi & Aulicis offeruntnr.

Ad hoc examen nulli alterius Provinciæ Baccalaureo acceſſus datur, ſed tantum illis, qui ex Provinciâ Peking ac Nangking ſunt. Paucis quibusdam peculiari indultu, ex aliis Provinciis pro certâ ſumma pecuniæ conceditur.

Cinſu. Tertius gradus *Cinſu*, plane cum Doctoratu noſtro in Theologia, Jure, & Medicina convenit. Hic gradus ſingulo quoque triennio, ſed in ſola Regia *Peking*, anno altero poſt Licentiatorum promotionem, confertur.

Ad hunc ſummæ dignitatis gradum ex toto Imperio nonniſi trecenti pervenire poſſunt, quanquam omnes Licentiati ex quacunque Provincia, qui ſe examini ſubmittere volunt, admittantur. Hoc examen fit ſecundo menſe, iiſdem, quibus priora, diebus. Nullum inter hos & priores in exquirendo diſcrimen, niſi quod reſpectu majoris dignitatis exactior quoque cura adhibeatur, prohibendo favori; & quæ frequenter ibi deliteſcit, fraudi. Ad hanc Inquiſitorum claſſem etiam ex *Colais*, qui primarii Miniſtri ſtatus, deliguntur.

Peracta inquiſitione & examinatis in eodem Palatio Doctorum titulo ornatis, ubi etiam plerumque Licentiati fiunt, omnes ſimul in

Palatio

Palatio Regio præſentibus primariis Magiſtratuum (olim ipſe quoque Rex aderat) ſiſtuntur, & novum thema ad iteratam probam illis proponitur. Primus Doctorum absque dubio tertium in hac inquiſitione locum accipit. Qui in hac alterâ inquiſitione primum & ſecundum locum obtinet, is durante vita, primis dignitatibus fruitur, & præcipuis in imperio muniis fungitur. Sunt Marchionum, aut Ducum inſtar, ſi hæreditaria eſſet ſucceſſio. Mox hi Doctores dignitatem tantam nacti, inſigni veſte, pileo, ocreis, & aliis Magiſtratuum decoramentis ornantur, ad ſumma munia admoti, qua Licentiatus adire notas. Unde ab illis tanquam inferioribus ſuſpiciuntur, & abjecta ſemel Doctoratus ſpe, nihilominus inſignia & præcipua Regni munia adminiſtrant. Licet illis ſæpe eandem tentare aleam, quod multi eorum pertinaciâ ſumma aſſequendi, aut in imis ſubſiſtendi periclitantur; decies aut amplius examen, poſt improbos in legendo & ſcribendo labores ſuſtinentes, miſeri, unde tandem in deſperationem lapſi; vitam diſcendo, & nihil, dum ſumma cupiunt, aſſequendo, velut pecora, tranſeunt.

Eodem, ut in Licentiatis dictum, modo etiam hujus Doctoratus promotionis liber impreſſus publicatur, nominibus Doctorum eminentiſſimâ ſcriptura propalatis. Inſuper annuatim alius adhuc imprimitur liber, in quo Doctorum nomina, patria, parentes, munia, loca officiorum, ſcripta proſtant. Unde quisque ex inſpectione ejus libri ſingulorum Doctorum à primo Promotionis anno uſque ad exitum, facta, & dignitates hoc illove loco perſpicere poteſt, ac quantum meritis creverit, aut decreverit, quod apud Sinenſes frequentiſſimum eſt.

Id mirabile, eodem anno promotos Licentiatos, aut Doctores tota reliqua vitæ functione fraterno ſe mutuo amore proſequi; ac alterum alterius commoda ſummo ſtudio promovere: neque minor eorum erga Inquiſitores, ac Magiſtros reverentia, etiamſi ſæpe diſcipuli ſuos præceptores altitudine graduum ſuperent.

Etiam militibus iidem dignationum gradus collati olim, eodem loco, & anno, ſed uno menſe poſt: Sed quia Senatus Militaris, antequam Tartari irrumperent, parum æſtimabatur, hinc minori pompa & apparatu omnia peragebantur. Triplex militiæ tum examen. In primo equites concitato curſu novem ſagittas ad ſcopum ejaculantur. In ſecundo itidem novem ſagittis ſcopum petunt, & qui minimum quatuor ſagittis eques, & duobus pedes ſcopum attigit, tertio examine adhibetur. In hoc tertio examine caſum militarem ſcripto explicare tenentur. *Examen Militum.*

Judices ex tribus his examinibus collatione facta ſingulis Provinciis quinquaginta circiter Licentiatos aſſignant. Eodem autem anno, quo Pekingæ Doctores creantur, ſemper centum milites ex univerſo

Licentiatorum numero, poſt triplex examen ad dignitatem Doctorum elevantur. Ex hoc ordine facilius Doctores, quam Licentiati, ſed non abſque largitionibus ad militares honores emergunt. Utrique poſtquam ad altiorem promoti ſunt gradum, limini januæ, honori familiæ, titulum ſeſqui pede altum literis deſcribunt; unde quâ quisque ſit dignitate, conſtat. Omnes autem Inquiſitores ſive Militares, ſive Philoſophici, vel Medici, ac imprimis Morales ex ſolo Senatu Philoſophico leguntur, ſine additione ullius Militis, Aſtronomi, aut Medici. Nam Sinenſes arbitrantur, ſolos Morales Philoſophos de omnibus rebus ſano judicio præditos eſſe. Etiamſi res, de qua agitur, extra eorum ſit limites, aut intentionem.

Caput Tertium.

De Opificiis, Scenicis, Ludionibus, & Mendicis Sinenſium.

Archi-tectura.

ARchitectura Sinenſium Europæis haud conferenda; quippe non ultra ætatem hominis unius ſtruunt: poſteris eandem curam relinquentes. Unde cum ſtupore audiunt, & rident Europæorum ad æviternitatem ſtructuras, ac dum mille & amplius annorum dari ædificia intelligunt, fidem relatio ſuperat. Diſcrimen in fundamentis ſitum. Europæi profundum ſtruunt, unde ſuperior moles durat inconcuſſa. At Sinæ nullo in ſolum fundamento, planæ terræ, & vix pedum aliquot ſpatio effoſſæ, turres & gravia inædificant, unde facile ſubſidunt molli humo, & ævo etiam mœnia reparari debent. Domus plerumque ex ligno vel ligneis columnis innixæ, facili ſuperiorum, intacto fundamento, reparatione; nam ex imbricibus tecta, non muris, ut apud nos, ſed ligneis tibicinibus nituntur. Ædificia eorum extus minus conſpicua, interius nitida habentur, & ad uſum commoda ſunt. Omnes in Univerſum, etiam Regia Palatia ex ligno duarum contignationum, parietibus tamen plerumque ex cocto latere, quibus conclavia ad varios uſus ſecernuntur. Plerumque vaſtis atriis ædes prætextæ, quorum extima à fœminis arcta cuſtodia, habitantur.

Pagoda eorum & templa magnifico juxta vias publicas apparatu, itinerantibus pro hoſpitio ſunt, plena Idolis & nigris lampadibus æternum evomentibus ignem, memoriæ feliciter, qui vixit & defunctus eſt, conſecratis.

Typo-

Typographia Sinenſium prima gloria & ſcientiarum propagatio videtur fuiſſe. Communis mullorum opinio, ante Europæos receptam & inventam apud eos floruiſſe. Trigautius ante *quinque retro ſecula* receptam fatetur, opinione illorum, qui ante natum Chriſtum jam exercitam volunt, ut fabuloſa & incerta, rejectâ. Cæteri, qui jam cum ipſo Imperio Sinenſi *Fobio* hanc artem auſpicantur, velut indigni relatione aut confutatione, ſusque deque habendi ſunt. Typographia Sinenſium.

Modus imprimendi apud Sinas alius, quam Europæos eſt, ob nimiam Characterum copiam. Characteres ſuos incidunt raſis ex pomo vel pyro tabulis. Huic leniter applicant folium ſcriptum; inde chartam tam diu abradunt, donec ſolæ reſtent & tranſpareant literæ, acuto ferro ſuperflua exſcidentes chartæ. Ita tabulis ejuſmodi folia pura celeritate ſummâ, ac facilitate imprimunt, ut unus impreſſor ſingulis diebus quinque foliorum millia imprimere poſſit. Eadem illis in excavandis tabellarum formis celeritas, ac noſtris in literis componendis & corrigendis. Aptior hæc Sinenſium magnis literis, quam noſtris parvis, imprimendi modus, quia noſtræ tam expeditæ ligno inſculpi non poſſunt. Ingens inſuper ex tali forma imprimendi compendium, manentibus ſemper iiſdem tabellis, & prompto ad demendum, addendumve compendio, facili abraſione, & aliorum Characterum inceſſione. Neque opus typographo ſimul multa imprimere exemplaria, ſed quoties vult, ſemper ad manus eadem forma, tam facili artificio, utqui vel ſemel vidit, ſtatim ejus artis Magiſter ſit. Atque hinc illa librorum Sinicorum viliſſimo pretio paſſim toto Imperio proſtans copia, ut qui non vidit, ægre fidem adhibere poſſit. In monte *Iungmuen* Bibliotheca extat cujuſdam *Siguli*, qui triginta millia voluminum eo loco congeſſit. Modus imprimendi.

Alius etiam Sinis modus inſcripta marmori, aut ligno inceſſa imprimendi. E. g. Inſcriptioni ſepulchrali, aut alii monumento marmori plano inciſo, chartam humidam imponunt, & illi glomum laneum: malleolo tamdiu cædentes, donec charta mollis omnes cæſuræ rimas & Characterum notas impleverit. Inde prominentiæ chartæ, quæ non recepta eſt inciſuris, magna dexteritate atramento, aut alio colore finguntur, ita ut charta in fiſſuris deliteſcens haudquaquam tangatur, ſed albedinem ſuam ſervet, & inciſa lapidi vel ligno exacte repræſententur; eodem fere modo, quo apud nos infantes ſtatuas lapideas, allinendo lutum figlinum, exprimere ſolent. Sed id obſervandum, nonniſi in craſſis locum hanc exprimendi formam habere imaginibus, ſubtilia enim & minuta non ferunt talem laborem.

Picturæ perſtudioſi ſunt, ſed Europæorum pulchritudinem haudquaquam aſſequuntur: nam neque umbras exprimere norunt, neque colores oleo temperare: unde eorum picturæ quaſi emortuæ & pallidæ exiſtunt, quanquam colores omnium vivaciſſimos habeant, quibus herbas Picturæ Sinenſium.

& aves ad vivum, nos non acu & opere Phrygionio æmulantur. Parietes & laquearia cubiculorum ſuorum hominibus & beſtiis exornant, templa ſtatuis ex ære fuſis implent. In ſtatuaria & fuſoria admodum rudes videntur; quippe omnia oculo dimetientes, unde crebri errores, & in magnis corporibus extravagantiæ. Monſtra tamen ex ære, marmore, figlina horribili forma ad Idololatriam conficiunt. Campanæ eorum malleis ligneis percuſſæ ſonum longe noſtris obtuſiorem edunt, neque ferrea piſtilla ob fragilitatem perferunt. Cauſa hujus ruditatis eſt fuga exterorum, à quibus nihil addiſcere, quod ignorabant, voluerunt.

Muſica. Muſica inſtrumenta varii generis habent, ſed magnam partem tympana & buccinas; Chordæ ex ſerico, non beſtiarum inteſtinis torquent. Cantus eorum monotonos eſt, nullo vocis concentu, aut variatione. Hinc noſtram Muſicam vocalem & inſtrumentalem admirantur.

Horologia. Horologia non alia, quam ex aqua & igne, habent. Clepſydræ eorum inſtar Clepſammiorum noſtrorum. Horologia ignea ex beneolentibus cineribus conſtant, & funiculos noſtros, quibus pyrius pulvis accenditur, redolent. Etiam Horologia per rotulas, quas arena inſtar aquæ circumagit, habent, ſed rudi omnia opere, nec Sciateria, quanquam ex parte noverint, ex arte conficiunt.

Comædiæ. Omnes alias nationes ludis Scenicis ſuperant. Toto paſſim Imperio ingens talium Comœdorum turba, juvenes fere & corpore prompti, per urbes vagantur & operam in nuptiis, in conviviis locant. Comœdiæ aut veras hiſtorias repræſentant, aut figmenta; antiqui operis, raro novas

com-

componunt. Spectatores ex libro, quam velint, eligunt, & dum convivantur oculos, auresque avidiſſime multis horis paſcunt. Vox recitantium cantillans eſt, neque alio modo loquuntur.

Ingens quoque Geſticulatorum copia. Quidam mures, aut ſorices caterniculis revinctos in menſa ſaltare ad numeros Muſicos faciunt admirando artificio. Nonnulli perticæ, vix dimidium pedem ſuperne latæ, quam cingulo affixam quidam tenet, uno pede inſiſtunt. Filamenta per hirquos oculorum infigere, ut naribus emungerentur, & utraque extremitate prehenſa ſerram, lacrimis guttatim decidentibus, ducere, frequens. Aliqui in corbe latentes gladiis quaſi configuntur, ſanguine ubertim effluente, mox incolumes inde exiliunt. Sinæ Miris nugantur modis.

Sigillis, quibus nomina, gradus & dignitates inſculpta ſunt frequentiſſime, non in literis modo obſignandis, verum etiam ſcriptis, carminibus, picturis inſigniendis, utuntur. Neque ceræ imprimunt, ſed rubro colore tingunt. Materia ſigillorum pretioſa ex ebore, lignis odoris, marmore, criſtallo, corallis & gemmis, quorum unaquæque materia determinatum requirit artificem. Hinc magnus eorum numerus, qui ſigillis incidendis victum quærunt, & eruditio in iis haud exigua requiritur, quod Characteres illi perantiqui ſunt, quibus in ſiglis utuntur, multum à vulgaribus hodie receptis diſcrepantes. Utuntur copioſis ſigillis.

Ars atramenti conficiendi ſingularis & eximia eſt. Fit ex maſſis, quas Indigo vocamus, & quia ſcientia ſcribendi ſummus apud eos eruditionis gradus, hinc, qui atramentum conficiunt, haud exigua dignatione cenſen- Atramentum.

cenſentur. Colorem illum in porphyrite tritum aqua diluunt, & penicillos ſuos ex leporinis pilis intingunt. Et hæc tria ad ſcribendum neceſſaria pulcherrime exornant, ac magni æſtimant, quæ ad ſcribendum ab honoratiſſimis adhibentur.

Conopæa. Habent etiam flabella ſua, quibus ardorem ſolis temperant, & faciem refrigerant. Nemo cujuscunque conditionis in publicum absque tali flabello prodit, etiam frigida & ventoſa tempeſtate. Materia eorum varia, ex arundine, ligno, ebore, ſantalis, ſerico, charta, ſtramine odoro; forma rotunda, ovalis, quadrata. Magnatum ex albiſſima papyro inaurata, quæ contrahere, aut dilatare pro lubitu queunt. Inſcriptæ leguntur memorabiles ſententiæ. Et hæc familiaria inter eos munera ſunt. Ingens multitudo hinc victum quærit, conficiendo, vel vendendo. Iidem etiam Conopea ſive *Covreſolas* faciunt, quæ à famulis capiti Dominorum arcendis Solibus ſupergeſtantur, ex ſerico aut lino cerato.

Lenones. Tanto animi corporisque ſudore ad inconſtantis fortunæ opes feruntur Sinæ, quam ſi æternum in terris victuri, nullam ſupremæ neceſſitati legem deberent: adeo pecuniarum dementiâ ſanæ mentis oculo deſtituti, ut nihil ſuo pretio æſtimantes, omnia ad improbam ſuæ cupidinis famem metiantur. Floret hic, vigetque vetus illa *Cyrenenſium* luxuries. Multos hic libidinis ſcelerumque ſocios *Sardanapalus*, *Xerxes*, *Antiochus* reliquerunt. Extant impuriſſimi *Caligulæ*, expreſſa in omni ſcelerum colluvie veſtigia, qui fœminarum marimuque lupanaria, turpiter proſtitutâ mercede, elocavit. Sic Sinenſium lenones, fœdiſſimum avaritiæ

man-

mancipium, univerſam Sinam meretricio comitatu peragrant, & juvenculas formoſas, quas è plebe parentibus eblandiuntur auro, ſaltando, cantando, aliisque laſciviis erudiunt, & alunt, ut procis gratiores forent; ipſas jam viro maturas venales circumducunt Aquarioli, qui ſordido lucro inhiantes tot ſcorta habent, quot eorum annui reditus alendo ſunt. Ubi emptorem vel conductorem certo pretio repererunt, ſcortum aſino impoſitum, facie ſerico velata, ad eum adducunt, ubi exuto omni pudore in fœdam libidinem ſe proſtituunt. Etiam hi lenones proſtibula inter ſe velut mercem, permutant, & tranſcribunt, ex quarum permutatione variæ ſæpe numero oriuntur rixæ, ex eo quod fraus in merce latuerit.

Mendici non tam precibus, quam minis, & tranſeuntium veſtibus affixi, ſtipem exigunt. Hi nebulones omnes fœdo vultu, & detortis mutilisque membris; quippe infantium membra ſtudio luxant, & detorquent: pleni inſuper putridis ulceribus, ut nemo aſpectum eorum absque nauſea ferre queat. Qui ſani membris ſunt, capitibus ſe mutuo, velut furioſi feriunt, tanta vehementia, ut cranium perfringi credas: neque ab hac inſania ceſſant, quam vel eleemoſynam iis largiaris, vel abeas. Qui, cum quo arietet, non habet, ſaxo caput ferit, donec totum tuber ſit. Alii pectus pari veſania horribili fragore, concutiunt. Nonnulli cultris ſe confixuri videntur, niſi aliquid largiaris, & frameis malas abomanabili affectu perforant, aut ſecuribus mortem ſibi intentant. In Fluvio Croceo nos quidam venti & fumivendulus cum aperto lembo, Sinis *Tſjam-* Mendici.

d *pam*,

pam, appulit. Hic nudo corpore, ut in icone, præter verecunda & renes concutiebatur haud ſecus ac dæmonio ageretur. Ut terribilior videretur, ſtylo ferreo perforabat genas, tam horrido aſpectu, ac ſi diabolus oculis ipſius pro perſpicillo uteretur. Præterea ſecum ferebat binos cultros conciſorios, quibus vehementer ſubinde ſibi invicem alliſis, lethale vulnus, imo præſentaneum ſibi ipſi intentabat mortem, ni argento placaretur. Huic aderat Sacerdos Sinicus, album in manu tenens, in quo, præmiſſa elemoſyna, nomen inſcribere licitum. Legatis has nugas riſu explodentibus, Tartari tantam deſperatorum inſaniam ægris aſpicientes oculis multa iis, ut proſperum iter impetrarent, largiebantur, noſtris ſtoliditatem ridentibus, Dæmonis aſſeclis, nulla ſtipe data, longum valere juſſis. Sunt etiam, qui collo per ingentis ſaxi foramen tranſmiſſo ejus pondere totum corpus premunt, alii ſuper cranium ſuffumigia incendunt, quorum teterrimo odore circumſtantes fugant, vel loculos emungunt. Videntur cœcorum paſſim crebra examina & denſi cunei, qui, neſcio quid, inter ſe muginantes, pectus & tergum ſcuticis adeo immiſericorditer cædunt, ut grumi ſanguinis paſſim decidant. De aliis opificiis, velut porcellana conficiendi, vaſa & ciſtas lacca inducendi, textoria, & aliis, nunc nihil dicemus, quoniam id jam prima parte factum, & res nimis prolixi laboris foret. In univerſum obſervandum opificia Sinenſium admodum imperfecta eſſe, & ad fucum potius, ac deceptionem, quam ſinceritatem compoſita, quia vili diario contentis, Mechanicis, à mercatoribus exiguo pretio extorquentur.

CAPUT QUARTUM.

De MORIBUS SINENSIUM.

Sinenſium humanitas.

SInenſes jam à priſco ævo civilitatem quinque primariis virtutibus accenſentes, nihil majori ſtudio, quam mutuas illas in ſalutando, & honore exhibendo cerimonias excolunt, totam vitam illi vanitati impendentes communem Honorem aliis exhibituri, non ut Europæi, caput aperiunt, aut pedibus ſolum radunt, aut amplexantur, vel manus oſculantur; ſed manus, quas ſemper largis manicis involutas geſtant, ſimul cum manicis elevant, & iterum modeſte demittunt, vocem *Cin* (quæ nihil ſignificat, ſed tantum in ſalutando adhibetur) bis ingeminantes.

Mos ſalutandi.

Viſitandi.

Dum ſe invicem viſitant, aut in plateis obviant, toto corpore (manibus intra manicas junctis) & capite ter ſe inclinant, quod *Zoye* vocatur.

Minor

Minor majorem, viſitatus inviſentem dextrâ honorat; ſed in Borealibus Provinciis, læva dignior cenſetur. Sæpe mutua facta ſalute etiam dextram, lævamve alternant, ut digniſſimo loco receptus hoſpitem eodem honore afficiat. In publico Septentrionem verſus, intra ædes à janua verſus oppoſitum cubiculi parietem, qui & ipſe borealis, (nam januæ & limina ædium antiquo more auſtrum reſpiciunt) ſe convertunt. Quibus majorem reverentiam exhibere volunt, ac debent ob varias cauſas, coram iis in genua, capite in terram cernuo, procidunt, mox ſimul in pedes erecti, eandem actionem bis terve repetunt. Si ſolita hæc ſalutatio Dignioribus, vel Parentibus, vel Magiſtratui, aut Duci, vel Regi, deferatur, ſtantes, vel ſedentes ad ſingulas ſalutantium genuflexiones. Complicatis manibus corpus leviter tantum inflectunt, & qui humanior in recipiendo tanto honore videri volunt, non Boream verſus, ſed ad Orientale latus conſiſtunt. Servi dominos, aut plebs Magnates in genua proſtrati, capite ſolum ter feriunt, & quotiescunque reſpondent, iterum in genua procumbunt. Eodem fere cultu Idola quoque ſua domi & in delubris proſequuntur.

Sinæ in alloquendo peculiari utuntur formulâ.

Dum ſe mutuo alloquuntur, aut ſcripto agunt, nunquam ſecunda perſona, tu, vel vos, ſed aliis formulis utuntur. De ſe ipſis loquentibus, nunquam prima perſonâ adhibere licitum, niſi Dominus ſervum, aut Magnates inferiorem alloquantur. Varias ſeipſos deprimendi & alios extollendi formulis utuntur, quarum modeſtiſſima cenſetur; dum ſeipſos nomine proprio, non vero pronomine, ego, demonſtrant; & ſi forte de parentibus, fratre, filiis, corpore, artubus, domo, patria, literis, morbis ſermo fiat, excellentiori, ſi de rebus ſibi propriis, agatur, humiliori utuntur formula, quam curioſam allocutionum varietatem, niſi quis incivilior haberi vult, ſtudioſe obſervant.

Ritus viſitandi unicos.

Viſitatus ſe obligatum exiſtimat, ad parem inviſenti honorem redhibendum, quod hoc modo fit. Viſitans libellum in limine oſtendit, cui nomen ſuum, & illius, quem inviſit, cum convenientibus titulis inſcriptum eſt. Eum libellum janitor ſuo hero exhibet; & pro numero viſitantium libelli multiplicantur. Tales libelli ex duodecim fere albæ chartæ foliis conſtant, dimidiæ palmæ latitudine, prima pagina rubram chartam duorum digitorum latitudine affixam habet. Sacculis ex rubra charta includuntur, qui in ratione Dignitatum variant, unde Sinæ viginti ad minimum paratos ſervant. Janitor nomina hoſpitum, eorumque ædes in libro conſignat, ut intra triduum & ipſi viſitentur. Si quis viſitandus, domo abſit, aut impeditus, libellum, teſtem viſitationis, ad ædes relinquit. Et quo viſitans in majori dignatione eſt, eo auguſtioribus literis nomen ſuum libello inſcribi curat.

Donandi.

Eodem modo & dona offerunt per libellos, in quibus illa curioſe deſcribuntur, & quæ ſalva civilitate, abnui poſſunt, id quod donatarius

haud quaquam moleſte fert. Donatori per libellum ſimilem gratiæ aguntur, aut dona civiliter remittuntur, aut quæ accepta ſunt, & reciproca, annotantur. Etiam pecuniis ſe mutuo, quod apud Europæos inuſitatem, remunerantur.

Veſte extraordinariâ ſalutant.

Peculiares in viſitando veſtes gerunt, neque ordinario habitu ſe mutuo ſalutant. Quare ſemper honorariam veſtem in publicum prodeuntibus ſervi præſto habent, quam aliis obvii induunt, idque etiam Ieſuitæ imitantur. Quod ſi unus togam ſuam non habeat ad manus, tum alter quoque togam honorariam exuit, atque ita ſe mutuo vulgari veſtitu ſalutant.

Ritus ſedium collocandarum.

Varii inde ritus in conſidendo, & ſellis collocandis. Qui Trigautio teſte tales. Si plures fuerint, qui domi viſitantur, inter eos primarius hoſpitis ſedem, aut ſedes ſingulas utraque manu accipit, & ſuo loco ſtatuit in honarotiſſimo aulæ ſitu, inde propriis manibus eas excutit, tametſi nullus ſit in eo puluiſculus. Etſi ſedes jam in ſuo ſint ordine collocatæ, ſingulas tamen ambabus manibus contingere, & velut aptius collocare mos eſt. Id deinde ſinguli, qui viſitantur, etiam præſtant in eundem plane modum. Tum inter hoſpites ſi plures fuerint, honoratior ejus, quem viſitat, ſedem eodem modo accipit, & ex adverſo ſedis ſuæ illam locat, & eodem modo pulverem aut excutit, aut excutere ſe fingit. Idem deinde cæteri faciunt, ſi plures fuerint ætatis ordine vel dignitate. Quod dum fit, is, cui hoc officium exhibetur, ad latus adſtat, manibus intra manicas receptis, & leviter elevatis, ac depreſſis, gratias agit, & exhibitum honorem modeſte recuſat.

Urbanitatis ritus circa Poëdriam.

Hoſpites inter ſe multum temporis terunt circa Poëdriam, ſeu principem honoris ſedem; ſed his tandem legibus ſtatur, inter eos, qui ſibi mutuo cives ſunt, ætatis ratio habetur: in utraque aula dignitas potior eſt: externi maxime, qui è locis remotioribus adveniunt primum locum tenent; unde fit, ut in omni fere congreſſu noſtris hoc titulo aſſignetur; nec tergiverſari, aut modeſte recuſare quidquam contra receptam conſuetudinem nobis prodeſt. Poſtquam cuncti conſedere, mox domeſticis famulis unus, isque politior, & talari indutus prodit, manibus elegantem geſtans tabulam, in qua tot ſunt ſcutellæ, quot hoſpites. In iis ſcutellis eſt illa potio *Scia*, de qua ſupra, cui ſemper aliquod menſarum ſecundarum, aut bellariorum fruſtulum immiſcetur, cui ſumendo argenteum cochlear exiguum adjungitur; famulus ab honaratiore initium ſumens ſuam cuique ſcutellam porrigit ad herum uſque, quem reliqui viſiſitant, nam is ſemper in infimo loco ſedet, ſi diutius conſederint, famulus in eundem modum iterum ac tertio ac ſæpius etiam redit. Sed illud bellariorum fruſtulum toties variatur, quoties reditur.

Ritus bellariorum porrigendorum.

Ritus abeuntium à congreſſu.

Hoſpites finito congreſſo antequam ex aula egrediantur, juxta limen, ut initio, ritu ſuo inclinationes repetunt, tum eos herus ad uſque domus limen

limen inſequitur, ubi iterum inclinantur, tum rogat hoſpites Herus, uti vel equum, vel geſtatoriam Sellam, quâ venerant, conſcendere velint. Quod ii facere recuſant, & Herum domus rogant, uti ſe in domum recipiat. Tum ille ad limen verſus iterum inclinatur, & hoſpites ſimili ritu honorem rependunt. Denique jam limen ingreſſus tertio inclinatur, hoſpitesque eodem ritu reſpondent. Tum Herus domus in limine ſe hoſpitum oculis ſubtrahens, moram iis concedit equitandi, aut in ſella conſidendi, & repente egrediens abeuntes ſalutat. Hanc vocem *Cin* uſurpans, & ambas intra veſtem manus elevans, ac deprimens, quod hoſpites ipſi adamuſſim imitantur, & abire pergunt, denique Herus domus famulum mittit, qui abeuntium aſſequatur veſtigia, & ſuo nomine ſalutet, idem ipſi hoſpites faciunt, & per famulos ſuos reſalutant.

Imperator Sinenſium ſupra omnes reliquos totius orbis Monarchas colitur. Nemo eum præter Eunuchos, filios & filias, alloquitur. Reliqui Magiſtratus nonniſi per libellos ſupplices cum eo agunt. Qui tot venerationis formulas continent, ut nonniſi ab exercitatis componi poſſunt. Initio novi anni (qui ſemper novilunio ante vel poſt nonam Februarii initium caput) ſingulæ Provinciæ Legatos Regi gratulatum mittunt, quod unoquoque triennio majori cum pompa fieri ſolet. *Modus Imperatorem honorandi.*

Prima die Novilunii Magiſtratus per ſingulas civitates Thronum Regium cum aureis Draconibus adorant, & Regi alta voce *decem mille annos* apprecantur. Natalem quoque ejus fauſtis gratulationibus & muneribus quotannis pompoſe *Pekingi* celebrant. Omnes qui officium, aut donum à Rege acceperunt, Throno ejus, Purpureis induti togis, & aureis in capite Tulbandis, honorem ſolemniter exhibent, utraque manu tabulam eburneam, quatuor digitos latam & duarum manuum longitudine, ori prætendunt, quoties coram Rege, aut ejus Throno loquuntur.

Olim Rex in Throno ſuo ex ſublimi loco de feneſtra, faciem eburnea tabula & aureis catenis, ac gemmatum copia tectus, ita ſe conſpiciendum præbebat, ut tamen facies ejus ab aſtantibus videri non potuerit. Sed quomodo magnus Chamus Tartariæ hodiernus ſe Legatis Batavorum exhibuerit, ſupra diximus.

Imperatoris veſtium color flavus, neque aliis, niſi Regio ſanguine oriundis eo uti licitum. Veſtes ejus & Palatium, vaſa, ſuppellex, & quicquid Regium plenum Draconibus flavis conſpicitur: ipſæ etiam tegulæ, quas aliqui falſo aureas putarunt, cum figlinæ ſint flavo colore & Draconibus picturatæ, ac clavis, quorum capita flava, tecto affixæ. Si quis flavo utatur colore, crimen Majeſtatis committit. *Color Regis in veſtitu flavus.*

Rex parentibus Magiſtratuum, viduis aut extremæ ſenectæ viris, frequenter honorarios titulos largitur, neque major illis honos fieri poteſt. Tales titulos poſtibus januarum ſuarum ſpectaculo præfigunt. Idem Magiſtratus quoque amicis ſuis intimioribus præſtant Magiſtrati- *Titulum à Rege collatum magni faciunt.*

bus eriguntur ſumptu publico triumphales arcus marmorei, & ſi quis civium eruditione primarium locum obtinuit, ſimili honore afficitur.

Pretioſiora ad Regem quotannis mittuntur.

Quicquid toto Imperio pretioſum quotannis *Pekingam* ad Regem mittitur. Majori pompa per Provincias Magiſtratus, quam in Regia, utuntur. Solis primariis licitum lectica quatuor tantum Bajulorum uti; cæteri equis vehuntur. Singulo quadriennio Senatores Imperii ſepulchra Regia muneribus colunt, ſed præcipuus honos *HumVuo* Tartarorum ultimo domitori & flagello exhibetur.

Reverentia erga Magiſtratus.

Proximus à Rege honor Magiſtratibus debetur, qui ob bene merita ad aliud munus evecti, memoriæ ergo ocreas ſuas civitatibus, unde migrant, rogati relinquunt, quas magnificis inſcriptionibus exornant. Dignioribus Columnæ marmoreæ, Templa & imagines excitantur, quas populus tantum non divinis honoribus, ob beneficia & merita, proſequitur; Odores adolent, cibos offerunt, & velut Numina adorant; hunc equidem cultum à Numinis latria ſine diſtinguendo, cum hic in neceſſitatis ſubſidium, ille duntaxat in beneficiorum memoriam fiat.

Erga parentes.

Nullibi terrarum major parentibns honor a liberis exhibetur, idque præcipuum Philoſophiæ moralis apud Sinas documentum eſt. Et in ſermone, & in ſeſſione ad latus, non eodem gradu, aut è regione, quod etiam diſcipuli reſpectu præceptorum obſervant, & in ſuſtentatione eorum ac ſepultura, ſummam devotionem erga parentes ſudoribus oſtendunt. Natalem a decimo ad ſeptuageſimum & amplius annum religioſe & ſolemniter colunt. Etiam illa dies, qua virilem pileum, quod vigeſimo ætatis anno fit, aſſumpſerunt, ſacra habetur.

Sed præcipua novi anni, per totam Sinam prima novi & prima Plenilunii die feſtivitas. Tunc candelas ex papyro, vitro & panno omnibus paſſim conclavibus accendunt, ut cuncta flagrare videantur. Diſcurrunt etiam noctu per plateas, velut ceriti, cum candelis Draconum forma intortis, & paſſim ex pulvere pyrio feſtivi ignes accenduntur.

Convivandi ritus.

Convivia frequentiſſima agitant, quæ Græcorum more *Sympoſia* vocant, quod majorem partem potando tranſigantur. Quanquam enim pocula Sinenſium vix nucis capacitate ſint, ingentem tamen potus copiam abſumunt, quia continuo fere & abſque intermiſſione pitiſſant.

Non cultris, aut cochlearibus, ſed bacillis ex ebore, aut ſantalis, quorum extremitates argento & auro obductæ, inter edendum utuntur, quibus cibum digitis intactum ori admovent. Potu etiam ferventiſſima æſtate calidiſſimo utuntur, idque ſalubre cenſent; unde octogeſimo ætatis anno vegeti adhuc, & a calculis renum, aut veſicæ tota vita liberi meo judicio degunt.

Invitandi.

Hoſpites triplici libello ad convivium magna civilitate invitantur. Primus pridie, vel etiam pluribus diebus ante convivii diem mittitur, qui

qui, præter invitantis nomen, ſolennem vocandi formulam continet, cui in externa facie additamentum ad libelli longitudinem è rubea charta, in qua honoratius nomen, cum variis invitati pro dignitate titulis, eſt affixum. Ipſo convivii die horis matutinis alter mittitur libellus, quo hoſpitum tempeſtiva rogatur præſentia; inſtanti denique convivii hora tertium mittunt; ut hoſpiti, eundem in itinere excipienti, de ferculis paratis conſtet. Ubi advenerunt; expletis ſalutationum ritubus, *Cia* in procænio bibitur; inde in ipſum conclave, ubi convivium paratum, picturis, floribus & vaſis ſplendide exornatum, deducuntur, & ſinguli ſeparatis menſis, cubitas aliquot longis latisque, collocantur; ipſis ſedibus pellucido illo bitumine *Cie* non ſplendentibus ſolum, ſed variis etiam picturis & auro condecoratis. Ante accubationem epularem Paterfamilias cyathum vino plenum ambabus manibus arripiens, peractâ ad hoſpitem, qui principem convivii locum tenet, ſolenni ſalutatione, eum in veſtibulo facie verſus auſtrum *Domino Cœli* conſecrat, & in ſolum effundit. Salutatione repetita in aulam reverſus, aliamque pateram accipiens, inclinatione præmiſſa eundem convivii Principem ſalutat, eo in loco, in quo ſalutatorii ritus exhiberi ſolent. Tum unitis paſſibus primariam convivii menſam, in aulæ medio ſitam, adeunt; in cujus medio convivator, paterâ in ſuo diſco utraque manu veneranter locatâ, convivales bacillos à famulo accipit, his ad cyathi latus depoſitis, ſedem, quam manicis leviter everrit, in mediâ locat menſa, unde in medium conclave regreſſi denuo ſolennes inclinationes peragunt: iiſdem cæremoniis hoſpes ſingulas convivas ordine excipit. Expletis his ritibus omnes conſident; famulis domeſticis epulorum principi hoſpitis pateram cum ſuo diſco offerentibus, quâ vino repleta omnes convivæ pariter cum hoſpite ſolenni inclinantur ritu. Et illotis manibus, quia cibos digitis non tangunt, ad menſam ſuo quisque loco aſſidet. Propter edulia digitis attingendi deſuetudinem, Sinæ manus neque initio neque in fine convivii lavant. Quotiescumque bibendum, is, qui hoſpites invitavit ſcyphum utraque manu orbi impoſitum elevat, & cæteros ad bibendum hortatur. Ita ſimul ſorbillando bibunt & lente pocula ſua evacuant. Ubi primus cantharus exhauſtus, cibi inferuntur, & bacillis ori ab omnibus ſimul admoventur, quos nemo ante deponit, quam ille, qui primum locum obtinet, id fecerit. Illis repoſitis ſtatim famuli calidum vinum ſingulorum ſcyphis infundunt. Sermones, non niſi hilares, & ſponte adſunt Comœdi & Muſici, qui hoſpites exhilarant. Cibos omnis generis opipare præparatos habent, & parvis ſcutellis menſæ imponunt tanta copia, ut ſtrues & caſtella repræſentent. Piſces cum carnibus mixtim coquunt. Nihil de menſa durante convivio aufertur. Pane aut oryza non utuntur, niſi forte in parvis conviviis, & ſi oryza apponatur, vinum non prælibant, ſed poſt deguſtatam demum oryzam bibunt.

Certant

Certant quoque inter convivandum vario luſu, victus bibere tenetur, quod magno cæterorum applauſu & acclamatione fit: Nemo ultra placitum bibere adigitur, ſed blande invitatur. Vinum eorum inſtar cereviſiæ noſtratis coquitur, neque inſalubris potus eſt, ac etiam copioſius hauſtus parum cerebro nocet. Cibo parciſſime utuntur, & ſæpe una die ſeptem, vel octo parvis conviviis interſunt. At vero magna & ſolennia tota nocte ad auroram usque producuntur. Reliquiæ ciborum inter famulos diſtribuuntur.

Ordinarie admodum mane prandent, neque meridiem exſpectant. Cibus vulgaris equina & bubula. Suillam imprimis æſtimant præ omnibus aliis carnibus. Plebs ne a morticinis quidem equorum, aſinorum, canum, abſtinet.

Bellaria ex ſaccharo inter delicias habent. Mandarini Comicos & fœminas Saltatrices, Muſicosque inter convivandum delectamenti ergo adhibent.

Potus communis calidus, in quo *The* ebulliit, eſt. Omnia enim, ſive aquam ſive vinum, calida ſorbillant. Ex oryza vinum coquunt. Sed reliqua potuum genera *Cha* ſuperat. Pugillum herbæ *Cha* aquæ incoquunt, additis quatuor lactis dulcis partibus cum grano ſalis. Hujus liquoris calide poti majorem, quam lapidis Philoſophorum, virtutem eſſe credunt.

Nomiua Sinenſium.

Cognomina antiqua habent, quæ nunquam mutantur. Prænomen varium aſſumunt, quod unico charactere & voce exprimitur. Pater prænomen filiis imponit: nam fœminæ apud Sinas nominibus carent, ſed ſolo patris cognomine, & ordine naſcendi diſtinguuntur. Soli parentes, & majores eo prænomine liberos ſuos maſculos appellant; alii vero eos numero, ut nati ſunt, diſtinguunt. Ipſi ſe in ſuis ſcriptis eo nomine, quod a parente ſuo acceperunt, nominant: aliis hoc illicitum, & ſi fiat; incivile ac opprobrium habetur.

Cum primum Scholam frequentant, Magiſter peculiare nomen Scholaſticum, quo a condiſcipulis, & præceptore appellantur, ipſis imponit. Sed ubi pileum virilem ſumpſit, aut uxorem duxit, a quodam Magnatum honoratiori nomine, quod literam vocant, decoratur, quo quisque eum impoſterum compellare poteſt, exceptis famulis, & qui ei ſubjecti ſunt. Ubi ad virilem ætatem pervenit, a quodam primariæ authoritatis viro nomen inſigne, quod *magnum nomen* vocant, accipit, quo quisque ſine diſcrimine eum compellare præſentem abſentemve poteſt: ſed parentes haud tali ſe dignantes honore priori nomine, quem *literam* vocari diximus, utuntur.

Si quis novam Religionis ſectam ſuſcipiat, a Doctore ejus novum quoque nomen accipit, quod *religioſum* vocant. Et ubi viſitant alios, a viſitato, *quodnam nomen eorum præſtantiſſimum*, interrogantur. Unde &

Patri-

Patribus Societatis ſublimius nomen, quam quod in baptiſmo acceperunt, à Sinenſibus tribuitur.

Magni Sinæ antiquitatis æſtimatores ſunt, quanquam in Sina nullæ antiquæ ſtatuæ reperiantur. Tripodes æneos propter æruginem, antiquitatis documentum, magni faciunt, nec non vaſa ex creta & marmore. Sed præcipue picturas ac ſcripturas præſtantium artificum æſtimant. Magiſtratuum ſinguli peculiare ſigillum officii ſui habent & ſoli rubrica ſubſignant. Hoc ſigillum ſingulari cura cuſtodiunt, quod eo amiſſo non tantum Magiſtratu excidant, ſed & graviter plectantur. Ita *Humvuus* ſancivit. Ideo ſemper in ciſta clauſa & obſignata ſolum id deferunt, ac noctu pulvinari dormientes ſupponunt.

Viri honorati nunquam pedes incedunt, ſed lecticâ humeris bajulorum ſublimes geſtantur, lectica hæc circumcirca clauſa eos a prætereuntium conſpectu arcet, niſi retro eam aperiant, ac in eo à Magiſtratibus differunt; nam hi lecticas undique patentes habent.

Fœminæ etiam lecticis geſtantur, ſed alia à virilibus formâ. Quadrigæ, trahæ, currus, legibus prohibentur, excepta urbe *Peking*, ut ſupra monuimus. Præceptores tota vita colunt, & lateri eorum obſervantiæ ergo aſſident.

Teſſeris & chartis fex tantum populi ludit, Honoratiores Scaccia, in quo ab Europæis aliquantulum diſcrepant. Sed Magnatum ludus eſt, quo tabulam excavatam, cui trecentæ ædiculæ ad latera ſunt, cum ducentis orbiculis albis partim & nigris, adhibent. Qui plures ædiculas occupat, victor eſt. Ipſi Magiſtratus integros dies huic luſui impendunt, & qui in eo excellit, famam inde, ac æſtimationem apud reliquos conſequitur.

Sponſalia inter pueritiam contrahunt. Præcipue æqualitas inter ſponſum & ſponſam ætatis ſpectatur. Parentes abſque conſenſu ſponſi aut ſponſæ pacta nuptialia ineunt. Nuptiæ.

Tartari Regum, ut apud Europæos, connubia, generis & familiæ dignitate æſtimant, Reginas ex Regia ſtirpe petunt: inferiores, velut impares, dedignantur. Contrario Sinenſium more, qui ex plebeia Virginum corona, pulcherrimam ſeligunt, nulla originis ratione habita: formam ſtirpis nobilitati anteferentes. Pater Auguſtæ Sinenſis ultimæ adeo vilis, ut ſe domumque ſuam, calceos ſtramineos conficiens, ſuſtentarit. Concubinas formâ probant, non genere, & ferè pecunia emunt. Vulgus uxores ſibi emit, & quandocunque vult, iterum vendunt. Rex unam legitimam conjugem habet: præterea novem alias inferioris conditionis ducit: inde adhuc triginta, quæ omnes uxores appellantur. Tum ingens concubinarum numerus, ſed quæ Reginarum, aut uxorum titulo non cenſentnr. Quæ liberos pariunt, præcipue primogenitum Imperii hæredem, præ cæteris æſtimantur. Idem quoque Magnates obſervant. Connubia Tartarorum & Sinenſium.

Sola legitima uxor menſæ cum marito aſſidet. Reliquæ tanquam ancillæ ſtantes inſerviunt. Unde ex concubinarum pluralitate tanta, exſurgit prolium copia, ut parens alendo non ſit, unde timidiores, qui feroces belli impetus non ferunt, inauditas excogitant nugas, ut ſtipem a tranſeuntibus extorqueant. Sunt, qui nudo vertici ignes imponunt, donec cute ad fœdum nidorem aduſtâ eleëmoſynam a ſpectantibus excutiant, aut diſceſſum. Alii, ut in eodem icone, pondere ingentis ſaxi fauces ſibi præcludere fingunt caput per auguſtius foramen intrudendo, tanto apparatu, ac ſi res ſeria ageretur. Alii ponderoſo ſaxo, cranio impoſito, ad modum quorundam verborum pectus feriunt, & deteſtandam harmoniam efficiunt. Nec ante hac inſania abſtinent, quam aliquem tranſeuntium ejuſmodi fucatâ tormentorum ſpecie eluſerint.

Liberi Concubinarum mortuam primariam uxorem per triennium lugent, & dum funus ejus procurant, ab omni officio abſtinent, quod haudquaquam mortua matre propria faciunt. Nemo uxorem cognominem ſibi ducit: & ſi diverſi cognominis ſit, non æſtimant, quam propinqua ſanguine ſit. Sponſa dotem marito nullam affert; cuncta Sponſi pecunia emuntur, quæ ad familiam neceſſaria ſunt. Sponſo equum cum ephippio & freno quatuor ancillas & duos famulos adducit; Sponſus patri Sponſæ centum, matri quinquaginta *Teilas* argenti, Sponſæ ſericeam & lineam totam cum corolla florida, & aurea acu crinali, ipſa ſignum amoris illibati, pretioſam veſtem ex aurea tela donat. Tum nuptiæ octiduo in ſponſi, triduo in ſponſæ domo ſumptuoſe inter Comœdias

mœdias & choreas feſta hilaritate & magnifica pompa celebrantur. Poſtera die Sponſa domum Sponſi à cognatis deducitur, præeuntibus Muſicis & feſta populi acclamatione. Vidua ſi denuo nubat, a liberis unica veſte domo pellitur, nam vitricos nullos perferre, aut iis obedire volunt. Unde raro ad ſecundas nuptias Viduæ tranſeunt.

Caput Quintum.

De Exequiis & Sepulturis Sinenſium.

Nuſpiam exactior, quam apud Sinenſes, ſepulturæ ratio habetur, & eam diu ante, dum valent, conſtituunt. Imprimis vero loculus, cadaveri etiam bimo recipiendo, ex pretioſiſſimis lignis conficitur. Exequiarum ritus.

Moribundus ſtoreæ imponitur extra aulam; quanquam Magnates in lectis animam exhalent. Inter extrema major natu filius pileo capiti repente detracto, paſſis capillis de lecto ſiparia & velabra diripit, & iis mortuum tegit. Cadaver virile a viris, fœmineum a mulieribus lavatur: lotum ſindoni, aut ſerico involvitur. Aliqua novis induta veſtibus, poſtquam Aromatibus ſunt differta (quod inter Magnates uſui) menſæ opiparis cibis inſtructæ apponunt, primariis amicorum mortuum ad dapes & hilaritatem invitantibus, dum Sacerdotes cantillando, & aliis cæremoniis occupantur. Albus color luctum denotat. Filii primis menſibus ciliciis, & cannabinis veſtiuntur. Forma lugubris hactenus Syrmate, piceo, calceis, triſtitiam refert. Lumbos fune Franciſcanorum ritu cingunt. Toto triennio parentes à liberis, ut parilem educationis infantilis curam compenſent: Cæteri brevius, anno, tribus menſibus, lugentur.

Reges olim triennio quoque per totum Imperium lugebantur: hodie ſpatium id ad unum menſem Regio edicto contrahitur. Liber ſingularis extat, in quo omnes funerum, & lugendi ritus exacte diſcribuntur, & ad vivum depinguntur: inde quisque, quod conveniens ſuo ſtatui, promit. Mors defuncti libello proximis agnatis intra triduum, aut quatriduum ſignificatur. Interea loculus funeſtus confit recipiendo cadaveri. Cubiculum albis linteis, aut ſtoreis veſtitur in modum altaris, ſuper quo funus, & imago defuncti.

Ibi intra triduum vel quatriduum cognati, & amici lugubri habitu conveniunt, ſingulis diei horis ſucceſſive & odores, ac duas cereas incen-

 dunt.

dunt. Tum thuris momentum thuribulo injicientes quater ſe coram defuncto incurvant, & in genua procidunt. Unus vel duo filii candido amictu adſtantes flebiliter lamentantur. Retro feretrum fœminæ, uxores & concubinæ lugubri habitu conopeo tectæ, alta voce ejulantur. In atrio, & ad utrumque latus duo tubicines & tympanotribæ. Extra portam longa papyrus de ligno dependet, quod ſignum luctus & viſitationis eſt. Sunt & aliæ ſchedæ affixæ januæ, nomen defuncti, & facta ejus repræſentantes. Sacrificuli chartas peculiares, & ſericea alba comburunt, unde mortuo veſtimenta confici credunt, & ſignum beneficentiæ, ac honoris id erga defunctum arbitrantur.

Sæpe triennio aut quadriennio funera parentum à liberis domi cuſtodiuntur, loculis tenaciſſimo bitumine adeo arcte clauſis, ut nulla exhalatio penetrare poſſit. Toto hoc tempore quotidie cibus, & potus mortuo, quaſi adhuc viveret, offertur. Filii non ſellis, ſed ſcabellis candida veſte ſtratis inſidentes, neque in lectis, ſed ſtoreis ſtramineis pavimento juxta feretrum injectis, dormiunt. Vino, carnibus, balneis, acubitu, conviviis, & publico abſtinent: quod ſi exeundum, lectica lugubri geſtantur. Neque tamen adeo ſtricte omnia, maxime circa finem obſervant.

Ea die, qua funus ſepelitur, cuncti per libellos invitati, candido habitu ſe ſiſtunt. Exequiæ fere ad Romanenſem proceſſionum morem. Imagines virorum, fœminarum, Elephantum, Tigridum, Leonum ex charta compoſitæ, & inauratæ præferuntur, & poſtea comburuntur. Sacrificuli funus ſequuntur, tympana pulſantes, tubas inflantes, & alia geſticulamenta exercentes. Eos præcedunt, qui turibula humeris ſuis ex ære geſtant. Inde feretrum ſub holoſerico cœlo, à quadraginta aut quinquaginta delectis geſtatur. Poſt illud filii pedes, bacillos manu tenentes, ſequuntur: inde fœminæ lecticis clauſæ, & inconſpectæ geſtantur. Abſentibus filiis exequiæ in eorum reditum differuntur. Abſens audito patris obitu, convivium emortuale inſtituit, & amicorum alloquia ſuſcipit: inde prima occaſione domum redit. Ac legibus tenentur filii, etiamſi ſumma Colaorum dignitate fungantur, domum redire, & per triennium munere publico, dum luctus durat, abſtinere, ſed id in funere aliorum non tenetur facere; ſoli parentes hoc privilegium habent. Excipiuntur etiam milites a luctu parentum. Extra patriam defuncti, domum deportantur: ut majorum monumentis funus eorum inferatur.

Magnificentia ſepulchrorum. Monumenta ſibi ditiores extra urbes magnifica ſtruunt ex ſecto marmore, ac ſaxo, variis inſtructa cubiculis, intus cupreſſis in quincuncem conſita. Cacumini ſepulchri ſaxa artificioſe cæſa imponunt & in fronte imaginibus, & ſtatuis animalium, cervorum, Elephantum, ac inſcriptionibus in laudem defuncti, exornant. Eunuchi magnificentiſſima Palatia ſepulchris & triumphales arcus in pompam adſtruunt. In Provinciæ

vinciæ *Xanſe* montibus apud *Taiyven* monumenta illuſtria conſpiciuntur. Apud urbem *Taming* vetus ſepulchrum Imperatoris *Kavi* ante quater mille annos ſtructum. Etiam apud metropolim *Cinon* in montibus ſplendida Regum, & Magnatum monumenta videntur. Ipſi vidimus montem humano labore editum, in quo ſepulchrum, cujus forma hic depicta eſt. Media porta (tres fere ſunt) ingreſſum dabat; inde per ſcalas ad ſepulchrum aſcenſus, quod ſpeciem ſacelli referebat, intus dealbati ſcamnis ad latus utrumque nitidis. Feretrum artificioſe inauratum juxta defuncti imago veſtita vivum repræſentabat. Certo anni tempore hæc ſepulchra à Sinis cibo potuque viſitantur, ubi lacrimis; & lamentis indulgent, tanta ſæpe pertinacia, ut à mortuis avelli nequeant.

Extra urbem *Nanking* haud procul vallo lucus pinifer muris cinctus, circuitu duodecim millium paſſuum, & in eo mons ſepulchris variis inſtructus. Sed magnificum imprimis templum eminet, colli impoſitum, muris ex latere cocto, cætera ligneum. Quatuor juxta mundi plagas, marmoreæ ſcalæ in hanc molem conſcenditur: quinque ambulacra columnis ligneis ad utrumque latus tanta craſſitie, ut vix duobus viri expanſis brachiis eas ambire queant, triginta ſex pedum altitudine, minoribus paſſim columellis interpoſitis, quibus tectum inauratum incumbit. Fores imaginibus & auro obductæ. Feneſtræ filis ferreis ſubtilibus implexæ arcendis avibus; ita tamen, ut lumen tranſmittant, quantum ſatis eſt. In medio templi duo throni gemmis exornati: ſupra illos duæ Sellæ, uni Rex, cui ſoli ſacra in hoc templo facere licet, inſidet, altera,

Extra urbem *Nanking* varia ſepulchra.

pro Deo, vacua relinquitur. Sub puro Jove extra templum multa ex rubro marmore altaria Soli, Lunæ, montibus & fluviis ſacra, argumento, non eſſe adoranda & ab eo conſtituta, quem ipſe Imperator in templo adoret. Circumcirca variæ cellæ, & cubilia, quæ olim balnea fuerunt, in quibus Imperator, & Comites ejus, antequam ſacra facerent, abluebantur. Viæ ad hoc templum latæ, utrimque quintuplici pinorum ſerie conſitæ, neque eas lædere, aut diripere ramos, capitis pœna olim licuit. Cunctæ fere hujus montis arbores manu conſitæ. De ſepulchris nobis *Pekingæ*, plura dicenda reſtarent: ſed hæc & alia fere omnia a Tartaris, ſuccisis arboribus, diruta, & Templa ac Palatia ſolo æquata ſunt. Et hic Magnatum ſepeliendi extra urbes mos: vulgus intra urbes longe minori apparatu ſepeliuntur.

CAPUT SEXTUM.

De Habitu Corporum & Veſtitu Sinenſium.

Corporum forma.

SInenſes colore fere, ut Europæi, niſi quod auſtrales ob Solis viciniam facie ambuſta. Barba rara, brevis, rigida, recta & tarde erumpens, juvenes triginta annorum vix viginti annos nobis habere videntur. Pili nigri; rufos pro dehoneſtamento habent. Oculi exigui, oblonge rotundi, nigri & late prominentes. Naſus exiguus ac depreſſus; aures mediocres: cætera ad Europæum modum, ſed in nonnullis Provinciis facie lata, & fere quadrata ſunt. In *Quantung* & *Quangſi* plerique in minimo pedis digito duos ungues habent, id quod etiam *Kochinchinis* frequens, propterea quod olim in ſingulis pedibus ſex digitos haberent.

Exiguitas pedum.

Fœminæ omnes puſillæ; præcipuum decus in pedum exiguitate; cui fini à teneris pedes arctiſſimis faſciis conſtringunt, easque tota reliqua vita non laxant, ut ita excreſcentia plantarum vi compreſſa prohibeatur.

Unde præter ingentem dolorem multis pedes plane corrumpuntur, quibus nihilominus artificioſe ſaltare, & nudis lacertis miras geſticulationes edere norunt. Olim reginam cætera formoſam, ſed ægram pedibus fuiſſe volunt, quam dum claudicantem gynecæum æmulatur, mos invaluit, ut claudæ mulieres apud Sinas formoſiſſimæ cenſeantur. Sed potius virorum aſtu, ut domi fœminæ contineantur, hoc repertum videtur.

In

In univerſum fœminæ Sinenſes formæ elegantia, & actionum omnium alacritate cæteras totius orbis Ethnicas ſuperant, facie & cute candida, oculis ſubfuſcis, raro fucatæ, aut auro ornatæ. Ungues lævæ nunquam curtant, & *Pekingæ*, Dominam vidi, quæ ungues ſuos arundini cavæ inſerebat, ne frangerentur. Divitibus cibus & potus, & ſtato tempore ad menſuram, & pondus exhibetur: unde illa forma juncea, & pulchritudo corporis. Olim viri pariter ac fœminæ capillitio promiſſo & intonſo, ſolis pueris ad decimum quintum uſque annum capilli detonſi, relicto in vertice cirro. Poſt illa excreſcere ſinebant uſque ad vigeſimum annum (quo pileum virilem capiunt) & ſolutis ſparſisque humeros flagellabant. Sacerdotes plerique ſingulo octiduo novacula variam & capillos abradebant. Pulchritudo Fœminarum.

Poſt vigeſimum annum, capillos nodo conſtrictos reticulis ex ſetis vel ſerico tegebant, ſuperius perforatis & prolixioribus capillis eleganter implexis inde prorumpentibus. Fœminæ auro, argento, gemmis floribus artificioſe implexum & faſtigiatum capillitium gerebant paſſim. Sed ex quo Tartari rerum potiti, omnes abradunt capillos ſolo cirro in occipite relicto. Multa Sinarum millia mortem perpeti, quam radere malebant, capillis ſe in cœlum trahendos vana ſuperſtitione credentes.

Olim quis habitus Sinarum fuerit, *Gonzales de Mendoza* his verbis deſcribit. *Biſſeno variis imbuto coloribus, quos præſtantiſſimos habent, Nobiles, Principalioresque veſtiuntur: Plebæi vero ſerico viliori, aut goſſipio, aut lino,*

lino, quorum omnium copia abundant. His ſe in regione temperata tolerant, ignari gravioris, aut craſſioris veſtitus, nullos tamen ex iis pannos conficiunt. Tunicas geſtant veteribus noſtris non abſimiles, largis fimbriis, frequentibus plicis, easque aliquoties obvolutas ad latus ſiniſtrum affibulant. Manicas amant amplas, & turgidas. Dictis tunicis alias ſuperinduunt promiſſiores, ſuæ quilibet conditioni congruentes, non niſi largioribus Manicis à noſtris diſtinctas. Eſt & veſtitus differentia inter ipſos Nobiles: qui ex ſanguine ſunt Regio, aut in Dignitate conſtituti, tunicas auro & argento cingulo tenus acu pingunt; minores non niſi oras ornant. Caligis utuntur, quas fibulis non indecore connectunt: ocreas calceosque ex holoſerico curioſe conficiunt. Hieme, tametſi frigus ſit temperatum, tunicas pellibus, quibus illos abundare diximus, fulciunt, quarum ad collum perpetuus apud illos eſt uſus.

A conjugatis cœlibes diſcernuntur, quod hi capillitium in fronte diſcriminent, pileosque portent altiores. Mulieres ornatui ſtudent impenſiſſime, veſtitus forma Hiſpanicæ non multum eſt abſimilis, auro gemmisque ſe onerant, ut nullibi melius mundus muliebris appellari poſſit: amplius, non minus quam viri manicis delectantur: veſtium materia eſt pannus aureus, argenteus vel ſericus præſtantiſſimus, holoſericum etiam pauperes aſſumunt, quanquam vilioribus quoque contentæ: capillos habent pulcherrimos, iis comendis, nimis quam decet, intentæ, quos vitta ſerica ampla ac gemmis ubertim reſperſa capiti circumligant: ceruſſæ uſus communis eſt, alicubi cum exceſſu ab illis uſurpatus: decorum reputantes exiles habere pedes, quos ab infantia faſciis arcte conſtringunt, puellis dolorem pulchritudinis deſiderio patienter ferentibus. Virorum artificium id

arbi-

arbitrantur nonnulli, quo dulci pulchritudinis obtentu fœminas docuerunt virtutes, quæ fœminas decent, raro ſurgere ab opere, rarius egredi domo. *Res talibus, ut creditur, exordiis, nata lapſu annorum abiit in conſuetudinem, quæ velut legem ſtabilivit, ut ſi quæ honoratior mater filiarum pedes non compreſſiſſet, nunc non notaretur modo, ſed caſtigaretur.*

Ideo ſufficiet nobis præſentem rei veſtiariæ rationem expedire Viris pariter ac Fœminis veſtes talares, cœruleo fere colore & Draconibus intextæ. Viri, dum ambulant, togas in pectore infra axillas: fœminæ cingulo infra mamillas conſtringunt. Laxæ manicæ & prolixæ fœminis, ubi manus exerunt; viris arctiores, & per quas manus ægre tranſeunt: Magnatum togæ ex cœruleo ſerico Draconibus conſperſo: vulgus bombyce veſtitur. Moderna veſtium ratio.

Calcei divitum ex ſerico & panno margaritis, rubinis & opere phrygionio a fœminis elaborati: Corio flavo ſoli pauperes calceantur. Philoſophorum pilei forma quadrata: indocti rotundos ex ſetis gerunt; hyeme ex lana vel ſerico pilei, limbo ex pellibus Zabellinis. Induſiis non veſtiuntur, ſed ex albo goſſypio tunicis ad talos faſcia coloris cutanei conſtrictis. Corpus crebro lavant, & in pectendo capillitio ſingulis diebus mane dimidiam horam inſumunt. In publicum prodeuntes umbraculo contra Solem aut pluvias utuntur. Calcei. Pilei.

Ruſtici, & ipſi attonſi, cirro retro dependente; aratrum aſino, & uxore uno jugo ſequente trahentes, alio ſtivam dirigente. Agriculturæ præcipua apud eos dignitas & experientia, vix ſterilem glebam in Ruſtici.

f tam

tam vaſta regione tolerant. Corrigere naturam ſoli fimo & limo, aridam & æſtu nimio aduſtam irrigare canalibus paſſim effoſſis (quorum beneficio per Univerſam Sinam ab Ortu in Occaſum, & Auſtro & Septentrionem, magno mercatorum commodo navigiis patet aditus) aquas ex depreſſis locis in ſublimia facili labore transferre ipſis expeditum.

Ruſticæ caligas circa talos conſtringunt: aliæ ex vulgo Colo fila in publico ducunt, atque hinc victum ſibi parant. Digniores ſerica conficiunt, cujus artis promotio ab Imperatrice ad reliquas tranſlata fuit. Nam cum ſuperiorum bellorum tempeſtas rem agrariam, in qua Sinis magnum ad Rempublicam momentum, non parum aflixerat: ad ejus artis reſarcienda damna è Præfectorum conſilio Imperator animum applicuit. Rationem plantandi moros & bombyces educendi ab Imperatrice cæteras mulieres ejus exemplo doceri voluit; arbores & bombyces in Palatro alendi peculiari cura ei mandata, cujus manu factas veſtes ſericas ad acra tantum adhibuit. Reginæ intuitu mox cæteris mulieribus hoc aggreſſis artificium. Ipſe Imperator, ut alter *Sejanus* agriculturæ dabat operam. Unde rei agrariæ tantæ apud Sinos æſtimationis. Hinc Ruſticalia, feſtum Sinis diem, quem *Hinchun* vocant, quo Sol medium. Aquarii ingreditur, originem ſumpſiſſe credibile. Licet etiamnum hæc ars à vilioribus exerceatur.

CAPUT

CAPUT SEPTIMUM.

De Superſtitionibus & Erroribus Sinenſium.

CAput omnis ſuperſtitionis *Sinenſium* eſt dierum, quæ proſperæ, quæ adverſæ, curioſa diſcretio. Aſtronomorum id Regiorum lucroſum inventum, qui Calendaria ejuſmodi ineptiis referta, innumerabili multitudine impreſſa, toto quotannis Imperio diſpergunt, ubi ſingulis diebus hoc, illud, & quomodo agendum, omittendumve præſcribitur. Neque quicquam inconſultis illis prædictionibus inchoant, non iter, non ſtructuras, & utcunque tempeſtates ſæviant, ubi hora, quam proſperam arioli deſignant, venit, proficiſcuntur, ſaltem quatuor pedem ſpatio, aut foveam exiguam fodiunt: ita ſe juſto, & ſtato tempore opus ſuum inchoaſſe, & omnia proſpere ceſſura, arbitrantes.

Ex hora nativitatis fortunam totius vitæ prædicere, & angurari ipſis ſolenne: unde ingens *Genethliacorum* multitudo. Alii ex verbis quibusdam inter loquendum, poſitura corporis, ſeſſione, aliisque circumſtantiis futura præſagiunt. Ingens hinc fraus, facili ad deceptorum verſutias ſimplicitate. Explorant impoſtores, nomina, & conditionem ſingularum etiam longe remotarum familiarum, & quaſi ex aſtris, aut arte, quid illis diu ante contigerit, enarrant: hinc futurorum quoque notitiam illis credula ſimplicitas adſcribit. Fides prædictioni tributa phantaſiam adeo occupat, ut ex ſola imaginatione in morbos, quos vates prædixit, aut alia mala labantur ſæpe cum vitæ periculo. Id peculiare Sinenſibus, quod loca ſtruendis ædibus, aut ſepulchris fauſta, vel infauſta; imo totis familiis, Provinciis, ac Imperio fatalia eſſe putant pro Draconum ſubterraneorum poſitura capitis, caudæ, pedum. Hinc quoties publicas ſtructuras moliuntur, ſtudioſiſſime fatum loci per talium peritos longe conquiſitos explorari curant. Ut enim Aſtrologi ex ſitu ſtellarum: ita hi ex poſitura montium, fluxu fluviorum, Regionum ſitu fata diſpenſant. Januam hoc vel illo latere collocare, aquas dextrorſum aut ſiniſtrorſum ducere, feneſtras extus vel intus aperire, tectum ſublimius altero locare, id vero fatale & peremptorium putant.

Vana ſuperſtitio in electione locorum, ubi ædes, vel ſepulchra ſtruunt.

Omnes plateæ, compita, angiportus, fora talium impoſtorum copia abundant, nec viri modo, verum etiam mulierculæ futura prædicunt, facili per vaniſſimam artem non ad victum modo, verum etiam opes compendio, ipſis Regibus, & Magiſtratu huic vanitati mirum in modum addictis. Huic nihil tam fortuitum, quod non in omen rapiant, avium

occentus, & volatus, umbras ſolis ſuper ædium tecta, & quicquid obvium, fatale cenſetur, & ejuſmodi nugis publicos caſus imputant.

Impietas Sinenſium erga liberos.

Pauperes ſeipſos divitibus vendunt, ut ancillæ contubernio fruantur, quorum liberi in æternam ſervitutem naſcuntur. Alii uxorem emunt, ex qua natos liberos, porcellorum inſtar, vili pretio vendunt. Ita liberi à parentibus in perpetuam ſervitutem (nam emptori licitum iis, prout vult, abuti) abſtrahuntur. Hinc tanta toto Imperio mancipiorum multitudo, quæ omnia domi nata, non bello capta, & exotica ſunt. Hiſpani quoque & Luſitani ingentem eorum numerum extra Sinam abducunt. Ipſi vero Sinæ hanc ſuorum liberorum venditionem triplici excuſatione extenuant; quod tanta copia difficulter ali poſſit; quod ipſa ſervitus tolerabilis ſit, & apud Sinas, quam apud alios, mollior: & quod quisque eodem, quo venditus pretio, libertatem redimere poſſit.

Alios ſubmergunt.

Sed aliud atrocius malum, quod in nonnullis regionibus liberos magno numero aquis ſubmergunt, metu educationis, & ne eos aliis vendere, neceſſe habeant. Accedit error *tranſmigrationis* animarum, quas ex uno in aliud corpus migrare credunt: unde pietatem arbitrantur ſuos liberos ex miſero ſtatu in feliciorem mature transferri. Unde hæc infanticidia non amplius clam, ſed palam cunctis ſpectantibus peraguntur.

Frequens autophonia.

Multi ſeipſos quoque necant deſperatione, miſeria & odio inimicorum ſuorum. Millena quotannis laqueo fluminibus, veneno ſe ſuffocant, ante ipſas adverſariorum ſuorum fores; ea ſuaviſſima ultio videtur. Nam graviter in illos animadvertitur, qui à propinquis occiſi accuſantur, quod cauſa necis fuerint. Sed multi Magiſtratuum dolo deprehenſo à cognitione talium cauſarum abſtinent: unde rarior is furor nulla amplius vindictæ hoſtilis ſpe.

Caſtrant maſculos.

Eſt & aliud immanitatis in Borealibus Provinciis genus, quod puellos caſtrant in uſum aulæ Regiæ: nam ſoli Eunuchi Regi familiares, neque ex alio hominum genere Imperii Senatus, non aliis alloqui Regem licet & totius Imperii gubernatio penes caſtratos eſt, quorum amplius decem millia Pekingæ in aula, illiterati omnes, ex fece plebis & ſervili conditione numerantur.

Error pœnarum.

Et quemadmodum publica flagitia ſatis remiſſe puniunt, ita contra leges atrociter nullo juris proceſſu etiam in innocentes ſæviunt Magiſtratus ſola libidine. Proſtrati cruribus nudis arundine ad mortem cæduntur, neque quisquam ſuarum opum Dominus eſt; omnes in perpetuo metu amittendi, quæ poſſideat, verſantur.

Duo veſaniæ genera.

Duo imprimis veſaniæ genera, non Europæos minus, quam Sinenſes occuparunt, ars conficiendi argentum, & immortalitatis poculum. Fundamenta tam inanis ſcientiæ a priſcis Sapientum, quibus talia comperta, & poſteris occulta traditione communicata, repetuntur. Eoſdem poſtquam multa mira patraſſent, corpore pariter & anima, vitæ præſentis

per

per tæſos, in cœlum aſcendiſſe credunt. Infiniti extant libri ea de re arte vel impoſtura, partim manu ſcripti, partim impreſſi: ſed major ſcriptorum authoritas.

Incredibile dictu, quanta pertinacia in Alchymiam ſemel amatam incumbant, donec opibus profuſis, ne ipſa quidem inopia eos abſterrere poteſt. Sunt impoſtores, qui metalla adulterare norunt in formam argenti. Alii dies, noctesque fornaculis aſſidentes carbones & vaſa lurida tractant. Decepti multoties ſemper novos errores, a quibus iterum decipiantur, reperiunt: neque adhortationes amicorum ad aliud vitæ genus apud eos proficiunt.

Divitum alius furor, qui longiſſimam vitam & immortalitatem affectant, præſertim *Pekingæ* Eunuchi; & ipſi Reges, neque deſunt Magiſtri immortalitatis, & quanquam indies ipſi Doctores tantæ ſanitatis moriantur, durat tamen inſania apud ſtolidos, & credunt intra naturæ poteſtatem hanc ſcientiam ſanitatis longævæ cludi. Imperatorum quidam eâ ſtultitiâ obſeſſus, poculum immortalitatis ſe habere putabat. Quidam morionem ſimulans, id ſpectante Cæſare, exhauſit: illo mortem intentante: *An,* inquit, *Putas me exhauſto immortalitatis poculo mori poſſe?* Ita ira Imperatoris ſedata, & vana perſuaſio ſanata. Sed malum tam altas radices egit, ut hodieque extirpari nequeat, ſuaviſſimo delirio ipſa humana ſtultitia immortalitatis avida applaudente.

Caput Octavum.

De Sectis Religioſis & Philoſophicis.

PRiſci Sinenſium unum Deum Regem Cœli & Terræ; adorarunt; inde Spiritus montium, fluviorum, terrarum colebant. Lumen rationis a Cœlo acceptum ſequebantur. Procul ab illa Græcorum, Ægyptiorum, Romanorum veſana Idololatria. Libri eorum Hiſtorici & Philoſophici, nunc magnam partem a Tartaris in nupera deſtructione combuſti, multa præclara de Deo, & moribus continent. Sed progreſſu temporis magis magisque in Idololatriam delapſi fuerunt. Priſcorum ſententiæ puriores.

Tres tantum ſectas recenſent. Primam Eruditorum, ſecundam *Sciequiam*, tertiam *Laucu.* Prima communis eſt omnibus illis, qui charactere Sinenſi utuntur, Japoniis, Coreanis, Cochinchinis, & hæc innumeris deſcripta literis in Republica dominationem obtinet. Cuncti Philo-

Confutius Philoſophorum Princeps.

ſophi qui legere, & ſcribere norunt, hanc amplectuntur. Autor ejus *Confutius* Rex Philoſophorum Triſmegiſtus. Ejus ſcripta irrefragabilis authoritatis cenſentur, uti apud Chriſtianos Sacra Biblia, *de quo ita* Trigautius; *Maximus inter omnes Philoſophos Sinenſes Confutius, quem invenio quingentis quinquaginta uno annis ante Chriſti Servatoris noſtri in terras adventum, in lucem prodiiſſe; & annis amplius ſeptuaginta ita vixiſſe, ut non exemplo minus, quam ſcriptis & congreſſibus omnes ad virtutis ſtudium incitaret. Ex qua vivendi ratione conſecutus eſt apud Sinas, ut mortales omnes, quotquot ubique terrarum virtute præſtiterunt, vitæ ſanctimonia exceſſiſſe credatur. Et ſane ſi ejus dicta factaque, quæ leguntur, attendamus, paucis è noſtratibus Philoſophicis ethnicis cedere, multos etiam ſuperare fatebimur. Eam ob rem tanta eſt viri opinio, ut nullum ejus pronuntiatum à Sinenſibus literatis, hodieque in dubium revocetur, ſed ab omnibus æque in Magiſtri communis verba juratur; nec literati viri ſolum, ſed ipſi quoque Reges eum per tot retro ſæcula, ſed mortalium tamen, non etiam Numinis alicujus ritu venerantur. Et gratum animum acceptæ ab eo doctrinæ ſeſe exhibere profitentur. Nam & per tot temporum intervalla, illius in hanc diem poſteri magno ſunt apud omnes loco. Et à Regibus familiæ capiti, honoris non exiguus titulus hæreditario jure eſt attributus, quem cenſus permagni, & immunitates conſequuntur.* Sacellum ei in ſingulis civitatibus eo loco, ubi Scholæ ſunt, conſtitutum, non ſtatua ejus inſigne, ut falſo traditur à quibusdam, ſed ſolum nomen magnis ex auro literis Academiæ fronti inſcribitur, ac velut vivi Magiſtri, & ipſe à Sinenſibus colitur. In hoc ſacello, nova, & plena luna Magiſtratus urbicus cum Baccalaureis, culturi Præceptorem ſuum candelis, thymiamatis, ingemiculationibus, natalem ejus celebrant ſacrificiis ciborum & potuum in ſpeciem gratitudinis, quod ejus ope ad illos ſcientiarum gradus pervenerint.

Alia quoque hujus ſectæ Sacella Magiſtratui & tribunalibus in honorem exſtructa ſunt, in quibus Magiſtratus juramentum deponunt, jus incorrupte ſe adminiſtraturos promittunt: idque ſinguli initio muneris ſui præſtare tenentur. Iiſdem quoque cibos & candelas, ſed non eadem reverentia, ut *Confutio*, offerunt. Nam Spiritibus illis rem ineſſe divinam, acriter perjuros puniendi & probos juxta merita remunerandi fatentur.

Confutii eruditionem & virtutem humanis viribus imperſcrutabilem & inſuperabilem fatentur, ut ex Oratione funebri ejus à quodam *Yenyuenio* habita apparet, qui æque difficile fatetur ſcalis cœlum conſcendere ac *Confutii* virtutes adæquare his verbis. *Quanto altius attollebamus oculos, tanto longe aberat Confutii virtus, quanto eam magis penetrabamus, tanto erat ſolidior. Primo aſpectu æſtimantibus communis & vicina videbatur, at repente longiſſime à noſtra diſtantem cognoſcebamus; Magiſter noſter pulchre, atque ordine homines docebat, noſtram ſcientiam continuo minorem reddebat: compendia-*

pendiariâ ritus omnes tradebat. Optabam ſæpius ab illius doctrina diſcedere, nec poteram; omnes ingenii nervos intendebam, ut aliqua intelligerem, aut optans longius progredi viam. Nemo enim ad virtutem Confutii *pervenire poteſt, uti nec admota ſcala qualicunque cœlum aſcendere.*

Quatuor magnos libros ex priſcorum Philoſophorum ſcriptis collegit. Sunt & alii libri, quos diurna nocturnaque manu ferunt Sinenſes, à *Menſiu*, æmulatione *Confutii*, conſcripti, præter innumeram aliorum Philoſophicorum librorum copiam.

Quorum titulus primus agit de origine mundi, & primo cauſarum ſecundarum generantium & conſervantium creatore, ex hoc libro quæ, ad phyſicam ſpectant, deſumpta ſunt.

Secundus titulus de æternitate, ſive æterno medio.

Tertius titulus de doctrina corporum perfecte mixtorum. Et hi duo libri Phyſicorum habentur. Firmiter ſibi perſuadent, neminem præter ipſos horum librorum myſteria poſſe aſſequi, quamvis non difficiliores ſint intellectu, ac Ciceronis vel Livii opera.

Quartus titulus de motu, ſitu & influxu Planetarum, aliorumque corporum cœleſtium.

Quintus titulus de conjecturis & præludiis futurorum contingentium.

Sextus titulus de Phyſiognomia & Chiromantia, & ejuſmodi nugis.

Septimus titulus de Magia Naturali, præſcientia & ſignis futurorum.

Octavus titulus de origine, & nominibus Dei, ejusque cultu.

Nonus titulus de Sanctorum Sinenſium actis, miraculis, morte, & exequiis.

Decimus titulus de animæ immortalitate, & futura ejus conditione, de luctu, ejusque ceremoniis.

Undecimus de priſcorum & Neotericorum Medicorum ſcriptis, in iiſdem agitur de viribus herbarum, earumque uſu, de Hygeeina, & Therapeuticâ, denique de cautelis, à Medico & Ægris obſervandis.

Duodecimus titulus de fœtu, & partu.

Decimus tertius titulus de Arithmetica, & Geometria.

Decimus quartus de Architectura, & varia ejus ſpecie, & proportione.

Decimus quintus titulus de Hipparchia.

Decimus ſextus titulus de Architectura Militari, & Machinis bellicis.

Decimus ſeptimus de Agriculturâ, & de ſignis fertilitatis.

Decimus octavus de arte Scriptoria.

Decimus nonus de accuratâ Provinciarum Sinicarum Geographiâ.

Vigeſimus de Antiquitate Imperii Sinici.

Vigeſimus primus de auctoritate, Majeſtate, reditibus, & Palatiis Cæſaris.

Vigeſimus ſecundus de muneribus, & ſtipendiis Regiorum Miniſtrorum.

Vigeſimus tertius de legibus & decretis Regni.

Vigeſimus quartus de actis Cæſarum Sinicorum, & ſucceſſione, de occupatione & Regni adminiſtratione.

Vige-

Vigeſimus quintus de gentibus Sinis cognitis.
Vigeſimus ſextus de Muſica, & fidium cantu.
Vigeſimus ſeptimus de arte Poëtica, & animæ paſſionibus.
Vigeſimus octavus de diverſis Ludorum generibus.

Hujus primæ ſectæ diſcipuli nulla Idola, ſed unum Deum Gubernatorem omnium colunt: Spiritus tutelares, ſed inferiori honoris gradu venerantur. Mundum ab æterno fuiſſe, bonis præmia, malis pœnas in hac vita evenire volunt. De animarum immortalitate ambigue diſſerunt: olim eam crediiſſe videntur; hodierni Philoſophi cum corporibus, vel paulo poſt extingui: alii ſolas piorum ſuperſtites manere, impiorum ſtatim evaneſcere putant. De pœnis infernalibus nihil norunt. Nulla templa ſacra, cæremonias, aut Pontifices habent; nullas etiam Deo preces offerunt: Soli Regi ſacra ei facere licet; ſi quis alius id auſit, Majeſtatis reum fieri. Ideo duo ſplendida *Pekingæ* & *Nankingæ* templa cæli unum, alterum terræ ſacrum, in quibus olim ipſe Rex ſacrificabat, nunc præcipui Magiſtratuum eo munere funguntur, boves & oves magno numero mactantes. Iidem Spiritibus montium, fluviorum & quatuor plagarum mundi ſacra faciunt.

Solus Rex ſacra facit.

Præcipuum hujus ſectæ dogma eſt, ſepulchris parentum & majorum anniverſaria ſacra facere, & memoriam eorum tanquam adhuc ſuperſtitum colere. Non tamen exiſtimant defunctos cibis oblatis veſci, ſed ſignum hoc reverentiæ, & amoris exhibent, ut oſtendant, quanto affectu vivi parentes colendi, cum tantus honos mortuis debeatur.

Primaria ſectæ cura.

Sed de ipſo *Confutio* ejusque doctrina ſummatim *Martinius* Libro quarto Hiſtoriæ Sinicæ, ita agit ex prima, primi libri Confutiani ſententia. *Magna, ſive magnorum virorum doctrina in eo poſita eſt, ut cum quisque ſeipſum perfecerit, aliosquoque perficiat, ſic ut omnes unum, hoc eſt ſummum bonum conſequantur. Sed ſuipſius perfectio in ore conſiſtit, ut quisque lumen naturale in ſe accendat, clarumque reddat, ita, ut à lege naturæ præceptore à natura inſitis nunquam exerret. Quod quia ſine vera rerum cognitione, ſcientiaque fieri non poteſt; inde Philoſophiæ danda eſt opera, per quam quæ agenda, quæque fugienda ſunt, ſcientiam habeamus. Hac ſcientia conſilia noſtra dirigimus, ut nihil ſentiamus, nihil velimus, niſi quod eſt rationi conſentaneum. Exinde corporis etiam exiſtit, ſenſuumque perfectio, & in omnibus externis actionibus apta ex virtute conſtitutio, quæ nunquam proventura eſt, ſi non è bona mente, velut è fœcunda terra effloreſcit.*

Compendium Philoſophiæ Confutianæ.

Hoc brevi compendio principia, media, norma & utilitas Philoſophiæ Sinenſis, clare exponuntur. Principia ſunt lux illa naturalis in homine à creatore indita, qua intellectus ejus illuminatur, ut recte de omnibus rebus judicet. Illa lux naturalis tenebras diſpellit & verum a falſo, bonum a malo, honeſtum a turpi diſtinguit, unde quid ſtatuendum, amplectendum, approbandum, improbandum, ſponte conſequitur. Ex illa

Ratio luci comparatur.

illa luce intellectus ratio reſultat. Ratio ita manifeſta facta fuit ſecundum Sinenſes : *Initio mortales* regnum *conſtituerunt. Ut hoc bene regerent*, familias *primo ſuas ordinarunt : ut* familias *bene gubernarent*, *ſeipſos ſecundum rationem gubernarunt. Ut* rectam *rationem eruerent*; *intima cordis ſui & cupiditates*, *examinarunt*, ut aptius hoc fieret, entium cauſis ſtuduerunt; atque ita tandem ad perfectionem ſive ſummum bonum aſcenderunt. In ſumma *Sinenſes* urgent *lumen* naturæ inſitum, & *jus* illud,quod non dictum,non ſcriptum, ſed innatum animæ eſt.

Hæc Principia. Media *Philoſophia* oſtendit, quæ *Confutio* eadem fere cum Platonicis; niſi quod ille perfectionem humanam tantum affectat, hi ad divinam quoque ſuis ſpeculationibus adſcendere volunt.

Philoſophiam in *Naturalem* & *Moralem* dividunt. De principiis rerum æque ac Europæi diſſentiunt. Nam Stoicos, Epicuræos, Democritæos, æque ac Platonicos & Peripateticos imo & Moſaicos Sinarum ſcholæ alunt. Omnes cum Platonicis in hoc conveniunt, quod primum Auctorem, tanquam Univerſi Architectum fateantur. Sed qualis primus entium motor ſit, vix Sinæ memorant, niſi in quodam veteri monumento, non ita diu reperto, cujus auctor Chriſtiano-Sinicus ſuſpicitur. Hic Ens Entis æternum,immenſum,ſapientiſſimum, perfectiſſimum concipit, quod eminenti potentia creaverit univerſum, infinitate Majeſtate, & ſanctitate beaverit ſanctos, hic primum chaos movit; motu bina *Kiſſa* formavit, unde Cœli & Terræ, Solis & Lunæ, lucis tenebrarumque origo.

Hinc apparent eorum error, & Idololatria,quod Deum,ejusque opera humanis ratiociniis ſuis, & imperfectiſſimis ideis, ac magnam partem vel abolitis plane, vel horrendum depravatis, ſubjecerunt, ſeque veritatem perfectam extra Dei ipſius immediatam revelationem conſequi poſſe ſtatuerent.

Summa eo tandem redit; ex *Chaó*, quod *Kis* vocant, duas partes proveniſſe *Yn*, id eſt occultum & imperfectum : & *Yang*, manifeſtum & perfectum, ex quorum multiplicatione quatuor imagines, ſive ſigna, inde octo prodeunt formæ, aut ſymbola. Ex quorum varia alteratione ſingularium generatio pendet, atque corruptio. Hæc lineis varie diſpoſitis tanquam principia ſua denotarunt. Quorum hoc ſpecimen nunc ſufficit. Principia Sinica.

—— —— eſt occultum imperfectum : ⚏ eſt occultum perfectum:

⚌ eſt manifeſtum imperfectum : —— eſt manifeſtum perfectum:

☰ cœlum : ☷ terra : ☳ fulmen : ☶ montes :

☲ ignis : ☱ nubes : ☵ aqua : ☴ ventus.

Occultum perfectum duobus lineis duplicatis; *manifeſtum perfectum* unicâ lineâ diviſa, *manifeſtum imperfectum* unica linea continua, *manifeſtum imperfectum* duplici continua, item linea parallæla. Ex his ergo duobus principiis, quæ *Yn* & *Yang*, vocant, conjugatis octo illæ figuræ prodière, quibus in ſe multiplicatis, quatuor conſtituuntur & ſexaginta ſymbola, ſive imagines, quas hoc ſchema exhibet.

Ex quibus amœna omnium rerum varietas eluceſcit, nam quodlibet certum genus corporis mixti denotat, ad quod omnia individua, quotquot in orbe dantur, ad ſuum ſymbolum, tanquam ad ſummum Categoriæ genus, apte reduci poſſunt. Hæc ſymbolorum multiplicatio eodem modo effícta videtur, quo Dialectici ex quadruplici majoris præmiſſæ quantitate ſexaginta quatuor primæ figuræ modos colligunt: quo Peripatetici ex qualitatum primarum combinatione duo aſymbolorum elementorum, quatuor ſymbolorum paria concludunt, ex quibus deinde varie alteratis mixtio oritur. Cujus perfectam naturam in hoc ſchemate exhibent Sinæ, & accuratam mixtorum corporum categoriam demonſtrant. Quis vero mixtionis præciſe gradus per quodlibet ſymbolum à Sinis denotetur, necdum Europæis ob imperfectam linguæ Sinicæ cognitionem clare innotuit. Sed quorſum hiſce diu immoremur? Ex duobus principiis *Yn* & *Yang*, ceu ex numeris Platonicis naſcuntur quatuor ideæ, ex his octo eſſentiæ ſimpliciores, ex illis ſexaginta quatuor ſubſtantiæ mixtæ.

Sufficiat ſcire quinque eos elementa vulgo numerare, *Metallum*,

Lignum,

Lignum, *Aquam*, *Terram* & *Ignem*. Octo formas, unde generatio & corruptio dependeat, habent, *Cœlum*, *Terram*, *Fulgur*, *Montes*, *Ignem*, *Nubes*, *Aquam*, *Ventos*.

Sexaginta quatuor Symbola Creaturas animatas & inanimes repræſentant. *Yn* & *Yang* ſunt prima initia, ex illis naſcuntur formæ, ex formis creaturæ. Cælum, quia absque ulla imperfectione eſt, tribus lineis denotatur. Ubi lineæ ſunt abruptæ vel hiantes & inæquales, imperfectio latet.

De quinque eorum elementis ex libro *Xuking* ita *Martinius*: *Quinque ſunt elementa, Aqua, Ignis, Lignum, Metallum, Terra. Aqua irrigat, & deſcendit, Ignis ſiccat, & aſcendit; Lignum erectum, & diſtortum vocatur, Metallum ductile, lævitatiſque impatiens, Terra ſemina capit, affertque fructus. Irrigans & deſcendens dat ſalſum; ſiccum & aſcendens dat amarum, rectum & diſtortum facit acidum; ductile & polituræ idoneum mordax facit, ſue acre, accipiens ſemina, & dans fructus dulce gignit.*

Sciendum eſt, Sinas per *Elementum* non intelligere prima principia rerum vel particulas corporum, ſed ipſa corpora, & partes mundi viſibiles, ac ſenſibiles; id eſt *Terram*, *Aquam*, *Lignum*, *Metallum*, *Ignem*, idque cum Moyſe convenit, & rectiſſimum eſt, prætermiſſis illis ridiculis & inviſibilibus atomis aliorum, qui ſe Philoſophos vocant. Cælum in hæc ſua elementa craſſa, & ſolida ita influere cenſent. *Saturnus* terram, *Iupiter* lignum, *Mars* ignem, *Mercurius* aquam, *Venus* metalla irradiat. Sed ipſi Sinenſes non ea Planetis nomina, verum elementorum indunt. *Saturnus* ipſis ſtella terræ, *Iupiter* ſtella ligni, *Mars* ſtella ignis, *Venus* ſtella metalli, *Mercurius* ſtella aquæ dicitur. A Jeſuitis, maxime Riccio Philoſophiam Europæam, qualem ſcholaſtici tradunt, didicerunt: quatuor elementa, terræ rotunditatem, Solis, ſtellarumque magnitudinem, antipodas, cœli ſoliditatem, eclipſeon naturam, cometarum deflagrationem, gravium ad centrum terræ deſcenſum.

Inſubidum foret opiniones eorum de Origine & interitu mundi multis referre. Mundum Ovo comparant & ex eo ortum volunt. Alii *aquam* principium ponunt, divino motu & ſpiritu imprægnatam: ex bullis ſcilicet æthera, è ſedimento terra. Si roges, *à quo aqua talem vim acceperit*, Cacchinantur, curioſitatem redarguentes.

Alii totum mundum omnesque creaturas Deum, ejusque partes & membra eſſe ſtatuunt. Unde quanta mutuo creaturarum eſſe debeat concordia & amor indigitant, quippe cum Dei ſint partes & membra. Hinc mundum comparant *Giganti*, cujus *caput* in cœlo, *oculi* in ſtellis, *capilli* in arboribus, & *oſſa* in metallis abſcondantur.

Omnes primum hominem ſtatuunt *Puoncuum*, incertæ originis: alii ex ſylvis, alii ex ovo prognatum volunt; quod Ariſtotelicum videtur, quippe hic homines & bruta vel ex ovo vel verme primo pro-

ducta docet libro quarto de generatione animalium.

Saniores, qui revelatæ veritati propius accedunt, iudicant, confuſum chaos ex cælo, terra & aqua ab æterno exſtitiſſe, quæ *Tayn* virtute ſingulari ſegregavit, cœlis ſupra aërea pendulis, terra gravitate ad centrum univerſi devoluta, prout mundi machina conſpicitur. Hic *Tayn*, *Panzon*, & *Panzona* viro & fœmina ex nihilo productis, marito facultatem alium creandi conceſſit, quem *Tanhom* dicunt, adjunctis tredecim fratribus. *Tanhom* iſte tam præclara excelluit ſcientiâ, ut rebus omnibus creatis nomen imponeret, quarum virtute juxta *Taym* doctrinam adamuſſim perſpectâ, quaslibet infirmitates corpore dimovit, hinc ille cum fratribus & tota proſapia annos nonagies mille & amplius vixiſſe dicitur. Poſtea *Tayn*, dum hi ſpiritu ſuperbiæ inflati ipſi parere negarent, omnes maſculos in injuriæ illatæ vindictam exſtinxit. Ac *Tayn* mox cælum axibus devolutum elevavit, aliumque creavit in terra marem, quem *Lotzitzam* appellant, cui bina enata cornua ſuaviſſimum ſpirabant odorem, qui ſpeciem humanam propagavit; hac multiplicata diſparuit, ac ab ipſo omnium, quotquot in orbe vivunt, originem trahunt, cujus primogenitus erat *Azalan*, qui annis nongentis vixiſſe fertur. Poſtea cælum in Provincia *Hanton*, alium produxit hominem, nomine *Atzion*, matre ejus *Lutim* ex capitis Leonini, quod in cælo, conſpectu imprægnatâ; qui octingenteſimum annum attigit. Deinceps natus *Uſao*, qui homines cum belluis promiſcue in ſylvis viventes artem architectonicam, qua ex arboribus ædificabant domos, quibus ſe adverſus ferarum impetus tuebantur, & ſutoriam docuit, qua arcendis aëris injuriis ſibi veſtes conficiebant. Succeſſit *Huntzu*, ignis inventor, & artis culinariæ auctor, qui contractuum formas, literis nondum inventis, per contortas in nodos chordas præſcripſit. Tandem *Houtzibon* mulier fulmine cincta ex veſtigii humani conculcatione filium *Ocheutey* prodigioſe concepit, & peperit, qui conjugalis copulæ & Muſices auctor fertur. Huic filius fuit *Ezonlom* Medicinæ & Aſtrologiæ judiciariæ peritus, & aratri & ligonis inventor agriculturæ modum tradidit. Ab hujus filio *Vitey* dicto Reges genealogiam tradunt.

Opinio de mundi interitu.

Huc uſque de mundi origine, jam de ejus interitu more Sinico Philoſophemur. Singulis horis decem millia & octingentos annos aſſignant. Hora *nona*, quæ nobis *ſexta* promeridiana, magnos toto orbe motus & confuſiones fore arbitrantur; donec tandem in antiquum omnia Chaos redeant. Et ſicut ex minimo terræmotu Imperii ſui ruinam metuunt; ita credibile eſt ex ejuſmodi prodigiis mundi interitum eos præſagire. Atque hæc de Philoſophia eorum velut in tranſcurſu dicta ſint.

Secunda ſecta ſciequia.

Secunda ſecta *Sciequia* vel *Omtofe*, Japoniis *Sciacca* & *Amidaba*, anno ſexageſimo quinto ante Chriſtum natum ab Occidente & Regno *Tiencio* & *Scinto*, quæ hodie *Indoſtan* appellantur, inter Gangen & Indum,

in

in Sinam delata fuit. Imperator Sinicus ſomnio per Legatos hanc ab Indis per Legatos doctrinam petere juſſus fuit, qui libros & Interpretamenta ſacrorum attulerunt, unde ex lingua Indica in Sinenſem tranſlati ſunt. Factum hoc eodem fere tempore, quo Apoſtoli *Bartholomæus* & *Thomas* Euangelium Indis prædicarunt, unde etiam aliqua fidei Chriſtianæ haud abſimilia dogmata, ei admixta fuerunt. Præcipuum hujus ſectæ dogma eſt *tranſmigratio* animarum Pythagoræa,& multitudo mundorum Democritea & Ariſtotelicus Elementorum numerus. Trinitatem quoque Deorum in unam Deitatem confuſam, præmia bonorum in Cælis, pœnas improborum apud inferos ſtatuunt, procul dubio horum auctor luce Euangelii illuſtratus fuit. Sectatores ejus conjugium rejiciunt, & cælibatum amplectuntur. Quod ſi quis caſtitatem violet, non modo opprobria, verum etiam pœnas patitur.

Qualem Legati *Kunninganæ* viderunt ſacrificulum, qui in lupanari deprehenſus candente ferro claviculam peruſtus, catenam craſſam ferream decem ulnarum longitudine per foramen tranſmiſſam poſt ſe trahebat, publicum omnibus ludibrium, & commiſeratio, idque tamdiu, donec decem teylas argenti mendicando in uſum cænobii corraſiſſet. Neque in trahenda catena manus allevando ponderi admovere licitum, ſed totum onus oſſi perforato incumbebat. Aderat inſuper rigidus pœnæ exactor cum flagello ſocius, qui crebris ictibus nudum corpus, ſanguine ſtillans, immiſericorditer cædebat. Legati eleemoſyna commiſerationem ſuam oſtenderunt. Alius ſectæ deſertor *Linſingæ* in picturata ædicula intus acu- Sacrificulus ob fornicationem caſtigatur.

acutiſſimis clavis, inſtar dolii *Velziani*, transfixæ, quinque diebus abſque cibo & potu conſidebat. Sæpe bona ſuos & cognatos deſerentes, locis exteris mendicatum eunt. Cæremonias fere inſtar Romanenſium habent. Horas ſuas plane more Gregoriano cantillando recitant. Pagodas ſuos & ſacella ſtatuis replent. Inter cantandum & recitandum ſæpe vocem *Tolome* repetunt, ignari quid ſignificet; unde nonnulli Thomam Apoſtolum deſignari putant.

Fœda & horrenda hujus Sectæ deliria ſunt. Cœlum & inferos fere confundunt, præmia & pœnas cum tempore finiri, animas denuo in alium mundum deferri, ibique renaſci: improbas pœnitentia crimina eluere poſſe. Carnibus, & quæ vivunt, abſtinent, ſed non omnes, & talia peccata facile argento condonant, jactantque damnatorum animas ſuis ſe precibus ab inferis redimere poſſe.

Initio hæc Secta magno applauſu ob animæ immortalitatem, & præmia piorum recepta fuit. Verum, quemadmodum prioris Sectæ aſſeclæ his verbis, *Quo hæc Secta præ aliis probabilior, eo fraudibus, quæ vix percipi poſſunt, deterior*, in libris ſuis male augurabantur, ita factum; nam cum Reges & Principes ejus ſectatores infelicem plerique vitæ exitum haberent, ac res Imperii, contra quam promiſerant, in deterius indies laberentur, culpa ipſis imputata, & aliquoties penitus deleti & extincti videbantur. Semper tamen iterum velut flamma ex cineribus emerſerunt, & totum Imperium innumeris libris ſuis impleverunt. Hinc totâ paſſim Sina tot Pagodæ, & templa ſplendidiſſima, ingentibus Idolis, ex ære, marmore gypſo, & lignis, horribili & monſtroſa figura effigiatis, repleta ac turribus altis ſublimia.

Sacrificuli *Oſciamen*. Sacrificuli eorum *Oſciamen* dicuntur, ac contra reliquorum Sinarum morem barbam, & capillos continue abradunt. Alii mendicando vagantur, alii in ſpeluncis & montibus vivunt; maxima pars vitam in cœnobiis ſacellorum agunt; eleemoſyna, & labore manuum victitantes. Hi ſunt fex totius Sinæ, & ſenioribus Sacerdotum famulantur, donec illis defunctis ipſi in eorum loca ſuccedunt, & quanquam caſtitatem voveant, in venerem omnem turpiter abjecti.

Habitus Sacerdotalis. Veſtitus eorum diſpar, ut ex quatuor iconibus videri poteſt. Aliqui, ut primus ad lævam, longa nigra toga, quadrato pileo, *Pater noſter*, aut roſarium manu tenentes, incedunt. Alii longe diverſas togas, & caputia habent. Sed peculiari veſtitu mendicantes utuntur; togæ ex centonibus diſcoloribus conſarcinatæ: pilei latis ad ambas aures alis contra pluvias & ſoles; in manu flavum cymbalum tenent, quod bacillo tamdiu pulſant donec, vel ſtipem accipiant, vel aſpectu eorum abeas.

Raro ſtant, ſemper fere complicatis deſident cruribus inter alia Sacerdotum horum monſtroſa genera reperiuntur etiam, qui occiput in longum à teneris violenter ita extentum, miro ſpectaculo, habent.

Cœno-

Cœnobia *Oſciamorum* in varia conclavia dividuntur, ſingulis Inſpector præeſt, cui diſcipuli hæreditario jure ſuccedunt. Superiorem præterea nullum agnoſcunt. Quisque in ſua paræcia tot extruit cellulas, quot poteſt, præcipue *Pekingæ*, quas poſtea conductoribus habitatum elocant, ita ut hæc Cœnobia potius diverſoria publica, quam ædes ſacræ videantur.

Et quanquam hi Cœnobitæ contemtibiles ſint, nihilominus ad ſepulturas, liberationem captivorum animalium, aliaque ſolennia lucri cauſa invitantur. Superſtitioſiores hujus ſectæ redempta animalia, aëris, terræ aut aquarum reſtituunt libertati: magnum inde meritum ſperantes. Plerique ſectatores eorum ex infima plebe, fœminis & Eunuchis ſunt. Habent fœminæ ſeparata monaſteria, quæ & ipſæ capillos radunt, conjugium repudiant & Sinice *Nicu* vocantur. *Nicu* fœminæ moniales.

Tertiæ ſectæ *Lauzu* quidam *Confutii* coætaneus auctor, quem octoginta annis intra matris alvum delituiſſe, & inde *Lauzu*, id eſt Senem Philoſophum dictum volunt. Numerus novenarius, cum perfectiſſimus & per ſimilem multiplicatus octogeſimum & unum computet, in cauſa fuit, cur natura in embryone tanti Philoſophi tot annos inſumpſiſſe dicatur. *Martinius* quarto Hiſt Sinenſ. hunc *Lauzu* nominatum *Laotanus*, eumque poſt mortem nihil ſupereſſe hominis, & ſummum bonum in voluptate conſiſtere, docuiſſe, tradit. Tertia ſecta *Lauzu*.

Nullos ipſe libros reliquit, ſed ſectatores ejus plures ex aliarum Sectarum commentis conſarcinarunt. Et hi in Cœnobiis cælibes vivunt,

diſci-

diſcipulos ſuos, ut ſecunda Secta, ementes. Quidem nubunt, & domi magna pietatis ſpecie ſectam ſuam docent, ac pro aliis preces fundunt.

Inter alia Idola etiam Dominum Cœli colunt, ſed eum corporalem, ac multorum injuriarum obnoxium faciunt. Fabulas eorum quid recenſere opus? Dominum Cæli, qui nunc regnat *Ciam* vocari, eum fraude regno Spoliaſſe anteceſſorem ſuum *Ieu*, dum medio convivii per candidos Dracones hic cœlos aſcenderit, quibus ad epulandum alter egreſſus erat.

Hunc Cœlo excluſum montem precibus à novo Rege *Ciam* impetraſſe, in quo etiamnum vivat. Ad hanc formam & reliquæ aniles fabulæ ſunt. Præter Deum cœli tres alios adhuc Deos recenſet, quos inter *Lauzu*, Sectæ caput, unum obtinet locum. Pios id eſt ſectatores ſuos corpore pariter ac anima in cœlum aſcendere, eam felicitatem exercitiis quibuſdam, precibus ac medicamentis obtineri poſſe: ita fore, ut ſanctorum ſuorum gratia; & interceſſione immortalitatem in cælo vel longævam in terra vitam conſequantur.

Sacrificuli eorum Dæmones ſe precibus ſuis ejicere, ſiccitatem aëris fœcundis imbribus irrigare, eos iterum ſiſtere, mala quævis pellere vel attrahere poſſe jactant. Diabolum ex ædibus depulſuri, in flava charta deformia ſpectra depingunt, eamque parietibus allinunt; tum horriſono ululatu, velut vivi Dæmones, bacchantur. Hi Sacerdotes in Regum cælo terræque dedicatis templis, quoties Rex, vel Magiſtratus Sacrificia offerunt, deſident, unde haud parva iis authoritas accedit. Exequiis quoque pompoſo veſtitu, tubas & fiſtulas inflantes, interſunt: domos etiam recentes inaugurant, & pompas ſolennes per plateas deducunt.

Omnes Sectatores *Lauzu* ſummo Pontifici, quem *Ciam* vocant, ſubſunt, cujus dignitas ſucceſſiva jam per mille annos fuit. Primus ex Provinciæ *Quangſi* ſpelunca prodiiſſe creditur, ubi ejus poſteri hodieque morantur. Hic Pontifex fere in regia *Peking* ætatem agit, ubi Imperatori æſtimatus ad intima Palatii admittitur, pellendis inde malis ſpiritibus. Lecticâ in publico Magiſtratuum inſtar geſtatur, & annuo ingenti ſtipendio Regis liberalitate alitur. Rudes fere ſacrorum ſuorum ſunt, & nullum iis niſi in *Tauſos*, id eſt diſcipulos ſuos Imperium. Plerique, ut longævitatem, ita & Alchymiam, quam à ſuis ſanctis repertam dicunt, jactant.

Atque hæ ſunt tres illæ magnæ Sinarum Sectæ, ex quibus tanquam fontibus plusquam trecentæ minores pullularunt, & indies numerus earum multiplicatur.

Imperator *Humvuus*, caput ultimæ familiæ *Taiminga*, publica lege has tres Sectas ſtabilivit, ita tamen, ut prima eruditorum res Imperii curaret, & duabus reliquis dominaretur.

Atque

Atque hæc cauſa eſt, cur una alteram non ſtudeat opprimere. Reges unamquamlibet ſine diſcrimine venerantur, ejusque opera utuntur, templa earum inſtaurant, nova ſtruunt. Sed Reginæ Sinicæ imprimis favent illi Sectæ, quæ Idola colit, ac magnis largitionibus Cœnobia ejus & Sacrificulos, ut precibus eorum juventur, afficiunt.

Fidem ſuperat Idolorum per *S*inas multitudo, non in templis modo, quæ multa millia eorum complectuntur, ſed in omnibus ferè civium ædibus, plateis, navibus, & publicis palatiis. Atque hoc eſt illud horribile ſpectaculum, quod ſtatim ſpectantibus ſe in Sina offert; quanquam plurimi Sinenſium monſtra illa Idolorum ſpernant, & neque boni quid, neque mali ab iis metuendum publice teſtentur. Inter alia colunt Idolum immortalitatis, ſpecie & corpore præpingue, cruribus complicatis, aqualiculo ſesqui pede extante. Ad dextram cervus, animal longævum blande Idolum aſpectat, ad ſiniſtram ciconia roſtrum obvertit. Idolum manus intra manicas abſcondit, ut pinguedo corporis eo melius appareat. Facie ſevera & incana, veſtitu regio conſpicitur. Adorant hoc Idolum multis locis & pro ſigno proſperitatis habent. Idola Sinica.

Alterum Idolum voluptatis *Ninifo* Secta *Lauzu* veneratur. Statua hæc altitudine viginti pedum ex ære flavo intus cava, vultu humaniſſimo, pectore, & ventre pinguiſſimo, abdomine imprimis prominente; atque ut membra ejus pinguedine turgentia eo clarius appareant, toto fere corpore nuda in ſolo reſidet.

Tertium Idolum Sellæ inſidens, triginta pedes altum ex gypſo, co-

ronam capite habens, inauratum & inargentatum ac ſplendide exornatum eſt. Sinæ hoc Idolum vocant magnum *Kinkang*, cui ſingulares honores exhibent.

Sunt præterea & aliæ ſtatuæ duæ. Una eſt fœminea Lincinæ in faſtigio templi triginta pedum altitudine, in auro paſſim & argento obducta.

Altera ſtatua ſellæ magna pompa & ſplendido apparatu inſidens; præfectus fuit Sinicus, cujus præclara in Rempublicam merita extiterunt, unde poſteri defunctum imagine conſtituta etiamnum colunt ac venerantur. Pedibus, victoriæ argumentum, monſtrum premit, & dextra ſceptrum tenet.

In *Quantung* apud urbem *Chaoking* alia quoque præfecti cujuſdam imago in ſplendido templo conſpicitur, qui cum per ſexennium Provinciæ ſummo cum emolumento præfuiſſet, gratitudinis ergo hanc ſtatuam cum templo erexerunt.

In *Cubiung* apud urbem *Nangan*, magnum ſaxum altitudine centum pedum quotannis auro tegunt. Hoc ſaxum *Xinxe*, id eſt ſpirituale vocatur, ejuſque cultus ſub Imperatoribus *Mung* cœpit.

Apud urbem *Cioking* in monte *Xepao*, magna ex lapide columna & imago Idoli *Fe*, cum Elephanto, Leone & tympano ex uno omnia ſaxo exciſa, coloribus diverſis, conſpicitur. Quis ejus columnæ conditor, non conſtat.

In *Suchuen* apud urbem *Chunking*, ad ripam fluvii *Fu* inter hanc & urbem

urbem *Tunchuen*, mirabilis mons eſt, ex quo non tantum monſtroſum Idolum, ſed & montanum Deum *Fe* fecerunt. Hic pedibus complicatis, & manibus intra ſinum junctis conſidet. Quanta ejus ſit moles hinc apparet, quod ejus oculi, aures, nares & os ſpatio duorum milliarium diſtincte videri queant.

Caput Nonum.

De Pagodis & Templis Idolorum.

Ingens tota Sina Pagodarum ſumptuoſe & magnifice ſtructorum numerus. Extra urbes in locis fere ſolis juxta vias publicas, viatoribus hoſpitium omnibus rebus inſtructum præbentes, ſiti ſunt. Juxta turris, cui ſæpe templum adjacet. Hæc templa referta Idolis & nigris lampadibus dies noctesque continenter ardentibus in memoriam eorum, qui bene vixerunt & beate obierunt. Præfecti dum munus ſuum auſpicantur, in iis plerumque juramentum præſtant. Figura & forma Pagodarum.

Imago & ſtructura talium Pagodarum hæc eſt. Supra & ad latera aſſeribus contexuntur: tectum imbricibus conſtat. Pavimentum ex luto & ſaxis quadratis. Utrimque ingens ſtatuarum numerus. In limine ad utrumque latus Diaboli cornuta & rapax cum horrore ſpectabatur imago, rictu terribili, & uncis Gryphionum introeuntibus terrorem, quaſi abreptura illos & devoratura, incutiens. In medio altare; ſupra illud imago triginta pedum altitudine conſidens; retro illud plurimæ minores ſtatuæ. Ante hoc Idolum in altari craſſa, & concava arundo plena bacillis, & obeliſcis, quibus Characteres Sinici futura prænunciantes, inſcripti. Utrimque turibula odores, eructantia, & in medio Patina cum ſacrificiis, quæ Sacerdotes Idolo, quoties futura ſcrutantur, offerunt.

Quotiescunque Sacrificulus fata alicujus ſcrutari vult *Oryzam*, Vinum, animalium exta, & alia muneris loco affert, & odores in altari incendit. Deinde ex arundine bacillos aliquot promit, qui ſi infauſta prænunciant, alios educit tamdiu, donec proſperum quid denunciatur. Interea dum odores fumant, Sacerdos frequenter in genua procidit, & ex complicata charta neſcio quid muginatur, quo Idolum ſe placatarum, & propitiaturum confidit. Sacrificii ritus in futura ſcrutando.

In Provincia *Peking* apud urbem *Chingting*, ingens templum quinque contignationum altitudine, in quo ſtatua centum & ſex pedum alti-

tudine, nomine *Quonin*, forma virginis, conſpicitur. In *Xanſi* urbe *Taiyuen* ſacellum Imperatori *Siango*, omnium ſapientiſſimo ex familia *Chaus*, conſecratum eſt, cujus ex pretioſo lapide ſtatua ſua ſponte eo ſe contuliſſe referunt.

Apud *Lugan* in monte *Peco*, quod ſignificat *Montem omnium frugum*, ſacellum Imperatoris *Xinnungi*, juxtaque puteus eſt, ubi ab ignoto ſemina, eum ſimulque artem ſeminandi accepiſſe referunt, qui hanc artem ſubditis tradidit, unde ab ipſis in perpetuam beneficii memoriam magnis ſumptibus exſtructum eſt.

In *Xenſi* apud urbem *Hanchung* quinque ſacella ſunt, quorum unum Imperatori *Changleango*, quod viam per aſpera montium & convalles paraſſet, conſecratum.

In urbe *Kingyang* tria ſacella ſunt, in quorum uno picturæ triginta ſeptem Regum ex familia *Cheva* conſpiciuntur.

In *Xantung* urbe *Ciman* decem Heroa, ſunt quæ omnia ſuperat ſacellum *Tungo* ab Imperatore *Hoangtio* fundatum, in quo ſeptuaginta duo Reges pacis amatores & religionis vixiſſe referunt. *Bonzy* magnos inde reditus capiunt.

Apud *Yencheu*, in urbe *Ceu* quindecim ſacella ſunt, *Confutio*, aliisque ſacra.

In *Suchuen* urbe *Chingtu* ſacellum Regi *Cancungo*, qui artem ſerici & bombyces alendi primus incolis tradidit, ſacrum.

In *Huquang* apud urbem *Kiun*, mons *Untang* multa & ſplendida templa ac cœnobia habet, ibique inaugurantur Sacerdotes, qui internam animæ tranſmigrationem, id eſt moralem animæ, & corporis ſeparationem ſectantur.

In *Nanking*, apud *Ningque*, ſacellum ſplendidum *Hiangſin*, id eſt ſuaveolens cor, quinque Virginibus ſacrum eſt. Hæ virgines cum à prædonibus ad ſtuprum abriperentur, mori, quam violari maluerunt: hinc earum memoria ibi colitur.

In *Chekiang*, urbs *Hangcheu*, ineffabilis copia templorum repertum & quindecim millia Sacerdotum.

Apud *Nanking* in monte *Ni*, templum eſt, in quo mille ſtatuæ numerantur.

Apud *Hoaigan* mons mari adjacet, in quo magnificentiſſimum templum & cœnobium.

In monte *Xinus*, apud *Taigan*, plurima Idoleia & innumeri ſacrificuli in ſolitudine, velut Anachoretæ, viventes.

In *Chekiang*, apud *Hangcheu*, mons *Funghoang*, eſt in cujus binis altiſſimis cacuminibus duo templa ſita ſunt.

In monte *Untang*, apud urbem *Kiun*, Cœnobium eſt, in quo ſacrificuli degunt.

Apud

Apud *Kienchang*, haud procul *Quanchang*, mons *Chungboa* eſt, in quo magnificum templum jacet.

Apud urbem *Chinting*, in altiſſimo monte *Canguien*, fons medicus eſt, prope quem Regina X*ayanga* Cœnobium ſplendidum, memoriæ ergo, quod ſanitatem ejus aquæ lotione recuperaſſet, ſtructum.

Apud *Chaoking* duo ſacella ſunt. In regionis *Iunnan* monte X*ico*, prope urbem *Tengchuen*, ingens templorum & cœnobiorum numerus. Ex hoc loco primum manavit doctrina Idoli *Fe*, quam familia *Hana*, poſt domitam Provinciam, recepit: nam ante illa tempora Sinenſes non alium Deum, quam X*angti*, id eſt ſupremum Imperatorem colebant.

In *Chekiang* apud urbem *Hangcheu*, mons *Tiencho* & in eo rupes excavata *Filaſung* jacet, in qua templa & cœnobia eximia reperiuntur & amplius tria millia ſacrificulorum in illis ſpeluncis ad æternos quaſi carceres ſe damnarunt. Cibos per funem attrahunt, quod ipſa rupes ob altitudinem fere inacceſſa ſit. Frequentes tota Sina ad hunc montem excurſiones, maxime Majo menſe, inſtituuntur. In eadem regione apud urbem *Cuki* mons *Lu* eſt, & in eo templum, quod felicium ſomniorum ergo frequentant Sinæ.

Prope *Cunggan* tertium quartæ Metropolis *Kienning*, in Provincia *Fokien*, oppidum mons *Vuy* jacet, in quo plurima ſunt idolorum fana, ſacrificulorum cœnobia, & anachoretæ, inter quos multi è præcipuis raſo capite cuncta mundana ſpernunt. Inter hæc dæmonum mancipia ſuos quoque Deus elegit ſervos, cujus rei eventus plane admirandus eſt. Archimandrita quidam *Chang* dictus ætate provectior ſua fana, (binis enim præerat) in vera Dei templa convertit, idolis propria manu per ſecurim conciſis. Dum hic juvenilibus annis cuidam Archimandritæ fideliter inſerviret, ut arcana Sectæ traderet melius, accidit, ut ipſe morbo oppreſſus, & ſenio confectus paulatim morti fieret vicinior. Interrogat Magiſtrum diſcipulus, num vere legem, quam ſe hactenus docuerat, crederet ad ſalutem conſequendam aptam ſatis & efficacem, nec ne? Cui ſenex reſpondit: non fili, ſed meliorem neſcimus, at bene age & lætare, poſt annos quadraginta aderit, qui tibi verum ſalutis iter oſtendat. His dictis exſpirat. At *Changus* ultima Magiſtri ſui verba, velut cujuſdam divinioris Numinis oracula, non contentus mandaſſe memoriæ, chartæ conſignat. Elapſo aliquot annorum ſpatio, cum civitatis *Puching* Præfectus cum tota familiâ Chriſtianis ſacris eſſet initiatus, ſæpeque ad ipſum R. P. Simon de Cuncha ad obeunda religionis ex Chriſti legibus myſteria diverteret, contigit, ut ſacris abſolutis Patrem ad celeberrimum montem *Vuy* viſendum recreationis gratia deduceret, occurrunt ad excipiendum Præſidem idololatræ, inter quos primus fuit *Changus*; cum inter colloquia de lege Chriſtiana ſubinde fieret mentio, hæſit ille primum attonitus, mox oculis in præfectum defixis, in hæc erumpit verba.

Me hercule hæc illa lex eſt, atque hic vir ille, qui verum mihi ſalutis iter oſtendet, ut mihi Magiſter meus dudum ante prædixit. Inſpicitur liber conſignatus ad memoriam & annus, quo hæc acta ſunt, reperitur omnino ab illius obitu quadrageſimus. Quare ſine mora idolis dejectis, pedibusque conculcatis, indignatione plenus, ac cum ſtomacho in illa invehitur, quod tanto ſe tempore decepiſſent.

Apud urbem *Civencheu* templum *Caiyven* eſt ſeptem contignationum altitudine, quarum ſingulæ centum & viginti ſex perticas altæ ſunt, podia ac meniana uniuscujusque zonæ ita prominent, ut undique turrium circuitus extrinſecus detur. Exornatæ marmoreis & æneis ſtatuis idoli *Fe*, tanto artificio cæſis fuſisque, ut Sinenſes glorientur non humana, ſed immortali opera confecta eſſe.

Extra urbem *Nanking*, templum eſt, in quo infernus imaginibus ex gypſo tam artificioſe repræſentatur, ut non exactius à Virgilio ſexto Æneidos deſcribatur.

Caput Decimum.

De Turribus & Arcubus Triumphalibus.

Turres: TUrres tota Sina ſplendidiſſimæ, novem ſeptemve contignationum. Aliquæ ad ſolam pompam ſtructæ: in quibusdam, quæ *Ceuleu* dicuntur, Sinenſia horologia ſunt & in nonnullis ut *Nankingæ*, inſtrumenta Mathematica aſſervantur. In turribus *Ceuleu* Præfecti crebra convivia agitant, ſingulæ clepſydram horarum indicem habent: nam aqua ex uno vaſe in aliud fluens, tabulam attollit, cui horæ & tempora inſcripta. In urbe etiam perdius ac pernox, qui ſingulas horas tympanum magnum pulſans populo ſignificat & tabellam, cui literis ſesquipede altis, horæ inſcriptæ de turri ſpectandam ſuſpendit. Idem ex ſublimi turri totam urbem perluſtrans, incendia, ſi quæ oriantur, pulſu tympani prodit, & populum ad extinguendum convocat. Cujus culpa incendium oritur, capite pœnas luit ob periculum denſis ex ligno ædibus imminens.

In cacumine montis *Hiaikeu*, antiquiſſima turris fere præ ſenio collapſa, ſed adhuc altitudine centum & octoginta paſſuum ſi oſtentat, mirantibus cunctis, qua ratione in montem adeo ſublimem calx & ſaxa deferri potuerint.

In *Huquang*, apud urbem *Hanyang*, turris *Xeleuhoa* eſt, cuncta alia ædi-

ædificia arte & magnificentia ſuperans. Condita dicitur in memoriam cujuſdam mulieris, quæ tanquam venefica ad mortem innocens damnata, miraculo arboris punicæ, ad preces ejus fructus repente producentis liberata fuit, unde turris *Xeleuhoa*, id eſt *Granatorum flos* dicitur.

In *Chekiang* urbe *Hangcheu*, quatuor turres novem contignationum ſunt; & in duplici vertice montis *Funghoang* duæ turres novem contignationum cum templo eſt. In urbe *Niencheu* turris ſeptem contignationum eſt.

Apud urbem *Vencheu* mons *Paocai*, in cujus vertice turris novem contignationum eſt, pharos præternavigantium.

Arcus Triumphales.

HAud minimum urbibus ornamentum triumphales arcus ex marmore & ſecto lapide inſigni artificio & magnificentia, conciliant. Eriguntur in bene de patria meritorum honorem ac gloriam, ſive illi Magiſtratus, cives aut eruditi ſint. Plerumque in frequentiſſimis plateis & in foris, ubi maximus populi concurſus, excitantur. Ex tribus conſtant concamerationibus major in medio, duæ minores ad latera, leonibus & aliis imaginibus, draconibus, floribus undique exornatæ. Ubi imagines deſunt, ſaxa perforata & veluti catenæ variis ſpiris involuta apparent. Totus arcus in tres contignationes dividitur; retro & antro eadem forma ac elegantia omnino ſimili, ut ex utraque parte eundem arcum te videre credas. Singulæ contignationes, zophoris, marmoreisque epiſtyliis ac coronidibus diſtinctæ, exornatæ. In cacumine ſub aureo tecto ſaxum cœruleum, cui aureis literis nomen Imperatoris quo regnante; in medio ſaxum planum latumque cum nomine, patria, dignitate laudibus & encomiis ejus cui arcus excitatus. In *Chekiang* Civitate *Hangcheu*, ſive *Quinſai* paſſim tales arcus & in unica platea, quæ *magna* dicitur, plures trecenti numerantur.

Caput Undecimum.

De Aquæductibus, Viis, Pontibus, Navibus.

IN regione *Suchuen*, fluvius *So* ad *Sinſan* excurrit & eſt quaſi canalis fluvii *Kiang*, quem Imperatoris *Yvus* effodi juſſit; prohibendis fluvii *Kiang* exundationibus.

In *Chekiang* pleraque à Septentrione manantia flumina arte & induſtria humana per univerſiam regionem effoſſis canalibus, quorum ripæ quadrato ſaxo conſtant, derivantur, crebris paſſim pontibus & cataractis inſtructa.

In *Ningpo*, quæ nona urbs *Chekiang*, ripæ canalium ſecto lapide per triginta ſtadia ſunt extructæ. Ad exitum cataracta arcens aquas, ne in fluvium influat, per quam omnes naves in flumen tranſmittuntur.

In urbe *Ieuping*, ſingulæ fere domus per canales & tubulos aquas ex montibus derivatas accipiunt.

In territorio urbis *Xaohing*, per aquæductum Orientem verſus tridui via navigatur; ripis utrinque lapide ſecto conſtratis. Ad exitum lapidea moles aquam continens. Magna hic naviculariorum copia, qui naves in alterum aquæductum transferunt. Per hunc ultimum canalem naves minores uſque ad urbem *Ningpo* perveniunt, majoribus interea per mare navigantibus.

Viæ Publicæ.

ADmiranda publicarum per Sinam viarum ratio, quæ in Auſtralibus Provinciis, in quibus minor equorum & currium uſus planæ & lapidibus etiam per altiſſimos montes ſtratæ ſunt, ad proficiſcentium commoda, quantum humana ratio valet, exacta. Singulis decem ſtadiis lapis miliaris, cui inſcriptum, quam longe loca diſtent, occurrit, & curſores conſtituti ſumma celeritate literas ac mandata Magiſtratuum deferunt: unde brevi tempore quicquid accidit, per univerſum Imperium innoteſcit.

Ad ſingulos octo lapides, qui iter diei faciunt, plerumque Regia Palatia ſunt, Præfectorum & Magiſtratuum diverſoria; qui per Epiſtolam *Pai*, quæ titulos, & ſtatutum diem, & horam continet, eorum adventum ſignificant, & ubi advenerunt, parata omnia, quibus indigent, non

modo

modo alimenta & potulenta, verum etiam equos, ſellas geſtatorias, bajulos, ac naves, publicis expenſis, reperiunt.

Nec minus nitide ripas fluviorum ac publicas vias cuſtodiunt. Octo ab aqua pedibus nullæ tolerantur arbores, aut quæ impedimentum præbere poſſunt navibus, quæ ab helcyariis protrahuntur. Ripæ ſaxo ab imo ſolidatæ, & cataractis fornicatis, ubi neceſſitas urget, canales paſſim conſtrati, adeoque ut merito Sinæ cum Romanis de Architecturæ gloria contendant.

In *Fokien* apud *Hinghoan*, omnes viæ quadrato lapide quatuor milliarium Germanicorum longitudine & unius perticæ latitudine conſtratæ ſunt, pulcherrimo per totam Sinam opere.

Apud urbem *Hoangting*, vallis profunda, anguſta & obſcura eſt, per quam via longitudine duorum milliarium conſtrata ducit.

In *Queicheu* apud *Ganxun*, tres Cataractæ, quarum tertia *Tienſeng*, id eſt naturalis mille perticarum longitudine ad utrumque latus via inſtar arcus cataractæ excavata eſt.

In monte *Mehi*, longiſſima & anguſtiſſima via vix duorum equitum capax; ad utrumque latus montes inſtar murorum in altitudinem aſſurgunt.

In monte *Co*, via acclivis eſt decem milliarium longitudine.

In montem *Fangnien* & *Hinglang*, per ſcalas lapideas adſcenditur.

Apud urbem *Kiangxan* mons *Civen* trecentorum ſtadiorum longitudine, per quem tranſitus in *Fokien* datur. Altiſſimus & maximè præceps collis *Sienhoa* vocatur, quem formâ cocleæ trecentis & ſexaginta gradibus ad faciliorem aſcenſum exciderunt. In ſupremo vertice ſacellum magnificum & ſplendida diverſoria ſunt.

Pontes & Catarractæ.

IN *Xenſi* apud pagum *Sigan*, in fluvio *Guei*, tres Cataractæ ſunt una Ortum, altera Occaſum verſus, tertia in medio altis ex lapide fornicibus. Ferrei obices, Leones & alia operi ſplendorem conciliant. Similis apud urbem *Lantien* eſt.

Apud *Hanchun* opus, cui toto orbe ſecundum non datur, reperitur. Quippe *Changleangus Licupangi* Dux omnes altiſſimos illos montes & profundiſſimas convalles æquavit & complanavit. Ad utrumque latus muri recta in cœlum uſque aſſurgunt, vix Solis lumine depreſſas vias irradiante. Alicubi duos montes pontibus junxit, qui tertiam viæ partem conficiunt, tantæ altitudinis, ut deſpectantibus in profundum comæ præ horrore ſtent. Via tam lata eſt, ut quatuor ſimul equites capiat; ac ne quis de pontibus decidat, clathra ferrea vel lignea utrumque latus claudunt. Ab urbe *Hanchung* uſque ad urbem *Sigan* hæc ſtupenda via

procurrit. Sinæ hunc pontem *Cientao*, id eſt viam fulcrorum nominant.

Apud urbem *Chegau*, pons *Fi*, ab uno ad alterum montem unius fornicis ſtructus, per quem Croceum flumen labitur. Longitudo ejus ſexcentorum, altitudo ſeptingentorum pedum. Sinenſes pontem *alatum* vel *volantem* vocant.

In *Honan* apud *Queite*, cataracta in mari *Nan*, ex quadrato Saxo eſt.

In *Huquang* apud *Sianyang*, cataracta per fluvium *Han*, ex ſecto lapide diverſis fornicibus conſtans.

Apud *Changte* vortex *Lungmuen* eſt, cui cataracta naturalis adjacet, quadrata ab uno ad alterum montem uno latere duorum ſtadiorum longitudine.

In *Kiangſi* apud *Gangin* pons memorabilis, qui *obedientiæ* & *ſubjectionis* vocatur, quam vidua quædam marito & parentibus amiſſis in ſolamen extruxit, ac eo perfecto ſeipſam inde in flumen præcipitavit.

In eadem regione apud *Cancheu*, ubi fluvius *Chanus* & *Can* confluunt, pons longiſſimus centum & triginta navibus impoſitus eſt. Naves ferreis catenis colligantur. In ipſo ponte telonium & una navis facile aperiri & claudi, tranſmittendis navibus, poteſt.

In *Nanking* apud *Siucheu*, pons triginta quinque navibus, ferreis catenis colligatis, innititur.

In *Chekiang* apud *Kinhoam*, in vertice montis *Fangnien*, vallis ingenti ponte conſtratus eſt.

Apud *Cuki* ſub urbe *Ningpo*, pons lapideis columnis centum perticarum longitudine innititur: & alius admodus altus trium fornicum.

In *Fokien* apud *Focheu*, inſignis Cataracta centum quinquaginta perticarum longitudine, dimidiæ latitudine in ſinu marus ex albo lapide, centum conſtans altis fornicibus, utrimque clathris & lapideis leonibus armatis, quam ad utrumque latus podia & cancelli debitis intervallis ſupra lapideas baſes nixi, ornant. Similis pons apud *Facing* ſive *Vangau*, centum & octoginta perticas longus.

In *Civencheu* pons *Loyang*, cui toto orbe ſimilis non datur, ex nigro lapide trecentis columnis navium forma innixus. Singulis columnis quinque æquales lapides, ſinguli octodecim paſſus longi, duos lati & craſſi impoſiti ſunt: latera clathris clauduntur & leonibus exornantur. *Quem auctor Sinicus ita deſcribit, jacet pons* Loyang *ad urbis* Barrolybicum, *ſupra* Loyang *flumen exſtructus, etiam* Vangan *dictus; hunc ædificavit urbis Præfectus* Cayang, *ejus longitudo ultra trecentas, & ſexaginta perticas protenditur, latitudo autem ſesqui perticam obtinet. Priusquam pons ſtructus eſſet, navibus patebat tranſitus, ſed quotannis propter æſtum vehementiam quam plurimæ cum ipſis vectoribus mergebantur. Optabat* Cayangus, *ut hominum, ac præſertim*

ſuorum

ſuorum ſaluti & incolumitati conſuleret, pontem extruere, ſed cum ad hoc opus hominum vires nullo modo intelligeret ſufficere, videretque maximam aquæ altitudinem fundamentis jaciendis minime aptam eſſe; invocato ſpiritu maris petiit, ut æſtum contineret, obtinuitque (ſi credere fas eſt) poſtquam maria omnia fuere pacata, atque uno ac viginti die æſtus ceſſavit: tum demum fundamenta jacta, inſumptaque ad quaterdecies centena aureorum millia: hæc ille. Pons iſte non arcuatus ex nigro lapide trecentis columnis, navium formâ, inmixus, utrinque in angulum acutum deſinentibus, ut minus ex aquarum alliſione atteratur, in ſuprema lapidum coagmentatione ſingulis columnis correſpondent quinque æquales lapides, ſpatii latitudinem occupantes, quorum ſinguli octodecim paſſus longi, duos lati, ac totidem craſſi. Numerantur ergo ingentes illæ lapideæ, ut ſic dicam, trabes mille & quadringentæ. Stupendum omnino artis miraculum, non ex eo tantum, quod columnis tantæ moles incumbant, ſed vel maxime, quod horæ tantæ magnitudine & numero parallelæ uſpiam reperiri, exſcindique potuerint. Ne vero tranſeuntes; è ponte delabendi ullum ſubeant periculum, podia ex eodem lapide utrinque cum leonibus, aliisque ornamentis, qui baſibus inſiſtunt ſuis, adſtructa ſunt. Sed notandum, hanc eam eſſe partem, quæ eſt inter Logan *oppidum & caſtellum, ſupra ipſum pontem ædificatum · illo enim ſuperato alia pars pontis ejuſdem operis, ac artificii ſequitur. Quod ad ſumptus attinet; parvi hi forte cenſebuntur ab Europæis pro tanto opere. Aſt conſiderandum, maximam operariorum partem, cum publicum extruitur monumentum, apud Sinas gratis ſervire; eorum vero, quibus ſtipendium ſolvitur, adeo exilis eſt merces, ut unius Europæi ſtipendium hic facile decem ſufficiat.*

In *Cangcheu*, tertia metropoli pons triginta ſex fornicum lapideus tanta latitudine, ut utrimque ædibus & officinis ſit inſtratus.

In *Kienning*, quarta Metropoli ejuſdem Provinciæ pons fornice tectus, ædibus utrimque mercatoriis conſtructus, fluvio *Nin* impoſitus. Columnæ ex lapidibus, cætera lignea ſunt.

In *Xa* oppido urbis *Ienping*, quintæ metropolis ejuſdem Provinciæ pons magnificus ædibus & utrimque cinctus.

Apud *Liping* ſeptima Metropolis Provinciæ in *Queicheu*, pons *Tienſem*, id eſt à cœlo factus, ex unico ſaxo rivo *Tanki*, latus duas perticas, viginti longus.

Ad Occidentem *Piecie*, primum ſupradictæ Provinciæ munimentum profunda vallis, per quam torrens ingenti aquarum in præceps ruentium lapſu, atque impetu volvitur, pons ligneo ferreis viginti catenis, montium annulis ac utroque latere infixis, quarum ſingulæ viginti perticarum longitudinem habent, via ſternitur. Dum plures per eum ambulant, totus tremit, horribili in depreſſa aſpectu.

Similis pons in *Iunnan*, quarta Provinciæ metropoli, reperitur, quem *Mingo* Hanæ familiæ Imperator condidit circa annum Chriſti ſexageſimum quintum.

Apud *Chincheu*, in *Suchuen*, pons lapidens multorum fornicum centum perticarum longitudine.

Apud *Quangſin*, & montem *Paofung*, pons vetuſtus longus centum & quinquaginta pedes.

NAVES.

Sinica navium architectura.

SInenſium naves longe Europæas ſuperant magnificentia & altitudine, neque niſi quis viderit, facile credet, quanta illarum ſit copia & elegantia. Altiſſimas in fluminibus ædes repræſentant, cubiculis amplis inſtructa. In medio ſpatioſum atrium copioſa ſuppellectili inſtructum cernitur. Feneſtræ & januæ clathris ligneisślurioſe ſectis obducuntur; pro vitris tenuiſſima pelle oſtrearum, vel ſericea tela, quæ omnem excludunt ventum, cerata variè picturata utuntur. Extus navim ambulacra ambiunt, ubi nautæ absque rectorum incommodo ſua expediunt. Tota navis gummi *Cie*, illita reſplendet variis picturis aureo & flavo colore exornata. Trabes ita coagmentatæ, ut vix clavum deprehendas. Longitudine Europæas triremes æquant, ſed non tam altæ & latæ ſunt: ſcalis duodecim pedum in eas aſcenditur. Prora, ubi tubicines & tympanotribæ, caſtelli ſpeciem refert. Audito ſonitu, aliæ naves dignioribus cedunt; dignitas aureis literis proræ inſcribitur. Vexilla & ſericea vela per aërem ſpiris ſuis ventilantur.

Vela ex arundine inſtar flabelli complicantur. Tranquilla tempeſtate

ſtate naves funibus aut remigio promoventur. Remos inſtar piſcium ſub aquis raro artificio agitant; ſæpe unico tantum remo navim protrudunt.

Naves, quibus piſcis *Saul*, & ſericea tela in aulam Pekingenſem transportantur, incomparabili pulchritudine intus extusque inauratæ & rubricatæ reſplendent. Iis cunctæ aliæ cedunt & vela demittunt.

In Provincia *Nanking*, apud tertiam metropolim *Sucheu*, multa navigia ad voluptatem & luxum magnificè inſtructa reperiuntur. Incredibilis multitudo navium, quæ ab uno ad alium locum navigant. Canales & foſſæ tota Sina frequentiſſimæ, ut nulla fere urbs ſit, ad quam non navigiis perveniri poſſit.

A *Makao* Pekingam, à *Chekiang*, per totam *Suchuen* navigatur. Urbes integras claſſes hinc inde pro ancoris ſtantes repræſentant, & ſunt, qui totam viam in navibus tanquam continente cum familia & pecore tranſigunt.

Apud *Hangcheu* in *Chekiang*, lacus amœnus *Si* eſt, in quo naves palatiorum inſtar aureorum vehuntur; omnia auro & picturis reſplendent. In iis convivia, Comœdias & vitam voluptariam ſecuri agitant, quamvis plurimæ per hæc bachanalia, exortâ tempeſtate, pereant.

In *Fokien* tanta navium abundantia, ut incolæ Imperatori in nupero Japonico bello promiſerint ſe Oceanum usque ad littus Japoniæ ponte navali conſtraturos.

Apud *Focheu* fluvius *Min*, urbes *Buching*, *Ienping*, & *Xuikeu*, prætérlabitur ingenti celeritate, & tamen exiguis ſcaphis, quæ duobus longis clavis in prora & puppi ingenioſe reguntur, ſecurè eum Sinenſes navigant, per vallium anfractus & horrenda præcipitia, vix unius ſcaphæ capacia. Cymbæ illæ ex tenera & flexili materia funiculis compacta & fluctibus ac ſaxis cedente, conſtant. Unde proverbio Sinico dicitur: *Naves ſunt chartaceæ, nautæ ſunt ferrei.*

Pirata *Iquon* frequenter ad littus *Fokien*, & caſtella *Hiamnen* ac *Ganhai* claſſem trium millium navium ſimul pro ancoris ſtantem habuit. Quanta navium diverſitas in Sina reperiatur, quove artificio ingens familiarum numerus, claſſibus ſuis de loco in locum transferant, fuſius in legatione noſtra dictum.

Aulæ Præfectorum.

IN ſingulis urbibus quindecim aut viginti aulæ Præfectorum, quæ Regia Palatia referunt, conſpiciuntur: in minoribus oppidis minimum octo, vel quatuor æquali magnificentiâ, ſed diſpari magnitudine ſunt. Tres in ſingulorum frontiſpicio portæ, marmoreis leonibus inſignes. Maxima porta ſpatioſam aream, cancellis gummi *Cia* illitis cinctam,

habet. In ea duæ turriculæ cum tympanis & tubis, quas præfecto exeunte aut ingrediente pulſant & inſonant.

Interius ſpatioſum atrium, in quo audientiam præfectus cupientibus largitur: ad utrumque latus ædiculæ, quas aulici inferiores habitant. Singula palatia duos minores quoque aulas habent, in quibus hoſpites excipiunt, in his ſedes & reliqua ad hoſpitum exceptionem deſtinata. Poſt illas tres aliæ portæ, quæ non niſi Præfecto tribunal aſcendente, reſerantur: media porta inſignis magnitudinis, per quam ſoli nobiles & magnates ingrediuntur; cæteri per minores. Tum alia area, in cujus extremitate magna aula columnis innixa, nomine *Tang*. In hac præfectus jus dicit: utrimque tabelliones, curiales, miniſtri publici, habitant, quorum illa ſedes conſtans, nec cum Præfecto adveniunt, vel diſcedunt.

Sequitur Palatium interius *Sutang*, id eſt *Secretum*, in quod nonniſi intimi Præfectorum ad colloquium, & ſalutationem admittuntur. Poſt per magnam portam circum hanc famuli domeſtici & Præfectorum proprii degunt, ad ædes Præfecti pervenitur, in quibus cum uxore & liberis vivit. Sunt & luci, ambulacra, lacus, horti & quicquid ad delectationem facere poteſt; naves, ſuppellex, mancipia, victus, omnia Regio ſumptu Præfectis ſuppeditantur, qui ſi diſcedant, & alio transferantur, cuncta ſecum auferre licitum: novo Præfecto alia ſuppeditantur.

In *Cingtu*, prima metropoli Provinciæ *Suchuen*, olim Rex quidam ex familia *Taminga*, qui jurisdictione ac titulo ſoli cedebat Imperatori, cœtera omnia Cæſareo ſplendore ac apparatu adminiſtrans. Palatium quatuor milliarium Italicorum circuitu habuit, quatuor portis inſigne multisque arcubus triumphalibus ſpectabile.

In *Tali*, Provinciæ *Iunnan* Palatium, relaxandis animis exædificatum, magnificum ambitu quinque ſtadiorum, altitudine decem perticarum ad voluptatem extructum eſt.

Apud *Hinghoan* in *Fokien*, ad pedem montis *Chinyven*, lacus *Chung* eſt, cujus ripæ magnum Palatium, in quo decem aulæ ſunt, adjacet. In hoc Palatio quoties pluvia vel ventus imminet, ſonus quaſi campanæ auditur. De aula *Pekingenſi*, ſupra in legatione actum.

Caput Duodecimum.

De Fluminibus, Catadupis, Fontibus,

Flumina.

ABſolutis mortalium artificiis, jam ipſa naturæ prodigia & miracula ſpectare animus, exordio per fluvios ſumpto.

Duo primaria Sinæ flumina ſunt *Kiang* & Croceum flumen, KIANG, qui & *Yangou Kiang filius Maris*, dicitur totam Sinam in partem Borealem & Auſtralem dividit, ab Occidente in Orientem fluens (qui, qua Provinciæ *Suecheu*, maxime vergit ad Occidentem in *Siſan*, longiſſime excurrunt, radicibus Boreis Metropolim *Guei* attingentes) inde egreſſum flumen magno aquarum impetu, metropolim alluit, factoque undarum divortio, in varios ſeſe extendit ramos, magnamque Regionis partem in inſulæ modum coactam, gyro ſuo complectitur, varia nomina à regionibus, quas permeat, accipiens.

A montibus *Min*, unde exoritur, *Minkiang*, apud *Sincin*, urbem *Takiang*, apud *Liucheu*, *Liukiang*, apud *Kingcheu*, iterum *Takiang* vocatur. Et hactenus multis mæandris ſummo cum impetu per rupes & aſperas convalles labitur, donec apud *Kingchau*, lenior jam & placidior, receptis ex mari *Tungting* & *Pengſi*, vel *Poyang* copioſis aquis, labitur, ac magis magisque tranquillus navigationem ſecundo & adverſo vento plenis velis fert apud lacum *Foum*, donec tandem latitudine duorum milliarium urbem *Nanking* & *Chinkiang* præterlapſus, ingenti ſe oſtio in Oceanum Orientalem evolvitur. Dictu mirum per tantam terrarum longitudinem in noviluniis & pleniluniis præſertim huc uſque maris æſtum ſentiri, piſcibus maritimis adverſas undas aſcendentibus.

Flumen à fundo *Croceum*, Sinis *Hoang*, incredibili celeritate curſum præcipitat, longitudine octingentorum milliarium, latitudine dimidii: unde nonniſi magno helciariorum numero naves adverſo flumine protrahi poſſunt. Oritur in regno *Tibet* & *Laos*, ex montibus *Quenſun*, unde etiam *Ganges*, fontes plures quam centum habet, cujus aquæ ſupra lacum *Singcien* æſtuant; inde per *Siſan*, *Taniju*, deſertum *Samo* lapſus, murum Sinenſem porta *Se* ingreditur, ac Provincias *Xenſi* & *Xanſi* diſterminans, *Honan* & *Xantung* permeat, donec apud urbem *Hoaignan*, magno fragore Oceano mergitur. Hæc ipſiſſima Sinarum verba ſunt. *Ortus* Hoang *fluvii eſt inter auſtra montes* Quenlun, *quos incolæ* Otunlao *vocitant. Aquæ pluribus quam centum fontibus ſcaturientes, ad ſuperficies lacus, quem efformant, ebulliunt.* Singcieu *mare dicitur; octoginta ſtadia quadrata*

drata occupat : ex eo aqua, canali deducta, alterum lacum efficit, antecedenti paulo minorem. Inde fluit Hoang *boream verſus, nonnihil in Ortum deflectus. Mox* Xenſi *Provinciam alluit, rectaque ad Ortum pergit. Tum deinde verſus Boream arenoſos campos, ſeu deſertam ſolitudinem præterlabitur, atque hinc verſus Auſtrum* Sinam *ſubit, & per* Xantung *per mare prorumpit.*

Olim per *Pekingam* quoque & *Nankingam* labebatur, ſed Sinæ veriti, ne crebris exundationibus ſuis Regiones illas depreſſas & campeſtres perderet, curſum ejus ingenti labore alio diverterunt. Quippe frequenter ripas excedens proxima quæque limoſis ſuis undis ſtagnat, quæ adeo ſunt fœculentæ, ut proverbio dicatur : *Tum quando flumen Croceum pellucidum fiet.* Sed nautæ limum alumine injecto præcipitant : mox enim quicquid turbidum ſubſidet ad fundum.

Catadupæ.

IN Provincia *Xanſi*, apud *Pingjao* aqua ingenti fragore, cujus ſonus ad milliaria aliquot auditur.

In Provincia *Niangſi*, apud *Nancham* primam metropolim mons *Pechang*, id eſt centum *Perticæ* eſt, quod aqua cum impetu centum perticarum altitudine ruat.

In fluvio *Chuem*, qui apud *Xunking*, per rupes & ſaxa ruit, ſex & triginta catadupæ ſunt, è quibus aqua horrendo fragore præceps delabitur. Rivus *Xemuen* vel *Hing*, ex præcipitio, quod Campana dicitur, ruit.

Fluvius *Yao* apud *Linijao*, inſtar tonitrui labitur.

In pago *Chunking*, apud oppidum *Chung* rivus *Mingyo*, ex rupibus confragoſis labitur

Ex montibus *Taye*, aqua quadringentarum perticarum altitudine ruit.

Apud oppidum *Tau*, præcipitium aquarum mare facit.

Apud *Choxang* rivus X*angyung* præcipitium habet, cui lapis injectus, ſtatim pluvias & tonitrua facit.

Apud *Hoeicheu* rivus *Singan*, inter valles & rupes trecenta ſexaginta præcipitia habet.

In *Fokien* apud *Tincheu* rivus *Ienpingam* ducit, multis aquarum præcipitiis & brevibus infamis. Nautæ faſciculos ſtraminis injiciunt, quibus leniter allabentes naves à naufragio defenduntur.

In *Quangſi* apud *Pinglo*, rivus *Ly*, in quo trecenta ſexaginta præcipitia, ut vix navigabilis ſit.

In *Queicheu* apud *Cancboang*, præcipitium duodecim perticas altum.

Apud *Kiegan* fluvii *Kan*, ubi periculoſæ & naufragæ rupes X*etapan*, quod decima octava præcipitia (totidem enim) deſignat.

Apud

Apud *Ce* eſt rivus *Tan*, id eſt *ruber*; nam aqua ejus ſanguinis inſtar rubet.

In *Chingtu* pago *Suchuen*, apud oppidum *Cu*, rivus *Margaritarum* fluit, quod noctu in eo fulgor Carbunculorum inſtar appareat, quos Sinæ *Iemingo*, id eſt *lumina nocturna* nominant.

Apud *Iungcheu* fluvius *Siang* Criſtallinas aquas fundit.

Apud *Foming* rivulus ex monte *Talao* fluit, cujus aquæ autumno cœruleæ ſunt; incolæ tum veſtimenta ſua in iis lavant, quæ cœruleum colorem imbibunt.

Rivus *Io* apud *Kancheu* debilis vocatur, quod aquæ ejus tam debiles ſint, ut ne plumam quidem ferre poſſint.

Apud *Chingtien* in monte *Cucai* rivulus ſuaveolentes aquas habet.

Apud *Han* rivus *Co*, cujus aquæ ferrum indurant.

Apud *Choxau* eſt rivus *Cungyang*, cujus aquæ omnes ex veſtibus maculas tollunt & ferrum indurant.

In *Hoquang* eſt rivus *Han*, ex montibus urbis *Vuchang* fluens, cujus aquæ frigidiſſimæ æſtum caniculæ temperant, unde Reges Palatium ibi ſtruxerunt, vitando calori æſtivo

In *Honan* apud *Hoaiking*, rivus *Ki*, ex monte *Vanguo* fluit; inde ſub terra abſconditur, mox iterum prorumpens lacum *Taye* facit, inde denuo profluens *Ci* vocatur.

Fluvius *Kinxa* aurifer vocatur, quia accolæ magnam auri copiam ex eo colligunt.

Urbem *Pexan* præterfluit rivus *Che*, qui & *Hoanglung*, id eſt *Draco flavus* vocatur.

Siangyn præterfluit amnis *Mielo*, ex eo celebris, quod Feſti, apud Sinas *Tuonu* dicti, cauſa fuerit. Id quinta die quinti menſis per univerſam Sinam magno apparatu, in memoriam Præfecti, qui cum à proditoribus peteretur, ſe in *Mielo* flumen præcipitem dedit, magno apparatu colitur populis ovantibus applaudentibusque. Erat ille genti, quam regebat, gratiſſimus, eam ob rem in ejus honorem, eo die ludicra in navibus inſtituta certamina, celebrataque convivia, quibus Præſidi ob redemptionis beneficium gratulabantur. Pulcherrimis, deauratisque naviculis & in varias Draconum figuras elaboratis, diſcurſantes certantesque pugnas miſcent. Ab hoc exordio per totam Sinam ita ſumpſit incrementum, ut etiamnum pretioſa victoribus præmia decreta ſint.

Sub *Kiegan* nonam Provinciæ *Kiangſi* metropolim prope nonum oppidum *Iunſing* rivus datur *Senting*, fiſtula dictus ex eo, quod ipſius aqua per ſaxa velociſſimo curſu profluens ſuave murmur, ac quaſi gratam vocem ſuo decurſu efformet. Aquæ fluminis *Xo* in X*incheu* decima ejuſdem Provinciæ metropoli, prope ſecundum oppidum *Xangcao*, medici-

nales,haud aliter ac Spadanæ noſtræ,celebrantur. Fluvius *Kingxa* in Provincia *Iunnan* ad quintam ſecundæ metropolis *Tali* urbem *Lingkiang* in magnam latitudinem diffuſus triginta ſtadiorum lacum imperſcrutabilis profunditatis efficit.

In decima Provincia *Chekiang* ad primam metropolim *Hancheu* fluvius, qui modo *Che*, modo *Cientang*, modo *Cingan*, ratione decurſus dicitur, die decima octavâ octavæ Lunæ, (quæ apud Europæos decimæ octavæ Octobris coincidit) tam ſtupendum excitat maris æſtum, ut hinc Philoſophi copioſam diſputandi materiam haurire poſſint; adeo famoſa eſt hæc dies circa quartam pomeridianam, ut tota civitas Præfectique accurrant, ac maxime exteri aut advenæ, ſi qui ſint, ut prodigioſam per hunc diem æſtus vehementiam coram oculis uſurpent. Non obſcurum argumentum, æſtum maris, tametſi Lunæ periodis ſe accommodet, non à Luna tantum, ſed ab ipſa conſtitutione Terrarum orbis, varioque flexu & reflexu littorum, fluviorumque exonerationibus opitulari.

FONTES.

IN *Chinting* Pekingæ lacus ex duobus fontibus oritur, quorum unus frigidiſſimus, alter calidiſſimus eſt, cum tamen admodum vicini ſint.

In monte *Ganlo* urbis *Iungchang* lapis eſt, qui nares hominis refert, ex foraminibus duo fontes, unus calidus, alter frigidus, proſiliunt.

In *Tengcheu Xantungæ* fons *Hanuen*, ſimul calidas frigidasque aquas ejaculatur.

In X*enſi* apud *Linchang*, fons criſtallinus, cujus aquæ ſuperiores frigidæ, in fundo (& vix quinque pedum altitudine eſt) ferventiſſimæ ſunt.

In *Quangſi* fons eſt, cujus una pars turbida, altera clara; & ſi permiſceantur, mox iterum turbida a clara ſecedit.

In *Queicheu* apud *Tungpin*, ſimilis fons turbidam & claram ſimul ejaculatur; mox quaſi inimicitia intercederet, turbida & clara in diverſum ſecedunt. In clara potum ex oryza coquunt.

Apud *Iungping* aquæ calidæ fons, ut ova in eo excoquantur.

Apud *Hiaoy* mons *Caotung*, thermis & calidis fontibus frequens.

In *Huquang* apud *Hoangcheu* mons eſt, ex quo calida aqua fluit. Talis quoque fons apud oppidum *Ju*, qui *Ven* vocatur.

Apud *Iuencheu* ex monte *Nang*, fons frigidiſſimus oritur, cujus aquas niſi parum Soli exponantur, nemo præ frigore bibere poteſt.

Apud *Chenning* fons *Caikus* frigidiſſimus eſt, cum tamen tota Regio ignibus ſubterraneis æſtuet.

Apud

Apud *Iongan* in *Xenſi* ex montibus bitumen ſive petroleum exudat.

Apud *Hoaiking* in *Honan* olim mons *Tai* diſruptus voragine trecentarum perticarum profunda, ex qua bitumen inſtar olei fluit, quod loco olei uſurpatur & guſtu admodum gratum eſt.

In *Suchuen* oppido *Nuikiang* fons eſt, qui inſtar maris æſtuat.

In *Fokien* apud *Hinghoam* in cacumine montis *Hucung* puteus pariter, ut mare, æſtuat.

Apud *Iungchang* mons *Gailo* profundum puteum habet, cujus aquæ prout altæ vel depreſſæ ſunt, fertilem aut ſterilem annum portendunt.

Apud *Iungking* fons *Tieju*, id eſt *lacteus* à dulcedine aquarum dicitur.

Apud *Vuting* fons *Hiangxui* odoris aquis & medicatis in vere eſt, quo tempore incolæ ſacrificia fonti offerunt & decoctum *Oryzæ* vino mixtum bibunt.

In *Honan* pulcherrimus fons *Ping* eſt & juxta eum columna.

In *Huquang* apud *Hoangcheu* fons *Loyu*, quo ad potum *Cha* utuntur.

In *Iunnan* mons Xang, fontem frigidiſſimum habet, cujus aquæ podadagram curant.

In *Quangnan* rivus *Nanmo*, calidam aquam fundit & medicatam

Apud *Cioking* fons calidus eſt, in quo lavant, qui pectoris anguſtia & obſtructionibus laborant.

Apud *Lingan* in monte *Sieu*, fons eſt cujus aquæ potæ carnem dealbant & pinguefaciunt.

Apud X*unte* in cavo monte *Tang*, id eſt *Balneo*, calida aqua eſt.

Apud *Chelo* in monte *Manglo* aqua venenata eſt, homines & pecora vel minimum pota occidens.

Apud *Yaogan* fons ſalſus eſt, ex quo ſal excoquitur.

Apud *Penxui* in monte *Fonien*, multæ Salinæ, nec non apud *Queicheu* in ſterilibus montibus. In *Hengman* triginta octo fontes & in *Nanmin* novem ſalinæ ſunt.

Apud *Iangcheu* multæ Salinæ unde ſal excoquitur.

In *Kiangſi* apud *Nanking* fons *Lien* cujus aquæ, in ſaliendo pannum argenteum referunt. Ex hoc fonte triginta rivuli oriuntur, ejusque aquæ ſaluberrimæ cenſentur.

Apud *Sintien* ex monte *Caimiao* aqua iridis ſpecie, dum Sol fulge proſilit.

Apud *Iaocheu* mons *Xehung*, id eſt *lapideus Iris* vocatur, quod ejus aquæ iridem repræſentent.

Caput Decimum Tertium.

De *MONTIBUS.*

CUrioſiſſimè Sinenſes naturam montium ſcrutantur, quos à Draconibus habitari credunt, quibus omnem felicitatem ſuam adſcribunt. Quare ſepulchrum ſtructuri, omnes montis venas perveſtigant, ut terram fœlicem, nimirum Caput, caudam, vel cor Draconis nanciſcantur, quod inde omnem poſterorum defuncti felicitatem pendere arbitrantur. Hinc innumeri hanc montium indagandorum ſcientiam jactantes, velut Aſtrologi & Chiromantici, tota Sina vagantur.

In montibus præcipue magnitudo, altitudo, forma, cacumina & valles ſpectantur. Omnium Sinæ montium maximus & ampliſſimus eſt *Kiming* apud *Kinhoam* prope *Yu*: minimus *Lungciven* apud *Kungyang*, ambitu duorum milliarium cum dimidio.

Altiſſimus montium Sinæ, eſt *Pie* apud *Sintien*, ſupra nubes quam longiſſimè elatus. Proximi ab eo ſunt mons *Tafung*, *Iuntai*, *Hocang*, *Loyang*, *Kiming* cujus cacumen vix novem diebus conſcendi poteſt. In *Suchuen* omnium altiſſimi montes ſunt.

Cacumina centum & octoginta octo mons *Xuning* apud *Xaohing* in altum tollit. Mons *Pie* inſtar cylindri verticem elevat, unde etiam *Pie*, id eſt *penicillus* vocatur.

Sunt etiam crebræ in montibus ſpeluncæ, velut in monte *Tungting*, *Taiping*, *Iungte*, *Queikive*, *Chengleang*, *Cokien*, *Hayang*.

Salutares montes ob aëris conſtitutionem habentur, *Pao*, *Into*, *Cokien*, *Kaoleang*.

Forma montis *Ly* in *Quangſi* Elephantum refert. Mons *Utung* hominem facie cernua repræſentat. Mons *Tienmo* oculus cœli vocatur, quod in vertice duos oculos habeat.

Mons *Mingue* totus perforatus eſt, cujus foramen, ſi quis è regione ſtet, Lunam fulgentem refert.

Mons *Chicang* tempeſtate imminente ita fremit, ut ad duo milliaria exaudiatur.

Si nix in monte *Pequi* liqueſcat, ſignum fertilitatis eſt, ſi vero æſtatem duret, ſterilitas imminet.

In monte *Fang* vere & autumno nullus ventus ſentitur; æſtate ex ſpe-

ſpeluncis continui venti ſpirant; qui hyeme per ſpeluncas attrahuntur.

In monte *Lingſung* poſt pluvias noctu magna flamma apparet, nullo aëre ſicco.

Mons *Hoo* igneus vocatur, quod noctu multæ velut candelæ in eo luceant. Sinenſes cicyndulas eſſe putant.

Mons *Tienul* apud *Monghoam* auris cœli vocatur ob echonem ſuaviſſimam.

In monte *Fungcao* Phœnix nidulari dicitur.

In monte *Quan* falcones & vultures capiuntur.

In monte *Sinſung* feri homines & beſtiæ reperiuntur.

In monte *Holan* feri equi, in monte *Linijao* & *Nilo* feri boves, & tigres, in monte *Cutien* Tigres innoxiæ reperiuntur, & delatæ eo feræ Tigres ac Serpentes, ibi manſueſcunt.

In monte *Toyung* ſimiæ humana forma ſunt.

In monte *Cio* ſaxum quinque perticas altus & octodecim craſſus, qui tremit & movetur tempeſtate imminente.

In monte *Yoinu* imago naturalis pulcherrimæ fœminæ reperitur.

In monte *Chingleang* ex unico ſaxo mille Idola ſunt exciſa.

In monte *Vangkiu* ſtatua humana eſt, quæ pro aëris temperamento varios colores aſſumit, unde accolæ aërem ſerenum aut turbidum conjiciunt.

Montem *Fang* Imperator *Xius* perforari juſſit, ut prædictionem hariolorum, alii Imperium deſtinantium, irritam faceret.

In monte *Cokieu* vaſta ſpelunca, in cujus fundo imago hominis & animalis, quam imaginem, ſi quis intueatur & clara voce compellet, ſtatim tonitrua & tempeſtates oriri dicunt.

In monte *Fiyun* veſtigia humana impreſſa reperiuntur.

In monte *Loyo* imago Leonis, ex cujus ore fons fluit.

In montis *Cuking* magnum auri fruſtum repertum, quo multi morbi curantur; unde arte Chimica confectum creditur.

Mons *Lin* celebris eſt, quod in eo *Heuyus*, inſignis ſagittarius ſeptem aves totidem ſagittis inter volandum trajecerit.

Mons *Changping* nativitate Confutii famoſus eſt, cujus parentes in monte *Fang* ſepulti jacent.

Mons *Kieuchin* à novem virginibus appellatur quæ ibi Alchimam exercueruut.

Moyung mons paſtorum appellatur quod in eo pulcherrima virgo olim paſtoritiam exercuerit.

In monte *Cu* Rex *Ci* magnum auri pondus defoderat, occiſis quorum ad id opera uſus: ſed puer quidam id obſervaverat, qui etiam aurum inde abſtulit.

In altiſſimis montibus *Suchuen* regnum eſt, quod *King* vocatur, cujus

 incolæ

incolæ liberi & ob naturam montium Sinis inexpugnabiles ſunt. Ita in montibus *Queicheu*, *Changno*, *Kiangſi*, *Fokien* & *Quangtung* feri homines Sinis hactenus indomiti habitant.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

De Metallis, Terris, Lapidibus.

Metallorum tota Sina uberes venæ, ſed aurum ac argentum effodere leges prohibenti ad fluminum ripas legere licet, ibique copioſum aurum reperitur, nam exiſtimant, noxiis terræ exhalantibus vaporibus in mineris paſſim interire homines, quorum vitam pluris, quam aurum & argentum (propter quæ Europæi terrarum viſcera ſcrutantur & evacuant, ſoli ſuperficiem hominibus ſurripientes) ab Imperatoribus ac Regibus æſtimari par eſt. Cætera, argentum vivum, æs, ferrum, ſtannum, cinnabaris, lapis lazuli, vitriolum paſſim.

Per totam *Suchuen* excellentes magnetes, optimi apud *Liucheu* & in *Huquang*.

In montanis *Yocheu* lapis viridis, qui tuſus colorem viridem pictoribus exhibet.

In *Quantung* apud *Kaocheu* & *Tali* in *Iunnan*, marmor, quod in tabulas ſectum arbores, flores, Regiones & varias imagines pulcherrima colorum varietate exhibet.

In *Peking* Cryſtallus, album & rubrum Marmor: in montibus *Xaitung*, Regionis *Xanſi*, Jaſpides.

In *Xenſi* etiam Jaſpis copioſus Europæo clarior hinc inde maculis ſubceruleis variegatus, quem ſolus Imperator ſibi vendicat.

In X*enſi* apud *Chengyven* in monte *Io*, lapilli adamantum æmuli, qui Sinis magno in pretio ac æſtimatione ſunt. Comparatur à mercatoribus ex Regno *Yarken*, quem magno hic diſtrahunt quæſtu, & lucro. Gagatem aut Jaſpidem Europæum refert, niſi quod pellucidior, & intermixto ſubinde tenuiore colore cœruleo albeſcat. Facile quis credat, unum hunc eſſe ex iis, quos Sacræ Literæ recenſent, atque inter duodecim lapides illos pretioſos, qui veſti Aaronis attexendi erant, enumerari, ſi modo lapis tantæ magnitudinis forma quadrata reperiri poſſit, ut unum illius latus dumidium palmæ æquet, qui tum inæſtimabilis evadit pretii, atque à ſolo Imperatore comparatur.

In monte *Kium* Marmor rubrum.

In *Huquang* apud *Kingcheu* & *Quenlin* in *Quangſi* lapides, quo Sinæ atramentum ſuum temperant.

In *Quangtung* apud *Nanhing*, lapis atramento Sinico æmulus, cum quo, ut nos creta, albis tabulis inſcribunt. Ibi quoque lapis tam durus, ut ſecures & cultros inde conficiant.

In *Peking* lapides lydii.

In *Honan* apud *Changte* mons, qui magnes dicitur ob copiam illorum lapidum.

Apud *Paoning* mons *Io* gemmarum proventu inſignis. Sed difficilis aditu.

In *Suchuen Kienchang* mons *Tiexe*, cujus igne fuſi lapides ferrum exudant, acinaci & enſibus idoneum.

In *Huquang* apud *Hoangcheu* mons *Pao*, lapilli, qui Soli expoſiti rubeſcunt & flaveſcunt, durante ad tempus colore.

Apud *Chingtien* mons *Cucai*, cujus omnes arbores & lapides rubri.

In *Huquang* apud *Ganhiang* mons H*oan*, id eſt flavus, quod ejus terræ, lapides aureo colore fulgeant. Ita mons *TayVen* apud *Unchang* tales terras & lapides profert.

In *Iunnan* apud *Cioking*, mons *Kinhoa*, cujus vertex aureo colore aſſurgit.

Apud *Chungchang Xenſi*, ſubcœrulei lapilli albis lineis variegati, quorum calx uſta vitam prolongare creditur.

In H*uquang* monte *Uxe* nigri lapilli, quorum pulvis anginam & fauces ſanat.

Apud *Hengcheu* mons *Xeyen* lapillos forma hirundinum profert. Medici maſculos à fœmellis diſcriminare norunt & medicamenta inde conficere.

In monte *Ciepuon* apud *Tochi*, varia lapillorum genera.

In *Chekiang* apud *Taicheu*, mons *Gueyn*, cujus omnes lapides quadrati.

Apud *Siaoxan* lautumia toti fere Sinæ ſaxa ſuppeditans.

In *Xenſi* apud *Lantien*, in monte *Vutu*, & apud *Cungchang* terra, antidotus contra venena & febres, & hydroprobiam, effoditur. Rubicunda nigris exſperſa maculis eſt, quodam inſtar cinnabaris rubet, ſed inepta ad pingendum. Eadem in *Suchuen* apud *Po* reperitur. Vino macerata bibitur, Europæis incognita.

Ex monte *Fangtai* vitrum Moſcovicum effoditur: copioſum etiam in monte *Iumo* reperitur. Calx uſta vitam prolongat, in vino hauſta. Hoc vitrum etiam in *Nanking* apud *Fungyang* effoditur.

In *Quangſi* apud *Cincheu* terra flava, venenis reſiſtens foditur.

In H*uquang* apud *Changte*, Manna colligitur, etiam apud *Minxan* in altiſſimi montis vertice. Sinenſes pro rore conplanato habent.

In *Xanſi* monte *Tape* terra cinnabaris inſtar, cum qua Sinæ ſigilla ſua tingunt.

In

In *Xanſi* apud *Nieuxeu*, terra albiſſima, qua fœminæ pro ceruſſa, tollendis maculis & fuco faciendo utuntur. Sinis *Queiki* vocatur, quod *nobilem fœminam* ſignificat.

In *Xenſi* apud *Lentien*, monte Jo, cœrulea terra foditur tingendis veſtibus idonea.

In *Xanſi* carbones inſtar Leodienſium effodiuntur, quibus in Septentrionali Sina ad ignes utuntur. Tarde ignem concipiunt, conceptum ſemel pertinaciter ſervant.

In *Peking* apud *Pingco*, montes *Kie* & *Sui*, ubi itidem carbones uſtiles effodiuntur.

In *Sina* bituminis genus ex cortice arboris cujuſdam extillans picis tenacitate, unde genus rubricæ conficitur, Luſitanis *Ciaro*, Sinis *Cie* dictum, cum quo lectos, ſuppellectilem, domos, naves illinunt, unde ſpeculorum inſtar reſplendent. Et hæc cauſa, cur ædes in *Sina* & *Japonia* adeo ſplendeant & oculis blandiantur. Unde raro in menſis mappa, aut linteis utuntur, nam pinguedo facile aqua eluitur, bitumine nullas ſordes tolerante. Oleum quoque ex fructu arboris cujuſdam exprimitur, ſed non adeo ſplendidum, quanquam frequentius eo utantur. De porcellanorum materia jam ante actum.

Caput Decimum Quintum.

De Radicibus, herbis, fruticibus, floribus, *Arundine, arboribus & fructibus.*

VAſtiſſimus Regni Sinici per quatuor mundi plagas tractus ob diverſimode temperatum aëra vario pariter ac copioſo vegetabili gaudet. Luxuriat cunctis, quæ natura Europæis novercali conceſſit manu. Ut hoc lectori conſtet, quibus ſingulæ Provinciæ rideant, breviter Botanicam ſubjungemus.

Radices.

IN *Iungping Pekingæ* & *Xanſi* apud *Leao*, prænobilis radix Japoniis *Niſi*, Sinis *Ginſeng*, quod humanam formam (*Gin homo* eſt) cruribus divaricatis referat, unde Mandragoræ ſpecies cenſetur. Sicca flaveſcit nigris venulis variegata. Manſa ſubdulcis cum pauca amaritie. Multiplicat

plicat duodecima unciæ pars ſpiritus vitales & calorem innatum: unde robuſtis & calidis letalis cenſetur; ſolis convenit debilibus & exhauſtis morbo. Animam agentes reſtituit, ut ſæpe convaleſcant. Libra ejus tribus argenti libris venditur.

In *Xenſi* Rhabarbarum Sinis *Taihoang*, id eſt ſumme flavum, magna cura plantatur. Terra, in qua luxuriat, rubra eſt & lutoſa ob fontes & pluvias: folia pro ratione plantæ magis vel minus duobus palmis longa, inferne anguſta, ſuperne ampla, limbus illorum lanuginem piloſam habet, quæ tamen, ubi adoleſcunt & maturantur, marceſcunt, & flaveſcentes in terram declinant. Truncus uno palmo ſupra terram eminet, ex quorum medio ramus ſubtilis onuſtus floribus, violis magnis non abſimilibus, verticem tollit, qui ſucco expreſſo inſtar lactis cœruleo turget; odorem acutum, quem nares offendunt, redolentibus. Radix non cava, ſed denſa, & paſſim tuberoſa, quam terra recondit, unius, duorum triumve palmorum longitudine, colore ſubobſcure viridi, craſſitie quandoque humanum brachium adæquans; varias circumcirca ſoboles alit, quibus reſectis *Rhabarbarum* diviſum in fruſta, carnem interdiu flavi coloris rubeis refertam venis oſtendit, ex qua ſuccus flaveſcens & rubeus lentore quodam viſcoſus diſtillat. Ne quid virium in Rhabarbaro pereat, experientia docuit, humida illa fruſtra non mox Soli exponenda, ſed prius in oblongis reponenda menſis, ſæpiusque eodem die revolvenda, ut per hoc artificium ſuccus ſenſim concreſcat, qui plerumque intra quatriduum incraſſatur, unde tunc tranſactis per fruſtra illa funiculis, exponunt vento, loco tamen umbroſo, ne radiis ſolaribus contingantur, alioquin unctuoſum illud humidum in vapores reſolveretur, emortuâ tantum radice ſine viribus ſuperſtite. Effodiendo *Rhabarbaro* hybernum tempus optimum peritiores Sinarum Botanici tradunt, antequam viridia folia pullulent, dum ſuccus & virtus magis unita ſunt. Quam ſucculenta radix ſit, liquet, quod ex ſeptem libris recentis, vix una vel altera ſiccata ſuperſit.

Ex *Xenſi* & *Suchuen*, omnes fere Rhabarbarum ad nos in Europam venit, ſive mari, ſive terra per Regna *Caskar*, *Tebet*, *Mogol* & *Perſiam*. Unde errant, qui ibi creſcere arbitrantur: nam ſola Sina Rhabarbarum producit; unde cæteri populi petentes ad nos deferunt

Apud *Xunking*, *Scorzonera* viribus Europæa longe excellentior reperitur, quæ præſentaneum peſtilentiæ remedium, & certa veneni antidotus celebratur, unde ſingulæ familiæ hanc radicem, tanquam Panacæam, & univerſale ad omne morbi genus remedium; domi reſervant.

In *Kiangſi* flos *Lien*, cujus radix præſtans. Hæc radix craſſitie humani brachii, trium quatuorve pedum altitudine in terra ſubtili creſcit, nodulis arundineis diſtincta. Cortex exterior ſolidus & bonus, medul-

la ſpongioſa & concava, caro albiſſima, noſtratium cynarorum pulpam referens, æſtate ob vim refrigerandi æſtimatur.

In *Suchuen* apud *Liping*, vera radix *Sina* creſcit, ſed per totam *Sinam* ſpuria; utramque *Folin* vocant. Non alia ferè, quam ſpuria, ad nos defertur, magnitudine & viribus longe inferior ſincerâ. Vera in vetuſtis pinetis, inſtar Patatum Indiæ ſub terra creſcit: unde Sinenſes ſcribunt eam ex pice pinorum pronaſci, quæ è foliis in terram exſtillans, radicem agit, herbam germinando, quæ ut per ſolum longe lateque ſeapit, ita nodoſas radices ſubtus terram diſpergit. Hæc nodoſa radix, interdum caput puerile magnitudine æquat, inſtar nucum Cocos, ſed non tanta duritie corticis. Sub cortice caro vel nucleus albus præſtans medicina; quanquam etiam ſpuria, ſed non eodem ſucceſſu, utantur.. Hæc radix Sina Europæis demum circa Annum milleſimum quingenteſimum quintum innotuit, Sinenſibus *Goam* delata. Non in *Sina* tantum, verum etiam *Cochinchina* creſcit, ad littus Malabaricum & variis Indiæ locis; etiam in America, ſed ſpuria, creſcit. Optima cenſetur inſipida, pinguis, ponderoſa, ſolida, à vermibus illæſa & ſine putredine integra.

Vires inſignes contra Morbum Gallicum, Podagram, arthritidem, debilitatem ſtomachi, dolores capitis, calculum & alios morbos frigidos habet. *Garcia* teſte. *Acoſta* ſcribit eâ utentes, omni cibo, piſcibus & carnibus libere veſci poſſe. Sinæ & Indi ita eâ utuntur. Uncias duas, petroſelini ſemiunciam decem menſuris aquæ ad tertiam partem

partem incoquunt : liquorem tepidum bibunt bis in die : reliquum frigidum contra ſitim hauriunt. Singulis quoque diebus drachmam tuſam in vino capiunt, nullo rerum quotidianarum impedimento.

Zinziber non alibi majori copia quam per Sinam creſcit. Duplex ejus ſpecies, mas & fœmina: differunt magnitudine, mas foliis & radice major. Folia inſtar arundineorum, ut ægre ab arundine diſtinguas, mas unicam venam per folia habet, nec ultra tres pedes excreſcit, folia aſpero tactu abſque pediculo arundini adhærentia, inferius ſola, ſupra in cacumine denſa. Radix vario pondere & magnitudine; quædam longæ quatuor ſpithamas, omnes friabiles & nodoſæ, non profunde in terra ſed arundinis inſtar in ſuperficie reptantes. Unus alterve nodus, in ſolo relictus, terra tegitur ad novam propagationem, aqua dulci aſperſus. Effodiuntur foliis areſcentibus, quod media æſtate fit. Zinziber.

Alii alio modo Zinziber propagant. In autumno radicem evellunt præciſo Zinzibere, reliquum terræ iterum committunt, unde nova radix pronaſcitur. Virides radices ob humiditatem non adeo calidæ & mordaces, prout exiccatæ; ubi aliquantulum Solibus exiccatæ, ſubtus limum defodiuntur, ne à vermibus corrodantur. Cui malo admodum obnoxiæ ſunt. Zinziber luxurioſe creſcit, ut aliæ ad maritima herbæ. Et quanquam Sinæ Zinziber inter Olera plantent, ſponte tamen hinc inde etiam provenit. Conditur cortice detracto & in muria vel aceto duabus horis maceratum : exemptum ſtoreis tegitur, donec humor ſuperfluus exudet

 Radi-

Radices de loco in locum tranſlaturi capſis indunt, pauca aqua aſperſas, noctu terra tegunt, interdiu aëri exponunt.

Deinde ſaccaro, aceto & muria condiuntur. Unde ſapor mordax temperatur ac extinguitur: ſed nimium lotæ multum virium amittunt. Utuntur radice viridi, ut alia olera; & contra morbos ventris, colicam, diarrhœam & alios frigidos ac flatulentos affectus: ſed calidi natura abſtinere debent, vel moderatiſſime uti, quia ſanguinem inflammat & orificia venarum aperit.

Plantæ.

IN *Xenſi* apud *Kingyang*, herba *Kinſu* ſpecie flavi capillitii, unde à Sinis *Sericum aureum* vel *fila aurea bombycum* nominatnr, ſapore amaro, magis refrigerans tamen, quam calefaciens. Sanat impetigines cutis.

In *Xenſi* monte *Nieuxeu* planta *Quei*, triſtitiam pellens, riſum & lætitiam concilians comeſta reperitur.

Apud *Cin* in monte *Pechung*, planta *Hoako*, comeſta ſteriles facit.

Apud *Cingcheu* in *Quangtung* inſulæ ſunt, in quibus herba *Lungſin* equis robur & celeritatem comeſta concilians.

Apud *Kingcheu* herba, quam Sinæ *mille annorum* vocant, imo ei immortalitatem adſcribunt. Aquæ, in quibus macerata, potæ canos denigrant & vitam prolongant.

In *Quangſi* apud *Liencheu*, herba *Puſu*, id eſt immortalis, quia toto anno, ut aloë, intra ædes viridis ſervari poteſt.

In *Huquang* ſuper monte *Untang*, herba æſtate pariter ac hyeme ſemper virens reperitur.

Apud *Hoang* abſinthium album à Sinenſibus *Heu*, dictum in *Fungyang* rubrum abſinthium: utroque ad varios affectus, præcipue contra aduſtionem, utuntur.

In regno *Tanyn* herba in ſaxis creſcit incombuſtibilis. Candet quidem in igne, ſed exemptum mox colorem griſeum recipit. In altum excreſcit, ſed aquis injectum mox putreſcit.

In *Quantung* apud *Kiuncheu*, herba *Chifung*, ita dictum, quod ventum, qui flat, oſtendit. Nautæ ex intermediis ejus herbæ videre poſſunt, quot tempeſtates uno menſe, aut toto anno futuræ ſint; nam pro numero nodorum tempeſtates æſtimant, ſed ex albedine menſes conjiciunt.

In *Quangſi* apud *Cincheu*, ex herba *Yu*, panni conficiuntur ſericum ſuperans dignitate & pretio.

In *Queicheu* apud *Liping*, lintea ex cannabe vel herba cannabi ſimili, *Co* nomine faciunt. In æſtate ad veſtes admodum conveniens eſt.

Peculiare Sinis frutex *The* ſive *Cha* eſt, unde famoſus ille potus fit.

Nuſ-

Nuſpiam, quam in *Nanking* copioſius provenit,apud urbem *Lucheu*, neque alibi,quam in *Sina*, *Siam* & *Japon* creſcit. Folia in totum ſimilia foliis ſumach, & quod *The* ſpecies ejus, nemo dubitare debet, non tamen ſylveſtris, ſed hortenſis, neque arbor, aut planta, ſed frutex. Plantatur in colliculis, trium pedum diſtantia, & ad altitudinem roſeti vel ribeſii excreſcit, Rami florum & foliorum tenuiorum in acumen deſinentium pleni, quæ ſerrata & ſubviridia inſtar foliorum palmæ. Folia ſpecie eadem, ſed magnitudine quintuplici: maxima in imo inſtar malvæ; inde reliqua, ut aſcendunt, ita attenuantur: & ut ſpatio decreſcunt ſuperne,ita pretio augentur: infima quinque ſolidis, ſecundi generis quinquaginta, tertii quinque florenis, quarti quindecim, quinti, quinquaginta, quinimo centum ſæpe quinquaginta florenis veneunt Ad ramulos virides gemmæ, ex quibus floſculi albis foliolis, intus flavæ, magnitudine, forma, colore ſimiles flori vel roſæ caninæ, odore differunt. Floribus decidentibus, in umbilico ſemen nigrum, quod ſatum triennio novos frutices producit, in locis *Sinæ* & *Japoniæ*,ubi grandinat & ningit, ut in Hollandia, Ut ſpes magna ſit etiam apud nos produci poſſe, ſi ſemen in capſula probe clauſa huc delatum locis umbroſis & fertilibus ſeminetur. Radices fibroſæ & in multas particulas diſtractæ, non in profundo, ſed ſuperficie quaſi ſerpunt, nullius utilitatis, ita ut tota vis in foliis ſita ſit, Hæc avulſa in umbra ſiccant, & ad potum *Cia* aſſervant, quem quotidie, non inter cibos modo, verum amicorum colloquia hauriunt. In aulis Magnatum ſi quis negotium habeat, ei mox ut conſedit, patera potu

Cia plena porrigitur. Calidus ſorbetur. Quibus patera amarior, ſaccharo dulcorant. Somnos prohibet, cibos digerit & fumos ex nimio alio potu cerebri diſpellit, memoriam roborat, ſed nimia copia hauſtum, bilem auget. Sinæ eum ad cœlum extollunt; ejusque beneficio ſe podogrâ & calculo immunes jactant, neque quemquam illis vexatum malis toto itinere deprehendimus. Magna inter *Sinas* & *Japonios* in ejus uſu diſcrepantia. *Japonii* pulveriſata folia calidæ miſcent & ſimul abſorbent. *Sinæ* folia integra calidâ macerant & aquam ſorbillant, foliis rejectis. Quidam *Tartari* & *Sinenſes* imprimis Magnates addunt lactis dulcis quatuor partes cum pauco ſale, ac ex ligneis pateris intus argento obductis ſorbent.

Ex Sina in Europam potus hic propagatus, quanquam minori contra calculos & podagram efficacia. Sapor foliorum ſubamarus calidus & aromaticus, ſubtilium partium & parum aſtringens. Serum ſanguinis per ſudorem & urinam expellit, phlegmata craſſa attenuat. Uſus ejus apud Sinas non adeo antiquus eſt; unde in vetuſtis monumentis charactere caret.

In *Xenſi* apud *Hocheu*, cannabis copioſe creſcit, ſed linum tota Sina nullum.

In *Kiangſi* apud *Kienchang*, oryza præſtantiſſima provenit, quam ipſe Imperator utitur, unde Sinæ eam *argentea grana* vocant.

In *Xenſi* apud *Kingyang*, oryza creſcit corpus expurgans per ſeceſſum & urinam.

In *Chekiang* monte *Tienno*, apud *Hangcheu*, magna copia creſcunt fungi, qui per univerſam Sinam ſiccati & ſaliti diſtrahuntur. Dum coquuntur, aquæ parum immerſa, iterum quaſi recens avulſa vireſcunt.

Goſſypium copioſe in Sina provenit, cujus ſemen ante quingentos annos aliunde illatum fuit. Creſcit vel in herbis, quæ noſtrum frumentum ſarracenicum referunt, vel in arbuſtis pede ſatis craſſo.

Herba goſſypifera caule ligneo duorum pedum altitudine, rubro & duro cortice, in multos diſperſa ramos, aſſurgit. Folia longis & aſperis pediculis adhærentia, inſtar vitis triquetra, magnitudine minorem acerum æquant. Flos flavus, in medio ruber, poſt quem rotundi fructus inſtar minoris pomi, ſtellatim hiantes, in quibus, ubi maturuerunt, goſſypium latet.

Folia arboris Goſſypiferæ eadem fere, ſed glabriora ac læviora, neque goſſypium hoc bonitate cum priori comparandum.

Apud *Changchang* in *Xantung*, arbor potentiſſime venenis reſiſtit. Alicubi fabæ in arboribus creſcunt.

Per totam fere *Quantung* virgulta tenacia *Teng*, quæ Luſitanis *Rota*, ſpecie funium à natura contoſtorum proveniunt, craſſitie unius digiti, acutis ſpinis & oblongis foliis, humi repunt tanta copia, ut integri

montes

montes & tota inſula *Hainan* iis obſideantur, ac viæ reddantur inviæ. Ex illis funes nautici, corbes, ſellæ, ſtoreæ, lecti, pulvinaria conficiuntur, neque aliis ipſi Reges & plerique Sinenſium dormituri, quam humi ſtratis nudo corpore incumbunt: nam pura præbent ſtragula & per æſtatem corpus refrigerant.

Flores.

IN *Suchuen* apud *Chunking*, flores *Mentang*, etiam in *Xenſi*, apud *Iengan* copioſe proveniunt. Hic flos à Sinis *Rex florum* nominatur, forma roſæ, ſed major ac pulchrior, minus vero odorus abſque ſpinis, colore ſubalbido purpuraſcente, quanquam etiam flavi & rubei repetiantur. Creſcit ſuper frutice, Sambuco noſtro non abſimili, & paſſim per hortos alitur.

In *Huquang* apud *Tau*, comma magnum eſt, ex quo lacus, oritur, in quo flores Crocei naſcuntur.

In *Kiangſi* hi flores (quos Luſitani *Fula de Golfo*) vocant in paludibus copioſe creſcunt, caulibus duris quatuor pedum altitudine ex aquis aſſurgentibus. Ex una radice varii flores protulerant, lilia noſtra ſuperantes, ſed longe elegantiores, minus vero odori, ſpecie fere tuliparum noſtratium. Cum aperit calycem, lilium refert, foliis in circuitu retortis. Folia fruticis magna & rotunda aquis innatant, nympheæ inſtar. Siccata à ſeplaſiariis pro charta uſurpantur. Integræ paludes horum florum plenæ; quippe

quippe ſemina in aquas ſtudio & cura hominum abjiciuntur; inde adeo luxuriant. Magnates etiam in hortis & domi in vaſis figlinis luto & aqua plenis alunt.

Sinenſis roſa ſingulis diebus bis colorem in album & purpureum mutat: odor ingratus eſt.

Urbs *Queilin* in *Quangſi*, à flore *Quei* nomen habet, qui ibi copioſiſſime naſcitur in alta arbore, à cujus folio inſtar lauri vel canellæ: ipſe flos exiguus, flavus, in racemulos diſperſus, odore ſuavi. Diu inhærent arboribus, antequam decidant: intra menſem novi in autumno ſuccreſcunt. Odore ſuaviſſimo totam viciniam implent. Turcæ florem in ſucco limonum macerant & pilos equorum ſuorum colorant, ac tingunt. Ipſi Sinæ ad odores varios iis utuntur.

Apud *Kinhoam* in *Chekiang*, flos Indis & Luſitanis *Mogorin*, exiguo arbuſto innaſcitur, colore candidiſſimo, Jaſmino non abſimilis, niſi quod plura folia habet; odore ſuperat, ita ut unus Flos totam domum fragrantia impleat. Magni hunc Florem Sinæ faciunt, & in vaſis contra frigus curioſe aſſervant.

Apud *Pingiven* in *Queicheu*, Flos odorifer Jaſmini provenit.

Arundines.

IN *Xantung* apud *Tengcheu*, arundo quadrata naſcitur.

In *Huquang* apud montem *Co*, arundo naſcitur triennio tantum durans: ſed ex radice nova tum progerminat.

In *Nanking* apud *Hoaigan*, lacus alta arundine fœtus, quibus accolæ pro lignis utuntur.

In *Quantung* apud *Lochang*, in monte *Chang* arundo nigra, unde fiſtulas ſuas *Sinæ* & multa alia conficiunt. Splendore ebenum æquat.

Ibidem in monte *Lofeu*, longiſſima & craſſiſſima arundo, craſſitie decem palmarum.

In *Chekiang* apud *Chucheu* & *Kingning*, rivulus fluit plenus arundinetorum. Arundo illa ferrum duritie æquat, craſſitie trium ſæpe ſpithamarum. Et quanquam intus cava ſit, ac nodis interſtincta, firmiſſima tamen eſt & magnorum ponderum ferax: major ad quatuor perticarum altitudinem, minor vix ad dimidiam, aſſurgit. Aliqua viridis, aliqua nigra eſt, ut in India mas Bambu, eaque non cava ſed ſolida. Jucundum præbet ob oblonga, forma gladioli, & in extremitate aliquantulum retorta folia, & quia toto anno viret. Et quanquam ferri duritie ſit, facile tamen in exigua filamenta à peritis ducitur, unde ſtoreas, corbes, cantharos & alia ſuppellectilia plectunt. Ædes quoque ex hoc arundine conficiunt & columnas: ex tenuiori haſtas ac lanceas: apta etiam, quod perforata ſit, ad canales, aquarumque tubulos, & imprimis ad teleſcopia, quia levis,

levis, recta, craſſa & firma eſt. Aquæ impoſita recens liquorem, medicis ad ſanguinem grumoſum expellendum idoneum, exſtillat. Recentia virgulta, antequam folia nanciſcantur, velut rapa, carnibus incoquuntur: eadem aceto condita, inſtar cucumerum toto anno aſſervantur, & pro bellariis menſæ inferuntur.

In *Suchuen* cannæ ſaccharinæ magna copia naſcuntur, ſed modum ſacchari excoquendi demum à Sacerdote quodam Indo didicerunt, cujus aſinus, cum in agrum cannis his conſitum aufugiſſet, & à Domino agri ob damnum illatum detineretur, Sacerdos artem ei ex cannis ſacchari excoquendi in compenſationem oſtendit. Cannæ ſaccharinæ ad ripas paludum & lacuum luxuriant, acutis foliis & inter avellendum manus incautorum ſauciantibus, altitudine ſex ſeptemve pedum altitudine, craſſitie duorum pollicum, internodiis crebris palmæ diſtantia diſcriminatæ: in vertice foliorum manipulus haud abſimilium illis, quæ in arundinetis noſtris conſpiciuntur. Cannæ intus albo ſucco plenæ, ex quo ſaccharum exprimitur. Arundines ita, ut & Braſilia, plantant. Ager vomere ſcinditur in pulvillos æquales & rectos: in hos ſuprema cacumina recentium ſurculorum ita infiguntur, ut duæ extremitates ſe mutuo tangant: ita plantatis terra egeſta iterum ſuperingeritur. Per æſtatem Soli prohibendo altius terra obruuntur, ſed hyeme minus, ut humiditas eo altius penetret. Quo magis aqua irrigantur, eo luxurioſius creſcunt: communiter intra decimum aut duodecimum menſes recens ſurculus ad juſtam altitudinem matureſcit. Matura arundo abſcinditur, ſæpe usque in alterum anno relinquitur, ac tum vetus arundo vocatur. Interea recens quoque adoleſcit, & Canna ſaccharina.

m ſimul

ſimul cum vetere ſucciditur. Intra biennium, niſi reſeces, inutile ad ſaccharum fit & perit. Surculi recenter pacti ſtudioſe à Zizaniis purgandi ter, quater aut ſæpius anno, donec juſtam altitudinem nanciſcantur. Quinquaginta annis hic frutex durare poteſt, ſi ſolum ſit bonum, & radices a vermibus non erodantur: in ſterili & ſicco ſolo vix quinquennii ætatem ferunt.

Arundini accenſentur bacilli, quos Indi *Rotang*, nos *Rotting* vocamus, quorum proventus montes in Sinis pleni reperiuntur. Juniores ſucciplení a Sinis crudi comeduntur: intus enim medulloſi ſunt. Exiccati, ſi collidantur, ignem, ut ſilices, evomunt: unde multis locis ſilicum vicem præbent. Tenaces & flexiles ſunt, unde, velut apud nos ſalices, funium inſtar ad colligandos ædium trabes, ac tigna uſurpantur loco clavorum. In quatuor lacerati partes corbibus texendis uſum, ut ſalices, præbent. Javani, Japonii & alii inſulani etiam nauticos funes inde conficiunt, durabiliore ſub ſalſis undis materia, quam ex cannabe torti: idque Europæi in defectu funium cannabinorum, ad ancoras ſuſtinendas, imitantur. Fructus horum Rotangarum veſcus, & ſapore ſubacido, jucundo, rotundus magnitudine parvæ pilæ, cortex ſpadiceo colore, durus, friabilis & lineis cruciformibus variegatus. Ex ſingulis nodis loco foliorum erumpunt ſurculi, & virgulta tenacia, & funiculorum inſtar contorta: ab illis fructus dependent raro ſoli, plures plerumque ſimul: Intus durum nucleum habent, ex quo oleum exprimitur non modo eſculentum, verum etiam ſanandis vulneribus idoneum, unde mancipia Indorum Rottingis cæſa, eodem ſe oleo vibices plagasque ſanant.

Eſt

Eſt & aliud per *Sinas*, *Indiamque* arboreſcentis arundinis genus *Mambu*, quod Luſitani *Bambu* vocant, idque duplex. Minus cavum eſt, & medulloſum: majus fere ſolidum, & omnibus aliis arundinibus denſius, robuſtiusque, in paludoſis locis creſcit, recto palmite, niſi quod interdum ad lecticas inde conficiendas, arte inter creſcendum detorquetur. Stipium vicem ad piper ſuſtinendum præbent. Ad pedem craſſitie fœmur vivi æquant, ac reperiuntur tanta latitudine & firmitate, ut *Indi* & *Sinæ* ſcaphas inde conficiant, quas remis tam celeriter propellunt, ut celeritatem fluviorum ſuperent. Nodoſæ ſunt, nodis palmâ diſtantibus, unde ſurculi recti vel manu incurvati emergunt. Folia inſtar oleæ, ſed longiora, ſola, aut oppoſita. Dum hæc arundo recens eſt, medullam ſpongioſam & dulcem habet, quam Indi avide exugunt. Surculi primi lautitiis accenſentur ob gratum ſaporem & cibum delicatum *Achar* conſtituunt: unde etiam in Europam deferuntur. Sed cum adoleverit, color, ſapor & odor à Sole extrahitur, ac juxta internodia in grumos pumicis duritie, coagulatur. Mox alium ſaporem induit ſubaſtringentem, & ab Indis *Sacar Mambu* vocatur. Liquor hic, quo levior & albidior eſt, eo melior: inæqualis & cinericius vilis cenſetur.

Arbores.

IN *Suchuen* oppido *Kien*, in Pagoda quodam arbor *Cinnien*, id eſt mille annorum extat, tantæ amplitudinis, ut ducentæ oves ſub uno ramo ſtare & circumcurſare poſſint, a nullo aſtantium conſpectæ. In eadem Provincia fabæ creſcunt lapidea duritie.

In *Huquang* arbor inſtar hederæ aſſurgit, cujus rami extremi fila ſerica tenuitate æquant. Virgultum carni nudæ alligatum, ſomnum ſuavem conciliat, unde & nomen *Manghoa*, id eſt *flos ſomni* accepit.

In *Chekiang* apud *Singhiang*, quod eſt *terra pinorum*, arbores tanta craſſitie ſunt, ut octoginta homines brachiis eas cingere nequeant: reperiuntur, quæ ventre ſuo concavo triginta octo homines capiunt.

In urbe *Makao* arbor eſt, quam Luſitani *lignum ferreum* vocant, quod ejus ferrea durities & gravitas; unde in aqua mox ſubſidit. Talium in *Chaoking* & monte *Caoleang*, magna copia eſt.

In *Quantung* urbe *Chaoking* ligna odora, colore rubro, ſubnigro, ut aquilinum, rhodium, creſcunt, ex quibus menſas, ſellas, capſulas & alia conficiunt.

In *Quangſi* pannus conficitur ex foliis rubrorum *Muſen*.

In regno *Gannan* dulcis ex arboribus ſuccus, quem Luſitani *Roſamalie* vocant, ſtillat.

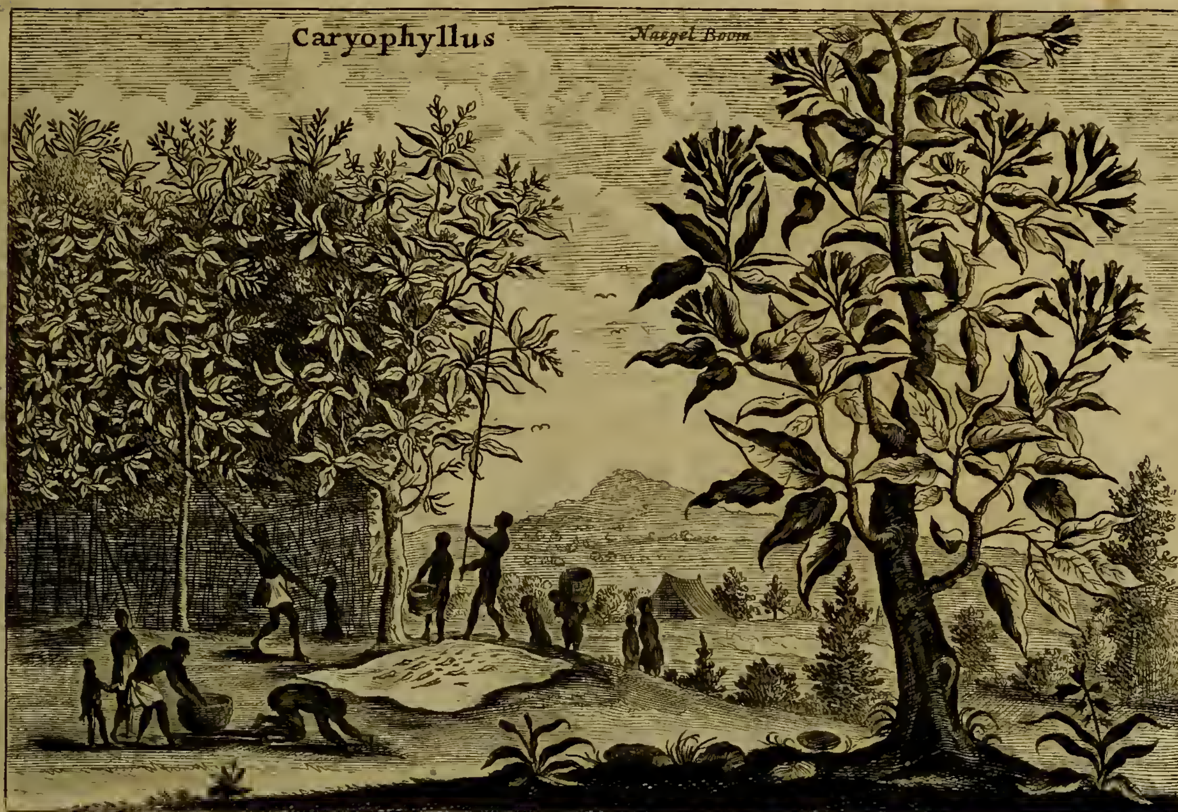
In *Chekiang* integri ſaltus mororum ſunt, quos quotannis, ut vineta, cædunt; quia folia parvarum arborum optimum ſericum præbent.

Canella. In *Quangſi* apud *Cincheu*, magna copia arboris Canellæ, ſive cinnamomi, quod à Ceylonenſi odore tantum & minus acri ſapore differt.

Arbor, in qua Canella creſcit altitudine citri eſt, longis, craſſis, rectis ramis ordine protuberantibus conſpicua. Ex hic ramis minora prodeunt virgulta, foliis laurorum inſtar, ſed quæ à tenuibus dependent, ac brevibus pediculis retro lata, antrorſum acuta & in longitudinem tribus quatuorve nervis, ut plantago, diſcriminata: & hinc inde floſculos odoros candidiſſimos protrudunt. Poſt flores fructus parvi inſtar olivarum, initio virides, ubi maturuerunt præ nigredine reſplendent, & à ſimiis ac avibus decerpuntur, antequam decidant. Ex his fructibus vi Solis vel ignis viridis, acris, amara & pinguis oleoginoſa humiditas odore & ſapore cinnamomi, ſed debilius, extillat, unde parum in uſu eſt. Lignum inſipidum & inodorum eſt, ita ut natura cæteris omnibus partibus virtutem negatam ſoli cortici indulſerit. Hæc arbor, ut pleræque omnes, duplici cortice eſt: primus eſt ſapida, pellicula tam tenuis, ut non non niſi recens & viridis ab inferiori cortice ſeparari poſſit, ſiccata amplius nec videri nec ſeparari poteſt Inferior cortex, ſeparata hac pellicula, quæ cineritii coloris, glaber eſt & lævus, ac glutinoſi ſaporis. Hic ita ſeparatus in partes quadratas ſcinditur & in ſole ſiccatus, cannas cinnamomi, quales ad nos deferuntur, colore rubido, præbet. Arbor excorticata ſæpe triennio ſine cortice durat, poſt illa novo induitur cortice, & denuo deglubitur. Radicem gummum Camphoræ æmulum exudare ferunt. Sinæ & Ceylonenſes ex cortice viridi & flore recenti liquorem

extra-

extrahunt, cujus multiplex uſus: ex fructû oleum exprimunt, quod in panes efformant ſiccatum & intus extusque in morbis utuntur.

In inſula *Ceylon* integræ ſylvæ arborum cinnamomiferarum ſunt, tanta earum luxuria, ut totus orbis corticem conſumere non poſſet, niſi incolæ integras ſæpe ſylvas exurerent. Sed nucem myriſticam & caryophyllos eadem inſula non adeo feliciter producit.

Reperiuntur etiam in Sina arbores, quæ caryophylla, piper & nuces myriſticas, ſed non magna copia.

Arbor, in qua Caryophylla creſcunt Turcis *Kalafur*, Arabibus *Karumfel*, Javanis *Syanke*, Indis aliis *Chamque*, pyrum Europæum æquat, ſtirpe viri craſſitie, cortice, ut olea, in album recta vel incurva, aſſurgit. Folia ſola vel conjuncta, ut pirorum de longis pediculis pendent, in medio nervoſa, unde venulæ ad latera procedunt. Rami plurimi majores & minores, quorum hi in tenuia virgulta deſinunt, ex quarum vertice exigui pediculi prodeunt, de quibus Caryophylla decem, viginti in racemulos diſperſa ſimul pendent. Ex capite Caryophyllorum flos prorumpit multis filamentis conſtans, initio albidus, deinde virideſcens, mox roſeus, tandem indureſcit & latum de ſe odorem ſpargit, tempeſtate potiſſimum ſerena: quo annus ſiccior, eo major fructuum copia: non tamen ſinguli anni æque fertiles; ſecundus, tertius & ſeptimus ſterilior, dum naturæ amiſſæ vires inſtaurantur. Ex his Caryophyllis tandem fructus naſcitur, dum creſcit, tenax ſed ubi maturuit, duriſſimus. Caryophylla initio rubent, inde ingreſcunt & ſemel in anno ab Octobri ad Aprilem Caryophyllus.

leguntur. Quædam manu decerpuntur, alia perticis aut flagellis decutiuntur, ſolo circum ab omnibus ſordibus & gramine purgato Quæ in arbore pendula manent, magis magisque increſcunt, ac proximo anno ſponte ſua decidunt, quæ etiam, quamvis ſapore obtuſiori ſint, pretioſiora habentur & pro ſemine uſurpantur. Unde ab Indis *Matres fructuum* vocantur. Si quædam deciduorum in ſolo neglecta maneant, radices ac ſtirpes agunt, ac intra octo vel novem annos in arborem excreſcunt frugiferam. In ſole color ſubruber nigredinem contrahit, ac ne à vermibus corrodantur, aquæ marinæ parum immerſa, in ſole ſiccant. Folia, flores, rami, gummi ſuam quoque habent virtutem aromaticam & medicam. Vendituri Caryophylla Indi, aut vendita tradituri, vas aqua plenum in horrea, ubi aſſervantur, ponunt, quæ brevi tempore à caryophyllis abſorbetur, unde in tantum fere pondere creſcunt, in quantum aqua ponderavit.

Ex floribus ac recentibus Caryophyllis Indi vi ignis ſpiritum eliciunt odorum, magnæ in cerebro confortando virtutis & paralyſin, quam *Beribery* vocant, ſanat. Nullibi fere, niſi in *Moluccis*, Caryophylla luxuriant. Arbores montibus gaudent & tam denſæ creſcunt, ut etiam Solis radios excludunt. Et ſicut arbor cinnamomi non alio, quam in *Ceilon* loco copioſius & melius naſcitur, ita nuces myriſticæ *Bandan* velut patriam eo habent, quæ Moluccarum præcipua eſt.

Naſcitur quoque in Provincia *Quangſi* arbor, quam *Quanlang*, vocant, quæ loco medullæ pulpam obtinet farinæ ſimillimam, hinc arbor farinacea dicta; hanc farinæ pulpam, incolæ in uſum conficiendi panis convertunt; quæ pinguiori, quam oryzæ, ſucco, ſapore haud ingrato, & ad omnes eſculentorum uſus perquam utilis eſt. Harum arborum mentionem facit *Paulus Marcus Venetus* libro tertio, capite decimo nono. Sunt *in Regione* Fanfur *arbores quædam craſſæ, quæ habent delicatum corticem, ſub quo invenitur farina quædam optima, ex qua delicata præparant cibaria, quæ aliquoties non ſine voluptate comedi.* Luculentum ſane divinæ bonitatis argumentum, cum naturæ benignitas, ita Triuno diſponente Deo, nunquam ad hominum neceſſitati ſuccurrendum in operibus ſuis deficiat. Adeoque non tam hujuſmodi cauſas explorare, quam paternam divinæ providentiæ diſpoſitionem in omnibus admirari liceat.

Sunt præterea in China, utpote quæ multum a zona torrida participat, arbores, fructusque, tot, ut ajunt, cœlo ab Europæis differentes, tametſi Europæis fere omnibus; præſertim in ſeptentrionalibus Provinciis abundet, atque inter cætera illa arbor eſt, quæ ob pungentium ſpinarum multitudinem a Sinis *Polonie* appellatur, quæ, quamvis ampliſſimis oneretur foliis, non tamen in iſtis frugum, florumve ferax, ſed in trunco producit cum tempore fructum tuberoſum tantæ vaſtitatis, ut ſingulis portandis ſinguli homines ſint neceſſarii, cucurbitam diceres, maximorum

rum noſtratibus majorem: cortice ſpinoſo, melleos fructus ejus concavo ſub pulpa alba adnatos monſtrat, nucleus tamen caſtaneam ſapit, fructuum pluralitatem in uno fructu, velut in burſa quadam, reconditam conſpicis, tantæ ſæpe magnitudinis, teſtantibus id incolis, ut vel fructuum unus decem, aut viginti hominibus ad comedendum ſufficiat.

Arbor quæ nuces myriſticas fert (incolis *Bòngopala*) malum vel pirum refert: ſæpe ſua ſponte in aviis creſcit, ſemper virens, florifera & nucibus onuſta, quarum aliquæ maturæ, aliquæ adhuc immaturæ ſunt. Cortex cineritius, lignum foraminoſum, medulla rubicunda. Folia quæ denſa, raro ſola, de exiguis pediculis pendent, ſaturè viridia, tenuia, glabea, unico per medium nervo, unde venulæ procurrunt. Contrita digitis non viridia tantum fortem odorem ſpargunt, ſed ſicca quoque eandem fragrantiam retinent. Flores ſimiles pirorum & pomorum, facile decidunt, exigui odoris ſunt. Fructus poſt flores erumpens ad pellem forma conica, cætero corpore rotundâ, non ad extrema ramorum, ſed ad internodia creſcit. Ubi flos à fructu decidit primus nucis cortex initio viridis, rugoſus, aſper & craſſior eſt: ubi matureſcit, flavis, purpureis & aureis maculis variegatur. Hic cortex mox dehiſcit & nucem oſtendit, circa quam macis ſubſtantia reticulatim ſpargitur: ubi plene fructus maturuit, aſperum hoc involucrum totum diſrumpitur & initio ſubrubea, mox fulva apparet & corticem, in quo nucleus, quem nucem myriſticam vocamus, operit. Ita ut hæc mox tria involucra habeat, extimum viride & craſſum, medium tenuius & fulvum; intimum durum.

Repe-

Reperiuntur etiam nuces absque mace, quod fit, quoties per ſubita incrementa nucum, reticula rumpitur, & perit, antequam ad juſtam craſſitiem & robur perveniat. Hic fructus a variis avibus, præcipue columbarum genere, quæ albæ & parvæ ſunt, devoratur. Hæ columbæ admodum mace delectantur, & nuces dehiſcente extimo involucro, abreptas una cum mace deglutiunt, neque niſi plena ingluvie, ceſſant; ideo a mercatoribus noſtratibus *Neut-eeters* vocantur. Sed nuces deglutitas iterum integras ejiciunt, quæ ſtomachi calore excoctæ & maceratæ celerius radices agunt, ac excreſcunt. Arbores ab ejuſmodi nucibus prognatæ corruptioni admodum obnoxiæ ſunt, & fructus longe debiliores aliis ferunt: unde parum æſtimantur, nec niſi propter macem decerpuntur, qui optime macem adulterant.

Hæ arbores ſingulis annis bis, ſæpe ter fructus ferunt. Prima meſſis Auguſto & Septembri fit; ſecunda Martio, tertia aliis menſibus pro ratione anni. Hæ nuces non niſi maturrimæ decerpuntur; ſæpe tamen color roſeus decipit; unde præmaturas decerpunt. Nam immaturæ nuces (*Rumpi* Indis) ob ſucci inopiam & acerbitatem haud ætatem ferunt, ac facile verminant. Sed maturæ excorticatæ in Sole ſiccantur: inde macis volucrum aufertur; tandem nuces myriſticæ calce abluuntur, qua arte ab omni corruptione & aëris injuria incolumes & integræ ſervantur, ac navibus per totum orbem ſparguntur. Optimæ cenſentur cineritiæ & ſubrubicundæ, lineis albis variegatæ. Interdum quædam nuces extraordinaria magnitudine ſunt, quas Indi *Pala Java* vocant, quibus non ad cibos, ſed in medicina utuntur.

Macis vero, quæ retis inſtar nucem ambit, Indi ante plenam maturitatem, dum adhuc colore rubello eſt, ſale & aceto macerant ac inter condimenta, quæ appetitum excitant, primæ menſæ apponunt. Sed ubi maturuit, in ſole ſiccatus, magna cura aſſervatur. Indi tam nucem, quam macem, nervis frigore & contractura læſis, prodeſſe credunt: unde ſemper oleum domi ad manus habent. Et ſicut macis ſubſtantia longe minorem quam nux, olei copiam dat: ita è contrario oleum macis efficacius, quam nucis eſt. Hinc pretium macis nuces ſexagies ſuperat. Nuces virides & immaturæ aceto vel ſaccharo conditæ, inter bellaria menſæ apud Magnates Indos habentur: ab iis ad Europæos hæc luxuria pervenit. Nonnulli corticem extremum ſaccharo condiunt, & ipſi nuci ob jucundum odorem & gratam temperiem præferunt. Hactenus de nuce communi rotunda: paucis nunc de oblonga, maſcula, quam *Pala Metſeri* Indi vocant. Vulgus has prioribus abſque ratione præfert, quaſi quia maſculæ vocantur & majores ſunt, id præſtantiam præ reliquis argueret. Maſculas vulgi error appellat, quaſi comeſtæ viris ſemen augeant, quod purum commentum eſt. Et quo majores ſunt, eo debiliores viribus deprehenduntur parvis & rotundis exiguo corpore plus aromaticæ virtutis poſſidenti-

dentibus. Macis harum oblongarum nucum, etſi colore ſe commendet inſigni, adeo effœtus eſt virium, ut ab ipſis Indis nullo in pretio habeatur: & arbores, in quibus creſcunt, ſylveſtribus ac reprobis accenſentur. Indi ne quidem dignas, quæ decerpantur, æſtimant. Arbor ipſa ad littus Bandæ neglecta, foliis longioribus, craſſioribus & nervoſioribus. Non oblongæ tantum nuces, ſed & fere quadratæ, neque ex gemmis, ut communes, ſed extremitate ramorum naſcuntur, ac nuces juglandes, tres quatuorve ſimul cohærent.

Piperis duo genera, rotundum & longum. *Rotundum*, quod præcipuè *Malakka*, *Iava*, *Sumatra* creſcit, haud procul à littore plantatur juxta radices arborum quarundam, quæ *Fanfel* vocantur, aut palis, velut vites, innititur. Altitudine arborem vel perticam, cui ſe inſtar hederæ circumvolvit, æquat, & ubi ætate ac fimo luxuriat, ipſa ſuſtentacula ſua tranſcendens, velut lupulus iterum in ſolum deſcendit. Projicit etiam multa de ſe virgulta plena nodis, tenacia & flexilia, inſtar lupuli, aut fabarum Turcicarum in ſolo repant, niſi cui innitantur & per quod aſcendant, reperiant. In fertili ſolo intra annum uberem meſſem producit: tardius in ſterili. Radix plena parvarum & tenacium fibrarum; folia hederæ non abſimilia, in medio nervum cum venulis ad latera habent, exterius intenſis, intus pallidius virentia. Fructus uvarum modo, racematim cohærent, inſtar ribeſiorum, ſed una longior ac granorum abundantior eſt: nec in medio tantum ramorum, ſed in ſummitate quoque proveniunt. Grana initio viridia: ubi maturuerunt nigra, quod Piper.

n æſtate

æſtate fit. Decerpta in Sole ſiccantur, unde niger cortex corrugatur. Si niger cortex ante ſiccationem auferatur, album Piper fit; quod acrius, carius & ſapore gratius eſt; unde Magnates in India eo pro ſale in menſa ſæpe utuntur. Cortex niger tollitur, cum piper ad ſummam maturitatem pervenit, & in aqua marina maceratum eſt: unde extrema pellicula crepat ac album granum facili opera exemptum, in ſole ſiccatur.

Ac niſi Indi laborem fugerent, major albi, quam nigri, piperis copia haberetur. Multi ex ignorantia album & nigrum piper duo diverſa piperum genera eſſe arbitrantur, cum unum idemque ſint & maturitate tantum, ac excorticatione differunt. Neque grana modo, verum etiam folia & tota planta igneam acrimoniam habent. Nam folia, rami & radix manſa linguam faucesque inflammant, ac ſalivam attrahunt, non ſecus ac radices coſti & pyrethri.

Longum Piper Indi *Pimpilim* vocant. Eo non in cibis ſed medicina, præcipue theriace & aliis antidotis utuntur; nec injuria, virtutes enim inſignes & penetrantiſſimas habet, unde etiam carius venditur. Copioſiſſime in *Bengala* provenit; inde in Europam defertur. Planta cum altera, quæ rotundum piper profert, fere eadem, foliis parum differunt. Fructus, qui cum avellanis flore conveniunt, & ex multis granulis conſtant, ex ſingulis internodiis & regione foliorum prorumpunt, ac longiuſculis pediculis adhærent, initio viridant; ſiccati cineritium colorem induunt, neque omnes eadem longitudine ſunt, quanquam grana æqualia ſint. Surculi, quibus grana adhærent, interdum humore intus ſcatent, unde grana verminant evaneſcente hoc humore. Longum piper decerpitur & ſiccatur ante plenam maturitatem, & quanquam initio non adeo linguam inflammat; cum tempore eandem ac rotundum piper acrimoniam conſequuntur, & linguam primo attactu inſtar ignis feriunt.

Indi emplaſtris ad frigidos nervorum affectus, addunt, eoque contra venena, catarrhos, vertiginem & oculorum cataractam utuntur. Vulgus aquam in qua maceratum contra inveteratam ſtomachi debilitatem, bibit.

Betele. Quanquam Sinæ ab exoticis moribus abhorreant, tamen in quibuſdam Regionibus ab Indis vicinis, uſum maſticandæ *Betele* receperunt. Hæc folia luxurioſe proveniunt ſub cœlo molliori, ſed in frigidioribus Sinæ ac *Mozambique* plagis ſolum abnuunt. Frutex vitis modo ſeritur, adduntur que ſtipites & pedamenta, per quæ repens ſe ſuſtineat, piperis, lupuli, aut hederæ inſtar, ac procul à pipere ſecerni non poſſunt. Folium ſimile fere mali medici folio, oblongius tamen, & in extremo arctius, plana, glabra, ſubviridia, tenuia, inſtar herbæ fontalis quinque, ſex ſeptemve nervis conſpicua, rectis, partim & obliquis dicerpta, ſi diutius manu tractantur, pu-

putreſcunt. Maſticata ſtrepitum edunt, quaſi arenulas dentibus teras. Fructus ſimilis aliquo modo piperi longo, aut lacertæ caudæ, Indis *Siryboa*, ac ob raritatem majori in pretio, quam folium, habetur. Hæc folia in quibuſdam auſtralibus Sinæ provinciis & per totam Indiam, mane, meridie, veſperi & noctu manduntur, ac perpetim manibus tenentur. Non tamen ſolo *Betele* utuntur, ſed ei ad amaritiam temperandam, *Arekam* & parum calcis addunt: ita paratum ſapore ſubdulce fieri referunt. Quidam *Betele* addunt Lycium, divites Caphuram de Burneo, alii lignum aloes, moſchum, & alia aromata. Ita ſapore gratum fit, & halitum oris ſuaveolentem reddit, ob quam præcipue cauſam ejus maſticatione adeo delectantur. Sinæ in mutuis viſitationibus folia Betel manu tenent, ac cum Areka & calce in patinis ligneis, in benevolentiæ ſignum, offerunt hoſpiti. Dum utuntur primo, parum Arekæ mandunt, mox folium Betele calci illitum, exemptis prius nervis ungue pollicis, quem propterea longum & acutum habent. Maſticatum ſaliva ſanguinea os implet, quæ expuitur. Hoc eſt unum ex tribus, quod Sinæ proverbio de *Quantung* jactant, nimirum tria inuſitata in ea regione eſſe: *Cœlum abſque nivibus, arbores ſemper viridantes & homines Betele* ac *Areka Maſticantes.* Poſt ſalivam rubram, aliud phlegmatis genus, quod deglutiunt. Credunt gingivas & ſtomachum corroborare. Folia calefaciunt, & exiccant fere ſecundo gradu. Dum Magnates alloquuntur, Betele maſticant, ut odore os commendent; nam ſummæ incivilitatis eſt, tetro halitu, & putri aliquem alloqui. Solent tamen ab ejus uſu abſtinere per aliquot dies, cum quis ſanguine junctus obiit & jejunia quædam celebrantur. Rideas vero viros, ut & mulierculas itidem inſanire, ſicut Germaniæ Amazones ruri fiſtula, ſic ut hæc herba ad cervical dormituras præſtoletur.

Haud longe a *Surda* eſt inſula *Pulo Seveſſi*, cujus gemini montes ultra *Bantam* conſpicui, quæ Betelem ſine cultura producit, unde Javani cymbatim eam auferunt, tanto chariorem, quod urticis permixta nudis collectoribus, vel triduanum ex puſtulis ardentibus dolorem vindicent. Duæ viciniores inſulæ Betelam alunt, ſed parcius, & minus laudabilem, ob arenoſum ſulphuri permixtum ſolum. Tyronibus ſuboritur vertigo ebrioſa, haud ſecus ac è fumo tabaci: navigantibus in uſu ſunt paſtilli, ex convolvulis conflati. In mediterraneis, ubi nullus Betelæ proventus, maximum ejus deſiderium ac pretium. Feruntque *Nicomoxam* Regem Decani ſingulis annis ex hoc mercimonio tributum capere tricies mille aureorum. Hujus foliis ornantur convivia, & dimittuntur gratiſſimi ad peregrinationes, ſive hoſpites, ſive domeſtici. Reges viris nobilioribus manu propria, tenuioribus altenâ tradunt. Eorum Mandatarii ſacculum convolvularum accipiunt, qui itinerantibus porrigunt; adeoque hujus herbæ monopolium Reges hic ſibi ſervant.

n 2 In

Ficus Indica.

In quibuſdam Sinæ locis creſcit etiam *Ficus* Indica, quam alii Arborem *Goæ* appellant, quæ ibi primum ab Europæis reperta, ac copioſiſſime in illa inſula provenit. In magnam altitudinem unico trunco craſſo aſſurgit, & ramos circumcirca diſpergit: unde tenues quædam fibræ, ſive filamenta, qualia cuſcutæ, coloris, dum recentia ſunt, fulvi in terram deſcendunt, ex quibus ſenſim increſcentibus novi trunci ac arbores naſcuntur; ab his iterum deſcendentium fibrarum alia propago exoritur, atque hæc alternatio abſque fine & termino durat, ut unica ſæpe arbor cum ſuis propaginibus, & ſobole milliare Italicum ambitu occupet, nec mater à liberis ſuis niſi craſſitie agnoſcitur, quæ tanta ſæpe, ut tres viri junctis manibus truncum vix cingere poſſint. Nec inferiores modo rami tales de ſe fibras ſpargunt, verum etiam ſuperiores, unde unica ſæpe arbor denſiſſimam ſylvam repræſentat. Incolæ pervias reddituri has arbores, tenuiores ſurculos ſuccidunt, ac fornices & concamerationes defendendo Soli, in quibus velut umbraculis æſtu flagrante, deliteſcunt, nam ſuperne adeo denſis omnia ramis implexa & clauſa ſunt, ut nullus Soli tranſitus detur. Quanta earum arborum amplitudo ſit, hinc patet, quod ſub una tria hominum millia ſe abſcondere poſſint. Folia in novellis ramis mali cotonei foliis ſimilia, ſuperne viridant, inferne albent & lanuginoſa ſunt, Elephantis gratiſſimus cibus. Fructus pollicis articulum magnitudine æquans, groſſulis ſimilis, intus & extus ſanguineo colore, granis, ut ficus, repletur, dulcis & veſcus, non tamen ſapore ficubus comparandus.

Arbor

Arbor quoque *Kokos*, Indis *Coquoeiro*, per Sinam frequens luxuriat. Truncus ejus raro rectus, plerumque curvus in altum, quatuor, imo ſeptem pedum ambitu, altitudiue quinquaginta, aſſurgit. Radix brevis, tenuis, ægre terra tegitur: unde miraculi inſtar, truncum tam craſſum longumque, ramorum & nucum pondere gravem, ac ventorum flagellationi expoſitum, tam infirmo fundamento ſtabilem inſiſtere poſſe, cum præſertim infima juxta ſolum trunci pars ſupremâ non ſit major vel robuſtior. Cortex cineritius: lignum, quod quia ex meris filamentis conſtat, ad pauca utile eſt, dulce & plenum lacteo liquore, à formicis, arbore ſucciſa, appetitur. Truncus ramis deſtituitur, in vertice quindecim, viginti, pluresve, ut in palma, deorſum flectuntur; folia plumarum inſtar in circuitu, partim erecta, partim deorſum pendula. Folium quodque, ſedecim circiter pedes longum, & prope truncum pedis latitudine, ex multis aliis foliis conſtat, quæ ſeriatim & è regione ſita ſunt. Kokos.

Inter hæc plumoſa folia in vertice vagina duos pedes longa, paulatim in acumen deſinens, primo viridis, deinde rubra & ſua ſponte dehiſcens. Antequam ſe aperiat, intus elegans pedis longitudine virga, trium aut quatuor digitorum craſſitie, ex multis ramis ſesquipe de longis, & compactis inſtar magnæ ariſtæ, ſe oſtentat. His ramis annaſcuntur quædam triangularia corporea, amygdali magnitudine, albo colore, rudimenta florum & nucum: nam vagina illa diſrupta, rami diſperguntur & flavos floſculos produnt. Flores ſequitur fructus, qui ſinguli ſingulis pediculis annati, *nuces Kokos* nomine; duri, ponderoſi, interdum caput virile ſu-

perant, racematim firmiter ſupremo trunco adhærent. Extra craſſior, fibroſus, & tenax cortex; inde ligneus calix, qui immatura adhuc nuce perforatus, copiam dulcis liquoris emittit, qui recens potus, urinam valide pellit: matureſcentibus nucibus paulatim in nucleum coagulatur & lateribus nucis adhæret. Nucleus tanta dulcedine eſt, ut etiam dulciſſimas Europæas nuces ſapore longe ſuperet; bene nutrit, & exhauſtas vires mirabiliter reſtituit. Unde ab illis, qui diu mari jactati ſcorbuto & aliis morbis laborant, avide appetitur. Calida & humida primo gradu eſt, oleum amygdalino nullâ in re cedens, exprimitur, eſtque communis per Orientalem pariter ac Occidentalem Indiam cibus. Oleum interne ſumptum vitia pectoris corrigit, alvum laxat, contuſiones ex lapſu ſanat, urinam valide pellit. Ex cacumine trunci arbuſcula quaſi nova erumpit, candidiſſima & fungoſa medulla, vaginæ incluſa, ejuſdem fere cum nuce ſaporis, non cruda ſolum, ſed & cocta menſæ imponitur, ut apud nos braſſica capitata. Adhuc immatura magis refrigerat, & pro lactuca adhiberi poteſt. Sed hac medulla decerpta, arbor perit, quod non tam facile fit, ſi pars radicis vulneretur, aut ſuccidatur: unde non ex humore terræ per radicem inferne, ſed ex aëre deſuper ali credunt.

Ex filamentis, quæ durum corticem nucis cingunt, per Indiam funes nautici, durabiles in aqua ſalſa & fere incorruptibiles, fiunt. Etiam funes ancorarum & aliæ in regiis Luſitanorum navibus onerariis ex his flamentis nucum Cocos conſtant. Lacuna ſcribit, etiam tapetes exinde texi. In Sina & alibi loco ſtupæ ad rimas navium obturandas uſurpantur, & meliora cenſentur, quam ſtupa, quod non tam facile computreſcunt, & in aqua ſalſa intumeſcunt. Ex interiori cortice duro ſcyphi, ac pocula tornantur, auro etiam ac argento obducta. Folia chartam præbent, & ex iis veſtimenta Indi conſuunt duratura. Uno verbo, omnia hæc arbor ad navim neceſſaria ſuppeditat, ſive ſtructuram ſive merces reſpicias. Nam ex trunco & ramis mali, tabulæ & clavi; ex foliis vela, ex filis funes fiunt, & nuces mercimonia, ac onus ſunt. Unde propter tot uſus naturæ miraculum habetur: nulla quippe toto orbe arbor alia in tot humana commoda & emolumenta ſe diffundit.

Apud *Kingiven* in *Quangſi*, arbor *Areka*, & India eo delata creſcit, facie *Kokos* haud abſimili, ſed non tanta craſſitie & foliis minoribus. Fructus *Areka* vocatur, tam durus, ut non niſi cultro aut forcipe ſcindi poſſit.

Fructus.

IN *Quantung* & vix alibi fructus *Venku* Sinis, *Iamboa* Luſitanis, *Pompelmoes* Hollandis provenit in arbore ſpinoſa ſed majori, quam citrus. Flos floribus mali aureæ ſimilis, albus, odorus, ex quo aqua fragrantiſſima

ma diſtillatur. Fructus ſuperant mala aurea etiam maxima, ac interdum caput humanum ſuperant. Cortex & ipſe ſimilis pomo aureo. Medulla intus rubet, dulcacida, ſapore uvæ immaturæ, unde potus, ut in Europa ex ceraſis & piris, exprimitur.

In *Peking* poma, pyra, pruna, frumentum, hordeum, ficus, uvæ proveniunt, ex quibus tamen incolæ non conficiunt vinum, quia potu ex oryza magis delectantur, cujus tanta ſuavitas eſt, ut etiam Europæi vinum non deſiderent.

In *Xanſi* uvæ prædulces, unde optimum & copioſum facere poſſent, ſed ipſi ſiccatas malunt vorare.

In *Peking* Caſtaneæ magnæ, in *Suchuen* apud *Xunking* tam molles, ut in ore paulum detentæ liqueſcant.

In *Honan* apud *Queite* mala aurea, & granata ſive Punica creſcunt, unde etiam oppidum *Xeching*, quod *vallum malorum granatorum* ſignificat, nomen accepit.

In *Huquang* ſub *Changte* aurea mala, inter quæ à Sinenſibus appellantur hyberna mala aurea : nam cæteris jam arbore præ māturitate delapſis, hæc demum matureſcunt hyeme, ſaporis ſupra modum dulcis & jucundi.

In *Fokien* apud *Chivencheu* & *Changcheu*, aurea mala nobiliſſima copioſa proveniunt, quæ pondere & magnitudine maxima Europæorum æquant, ſed odore ac ſapore multum ſuperant. Ipſa etiam arbor parum ab Europæa differt ; ſed ſapor pomorum eſt, ut uvarum Apianarum: unde nec Italia nec Hiſpania tale genus aureorum pomorum profert. Hic fructus ejus eſt naturæ, ut aureus cortex facile decidat. Medulla intus mollis, pelliculis variis clauſa, quæ facile divelluntur. Ubi ſuperfluus humor inter duas tabulas expreſſus eſt, Sinæ ſaccharo impoſita poma toto anno aſſervant. Nec domi tantum in pretio ſunt, verum etiam ad exteros deferuntur.

In *Chekiang* apud *Kinhoam*, ex arboribus pinguedo ſtillat, unde velut ex ſevo, candelæ albiſſimæ fiunt, quæ manus inter tangendum non inficiunt, nec odore, dum exſufflantur, torquent. Arbor haud exiguæ magnitudinis eſt, inſtar pyri, floribus, ut ceraſi, albis. Florem rotunda bacca, ceraſi quantitate ſequitur, nigra & tenui pelle tecta, ſub qua caro alba, quæ apparet, cum bacca matura eſt, & pellicula rumpitur. Sinæ aquas excoquunt; unde caro liqueſcit, & dum refrigeratur, gelatini inſtar coagulatur. Intra carnem nucleus oleo plenus, qui inſtar olivarum Europæ maceratur: oleum expreſſum non ad cibos, ſed lampades adhibetur. Folia, quæ præpinguia, ovibus ac vaccis pabulum gratum præbent, quæ etiam inde vehementer pingueſcunt.

In *Peking* fructus *Linſcio*, figura tribuli & triquetræ pyramidis, circumcirca inæqualis. Cortex viridis craſſus, & ubi eminet, rubens; dum

ſicca-

ſiccatur ingreſcit. Caro interior admodum alba, caſtanei ſapore, ſed unus fructus tres quatuorve caſtaneas ſuperat. Folia ſunt exigua, quæ aquæ innatant: fructus plerique pediculis ſub aqua adhærent. In aquis ſtantibus tota Sina feruntur.

Pomum *Sucu.* In *Xantung* pomum *Sucu* copioſe provenit, ſiccatum, ut ficus, toto anno durat, & à mercatoribus per Sinam diſtrahitur. Europæa poma magnitudine aliquomodo ſuperat, colore intenſe rubeo. Intra pulpam lapilli, vel teretes & rotundi nuclei, cortice duro clauſi. Hi nuclei non in medio pomi, ſed ad latus alterum, neque jacent, ſed erecti ſtant. In uno fructu ſæpe decem, quinque plures pauciores pro quantitate: dantur etiam qui plane lapillis carent. Caro intus rubra & mollis, ſapore gratiſſimo. Pomum exiccatum cruſtam ex melle veluti, aut ſaccharo nanciſcitur: ita ut condita appareant. Dantur etiam viridia, quæ cum maturuerunt, non molleſcunt, ſed inſtar noſtratium pomorum, dentibus aut cultro ſcinduntur & excoriantur. Hi fructus nullibi extra Sinam reperitur, in mediocri arbore creſcit, neque ulla humana cura opus habet.

Fructus *Lichi.* In *Suchuen* apud *Chunking*, copioſe provenit fructus *Lichi*, qui maturus per curſores ad aulam Imperatoris defertur. Majori adhuc copia in auſtralibus *Fokien* plagis, maximè apud *Focheu*, quanquam qui apud *Hinghoam* creſcit, melior cenſeatur. Luſitani *Makaonenſes Lichias* vocant. Arbores præaltæ, foliis lauri ſunt. Ex cacumine ramorum racemi quaſi erumpunt, quibus velut uvæ, fructus adhærent, ſed non denſi, & longioribus pediculis, forma corculi, magnitudine juglandis, repræſentans parvam nucem pineam ſcabro ſuo & ſquammoſo cortice, quanquam non tanta craſſitie; quippe pelliculam tantum levem, quæ facile manu tolli poteſt, refert. Intra nucleus ſucciplenus, albus, ſapidus, odore roſeo. Maturi fructus purpuraſcunt & tam arbores circumcirca capillis quaſi purpureis flagellantur, jucundo ſpectaculo. Intus in pulpa lapillus, qui quo minor eſt, eo fructus excellentior habetur. Jure hic fructus *Rex omnium fructuum* vocari poteſt; cum natura eum oculo tantum & ventri produxerit: nam oculus aſpectu, lingua guſtando ſatiari non poſſunt. In ore ut ſaccharum liqueſcit.

Nuſpiam in Sina, niſi in *Suchuen* nux pinea reperitur.

Lungyen. Eſt & alius in Sina fructus priori non abſimilis, ſed minor, *Lungyen*, id eſt *Draconis oculus*, cerasi quantitate ſed duriore cute & ſquammoſa. Siccata quoque paſſim venduntur, ſed crudis haud æquiparanda, quod inter exiccandum ſuccus prænobilis totus fere exhalarit. Ex crudis ſucco exprimitur vini ſpecies, ſaporis grati, ſed rara ejus copia.

In eadem regionis fructus *Muginli*, id eſt *pruna formoſæ fœminæ*. Hæc pruna rotunda, magnitudine Damaſcena & præſtantia longe ſuperant.

Panaix. In *Quantung* paſſim nuces Indicæ parvæ & magnæ & fructus quidam, qui omnium reliquorum maximus cenſetur, Indis *Iaka*, Arabibus *Panaix*,

Perſis

Perſis *Funax*, reperitur. Ob magnitudinem non in arborum, quanquam magnarum, ramis, ſed trunco creſcunt, quaſi metuentes debilitatem ramorum. Cortex tam durus, ut non niſi ſecuri findi poſſi. Intus innumeræ ædiculæ plenæ flava medulla & in quibus nux ſive caſtanea latet, quæ ubi maturuit dulcis & caſtanearum ſapore eſt.

Præter hunc fructum & alius *Champidaica* reperitur, non trunco ſed ramis adhærens. Arbor in magnam altitudinem ramis late diffuſis, folio quercino, ſed abſque crenis, aſſurgit. Sapore & ſucco *Iakam* ſuperat. Cineribus corticum aculeatorum ad lixivia, eluendis veſtibus, utuntur. *Chriſtophorus Acoſta* arborem & fructum ita deſcribit: Vaſta eſt arbor, foliis palmaris amplitudinis prædita, dilute virentibus, nervo craſſo & duro per longitudinem excurrente. Malum fert non è germinibus, aut foliorum ſede, quemadmodum aliæ arbores, ſed ex ipſo trunco majoribusque ramis naſcens, longum, craſſum obſcurius virens, craſſo duroque cortice tectum, omni ex parte cuſpidibus ſepto, quæ in ſpinam brevem, viridem, nigroque aculeo præditam deſinunt, admodum ſimilem Durionis ſpinæ, ſed minime acutam aut pungentem, tametſi minitari videatur. Horum fructuum minimus eſt maximæ cucurbitæ amplitudine atque etiam major, præſertim in Malabar, ubi præſtantiores naſcuntur. Nam qui in Goa proveniunt, minores & pejores ſunt, atque magis inſipidi. Cum maturus eſt hic fructus, bonum odorem ſpirat. Ejusque duas differentias conſtituunt. Unum *Barca* appellatum, & præſtantiorem: alterum *Papa* aut *Giraſal* dictum, minusque bonum: deprehenditur poſtremus ex mollitie:

quoniam ſi manu apprehendas, digitis cedit. Præſtantiſſimi vero fructus pretium quadraginta maravedis non excedit, hoc eſt, paulo plus Regali Caſtellano. Per longitudinem ſecti hi fructus, intus candidi, & denſa carne præditi apparent, ac veluti in capſulas aut receptacula diviſi, plena caſtaneis longioribus & craſſioribus, quam ſint Dactyli, ſive Palmulæ, cinerea tunica tectis, & intus albis Caſtanearum vulgarium modo, guſtu terreſtri & aſpero, ſi virides edantur, multosque flatus generantibus. At ſicuti Hiſpanicæ Caſtaneæ aſſentur, guſtu ſapido & Venerem excitantibus, ob quam ſolam rem plebs frequentius uti ſolet. Sunt autem ſingulæ hæ Caſtaneæ pulpa flaveſcente, & aliquantulum lenta involutæ, & pulpam Durionis nonnihil referente, tametſi ab eo differat. Grati ſaporis eſt, præſertim quæ in *Iaca Barca* cognominata continetur, optimi Melonis pulpæ admodum ſimilis.

Duriones.

CReſcunt etiam variis Sinæ locis *Duriones*, ſapore quidem ingrato & odore allii fœtido; nihilominus ſaluberrimis fructibus accenſeri merentur. Calido & ſicco temperamento, urinam, flatus, ſudores pellit. Autumno copioſius comeſti noxam inferunt, jecur & ſanguinem inflammant, faciem puſtulis fœdant. Si quis Indica ſcabie Japoniis *Kourap* laborans, hoc fructu veſcatur, cutis ejus adeo perpruriſcit, ut manus abſtinere à ſcabendo & fricando non poſſit. Acoſta hunc fructum ita deſcribit: calidus & humidus eſt hic fructus, & qui edere volunt, pede leviter comprimere, & frangere ſolent, propter ſpinas, quibus obſitus eſt. Qui nunquam hos fructus ederunt, cum primum illos olfaciunt, videntur putridas cæpas odorari: ſed poſtquam deguſtarunt, præ reliquis cibis bene olere & ſapere cenſent. Eſt vero in tanta exiſtimatione apud eos, qui gulæ dediti ſunt, hic fructus, ut putent neminem eo poſſe ſaturari, propterea varia dant illi epitheta. Tanta tamen eſt hujus fructus in Malaca abundantia, ut ſinguli non pluris, quam quatuor maravedis veneant, præſertim menſibus Junio, Julio & Auguſto: nam reliquis pretium intenditur pro hominum arbitrio. Admiratione porro digna eſt Betele cum hoc fructu antipathia, quæ profecto tanta eſt, ut ſi quis in navem Durionibus plenam, ædeſve aut concamerationem, ubi obſerventur, aliquot Betele folia reponat, corrumpantur & putreſcant omnes. Et ſi cui ex Durionum immodico eſu ventriculus inflammatur & gravatur, folio Betele ſupra ventriculum impoſito, ſubito mitigatur inflammatio, tumorque tollitur. Et, ſi à Durionum eſu ingerantur aliquot Betele folia, nullam noxam ſentiet, quantumvis multos ederit: inde fit, tum etiam ob ejus guſtum ſuavem, ut vulgo dicatur, neminem eorum eſu poſſe ſatiari.

Ana-

Ananas.

EST in Sina fructus ſapidus *Ananas* ex America in Indiam Orientalem primo tranſlatus, ubi nunc uberrime provenit. Fructus, magnitudine mali citri, dum maturuit, eſt colore ſumme flavo, & tanta odoris fragrantiâ, ut prætereuntium nares ſuaviter afficiat. In cacumine florum Thyrſus ac foliorum emicat: eminus intuenti cynaro præter pingentes ſpinas apparet ſimilis, grato ſapore palatum recreat. Medius caulis maximus duorum pedum altitudine, quindecim vel ſedecim tegitur foliis, aloes frondem æmulantibus, ſub quibus fructus latitat. Circa medium caulem minores, fructu juniori gravidi, germinant. Hunc maturum fructum legentes, mox ejus taleas inhumant, quæ intra anni ſpatium fructus ferunt. Dum primo in Indiam deſcrebantur, ſinguli decem aureos valebant.

Sapor fere fraga cum vino & ſaccharo æquat. Fructum comeſturus exteriorem corticem tollit: reliquum in taleolas ſecat & aqua vel vino macerat, ut corroſivus humor, linguam ſua acrimonia lancinans, extrahatur. Cavendum ergo, ne quis ſubdulci deceptus ſapore nimium ex iis comedat; nam ſua acrimonia facile inſanabilem diarrhœam & dyſenteriam concitant. Et quanquam hic fructus ſit calidus, folia tamen ob accidam & aſtringentem vim, refrigerant. Tam nobilem & jucundum ſaporem hic fructus habet, ut ſacchari modo inter dentes liqueſcat, ac dulcedine vix parem habeat.

Muſa.

IN *Quantung Muſa* provenit, de qua ita Acoſta: Muſam ſeu Ficum Indicam vocant: decem & octo aut viginti (inquit) palmorum magnitudine attollitur hæc pulchra & elegans arbor, cujus truncus ex multorum corticum ſibi mutuo incumbentium conjunctione conſtat, & humani cruris craſſitiem adipiſcitur, radice rotunda & craſſa, Elephantorum gratum pabulum: foliis novem palmorum longitudine, duorum cum ſemiſſe latitudine, nervo ſatis craſſo per longitudinem excurrente, & transverſis fibris in latera ſparſis, parte ſuperiore ſaturis, inferiore dilutioribus. Ex hujus arboris faſtigio naſcitur veluti thyrſus quidam florum ſimul congeſtorum in modum Pinei ſtrobili, coloris rufi: deinde unicum ramum fert humani brachii craſſitie in multo nodos diviſum, è quorum ſingulis decem aut quatuordecim dependent ficus, ita ut nonnunquam ramus centenis, aut ducentenis ficubus onuſtus conſpiciatur. Hos in diverſas ſpecies diſtinguunt Luſitani.

Hic fructus communiter mollis, pinguis, tenax, viſcoſus, dulcis, ſapore aſſuetis jucundo; ſed duræ concoctionis, boni tamen nutrimenti & tuſſim ac catarrhos ſanans. Cortices exiccati, viſcera & cor confirmant. Aqua, cui incocti, febres malignas pellit, pulvis omnes affectus cordis tollit.

Caput Decimum Sextum.

De ANIMALIBUS.

Quadrupes.

OVes per Sinam, ut in Perſia & Tartaria, longis craſſisque caudis, quas poſt ſe trahunt, pondere interdum quadraginta librarum, carne dulciſſima.

Apud *Tieki* vaccæ generoſæ longis, craſſis & cirratis caudis, quibus milites Sinici pro plumis in caſſidibus ſuis utuntur.

Apud *Cingcheu* & *Tengcheu*, in ſtomacho vaccarum lapis *Nieuhoang*, id eſt flavedo vaccarum, quia plerumque flavus eſt, reperitur. Varia ejus magnitudo, ſæpe ovum anſerinum æquat, non tam denſus, ut *Bezoar*, ideo & levior, quanquam Sinenſes Medici eum *Bezoaro* præferant. Externa facie creta mollis & flava videtur. Frigiditate ſua catarrhos capitis abſorbet. Aquam ferventem mox injectus ſedat: gutta frigidæ aſperſus vaporat & ſtatim aquam attrahit.

In *Quantung* apud *Luicheu* animal eſt, quod Sinæ *celerem vaccam* vocant, quoniam una die trecenta milliaria ſtadia curſu conficit. In vertice oblongo & rotundo cornu armatum eſt.

In *Cincheu* cornuta beſtia eſt, vaccæ ſpecie, cornibus in capite ebur albore ſuperantibus. Salem avidiſſime appetit, unde venatores ſaccos ſalis ei apponunt, quos tam avide lambendo exugit, ut ſui quaſi oblita vinciatur & occidatur.

In *Kiangſi* apud *Nanchang*, ſues magna cura ſaginantur, ac tanta eorum in ipſa urbe multitudo eſt, ut ægre per plateas tranſitus detur. Neque tamen viæ propterea lutulentæ fiunt: nam omnia ſtercora, etiam ſuillum, Sinæ diligenter colligunt & pro fimo ad ſtercorandos agros, vendunt.

In *Peking* feles candidiſſimi, promiſſis pilis & dependentibus auribus. In deliciis virginum ſunt: ſed muribus inſidiari nolunt, quod domi nimis delicate paſcantur. Non tamen deſunt aliæ feles, quæ muribus perniciem ſtruunt.

Nuſpiam meliores & frequentiores equi, quam in *Iunnan* & *Suchuen* apud *Po*.

In *Xenſi* monte *Holan*, qui trecenta ſtadia ambitu complectitur, multi

feri

feri equi. Sinenſium equi communiter humiles ſunt, ſed carnoſi, clunibus latis, robuſti & laborioſi. Freno ſimplici, abſque verberibus, facile & reguntur & ſua agunt.

Apud *Siven* mures flavi, magni, pretioſa pelle circumdantur.

Per totam Sinam, maxime in *Quantung*, cervi, lepores, hinnuli, & aliæ feræ; integra armenta eorum proficiſcentibus occurrunt.

In *Xantung* lupi homines pariter & fruges invadunt.

Xenſi urſos alit; quorum priores pedes Sinæ inter delicias referunt.

Apud *Linyao* montes ſunt, in quibus tauri efferi & animalia Tigridum æmula, ex quorum pelle veſtes conficiunt, reperiuntur.

In *Suchuen* apud *Po*, *Rhinoceros*, Belgis *Neushoorn*, quod cornu naribus impoſitum gerat. Colore ſubcineritio eſt, inſtar Elephantorum, corpore glabro & depili. Pellis rugoſa & ſegmentata tanta duritie, ut vix Japonico acinace diffindi queat. Non enim ſquammis (ut vulgo pingitur) armatus eſt Rhinoceros, ſed hæc ſegmenta & plicaturæ ſquammas tales & quaſi clypeos repræſentant. Ore ſuillo, ſed acutiore, cornu in nare gerens, nigrum vel cineritium, raro album, quod pretioſius cæteris. Prout ætas, ita & cornu majus minusve eſt. Rhino-ceros.

Mole corporis parum ab Elephanto diſtat, ſed brevior pedibus eſt, unde etiam minus ſpectabilis. Nulli noxam infert illæſum: ſi vis fiat, non in illum modo, qui prior læſit immaniter ſævit, ſed obvia quæque, etiam integras arbores proſternit. Proſtratum hominem lambendo necat; lingua enim ejus aſpera & aculeata eſt: qua cutim & carnes uſque ad

 oſſa

oſſa dilaniat. Exemplum memorabile *Iacobus Bontius*, in hæc verba: Cæterum de irritatæ beſtiæ furore aliquid addam, quod nuperrime accidit Secretario noſtræ civitatis *Theodoro Iemmingio*, qui cum nuper duobus aliis comitatus eques in ſilvam exiiſſet exſpatiatum, in paludoſo loco in Rhinocerotem cum catulo ſuo incidit (nam hoc animal non ſecus cœno, quam Porci, & Apri libenter volutatur) qui illis viſis ſurrexit, ac tarde recedens præ ſe agebat catulum ſuum ſilvam verſus, qui cum laſciviens aliquando reſtaret, mater roſtro protrudebat. Interea quidam ex eorum conſortio præ temeritate, equo inſidens belluam inſequitur, & exerta machæra, quam gerebat, Japonicâ, poſteriores partes Rhinocerotis ferit, ſed ictibus non penetrantibus propter cutis craſſitiem aliquot ſtriæ in tergo & natibus beſtiæ apparebant. Quod patientiſſime bellua ferebat, quouſque catulum ſuum inter vepres & ſalicta occuluiſſet, tum enim repente converſa in equitem noſtrum, cum immani grunnitu, & ſtridore ejus caligis mordicus apprehenſis, eas mordicus diſcerpſit, materia levi, utpote Bombycina, ſequenti, alioquin plane actum de eo fuiſſet: ſed equus forte prudentior aliquanto ſuo rectore, retro ſaliit, & in fugam convertitur, inſequente ipſos omni vi Rhinocerote, proſternendo cum horribili fragore arbores, & quidquid obvium ipſi impedimento eſſet. Dum noſter eques devenit in eum locum, ubi ſocios reliquerat, quibus viſis, Rhinoceros, eo derelicto, alios impetit, qui furorem belluæ declinantes, poſt duos ingentes arbores ſe abſcondiderant, vix duos pedes intermedia rima à ſe invicem diſtantes, & ſive hoc felici eorum fato, ſeu ſtupore huic animali ingenito, evenerit, beſtia ſolummodo per iſtam rimam ſummo conatu ſibi viam quærebat, & arbores non ſecus ac arundines tremere faciebat, ſed tamen craſſities earum frontis ipſius impetum infringebat. Interim dabatur ei locus ſcopleta ſua explodendi (quæ propter Latrones Javanos, ibi tum temporis vagantes, unicuique gerere mos erat) & belluam adactis aliquot ictibus per cerebrum feriendi, & ſic immanem belluam proſtravere, ſuppetias ferentibus Mauris ferris, qui iſtuc à Dominis ſuis lignatum miſſi fuerant, qui hoc animal porro dolonibus, & ſecuribus contrucidavere.

Paſcitur aculeatis frondibus, ac ſpinoſis ramuſculis, qui linguam ob membranæ craſſitiem non offendunt. Ei innata cum Elephanto antipathia eſt, cujus abdomen cornu, prius ad ſilicem exacuto, dilacerat, unde ſubſequente hæmorrhagia interit. Porcum grunnitu æmulatur. Mauritani ejus carne veſcuntur, cujus ſubſtantia tendinoſa, & adeo compacta, ut ad conciſionem dentes ferrei requirantur. Vinum, in quo Rhinocerotina pellis per noctem macerata eſt, adverſus malignas febres præſtans remedium: ut & ejus cornu adverſus venenum certa antidotus. Hæc bellua non Ariſtoteli, nec Græcis, aut Romanorum ulli ſexcentis ſexaginta quatuor annis ante reſtauratam Romam innotuit. Quamvis poſtea

Quiri-

Quirites rebus ſecundis luxuriantes ejus cornu pro lechytho in balneis, & vivum animal in theatris uſi fuerint. Unde auctores de prima Rhinoceratis in Europam introductione variant.

Per univerſam *Chekiang* Tigres; ſed in monte *Kiucheu*, hominibus innoxii, & ſi quæ feræ Tigres in hunc montem deferantur, manſueſcunt.

Variis Sinæ locis Elefanti quoque reperiuntur, ſed optimi in *Nanking* & *Iunnan*. Et quoniam animal hoc etiam Europæis notiſſimum eſt ac multorum prolixæ de eo deſcriptiones extant, pauca tantum de eo trademus, omiſſis quæ ut ambigua adhuc diſputantur. Omnes ſunt nigri, Æthiopicis exceptis: album Rex Narſingæ habuit. Cutis rimoſa & denſa eſt, unde clypeos & arma Mauris & Peguanis præbet. Quatuor in ore dentes habent, præter duo illa eburnea cornua, quæ in maribus reflexa; fœmellæ in ſolum propendula gerunt. Inferiorem tantum maxillam inter mandendum movent, ſuperiori ſemper immota. Loco narium proboſcidem habent flexilem, quo vici manuum utuntur. Quicquid de Elephanti docilitate dicitur, verum eſt: ſed illud Plinii & Æliani falſum inflexiles pedes & crura ſine flexuris habere. Elephanti natura melancholici ſunt admodum, noctu pavent & inſomniis divexantur. Alvi profluvio frequenter laborant & zelotypia quotannis efferantur. Hoſtes ejus ſunt Rhinoceros, Leo, Serpens, Tigris, Porci, Arietes, & Dracones ex coloribus ruber & igneus. Elephas.

In *Iunnan* apud *Chinyven*, mons *Nalo*, in quo ferociſſimæ Tigres & Leopardi; ſunt & in *Quantung*, apud montem *Xepao* prope *Gucheu*. Tigris.

Leoni-

Leonibus ferociores ſunt, humanæ carnis avidæ; homines ex ipſis ædibus, ut felis mures, abripiunt. Etiam arbores conſcendunt, inde, qui eo confugerunt, deprædantes. Circa renes baculo percuſſus, animo linquitur & ſuperatur: neque alia ratione facilius domari poteſt. Ac ne in homines pariter & beſtias inſatiabiliter graſſaretur, natura parvum quoddam animal ei ſocium fecit, quod perpetuo ſuo latratu præſentiam Tigris prodit; quo audito reliquæ beſtiæ ſe abdunt, homines aufugiunt. Bengalenſes imprimis Tigres metuunt, unde variis nominibus quaſi in ſecuritatem appellant, ne ſi proprio ſemper nomine compellent, ab eo ſtatim dilanientur. Magna inter Tigres & Rhinocerotem amicitia eſt; ubi Rhinoceros ibi & Tigris cubile ſuum habet, ac frequenter ſimul ambulant. Cauſam Javani referunt in ſtercus Rhinocerotis, quo Tigris contra debilitatem ſtomachi utatur, non ſecus ac feles nepetam, Canes gramen, cervi dictamnum pro medicina habent. Sed Rhinoceros fœmina, dum prolem ſuam lactat, Tigrim non fert juxta ſe ambulantem.

In *Quangſi* Echini aculeis ſeſquipede longis, quos in obvios magna noxa ejaculantur.

In *Xenſi* beſtia *Xe*, unde moſchus. Ex regno *Lu*, in regnum vicinum *Laos* delatum, ſtatim moritur, velut extra aquas piſces. Etiam in *Suchuen*, montibus apud *Paoning* reperitur.

In Regno *Gannan*, animal *Feſe*, humano fere aſpectu, brachiis longis, nigrum & ſetoſum; celer, riſu hominem æmulatur & deprehenſum vorat.

In

In *Suchuen* apud *Cungking*, mons *Tayung*, in quo ſimiæ humana forma. fœminis admodum inſidiantur, quas etiam ſubinde abreptas, ineunt. Tale monſtrum *Nicolaus Tulpius*, inſignium virtutum & in Remp. Amſt. meritorum ita deſcribit: *Satyrum Indicum, noſtra memoria, ex Angolæ delatum: & Frederico Henrico Arauſionenſium Principi dono datum. Erat autem hic Satyrus quadrupes. Sed ab humana ſpecie, quam præ ſe fert, vocatur Indis* Oran-Outang *ſive homo ſylveſtris. Exprimens longitudine puerum trimum, ut craſſitie ſexennem. Corpore erat obeſo, nec gracili, ſed quadrato, habiliſſimo tamen, ac perniciſſimo. Artubus vero tam ſtrictis, & muſculis adeo vaſtis; ut quidvis & auderet, & poſſet. Anterius undique glaber; at pone hirſutus, ac nigris crinibus obſitus. Facies mentiebatur hominem; ſed naves ſimæ, & aduncæ, rugoſam & edentulam anum: Aures vero nihil diſcrepare ab humana forma. Uti neque pectus ornatum undique mamma prætumida (erat enim ſexus fœminini) venter habebat umbilicum profundiorem; & artus, cum ſuperiores, tum inferiores tam exactam cum homine ſimilitudinem, ut vix ovum ovo videris ſimilius. Nec cubito defuit requiſita commiſſura, nec manibus digitorum ordo; nedum pollici figura humana; vel cruribus ſuræ, vel pedi calcis fulcrum. Quæ concinna, ac decens membrorum forma in cauſa fuit, quod multoties incederet erectus, neque attolleret minus gravate, quam transferret facile, qualecunque graviſſimi oneris pondus. Bibiturus prehendebat canthari anſam manu alterâ, alteram vero vaſis fundo ſupponens, abſtergebat deinde madorem labiis relictum, non minus adpoſite, ac ſi delicatiſſimum vidiſſes aulicum. Quam eandem dexteritatem obſervabat utique cubitum iturus; inclinans quippe caput in pulvinar, & corpus ſtragulis convenienter operiens; velabat ſe haud aliter, ac ſi vel molliſſimus illic decubuiſſet homo. Quinimo narravit aliquando affini noſtro Samueli Blomartio Rex Sambacenſis, Satyros hoſce præſertim mares in Inſula* Bonræo *tantam habere animi cõfidentiam, & tam validam muſculorum compagem, ut non ſemel impetum fecerint in armatos viros, nedum in imbellem fœminarum, puellarumve ſexum. Quarum interdum tam ardenti flagrant deſiderio, ut raptas non ſemel conſtuprarint. Summe quippe in venerem ſunt proclives, quod ipſis cum libidinoſis veterum Satyris commune, imo interdum adeo protervi, ac ſalaces, ut mulieres Indicæ propterea vitent. cane pejus & angue ſaltus & luſtra, in quibus deliteſcunt impudica hæc animalia.*

A V E S.

IN *Xantung* Gallinæ, Capones, phaſiani perdices & aliæ aves viliſſimo pretio veneunt.

In *Quanſi* gallinarum genus, quæ goſſypii fila evomunt & niſi mox ſublegantur, iterum deglutiunt.

In *Xenſi* apud *Mincheu* & *Tienciven*, perdices & Gallinæ loco plumarum lanam, ut Aves, habent. Hæ gallinæ parvæ pedibus admodum humi-

humiles, ſed animoſæ ac pugnaces ſunt, ac voluptatis & delectamenti ergo à fœminis aluntur.

In *Quantung* incredibilis anatum copia, ſtudio incolarum alitur. Ova fornacibus vel ſub fimo, more Ægyptiorum, excludunt. Sinæ in navibus ſuis integra anatum ſtabula habent, quæ ad littus & ripas delata, undis recedentibus, oſtrearum, cancrorum aliorum animalculorum carnibus ſaginant. Sæpe integræ claſſes anatiferæ uno loco ſubſiſtunt, anates in aqua & littore mixtim paſcunt: circa veſperam ad pelvis ſonum ſingulæ navim ſuam repetunt. Caro earum ſalita, priſtinum ſaporem retinens, diu aſſervatur.

In *Huquang* apud *Hanyang*, anſeres feri capiuntur.

In *Chekiang* apud *Vencheu*, & montem *Yentang* lacus eſt decem ſtadiorum ambitu, *Balneum anſerum* nomine, quia feri anſeres, dum loca mutant, in prætervolando ibi quieſcunt.

In *Quantung* apud *Chaoking* & in *Quangſi* ac *Iunnan*, montana feros ac cicures Pavones alunt, quos vix alibi reperias.

In *Nanking* apud *Taiping*, Inſula *Hiao*, quæ ſaxum excavatum videtur; in quo innumeræ noctuæ ſtabulantur, unde & nomen accepit.

In *Suchuen* aſperis montibus apud ſecundum militare caſtellum, vultures generoſi & acres reperiuntur.

In monte *Locung*, in Provinciæ *Huquang*, apud urbem X*incheu* avis nidulatur, quæ nunquam niſi pluvia imminente, ſonum edit; unde accolæ certam conjecturam faciunt.

In *Chekiang* apud *Kiahing*, Sinæ autumno aviculas *Hoangcio* capiunt, quas vino ex oryza impoſitas toto anno divendunt.

In *Quangſi* apud *Queilin*, pulchræ & diſcolores aves, quarum pennas ſuis telis ſericeis vel lineis intertexunt.

In *Xenſi* urbs *Fungciang* à Phœnice dicta vel ave auſpicata; quæ raro viſitur: nam *Fung* eſt avis & *Ciang* fortuna vel felicitas. Hanc avem variis coloribus depingunt, ſed ſemper ſolam, quia rariſſime, nec niſi magno rei bono conſpiciatur. Procul dubio Phœnicem vel ignotum aquilæ genus, quale ſuis tapetibus & veſtitui intexunt, denotant.

In *Iunnan* apud *Kiocing*, hirundines albis ſub ventrem maculis, ex quibus Medici præſtantem ad oculorum vitia aquam diſtillant.

Apud *Unting* lacus *Hoeiniao* arboribus undique cinctus, quinque ſtadiorum ambitu, in quem decidentia arboris cujuſdam folia, avium formam induant, tanto accolarum cum ſtupore, ut illas aves pro ſpiritibus habeant.

Per univerſam *Sinam* avis *Louwa* reperitur, anſere minor, corvo ſimilis, collo procero, roſtro aquilino incurvo. Sinæ ut ſupra dictum piſcari eum docent, ſicut apud nos canes ad venandum edocentur. Collum iis, ne majores piſces deglutiant, ferreo annulo conſtringunt, quos ex inglu-

vie eorum piſcator expellit. Piſces majores, quam ut gutture capi poſſint, roſtro attollunt & dato piſcatori ſigno, exhibent. Pro ſingulis certum tributi genus Imperatori perſolvitur.

Piſces.

IN *Xantung* aquæ adeo piſculentæ ſunt, ut unico ſtufero, decem piſcium libras emere poſſis.

In *Kiangſi* magna quoque piſcium copia, præſertim apud *Kienkyang* ubi Sturionum, Delphinum & Salmonum captura.

In *Huquang* apud *Xeu*, in rivo *Loſeu* præſtantes lampretæ capiuntur.

In fluvio *Croceo* capitur piſcis *Xehoa*, à lapideis cutis maculis ita dictus. Nuſpiam niſi apud urbem *Pajote* capitur, bibonum & ebrioſorum delitiæ.

In *Fokien* apud *Hinghoam* optimi alburni capiuntur.

Apud *Ningpo* in vere piſcis *Hoang*, id eſt *flavus* capitur tantæ teneritatis & mollitie, ut vix dimidia extra aquas hora durare incorruptus poſſit. Sed quia ſaporis delicati admodum eſt, in ſaccis glacie plenis eum conſervant, & atque huic fini hybernam glaciem tota æſtate in cellis cuſtodiunt.

Apud *Kiagan* mare eſt *Mie*, ita dictum, quod piſces melle dulciores alat.

In *Chekiang* apud *Hangcheu* & *Canghoam*, mons *Cienking* mare ducentorum jugerum amplitudine eſt, in quo fulvi piſces aureo colore micantes, vix digitum magni, ſed cauda bifurcata aut trifurcata, etiam ſolida & lata ſpectabiles. Sinenſes hos piſces in ſuis hortis magna cura, peculiaribus quibuſdam ad id vaſis, alunt, & Magnates quoque manibus ſuis eſcam illis in aqua quaſi applaudentibus, projiciunt. Unus talis piſcis, ubi in juſtam magnitudinem excrevit, tribus vel quatuor Coronatis venditur.

In *Honan* apud *Namyang*, rivus *Tan*, principio æſtatis rubri plane piſces capiuntur; reliquo anni tempore latent.

In *Huquang* apud *Changxa* & *Nanking*, in magno fluvio *Kiang*, piſcis *Xiyu*, Luſitanis *Sauel* Aprili & Majo capitur; Imperatore quendam Eunuchum ibi conſtituente, qui piſces curioſe glacie ſepultos vivosque navibus *Pekingam* mittit.

In X*enſi* apud *Pingyang*, piſcis capitur quem Sinæ *lapidem* vocant, cujus ſiccati & contuſi pulvis telæ ſericeæ inſperſus, eam à tineis & blattis præſervat.

Apud inſulam *Hainan* Sinæ Balænas eodem, quo Batavi apud *Gronlandiam* & *Spitzbergam* modo capiunt & inde oleum excoquunt.

In *Iunnan* apud *Chinkiang*, piſcis genus, ex quo Medici præſtans medicamentum contra pſoram & impetigines conficiunt. In eadem regione mare *Ming*, nigris piſcibus fœcundum, qui varios morbos ſanant.

Balæna.

LOngitudo Balænarum communis octoginta, ſæpe centum & viginti pedum eſt, quanquam in Indico Oceano nongentorum & ſexaginta pedum conſpectam tradant. Capita tertiam corporis partem conſtituunt; ſupra nares duo rotunda foramina, per quæ aquam attrahunt & regurgitant. Loco oculorum duas prominentias, vel tenues nervos, tres ulnas longos & ſeſpipede latos, denſis villis conſitos habent. Auris utrimque ad tempora, extus longe anguſtior quam inferius, unde acutiſſime audiunt. Rictus quinque ulnas patet, labia tam pinguia & craſſa, ut ſæpe ſexies mille libræ laridi exſcindantur. Lingua octodecim pedes longa, decem lata, ſupra octingentis parvis magnisque oſſibus ſetis mollibus veſtitis, ne lædatur, quieſcit. In ventriculo nil niſi pugilli aliquot aranearum & muſci marini reperitur: unde putant ſola aqua ſalſa nutriri. Sed vorant etiam piſces, ac in una quadraginta aſelli majores reperti. Nonnulli negant eas mandere, ſed totos piſces deglutire, nec niſi minutos, quod gula eorum anguſta ſit. Mas membrum genitale quatuordecim pedes habet. Coeunt magno cum affectu, mutuo ſe amplectentes & erectæ. Fœminæ pariunt inter Octobrem & Novembrem unicam prolem, bovis magnitudine ac ſæpe majorem, quam mater ſuis pinnis defendit & uberibus lactat. Inimicitiæ ipſis cum *Toninis*, *Delphinibus*, *Orka*: imprimis tamen *Xiphiam* formidant, qui ſuo acu-

tiſſimo

tiſſimo gladio ſerrato ventri Balenæ exitium molitur: inde rictum ejus ſubiens, linguam devorat, cui rei fidem faciunt multæ balænæ mortuæ, quarum lingua faucibus morſu eſt evulſa.

Balænæ ita capiuntur. Deprehenſa in mari Balæna ſcapham, cujus proræ *Harponierus* (ita vocant Belgæ) inſiſtit, expediunt. Jaculator jaculum ſuum in Balænæ caput adigit. Ferrum ejus tres pedes longum, acutum & uncinatum longo fune ducentarum fere orgyarum alligatum eſt. Piſcis ictus profundo mergitur, fune ſequente. Si profundius deſcendat, quam funis longus eſt, dimittitur ex manibus, ne ſcapha evertatur. Interdum extremo funi inane vas alligant, quod aquæ innatans, vel ex ea emergens Balænam oſtendit; nonnunquam Balæna etiam hoc vas cum fune in profundum abripit. Vulnere paulatim debilitata emergit, & ſi vivat adhuc, lanceis porro confoditur, ſed maximo cum periculo; quippe pinnis ſuis & cauda mare horribiliter verberat, ut undæ ſpumis ingentibus albeſcant, & ſcaphæ ſubmerſioni expoſitæ ſint. Ex mortuo ad littus laridum cultris exſcinditur, ac in oleum excoquitur: reliquum cadaver in mare abjicitur, cui inſidentes lari illud depaſcuntur, & dum natat, Balænam vivam procul ſpectantibus exhibere videtur.

Reptilia.

APud *Fungciang* Serpentes nigri ex quibus antidotum conficiunt.

In *Honan* apud *Nangang*, Serpentes cute maculoſa & albuginibus infecta. Vinum, in quo macerati, paralyſin ſanat.

In *Huquang* apud *Hoangheu* Serpentes lepram & ſcabiem ſanant.

In *Chekiang* apud *Kincheu*, in monte *Cutien*, Serpentes ſine veneno & innoxii ſunt.

Inſecta.

XEnſi raris irrigatur pluviis, unde ingens locuſtarum in ea proventus, omnem virorem depaſcentium, quanquam omnes incolæ juſſu Magiſtratuum contra eas expeditionem ſuſcipiant & quaſi bellum gerant, nihilominus cuncta adeo vaſtant, ut neque folia in arboribus, neque in campis herbæ, aut ſata conſpiciantur. Sæpe ſua multitudine ipſum Solis lumen offuſcant & tenebras ipſa meridie inducunt. Coquuntur à Sinis & pro cibo delicato comeduntur.

In *Huquang* apud *Tegan*, cera alba reperitur, quam Vermiculi quidam eodem fere modo, quo apes, favos elaborant. Hæc cera pretioſis candelis, quibus nonniſi Magnates utuntur, inſervit: nam & candidiſſimæ ſunt & ſuavem, dum ardent, odorem exhalant, & clarius lucent, quam aliæ, nec veſtes contactu fœdant. Hæc cera etiam apud *Pinglo* in *Quangſi* reperitur.

P 3 Nullibi

Nullibi totâ Sinâ plures, quam in *Chekiang*, bombyces, ubi eodem quo in Europa labore, propagantur. Ut falſum ſit omne ſericum in Sina abſque humano labore, in arboribus creſcere.

In *Xantung* fila ſerica de arboribus & tectis ædium ac per campos ſponte dependent, non à Bombycibus, ſed alio vermium genere, quod erucis non admodum diſſimile eſt, confecta. Sericea tela ex hoc ſerico confecta paullo craſſior eſt, quam ex Bombycum filis, ſed ſimul quoque durabilior & denſior.

Amphibia.

Multa quoque per Sinam *Amphibia*, ambiguo terræ & aquæ commercio utentia.

In *Huquang* fluvio *Siang*, bellua equi ſpecie, ſed ſquammoſa ac unguibus, ut Tigres. Homines pariter ac beſtias imprimis autumno, ubi aquis egreſſum omnem regionem pervagatur, dilaniat.

In *Quantung* apud *Hoeicheu*, bellua *Hoangcioya*, id eſt flavus piſcis. Hoc animal neque piſcis, neque avis eſt, Sed medium inter utrumque. Nam tota æſtate avis colore flavo eſt, in montibus volans: autumno mare iterum ſubit & piſcis fit, quem tum captum cum voluptate comedunt.

Crocodili.

Apud *Chaocheu* in fluvio *Co* Crocodili ſunt, Indis *Kaiman* ſpecie lacertæ, colore croceo, præter ventrem, qui albus. Pellis ſub ventre mollis, ibique facile vulneratur, ut falſo Plinius ſcripſerit pellem inſauciabilem eſſe. Lata fronte roſtro porci, rictu ad aures patulo, dentibus, qui magni, albi & robuſti, pectinatim in ore diſpoſitis: ſuperiorem tantum maxillam movet, immotâ inferiori lingua caret, ejus loco pellicula inferiori mandibulæ adhærens. Oculis magis & rotundis, nigra pupilla, dorſo ſexaginta vertebrarum, pedibus uncinatis & extrorſum detortis, cauda reliqui corporis longitudine. Quatuor menſium inediam ferre poteſt: famelicus hominis inſtar, ululat. Curſu celerrimo, ſed ægre inflectuntur ob dorſum rigidum, qua etiam cauſa ſæpe prædam amittunt. Quidam limo vivere perhibent, ſed revera piſces edunt, ac humanarum carnium avidi ſunt. Animalibus in terra inſidiantur, coëunt, fœmella in dorſum cubante & ſexaginta ova, anſerinorum magnitudine, pariente ac intra ſexaginta dies excludente. Quidam ova ſub arena defoſſa calore Solis excludi volunt. Nullum animal à tam exiguo initio in tantam molem excreſcit: nam triginta pedum longi reperiuntur. Ichneumon, Bubalus, & Tigris, inter aves accipiter, ex piſcibus Serpens aquaticus, piſcis Porcinus,

nus, Delphinus, Scorpio quoque & homo hoſtes ejus ſunt: Ichneumon ova ejus frangit & apricantis ac dormiturientis os ſubiens, inteſtina ejus corradit. Bubalus eum occidit, Tigris jacentis ventrem dilaniat. Contra amicos habent ſues & aviculam Trochilum. Sues ſecus ripas Nili abſque noxa vagantur. Trochilus dentes ei & rictum à ſordibus purgat, ac vermiculos ex piſcium retrimentis intra dentes prognatos ſublegit, hiante Crocodilo & amicum laborem indemnitate compenſante. Sinæ & Indi carnes ejus cum delectamento comedunt: nonnullibi in India aſſantur. Aqua, quibus caro eorum incocta, aranearum morſus ſanat, ſanguis oculos clarificat & Serpentum admorſioni medetur. Pellis combuſta & amurcæ permixta ſtuporem membris inducit, ne ſectionem ſentiant.

In fluvio *Chaoking* piſcis eſt, quem Sinæ *vaccam natantem* vocant, quæ ripis egreſſa, cicures vaccas cornibus impetit, ſed extra aquas cornua ejus mollia & flava fiunt, omnemque duritiem amittunt, unde in fluvium redire & denuo piſcis fieri cogitur, ubi cornua ejus priſtinam duritiem recuperant.

Apud *Kaocheu* animal maritimum eſt, capite avis, cauda piſcis, & in ventre ſuo pretioſos lapillos habet.

Inter hanc urbem & Inſulam *Hainan* Cammari capiuntur, qui quamprimum extra aquas aëre afflantur, ſaxeam duritiem retenta priſtina forma, induunt. Tales etiam in quodam lacu Inſulæ *Hainan* capiuntur. Luſitani & Sinæ his Cancris ad febres depellendos utuntur.

In

In *Quangſi* apud *Quelin*, in monte *Haiyang* ſpelunca aquoſa eſt, in qua quadrupedes & cornuti piſces ſunt.

In *Honan* apud *Changte*, piſcis *Hajul*, id eſt *infans*, quod captus ploratum infantilem edat, Crocodili ſpecie, quadrupes longa cauda reperitur. Ejus pinguedo ſemel, ubi ignem concepit, neque aqua neque alia re extingui poteſt.

In *Xangtung* apud *Tengcheu*, oſtrea copioſe dantur.

In *Chekiang* apud *Vencheu*, parva oſtrea in paludoſis campis naſcuntur. Contuſa oſtrea, velut ſemen per agros ſparguntur & inde alia creſcunt, ſapore dulci palato grata.

Teſtudines.

Teſtudinum variæ per Sinam ſpecies. In *Suchuen* apud *Chunking* copioſus earum proventus: in *Huquang* apud *Hangcheu*, magnæ & parvæ reperiuntur, quas incolæ domi voluptatis ergo alunt & ſæpe non majores, quam avicula *Loman* ſunt.

In *Quantung* apud *Hoeicheu*, juxta littus maris teſtudines rupium inſtar. Sunt, qui tradant frutices & plantas in eorum tergore natas. Tam terreſtres quam maritimæ teſtudines more viperarum generant, maſculus fœmellam conſcendit. Sed ægre concubitum ferentem, quod nullam inde voluptatem capiat Ova Gallinarum inſtar, ſed minora & oblongiora, albumine & vitello conſtantia, ponunt. Hieme ſubtus terram absque cibo vivere dicuntur. Inceſſu tardigrado ſunt ob ponderoſum teſtæ onus & naturalem deſidiam. Semper cum perdicibus rixantur. Aquilas formidant, quarum unguibus in ſublime rapti, caſu franguntur. Sonum minorem quam ſerpentes emittunt. Contra viperas & ſerpentes pugnaturæ ſatureia & ſerpillum vires corroborant. Piſcibus, an carnibus annumerandum, dubium eſt. Jejunii diebus piſcium vicem apud Romanos ſuſtinent. Sed quia oſſa habent, reſpirant & ova pariunt, carnes videntur.

Terreſtres teſtudines duriſſimam, inſtar eboris & inflexilem (nam aquatilium molliores ſunt & flecti poſſunt) teſtam habent. Clypei earum ſuperne ſchirroſi eleganter flavo & puniceo colore variegati. Caput, pedes, caudam per foramina ſingula exerunt & iterum recondunt immobili tum mole. Tam parvæ dantur, ut vix pugnum æquent.

In *Virginia* trium aut quatuor pedum longitudine ſunt, nonnullæ bicipites & admodum mordaces ſunt.

In Inſula *Mauritii* tam magnæ dantur, ut quatuor ſtantes perſonas reptando ferant. Clypei decem homines conſidentes capiunt. Cammaris ex mari egredientibus inſidiantur, eosque devorant Maritimæ terreſtres mole ſuperant. *Lerius* unam octoginta viris in cibum ſuffeciſſe ſcribit, teſta ſuperiori duorum cum dimidio pede latitudinis. Mari dorſo innatant

tant dormientes, ubi harpagonibus trajectæ capiuntur, carne dulci & inſtar vitulinæ ſapida.

Reperiuntur, quæ centum & quinquaginta ova, pilæ parvæ magnitudine, molli pellicula, habent. Sæpe in unico nido trecenti pulli jacent. Fæmellæ ova noctu in littore depoſita, arenis obruunt, ubi Solis calore excluduntur.

In *Quangtung* apud *Kaocheu* piſcis monſtroſus eſt quatuor oculis, ſex pedibus præditus. Sinenſes margaritas evomere dicunt, ſed eas fortaſſe cum oſtreis deglutivit.

Apud *Kuicheu* parvum mare *Pehiai*, quod nomen ab albis cancris accepit, qui copioſe ibi reperiuntur.

Caput Decimum Septimum.

De Incredibilibus & Admirandis Sinæ.

Multa incredibilia Europæis Sinæ de ſua regione narrant, neque quin vera ſint, dubitant.

Apud *Hucung Xenſi*, mons *Taipe* eſt, in quo pulſatum tympanum ſtatim fulmina tonitrua & tempeſtates commovere dicitur: unde capitis pœnam prohibitum tympano ibi ſtrepitum facere.

In eadem Provinciâ in monte *Lo* apud *Chinning*, ſeptemdecim imagines humanæ ab ipſa natura effigiatæ ſunt, tanta artis proportione, ut intuenti ſtuporem incutiant.

Fluvius *Tan* rubros piſces alit, qui ex leviſſima aquarum agitatione ſuperficiem petunt, unde ſpectatores piſcium ruborem, præ magna copia viſum confundentium, aquæ attribuunt; unde nomen habet: *Tan* enim rubrum ſignificat.

In *Xantung* apud *Ninyang*, fons, potus cujus longævos facit.

In *Suchuen* mons *Chinching*, in quo *Xinſien*, id eſt immortales homines ſimul converſari dicuntur.

In *Huquang* & montibus apud urbem *Xincheu*, altiſſimis feri homines & cujuſdam Regis filia & cane prognati degunt.

In *Nanking* apud *Quangte*, mons *Ling* caput inter nubila condit, in quo ſpelunca eſt, cujus aditus ſtatuam lapideam cujuſdam ſacrificuli in ſaxum mutati oſtentat.

In *Chekiang* apud *Ningpo*, incolæ ſalſis cibis adeo delectantur, ut de iis per ludibrium vicini dicant, *ne poſt mortem quidem perituros, quod vivi tam largiter ſaliantur.*

Apud *Tinghai* ex mari ſaxum columnæ forma aſſurgit, quod dum præternavigant, aliquid in mare de navi jaculantur, certa perſuaſione, niſi id fecerint, infauſtum fore iter.

Apud *Funghoam* parvum, ſed profundum mare eſt, cujus aquæ, ſi Præfectum nanciſcantur probum, vitrea pelluciditate reſplendent; at vero ſi injuſtus ſit, nigreſcunt undæ & limoſæ fiunt.

Apud *Lieucheu* in *Quantung*, mons *Uhoang*, in quo fructus nuſpiam alibi conſpecti, de quibus quisque quantum vult, comedere poteſt, ſed nullum ſecum auferre: quod qui faciunt viam, qua deſcendunt, reperire nequeunt.

Luicheu urbs *Quantung*, nomen à fulmine accepit, quia ibi Templum magnificum ſpiritui fulminis extructum. Sinæ fingunt ſpiritum quendam fulmini præeſſe, fulmen eſſe partem confracti mallei decidentem. Malleo illo magna tympana pulſari & hinc tonitrua exaudiri, quæ in illo monte toto anno graviſſima ſunt.

In *Iunnan* apud *Chinkiang*, hodieque magnum ſaxum conſpicitur, quod *Sinulo* Rex regni *Mung*, acinace ſuo, altitudine trium cubitorum unico ictu diſſecuiſſe dicitur, ad Legatum alterius Regis, *abi* inquit *& tuo Regi nuncia, quales ego acinaces habeam.*

In monte *Funghoang*, Provinciæ *Honan*, apud *Munghoam* Phœnix, poſtquam aliquandiu ſuaviter concinuiſſet, obiiſſe fertur. Sinæ dicunt circa exitum autumni quotannis vicinarum Regionum in eo monte congregari, mortem Phœnicis deplorantes. Accolæ tum montem noctu cum lampadibus conſcendunt, ac magnam præſtantiſſimarum avium copiam capiunt.

Apud *Vunning* puteus *Quonin* eſt, quem ſenex quidam baculo ſuo terram ſiticuloſam percutiens, produxiſſe dicitur, impoſterum nulli amplius viſus. Ita in *Suchuen* apud *Kiating*, rivulus *Chocung*, ex quo fœmina quædam puerum in arundine latentem & plorantem extraxiſſe, ac pro ſuo filio domi educaſſe dicitur. Utraque narratio Hiſtoriam Moſis adumbrare videtur.

In *Iunnan* mons *Fukin*, apud *Kiocing* jacet, ubi fons ſcaturit, cujus aquæ ingenium pueris augent & corroborant.

In *Quangſi* apud *Gucheu*, Rex *Pego* decem Crocodilos in lacu *Po* aluit, quibus noxios objicit Innocentes illæſi evadebant: ſoli rei devorabantur.

Apud *Luching* mons *Funieu*, id eſt *vaccæ occultator* jacet, quod in eo vacca quædam furioſa poſt multos dilaceratos homines, à quodam ignoto abſcondita fuerit.

Apud *Fuencheu* mons omnium altiſſimus *Vanhu* eſt, qui nomen à decem millibus hominum habet, qui in ejus cacumine diluvii tempore ſubmerſionem, cæteris omnibus ſtagnatis, evaſerint.

In

In *Suchuen* apud *Chingtu*, mons *Tienchi* eſt, in quo palus, cujus aquæ neque pluviis augentur, neque ſiccitate imminuuntur. Talis quoque lacus *Funghoang* apud urbem *Linkiang* eſt.

Apud oppidum *Cin*, palus *Tienxui* eſt, id eſt cœleſtis aquæ eſt, quæ varios morbos ſanat.

In *Honan* apud *Queiboei*, mons *Cingnien* ſpeluncam habet, cujus aquæ tam ſunt acres, ut omnes capilli ea loti excidant.

Apud *Chaoking*, mons *Tientu* horribilis aſpectu eſt, in quo palus, cui lapillus injectus, ſonitum inſtar tonitrui concitet & ſtatim coëuntibus nubibus pluvia cadit.

Apud *Tingcheu*, mons *Kin*, & in eo tres paludes ſunt, quæ ferrum mox in æs tranſmutant.

In *Xenſi* apud *Huquang*, palus *Fan*, ex fluviorum confluxu oritur. Imperator *HiaoVus*, ibidem tres alias paludes effodi juſſit, unam aquis fluvii *Guei* eo derivatis, ad quam magnificum Palatium exſtruxit; alteram nomine *Quenming*, in qua *Naumachias* exhibebat, ac milites maritimis præliis aſſuefaciebat; tertiam apud planitiem *Silen*, in qua magnum ex lapide piſcem ſub undis velut cœcam rupem conſtituit, ut nautæ dum eum evitare diſcunt, ſyrtes ac cautes ſub mari latentes eadem induſtria caverent. Hic piſcis pluvia imminente horrendum remugit, quod forte repercuſſo inter montes aëri adſcribendum. Ferunt Sinenſes Imperatorem *HiaoVum* aliquando ſomniaſſe, piſcem illum lapideum hamo captum auxilium ſuum implorare. Altera die captum hamo piſcem quendam in illo lacu, quem Imperatori, memor ſomnii pridiani, liberum dimiſerit; unde in reti Imperatoris duæ margaritæ captæ fuerint, Sinis *Mingyne*, id eſt lapides Lunæ claræ, quod cum Luna creſcant pariter & imminuantur, quaſi liberale donum piſcis illius capti & dimiſſi.

Volunt illas margaritas hodieque in Palatio Imperatoris ſupereſſe, ſed inæſtimabili pretio cenſeri. Quando Imperatori in manus traduntur, inquit: *Hoc eſt donum grati piſcis qui per me hamo liberatus fuit.*

In *Xenſi* apud *Xancheu*, palus *Hungyen*, id eſt *Rubri ſalis eſt*, quia ex ejus aqua ſal rubeus excoquitur.

In *Honan* apud *Caifung* lacus *Kinming* eſt, quam familia *Sunga* juſſit effodi, ad nautas maritimis præliis exercendos, quod præcipuo Imperatoris *Taicungus* ſumo ſtudio fecit. Hæc palus amœniſſimo ſitu eſt, circum frequentibus paſſim Palatiis & Templis. Crebræ etiam columnæ carminibus Poëtarum, quibus laudes ejus celebrant, inſcriptæ. In illo tractu alius quoque lacus *Tungmuen*, ob aquæ claritudinem dictus; nam muſcus, vel quicquam pellucidis aquis inimicum in eo non creſcit.

In *Honan* apud *Queito* palus *Choking*, in cujus aquis lota tela ſericea, ſplendidior longe & mollior fit, unde plurimi textores ad eum cum officinis ſuis conſederunt.

Apud *Iemſu* in *Honan* palus æſtate frigidus, hyeme calidus eſt.

Apud *Nanchang* in *Huquang*, palus *Cinchu*, id eſt *margaritarum* eſt, cujus ripis, inambulantes ſi fortius figant pedes, exiliunt. Undique rotundæ aquæ ex terra guttæ margaritarum imaginem referentes.

Apud *Hengcheu* ejuſdem Provinciæ *Huquang* profundiſſima palus, cujus aquæ inſtar graminis virides, quam ad vinum ex oryza coquendum Sinæ admodum æſtimant.

Apud *Taiping*, *Nankingæ* palus *Tanyang*, trecentorum ſtadiorum ambitu.

Sed omnes lacus magnificentia & ſitu ſuperat *Si* in *Chekiang* apud *Hangcheu*. Inter hanc urbem & lacum via lapidibus ſtrata ſeptem ſtadiorum. Lacus ambitu quadraginta ſtadia complectitur, undique amœnis montibus cinctus, ex quibus rivuli jucundiſſimo murmure labuntur. Circum Palatia, Templa, Cœnobia, Sylvæ, Sepulchra. Secus ripas viæ latæ quadrato ſaxo conſtratæ & in ipſo lacu viæ hinc inde apertæ, quibus pontes inſtrati. Arbores frugiferæ & ſteriles ad ornatum & umbroſas deambulationes, ordine diſpoſitæ viis paſſim cum clathris & podiis cinctis haud exiguo ornamento. Omnia denique hujus lacus tam magnifica, artificioſa & decora ſunt, ut naturam ne prius mireris, an artem, dubites. Aquæ ejus adeo pellucidæ, ut cryſtallo ambiguam palmam faciant & minimus in fundo lapillus appareat. Ad ripas ubi minus profundus, flores *Lien*, de quibus ſupra, copioſe creſcunt. Accolæ elegantiſſimis in eo navibus voluptatibus pulcherrimi loci & genio ſuo delicioſe indulgent.

Apud *Unping* in *Fokien*, palus *Loxui*, id eſt aquæ viridis; nam aqua ejus adeo viriditate ſatura eſt, ut cuncta, quæ ei intinguntur, viridi colore inficiat.

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

De Regibus, & Imperatricibus familiis Sinenſium, quæ ante & poſt Chriſtum natum floruerunt.

PRiuſquam nuperrimi Tartarorum cum Sinis belli Hiſtorias proſequar, univerſam Regum pariter ac familiarum imperantium chronologiam ordine recenſere animus, ut mentem Europæus lector in prima tam vaſti longeque diſſiti Regni origine, ejusque incremento quandoque paſcat, quapropter operæ pretium, illa ex Sinenſium Annalibus juxta *Martinii* traditionem recenſere: cum autem hi, à doctiſſimis Philoſophis publica auctoritate conſcripti, nulla contradicentium varietate diſtrahantur, tam certa annorum ſerire cohæreant, conſenſum potius illarum antiquiſſimarum narrationum, quam diſſenſum, ipſis circumſtantias rebus oſtendentibus, arguunt; attamen fidem non à lectore extorquentes, veritatem in medium relinquemus.

Primo hominem, ut ſupra dictum, *Puoncuum* agnoſcunt, ipſo mortuo Sinas rexit *Tienhoangus*, & poſt illum ſucceſſores tredecim unius omnes familiæ. De hujus Ducis ævo ita Sinenſis Hiſtoricus loquitur. *Tunc temporis cæleſtis ſpiritus ubique diſcurrens, paullatim urbanos mores induxit, & abſque magno labore mortales, alioqui diſciplinæ capaces, ad humanitatem informavit, præcipue magno illo dracone* (fortaſſe ad Leviathan parientis Jobi alludit) *occiſo, qui mundum omnem turbavit cœlum terræ miſcendo. Eo enim perempto, ſuum res quæque gradum ac dignitatem obtinuit.* *Puoncuus Præfectus primus.*

Addunt hominibus deinceps præfuiſſe *Tihoangum* quendam, quem cæli ſiderumque curſus perite obſervantem, diem noctemque ſuis nominibus inſigniiſſe, menſem quoque triginta dierum ſpatio terminaſſe. Hunc undecim alios fuiſſe inſecutos tradunt; de quibus nihil memoria dignum, ne nomen quidem invenitur. *Tihoangus ſecundus.*

Huic *Ginhoangus* cum novem aliis è familia ſua ſucceſſit; qui terras ita diviſit, ut novem partes conſtituerent. Earum una ad habitandum mortalibus contributa, reliqua octo agriculturæ atque annonæ deſtinavit. Ita vagos homines ac diſperſos in unam ſedem coëgit, quod Græci Photoneo apud Argivos tribuunt. Hoc gubernante aureum ſeculum fluxiſſe affirmant. Terra namque modico labore culta, ſponte propemodum fruges tulit; & quilibet rerum ordo, ut cum Sinica hiſtoria loquar, ſuam dignitatem obtinebat. Rex plus quam paterna charitate populos comple- *Aureum ſæculum.*

plectebatur; qui eum viciſſim, ut patrem, obſequentiſſimi filii colebant. Ille Regis nomen, hi ſubjectorum civium munus pulchre explebant. Omnia tunc erant communia, liberi omnes, maximoque inter ſe omnes amore connexi. Ab hac vero agrorum diviſione Geometriam initium reperiſſe credibile eſt.

Yeus tertius. Sequitur *Yeus*, qui mortales in montium antris & ſpeluncis in hoc uſque tempus habitantes, mapalia & caſas è ligno ædificare docuit, ut à ſe ferarum injurias defenderent. Fuit autem iis temporibus magna humanorum commodorum inſcitia. Neque enim aut agri colendi præcepta idonea, aut ignis è ſilice ad parandos cibos, fovendaque corpora eliciendi uſum callebant. Herbis & fructibus ſponte naſcentibus, crudisque ferarum carnibus veſcebantur, epoto etiam earundem ſanguine, cum urgebat ſitis. Animalium pellibus nullo artificio paratis, ad tegenda corpora ita utebantur, ut tamen maximam partem nudi incederent.

Sujus quartus. Hoc vita functo *Sujus* regnare cœpit. Is mirifice in Aſtronomia excelluit. Ex aſtrorum, ut & orbis noſtri contemplatione primus è Sinica Philoſophia quinque elementa eſſe docuit, metallum, lignum, aquam, terram, & ignem; quorum poſtremum eſſe in aëre deprehendit. Ligno quoque lignum atterendo primus ignem elicuit, ut nos è ſilice ſolemus; ac velut alter Prometheus flammæ radices & originem aperuit. Eam ignis extundendi artem etiamnum Sinæ in uſu habent, & pro varia tempeſtate anni ligna varia deligunt, id temporis ad præbendum ignem aptiora. Et ſi neque alterum compendium ignorent, chalybe ignem è ſilice petendi. Idem *Sujus* characterum & literarum loco, funium nodos ad memoriam levandam primus invenit, & in ſcholis modum iis rite utendi edocuit. Nulla tunc pecunia, nec auri fames fuit. Nundinas tamen inſtituit, ut rerum permutationibus idoneas. Ad quæ talia felicius conſtituenda quatuor præſtantium virorum, quos ditionibus præfecerat, opera & conſilio adjutus fuit.

Fohius quintus. Hic ergo primus eſt, quem Sinæ Imperatorem, ſeu cæli filium vocant. Hunc *Fohium* è matre abſque patre natum memorant. Illam enim forte ad ripam lacus, à quo *Lanthien*, urbs in provincia *Xenſi*, alluitur, deambulantem, ingens hominis veſtigium in arena impreſſum calcaſſe, inde ab iride circumdatam concepiſſe, in eademque provincia *Fohium* enixam eſſe. Is anno ante vulgarem Chriſti epocham, quod ſupra indicatum, bis milleſimo, nongenteſimo, quinquageſimo ſecundo imperium auſpicatus in eadem provincia, quam natalem habuit, regiam conſtituit.

Hic Imperator magnis virtutibus eluxit; & aſtrologiæ cumprimis peritus, cœleſtium juxta humanarumque rerum curam exacte habuit. Nam in cælo quidem ſiderum motus intuitus, magnos eorum orbes aliasque è Matheſeos norma figuras primus in tabulis deſcripſit. In regno leges & ſtatuta excogitavit, quibus, ut & mœnibus, primus mortales munivit, nomi-

nominaque familiis facilius diſtinguendis impoſuit.

Ad hujus Regis tempora nullum veſtimenti inter marem & fœmidam diſcrimen. Copulæ conjugalis ignari veneri promiſcue vacabant. Hæc vitia arcebat *Fohius*, jus matrimoniale introducendo, maremque à fœminâ habitu diſcernendo. Legem, ne quis virginem cognominem duceret, quæ etiamnum viget, ſtabilivit. Ad demulcendos ſubditorum animos inſtrumentum meditabatur muſicum, quod triginta ſex fidibus conſtabat: tantum hoc tempore valebat muſica, ac ſi *Sinæ* ſine ejuſdem harmonia intra tranquillitatis & concordiæ fines coërceri non potuiſſent.

Fohius, poſtquam centum & quindecim annis imperaſſet, ſuum obiit diem; cui *Xinnungus*, virtute & pietate eximius ſuccedit; qui Regni clavum centum & quadraganta annos moderabatur. Cum indies Sinarum numerus augebatur, qui carnibus, & herbis duntaxat vivebant, animalium plerisque conſumptis, alimentum defecit. Imperator huic malo proviſurus naturæ, quæ pro tanta hominum multitudine non ſufficiebat, artis junxit auxilium; aratrum & reliqua ad agriculturam inſtrumenta primus adinvenit. Quo invento plebs gratulabanda, cæpit agros in ſulcos incidere, quibus tritici, milii, oryzæ, frumenti turcici ſemina mandabant. Unde *Xinnungus*, id eſt agricola, dictus. Herbarum vires diligenter explorabat, non in alieno, ſed ſuo corio experimenta faciens. *Xinnungus ſextus.*

Poſtea vero, quum centum & quadraginta regnavit annis, ab alio Regulo, qui ei deinde in Imperio ſucceſſit, bello petitus & victus occubuit. Iſta clades in monte *Fano* accidit eo loco, ubi nunc *Yeking*, provinciæ, cui nomen *Peking*, civitas eſt ſita; penes quam gentem ad hæc uſque tempora primi hujus, ut putatur, in orbe belli memoria ſervatur.

Hoangtius igitur perduellione, vi & armis Imperium occupavit; de cetero virtute nulli ſecundus, eleganti etiam forma & ſtatura ultra modum procera. Sinarum Republica ſtatutis ac legibus aucta, menſuras itidem & rerum pondera ad libram examinanda inſtituit. Primus omnium exercitum aluit; cujus armis & metu juſſa facere detrectantes in officio continuit. Neque aliud ei criminoſum fuit, quam quod perduellis peſſimo exemplo iiſdem copiis eſſet ad legitimi Imperatoris injuriam abuſus. Veruntamen Regnum per ſcelus obtentum probe adminiſtravit, civium amans & patriæ; quam ut commeantium bono apertam acceſſamque faceret, montium juga & latera excidit, publicasque vias aperuit, limitibus etiam Imperii propagatis. *Hoangtius ſeptimus.*

Is igitur primus diadema & alia ornamenta, quæ Imperatorem decerent, adſcivit, veſte cærulea uſus & lutea, ut cæli ac terræ colores geminos velut gentilitios in cultu imitaretur. E florum interitu artem uſumque tingendi variis coloribus invenit, quos opulentis egentibusque voluit eſſe diverſos. Figlinam & fabrilem artem cædendi dolandique ligna

per

per ſuos Præfectos docuit; arboresque in naviculæ formam excavatas ad flumina majora trajicienda, undis credidit, minoribus fluviis ponte junctis. Ad commercia deinde provehenda nummos cudit ex ære; ad arcendam vero vim hoſtium, arma & bellicas artes non modo præceptis tradidit, ſed in uſum etiam perduxit. Ita pace belloque providens Imperator in utraque Reipublicæ fortuna civium commodis ac ſaluti conſuluit. Miraculi ſpeciem habet, quod ſequitur. In ejus palatii atrio herba creviſſe fertur, cujus ea vis & ingenium, ut, ſi quis improbus regiam ingrederetur, confeſtim in venientem, prona inſtar heliotropii, ſe obverteret. Quod germen ſi paſſim in hortis aut atriis Magnatum creſceret, quanto plures aulis abſtinerent, qui nunc latentium ſcelerum ſecuri, hujuſmodi proditores non timent?

Ceterum *Hoangtius* mares genuit viginti quinque, de quibus quatuordecim contracto matrimonio plures illi nepotes procrearunt, quos vivus aſpexit. Sinæ aſſerunt nunquam eum fuiſſe mortuum, ſed in eorum cætum aſſumptum, quos *Xinſien* appellant. Hos in jugis montium ſummis voluptatibus vacare fingunt immortalitate donatos.

Xaohanus octavus. *Xaohanus* omni virtutum genere & præclara indole inſignis, ab *Hoangtio* patre Imperium per manus accepit. Primus ex Imperatoribus, Præfectorum gradus & dignitates per varia volucrum genera & colores diſtinxit. Quippe ſemper ita habitum eſt apud hanc gentem, muneris, quod obit, gradum in veſte oſtendere. Hinc ante & retro volucrem aut aliud ſibi proprium inſigne auro byſſoque acu phrygia pictum thoraci aſſuunt, cujus aſpectu obvius quisque moneatur, quem è novem honorum gradibus magiſtratum obtinent. Neque una omnibus ſuorum ſymbolorum materies fuit. Ii enim, queis præfecturæ civiles obtigerant, quos nuncupant Philoſophos, pro inſignibus ſemper aves habuere; militares vero præfecti ac tribuni volucrum loco, Dracones, Leones, Tigrides & alias ejuſmodi ferociam militarem innuentes belluas ſibi affinxiſſe, pulchrius putabant. Omnes tamen eodem ſpectant, ut ex hoc habitu non gradus modo, ſed etiam conditio ac dignitatis genus in quoque noſcatur. Aves autem *Haohnus* ceteris animantibus idcirco prætulit, quod ſub initium Imperii Solis avis apparuit, cujus adventu felicitatem Regno portendi vulgo exiſtimant. Quod ſi hæc avis diu non ſit viſa, Imperatoriæ familiæ interitum & futuros bellorum motus ominantur. Quænam vero ſit hæc avis, non liquet. Forma, qua eam pingunt, aquilam crederes, niſi plumarum mira & diſcolor varietas obſtaret. Phœnicem ut eſſe ſuſpicer, ejus raritas perſuadet, Sinæ *Fughoang* vocant.

Kieulius plebem ad idololatriam hortatur. Poſtquam imperium multis annis ſanctiſſime habuit, cum jam ob decrepitam ætatem Regni rebus minus providere poſſet; *Kieulius* impoſtor magicis artibus & lemurum ſpectrorumque terrore à veritatis tramite ad infanda ſacrificia incautam plebem adduxit, omnium fere animis fœda

ſuper-

ſuperſtitione imbutis. Hinc iratum cœlum magnis in eam gentem calamitatibus detonuit, regnumque omne concuſſit.

Hoangtii fuit ex fratre nepos, & ob inſignem cæleſtium rerum ſcientiam & Imperii faſtigium aſcendit. Omnium primo, labefactatam priorum annorum fato religionem reſtituit, inſtaurata majorum pietate, ut unum omnes ſupremum cæli Imperatorem ſtatis ſacrorum ritibus colerent. Additum, ne cui alteri, quam Imperatori, ſacris fas eſſet operari. Tanti faciebant ſua ſacrificia, ut ſacerdotalem dignitatem, quæ ipſis ſumma habebatur, nonniſi cum ſceptro vellent eſſe conjunctam.

Xaohavi nepos hic fuit, *Cous*, apud ſummum ſignificat, ob ſummam virtutem dictus. Omnes enim optimi Imperatoris partes expleviſſe ſcribitur. Initio regni urbem regiam in *Honan* amœniſſimam Provinciam, ubi nunc *Yenſu* civitas eſt, loci commoditatem ſecutus, tranſtulit. Quatuor uxorum conjugio novo exemplo illigatus, totidem ex iis filios ſuſcepit. Harum una concepto voto à ſupremo cœli Imperatore *Cieum* filium impetravit. Altera *Kium* enixa eſt, quem, itidem precibus à *Xangii*, quem pro Deo coli ſupra indicavimus, matri antehac ſterili conceſſum ajunt. Tertia decimo quarto poſt conceptum menſe, viſo prius in ſomnis rubro dracone, quod magnæ felicitatis argumentum Sinis eſt, *Yaum* peperit. Quarta *Cheum* filium habuit. Hunc annis procedentibus præ reliquis pater ad Imperium aſſumpſit; optimæ indolis indicia in id uſque tempus præ ſe ferentem. At in eo fortunæ gradu non diu ſtetit. Nam ubi ſolus ab obitu parentis regnum obtinuit, cito modeſtiam dedidicit. Inde in licentiam vivendi nimiam prolapſus, vivus adhuc, quod nemini priorum obtigerat, Imperio exuitur. Ebrietati enim ac mulierum illecebris ita ſe totum permiſit, ut nullam Imperii curam haberet. Cumque à Regulis ſuæ ditionis non raro ſed nequicquam officii admoneretur; gens probis in hunc diem Regibus aſſueta, eique, cui ratio non imperaret, parere indignum rata, nono Imperii anno, è faſtigio in exilium detrudit, fratre illius *Yao* in ejus locum ſubrogato.

Hunc omnes libri Sinici paſſim ſanctiſſimum piiſſimumque prædicant. Et ſane ſi res ab eo geſtas recte expendas, omnes non modo Sinenſes, ſed orbis fere totius optimos quoſque reges virtute pariter & gloria vel vicit, vel æquavit. Ejus laudes liber Xu dictus, & imperante *Yao* editus celebrat hoc brevi quidem, ſed inſigni elogio. Yai *merita implevere totum orbem. Magna erat in eo diligentia; omnes debito honore proſequebatur. Intelligens, compoſitus & perſpicax; omnia virtute atque indole quadam ſibi congenita exſequebatur.*

Idem ſiderum contemplatione ſe cumprimis oblectans, anni dimenſionem nonnullis erroribus obnoxiam reſtituit; menſem quoque intercalarem & abundantes ad debitum ordinem redegit. Ad quod efficien-

dum duorum virorum opera uſus eſt in ea facultate præſtantium; quorum unus *Hius*, alter *Hous* nominabatur. Eos ad aſſiduam magni cœli venerationem cohortatus, juſſit varia ad matheſin opportuna inſtrumenta conficere; Lunæ quoque ſtellarumque motus deligenter obſervare; agriculturæ rite exercenda præcepta inde ad vulgi uſum eruere; ac demum ſumma accuratione hiemale ſolſtitium notare. Interat enim illam Solis converſionem à rege non ignorari, quod eo die cuncta officia miniſtris diſtribuere conſueſſet. Interea conjugis partes erant, bombycum educationem, byſſi ac ſerici conficiendi rationem reliquas mulieres docere.

Ceterum *Yaum* ſupercilia vario tincta colore atque in Iridis modum micantia habuiſſe, invenio. Pacis quidem toto imperio ſtabiliendæ perpetuum ei, primumque ſtudium fuit. Nec à ſtudio diſſentiebat publica tranquillitas, æquitate illius ac pietate maximè conſtituta. Hinc cum mortale genus illis præſertim locis, mirum, quantum augeretur; vicinæ gentes famâ tantæ virtutis excitæ, atque ſub tam laudato Principe victuræ, ad ejus ditionem velut paternum ſinum confluxerant eâ frequentiâ, ut jam vix regnum Sinenſe iis capiendis ſufficeret.

Sex tribunalium inventio, & officia.

Poſt hæc ad meliorem formam, imo novam *Yaus* revocavit Rempublicam Sinicam, ſex tribunalibus cum ſuprema poteſtate inſtitutis. Rebus ita conſtitutis, quemadmodum *Yaus* Imperium ſumma æquitate tenuit, ſic pari modeſtia eaque gemina, vivus alteri ſponte ceſſit, neſcio illone fortiter contempto, an juſte & legitime adminiſtrato magis laudandus. In ipſa quoque abdicatione publicam utilitatem potius quam ſuorum amorem in conſilio habuit. Quippe filiis ſuis, etſi nec degeneres, nec vulgo ingrati eſſent, ultro præteritis, imperium homini detulit, in quo nihil regium præter virtutem ſuſpiceres. Forte cum Magnatum uno collocutus, ſolicitum ſe ajebat, quem in tanta negotiorum mole fortunæque varietate ſummæ rerum atque gubernaculo præficeret. Cui alter *Fangius* nomine, *In regia*, inquit, *& ſtirpe tuâ eſt, quem Sinis imponas. Filius tuus natu major* Chus *bonæ indolis, prudentia non modica, ingenio perſpicaci, te ſive patrem, ſive Imperatorem non dedecet. In eo gens univerſa præter virtutes tuas in filio tralucentes etiam ſanguinem tuum amabit. Neque ſi me audis, alteri imperium trades.* At *Yaus* loquentem interpellans, *an ignoras*, ſubjecit, *æque mihi malorum laudes atque bonorum calumnias diſplicere? Natus meus loquax & contentioſus eſt; neque facta dictis illius reſpondent; foris doctus bonum ſe ſimulare, intus à ratione aberrat.* Ita purpuratum ſugillata ſibi adulandi vanitate à ſe dimiſit, abdicationis conſilio in alium diem dilato. Nec multo poſt, cum jam annis ſeptuaginta imperaſſet, arceſſitum ad ſe *Sungoum*, fidiſſimum & maximæ authoritatis præfectum alloquens: *in te* inquit, *transferre ſceptrum cogito, cui ferendo te unum parem prudentia & probitate video.* Tum *Sungous* faſtigium illud ſerio deprecatus, negat ſe iis virtutibus

bus adornatum, quæ majeſtatem decent; neque honorem iſtum ſe promeruiſſe, pudori ſuo gravem; neque humeros afferre tantæ moli pares. *Yaus* hominis in reſpuendo Imperio conſtantiam admiratus, quod alii ultro ac per vim invadunt; rogat, ſi gravetur regnum adire, quem igitur alium honore illo dignum judicet? Hic *Sungous* in omnium Magiſtratuum Præfectorumque corona ita Imperatorem alloquitur. *Quando ita me de idoneo regni ſucceſſore compellas, qualem me fore nec quidquam tibi perſuaſeras; non equidem diſſimulabo, quod è re tua regnique futurum exiſtimo. Eſt in tua ditione agricola, conjugii adhuc expers, homo omnium ſermone probus, quem ob pietatem ac morum gratiam omnis agreſtium vicinia veneratur & amat, agris etiam ſuis ac domibus ad ipſius commoda uſumque ſponte oblatis. Ab ejuſdem nutu & ore ob conceptam de illius integritate opinionem ita pendent, ut ejus in eventis omnibus conſilium ſequantur. Huic nomen* Xunus *eſt. Pater illi* Cuſcus, *homo ſtolidus; mater ultra innatam fœminis garrulitatem ſingulari vitio loquax; fratres ſuperbi ac pervicaces. Hos tamen obſequio & ſubmiſſione inter tam diverſa ſtudia ita continuit, ut non modo ſe cum ipſis, verum etiam cum virtute tandem redirent in gratiam. Neque contentus alios facere meliores, ſeipſum quoque in dies magis caſtigans ad virtutis culmen enititur, juratus pravæ ſocietatis oſor.* Hæc *Sungoi* oratio fuit. Addunt Sinæ hunc ipſum *Xunum* toto tempore, quo ruri ſtivam ac deinceps in Regia Imperium rexit, nunquam deſiiſſe, ſingulorum virtutes, etiam ſuas facere. Nec diutius factum, & duas filias jam nubiles, quas deinde matrimonio ſibi junxit, ac novem filios ad *Xunum* in ejus obſequio & poteſtate futuros mittit; ipſi Provinciæ præfecturam tantiſper commiſit, ut ejus in minori potentia virtutem exploret. Ubi ea ſe animi moderatione præbuit, ut omnibus admirationi eſſet, præcipue *Yao.* Qui tam bono ſucceſſore lætus, elapſo triennio eum Imperii conſortem fecit, ipſi omni gubernatione commiſſa. Quo munere ille vivente *Yao* ipſos viginti & octo annos magno Reipublicæ bono perfunctus eſt. Atque ita, etiam regnum duos capere poteſt, ſi virtus utrique ſit comes.

Colloqui *Yai* cum *Sungio* de Regni tranſlatione.

Hoc anno cum jam ad ultimam ſenectutem Y*aus* perveniſſet, moriens ita X*unum* ad Imperium legitime tenendum hortatur. *Ades,* Xune; *ſatis ſuperque tuam fidem expertus ſum. Dictis tuis ex æquo facta reſpondent. Age igitur, ſceptrum capeſſe, virtuti ac meritis tuis debitum. Cura, ut civibus tibi ſubjectis patrem te exhibeas; & memineris non tibi à populo, ſed à te populo ſerviendum. Rex enim idcirco ſuper omnes eminet, at unus proſpiciat omnibus.* His dictis moritur *Yaus;* quem X*unus* haud aliter, atque filius optimum parentem, luxit. Et ut dolori ſuo litare poſſet liberius, rebus Imperii ſubinde Præfectorum curæ demandatis, ipſe toto triennio ab *Yai* ſepulchro nonnunquam diſceſſit.

Fuit *Xunus* eximie prudens, moribus perquam compoſitis, & omnibus charus; quod ſua viciſſim, eaque ſumma in cives charitate promeruit.

Enitebat in eo non umbratilis virtus, ſed ſolida & in utraque fortuna conſtans. Ferunt eum in quovis oculo geminam pupillam habuiſſe; quod inde in Phyſiognomia Sinica, cui gens hæc impenſe dedita, bene magna de ea habet volumina, variis vultuum linearumque figuris referta, inuſitatæ felicitatis argumentum haberi cœpit. Neque hoc mirandum. Vidi ipſe puerulum in oculo dextro duas pupillas habentem. Quæ res parentes ejus ſingulari gaudio affecit, reputantes eum congenitam futuræ proſperitatis teſſeram in oculis ferre. Nec vani auguris fuere. Filius namque cum familia univerſa Chriſtianis ſacris imbutus, non alio nomine, quam iſto potuit eſſe felicior.

Sex tribunalia reformata.

Porro *Xunus* Rempublicam novis variiſque ordinibus civium ac munerum diſtinctam, ritibus inſuper ac legibus multum adauxit. Sex quoque tribunalia ſub *Yuo* inſtituta in meliorem formam redegit, adlectis multis, qui magiſtratui jus dicenti partim aſſiderent, partim Præfectorum vices communicata poteſtate ſubirent. Ditionem deinde univerſam in provincias duodecim partitus, omnes ipſe quotannis coram obibat. Tum annos quatuor in excipiendis Regulis beneficiariis, explorandaque illorum fide conſumpſit; quos pœnis aut præmiis, ut erant cujuſque merita, affecit. Viros doctos & ſapientes præ ceteris fovit. Præfectis per omnes provincias imperavit, ne agriculturam impedirent unquam, alio laborum genere vexando agricolas; largam ubique annonam procurare, hoſpites peregre procul adventantes benigne excipere, munia probis tantum & idoneis mandare, virtutem præmiis excitare, bonis fidem habere, malos dimittere. Quinque ſuppliciorum genera conſtituit, quibus criminum reos vel naſo, vel talo pedis, vel manu, vel capite, vel denique acerbiori quopiam mortis genere plecterent. Sin ambigerent judices de ſupplicio in conſilium adhibere jubebantur clementiam, & mitius iraſci. Exilii tres gradus pro ſceleris magnitudine ſtatuit. Graviſſimum fuit, toto Sinarum regno extorrem ad Barbaros amandari. Proximum, à patria ultra mille Sinica ſtadia exeſſe. Tertium ac mitiſſimum erat, regni duntaxat finibus proſcribi, nulla meta longinquitatis præfixa. Sed inter omnia *Xuni* imperia illud mihi palmam teneat, quo vetuit, nequis idcirco pareret, quod Imperator, ſed quod æqua juberet. Hinc forte Præfectos ſuos allocutus, *Tum demum*, inquit, *morem mihi gerite, cum quod bonum & æquum erit, imperavero.*

Supplicia quinque & exilium triplex.

Xuni dictum mirabile.

Inter hæc Tartari, de quibus prima hæc apud Sinas eſt mentio, in Sinicam ditionem infuſi, prædas agebant. Nec deinceps unquam deſtitere Sinarum terras infeſtare, uti ſuis locis docebimus. At *Xunus*, cui ſuorum ſalus cordi eſſet, in tempore ivit obviam per Præfectos ſuos graſſanti maleficio, patriæque tranquillitatem in præſens reſtituit.

Sub eadem tempora ſolicitus, quem aggerem objiceret aquis planiora Sinarum inundantibus; *Yuo Quenii*, ob hoc ipſum negotium male cura-

tum occiſi, filio munus hoc demandat. Is patris exemplo ſapiens, tredecim annorum ſpatio tanta diligentia curavit negotium, uti tandem maximo incolarum bono ingens opus ad finem adduceret. Ajunt eum hoc annorum decurſu ſæpe ſuas ædes prætergreſſum, nunquam illic divertiſſe, nequid temporis ſibi deperiret, exſequi regia juſſa feſtinanti. Opus omnino ſtupendum, & cui, neſcio, an in toto terrarum orbe par eſſe credam. Exſtant etiamnum illius apud Sinas veſtigia. Ingentia enim & navium capacia flumina per alveos pares derivata; montes integri perfoſſi; alibi lacus & paludes exſiccatæ; alibi egeſtis aggeribus aquæ in lacum coactæ; fluvii majores in duos treſve amnes diviſi, aut in mare deducti; unde ingens terrarum planities longe lateque diffuſa emicuit. Aquarum operoſæ deductiones.

Hoc labore, uti & eximiis virtutibus, quibus *Yuus* excellebat, adeo ſibi X*unum* demeruit, ut ſuiſmet filiis poſthabitis illum in Imperii ſocietatem adſciverit. Hoc, quod rarum eſt, annos ſeptendecim concordi poteſtate tenuere. Nimirum facile duos capit regnum, quod capere virtutem poteſt.

Mortuo *Xuno* ejus filius *Yuum* ſibi prælatum indigne ferens, cum natura Imperium ſibi deberi crederet, armis illud ivit aſſertum. Sed nec conſilium, nec tentata vis quicquam profuere. *Yuus* quidem, etſi diviſa paullo ante potentia feſſus, profugerat è Regia. Sed fugientis modeſtiam ſceptra ſequebantur, deſertoque ab omnibus *Xuni* filio retractus eſt ad culmen, omnino dignus, qui Imperaret, quippe qui nulli tunc vel rebus geſtis, vel ingenii magnitudine ſecundus habebatur. Hinc familia *Hiaa* apud Sinas prima hereditaria dignitate Imperium in poſteris propagavit. Atqui non patris ambitio filium, ſed ſuamet cum virtus rebus præpoſuit. Ab hac jam tum ubique charus, ab omnibus expetebatur. *Yuus* quidem ſucceſſorem ſibi elegerat *Yeum* quendam, jam ante in Imperii ſocietatem adſcitum, at ubi diadema morte illius vacuum fuit, omnium ordinum conſenſu, *Yeo* ſpreto, ad Y*ui* filium delatum eſt, utriuſque merita ſpectantium. Ita eligendi mos, ſive jus in hereditariam ſucceſſionem tranſiit. Hæc familia *Hiaa* duravit annis quadringentis quadraginta & uno, ſeptemdecim Imperatorum ſucceſſione continua rerum apud Sinas potita. *Hiaa* prima familia imperatrix.

Eodem, quo *Vieus* ejectus eſt, anno ante Chriſtum natum milleſimo ſeptingenteſimo ſexageſimo ſexto, apud Sinas *Tangus* regnare cæpit, qui primus familiam *Xangam* in Imperatoris nomen intulit, à ſua olim Dynaſtia, cum Regulus eſſet, attributum: more Majorum, quoties Regnum in novam transfertur ſtirpem id obſervantium. Annis ſexcentis & quadraginta tribus auctorem non intermiſſa ſerie ſunt è ſua ſtirpe ſecuti ſeptem omnino & viginti, vitiis ac virtutibus promiſcue inſignes. *Xanga* ſecunda.

Hac deleta familiâ ſequitur *Faus* anno ante Virginis partum milleſimo centeſimo vigeſimo ſecundo, qui Imperii principio nomen mutavit, *Uvus*, *Cheva* tertia.

 id

id eſt bellicoſus, dictus. Hinc morem illum manaſſe crediderim, ut Imperatorum nomina apud hanc gentem ſub Præfecturæ auſpicium mutentur, quemadmodum aliud nomen aſſiſcit, qui Romanus Pontifex eligitur. Hæc familia à dynaſtia ſua *Cheva* appellata Imperatores continua ſucceſſione trecentos & ſeptuaginta unum; una ſtirpe, quod de alia vix in omni legas Hiſtoria, in annos omnino octingentos & ſeptuaginta quinque propagatâ.

Cina quarta. Poſt exſtinctionem familiæ *Chevæ*, caput extulit *Cina* anno ante Servatorem natum ducenteſimo quadrageſimo ſexto, cujus auctor *Chingus*, ſive *Xius*, floruit tantum annis quadraginta. Quam ſubſecuta eſt anno ducenteſimo ſexto imperatrix familia *Hana*, quam *Lieupangus* ad Cæſareæ dignitatis ſplendorem erexit, cujus poſteri Throno ad annum poſt Chriſti nativitatem ducenteſimum ſexageſimum quartum inſiderunt.

Hana quinta.

Cyna ſexta. Hac quinta Imperantium familia ſubacta ſexta, *Cyna* dicta, originem ſumpſit, quæ ad annum Chriſti quadrageſimum & decimum nomen imperavit. In hac familia quatuor Reges eodem tempore numerabantur, *Utai* dicti. Qui ſemetipſos poſt acre annorum quadringentorum bellum ſolio turbarunt. His ſubſequitur familia *Tanga*, quæ Univerſo Sinarum Imperio potita in poſteris ad annum ſexcenteſimum & decimum octavum imperavit.

Tanga ſeptima.

Sunga octava. Anno poſt Virginis partum nongenteſimo vigeſimo tertio familia *Sunga* clareſcere cœpit, quæ Imperii clavum ad annum milleſimum ducenteſimum ſeptuageſimum octavum. Hoc anno Tartari, poſtquam ſeptuaginta trium annorum ſerie continuis bellis Regnum infeſtaſſent, familiam *Sungam* penitus delevit, aliamque, quam *Yvenam* vocant, ſubſtituerunt; quæ ad annum milleſimum trecenteſimum ſexageſimum octavum. Quo anno Tartari jure talionis à ſacrificulo *Hu* Sinâ pulſi ſunt; qui Imperii clavo potitus *Hunguvus*, id eſt bellicoſus miles dici voluit, qui familiæ *Taimingæ* auctor in poſteris ad annum milleſimum ſexcenteſimum quadrageſimum quartum regnavit, donec Tartari pulſis iterum Sinis auſpiciis *Xunchii*, qui familiæ Tartaricæ *Taicingæ* auctor, Imperii habenas receperunt. Quantam fortunæ & belli viciſſitudinem Sina fuerit experta, ex infra dicendis patebit.

Yvena nona.

Tartari. Ac quoniam antiquiſſimi Sinarum hoſtes Tartari fuerunt, de eorum nunc Origine & primis bellis quædam altius repetenda ſunt. Primam *Tartarorum* velut Sinæ hoſtium & illius Imperii invaſorum mentionem Annales ſub Imperatore X*uno* faciunt. Quos Græci & Latini *Scythas*, Perſæ & Sinæ *Tartaros* vocarunt, quanquam ob defectum literæ R, Sinenſes *Tata* pronuncient. Gens illa jam antiquiſſimo ævo, tempore *Cyaxaris* Medi, *Nebucadnezaris* Babylonii excurſionibus in Occidentem & Meridiem uſque terminos Ægypti dedita fuit; unde non probabile modo, verum omnino certum eſt in *Orientem* quoque & illam, quæ Sina hodie

hodie, vocatur, plagam, eos jam ante *Alexandri Magni* & *Xii*, tempora impetum feciſſe.

Ipſi *Tartari* in Annalibus *Amir Chonde*, quarto volumine originem ſuam à Turk filio natu maximo Japhet deducunt. *Turk* igitur idem eſt, qui *Magog* Scytharum omnium Pater. Ab hoc *Turk* ſeptem gentium originem deducunt ſcriptores Rerum Perſicarum, *Chazarorum* ad volgam, *Ruſſorum*, *Gazorum* ſive *Alanorum* (à quibus Suedi, Dani, Norwegi, Iſlandi, Gronlandi profecti) *Tzynorum*, qui ſunt ipſi Sinæ (quippe *Tzyn* filius *Turk* picturam, textoriam, ſerici conficiendi artem inveniſſe dicitur, quæ omnia Seribus ſive Sinis adſcribuntur) *Saclabitarum* ſive Siberorum & in Zona frigida habitantium Aſiæ populorum, *Kemaritarum* à quibus *Bulgari* & *Purtaſitæ*, ſive ut Vincentius appellat *Peroſitæ* vel *Hunni*, *Iueuri* & *Hungari* profecti.

Quintus *Turkarum* Rex *Alentza*, qui primus *Chakani*, id eſt *Magni* Regis vel Imperatoris nomen obtinuit, (*Cha* enim Turcis & Tartaris *magnum* denotat) filios duos ſive gemellos habuit *Tartar* & *Mogol*, quos inter Imperium ita diviſit, ut *Orientalis* & *Borealis* pars T*ataro*, auſtralis & occidua *Mogolo* cederet. Atque ita T*atarorum* & *Mogolum* gens nomenque a Turcis fluxit. Tertius Mogolum Rex *Ogur*, vel potius *Oguz Chan*, ſub quo in Perſarum hiſtoriis mentio fit *Sinarum*, quos ſibi ſubjeciſſe *Oguz* perhibetur. *Mogoli* igitur ſunt illi Tartari, quos *Occidentales* vel *Tanyn* Sinæ vocant, M. Paulus Venetus *Tangut*: Tartari autem ſive *Tata* ſunt Orientales ſupra murum Sinenſem ad mare Coreanum & Japonicum protenſi, quos hodie *Niuche*, *Niulhan* & *Yupetacas* vocant. Annales Sinenſium ſub *Xio* ingentis muri contra Tartaros ſtructore, præcipue Occidentalium T*anyn* vel T*angu* meminerunt. Cujus ſucceſſor *Hiaovuus* Tartariam ipſam Rege ejus *Hieutu* Clinius, nomen primum in Sinicis Annalibus occurrit, ſuperato, debellavit. Tum temporis Sinæ coloniis extra murum in Tartariam ductis, *Kara Kathajam*, id eſt *nigram Catayam*, ad diſtinctionem Sinæ, quæ *flava Cataya*, condiderunt. Hujus *Hieutu* Tartarici Regis filius fuit *Kin*, conditor ejus familiæ, ex qua poſt multa ſecula *Zingis* Chan Originem duxit, ut Martinius conjicit. Sub Imperatore Sinico *Iveno*, qui quadraginta ante Chriſtum annis regnavit, alterius Regis Tartarici T*angu*, mentio fit *Huhanſieni*. Inde altum de Tartaris ſilentium, in locum eorum *Turcis*, *Hunnis* & *Cara Chatæis* ſuccedentibus, donec tandem familia *Zingis* Chanica Imperium & nomen Mogolicum ac Tartaricum inſtauravit, de cujus nunc contra Sinicos Imperatores bellis dicendum eſt.

Imperante familia *Sunga*, circa annum milleſimum ducenteſimum ſecundum *Tamachin*, dictus Zingis Chan, T*ube* T*angri*, id eſt *Regum Rex*, victo *Ungchan* Neſtorianorum ſive Chatæorum Rege, qui & *Iohannes*, Europæis vulgo *Presbyter* Johannes, quod una cum tribu *Kerrit* Religio- Prima Tartarorum in Sinam expeditio.

ligionem Chriſtianam ſecundum traditiones Neſtorianorum profiteretur. Amir Chonum Volumine quarto *Zingis* Chano coætaneum fuiſſe Kara Kathæorum, Regem dictum *Courchan*, id eſt *Regum* Regem vel *Chanorum* Chanum. Et hic idem cum illo, quem *Georgius* Abel Pharajus *Ungchan*, Paulus Venetus *Uncam* vocat, unde apud Amir Chondum vitioſe ſcriptum *Courchan* ac *Re* in *Nun* mutato *Counchan* legendum crediderim. Nam idem plane Regnum *Counchan* ac *Ungchan* adſcribitur, nimirum *Kara* Chataja, *Caſhgar*, *Chuten* & Turcarum ac Tartarorum trans Jaxarten & Oxum tribus; cumque uterque Zingis, Chano, coætanæus fuerit & in Chataja regnaverit, nullus autem alius Rex, quem Zingis in illa Scythica plaga domuerit, quam Uncam memoretur, hinc manifeſtum evadit, eundem fuiſſe Emir chondi *Cour*, vel potius *Coun* chanum & aliorum *Ung*, *Un*- *Unad*chanum.

Cum igitur *Tamachin* Imperium Tartaricum per Scythiam fundaſſet Anno Hityræ ſexcenteſimo ſecundo, Chriſti milleſimo ducenteſimo quinto, titulum *Zingis*chan Regum Regis, quod idem ac *Cour* vel *Counchan* ſuſcepit, ac ſequenti Anno milleſimo ducenteſimo ſexto. Bellum familiæ *Sungæ* in Sina latiſſimè imperanti, intulit, ac tum ipſe tum ſucceſſores ejus, *Xoktai*, *Cayus*, *Muncaca* ſive *Mango*, *Kublai* per ſeptuaginta octo annos continuarunt, donec tandem Anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo octavo Kublai familiam Sunga, penitus expulit, ac tota Sina potitus fuit. Nam Tartari cum hactenus ſex Provincias boreales, *Peking*, *Xanſi*, *Xenſi*, *Quangſi*, *Kiangſi*, & *Honan*, ſedem ſuam in urbe *Cambalu* Tartarica linguæ *Civitatem Domini*, teſte M. Paulo Veneto 11. 10. Unde error Trigautii Martinii & aliorum patet, qui eam vocem. Sinicam eſſe arbitrantur, compoſitam ex *Cam*, *Pa*, & *Lu*, & *Imperatorem Septentrionalium Tartarorum* ſignificare arbitrantur. Major enim fides Paulo Veneto adhibenda, qui per ſeptemdecim annos in aula Magni Chami Cublai vixit, & vocem illam ex Tartarica lingua *Civitatem Domini* interpretatur. *Cam* enim Dominus, Rex, Imperator eſt, *Balu* civitas, pro quo Turcæ dicunt *Balek*, unde apud Abul Fedam *Chanbalek* nominatur. Solent enim Turcæ & Tartari interdum literam poſtremam omittere, vel omittere, veluti cum *Ulu Ulug*, Balu pro Baluk dicunt. Ac teſtatur *Amir* Chond Tomo quarto, *Balyg* lingua Mogolum ſignificare *pulchrum oppidum*. Sinenſes amiſſis ſex borealibus Provinciis novem auſtrales, quas Tartari *Mangi* vocarunt, retinebant, ut ex Veneto libro ſecundo, capite quinquageſimo tertio, ad finem libri & cap. patet. *Mangi* autem, ſive Mantzi à Tartaris Sinenſes vocabantur, id eſt Barbari, quia linguam eorum non intelligebant, ut Martinius teſtatur. *Kublai* igitur Anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo octavo, (apud Venetum corrupte legitur milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octavo) regnum *Mangi*, cujus metropolis erat *Quinſai*, expugnavit, atque ita toto Imperio Sinenſi potitus

titus fuit, prout *M. Paulus Venetus*, qui ipſe huic expeditioni interfuit, prolixe libro ſecundo commemorat. Sinenſium Imperator ab eo *Facfur* dicitur libro ſecundo capite quadrageſimo tertio, quod nomen non proprium & perſonale, ſed commune eſt: omnes enim Reges Sinenſium à Tartaris & Saracenis *Facfur* dicuntur, ut *Coſroæ* Perſarum, *Pharaones* Ægyptiorum. Hic *Facfur* deſperans de conſervando regno contra potentiam & impetum Tartarorum, cum mille navibus ad inſulas quaſdam inexpugnabiles confugit, urbe *Quinſai* uxori cum valido præſidio commendata, quæ mox *Bajan Chinſan* Duci Tartarorum deditionem fecit: ipſe autem *Facfur* in inſulis illis, ad quas confugerat, reliquum vitæ exul & ExRex tranſegit, teſte *Veneto libro ſecundo, capite quinquageſimo quarto.*

Magnus Tartarorum Cham KUBLAI toto Imperio Sinico potitus, Anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo octavo novam Imperatoriam familiam, quæ *Ivena* dicta, inſtituit. Novem Imperatores Tartaricæ Originis in Sina per nonaginta annos regnarunt, quorum primus fuit *Kublai*, qui admodum diu Imperium tenuit, uſque ad Annum milleſimum trecenteſimum circiter Nam ei tum ſucceſſit filius *Tamor* Cha. *Haitho* quadrageſimo ſeptimo, quem *Venetus libro ſecundo, capite trigeſimo nono Eſen Temur* nominat. Cæterorum nomina tam diu ignorabuntur, donec Annales Sinenſium prodeant; Extat quidem Catalogus Magnorum Chamorum Catajæ apud Henningen, ex Schiltpergero Bavaro, qui ſub Tamerlano militavit, ſed nomina adeo monſtroſa & corrupta ſunt, ut nihil inde certi haberi poſſit.

Intra nonaginta annos bellicoſa Tartarorum natio adeo Sinicis deliciis infracta & corrupta fuit, ut belli ſtudio omiſſo à virtute Majorum penitus degenerarint. Sinæ nondum extincta injuriarum & cladium in hac Tartarica ſervitute acceptarum memoria, auſi tandem fuerunt armis acceptis, peregrinum jugum excutere. Dux & autor tam generoſi auſi quidam infimæ conditionis, ſacrificuli cujuſdam mancipium, nomine *Chu* fuit, qui ſacello & ſacris inanibus relictis, prædonum manu collecta ex montibus plana longe lateque vaſtavit & acceſſione virium indies validior (quippe Sinæ ad libertatis vindicem & Tartarorum fulmen ingenti numero confluebant) ſpe prædæ, quam liberaliter diſtribuit, juſtum exercitum conflavit, bello Tartarico his quaſi tentamentis præluſit. Ac ne majori vi intra montes repulſus, fame laboraret, eos arari & conſeri juſſit, futuræ ita neceſſitati providè conſulens. Tum ſucceſſibus tantis animatus, palam bellum Tartaris intulit, Sinas omnes ad libertatem & prædæ ſocietatem evocans, quos etiam indemnes belli eſſe voluit, ſolos ad necem Tartaros tanquam publicos hoſtes, depoſcens. Victoriæ ejus tam frequentes fuerunt & denſæ, ut Tartari paſſim profligati, tandem omnes, qui reſtabant, panico terrore correpti, fuga ſe ultra murum in priſtinas

Tartari Sina pelluntur.

ſedes reciperent, ac Sinam poſt nonaginta annorum dominationem turpiter desererent Anno milleſimo trecenteſimo ſexageſimo octavo. Quo quidem anno *Chu* Imperium Sinicum ſuſcepit, dictus *Humvuus* ſive *Hunguvus*, quod *Bellatorem magnum*, aut *diluvium armorum*, ſignificat, & novam familiam Imperatoriam TAIMINGAM condidit, ſede Regia *Nankingæ* poſita. Nec contentus *Hunguvus* Sinâ Tartaros expuliſſe, murum transgreſſus in ipſa Tartaria ingentibus eos damnis affecit, & tandem domitos tributa pendere coëgit, quod præcipue fecerunt illi, qui in Tartariam Orientalem *Niuche* confugerant. Nam *Tartari* Sina profugi magnam partem in illas regiones, quæ ſupra Sinam Orientem verſus jacent & *Niuche*, *Niulhan* ac *Iupetacæ* vocantur, confugerunt, ubi ab eo tempore & Anno milleſimo trecenteſimo ſexageſimo octavo. Sinis tributarii & ſubjecti, per *Leaotung* quotannis tributa & mercimonia ſua importabant. Reliqui in Occidentalem Tartariam *Tangu* & *Kara Chatajam*, ſive *Mateаranaſſe* ſe receperunt, ubi tum temporis Anno milleſimo rrecenteſimo ſexageſimo nono, *Timur* ſive *Tamerlanes* novum Imperium Tartaricum, more *Zingis Chani*, condebat, ac collapſam Tartarorum per Scythiam, Cumaniam, Mogoliam, Perſiam, Indicam, dominationem felicibus auſpiciis inſtaurabat, adjutus profugis illis ex Sina Tartarorum copiis. Ac moliebatur *Timurus* extremo vitæ Sinicam expeditionem, delendæ ignominiæ, jamque cuncta in Sinam itinera & vias, ſitum urbium & quicquid invalidum exploraverat, ac ingentibus copiis verſus murum tendebat, cum fatalis terminus eum in urbe Chatajæ nigræ *Anzar* aſſecutus finem his conſiliis impoſuit, ac cum eo paulo poſt Imperium Tartaricum Occidentale iterum collapſum & infractum fuit.

Secunda & Ultima Sinæ expugnatio Tartarica.

Secundam & ultimam noſtro tempore Expeditionem in Sinam Tartari Orientales *Niuche* & *Niulhan* ſuſceperunt, initio facto Anno milleſimo quingenteſimo decimo ſexto, eamque totius Imperii Sinici expugnatione finierunt, Anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto, atque ita intra triginta annos vaſtiſſimo Imperio potiti, novam familiam Tartaricam *Taicingam* condiderunt. De quorum quidem Tartarorum origine rebuſque noſtra memoria geſtis, quædam ſupra petenda ſunt. Expulſi, ut dictum, Ivenæ familiæ Sina Tartari magnam partem per *Leaotung* in Orientales illas *Niuche* & *Niulhan* Provincias, confugerunt. Creſcente interea multitudine, in ſeptem diviſi populos ſive *Hordas*, diu diſcordes, tandem Anno milleſimo quingenteſimo in unum regnum, *Niuche* proprie dictum Orientalis Tartaria, Europæis hactenus incognita, coaluerunt, quod ad Barrolybinum Regnum aliud *Niulhan* & Orientem verſus maritimi Tartari *Yupi* vel *Yupitacæ*, ad auſtrum Coreani, & *Leaotung* intra murum, ad Occidentem fluvius *Linhoang*, inter *Niuchen* & *Kilangho* medius, terminat. Antiquitatem eorum Annales Sinenſium jam ſub *Hana* familia produnt, ducentis ante natum Chriſtum annis ſub no-

mine

TARTARISCHE MANNEN.
Viri Tartarici.

mine *Kin* quod *aurum* ſignificat. Plerumque *Domini* & *poſſeſſores aureorum montium* vocantur vulgari inter Sinas rumore, auro graves iis montes eſſe & ripas fluviorum grana aurea, divite proventu, ſuppeditare. Nulli atrociores his Sinenſium jam olim hoſtes & extremis familiæ Sungæ temporibus quinque boreales Provincias, *Leaotung*, *Peking*, *Xanſi*, *Xenſi* & *Xantung* expugnarunt. Cum verò Tartari Occidentales, quorum eo tempore Imperium *Zingis* Chan, ut ſupra dictum, fundaverat, hanc Orientalium Tartarorum fortunam ægris oculis aſpicerent, ab Auſtro & Occidente in Sinam impetu facto, Tartaros Niuchanos non Sina modo expulerunt, verum etiam eos ultra murum inſecuti, majorem partem ſibi ſubjecerunt. Ita familia *Zingis* Chanica boreali Sina, quam *Chatajam* vocant, potiti, tandem auſtralem quoque ut ſupra memoravimus, expugnarunt. Sed cum eam iterum poſt nonaginta annos amiſiſſent, *Niuchani* eorum acceſſione robuſtiores facti, tandem ultimam hanc in Sinas expeditionem ſuſceperunt.

Mores hujus gentis *Niuche* tales ſunt. Tentoria habent ex ſerico vel goſſypio pellucidâ cerâ ſplendorem in ſole ejaculantia & ſimulque pluvias ſpernentia. His tanquam domibus & magnates Palatiorum inſtar utuntur. Nulla hodie oppida aut urbes, quarum ſub *Ivena* familia centum & viginti quatuor fuiſſe referunt, hodie ruinis tantum extantibus. Per patentes vagantur campos, ut fons, ut nemus, ut paſcua placeat, portatiles ſecum urbes in tentoriis circumferentes, teſtudinum inſtar. Veſtes vulgo ex pellibus, ditiores ſerico & goſſypio induuntur, quanquam tota

Niuche, nec ſericum nec goſſypium producat: permutatione pellium à Sinis mercantur. Togis talaribus induti, aretis manicis, quæ equi ungulam referunt, lumbos lato cingulo ambiente, unde duo ſtrophiola goſſypina & ad latus culter ac duo marſupia pendent, tabaco, cujus avidiſſimi, & aliis minutiis recondendis. Hoſpites tabaci fiſtula à famulis incenſa excipiunt, ad lævam acinaces, cuſpide antrorſum, manubrio ad tergum reflexo, quem equis inſidentes dextrâ prompte poſt ſcapulas evaginant. Æſtate ob calorem ex ſtramine, aut arundine pileos hyeme capitia auribus arctè inſidentia & pellibus Zabellinis ſuffulta, rubro linteo, aut ſerico, vel nigris aut purpureis equorum ſetis veſtita, geſtant.

Tartaricarum fœminarum habitus.

Fœminæ Tartaræ nigris in univerſum veſtibus, & laxis Europæo more. Media ut opibus, ita veſtitu ſericeo reliquas excellit; quæ goſſypio veſtiuntur. Capillos artificioſe componunt: divites & Magnatum ad tempora propendentes vaginis quidam includunt; ſuperiores cincinni libere per verticem jucundo ſpectaculo vagantur. Principes fœminæ mitellis caput rediment: tenuioribus capillos denſius plectentibus, unde tamen deſuper cincinni, inferius comæ vaginis incluſæ dependent.

Milites Tartari caſſide ferrea, vultu nudo, cauda equina dependente, thorace ex multis laminis inſtar Chorſarum Parthorum compoſito, unde inter equitandum ingens fragor & colliſio longe auditur, cujus etiam Prophetæ Perſarum equitatum & Medorum deſcribentes, meminerunt. Arma, arcus, pharetra, ſagittæ, acinaces: bombardis non utuntur.

tur. Equites nigro habitu; ocreis ex corio equino craſſis ſoleis, abſque calcaribus utuntur. Rarus in militia pedes; in equitatu omne robur. Equos ferro non calceant, ac eam artem ignorant. Soli Principes præſertim in Occidentali Tartaria equis, quorum ungulæ ferro munitæ utuntur, & ex illa arte *Zingis chan* ferrarius faber, magnas inter Tartaros opes collegiſſe dicitur, quemadmodum magnus ille Orientis totius genius, Jac. Golius retulit.

Equitatus Tartaricus hunc in expeditionibus ordinem ſervat. Duo agmen equites præcedunt, vexillis tergo dependentibus. Sequuntur pari habitu duo alii. Inde alii duo illuſtres abſque vexillis. Poſt hos Dux turmæ. Eum excipiunt quinque alii una ſerie, quorum medius magnum Imperatoris vexillum dorſo affixum geſtat. Tandem tota ſeries equitum, quinque ſimul uno ordine incedentibus, ſequitur. Denuo duo parva vexilla, & qui totum agmen claudit, ut ex pictura clarius apparet. Hæc equeſtris Tartarorum in bellum proficiſcentium acies.

Ordo equitatus in expeditionibus.

Si cum Sinenſibus hos Tartaros contendas, robore ac audacia prævalent; at Europæis haudquaquam, ut omnes Aſiatici, virtute & valore conferendi. Colore ſunt albido, taciturni, ſeveri, graves. Omnis in armorum exercitio ætas tranſigitur; unde ad militiam nati & educati, præcipuum artificium in ſagittando collocant. *Nullus toto orbe populus arcu Scythas Tartaros ſuperat.* Quantum ab aliis in ſcopo petendo nationibus diſcrepent, ſupra memoratum, ac ut Idea Tartari ſagittam arcu tendentis, conſpiceretur, vivam ejus imaginem in tabella repræſentavimus.

Cibis quibuscunque indiſcriminatim utuntur, ſed vulgaris caro eſt ſemicruda. Camelos, equos & alia jumenta mactant. Præcipua in venatione voluptas; canibus ſumma celeritate & falconum loco accipitre, utuntur. Prædas & latrocinia, ubi poſſunt, exercent.

Religionis parci ſunt, quanquam non omnino rudes: ſacrificulos *Lamas* habent, quorum in Pekingæ diſcriptione mentio facta. Muhammediſmum ſive Iſlamiſmum execrantur ac Turcas, quos *Hoei Hoei* vocant, odio habent, quoniam *Hunguvus* eos Turcarum ope Sina expulit. Cadavera rogis & lignorum excelſis ſtruicibus comburunt uxores, ſervos, equos & arma ſimul injicientes.

Animarum ſtatum poſt hanc vitam ſollicite rimantur dubii an cum corpore ſtatim pereant, an alia poſt hanc vitam, reſtet. A fide Chriſtiana haud alieni ſunt, ac poſt Sinam expugnatam haud pauci in Jeſuitarum caſtra, baptiſmo ſuſcepto, tranſierunt.

Lingua ipſorum *Niuchenſis* vernacula longe Sinenſi facilior & Perſicæ vicina videtur: Literas habent figura & ſono Arabicis haud multum diſpares; neque Sinenſium Characteribus aut ſiglis utuntur. Literæ ſexagenum numerum ſuperant, pronunciationi, ut noſtrates, figura differunt. Superne deorſum pendentibus literis Sinenſi more ſcribunt, dextra

ſiniſtram verſus, quod de Iguris, qui hi Tartari ſunt, ſuo tempore Rubruquus & Plancocarpus teſtantur.

Metalla & gemmas, rubinos ac margaritas Oceanus, Regio fert. Vaccas Europæis multo majores habent, perticam longas, & incornes. Falconum genus *Haitungcing*, corpore Europæis minori, ſed tanto robore, ut etiam manſos anſeres abripiat, alis.

Regio tota montoſa & aſpera, fertilibus campis & vallibus paſſim diſtincta. Montes maximi & alpes *Kin*, id eſt *aurum* vocantur: unde ipſa gens etiam nomen accepit. Sunt & alii montes *Changpe* mille ſtadiorum ambitu, unde duo fluvii oriuntur. *Yalo* in auſtrum, *Guenthung* in boream procurrens. Hæc gentis & regionis natura.

Sicut Orientales Tartaros Sinæ metu & armis: ita Occidentales muneribus & donis in officio continebant. Neque enim turpe aut dedecoroſum Sinis videtur pacem redimere, cum nihil bello execrabilius arbitrentur. Et quanquam hinc ractu inde largitionibus ſatis contra vim tuti viderentur, nunquam tamen vacui metu, ingentibus militum præſidiis murum tutabantur, decies centena millia perpetuas ibi ab Oriente Occidentem verſus excubias agentibus. Imperium Sinenſe ita ab *Hunguvo* ejuſque ſucceſſoribus ſtabilitum ducentis quinquaginta annis alta in pace tranquillitatem habuit, cum *Vanlieus* decimus tertius familiæ *Taimingæ* Anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio ſolium conſcendit & magna juſtitiæ probitatisque laude uſque ad Annum milleſimum ſexcenteſimum & vigeſimum tenuit, eo uno infelix, quod ipſe fere curarum expers, cuncta Imperii negotia fidei præfectorum committeret.

Dum *Vanlieus* ſumma pace & tranquillitate Imperii Sinenſis ſceptra gerit, Tartari Orientales *Niuche*, bellorum pertæſi civilium in unum coaleſcere regni corpus, non abſque vicinorum trepidatione & in futurum metu, cœperunt. Id vero haudquaquam credibile, quod autor, qua fide ipſe viderit, regionem hujus Orientalis Tartariæ tam anguſtam eſſe refert, aut vix viginti milliaria Germanica conficire. Quod plane falſum & fabuloſum eſſe, ex ingentibus Tartarorum exercitibus, quos per triginta annos Sinæ velut diluvium immiſerunt, quieſcentibus Occidentalibus vel exiguo numero militiam ſectantibus, patet. Ex M. Paulo Veneto patet deſertum *Bargu*, quod ut ex ſitu ejus & deſcriptione patet, plane Tartariam hanc Orientalem repræſentat, viginti ſeptem dierum itinere verſus Barrapeliotem ad Oceanum neque excurrere. Et ipſe Sinenſis murus longiſſimo tractu verſus Orientem procurrens, quanta *Niuchorum* Provinciæ amplitudo ſit, oſtendit. *Yupos* autem ſive *Iupitacas* qui pellibus piſcium & phocarum tecti inter Japoniam & Coream maritima colunt, eſſe illos ſupra Japonem, quos *Iedos* vel *Iezos*, appellant & quorum regionem primus Nobiliſſimus *Franciſcus* Caron, Regis Chriſtianiſſimi ad Indorum, Sinarum, Tartarorum, Mogolum, Japoniorum Monar-

narchas, Legatus deſignatus, aperuit ex ipſo ſitu & habitu, moribusque barbaris abundè liquet.

Primus regni *Niuchici* conditor circa Annum milleſimum ſexcenteſimum NOLHACHE fuit, filius *Taxe*, nepos *Xiachan.* Hic *Nolhache* magni Princeps animi, conſilio manuque promptus pariter & felix, perſpecta Imperii Sinici, ob longum otium & armorum ceſſationem debilitate, triginta familiarum ſive hordarum (neque enim plures *Niuche* habebat) caput ſe conſtituit. Mox proxima Sinarum deprædari, *Leaotung* invadere, urbes oppugnare vel capere, ac Sinenſibus ſe terribilem facere, quos bellorum deſuetos, libris, religionibus, & luxuria ac comœdiis enervatos facile à bellicoſo populo & ſolis armis innutrito ſuperari poſſe haud vane, conjectabat. Regni ſui nomen, quod *Kienchieu* vocabatur, Nolhachius in *Moncheu* tranſmutavit, unde hodieque Tartari Sina poſiti populus *Moncheu* appellantur. Et dum conſilia Sinæ expugnandæ *Nolhach* coquit, fato præventus ſucceſſorem reliquit *Manſueu*, qui ex decem filiis quartus ordine erat, Princeps pacificus & legum amans, qui ex occidentali Tartaria eruditos viros Religioni & moribus excolendis, evocavit. Sed haud diu ſuperſtes filium reliquit *Sungleium*, qui hodie Tartarorum Sinenſiumque præpotens Imperator eſt.

Cauſa belli una eademque, antiquum inter utramque nationem Sinicam ac Tartaricam odium erat & injuriæ datæ acceptæque. Occaſionem præfecti Sinici Tartaris intolerabiles præbuerunt, qui bellicoſam nationem & non ſua magis quam Sinarum notitia ad magnum facinus animatos, quotidianis injuriis irritarunt. Ipſi etiam Sinenſium præfecti ſtudio bellum quærebant, ut ejus prætextu æque Tartaros ac Sinas deprædari poſſent.

Præfecti *Leaotungæ* ampliori longe quam aliarum Provinciarum poteſtate fruuntur. Nulli niſi arcano Imperatoris conſilio rationem adminiſtrationis ſuæ tenentur reddere. Ita abſolutam quaſi, vita durante, poteſtatem habentes cuncta pro lubidine agere & mercatores Tartaros ex Niuche in *Leaotung* pacifice tendentes, male tractare. Libera commercia ſuis S inici Imperatores cum vicinis Tartaris Niuchanis permiſerant. Sed præfecti ſarcinas excutiendo, detinendo, mercatores contra jus & æquum vexando omnia fere commercia diſturbarunt. Niuchani ſæpe ſub Legatorum undique in Sinam confluentium comitatu latebant. Sed deprehenſa fraude eo gravior imminebat pœna. Ita Tartari quocunque prætextu ſpoliati, inanibus querelis ſuos pariter Sinenſiumque Reges fatigabant, præfectis inita conſpiratione in violentia ſemel cœpta, præfracte pergentibus.

Tertia cauſa belli hæc fuit. Rex N*iuche* filiam alteri cuidam Tartarorum Regi elocare volebat. Sinici Præfecti rem indignam clamore, quod Vaſallus Imperatoris & tributarius absque conſenſu ſui Domini conju-

giuṁ

gium filiæ cum populari moliretur, non abſque rerum novarum ſuſpicione. Sunt qui quartam belli cauſam in mortem Regis *Niuche* à Sinenſium Præfectis procuratam conjiciant, quod ſi verum, tum *Manſueum* fraude Sinenſium occubuiſſe neceſſe eſt, & filium ejus minorennem *Sungteium* ſub tutela *AmaVangi* Sinam expugnaſſe.

Tartari murum ſuperant. Anno milleſimo ſexcenteſimo decimo ſexto Tartari murum, qui Sinam ab eorum regione diſterminat, generoſo auſu ſuperarunt. Inde patentem Leaotungæ Provinciam irrumpentes, urbem *Tuxung* ſive *Caiyven*, ad oſtium fluvii *Yaloy*, unde murus incipit, & ipſa Tartariæ oſtia ſitam, tanquam belli imminentis ſedem, occuparunt; eo ſine dubio fini, ut ſi à tergo Sinenſes viam terreſtrem præcluderent, mari aufugeret: ſi vero ſemel occupata tueri poſſet, ſuis vicinorumque auxiliis Sinam oppugnaret, & quantum fortuna faveret, poteſtati ſuæ ſubjiceret.

Rex Tartarus, quanquam pedem in Sina armatum poſuiſſet, tamen immenſa Imperii illius mole, ac quam facile præſidia per Leaotungam, & Pekingam ſua obrui multitudine poſſent, conſiderata, literas lingua & ſtylo Tartarico ad Imperatorem Sinicum miſit, mortem patris, præfectorum inſolentiam conqueſtus: reducturum ſe extra murum copias, *Tuxungum* urbem deſerturum promittens, ubi pro injuriis & damnis ſatisfactum, ac impoſterum Sinas tanquam fœderatos & amicos *Niuchorum* habendos. Epiſtola hæc per ſacerdotem *Lamas Venlieo* Imperatori Sinico exhibita fuit.

Imperator ætate negotiorum pertæſus, literas ad Eunuchos & Senatores remiſit, qui ingenitâ ſuperbiâ ne reſponſo quidem dignas æſtimabant. Tartarus accedente ad priora damna recenti ignominia, totus in furorem converſus, ducentorum millium cæde ſe parenti per nefas trucidato parentatum jurabat. Hic enim Tartarorum mos, rogis defunctorum homines pariter & animalia, ac pretioſiſſima quæque, velut in altero orbe profutura, conſecrare.

Rex *Niuche* indignationis plenus, toto cum exercitu, urbem *Leaoyang*, quæ caput Provinciæ *Leaotung*, valido Sinenſium præſidio bombardis armatorum, munitam, obſedit. Tartari nonniſi ſagittis utebantur tanta promptitudine, ut Sinarum bombardas longe ſuperarent, ac ut eas redderent inutiles, craſſis aſſeribus pedites in prima acie inſtruxerunt, quibus tecti & ſe & equites inſequentes ab ictu bombardarum, velut ligneo muro, defenderent. Urbs ipſa quatuor ſimul locis, horribili cum ululatu oppugnata, pedite cum aſſeribus præeunte, tum equitatu leviori, inde qui ſcalas portabant, & tandem lectiſſimis copiis impetum facientibus. Tanta autem celeritate (nam in ea præcipuam victoriæ momentum Tartari collocant) in mœnia ſcalis evaſerunt, ut Sinenſes bombardas denuo implendi & explodendi ſpatium nullum habuerint. Secuta equitibus immiſſis promiſcua cædes.

Mox

Mox complura alia oppida capta & ipſa urbs primaria *Quamping*, ſpontaneam deditionem fecit, Tartaris nulli vim aut injuriam inferentibus, ut ea lenitate plures allicerent.

Leaotung in poteſtatem redacta, proxima erat *Peking*, in quam ſe Tartaricus furor, velut tempeſtas quædam *Martia*, effudit, tanto in Regia urbe terrore, ut impetu capi potuiſſet, & Imperator ex ea verſus Auſtrales Provincias, fugam moliretur. Sed Senatus obſtitit, *nec omittendum caput regni, unde Imperium in reliqua*, promiſſis miniſque oſtendit.

Ita Tartaris per *Leaotung* & *Peking* cæde & incendio graſſantibus, fuga paſſim incolarum in ſylvas & inacceſſa montium. Urbes & oppida vi capta funditus delebantur; quæ ſpontaneam deditionem faciebant, ſed ſalva incolarum vita, diripiebant. Non tamen auſi *Pekingam* adoriri, præda graves in *Leaotung* reverſi, mœnia *Leaoyang*, hariolis ita ſuadentibus, infelicia fore, dirui & nova ſtrui juſſit.

Leaotung intra murum & Sinum maris *Cang*, quanquam ſpatio terratum populoque gravis nunquam Provinciæ Sinenſis Imperii nomen obtinuit, *Taiminga* familia, urbibus tota regione deſtructis, paſſim præſidia militaria per eam conſtituente: paucis tantum oppidis, in quibus Prorex & alii Magiſtratus ſedes ſuas haberent, relictis. Cauſa Tartarorum *Niuche* & *Niulhan* vicinia, contra quorum irruptiones perpetua militum ſtatione opus erat. *Leaotung.*

Termini ejus ad Ortum fluvius *Yalo*, & Sinus *Cang*, quibus à *Corea* ſeparatur; nam *Yalo* ex Tartaria erumpens, *Leaotung* & Coream in duas quaſi æquales partes diſpeſcit. Boream murus claudit; verſus Occidentem *Peking*, fluvio *Linohang* interfluente. Auſtrinum latus Sinus *Cang* alluit.

Nomina ejus ſub diverſis familiis varia. Antiquiſſimum *Yen*: *Xuus* conditor familiæ *Cinæ* vocavit *Leaoſin*: *HiaoVus* ex *Hana* familia, cum poſt occupatam *Coream*, colonias peregrinas in eam, multiplicandi populi ergo, duxiſſet, *Caokiulin* appellari juſſit. Sub *Taimingis Leaotung* vocari cœpit.

In tam Vaſta Regione non niſi duæ Metropoles, & paucæ minores: ſed munimenta & præſidia maximarum urbium æmula quam plurima. Metropoles ſunt *Leaoyang* & *NingyVen*. Urbes *Ycheu*, *CaiyVen*, *Quangning*, *NingyVen*, *Chinyang*, *Kincheu* & *Cai*; oppida *Hai*, *Tieling*, *Chungeu*, *Puho*, *Kin*, *Fo*, *Luixun*, *Chekiao*, *Chekai*, *Quangning*, *Tingleao*, *Ganlo*, *Piegang* & *Sanuan*; oppidula quinque *Chungtung*, *Co*, *Ieu*, *Heutun* & *Yeutun*. Nonnullis, quæ *Xantungæ* proximant, velut *Kin*, *Fo*, *Liuxun*, Duces militum dominantur.

Incolæ ingenio rudi & artium incapaci; cæterum validi corporis & robore Sinenſes longè ſuperant; audaces pariter & laborioſi. Bellis à juventute ob Tartarorum viciniam aſſueti, nullo ſeculo irruptionum vacuo, donec tandem Sinenſes ſub Imperatore *Kiacingo*, Orientalem ejus plagam amitterent, Tartaris non ſine ingenti ſuorum ſtrage tandem ſuperanti- *Incolarum indoles.*

bus. Sub *Vanlieo* iterum & majori vi irrumpentes, totâ *Leaotung* potiti fuerunt. Ita continuis Tartarorum bellis exerciti, in mores eorum ſenſim tranſiere, illi imprimis, qui Orientem reſpiciunt & Sinenſes hoſtiliter tractare cœperunt: unde in locum urbis *Leaoyang*, alio nomine *Ningyven*, metropolitana dignitate à Sinicis Imperatoribus decorata fuit.

Fertilitas *Leaotung*. Regio omnis pecudum arborum ſegetumque feraciſſima. Radicis nobiliſſimæ *Ginſeng* copioſus ibi proventus. Pretioſæ pelles Caſtorinæ & Zabellinæ contra aëris inclementiam & ad mercaturam. Nuces Pineæ inſigni magnitudine, hordeum & ſecale; oryza nulla; ſed olerum imprimis braſſicæ, cujus alias vix totâ Sinâ proventus, copia; ficus, poma, pyra, uvæ, majori numero quam in fertiliſſimis Europæ campis. Hinc fertiliſſima Regio cenſetur, quippe plana magnam partem nullis collibus vel montibus edita. Mare navigabile cætera quæ deſunt, ſuppeditat; ac niſi populus ipſe rudior & bellis deditus, vix alia totâ felicior Sinâ ditio. Sed dum Bellona continuo incolas exercet, quantumvis fertilia arva ſteriléſcunt. Religionis ſuperſtitio eadem, quæ Sinenſium: animarum transmigrationem pervicaciter credunt. Saltatrices Sacerdotes habent, quæ miris geſticulationibus ſpectra morbosque, tympana pulſantes noctu dieque ſe pellere arbitrantur, miro ſpectaculo tamdiu & illas ſaltando durare, & ægros tantos tumultus perferre poſſe. Quanquam vero majori parte plana ſit & campeſtris; alibi tamen excelſi & amœni montes. Apud *Quanning*, mons *Vaujung*, apud *Tielung* mons *Lungxeu*: ad Orientem *Leaoyang* mons *Fungheang*, apud *Chungtung* mons *Hunglo*, apud *Ningyven* mons *Taluon*. Ingens mons *Changpe* à muro uſque in Tartariam procurrit. Eſt & lacus octoginta ſtadiorum ambitu, immenſa profunditate, ex quo duo fluvii, in auſtrum *Yalo*, in Orientem *Quentung* procurrunt, de quibus in deſcriptione Regni *Niuche* jam ante dictum fuit.

Sinæ arma parant contra Tartaros. Sinenſes Tartaricum exercitum in *Leaotung*, quotidie cervicibus ſuis imminentem videntes, deliberare ſerio cœperunt, qua ratione hæc tempeſtas toti Imperio excidium minitans, repelli & evitari poſſet. Tandem viſum fuit ſexcenta millia lectiſſimorum militum ex cunctis Provinciis conſcribere, ac eo cum exercitu Tartaros Sina expellere. Rex Coreanus duodecim millia auxilio miſit, qui omnes arcu & ſagittis more Tartarico utebantur, & Sinas rei militaris peritia ac fortitudine longe ſuperabant. Neque Tartarorum Rex *Thienmingus* ſegniter ad bellum ſe præparabat, contractis ex toto Regno, quantas poterat, copiis. Sinæ jam omnibus ad expeditionem inſtructis Anno milleſimo ſexcenteſimo decimo nono initio Veris contra Tartaros formidabili cum exercitu profecti, infelix prælium commiſerunt. Quinquaginta millia in præliari campo cæſa, (quanquam Tartari vix decimam Sinenſis exercitus partem æquarent) reliqui fuga evaſerunt. Ea adhuc die duas urbes impetu ceperunt Tartari, & omnibus trucidatis, combuſſerunt. Lata paſſim per agros ſtrages, & incendia, ac quacunque Tartaricus exercitus tranſibat, nil

nil niſi vaſtitatem horribilem, poſt ſe, monumentum victoriæ, relinquit. Inde neque ad Pekingenſia mœnia excurſionibus factis, cuncta cæde, ſanguine, incendio, ruinis deformare; nam ipſam urbem omnibus abunde ad defenſionem inſtructam & valido intus octoginta millium præſidio obſidere in conſultum videbatur.

Tantus in Regia urbe tum terror erat, ut denuo Imperator de fuga verſus Auſtrum conſultaret; ſed Proceres diſſuaſerunt, quod inde *animus adderetur Tartaris; cives metu ac deſperatione ad deditionem adigerentur; unde ruina Imperio metuenda, exemplo ad reliquas urbes & Provincias tranſeunte.* Ac fatentur ipſi Sinæ capi tum impetu Tartarico Pekingam potuiſſe: ſed Tartari uberrima præda & direptione, quæ minus firma erant, contenti, cæde totam regionem innumera depopulabantur; ac tum in extremam iterum *Leaotung* receſſerunt.

Inter has turbas Imperator *Vanlieus* Anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo obiit, ſucceſſore filio *Taichango*, qui in ipſo Tartarici belli apparatu, cum vix quartum menſem in Imperio exegiſſet, præmatura morte abreptus, *Thienkium* filium curarum & potentiæ hæredem habuit. *Thienkius* potentiam Regis *Niuche* adeo noxiam & exitiabilem Sinæ ob viciniam & nuperas victorias ſentiens, ante omnia vicinorum amicitiam, ac auxilia quæſivit, miſſis in *Koream* cum ſplendidiſſimis muneribus, ad Regem legatis, per quos gratias pro auxiliis avo ſuo *Vanlieo* miſſis agebat, ac ob jacturam, quam *Koreani* in nupero prælio feciſſent, eum conſolabatur, omnem impoſterum favorem, & gratiam promittens. Neque vero abſque cauſa Sinicus Imperator *Koreanorum* benevolentiam captabat metuens, ne ad victores Tartaros tranſirent, & auxilia eorum ob gentis robur & viciniam ſibi imprimis uſui fore prævidens.

COREA Inſula ſit, an continens peninſula hactenus inter Europæos dubitatum fuit; ſed circumnavigari eam non poſſe, quod extima ſui parte continenti Aſiæ adhæreat, experientia docuit; quanquam non defuerint, qui ſe eam circumnavigaſſe jactarint, errore inde orto, quod vicinam Coreæ magnam Inſulam *Fungma* ad auſtrum ſitam, pro ipſa Corea acceperint. Cuncti Sinarum Geographi Coream faciunt peninſulam, Tartariæ *Niuchenſi* continentem. Sinæ eam non *Coream* ſed *Chaoſien*, eodem, quo Japonii nomine, vocant. Verſus boream *Niuche*, ad Occidentem fluvius *Yalo* termini ſunt: cætera mare Oceanus ambit. Coreæ inſulæ deſcriptio.

Octo ejus Provinciæ numerantur. *Prima* & totius regni meditullium *Kinki*; metropolis *Pingjang*, Regum ſedes. *Secunda* ad Orientem *Kiangyven*, olim *Gueipe*. *Tertia* in Occidentem *Hoanchai*, quondam *Chaoſien* quod nunc toti regno commune nomen. *Quarta* Auſtralis *Ciuenlo*, vetuſtis temporibus *Pienhan*. *Quinta* ad Notopeliotem *Kingxan*, olim *Xinhan*. *Sexta* verſus Notolybicum *Mahan*, nunc *Changcing*. *Septima* ad Barrapeliotem *Kaokinli*, jam *Hienking* dicitur. *Octava* Barrolybicum

verſus *Pingan.* Imperator *Uvus* familiæ *Chevæ* conditor Anno Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimo primo cuidam *Kicio* ex Regia *Xangæ* familia hanc regionem jure fiduciario poſſidendam conceſſit.

Uxorum non tam arcta apud *Coreanos* ac Sinenſes cuſtodia: verſari in publico licitum; unde Sinis male morati habentur. Magna inter eos ac Sinas in connubiis differentia. Quisque uxorem pro lubitu, nulla parentum, aut conſanguineorum approbatione prævia, ducit; quod apud Sinas nefas habetur. Regio in omnia frugum genera fertilis: ſecalis & oryzæ duplex anno & copioſa meſſis. Papyri varia artificia & penicillorum ex luporum pilis pretioſus apparatus, quibus in ſcribendo utuntur ipſi & Sinæ, apud quos communiter ex leporinis pilis fiunt. Radicis *Gienſeng* copioſus ibi proventus & auriferi montes. Nullibi *Sandaracha* ſive *Cie* melior, qua Japonum & Sinarum more, ſuppellectilem ſuam illinunt & ornant. Nulla tamen iis niſi cum Sinenſibus & Japoniis commercia. Atque hæc Coreæ peninſulæ conditio eſt.

Imperator Sinicus ex omnibus quindecim Provinciis novo exercitu collecto, in *Leaotung* contra Tartaros validas copias miſit; ac ut cuncta neceſſaria prompte ſuppeditarentur, claſſem in portu *Thiencin*, quo per omnia Sinæ flumina & ipſum Oceanum facilis aditus datur, conſtituit, ac inde commeatum, arma, militem in vicinam *Leaotung*, quæ bidui tantum maritima via ſpatio diſtabat, tranſportari juſſit.

Sinica Amazon. Inter alias auxiliares copias, Amazon quædam Sinica cum tribus millibus fortiſſimorum militum ex *Suchuen*, ultima Imperii ad Occidentem Provincia, in caſtra venit, ipſa militari habitu & animo virili, mediis immixta Tartaris & rebellibus arcu ac acinace magnam ſæpe cædem faciebat. Hæc virago in locum filioli ſui, qui propter ætatem bello inhabilis erat, arma induit & pro Sinici Imperatoris majeſtate præclara facinora edidit. *Thienkius* tandem ipſe in caſtra venit, ac exercitu inſtructo Tartaros adortus eos prælio victos tota *Leaotung* expulit: nam & ipſi incolæ cruda Tartarorum Imperia pertæſi arma cum Sinenſibus junxerant, & Tartari domeſtico in *Niuche* bello ac civilibus turbis tum exagitati, neque auxilia inde accipere, neque acquiſita tueri poterant. Ita Sina pulſi trans murum omnibus amiſſis ſe trepidi receperunt.

Caput Decimum Nonum.

De altera Tartarorum in Sinam expeditione & totius Imperii expugnatione.

Sinenſes quanquam Tartaris tota Sina pulſis, non tamen belli conſilia omittebant, gnari Tartaros domeſticis turbis compoſitis, haud diu quieturos. Ergo murum ac limitaneas civitates validis præſidiis inſidere, nova propugnacula ſtruere, arma, tela, commeatum, militem parare. Nec eos metus fefellit; mox enim, ubi turbæ in *Niuche* ſedatæ, iterum Tartari cum ſeptemdecim millibus equitum in *Leaotung* irruperunt, ipſam urbem *Leaoyang* tanta adorti vi, ut eam, cum jactura viginti millium, intra quadraginta horas, proditione cujuſdam Sinici Ducis portas clam tempore ſtatuto aperientis, expugnarent. Ita toto exercitu intra urbem admiſſo, incendia, cædes, ſtupra ac vindicandis, qui ceciderant tot ſuorum millibus (neque enim alias tantam à Sinenſibus jacturam paſſi fuerant) ipſam urbem ſolo æquarunt. *Tutangus* proditione intellecta ſuſpendio ſpontaneo vitam finiit; ejus collega vivus in poteſtatem Tartarorum pervenit, cui etiam vitæ gratiam fecerunt ſpe officiorum, & quod ex eo ſtatum Regionis intelligere poſſent. Sed ipſe juramenti ſui & fidei memor, ne Regis quidem titulo barbarum dignabatur; Tartaris tantæ virtutis admiratione libertatem ei concedentibus & incolumitatem, ut oſtenderent etiam penes ſe præmia probitati conſtituta eſſe. Cæterum cum Sinicæ leges & antiquus mos illis, qui infeliciter pugnaſſent, vitam abjudicarent, ſeipſum, hoſtis ſui gratia ſpreta, ſuſpendit.

Tartari iterum arma movent.

Proditio Tutangi Sinici.

Tartari hac urbe deleta, edicto publico cunctis Sinenſibus vitæ gratiam, qui capillos raderent & Sinicum habitum Tartarico mutarent. Nam ut ſupra dictum Tartari capite raſo ſunt, relicta tantum in occipitio coma, quam cincinnis eleganter intortam exornant. Barbam quoque evellunt, ſolis myſtacibus longis magnisque horribiles. Mox mercatores, qui frequentes in urbe ex aliis Provinciis verſabantur, libertate diſcedendi cum mercibus ſuis impetrata, vix tertio ab urbe lapide, inſidiis Tartarorum circumventi omnes lamentabiliter conciſi & trucidati, cadaveribus inſepultis, fuerunt; unde cum præda reduces civitatem horrore impleverunt, parem perfidiam cunctis indies metuentibus.

Mercatores à perfidis Tartaris trucidantur.

Et quandoquidem Tartari in hujus urbis expugnatione tam grave

damnum acceperant, non auſi longius progredi & alias urbes, validis munitas præſidiis, oppugnare, præſertim quia *Thienkius* cunctas paſſim anguſtias propugnaculis obſepſerat, & in inſula *Cu* validam munitionem, aditu Tartaris prohibendo, extruxerat. Sed omnium acerrimus Tartarorum hoſtis Dux Sinicus *Maovenlung* fuit, qui valida claſſe proximam Koreæ Inſulam, in oſtio fluvii *Yalo* ſitam, occupaverat. Hic Heros terga Tartarorum continuis cladibus premens, omnem eorum vim in ſe convertit, & ſolus ſuſtinuit. Patria ejus *Quantung*, ubi inter Luſitanos *Makaonenſes* belli artem hauſit, & multa tormenta ex Hollandica navi ad littus confractâ, ſecum attulit, ac in mœnibus urbis *Ningyven*, quæ amiſſa *Leaoyang*, altera *Thienkio* metropolis conſtituta erat, diſpoſuit. In ea urbe *Tutangus* ſive Prorex, Regius inſpector & totius Sinici exercitus robur verſabatur. Tartari toties jam à *Maovelungo* ingentibus cladibus affecti, quem ferro non poterant, fraude conabantur decipere, dimidium Sinæ Imperium clam polliciti, ſi cum copiis ſuis tranſitionem faceret, ac Tartaricam fortunam ſequeretur. Sed ipſi inexpugnabilis fides, ac *malle ſe exulem vagari aut pro patria occumbere, quam perfidia famam integritatemque fœdare* profeſſus fuit.

Ita Tartari undique ſpe ſua falſi uſque ad annum milleſimum ſexcenteſimum vigeſimum quintum conquiverunt: tandem animo recepto *Ningyven* obſederunt. Sed *Maovelungus* repente illis ingruens, cum decem millium ſtrage, inter cæſos ipſe Regis *Niuche* filius eos obſidionem ſolvere coëgit. Mors Regii juvenis ad tantum furorem adegit Tartaros, ut per glaciem (media erat hyems & cuncta flumina congelaverant) inſulam *Thaoyven* irrumperent, ac præſidium decem millium cum omnibus incolis, ne fœminas quidem aut infantes excipientes, trucidarent. Ita vindicato quaſi ſuo damno in Tartariam, relicta *Leaotung*, redierunt, unde novis aucti viribus paulo poſt formidabiliores & inſtantiores Sinam irrumperent. Per biennium à mutuis cædibus quies & armorum ceſſatio fuit, cum Anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo octavo & *Thienkius* Sinarum Imperator & *Thienmingus* Tartarorum *Niuchenſium* Rex obierunt; illi frater *Zungchinius*, huic filius *Thienzung* ſucceſſit, qui alia, quam pater ſuus *Thienkius*, ratione Sinas expugnare aggreſſus, non cædibus & ſeveritate ut ille, in eos ſæviit, ſed humaniter manſueteque habitos facilius benevolentia ſuperari poſſe, quam atrocibus exemplis, primus ſucceſſori ſuo (nam breve ejus regnum fuit) oſtendit.

Dum quies ab armis hoſtilibus eſt, *Maovelungi* miles in ipſos *Koreanos*, amicos & confederatos, præſertim in regione *Hienkien*, deprædari & graviter vexare cœpit: unde illi ex deſperatione, ad Tartaros deſciſcentes, autores ipſis fuerunt, ut habitu Koreano Sinica caſtra fraudis hujus ignara, adorirentur. Sinæ per Provinciam late diſperſi & omnium ab hoſte periculorum ſecuri, grave initio damnum hac Koreana proditione

acce-

acceperunt. *MaoVelungus* fraude deprehenſa ac Tartaros ſub *Coreano* habitu occultari, ſuis ex fuga recollectis, aciem ad prælium inſtruxit. Pugnatum diu acriter fuit, donec tandem Tartari ſuperiores *MaoVelungum* in fugam conjicerent, qui tamdiu cum parte copiarum Tartaros victores ſuſtinuit, donec major exercitus pars ad littus claſſemque perveniret. Ita ipſe & exercitus internecionem evaſerunt. Tartari victoriam hanc nihili æſtimantes, eo quod *MaoVelungus* incolumis elapſus eſſet, in ipſos patriæ ſuæ proditores *Coreanos* furore, deceptos ſe ab iis criminantes, converſi, cædibus univerſam Regionem, & ipſas quoque quatuor boreales Provincias Tartariæ proximas, horrendum in modum exhauſerunt: unde Rex Koreæ exercitu collecto ipſorum immanem rabiem ſiſtere conabatur. Interea *MaoVelungus* quoque novis copiis auctus, in Koream contra Tartaros denuo profectus fuit. Tartari cum jam ipſam regiam urbem Koreana quibuſdam *Kingti* peterent, ſeptimo ab ea lapide, in Koreanum Regem, qui cum exercitu ſuo anguſtias montium inſederat, inciderunt, ac mox ingenti animo & deſperata audacia impetum fecerunt. Vix prælium inter hos duos hoſtes cœptum erat, cum *MaoVelungus* & ipſe à tergo Tartaros pari ferocia adortus fuit. Tartari ante & retro duobus interclusi exercitibus, nulla ſpe, niſi quam acinaces aperiret, evadendi in orbem furioſiſſima rabie, pugnarunt. Nullum toto bello atrocius prælium commiſſum, cum tres maximi exercitus, per cæſorum quaſi colles quoſdam, cruentos in mutuam internecionem acinaces vibrarent, denſis paſſim agminibus continuo cadentibus, velut cum gramina meſſores aut maturas ſegetes proſternunt. Nullus trium exercituum ſincere victor aut victus erat; ſed omnes fere in has confuſa acie. Tartarorum quinquaginta, Koreanorum ſeptuaginta millia, ceciderunt, Sinenſium pauci ſuperſtites, quod Tartari ferociſſime in eos, aperiendæ ad fugam viæ, impreſſionem feciſſent, ac tum multis eorum millibus conciſis, celeri & trepida per medios hoſtes fuga in Tartariam ſuam redierunt. Ita tres hi exercitus mutuis ſe cædibus, nullo victore confecerunt, niſi quis Koreanum victorem ſtatuere velit, non prælio, ſed quod amiſſam regionem, Tartaris aufugientibus, recuperavit.

MaoVelungus fugit.

Confuſa trium exercitium pugna.

Tartari poſt hanc cladem denuo in *Laaotung* irruperunt, ac Orientali ejus parte occupata, reliqua, variis ſubinde damnis opera imprimis ſeptem Luſitanorum, qui tormenta dirigendi & exonerandi artem Sinas edocebant, affecti, deprædabantur. *Zungchinius* miſſo cum exercitu in *Leaotung Yveno* pacem, vel inducias cum Tartaris ineundi plenam ei poteſtatem dedit: quod ſi neutrum impetrari poſſet, tum abſque mora bellum eis inferret. Quippe prædones tota Sina adeo invaleſcebant, ut major ab illis, quam Tartaris, metus eſſet. Huic *Yveno* ingenium aulicis artibus imbutum, manus in ſcribendo tam prompta, ut parem non haberet, callidus inſuper & ſtrategematum peritus, magnas omnino res effecturus

Tartari Orientalem *Leaotungæ* partem occupant.

vide-

videbatur: ſed avaritia adeo turpi, ut facilem ſe Tartaris ad omne nefas præbuerit, à quibus ingentibus promiſſis & donis ad prodendam patriam impulſus fuit. Primum perfidiæ facinus mors *Maovenlungi* fuit, quem convivio exceptum & venenata potione in Tartarorum, quibus terrori erat, gratiam ſuſtulit.

Maovenlungus veneno perit.

Inde cum Tartaris ignominioſam Sinico Imperio pacem inivit, quam *Zungchinius* irritam ſtatim pronunciavit. *Yvenus*, ut Imperatorem ad confirmandum hanc pacem adigeret, Tartaros Anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo ad bellum inſtaurandum impulit, nullum à ſe impedimentum, ſi alia, quam ubi præfecturam haberet, via irrumperent, pollicitus. Neque dubitabant Tartari, quibus avaritia hominis nota erat, quin promiſſis ſtaturus eſſet: unde in *Pekingam* impetu converſo, cum obvia quæque incendiis, rapinis, ac cædibus vaſtaſſent, ipſam Regiam urbem ex propinquo obſederunt.

Pekinga obſidetur.

Hinc ingens in civitate terror, ac autor erat Imperatori Senatus, ut in Auſtrales Provincias matura fuga ſe reciperet. Sed ipſo *periturum ſe potius, quam ut metu Tartarico regiam deſereret*, profeſſus, capitis pœna, ne quiſquam urbe excederet, prohibuit.

Tartari multoties impetum in mœnia facientes, cum damno ſemper rejecti, tandem aſſidere & mora obſeſſos frangere decreverunt. *Yvenus* diſſimulandæ perfidiæ, ut omnem ſuſpicionem proditionis amoliretur, ad mœnia urbis cum exercitu ſuo procul à Tartarorum caſtris, conſedit, ac nihil hoſtile in eos moliens, pacem tantum apud *Zungchinium* urgebat, ut illa impetrata, maximis, quæ Tartari promiſerant, opibus ditaretur. Nec diutius de viri occulta perfidia *Zungchinius* dubitabat, qui per cubicularium fidiſſimum in Regiam *Yvenum*, quaſi conſilio ejus uſurus, evocavit, ac clauſis quaſi metu Tartarorum portis, revera autem illo fine, ne cum toto exercitu proditor irrumperet, fune per mœnia attrahi juſſit. Ignari omnes, quid Imperator moliretur, Magnates erant: unde nemo eorum (habebat enim multos ſibi addictos & per quos cuncta aulæ arcana explorabat) Y*venum* inſtantis periculi præmonere poterat.

Yvenus inſidiis captus trucidatur.

Mox ut ad Imperatorem venit, captus trucidatusque animum traditorem efflavit, ac Tartari intellecta ejus morte, obſidionem ſtatim ſolverunt, metuentes, ne alio in hujus proditoris ſibique fidi locum Duce conſtituto, opprimerentur. Atrociter paſſim per Provincias in *Xantungam* uſque graſſati, præda graves *Leaotung* repetierunt. Duravit inde usque ad Annum milleſimum ſexcenteſimum trigeſimum ſextum mutuis cladibus bellum, ſed Sinis plerumque victoribus, qui crebra damna Tartaris inferentes vix pedem iis ſecurum ponere in Sina permittebant. Eo anno *Thienzungus* Rex *Niuche*, filio *Zungteo* patre illius, qui nunc imperat, ſucceſſore, diem obiit: *Zungteius* hic admodum puer clam habitu Sinico ſub tutela cujuſdam Senatoris in Sina educatus, linguam moreſque

gentis

gentis addidicit, & Tartaricam ferociam humaniore cultu temperavit. Unde omnibus Regiis virtutibus natura pariter & arte inſtructus Scythicum Majorum ſuorum rigorem manſuetudine, affabilitate, clementia, patris inſiſtens veſtigiis abolevit, experiundo doctus plus apud Sinas ipſosque Tartaros mitia Dominantum Imperia, quam cruda & aſpera, proficere. Hinc ipſi Sinenſes, quorum minimi etiam errores in Republica, & improviſi ac humana inevitabiles prudentia, & circumſpectione caſus, morte ſecundum leges plectebantur, cum apud Tartaros non dignitates modo, & opes, verum etiam ſecuritatem ſibi ac gratiam paratam viderent, ad eos magno numero defecerunt. Pericula medio temporis apud Sinas belli Tartarici evaneſcebant. Quanquam enim Tartari Orientalem *Leaotungæ* oram tenerent, Occidentalis tamen firmiſſimis Sinenſium præſidiis muniebatur, & in inſula *Cu* validiſſimus contra irruptiones Tartarorum exercitus ſtativa habebat. Sinæ rigidi errorum Præfectorum exactores.

Sed in ipſis Sinæ viſceribus, latrones tanto numero graſſabantur, ut deſtructum ab illis Imperium & everſum in Tartarorum poteſtatem pervenerit. De quorum quidem latronum Origine, ſucceſſu, exitu, quædam ſupra petenda ſunt.

Initium latrociniorum ex montanis *Suchuen*, ubi ferox populus & aſper, ſpreto Magiſtratuum Imperio, in omnem licentiam prorupit. Ac primis ſucceſſibus feroces, cum obviæ quæque depopulati fuiſſent, ipſam, caput Provinciæ, *Chingtu* obſeſſam tanto furore oppugnarunt, ut ea omnino potituri fuiſſent, niſi Sinica illa *Amazon* maturo ſubſidio accurrens, rebelles obſidionem magna clade deſerere cœpiſſet, qui ad montana tuto receptu, cæteris ibi prædonibus ſe conjunxerunt, & alteri rebellioni occaſionem præbuerunt. Latronum furor.

Erat in *Queicheu* quidam Procerum, cui vis ac injuria à judicibus illata, neque jus ſuum, quantumvis acriter inſtaret, conſequi poterat. Prædones, quorum per montana frequens ibi quoque numerus erat, Ducem eum ſibi delegerunt, vindictam promittentes, neque ille iracundia & odio inimicorum, abnuit; ita mox judices illos, injuſtæ autores ſententiæ, trucidarunt; & ipſius *Tutangi* copias fugarunt, qui tamen majori exercitu collecto prædones iterum cæcidit, ac in montium tuta latibula repulit. Accedebat, ex locuſtarum omnia depaſcentium multitudine per ſeptem boreales Sinæ Provincias ingens fames; cumque *Zungchinius* ingenita avaritia nihil de tributis remitteret, populus ex deſperatione ad arma Imprimis per *Xenſi* & *Xantung*, tanta multitudine proſiliit, ut in octo caſtra diviſi, ſub totidem Ducibus militarent, ſeverâ diſciplinâ, quanquam ipſi rudes & ſcelerati, minima etiam peccata, punientes. Præda divites & ſucceſſu inflati, jam ipſum Imperium palam, ſpreto *Zungchinio*, affectabant, unoquoque Ducum ſe digniſſimum, Secunda rebellio.

V qui

qui imperaret, cenſente: unde diſcordes tamdiu mutuis ſe cladibus confecerunt, donec ex omni numero, duo tantum, & illi flagioſiſſimi, *Licungzus* & *Changhienchungus*, ſupereſſent.

Hi duo, ne inter ſe colliſi mutuis perirent aliorum exemplo cladibus, Imperium dividere cœperunt, *Licungzo* boream verſus in *Xenſi* & *Honan*, altero *Changhienchungo* in *Suchuen* & *Hoquang* ad auſtrum, ut longis ſpatiorum intervallis ab injuria prohiberentur, contendente, Tartaris in ſinu gaudentibus, & haud vana ſpe ex horum latronum interitu, vacuam ſibi Imperii Sinici poſſeſſionem promittentibus.

Licungzus Ac primo quidem *Licungzi*, cujus imprimis furore Tartari Imperium obtinuerunt, res exponendæ veniunt. Is Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo primo in *Xenſi* & *Honan* irrumpens, cuncta paſſim præda, cæde, & incendio vaſtavit, ac ipſam urbem *Caifung*, depulſus inde poſt magnam ſuorum à tormentis acceptam ſtragem, fruſtra obſedit: mox nova prædonum manu auctus, repente alium in urbem impetum fecit. Eam ex improviſo occupaturus, ſed vigilantia civium, ac præſidiariorum denuo re infecta abſcedere coactus fuit. Ergo eam undique, quanquam ingenti trium milliarium ambitu, obſedit, mora & fama ad deditionem coacturus, quod anno, ob aquarum eluviem ſterili, tanta multitudo diu intra urbem ſubſiſtere non poſſit. Per ſemeſtre obſidio duravit, tanta fame, ut libra oryzæ pari argenti pondere, libra detriti corii decem aureis venderetur, carnibus mortuorum hominum in publico macello, inſtar ſuillæ, venalibus, ac beneficentiæ ſignum erat cadavera cognatorum in publico devoranda aliis concedere, qui paulo poſt & ipſi aliorum futuri erant pabulum. Sita eſt *Caifung* in ſpatioſa ad auſtralem fluminis Crocei ripa, quod tamen non ex propinquo eam alluit, ſed horæ ſpatio diſtat. Et quandoquidem aquæ fluvii altiores ſubjecta planitie ſunt, hinc vallum ex quadrato & craſſo lapide, eluvio aquarum par arcendo, ſtructum eſt. Imperator tandem cum exercitu liberandæ urbi appropinquavit, & conſultiſſimum videbatur, vallo lapideo perfoſſo, hoſtiles copias ſubmergere tanta imperitia, ut non cogitarent ejus facinoris auctores, altiores ipſius urbis mœnibus aquas, crebris tum in autumno imbribus adeo tumidas, ut ipſum marginem aggeris ſua altitudine æquarent, quod vix unquam alias factum memorabatur.

Inaudita fames.

Urbis everſio aquarum vi. Factum igitur tam patens per aggerem foramen, ut paucis horis, non maxima tantum pars hoſtilis exercitus, verum etiam ipſa urbs cum trecentis hominum millibus, funditus ſubmergeretur. Ita urbs ampliſſima, priſcorum ſedes Regum, nono Octobris Anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi ſecundi, cum toto vicino agro in paludem redacta, omnibus ædificiis, templis, turribus undarum vi everſis; & ipſæ annoſæ arbo-

arbores radicitus exſtirpatæ per campos paſſim fluitabant. Et quanquam *Licungzus* in hac inundatione magnam copiarum partem amiſiſſet, nihilominus animo tam elato fuit, ut Regem ſe proclamari, *Xinnungi* quod felicem ſignificat, nomine juſſerit. *Honan* vaſtata in *Xenſi* impetum convertit, & ejus metropolin *Xigan* poſt tridui oppugnationem ad deditionem adegit, vita civibus donata, urbe militibus in prædam conceſſa. In ea impoſterum urbe ſedem belli collocavit, & commeatu eam armiſque contra omnem vim inſtruxit. Tandem Imperatorium quoque titulum ſuſcepit, familia *Thienxun*, id eſt *Cœlo obedienti* condita: quippe hoc ſpecioſo nomine innuere volebat à cœlo ſe, caſtigandæ Imperatoris avaritiæ, & præfectorum Tyrannidi, ad ſummam potentiam deſtinatum. Magno Sinenſium gaudio hic titulus receptus fuit, quod Imperia cœlitus dari, non vero fraude, aut vi occupari poſſe credant. Ac ut animum populi benevolentia ſibi conciliaret, ſeque cœlo dignum oſtenderet, tributa abrogavit, præfectos antiquos novis mutavit, divites magna pecunia mulctavit, ſuos, etiamſi capitale admiſiſſent, verbis tantum caſtigavit, Sinas Duces, qui ipſius partes ſequi nolebant, interfecit, & omnem Magiſtratuum vim ac injuriam à populo prohibuit. His artibus ut ab omnibus amaretur & laudibus ad cœlum extolleretur, facile conſecutus fuit.

Licungzus Regis titulum aſſumit.

Sed præter hos duos prædonum Duces, alia adhuc in ipſa aula *Pekingenſi* factio jam ſub Imperatore *Thienkio* radices egerat, unde præcipua malorum omnium ac publicæ ruinæ cauſa fluxit. Diſcordes inter ſe Proceres, nimiam cujuſdam *Guei* apud Imperatorem potentiam ægris oculis aſpectabat, cui *Thienkius* non modo omnem Imperii gubernandi authoritatem conceſſerat, verum etiam Patris loco eum venerabatur. Ipſe *Gueius* faſtu & ſuperbia tumens, ob leviſſima præcipuos Magnatum, morte vel exilio plectebat, ac minus ſplendide per adulatorios titulos in epiſtolis ac libellis compellatus, atrociter ſæviebat, quod conſcii tenuitatis ejus, ac à qua origine deſcendiſſet, moleſte ferebant. Ipſe *Zungchinius* ejus inſolentia offenſus hominis faſtum odio habebat, & ſi penes *Gueium* ſtetiſſet, poſt *Thienxii* obitum, alius quivis ad Imperium perveniſſet.

Invidia Procerum in Guei prima Regni excidii cauſa.

Hinc Dux, in aula factionibus toto inde Imperio ſparſis, ut vix quiſquam alicujus authoritatis non alterutri ſpecie boni publici, reipſa ut ſe ſuosque, excluſis adverſariis, promoverent, addictus eſſet, *Zungchinius*, poſtquam ad Imperium perveniſſet, has factiones vi & ſuppliciis præcipuorum extinguere dum conatur, odia utriusque in ſe ſolum convertit, ac acrius incendit. Nam initio ſtatim *Gueium* honorifice ad tumulos Imperatorum ablegatum, miſſo ſericeo in aurea pixide, funiculo; ad ſpontaneum ſuſpendium adegit; id quod ille, ut moris, magno animo fecit, quod talis mors perhonorifica apud Sinas cenſeatur. Inde ejus

complices toto Imperio ad mortem conquiſiti, ſucceſſu tam improſpero ut reliqui latronibus conjuncti juraverunt. Se mortem tot præſtantium perſonarum, ulturos. Hinc Duces cum exercitibus contra hoſtes miſſi, re infecta redibant, pleriſque *Guei* partes ſectantibus & ab eo ad dignitates promotis.

Licungzus, cui omnia Imperatoris & aulæ arcana patebant, poſtquam quis rerum ſtatus eſſet, intellexerat, rebus in *Xenſi* conſtitutis, Crocei flumen, nullo reſiſtente & incuſtoditum, urbe ad ejus auſtralem ripam *Kiangcheu* in tranſitu capta, facile trajecit. Inde pleriſque urbibus ſpontaneam deditionem facientibus, urbem *Thayven* reſiſtere auſam vi cepit, Ducibus interfectis & civibus, quorum plerique ceciderant: graviter mulctatus *Zungchinius*, ubi flumen Croceum latrones ſuperaſſe & in *Xenſin* proximam *Pekingæ* Provinciam irrupiſſe cognovit, ſub *Lio* Duce magnum exercitum collegit, qui cum vix in conſpectum hoſtium veniſſet, deſertis vexillis & fide exuta ad *Ticungzum* tranſiit, tanto *Ly* dolore, ut ſeipſum ab arbore ſuſpenderet. Rumore tam infelicis expeditionis *Pekingum* delato, ingens tota urbe luctus & Imperator cum omnibus theſauris ſuis *Nankingam* fugere cogitabat. Sed clandeſtini ejus inimici, qui jam animo proditionem moliebantur, fugam diſſuadere, nec aliud etiam illis, qui fidi erant, placebat: quod urbem tantam deſerere, eſſet extremæ deſperationis argumentum: unde hoſti audacia, ſubditis terror; ac cunctis intus ad defenſionem abunde extantibus, milite, armis, commeatu in longum tempus, obſidionem quamtumvis gravem facile ſuſtineri poſſe, promptis ad ſubſidia ferenda toto Imperio civibus. Ita Imperator conſenſu victus, urbem ad extremum defendere ſua præſentia ſtatuit.

Imperatori fuga diſſuadetur.

Licungzus non fraude minus, quam manu promptus, multos ſuorum Sinico habitu, tanquam mercatores, paulatim in urbem miſit, uſurus eorum opera, ubi cum exercitu ante mœnia conſediſſet. Nec contentus urbem milite ſuo clam implere, ipſos Sinenſium Duces nonnullos in partes ſuas traxit, qui urbem ſe prodituros pollicebantur, ignaro omnis conſpirationis & doli *Zingchinio*, ac mœnia tormentis undique inſtructa luſtrante. Sed ea murorum parte, ubi conjurati hoſtiles copias intromiſerant, tormenta ſolo pulvere, abſque globis, referta, latronibus non niſi innoxio ſtrepitu vanum terrorem incutiebant. Ita Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo quarto menſe Julio ante Solis ortum totus *Licungzi* exercitus per portam à proditoribus apertam, urbem irrupit: & quanquam præſidium Imperatori fidum acriter per plateas reſiſteret; clandeſtini illi latronum ſocii adeo omnia tumultu miſcebant, ut deſperata ulteriori defenſione, ſuccumberent. Ipſe *Licinzus* cum lectiſſimis militum ſuorum recta per deſolatam urbem ad Palatium contendens, illo, quantumvis Eunuchorum fidiſſimi extrema audacia repugnarent, noti-

Licungzus urbem clam ingreditur.

potitus fuit. Jamque per ſecundam aulæ portam, ignaro omnium rerum Imperatore hoſtes ad interiora penetraverant (ô miſeram & apud poſteros vix fidem reperturam ſocordiam! ſed tanta erat Eunuchorum a *Licungzi* partibus ſtantium, perfidia, ut ad extremum uſque momentum omnia coram Imperatore diſſimularent) cum iidem, nullo jam effugio, cunctis undique viis ab hoſte obſeſſis, periculum imminens denunciarunt.

Imperator repentino nuncio & improviſo attonitus, nulla ne ſalutis ſupereſſet ratio, rogare; & illis *perdita omnia*, ac ſecundam jam ab hoſte portam teneri, nunciantibus, epiſtolam proprio ſanguine ſcripſit, Eunuchos ſuos, ut proditores, accuſans, ſubditos excuſans, ac *Licungzo* Imperium cœlitus deſtinatum gratulatus, vindictam ipſi perfidorum commendavit. Literis ſcriptis mox filiam nubilem, ne ludibrio hoſtibus eſſet, ſua manu in cubiculo confodit, & hortum ingreſſus de faſcia crurali ſeipſum ab arbore pruno ſuſpendit. Hic exitus *Zungchinii* ultimi & infeliciſſimi Sinarum ex Taimainga familia Imperatoris fuit. Nam quamvis & alii familiæ hujus poſtea electi; quia tamen non niſi partem aliquam Imperii tenuerunt, ab ipſis Sinis in Catalogo Imperatorum *Taimingarum* non recenſentur. Ita familiam quam latro *Chu* condiderat, alius latro *Licungzus* iterum peſſum dedit. Exemplum Imperatoris *Tutangus*, Imperatrix, fidiſſimi cubicularii & alii imitabantur, omnes ab arboribus ſua manu ſuſpenſi: & multa millia civium aquis aut laqueo ſe ſuffocabant, ne tanto dedecori & ruinæ publicæ ſupereſſent.

Generoſus *Zingchinii* exitus, uxoris, & aulicorum.

Præ immani Regicidio hos effudit Muſa gemitus.

Hoſtis atrox urbes ignaro Cæſare cepit,
Et Regni fines ſub ſua juga dedit.
O ſcelerata fides! Dominum quæ prodit inermen.
Eſt Deus, occultos qui vetat eſſe dolos.

Prædator ſolium aſcendit.

Licungzus, dum hæ Tragœdiæ in aula exercentur, Palatium magno comitatu irrumpens, in Solio Imperatorio titubans & pallidus conſedit, ægre verba aliquot ſemeſa & tertiata hæſitante lingua proferens, ipſa loci Majeſtate hoc monſtrum quaſi averſante, & breve Imperium præſagiente. Altera die cadaver *Zungchinii* in minimas particulas ſecari juſſit, Tyrannidem objiciens ipſe omnium immaniſſimus. Filius *Zungchinii* maximus natu nunquam vivus mortuusque iterum apparuit, quanquam ſtudioſe inquiſitus; nonnullis in montana ad reliquos Sinenſes aufugiſſe; aliis poſt patris mortem in lacum inſiliiſſe, & ſubmerſum referentibus. Duo alii filioli tertia expugnatione die, magna omnium commiſeratione, decollati. Extincta familia Imperatrice, in Optimates furorem ſuum convertit, ac quaſi ad conſultandum convocatos, immiſſis percuſſoribus, omnes crudeliſſimis tormentis interfecit, niſi quod ditiores ingenti pecunia vitam ſuam redemerunt. Tum ipſa urbs prædæ & direptioni militum immani crudelitate per multos dies expoſita fuit. Inter alios captivos extremâ ſenectâ *Us* pater *Uſanguei*, cui exercitus Sinicus in *Leaotung* contra Tartaros excubans, parebat, à *Licungzo* minis promiſſisque adactus, Epiſtolam in hunc ſenſum ad filium ſuum ſcripſit: *Cœlum, terra & fatum, unde rerum humanarum vices dependent,* Zungchinio, *&* Taiminga *familia extinctis, Imperium* Licungzo *tradiderunt. Æquum eſt, ut Cœlo & neceſſitati pareamus. Regiam Dignitatem & amicitiam ſuam tibi pollicetur, ſi cum exercitu fidem jures ac Imperatorem agnoſcas. Vitam mortemque meam in tua manu habes, quod illi, à quo vitam accepiſti, debeas, tecum reputa.*

Duo filioli Cæſaris decollantur.

Literæ *Us* ad filium.

Reſponſum cedro dignum.

Uſangueius paucis reſcripſit: *Pater meus non eſt, qui Imperatori ſuo infidus eſt. Si tu fidei Imperatori debitæ oblitus es, quis me reprehendet, ſi obedientiæ tibi debitæ obliviſcar. Mori præſtat, quam proditori inſervire.*

Mox *Uſangueius* Legato ad Tartarorum Regem miſſo, auxilia ejus contra *Licungzum* Sinici Imperii invaſorem, imploravit magnam linteorum tenuiſſimorum, Sericeæ telæ, auri, argenti & formoſarum puellarum (quæ Tartaris, ubi major virorum quam fœminarum copia, gratiſſimum munus ſunt) copiam pollicitus. Tartarus diu in talem occaſionem intentus prompte conditionem acceptavit, & ex *Leaotungæ* præſidiis contracto octoginta millium exercitu ad *Uſanguei* caſtra properavit eumque ita allocutus fuit: *Ut expeditio noſtra* feliciter *ſuccedat, autor ſum militibus tuis omnibus, habitu Tartarico & ſuccisis capillis uti jubeas, ita latro ea*

ſpecie

ſpecie deceptus, meros Tartaros eſſe putabit: nam ob Regni mei diſtantiam, ac late diſperſos per præſidia milites, tam celeriter majores copias ſuppeditare non poſſum.

Uſangueius vindictæ cupidine cœcus, parum conſiderabat cum tigribus ſe fœdus pangere, ad canes Sina pellendos. *Licungzus* certior factus Tartaros adventare, *Pekingam* trepidus, omnibus ſecum theſauris ablatis, deſeruit, in *Xenſi*, flumine Croceo trajecto, aufugiens, ac in urbe *Sigan* novi Imperii Solium conſtituens. Sed in ipſa via à Tartaris omni præda exutus fuit, qui theſauris à familia *Taiminga* per ducentos octoginta congeſtis potiti, omiſſo latrone, *Pekingam* Rectore vacuam occuparunt, atque ita Imperio Sinico, quod tantis bellis quæſiverant, facili labore & abſque ullo periculo potiti fuerunt.

Dum hæc geruntur, *Zungteius* repente obiit, filiolo ſexenni relicto, quem ſucceſſorem moribundus nominavit, & tutelæ fratris ſui commendavit. *Uſangueius*, pulſo *Licungzo* Imperium ad proximum ex familia *Taiminga* tranſlaturus, gratias Tartaris pro fide & auxilio egit, ac muneribus oblatis, ut domum reverterentur, ſatis jam priores ulti injurias, autor fuit. Sed illi alia longe animo agitantes, neque Sinam è manibus dimittendam cenſentes; nondum tempus eſſe, reſponderunt; hærere adhuc in Regni viſceribus *Licungzum*, *aliosque latrones*: proficiſceretur *Uſangueius* contra *Licungzum*: ſe reliquam prædonum manum *Xantunga* pulſuros, ita Imperio purgato, pacem fore ſtabilem his verbis. Tartarorum inſidiæ.
Nondum te, ac Imperium Sinicum deſerendi tempus idoneum eſſe arbitramur, niſi tibi aliud videatur. Latrones ſuperſunt plurimi; pauci ex illis periere: jam in Sigan Xenſi *Provinciæ Metropoli Imperialem ſedem* Licungzus *fixit. Cogita ditiſſimas ac populoſiſſimas Provincias ſub illius adhuc eſſe poteſtate. Nobis diſcedentibus, pejora Sinis timenda manent. Nos Tartarus timuit, quos ubi abiiſſe didicerit, auctis mox viribus aderit, ac Imperio majores, quam antea, turbas inferet: & nobis fortaſſe commodum non erit, miſſis denuo auxiliis, fortunæ tuæ labanti ſuccurrere. Quandoquidem hic præſto ſumus, noſtrum erit latrones omnino extinguere, ut pacatum Regi tuo Imperium tradas. De promiſſis præmiis ſollicitus ne ſis; cum ea ſive in noſtrâ, ſive in tuâ poteſtate fuerint, æque nobis tuta ac ſecura ſunt. Quod reliquum eſt, ſuademus, ut te cum tuorum parte, ac Tartaricis aliquot legionibus, in* Licungzum *moveas; nos cum reliquis copiis* Xantung *latrones opprimemus: ita Imperium ex omni parte pacatum reſpirabit.*

Hoc conſilium *Uſangueius* ſe approbare ſimulavit, ac Tartaris in Sina commorandi libertatem dedit. Miſerant autem in Tartariam, qui copias, quantas poſſent maximas, undique ad Sinam expugnandam contraherent; interea erga Sinas perhumanos ſe & benevolos gerentes.

Medio temporis cum ingentibus ex *Niucbe*, *Niulhan*, *Yupetaca* & Occidentali Tartaria copiis Duces Tartarorum in Sinam appulerunt, ſexennem

nem *Zungtei* filiolum ſecum adducentes, quem ſtatim Imperatorem Sinæ proclamarunt, nomine *Xunchi* impoſito, & familiam Imperatoriam *Taicungam* appellantes. Hic eſt ille hodiernus Tartarorum Sinarumque Magnus Chamus, decimum nonum ætatis annum nunc agens, qui quanquam ſexennis tantum puer, Solium Imperatorium ſingulari cum Majeſtate conſcendit, ac patruos ſuos, reliquamque Tartarorum multitudinem, maſcula oratione, ac nil puerile referente, allocutus fuiſſe perhibetur.

Pupillus Tartaricus Imperator Sinæ proclamatur.

Non mea, Bellicoſi Proceres, ſed veſtra fortuna ac virtus me throno Imperatorio admovit, cui firmius, quam trepidans Licungzus, *& melioribus auſpiciis inſideo. Primordia Sinici Imperii hæc ſunt, quod veſtra fiſus fortitudine totum in mea me habere poteſtate, credo. Merces fidei veſtræ & virtutum (quanquam quæ digna tantis meritis reperiri poteſt merces?) Opes Sinicæ & Regiæ dignitates erunt. Quisque veſtrum ſtrenue rem & fortiter gerat.* Haud puerilis ingenii Oratio viſa, Tartaris cum ſtupore exclamantibus; *à Cœlo & providentia hunc Infantem ad Imperium deſtinatum.* Eadem die *Xunchius* patruum ſuum majorem *Amahan* (Sinæ pronunciant *Amavang*, id eſt Tartarica lingua, Pater Regis,) creavit. Hinc belli totius & Imperii adminiſtratio demandata, quam ita geſſit, ut Tartari præcipue ejus conſiliis ac dexteritati Sinicum Imperium debeant: nam prudens, circumſpectus, fortis, fidelis, humanus, juſtus & erga Sinenſes moderatus, beneficus, affabilis erat; unde eorum animos magis magisque ſibi & Tartaris conciliavit.

Uſangueius à Tartaris deficit.

Eadem die *Uſangueius*, miſſis ad ipſum legionibus aliquot Tartaricis Rex *Pingſi*, id eſt *Occidentis pacator*, creatus fuit, *Sigan* & *Xenſi* ei attributis. Ita familiæ Taimingæ, quam hactenus ſumma fide coluerat, valedixit, & Tartarum Imperatorem, honoribus ac neceſſitate victus, agnovit. Facile latrones ope Tartarorum *Xenſi*, pulſi & *Uſangueius* Regiam ſedem in urbe *Sigan*, ſed Imperio militari exutus, (ſuſpecta quippe ejus potentia Tartaris erat) collocavit. Qualem vitæ exitum *Licungzus* habuerit, non conſtat. Copiæ ejus ab *Uſangueio* penitus conciſæ; ipſe nec vivus nec mortuus impoſterum comparuit. Reliqui Tartari, ut convenerat, *Pekingam* & X*antungam* facile negotio occuparunt, ac copias ſuas frequentiſſima Sinenſium acceſſione in immenſum auxerunt, quos comiter, dummodo comam raderent, & veſte Tartarica uterentur, receptos opibus & honoribus extollebant. Sed præcipuum Tartaris obſtaculum fuit, quod capillitii raſi nimis rigidi exactores, ſub pœna læſæ majeſtatis, eſſent, Sinenſibus acrius capillos, quam Imperium, propugnantibus, ac milleni eorum caput quam capillos perdere malebant.

Sinæ, qui capillos radere abnuunt, trucidantur.

Adeo Tartaris ſecunda fortuna aſpirabat, ut unico anno quatuor boreales Provincias, *Peking*, X*anſi*, X*enſi*, X*antung*, præter *Leaotung*, expugnarent. Et conciliabat illis Sinenſium animos, quod nihil in forma regi-

regiminis immutarent, antiquos Magiſtratus, Philoſophos eorumque examina, retinerent: nihil ſibi niſi militiam reſervantes à qua tamen peritos & fides Sinenſes Duces non excludebantur. In ipſa *Pekinga* priſcus Senatorum Imperii Ordo Servatus, eo tantum diſcrimine, quod dimidia pars ex Tartaris conſtaret. Interea Auſtrales Provinciæ, ingenti exercitum ſuppetias laboranti Imperatori ſuo laturæ, cum mortem ejus intellexiſſent & Tartaros Imperio potiri, inopino caſu vehementer perturbabantur.

Nankingenſes & ipſi hac ſubita *Zungchinii* ruina & Tartarorum progreſſibus exanimati; tandem per longam deliberationem, novum ex *Taiminga* familia Imperatorem, *Hunquang*, nomine nepotem *Vanliei*, qui ex *Honan*, metu latronum, *Nankingam*, confugerat & Princeps bellicoſus erat, elegerunt. Is ſtatim Legatos ad Tartaros pro pace obtinenda, cum oblatione Provinciarum borealium, miſit. Sed Tartari non ignorari Sinas, tempus, vires & pecuniam colligendi, captare, reſponderunt: *ab alio ſe quæ jam poſſiderent, haud accepturos. Defenderent ſane ipſi, novis undique congregatis viribus, novum quem creaſſent Imperatorem: ſibi mentem eſſe, aut tota Sina aut nulla parte ejus potiri, neque ante arma poſituros, quam deſtinata ſua aſſequerenter.* *Nankingenſes eligunt novum Imperatorem.*

Dum Legati pacem quærunt, interea juvenis quidam qui *Zungchinii*, majorem natu filium ſe jactabat, *Nankingæ* prodiit ac non deerant Eunuchi, qui ſe eum noſſe teſtabantur. Sed *Hunquang* æmuli impatiens, competitorem in carcerem proditionis accuſatum, conjecit, unde odia procerum in eum accenſa ac Tartaris optata occaſio *Nankingam* invadendi, data, qui mox, fluvio Croceo ſuperato, (quanquam ripam ejus adverſam, tam denſa Sinenſium agmina obſiderent, ut etiam ocreis ſuis ac calceis aggerem contra Tartaros exſtruere potuiſſent) fugatis Sinenſibus, quicquid ad boream fluvii *Kiang* ſitum, occuparunt. Tum deprehenſum fuit in bello animum, non numerum ſpectandum: nam ne conſpectum quidem Tartarorum Sinæ ferebant, ſed veluti ovium greges, lupo adventante, aufugerunt. Sola urbs *Iangcheu*, in qua cum præſidio *Zuus Colaus* excubabat, Tartaris ſe oppoſuit; ſed eorum vim non ſuſtinens, omnibus cæſis, capta fuit. Cadavera in ædium ſummitates, ne, fœtore ſuo, peſtilitatem facerent, delata & cum ipſa urbe, combuſta ſunt. *Expugnata urbs Iangcheu.*

His victoriis, tranſitione Sinenſium, indies Tartarorum viribus creſcentibus, ipſam urbem *Nanking*, priſcorum Regum ſedem, auſtrinæ, fluvii *Kiang*, mediam ſecantis Sinam, ripæ adjacentem invaſerunt. Sed dum ipſi navibus flumen trajiciunt, Sinæ ſub *Hoangchoang* bellicoſiſſimo Ducum, transjictionem eorum tam acriter prohibebant, ut Tartari maxima clade repellerentur. Tum patuit Tartaros à Sinis vinci poſſe. Verum mox *Hoangchoang* proditione cujuſdam *Thieni*

à Tartaris, magna præmiorum, ſpe corrupti, ſagitta trajectus periit & ipſe Imperator *Hunquang* dum fugam molitur, ab eo captus & Tartaris traditus fuit, quem *Pekingam* Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo quarto, media æſtate, velut in triumpho deductum ante mœnia, ſpectante Imperatore *Xunchio*, nervo arcus ſtrangularunt, quod genus mortis apud Tartaros illuſtre cenſetur. Ita primo Imperii anno *Hunquang*, & juvenis ille qui ſe *Zungchinii* filium ferebat, cæterique omnes ex Regia Familia, more Aſiatico, ſtrangulati.

Ita *Nankinga* potiti, diviſis copiis pars *Chekiang*, alii fluvio *Kiang* trajecto, *Kiangſi*, *Huquang*, *Quantung* petierunt. Apud *Hangcheu* primam *Chekiang* metropolin, flos Sinenſis exercitus & quicunque ſtragem evaſerant, ſubſiſtebat, à quibus Imperator ex familia *Taiminga*, *Louangus* creatus. Sed ille Regio contentus titulo, tum ſe Imperatorem fore dixit, ubi Tartaris pulſis, vel unica urbs Imperatoria recuperata fuerit. Vix triduo regnaverat, cum Tartari advenerunt. Milites ad pugnandum concitati, ſtipendia poſcere. *Louangus* ruinam ſuam urbisque prævidens, mœnia conſcendit & genubus flexis Tartaros oravit, civitati parcerent; *De me* inquiebat, *quod videtur, ſtatuite, victima pro ſubditorum meorum incolumitate ero.* Ita ſeipſum Tartaris captivum dedit. Tum Tartari portas urbis claudi juſſerunt & in *Louangi* copias impetum fecerunt, quorum maxima pars fluvio *Cienthang*, dum eum ſcaphis trajicere conantur, multi ſubmerſi ſunt. Inde urbs *Hangcheu* nullo civibus damno illato, capta, ac ſcaphis fluvio *Cienthang* ſuperato, *Xaoking*, pulcherrimam totius Sinæ civitatem, ſpontanea deditione occuparunt, ac reliquæ omnes urbes pari facilitate in poteſtatem eorum perveniſſent, niſi Sinas, novo de capillis ponendis edicto, ad arma concitaſſent. Quippe Sinæ majoris capillos ſuos quam ipſum Imperium facientes, Tartaros iterum urbe *Xaoking*, & trans fluvium *Cienthang*, magna ſtrage propulſaverunt, ac ſi victoria uti ſciviſſent, omnibus iterum locis ejici Tartari potuiſſent. Sed ipſi capillis ſuis contenti ad auſtralem ripam fluvii ſubſtiterunt, Tartaris poſt hanc cladem integro anno, nulla re memorabili geſta, quieſcentibus.

Sinæ pro conſervandis capillis pugnant.

Sinenſes, poſt *Louangum*, novum, ex familia *Taiminga*, Imperatorem quærentes, alii quendam *Lu*, alii *Tangum* elegerunt: unde diſcordantibus illis, Tartari novis *Pekinga* copiis aucti, denuo fluvium *Cienthang* ſuperare, ſed fruſtra, conabantur. Nec parva ſpes affulgebat potentiæ eorum infringendæ, niſi fatalis illa duorum Regulorum diſcordia obſtitiſſet. *Tangus* volebat ut *Lu* Regno cederet: *Lu* vero; ſe & primo electum & hoſtium victorem fuiſſe. Ita dum inter ſe rixantur, Tartaris occaſio data, fluvium *Cienthang*, loco quodam inter montium anguſtias, ob aquarum inopiam (& erat æſtas calida ac ſicca) vadoſo, ubi nullæ Sinarum excubiæ, trajiciendi. Cumque adverſam jam ripam tenerent, fuga paſſim Sinenſium & ipſe Reputus *Lu*, urbe *Xaoking* deſerta, arreptis navibus in

Rixæ inter *Tangum* & *Lu*.

Inſu-

Inſulam *Cheuxan*, haud procul continente *Chekiang*, è regione urbis *Ningpo*, ſitam confugit, ibique ſedem novi Regni, conſtituit.

Hæc inſula, hactenus piſcatorum caſis habitata, ab eo tempore Sinis ad *Luum*, tanquam capillorum ſuorum protectorem, ingenti numero, confluentibus, jam potens & magnificum regnum, ſeptuaginta duas civitates, numerat. Tartari omnibus urbibus *Chekiang*, hac *Lui* fuga potiti, *Kinhoam* quæ ſola reſiſtere, *Tutangi* ſedes, auſa, cum parte copiarum obſederunt, eamque tormentis *Hangchevo* adductis (quippe obſeſſi præcipuum detrimentum Tartaris per tormenta inferebant quæ continenter in eorum caſtra explodebant) vallo magna latitudine dejecto, vi expugnarunt. *Tutangus*, ne in poteſtatem hoſtium vivus veniret, ſe familiamque ſuam, pulvere, combuſſit. Alia Tartarici exercitus pars *Fokien* petiit, quæ Provincia, perpetuis & aſperrimis undique montibus, à *Quantung*, *Kiangſi* & *Chekiang*, diſcreta, unam tantum viam, quæ paucis præſidiariis contra omnem humanam vim defendi & claudi poteſt, habet. Sed tanta Tartarici equitatus formido apud Sinenſes erat, ut vix equorum conſpectum ferrent. Ita clauſtris montium incuſtoditis, quanquam ægre, ſuperatis, Tartari *Fokien* ingreſſi eam, citius fere, quam perambulari poſſet, occuparunt. Sed nonnulli occupatæ tam ſubito *Fokien*, hanc cauſam fuiſſe referunt. Erat eo tempore pirata quidam *Chinchilung*, quem Europæi *Iquon* vocant, toto Oceano Sinico, & per *Fokien* potentiſſimus. Is cum Luſitanis in *Makao*, Hollandis in *Formoſa* diu inſerviiſſet, pertæſus ſervilem conditionem, ſocios quoſdam nactus, piraticam facere, & ab exiguis initiis, ingentem claſſem, ſolus Indicæ & Sinicæ mercaturæ Dominus, colligere, cum Imperatore Sinenſi fœdus inire. Tanta ejus potentia erat, ut claſſem ter mille navium in portu *Focheu*, ſtantem haberet. Sed ipſe hac fortuna non contentus, Imperium Sinicum, familia *Taiminga* deleta, affectare, quo fine cum Tartaris fœdus & amicitiam inivit. Conſtituerat eum *Lunguvus* ſive *Lu*, Ducem copiarum in *Fokien*: unde Tartaris advertantibus Provinciam prodidit & ab iis Rex *Pingnan*, id eſt *auſtri pacator*, factus fuit. Sed Tartari potentiam ejus ac ad Imperium adſpirantem ambitionem ſuſpectantes, quem palam aggredi non audebant, eum honoribus & per ingentia promiſſa, evertere paulatim, conabantur. Cumque regulum Tartaricum *Pekingam* proficiſcentem, improvidus, claſſe in portu *Focheu* relicta, comitaretur, juſſus fuit, quicquid tandem reluctaretur, ſequi. Ita qui armis inſuperabilis erat, fraude captus ac tandem *Pekingæ*, veneno clam necatus fuit. Filius ejus & fratres, audita hac captivitate, claſſem repetierunt ac Sinam hactenus hoſtiliter deprædantur.

Cauſa opperſſionis *Fokien.*

Dum hæc per *Fokien* geruntur, alius Tartarorum exercitus per *Huquang* & *Kiangſi*, in *Quantung* penetravit ac adjutus illis copiis, quæ *Fokien* expugnaverant, pari celeritate ac fortuna, illam Provinciam ſubegit.

Hinc in *Quangſi* irruptione facta, magnis cladibus à quodam *Khin* Thomas, & *Ching* Lukas (quos Jeſuitæ baptizatos Chriſtianis nominibus appellaverant) rejecti & *Quantunga* quoque iterum expulſi fuerunt.

Vangus ſacrificulus rebellat.

Hi duo Sinici Duces hac victoria animati, *Iunglieum* ex *Taiminga* familia *Vanlei*, ex filio nepotem Imperatorem crearunt, qui ſedem Regiam in urbe *Quantungæ Chatking* collocavit. Rebellabat etiam contra Tartaros in *Quangſi* & *Fokien* quidam ſacrificulus *Vangus*, & urbe *Kiemming* aliisque capta, præſidia Tartarica paſſim expulit. Contra eum *Changus* Tartarorum Dux & Provinciæ *Chekiang* Præfectus, expeditione ſuſcepta, per incuſtoditos montes in *Fokien* exercitu traducto, *Kienningam* & in ea *Vangum* obſedit. Obſidio in aliquot menſes protracta, nec expugnari urbs, niſi mœnibus tormentis dejectis, potuit. Tum vi capta & horribili cæde funditus diruta fuit. Trecenta millia in hujus urbis expugnatione perierunt. Ita *Fokien* denuo in Tartarorum poteſtatem redacta.

Sed jam Tartarorum fortuna inteſtinis proditionibus quaſſari ac labaſcere incipit. Cum enim Sinicis uti cogerentur ab Imperii amplitudinem Præfectis, nulli eorum Tartarico regimine offenſi, novas res moliebantur, & ad familiam *Taimingam* reſpiciebant. Primus eorum *Kinus* fuit, origine ex *Leaotung*, in cujus incolis Tartari magnam fiduciam ponebant, Provinciæ *Kiangſi* Præfectus, qui cum collega ſuo (duo enim ſemper uni Provinciæ præſunt, unus civilia, alter militaria adminiſtrans) clandeſtinas inimicitias exercebat. Cumque aliquando in convivio quodam Comœdiam ſpectarent, quæ Sinico habitu agebatur, Kinus ad ſocium; *annon* inquiebat *hic habitus Tartarico longe melior & gravior videtur?* Alter hæc verba tanquam Majeſtatem lædentia propere Imperatori Tartaro ſignificavit, ſed literis à *Kino* interceptis, ab eo armata manu in Palatio ſuo oppreſſus & interfectus fuit.

Kinus deficit à Tartaris.

Ergo *Kinus* hoc facinore patrato ſtatim cum tota Provincia *Kiangſi* ad *Iungleium* defecit. Ejus exemplum ſecutus *Likungzus*, ſive *Libuzus* Quantungæ Dux. Sed cum urbis *Cancheu*, quæ ſola Tartaris in *Quangſi*, fida manſerat, præfectus, ſimulata defectione circumvenit. Nam literis ad *Libuzum* ſcriptis cujus hæc formula, *Hactenus* Kino *non parui, quod illius vires Tartaris pares non crederem: ſed quandoquidem, fortiſſime Dux, etiam in Tartaros moves, quod amplius ab his ſperem non habeo. Tuus ſum, & tuarum partium ſectator: ubi vel ipſe, vel per tuos aderis, hanc urbem tibi tradam.* Urbem ſe illi traditurum promiſit: interea vero clam ex *Fokien* Tartarica auxilia noctu immiſit. *Libuzus* cum ſuis, nihil mali ſuſpectans, per patentes portas urbem ingreſſus, mox undique ſe à Tartarorum copiis circumventum vidit. Et plurimis ſuorum amiſſis, ipſe inter cæſos (nuſpiam enim impoſterum apparuit) perjiſſe creditur. Hac clade *Iungleiei* res haud parvum detrimentum acceperunt, quanquam *Kinus* aliquandiu feliciter bellum continuaret & Tartaros multis præliis profligaret. Inde

urbem

urbem *Cancheu* obſedit, ſed novo exercitu Tartarico *Pekinga* adventante, obſidionem ſolvere, & intra *Nanchang* ſe recipere coactus fuit, ubi obſeſſus, capta tandem urbe, ipſe incolumis in vicinos montes effugit, quemadmodum in ejus urbis deſcriptione ſupra commemoravimus.

Atque hæc auſtralium Provinciarum defectiones & turbæ fuerunt. Haud minores in Septentrione erumpebant, ubi quidam *Hous* in montanis *Xenſi* exercitum clam collegit & Tartaros ad prælium, literis miſſis, provocavit. Paſſim deficientibus Sinicis oppidis, Sola *Sigan* cum Tartarico præſidio reſtitit, Præfectus Tartarus hujus urbis, haud ſemel omnes Sinicas cives trucidare conſtituerat, eorum perfidiam metuens, ſed crudele hoc facinus cura Proregis impeditum fuit. Capillos tamen ponere, arma tradere, vallo & mœnibus abſtinere, nec plures duobus in publico colloqui, aut coire, ſub capitis pœna juſſi: ac oſtentandæ ſecuritati, portas claudi, pontes aperiri vetuit. *Hous*, cunctis Sinenſibus, quos nanciſci poterat, militiæ ſuæ immixtis, cum exercitu trecentorum millium caſtra ante urbem poſuit, Præfecto tantam multitudinem cum trepidatione de vallo conſpiciente, & iterum cædem civium moliente; ſed & hac vice deſtitit, cum Sinicos præſidiarios contra *Hoi* milites fortiter pugnare videret, unde hilaris exclamavit; *Hoo Manzu*, id eſt *ô bonos Barbaros* & *Manzuka Manzu*, *Barbari Barbaros* trucidant. Nam Tartari Sinas contemptim *Manzu* vocant, unde etiam nomen *Mangi* fluxit ſicut ſupra dictum. *Hous* cum fruſtra validiſſimam urbem, ambitu tria milliaria habentem, oppugnaret, novo Tartarorum exercitu adventante, obſidionem deſerere, magna clade accepta coactus fuit, neque quid cum eo poſtea factum, innotuit.

Turbæ in Provinciis ſeptentrionalibus.

Sed jam nova contra Tartaros rebellio hac occaſione exoritur. Cum Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono Imperator *Xunchius*, duodecimum ætatis annum attigiſſet, uxorem Regis Occidentalium Tartarorum *Tanyn* filiam, quod eorum amicitia Imprimis opus haberet, miſſo Legato Patruo ſuo & in tore *Amavang* petiit. *Amavangus* cum ſplendido comitatu per *Xanſi* Profectus, *Taitungum* venit, quæ urbs Imprimis ob pulchras fœminas, tota Sina celebratur. Tartari inter alias quas ſtupraverant fœminas, etiam ſponſam quandam, quod apud cives crimen atrociſſimum cenſebatur, abripuerunt. K*iangus* urbis Præfectus, conqueſtus, eo de facinore apud *Amavangum*, non modo nihil impetravit, verum etiam contemptim & ignominioſe ex Palatio *Amavangi*, ejectus fuit.

Nova rebellionis occaſio.

Kiang hac ignomina ultra modum incenſus in aulam *Amavangi* cum armata manu irrumpens, omnem fere comitatum ejus Tartaricum trucidavit ipſo *Amavango* fune per muros delapſo ac celeri equo ægre manus ejus evadente. K*iangus* hoc patrato facinore vexillum pro Imperatore Sinico & Regno *Han*, erecto ejus ſe vaſallum declaravit, ac Sinas miſſis

nunciis ad defectionem ſollicitavit, multis paſſim ad ipſum deſciſcentibus, & ipſis Occiduis Tartaris auxilia valida mittentibus, quorum imprimis vires *Xunchius* metuebat. Quippe Occidentalis Tartaria viris equisque gravida eſt, cum Orientales equos raros invalidosque habeant & eorum ad bella copiam ab Occidentalibus emere cogantur.

Ut hæc *Kiangi*. defectio in ipſo ortu opprimeretur, ingens *Pekingæ* exercitus contra eum miſſus fuit. Simulabat initio metum fugamque *Kiangus* & in extremo ſuorum agmine currus, tormentis clam oneratos & Tartaris obverſos reliquerat. Illi fugientibus acriter inſiſtentes, in currus impetum, ſpe prædæ, faciebant; ſed tormentorum ictibus excepti magnam ſtragem acceperunt; ipſo *Kiango* ad ſonitum in eos impetum faciente ac totam aciem profligante. Hinc novus *Pekingæ* terror auctus, etiam fama K*iangum*, centum quadraginta equitum, quadringenta peditum millia ſub ſignis habere. *Amavangus* in extremo hoc Imperii periculo, ipſe expeditionem contra K*iangum*, cum tota Tartarorum militia, quæ octo vexillis conſtat, ſuccepit. Primum, album eſt, quod Imperiale dicitur; ſecundum, rubrum; tertium, nigrum; quartum, croceum: his tribus ultimis Patrui Imperatoris præſunt; primum autem ipſe Imperator regit. Ex his quatuor, permixto colore alia quatuor conficiunt; unde quilibet miles ſub quo vexillo ſit, & ad quæ caſtra, vel ad quam urbis partem divertere debeat, cognoſcit; ubi ſemper paratis equis ac armis ad bellum prompti habitant. Cum autem exercitus vel cohors aliqua emittenda eſt, intra ſemihoram expediri poſſunt omnia. Inflatur enim pro tubâ marinum cornu, illis ſimile quæ nos Tritonibus appingimus: ex loco autem, ac modo ſoni, qui & quo numero milites ac Duces procedere debeant, intelligunt; unde ſine morâ parati adſunt, ac vexillum ſequentes (quod à tergo ligatum eques portat) exeunt; licet ſæpè præter Ducem ac Signiferum, nemo, quorſum & cujus rei cauſa ducatur, intelligat. Quando pugnandum eſt, tum primum quo deſtinentur cognoſcunt. Secretum hoc in Tartarica militia Sinas omnes ſemper ſuſpenſos ac attonitos tenuit. Cum enim putarent Tartaros, hanc aut illam Regionem petere, ſæpè aliam derepentè petivere. Illud etiam in Tartarica militia rarum, quod nulla ſecum ducant impedimenta, nec de annona ſint ſolliciti: cibus quem occupant, ſatiat: carne ut plurimum veſcuntur, nec à ſemicocta vel ſemiaſſa abhorrent: ubi alia deeſt, occiſos equos ac camelos vorant: per otium venantur, ac ſæpe integros campos vel montes circumdant; deinde paulatim coëuntes feras in medio claudunt, ex quibus quot & quaſcumque volunt, interimunt: venaticos etiam ad hæc canes præſtantiſſimos alunt, ac vultures. Cubile illis eſt ſolum, tapete, quo ephippium contegunt, ſubſtrato: à domiciliis incolendis abhorrent: tentoria pulcherrima habent, quæ tanta velocitate ac arte erigunt vel deponunt, ut feſtinantem exercitum non detineant. Si domos inhabitare

Tartarorum vexilla.

Secretum magni faciunt, in militia Tartari.

bitare neceſſitas cogat, parietes omnes perrumpunt, relictis columnis, ac tectis: eundem locum cum equis pro cubili habent. Ita militiæ ſoli vivunt, ſeque indurant.

AmaVangus ingenti exercitu *Kiango* bellum inferens, prælium ſtudioſe declinavit & ad Occiduos Tartaros, cum ſplendidiſſimis auri, argenti, ſerici & fœminarum Sinenſium, quas ob formæ præſtantiam Tartari æſtimant, donis, filiam Regis, *Xunchio* uxorem, ac ne ulla *Kiangio* auxilia mitteret, petens, Legatos miſit. His donis capti Tartari conjugium, pacem & amicitiam promiſerunt. *Kiangus* à Tartaris deſertus, in urbem *Taitung*, magna imprudentia, ſe recepit; nam mox ab *AmaVango* foſſa decem milliarium ambitu, intra triduum clauſus, fame ſibi ſuisque moriendum vidit, ac per medios hoſtes ferro viam aperiendam. Ergo cum toto exercitu in foſſam impetum fecit. Hic acris diu & anceps pugna Tartaris foſſam eodem fervore defendentibus, quo eam *Kiangiani* oppugnabant. Tandem K*iangus* ſagitta letaliter vulneratus, & cum eo ſpes Sinica, cecidit. Secuta cædes militum, fuga & ſpontanea armis projectis, deditio; his enim Tartari vitæ gratiam faciebant. Urbs *Taitung* ſpoliata, *Pucheu* combuſta & quicquid in Occidente defecerat, recuperatum fuit; *AmaVango Pekingam* triumphantis ritu inter feſtas acclamationes, cum exercitu ſpoliis hoſtilibus gravi, redeunte.

Kiangus occiditur.

Omnem inde *AmaVangus* curam nuptiis patruelis ſui X*unchii*, cum filia Regis *Tanyn* impendit, ipſe eo profectus & ſponſam ſimul cum ingenti equorum copia ex pacto adducens. Nuptiæ ea magnificentia celebratæ ſunt, quæ utramque familiam decerent. In quo Europæorum more agunt Tartari, ſponſa è ſummi generis virginibus ducta: at Sinarum Imperatores, poſthabito natalium ſplendore, ex maximo formoſarum numero eminentem forma conjugem legunt, & ne plebejam quidem reſpuunt. Poſtremo certe Sinarum Imperatori uxor fuit, cujus pater ſtramineis calceis conſuendis quæſtum fecit. Sic olim Aſſuerus, ex captiva, Reginam habuit: quem morem credibile eſt, vel à Sinis ad Perſas, vel ab ipſis Perſis ad Sinas olim derivatum. Sed ut ad rem noſtram redeam, X*unchii* nuptiæ pompa tanto Imperio digna celebratæ ſunt. Nec ſponſæ adventanti faſtus defuit Nationis ingenio congruens, immenſæ militum copiæ, equorum greges, qui numerari vix poterant: opulentia ſiquidem Tartarica non tam luxui opportuna, quam bello. Neque ſupra fidem videtur innumerus equorum modus; equidem apud Sinas agens novi octoginta equorum millia, ex Tartaria Occidentali uno commeatu ad Sinas dono deducta. Quæ Tartarorum potentia, ut nullis limitibus cohiberi ſe patitur, ita modo totam *Quantung* Provinciam vi ſubegit: ex qua in *Quangſi* quoque fluminis more inundantes, Tartari eam ditioni ſuæ adjunxere.

Magnus Cham perficit matrimonium.

Quæ dum inter Sinas & Tartaros geruntur, tres in auſtrales Provin-

cias

cias,Regia poteſtate,Tartarorum proceres miſſi, Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono, qui totidem, cum exercitibus *Fokien*, *Quantung* & *Quangſi*, in officio continerent & rebellionem ſubditis defenderent.

Præcipuus illorum, ſcopus erat *Iungleium*, qui unicus jam Sinenſium ex *Taiminga* familia ſuperat Imperator, evertere. Profecti per *Xantung* ſecundo flumine *Guei*, provehebantur, ibique in Tartarorum coloniam, cui vacuæ Sinarum bello, Cæſorum Regiones, agriculturæ excolendæ, ceſſerant, inciderunt, qui acinaci potius quam vomeri aſſueti, otium averſabantur inerme & in commilitium, quacunque fortunæ aſciſci petebant. Duo Reguli, ut nullo Imperatoris mandato reſiſterent, inſtructi, & periculum prævidentes, abnuebant: tertius annuit. Ita vomeres in gladios & ſtivam in haſtas conflantes deſertis laborioſis agris, militiam hilares ſequebantur. Imperator re intellecta, *Kengum* (ita Regulus vocabatur) per Epiſtolam monuit, agriculturæ conſecratos, militiâ ſolveret; ſed ille multa prætendens, juſſa ſpernit: unde *Tutango Nankingenſi* mandatum, caperet vel occideret *Kengum*.

Kengus mandatum Imperatoris non adimplet.

Poſtquam *Nankingam* tres Reguli pervenerant, *Tutangus* conviviis in Palatio & navibus magnificentiſſimè eos excepit, donec copiis jam præmiſſis, *Kengo* juſſa Imperatoris aperuit. Ille initio trepidus, animo excollecto, unicum, ut in ſua *Ioncka* extremis vacere curis poſſet, petiit; eoque impetrato, ſeipſum ſuſpendit. Mox filius ejus a *Tutango*, patris Provinciæ, ita volente Imperatore, præfectus. Reguli tandem per *Xantung*, *Kiangſi* & *Nanking* in *Quantung*, bellum *Iunglieo* illaturi, venerunt, & pleriſque urbibus ſponte ſe dedentibus, ſola *Kanton* ſive *Quancheu* acrem obſidionem ſuſtinuit; tandem prodita Tartaris, Anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo, quinta Decembris, miſerabiter, ut ſupra relatum, deſtructa fuit. Hujus urbis Lamentabili ruina, cæteræ quæ infide *Iungleiei* hactenus perſtiterant, ingentibus donis exhibitis, deditionem fecerunt; unde Regulus *Quantung*, urbem *Chaoking*, in qua *Iungleius* aulam ſuam habebat, cum exercitu petiit; ſed ille diffiſus viribus, initio in *Quangſi*, inde verſus Regnum *Tungking*, & ſicut alii referunt, deſerto continente, in inſulas, quorſum non conſtat, confugit.

Kengus ſeipſum ſuſpendit.

Atque hic Tartaricarum pariter & Sinenſium rerum, Anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi ſtatus fuit. Sequente quinquaſimo primo, *AmaVangus* obiit, columen Regni & cui omnem Sinam Tartari, Sinæ libertatem debebant; utrique enim, conſilio, juſtitia, humanitate, gratus acceptusque erat. Vix exceſſerat, cum magnæ in aula turbæ, fratre minore ejus *Quinto*, etiam cum ingratiis Tartarorum ac Sinenſium, tutelam invadente.

Amavangus præſtantiſſimus Dux moritur.

Tartari & Sinæ jam ſextum & decimum annum *Xunchium* attigiſſe referebant & Imperio maturum. Contra *Quintus*, imparem adhuc molitur

& ſibi

& ſibi tutelam deberi. Ergo cuncti Proceres munia ſua abdicarunt, à nullo, quam *Xunchio*, recepturi. Hac conſtantia victus *Quintius*, *Xunchium* Imperatorem agnovit.

Xunchius jam ſuæ ſpontis, prava *AmaVangi* conſilia in lucem protracta, ſeveriſſime vindicavit. Erutum ſepulchro cadaver, quod apud Sinas abominabile, fuſtigatum, virgisque cæſum, capite truncato, velut peſſimi patriæ proditoris, abjectum fuit. Omnes ejus aſſeclæ, quotquot conſiliorum participes erant, morte aut exilio mulctati.

Hactenus quomodo Tartari, *Licungzuo* pulſo, Sinico Imperio potiti fuerint expoſuimus; nunc de ſocii ejus *Changchienchungi* fortuna quædam memorabimus. Hujus latronis tam horribilia fuerunt facinora, ut totam Sinam depopulari ſtatuerit, ne quiſquam, à quo Imperio pelli poſſet, ſuperſtes foret. Solos milites ſuos, tanquam novam coloniam, conſervare ſtudebat, reliquos omnes, ut ſuperfluos, radicitus extirpaturus, quanquam etiam propriis non pepercerit ſectatoribus, in quos leviſſima cauſa extremis ſuppliciis animadvertit. Præcipuus furor ejus in *Suchuen*, poſt exhauſtas cædibus *Huquang*, *Honan*, *Nanking* & *Kiangſi*, prorupit. Prima furori ejus victima in urbe *Chingtu* quidam ex *Taiminga* familia Regulus fuit, cum jam ſeptem alios ejuſdem originis alibi ſuſtuliſſet. Integras non familias modo & cognationes, verum plateas & urbes promiſcuis cædibus, non parcens infantili ætati, non prægnantium uteris, ob nulla vel leviſſima, quæ ita interpretabatur, crimina, tollebat.

Inaudita *Changhienchungi* latronis crudelitas.

Nullum noxios inter & innocentes apud Tyrannum diſcrimen. Promiſcua ſæviebat cæde in quoſcunque & cum aliquando quidam veredarius, furorem ejus metuens, quem in *Xenſi* miſerat, reverti nollet, majorem civitatis, in qua domicilium habuerat, partem cæde exhauſit: ac forte morbo extincto, cujus opera utebatur, carnifice, Medicos omnes quaſi mortis ejus conſcios & autores, necavit.

Militibus gregariis familiariter ſe comeſſando, confabulando, dona inter eos ſua manu diſtribuendo immiſcebat: eoſdem ob leviſſimam culpam coram oculis ſuis miſerabili morte plectens, quam atrocitatem imprimis *Suchuenſis* Provinciæ, cui infenſiſſimus erat, miles ſentiebat. Si quis verbum factumve inſolens, aut petulans committeret, non ipſe modo, verum tota ſæpe legio duorum millium numerum excedens in conſpectu ejus concidebatur.

Mandarinorum urbis *Suchuen Chingtu* intra triennium quingentos & octoginta interfecit, cum ſexcenti eorum fuiſſent, viginti tantum ſuperſtitibus. Præſidem Senatus vivum excoriari juſſit, quod injuſſus Philoſopho Sinico urbe excedendi poteſtatem conceſſiſſet.

Hanchungam tertiam *Xenſi* urbem, quæ ob ſitum & firmitatem clavis *Suchuen* ac *Xenſi* vocatur, occupaturus Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo quinto ingentem exercitum, in quo centum & octoginto

y millia

millia *Suchuanorum* erant, cæteris non ſupputatis eam obſeſſum miſit. Cumque obſidio fruſtra diu continuaretur; quadraginta *Suchuenſium* millia ad Præfectum *Hanchungæ* transfugerunt, unde reliqui infecta re diſcedere coacti fuerunt. Tyrannus adeo exacerbatus fuit eo caſu, quem cæteri præſtare non poterant, ut reſiduos, centum quadraginta millia, ab aliis trucidari juſſerit. Integro quatriduo cædes duravit: multis pelles vivis avulſæ & capitibus adhuc integris, reliqua cutis ſtramine & tormento impleta, ut agnoſci poſſent interfectorum vultus, per civitates ad cognatos & notos terribili ſpectaculo tranſmiſſa.

1800 ſtudioſi necantur. Inde octodecim ſtudentium millia ad examen, magnis idoneos dignationibus remuneraturus, evocavit. Qui cum omnis expertes doli, frequentes conveniſſent, immiſſo milite trucidati fuerunt omnes, Tyranno rixas illas inutiles & populum ad ſeditiones impellentes prædicante.

Summa rigent, dum tot funera calamo exprimo, ubique paſſim infantes, pueri, puellæ, matronæ, prægnantium uteri hoc enorme crudelitatis monſtrum deteſtantur. Quot Præfectorum uxores, vivis adhuc maritis, ſed rogo deſtinatis, prius publico expoſuit ludibrio turpiſſimus pariter ac crudeliſſimus Tyrannus, quam morti victimas immolaret: unde plurimæ violentas Romanæ Lucretiæ exemplo, ſibi potius manus inferebant, quam ut paterentur verecundiæ ſuæ publicum hoc & infame detrimentum: execranda infinita hujus generis exempla relinquo, ne caſtis oculis ac mentibus infanda & tacenda ſubjiciam.

Cumque Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo ſexto Tartaros *Xenſin* irrupiſſe, intellexiſſet, antequam illis in occurſum tenderet (nam ob viciniam cogebatur) totam cædibus *Suchuen* evacuare ſtatuit, ſola plaga, quæ Barrapeliotem reſpicit, ubi cum exercitu tranſire debebat; excepta, quam alio tempore & ipſam exitio jam deſtinabat. Ergo

600000 cives trucidantur. primum in maximam *Suchuen* urbem *Chingtu* impetum fecit, ac ſexcenta millia civium vinciri exercitui ſuo juſſit. Ipſe equo ſublimis circumvectus, acclamantium lacrimis mixtas preces, *Imperatorem*, *Dominum*, cum revinctis poſt terga manibus non poſſent, lamentabili facie & voce deſignantium, paulum moratus, homicida gutture, *Trucida* dixit & *extingue rebelles nebulones*. Ita omnis illa civitas uno Tyranni juſſu, cæſa & jacuit immenſa potentiſſimis campis ſtrages, ipſo ingenti fluvio *Kiang*, ſanguine cæſorum ripas ſuas fere excedente, ac ne aër fœtore interfectorum inficeretur, projecta in profluentem cadavera, cæterarum appulſa urbium ripis parem iis, quaſi emortuales Legati, internecionem prædicarunt. Neque triſti omine falſi fuerunt; nam lanios ſuos in varia diviſos agmina Tyrannus undique ad cædem immiſit: ubi Patres Societatis Deo & Religioni præclaram navarunt operam, infantes innumeros, militibus concedentibus, ſacra Baptiſmatis aqua abluentes, qui ex carnificum manibus in Cœlum evolaturi erant; atque ita immanis Tyranni crudelitas

par-

parvulis illis profuit, ut Herodis Innocentibus: magnum plane Divinæ prædeſtinationis teſtimonium.

Poſtquam ita innumerabili cæde *Suchuen* exhauſerat, imprimis vero urbem *Chingtu* (quanquam etiam *Zingis Chanum* & *Tamerlanem* per Perſiam & in urbe *Isfahan*, ac *Damaſco* ſimilia, imo atrociora exempla commiſerint) totum exercitum magna diſpoſitum planitie ita allocutus fuit:

Pulſis Tartaris, veſtra me bellicoſa ſtrenuitas Imperatorem orbis faciet. Sed majorem vobis precor, quam hactenus oſtendiſtis, alacritatem. Ipſe ego, noſtis, ſexaginta argento plenas fluvio Kiang, *ſubmerſi naves; ſingulis, Imperio expugnato, ſua portio diſtribuetur. Sed fœminæ in hoſtem euntibus impedimento erunt; quisque ſuas occidat. Rerum potitis non copia pulcherrimarum deerit. Exemplo meo quid facere debeatis, oſtendam.* Vix ea fatus ex trecentarum pulcherrimarum concubinarum, viginti tantum, quæ tribus Reginis ſuis inſervirent, vivas ſervavit: cæteras cunctis ſpectantibus occidi juſſit. Milites Ducis ſui ſecuti exemplum, & ipſi promiſcua cæde in imbellem ſexum ſævierunt. Conjugicidium imperat.

Cum civitates *Suchuen* cædibus exhauſiſſet, in ipſa ædificia rabiem convertit. Urbem *Chingtu* & Palatium proprium combuſſit; arbores ſuccidit, inde copiis diviſis, ſi qui hominum ſtragem evaſiſſent, occidi eos, velut poſt meſſem ſpecilegium, juſſit. Neque proprio parcebat militi, quem ſive promptius, ſive morbo aut deſidia vel alio impedimento tardius exercitum præiret, aut ſequeretur, ſtatim necari juſſit, ægrorum mortem hac humanitate quaſi excuſans, quod in deſolatis locis relicti, unde viverent, aut curarentur, non ſupereſſet. Innumera, incredibilia immanis furoris facinora hic Tyrannus patravit, donec tandem & ipſe ſublatus orbem Sinicum tanta pernicie liberavit. Interitus urbis *Chingtu.*

Amavangus, audita latronis in *Xenſin* irruptione, quinque equitum millia ejus ſiſtendo furori præmiſit. Quinque agmen equites, pacem aut bellum rogaturi, more Tartarico præcedebant. Exploratores latronis Tartaros imminere trepidi nunciabant. Cæterum ipſe ridens: *an hoſtium copias avium more advolare crederent*, rogabat. Cum vero & alii Ducum hoſtem in vicinia confirmarent, ut corpore inermis erat, abſque thorace & galea, haſtam manu tenens, tentorio exploraturus exceſſit, ac vix egreſſus, in quinque illos Tartaros incidit. Prima ſagitta cor latronis confodit, atque ita momento ſine prælio periit, qui toti Sinæ, & ſi potuiſſet, orbi ruinam moliebatur. Totus ejus exercitus, Duce ſublato, à Tartaris conciſus fuit, ſuperſtitibus per *Suchuen*, hujus latronis intentum feſta ſolemnitate & Tartaros tanquam liberatores ſuos, immenſa lætitia celebrantibus. Sed haud proſperior Tartarici Ducis, qui *Amavangi* frater erat, fortuna fuit. *Amavangus* frigore & aëris inclementia plures quam præliis amiſſos milites fratri, argumentum ſegnitiei, objiciebat; tanta cum Tyrannus occiditur.

iracundia hujus, ut pileolum Tartaricum ſolo illideret. Hoc rebellis indignationis ſignum interpretatus *Amavangus*, fratrem carcere Sinico *Caociang* clauſit, qui Regio ſanguine natis jam olim deſtinabatur. Sed Dux Tartarus, hanc fraternam invidiam ſua morte, ſuſpendio vitam ſpontaneo finiens, prævertit. Atque hic ad Annum milleſimum ſexcenteſimum quinquageſimum ſecundum Tartarorum Sinarumque ſtatus fuit: quo Tartari brevi ſeptem annorum ſpatio plus terrarum occuparunt, quam integer exercitus eodem temporis intervallo in longum latumve perambulare poſſet. Duodecim nimirum Imperii Sinici Provincias, Peninſulam Coream, ac ſpatioſum Leaotungi Regnum.

INDEX

INDEX RERUM
Maxime merobilium, quæ hoc Opere continentur.

Notandum hoc opus duplici prælo commiſſum, indicem per literas a. b. *idcirco diſtingui.*

A.

A*Beuntium ritus* b. 28.
Academiæ nullæ b. 25.
Adamas octo ſcrupulos pendens a. 140.
Adam Scaliger P. S. *Vbius* a. 144.
Multa de Amſtelodamo, & nonnullis civibus rogat a. 145.
Interrogata Præſidis interpretatur a. ibid.
Admiranda Sinæ b. 121.
Agricultura magni æſtimatur b. 41.
Ainan *Inſula* a. 180.
Alchimiæ addicti b. 45.
Alimenta Sinarum b. 31.
Alloquendi formulæ b. 27.
Ama *idolum* a. 35.
Amavangus *Cæſaris patruus* b. 171.
America detecta quando a. 2.
Amazon *ſinica* b. 428.
Amphibia b. 118.
Ambiguitas vocum ſinicarum b. 11.
Accentu tollitur ibid.
Anhinga *oppidum* a. 88.
Animalium varia genera b. 108.
Ananas *fructus* b. 107.
Antiquitatum æſtimatores Sinæ b. 33.
Anates excludendi modus b. 114.
Aquæ ductus copioſi b. 64.
Architectura Sinica b. 20.
Areka *arbor* b. 102
Arandi modus b. 41.
Arma interdicta civibus b. 8.
Arcus triumphales a. 42. b. 62.
Arborum variæ ſpecies b. 123
Arithmetica b. 14.
Aſtrologia b. 17.
Atramenti conficiendi modus a. 65. b. 25.
Avium variæ ſpecies b. 123.
Aula Pekingenſis a. 158.
Nankingenſis a. 44.
Campana ejus ibid.
Aureum ſæculum b. 125.
Aulæ Præfectorum b. 69.
Ἀντιφονία licita b. 148.

B.

B*Alenæ* b. 116.
Bambu b. 90.
Bataviæ obſidio a. 31.
Munimenta a. ibid.
Bellatorum ritus b. 28.
Bellum Tartaricum b. 149.
Betele b. 98.
Bitumen b. 80.
Bloemendalia *navis* a. 34.

C.

C*Auſæ interitus Regni Sinenſis* b. 153.
Calcei b. 155.
Canna *ſacharina* b. 89.
Canella b. 92.
Caifung *aquarum inundatione vaſtatur* b. 154.
Cancheu *Vrbs.* a. 70.
Carbones b. 80.
Caryophullus b. 93.
Calamba *lignum* a. 133.
Catadupa b. 72.
Cataractæ b. 65.
Capillos radendi ritus b. 39.
Chanchienchungi *prædatoris acta* b. 169.
Characteres Sinici b. 9.
Cheuxan b. 163.
Chekiang 108. *Provincia* a. 18.
Termini ibid. *Incola* a. 19.
Vrbes ibid. *Tributa* ibid.
Chevà *familia Regia* b. 133.
Chius *Imperator* b. 171.
China radix b. 82.
Chu *fortuna & acta* b. 137.
Champidacia *fructus* b. 105.
Cheuchious Hoangtii *ex fratre nepos Solium aſcendit* b. 129.
Cia *potus* b. 16.
Cinningſin a. 117.
Cina *familia Regia* b. 134.
Cinſu *primus gradus eruditionis* b. 18.
Comici, quales a. 119. b. 22.
Confutius *Philoſophorum Princeps* b. 13.
Librorum tituli b. 47.
Cortinæ ſalis a. 106.
Conopæa b. 24.
Corruptela Præſidis Kantonnenſis a. 43.
Convivandi ritus a. 64. b. 30.

Connubia Tartarorum b. 33.
Columnæ in aquis a. 83.
Concubinarum licentia b. 34.
Color flavus Regi proprius b. 29.
Crocodilus b. 118.
Croceum *flumen* a. 108.
Cyna *familia Regia* ibid.

D.

Delicta puniendi ritus b. 44.
Delegati Legatos viſitant a. 36.
Diverſoria propriis inſtructa comicis a. 119.
Donandi ritus b. 27.
Dona à Legatis diſtributa a. 182.
Accepta a. 162.
Domus ædificandi ritus b. 20.
Duriones fructus b. 106.

E.

Echo mirabilis a. 89.
Elementorum numerus b. 51.
Origo b. 49.
Natura ibid.
Equorum regimen b. 109.
Equitis Tartari peritia jaculandi a. 53.
Error ſtatuentium Katajam *extra Sinam* a. 4.
Eruditio unica ad honores via b. 2.
Expenſa Legatorum a. 282.
Exequiarum ritus b. 35.
Examen literatorum b. 17.
Militum b. 19.
Exiguitas pedum ſexus fœminei b. 38.
Expeditio Junioris Proregis ad rebelles Provinciæ Quantung a. 47.

F.

Familiæ Imperatrices b. 134.
Faeſan *Pagus* a. 177.
Feles delicioſæ b. 108.
Ficus Indicæ b. 100.
Figuræ Myſticæ Jeking b. 11.
Fluviorum variæ ſpecies b. 71.
Flumen Croceum a. 108.
Florum variæ ſpecies b. 87.
Fons aquam claram & turbidam ſimul ejaculans b. 74.
Foeheen *Oppidum* a. 138.
Fœminæ moniales b. 55.
Fohii *Imperatoris acta* b. 126.
Fons Criſtallinus frigidam & calidam continens b. 74.
Fokien *decima Provincia* b. 20.
Situs ibid. *Incolæ* ibid.
Termini ibid. *Tributa* ibid.
Fontium variæ ſpecies b. 74.
Fons mirabilis Kien a. 82.
Fornix Nankingæ a. 92.
Fortuna Proregum Kantonenſium a. 48.
Fœmineus ſexus venalis a. 102.
Fumivenduli geſticulationes b. 25.
Furtorum pœna b. 7.
Funching *Oppidum* a. 77.

G.

Goſſypifera arbor & frutex b. 86.
Gradus Sinicæ eruditionis. b. 16.
Siaucai ibid.
Kiugin ibid.
Cinſu b. 18.
Guiſeng *Radix* b. 80.
Guei *auctoritas* b. 155.

H.

Habitus Priſcus Sinarum b. 39.
Modernus b. 41.
Tartarorum b. 139.
Hana *quinta Imperatrix familia* b. 134.
Hancheu *ſuperatur à Tartaris* b. 162.
Heytamon *portus* a. 36.
Heu *abſinthium album* b. 84.
Herbarum variæ ſpecies ibid.
Hiaa *prima Imperatrix familia* b. 133.
Hiakianga *Oppidum* a. 77.
Hiao *Inſula* a. 90.
Hiſtoriarum Sinicarum certitudo b. 125.
Hiſtoricorum auctoritas b. 5.
Hiſtorias conſcribendi modus b. 5.
Hintai *Oppidum* a. 106.
Hioquon *Mandorini* b. 6.
Hoangtii *Imperatoris acta* b. 127.
Hoanchoanga *Tartaris clam interimitur* b. 161.
Hoaigan *urbs maritima* a. 105.
Hominis prima origo b. 51.
Multitudo a. 6.
Honan *quinta Provincia* b. 11.
Termini 12. *Incolæ* a. 13.
Urbes ibid. *Tributa* ibid.
Hous *Tartaris reſiſtit* b. 165.
Hortorum forma b. 69.
Horologia Sinica b. 22.
2 *Hollandorum proſpera temeritas in obſidione* Kantonenſi a. 43.
Hukeu *Oppidum* a. 82.
Hunvui *Imperatoris acta* a. 33. b. 56.
Hunquangi *Imperatoris acta* b. 161.
Huquang *ſeptima Provincia* a. 15.
Termini a. 16. *Incolæ* a. 8.
Urbes ibid. *Tributa* ibid.

I. Jaka

I.

JAka *fructus* b. 104.
Jaſpis Europæo clarior b. 78.
Jacobus Keyſer *Legatus* Nankingæ *evocatur à Matrona nobili* a. 95.
Jamcefu *urbs* a. 174.
Java *inſula* a. 30,
Jancheu *urbs à Tartaris ſuperatur* b. 161.
Jax-Hinno *pagus* a. 116.
Jejenjeen *Oppidum* a. 100.
Jeſuitarum alii Batavis obſunt a. 148.
Alii favent a. 98.
Imperatoris literæ a. 164.
Mandata a. 147.
Imperii reditus a. 6.
Imprimendi modus b. 21.
Imago tonitrua edens b. 77.
Imperium Sinæ hæreditarum b. 1.
Incredibilia Sinæ b. 121.
Inſecta b. 117.
Ingtak *Oppidum* a. 58.
Invitandi ritus b. 30.
Inſpectores Pythagoræi b. 7.
Joncka *Legatorum alliditur rupi* a. 58.
Joes-woe a. 137.
Iquon *Pirata* b. 69
Itali jucunda hiſtoria b. 11.
Ivena *nona familia Imperatrix* b. 134.
Jun *Canalis Regius* a. 111.
Junan 14 *Provincia* a. 24.
Junglieus *Imperator* b. 11.

K.

KAyoeu *Pagus.* a. 105.
Kambalu *M. Veneti* a. 169.
Kajutzui *Oppidum* a. 104.
Kantona *Metropolis* a. 42.
Situs a. 45.
Munimenta ibid.
Incolæ ibid.
Proreges a. 44.
Obſidio a. 43.
Kancheu *Metropolis* a. 70.
Kenchus *ſeipſum ſuſpendit* b. 168.
Kiakia *Pagus* a. 115,
Kiang *Fluvius* b. 71. a. 83. 93.
Kiangſi *Provincia* a. 66.
Metropolis a. 174.
Kiegan *Urbs* a. 74.
Kienlius *plebem ad Idolatriam movet* b. 128.
Kienning *obſidetur* b. 61.
Kiexui *Oppidum* a. 75.
Kinhoang *Superatur* b. 163.
Kinus *à Tartaris deficit* a. 79.
Kienhoa *mons* a. 88.
King *Regnum* b. 77.
Kien *Fons mirabilis* a. 82.
Kokos *arbor* b. 101.
Kouchinchina *portio Regni* Gaunim a. 33.
Koxingæ *Piratæ conatus* a. 100.
Kouja *Idolum* a. 78.
Kuching *Oppidum* a. 128
Kuil-Kiaſti *Idolum* a. 71
Kyakya *Oppidum* a. 76.

L.

LAntam *Pagus* a. 180.
Lacus mirabilis b. 122.
Lammæ *vicus* a. 36.
Lammas *Legati* a. 155.
Lantſman *primus Mercator* Kantonæ *in abſentia Legatorum* a. 177.
Lapis Kolorinus a. 146.
Lapidis Serpentini vires a. 153.
Leaotung *Regio* b. 146.
Termini b. 145.
Urbes ibid.
Incolæ ibid.
Strages a. 79.
Leaoyang *urbs obſidetur à Tartaris* b. 151.
Leges juxta familias Imperatrices variant b. 2.
Legati laute excipiuntur à Proregibus Kantonenſibus a. 44.
Salutantur à Tutango Herynæ a. 46.
Ablegatum Pekingenſem *inviſunt* a. 49.
Diſceſſum Kantona *parant* a. 51.
à Præfecto Nanhungenſi *convivio excipiuntur* a. 64.
Superant montes a. 66.
Salutantur à Magiſtratu Nankangenſi a. 68.
Tutang *titulo* Louconquangmui *exornatum ſalutant* a. 70.
Adeunt Tutangum Nanchangenſem a. 78.
Præfectorum Nankingenſium *Præſidem conveniunt* a. 91.
Ab uxore Gubernatoris excipiuntur a. 92.
A nobili Tartaro vocantur ad convivium a. 92.
Matronam Tartaricam viſitant a. 95.
Non licet Japoniam *ſcribere* a. 98.
A Præſide Lincingenſi *excipiuntur* a. 122.
Colloquuntur cum conjuge Præſidis Sangloenſis a. 130.
Pompâ bene ordinata Pekingam *tendunt* a. 141.
Salutantur à Magnatibus a. 142.
Variæ quæſtiones propoſitæ a. 143.

Legati ingrediuntur Senatum a. 144.
Munera tradunt a. 146,
Agnoſcuntur à Magno Chamo a. 147.
Secundo convocantur ad Senatum a. 148.
Varia petunt a. 149.
Patiuntur repulſam ibid.
Reverentiam Sigilli Magni Chami exhibent a. 154.
Solitas cerimonias abſolvunt ibid.
Coram Throno apparent a. 152.
Secundam & tertiam aream intrant a. 156.
Quæritur, quo dignitatis titulo haberi velint a. 156.
Solitas Magno Chamo Throno inſidenti reverentias exhibent a. 157.
Triplici convivio à Magno Chamo excipiuntur a. 160.
Dona accipiunt a. 162.
Literas ad Generalem magnis cerimoniis recipiunt a. 166.
Kantonam redeunt. a. 177.
Proregibus valedicunt a. 179.
Lenones b. 24.
Leun fluvii mira vis a, 119.
Lingiven Oppidum a. 72.
Lichi fructus b. 104.
Lincing Urbs a. 122.
Turris a. 123.
Licungzi prædatoris acta b. 154.
Lius Præfectus ſe ſuſpendit b. 156.
Linkio fructus b. 104.
Literæ Kantona in gratiam Legatorum Magno Chamo deſtinantur a. 46.
Liberum permittitur Kantonæ commercium ibid.
Loyang Pons mirabilis b. 88.
Longſchon navis colubri forma a. 102.
Louangi Regis acta b. 162.
Louwa piſcis a. 118.
Locuſtarum mira captura a. 135.
Luctuum ritus b. 35.
Ludi ferarum belluarum æmuli a. 51.
Ludus Sinicus b. 33.
Lungien fructus b. 104.
Luxuries Pekingenſis Senatoris a. 145.
Luzu Eremitæ religioſa vita a. 62.
Ly menſura Sinica a. 52.

M.

MAndarini literas publicæ fidei inſpiciunt a. 36.
Magiſtratuum dignitas b. 2.
Quonfu dicuntur ibid.
Novem ordinibus diſtinguuntur b. 8.
Omnes Philoſophi ſunt b. 6.
Singulis trienniis inquiruntur b. 7.
Et variantur. ibid.
Magiſtratuum nemo in patria Magiſtratum gerit b. 8.
Peculiaris habitus ibid.
Makaæ inſula a. 35.
Makoénſes, obſunt Legatis ibid.
Maovenlungi Præfecti Sinici acta b. 150.
Matrimoniorum ritus b. 33.
Mandorinus quidam vini hauſtu corrumpitur b 27.
Martinus Martinii Pater Societatis Bataviam venit a. 26.
Mathematica inſtrumenta a. 96.
Manna b. 73.
Mendicorum nugæ & cruciatus b. 25.
Menſura alimentorum Legatis, & univerſo comitatui à Magno Chamo quotidie ſuppeditata a. 165.
Mercatores à perfidis Tartaris occiduntur b. 249.
Medicina Sinica b. 15.
Megian flumen nigrum a. 65.
Mineralia b. 78.
Mingunli fructus b. 104.
Minxe mons a. 137.
Miulin Bajuli a. 68.
Molæ alatæ a. 104.
Mogolicus Legatus a, 153.
Mogorin flos b. 88.
Mors fratris Magni Chami a. 150.
Mongleii oppidum a. 60.
Montium celſa cacumina b. 76.
Montium ſuperſtitio ibid.
Modeſtia Sinarum b. 26.
Muglyn mons a. 65.
Murus Sinam Tartaria diſterminans a. 171.
Mures flavi b. 109.
Muſica Sinarum b. 22.
Muza fructus b. 107.
Mundi origo b. 51.
Interitus b. 52.
Diviſio a. 2.

N.

NAnchang urbs a. 78.
Nangang urbs a. 68.
Nanhung urbs a. 65.
Nankang Oppidum a. 69.
Nanvang lacus a. 117.
Nangking nona Provincia a. 84.
Termini ibid.
Urbes ibid.
Incolæ a. 87.
Tributa ibid.
Metropolis ſuperatur à Tartaris b. 161.
Eligit novum Imperatorem ibid.
Nanwaig pagus a. 119.
Navium formæ b. 68.
Naves Imperatoriæ a. 99.
Nanhoa mons cœnobio famoſus a. 61.

Neyne-

Neynemiao *pagus* a. 108.
Nienhoang *lapis* b. ibid.
Nomina ſinenſium b. 32.
Nomen IHS *veſtibulis inſcriptum* a. 65.
Nobilis Tartarus Nankingæ *ad prandium vocat legatos* a. 92.
Nuking *mons* a. 75.
Nubes procellæ nuncia in Ainan a. 110.
Nux Myriſtica b. 95.

O.

Oryzæ cultura a. 104.
Ordo equitatus in expeditionibus b. 144.
Ornamenta Throni a. 156.
Oves longius caudatæ b. 108.
Ova anatum condiendi modus a. 32.
Oſciamen ſacrificuli b. 54.

P.

Pagi natatiles a. 110.
Pagi in montium vertice b. 78.
Paolinxi *Pagoda* a. 96.
Paoning *oppidum* a. 105.
Pagodarum forma b. 59.
Multitudo ibid.
Tributa ſolvunt a. 139.
Palakinæ *inſidendi ritus* a. 169.
Parentum impietas erga liberos b. 44.
Paulus Durett *interpres occiditur* a. 179.
Peking 1. *Imperii Provincia* a. 124.
Termini ibidem.
Urbes a. 125.
Munimenta a. 127.
Tributa ibid.
Pretioſiora quotannis ad Regem Mittuntur a. 128. b. 33.
Peking *metropolis* a. 167.
Obſidetur b. 152.
Pekkinza *pagus* a. 72.
Pengce *Oppidum* a. 83.
Philoſophiam moralem præ reliquis colunt b. 13.
Piper b. 97.
Piſcium varia genera b. 115.
Piſcis alatus a. 181.
Rubri b. 115.
Fulvi ibid.
Pictoria ars b. 21.
Pixentous *Mandarinus Legatorum viæ comes* a. 51.
Planta ἀνεμόδεικτος a. 132.
Pontes varii & artificioſi b. 65.
Poyang *lacus* a. 81.
Porcellana turris a. 97.
Potus ſinicus b. 31.
Porcellana vaſa conficiendi modus a. 89.
Porci magna cura ſaginantur b. 108.
Principia Sinica b. 49.
Promptitudo ſingularis famulorum ſinicorum a. 46.
Præfecti Societatis in patria definiunt Legationem a. 30.
Prædones cauſa collapſi Regni b. 153.
Præfecti Leaotungæ magna auctoritas b. 143.
Præceptores in magna pretio ſunt b. 15.
Proditio Tutangi *Sinici* a. 149.
Priſcorum ſententiæ puriores b. 45.
Pugna trium exercituum b. 151.
Pulo Tymon *inſula* a. 33.
Puon *primus homo & Præfectus* b. 125.
Puer ὀφιοφάγος a. 151.
Pyramidis ferrea a. 121.

Q.

Quangquamniao *Pagoda* a. 101.
Quangſi 13 *Provincia* a. 21.
Termini ibid.
Urbes ibid.
Incolæ a. 22.
Tributa ibid.
Qualis Magni Chami *in Throno ſeſſio* a. 157.
Quantonglon *pagus* a. 58.
Quantung 12 *Provincia* a. 38.
Termini ibid.
Urbes a. 139.
Incolæ a. 41.
Tributa ibid.
Deſtruitur a Tartaris. b. 167.
Quei *florum amæniſſimus* a. 139.
Queicheu 14. *Provincia* a. 23.
Termini ibid.
Urbes ibid.
Incolæ a. 24.
Tributa ibid.
Quinque deformes diaboli, montes a. 63.
Quinque capita equina, montes a. 62.
Quinque puncta ad faciliorem ſinicæ linguæ apprehenſionem inventa b. 12.

R.

Radicum varia genera b. 80.
Regimen ſingularum Provinciarum

Pucinſu	b. 5.	Hunchin	ibid.
Naganzaſu	ibid.	Chupu	ibid.
Ciſu	ibid.	Tunſu	ibid.
Ciceu	ibid.	Tutan Ciayven	ibid.
Cihieu	ibid.	Chayven	b. 6.

Reptilia b. 117.
Regni Cancellarius Batavis favet a. 147.

Reverentia erga Regem b. 29.
Erga Magiſtratum b. 30.
Erga parentes ibid.
Rex Solus ſacra facit 2. 48.
Rhabarbarum b. 81.
Rhinoceros b. 109.
Ritus Sedium collocandarum b. 28.
Rixæ inter Tangum *&* Lu b. 162.
Rota, virgultum b. 86.
Rotting b. 90.
Roſamaliæ ſuccus b. 91.
Rupes periculoſæ a. 75.
Arte factæ a. 72.
Ruſcorum Legatus a. 151.
Inauditus diſcedit ibid.
Ruſticorum habitus b. 41.

S.

SAhu *pagus* a. 52.
Sacrificandi ritus a. 80.
in futuro ſcrutando b. 59.
in Proſperum iter flagitando b. 99.
Sacerdotalis habitus b. 54.
Sacerdotis fornicantis pœna b. 53.
Sacerdotes male augurantur Proregi a. 48.
Salutandi ritus b. 26.
Sampſou *potus* a. 129.
Sanglo a. 130.
Sanyum *Oppidum* a. 55.
Sanwonhab *mons* a. 58.
Sanſian-wey *Oppidum* a. 139.
Saupoo *pagus* a. 102.
Satyri b. 123.
Saxa cujuſvis dignitatem denotantia a. 156.
Schedelius *præmiſſus fuit ad liberam in Sinam Mercaturam petendam* a. 27.
Ejus eventus ibid.
Scorzonera *Radix* b. 82.
Schola Sinica b. 15.
Scriptura b. 10.
Serici differentia a. 131.
Secta Religionis b. 45.
Prima eruditorum ibid.
Secunda Sciequia b. 52.
Tertia Lauzu b. 55.
Senatum variæ claſſes b. 3.
Colai b. 4.
Choli ibid.
Thauli ibid.
Lipin a. 159.
Han-Lyven b. 5.
Garichaſci b. 6.
Serici textorum copia a. 84.
Sepulchrorum magnificentia b. 36.
Siompu *pagus* a. 107.
Sigilla b. 23.
Siyu *Piſces* a. 95.
Sinkicien *urbs* a. 132.
Sinkocien *Oppidum* a. 133.
Single *urbs* a. 134.
Sinkteſimo *pagus, ubi optima Porcellana fiunt* a. 80.
Sinking *Oppidum* a. 77.
Sina regitur Philoſophis b. 6.
Sinarum ardua fortuna a. 54.
Sinæ ratio Etymologica a. 3.
Variæ denominationes ibid.
Pars Aſiæ ibid.
Termini a. 5.
Diviſio a. 4.
Figura a. 6.
Sinarum natura b. 26.
Habitus priſcus b. 39.
Modernus b. 41.
Capillos radendi modus b. 39.
Chymici b. 44.
Immortalitatis amatores b. 45.
Jucunda ejus hiſtoria ibid.
Subditi ab Imperatoribus ſæpe decorantur titulis b. 29.
Sunga *octava Imperatrix familia* b. 134.
Suji *quarta Præfecti acta* b. 128.
Sucu *pomum* b. 104.
Sucheu *ſexta Provincia.* a. 13.
Termini ibid.
Urbes ibid.
Incolæ a. 4.
Tributa. ibid.
Suitjeen a. 63.
Suſan a. 65.
Superſtitio Sinarum a. 59.
in Electione locorum b. 43.

T.

TAchu *Oppidum* a. 128.
Taiko *Oppidum* a. 74.
Taichangus b. 147.
Tanga *ſeptima Imperatrix familia* b. 134.
Talg-boom *arbor ſævifera* 2. 103.
Tanjenjeen *Oppidum* a. 109.
Tartarorum Religio b. 141.
Tartari antiqui Sinarum hoſtes. b. 134.
Tartarorum alimenta b. 141.
Tartarorum prima invaſio b. 135.
Muri ſuperant b. 144.
Secunda invaſio b. 138.
Mores b. 139.
Fraudes b. 157.
Tartarorum Regis literæ ibid.
Regio b. 135.
Lingua b. 141.
Termini ibid.
Origo b. 134.
Virorum habitus b. 139.

Tarta-

Tartararum Fœminarum b. 140.
Militum ibid.
Tentoria Tartarorum b. 139.
Teywanmiao *Pagoda* a. 120.
Teſtudines b. 120.
Teng *virgultum* b. 86.
Thonglouja *Princeps Secretarius* a. 142.
Thee b. 84.
Telonia a. 106.
Telonæ pertinacia a. 107.
Urbanitas in inquirendo a. 65.
Theanus *Potus* b. 84.
Thaoyuen *inſula irrumpitur* b. 150.
Thiſiking *Pagoda* a. 78.
Thienkius *Sinicus Imperator* b. 150.
Thiennungus *Tartarorum Rex* ibid.
Thienzungus *ſuccedit* Thiennungo b. 150.
Thizang *Oppidulum* a. 110.
Theſaurarius b. 6.
Thronus Imperatoris a 157.
Thienſu *commune Imperatoris nomen* a. 2.
Tiencien *Arx.* a. 136.
Tiencienwey *urbs maritima* a. 135.
Tihii *munus* b. 16.
Tienhoangus *ſecundus Præfectus* b. 125.
Tigres b. 111.
Tituli librorum Confutii b. 47.
Tienmuen *mons* a. 90.
Tingting *lacus* a. 117.
Tonquam *Oppidum* a. 129.
Tongſion *Oppidum* a. 140.
Tonnan *Oppidulum* a. 131.
Tribunalia Sipu b. 3.
Hopu ibid.
Limpu ibid.
Pimpu ibid.
Cumpu ibid.
Humpu ibid.
Turrium multitudo b. 62.
Artificia ibid.
Turris Mathematica a. 96.
Tumulus parentum Confutii a. 116.
Tungchang *Metropolis* a. 113.
Tuonu *feſtum* b. 73.
Tungling *Oppidum* a. 88.
Typographia b. 21.

V.

Vaccæ cirratis caudis b. 108.
Vaccæ ſpecies ſalis avida ibid.
Vangus *Sacerdos rebellat* b. 164.
Vannungam *Urbs* a. 71.
Vanlien *acta* b. 142.
Ucienjeen *vicus* a. 80.
Veſtis ſalutatoria b. 28.
Venku *fructus* b. 102.
Venenum pili Tigridis a. 151.
Vermam moritur a. 123.
Verba Sinica unâ ſyllaba conſtant b. 9.
Vela Sinica b. 68.
Viæ publicæ b. 64.
Viſitandi ritus b. 26.
Virgines à Tartaris proſtituuntur a. 75.
Upun *Caſtellum* a. 89.
Urſi b. 109.
Urbanitatis ritus circa poëdriam b 28.
Uſu *Oppidum* a. 89.
Uſanguei *acta* b. 158.
Vucheu *Metropolis* a. 67.
Vuching *Oppidum* a. 124.
Uxor Gubernatoris Nankingenſis *Legatos* The *excipit* a. 92.

W.

WAgenarii *eventus* b. 29.
Wankſieu *pagus* a. 99.

X.

XAnga *ſecunda familia Imperatrix* b. 133.
Xanſi *ſecunda Provincia* a. 7.
Termini ibid. *Urbes* ibid.
Incolæ 8. *Tributa* ibid.
Xantung *decimaquarta Provincia* a. 112.
Termini ibid. *Urbes* a. 113.
Incolæ a. 114. *Tributa* a. 115.
Xanxiu *Metropolis* a. 52.
Xaocheu a. 61.
Xantſui *Oppidum* a. 120.
Xaohai *octavi Imperatoris acta* b. 128.
Xenſi *tertia Provincia* a. 9.
Termini ibid. *Incolæ* a. 11.
Urbes a. 10. *Tributa* ibid.
Xepatan *rupes periculoſiſſima* a. 75.
Xechung *mons* a. 82.
Xiyu *piſcis* b. 115.
Xinningi *ſexti Imperatoris acta* b. 127.
Xius *montem* Fang *perforari juſſit* a. 116.
Magni muri auctor a. 171.
Xifung *mons* a. 78.
Xuni *acta* b. 131.
Dictum ejus b. 132.

Y.

YAi *Imperatoris acta* b. 129.
Yei *tertii Præfecti acta* b. 126.
Yvus *familiæ* Hiaa *auctor* b. 133.
Yvenus *inſidiis captus trucidatur* b. 152.

Z.

ZIngiber b. 83.
Zonæ *Senatoriæ* b. 8.
Zutatadſum *Legatus* a. 152.
Zunchinii *Imperatoris Sinici acta* b. 150.
Ejus exitus b. 157.
Zungteji *Imperatoris Tartarici acta* b. 152.

MONI-

MONITUM

PRO

BIBLIOPEGIS,

Quo loco majores Figuræ inſerendæ ſunt.

Anhing PAG. a. 88.
Aulæ Imperatoria interior facies
Ejus planum a. 158.
Batavia a. 30.
Hoaigan a. 105.
Hukeu a. 82.
Jamceſu a. 101.
Kanton a. 41.
in plano a. 42.
Kuching a. 128.
Kajutſu a. 104.
Kancheu a. 70.
Kinningam a. 74.
Makao a. 35.
Muza b 107.
Namhun a. 64.
Nankang a. 81.
Nanchang, vel Kiangſi a. 78.
Nangan a. 67.
Nanking a 91.
Ordo Equitatus in expeditionibus b. 141.
Peking a. 167.
Porcellana Turris a. 97.
Paolinxi a. 96.
Pagodæ interior facies b. 59.
Regale convivium a. 44.
Single a. 134.
Tincinwey a. 135.
Tonglien a. 88.
Tongling a. 88.
Tuncham a. 121.
Vannungam a. 72.
Uſu a. 89.
Xantſui a. 120.
Xaocheu, vel Sucheu a. 61.

FINIS.

8 ff. lim. 1-172 pages + 4 ff. d'index
Titre front. gravé
vignette au titre.
2 portraits h.t.
1 carte dépl.
38 ff. h.t. (vues de villes et monuments)
109 fig. dans le texte . . P R.

SPECIAL 86-B
FOLIO 27195

THE GETTY CENTER
LIBRARY